ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

วิทยานิพนธ์

ของ

เพ็ญประภา เหล่าทะนนท์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มีนาคม 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

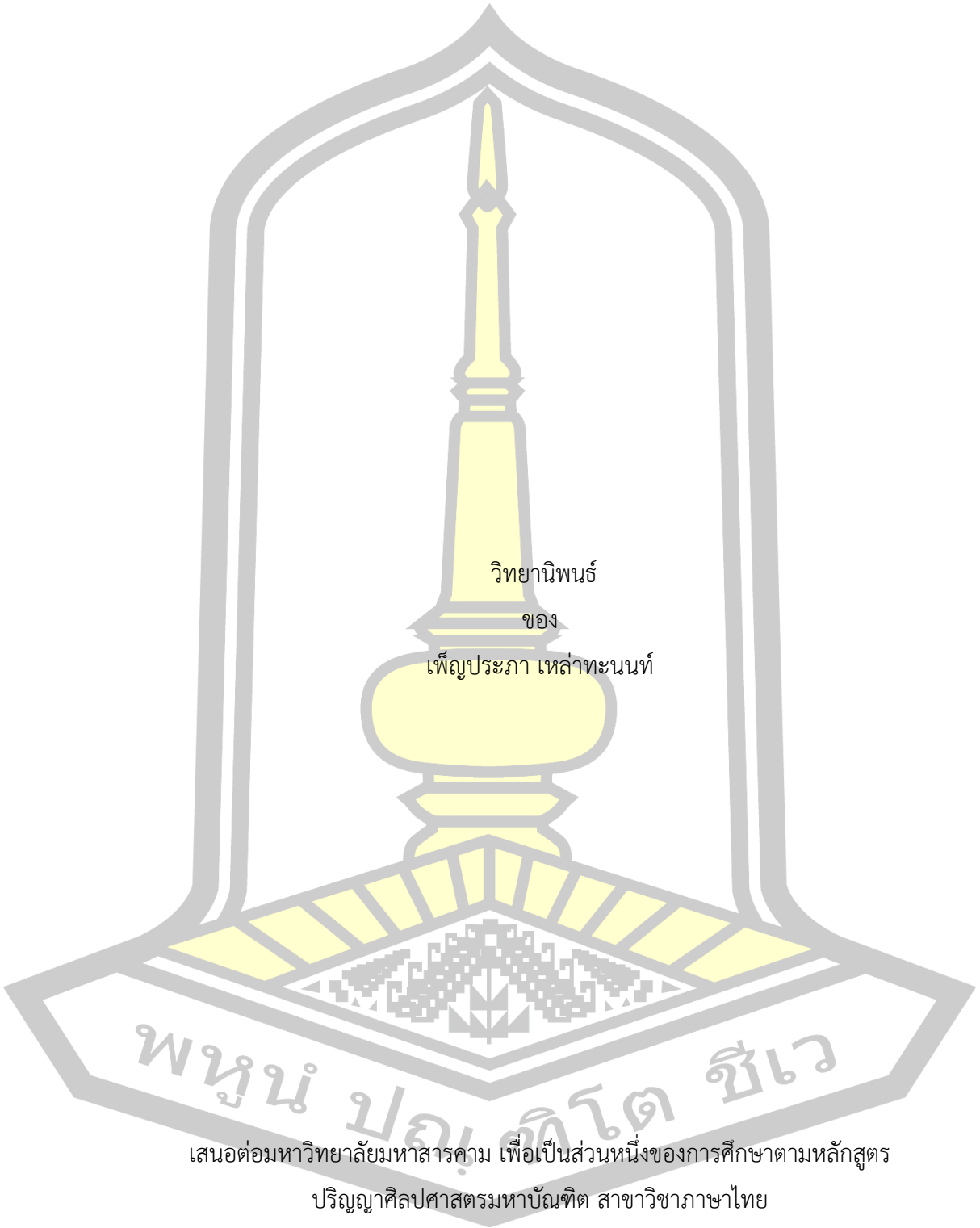

วิทยานิพนธ์

ของ

เพ็ญประภา เหล่าทะนนท์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

มีนาคม 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The Chinese in Praphattsorn Sevikol Novels and Short Stories

Penprapa Laotanon

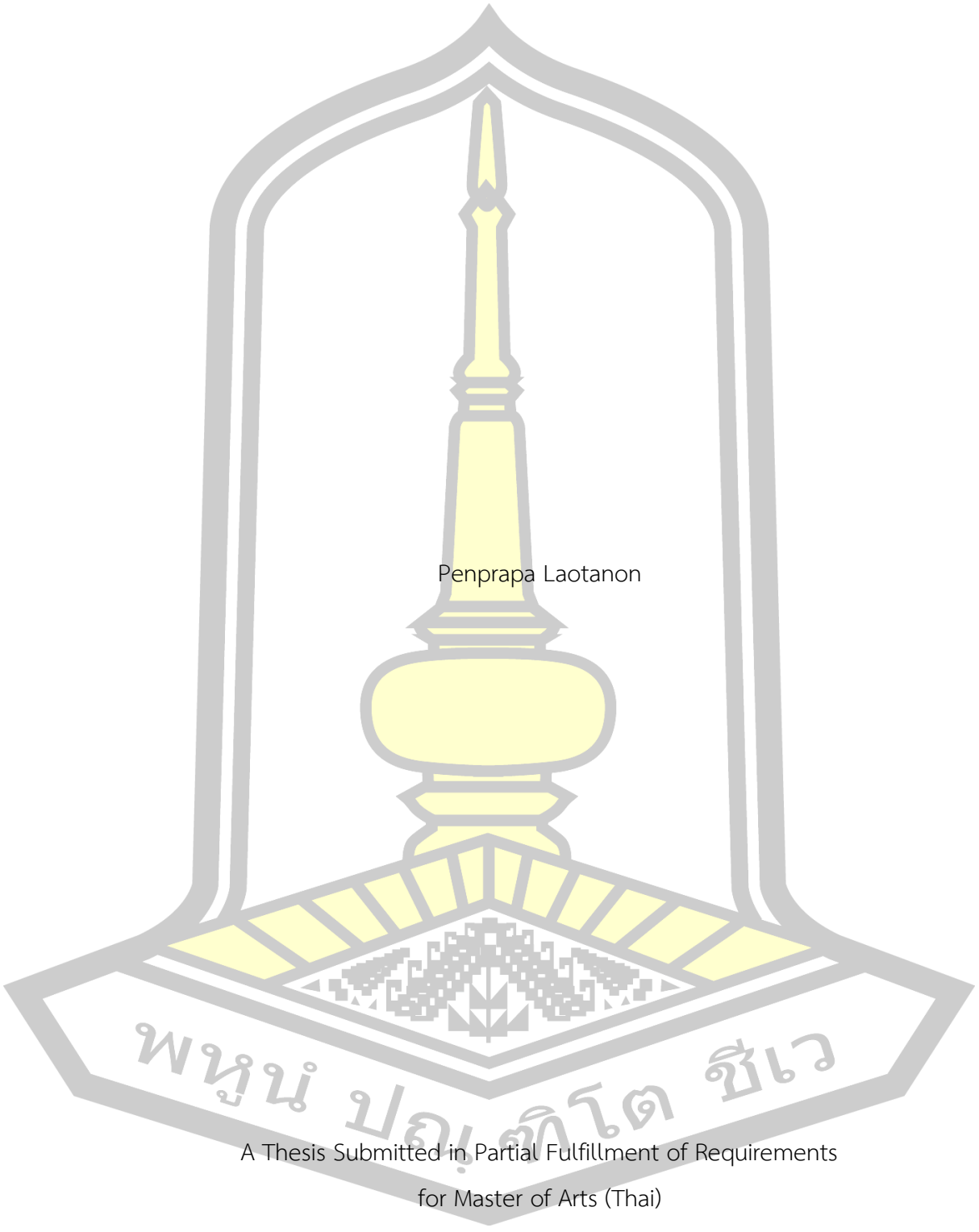

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements

for Master of Arts (Thai)

March 2021

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาวเพ็ญประภา เหล่าทะนนท์ แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รศ. ดร. นิตยา วรรณกิตร์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รศ. ดร. จารุวรรณ ธรรมวัตร)

.....กรรมการ
(ผศ. ดร. กีรติ ธนะไชย)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผศ. ดร. มารศรี สอทิพย์)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

.....
(รศ. ดร. นิตยา วรรณกิตร์)
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

.....
(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

พหุน ปณฺ ฑิโต ชีเว

ชื่อเรื่อง ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล
ผู้วิจัย เพ็ญประภา เหล่าทะนนท์
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. จารุวรรณ ธรรมวัตร
ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต **สาขาวิชา** ภาษาไทย
มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม **ปีที่พิมพ์** 2564

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความเป็นจีนและเพื่อศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรม ในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล โดยมีขอบเขตข้อมูลที่ศึกษาวิเคราะห์ คือ นวนิยาย จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ เด็กชายมะลิวัลย์ (2530) ลอดลายมังกร (2533) ขอหมอนใบนั้น...ที่เธอฝันยามหนุน (2534) สำเภาทอง (2541) ชิงตั๋ง (2541) ม่านมรสุม (2541) เหลื่อมไหมลายเหมย (2544) กุหลาบจีน (2549) พิมานแพร (2553) ไชน่ามูน (2557) เรื่องสั้น จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ ตี๋น้อย ศาลเจ้า รองเท้าไม้ ซิ้มใบ้ หมอแมะ โก๊ะ ตรันวันตรุษ บ้านชายดง แผ่นดินใหญ่ ครีบหัก ในห้องเงียบ คุณพระคุณเจ้า ประพันธ์โดย ประภัสสร เสวิกุล การวิจัยนี้ใช้แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ และแนวคิดองค์ประกอบทางวรรณกรรม

ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล นำเสนอความเป็นจีนไว้ 8 ลักษณะ ได้แก่ 1) ความเป็นจีนด้านพื้นที่กายภาพ พบว่าเป็นพื้นที่ดำรงอยู่ในช่วงเวลาของสงครามอินโดจีนเพื่อปลดปล่อยอาณานิคม ก่อนจะถึงยุคจีนในไทยร่วมสมัยทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ 2) ความเป็นจีนด้านอุดมการณ์ชาติพันธุ์ พบว่าเป็นวิถีจีนในแผ่นดินแม่อุดมการณ์ชาตินิยมและอุดมการณ์ชาติพันธุ์มีปรัชญาขงจื่อเป็นเสาหลัก ตั้งแต่ยุคจีนโบราณสมัยสามก๊กมาจนถึงยุคราชวงศ์แมนจูและยุคปฏิวัติการเมืองใหม่แบบคอมมิวนิสต์ 3) ความเป็นจีนด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมงคลสัญลักษณ์ พบว่าเป็นการแสดงบารมีและความมั่งคั่ง มิใช่ฐานคติที่มีศรัทธามั่นคงเป็นหลัก ประเพณีพิธีกรรมสักการบูชาในวันสำคัญยังดำรงคงอยู่แต่ความหมายเปลี่ยนแปรไปจากคติเดิม 4) ความเป็นจีนด้านสังคมและความสัมพันธ์ พบว่า มีหน่วยสังคมที่เล็กคือครอบครัว หน่วยสังคมที่โตขึ้นคือ เครือญาติหรือกลุ่มแซ่เดียวกันตระกูลเดียวกัน มีการเชื่อมโยงกับแซ่ตระกูลอื่นด้วยการแต่งงานขยายสู่ตระกูลแซ่ของฝ่ายลูกเขยลูกสะใภ้ หน่วยสังคมที่มีบทบาททางเศรษฐกิจคือกลุ่มผลประโยชน์ที่เชื่อมโยงแบบเครือข่าย ไปสู่คนมาตุภูมิเดียวกัน 5) ความเป็นจีนด้านอาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัยและการแพทย์จีน พบว่า เป็นการก่อเกิดชีวิตวัฒนธรรมประจำวันของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน หลายสิ่งยัง

เป็นอัตลักษณ์จีนแต่บางสิ่งมีความเป็นสากลคล้อยตามบริบททางสังคมใหม่และกระแสโลกาภิวัตน์ 6) ความเป็นจีนด้านอาชีพ พบว่า เป็นการนำเสนอภาพรวมอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชาวจีน คือ ความสำเร็จในด้านอาชีพค้าขาย 7) ความเป็นจีนด้านภาษา พบว่า เป็นการแสดงถึงความเป็นกลุ่ม ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มภาษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ทั้งคำเรียกญาติ คำเรียกอาหาร และคำเรียกชื่อ 8) ความเป็นจีนด้านศิลปกรรม พบว่า มีการนำเสนอเนื้อหาอธิบายให้เห็นถึงภาพความเป็นจีนด้านศิลปกรรม เช่น การสร้างบ้านเรือน การสร้างศาลเจ้า การวาดภาพจิตกรรมบนผนัง การตกแต่งบ้านเรือนและภัตตาคารด้วยตัวอักษรมงคลภาษาจีน

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรมในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล นำเสนอผ่าน 7 ประเด็น ได้แก่ 1) กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านโครงเรื่อง พบว่า มีการเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละคร การใช้นาฏการหรือการกระทำของตัวละคร และการเปิดเรื่องจากจุดจบหรือผลลัพธ์ของเรื่องมาเสนอก่อน ส่วนการดำเนินเรื่อง มีทั้งความขัดแย้งภายนอกและภายใน มีจุดวิกฤตและการคลายปม ส่วนการปิดเรื่อง เป็นการปิดเรื่องจากการคลายปมและการปิดเรื่องที่แสดงให้เห็นจากตัวละครเอง 2) กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านตัวละคร พบว่า มีตัวละครที่เป็นผู้เยาว์ เป็นผู้อาวุโส ทั้งตัวละครฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย มีบทบาทและความสำคัญในการดำเนินเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง 3) กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านบทสนทนา พบว่า เป็นการนำเสนอบทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัยของตัวละคร และบทสนทนาที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง ทั้งบทสนทนาที่แสดงลักษณะนิสัยของตัวละครชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน และบทสนทนาที่แสดงถึงคติข้อคิดของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน/ความเป็นจีนของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน 4) กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านวิธีการเล่าเรื่อง พบว่า เป็นการเล่าเรื่องโดยใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศ และกำหนดแนวเรื่องสมจริงเลียนแบบเหตุการณ์จริงในสังคม สอดแทรกจินตนาการของผู้เขียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา 5) กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแนวเรื่อง พบว่า เป็นการกำหนดแนวเรื่องเพื่อชีวิต แนวเรื่องสมจริง แนวเรื่องย้อนยุคและแนวเรื่องต่างแดน วิธีกำหนดแนวเรื่องดังกล่าวเปิดพื้นที่การเล่าประสบการณ์โดยมีประวัติศาสตร์จีนอพยพหลายช่วงตามกาลเทศะ 6) กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านฉาก พบว่า เป็นการนำเสนอฉากที่ใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นเรื่องราวเพื่อให้เกิดความสมจริง ตามสถานที่หรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ และฉากที่แสดงถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ช่วยให้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร มีผลต่อการดำเนินเรื่อง ทำให้เข้าใจวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน 7) กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแก่นเรื่อง พบว่า เป็นการนำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว แก่นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และแก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการ

ปกครอง

คำสำคัญ : ความเป็นจีน, นวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

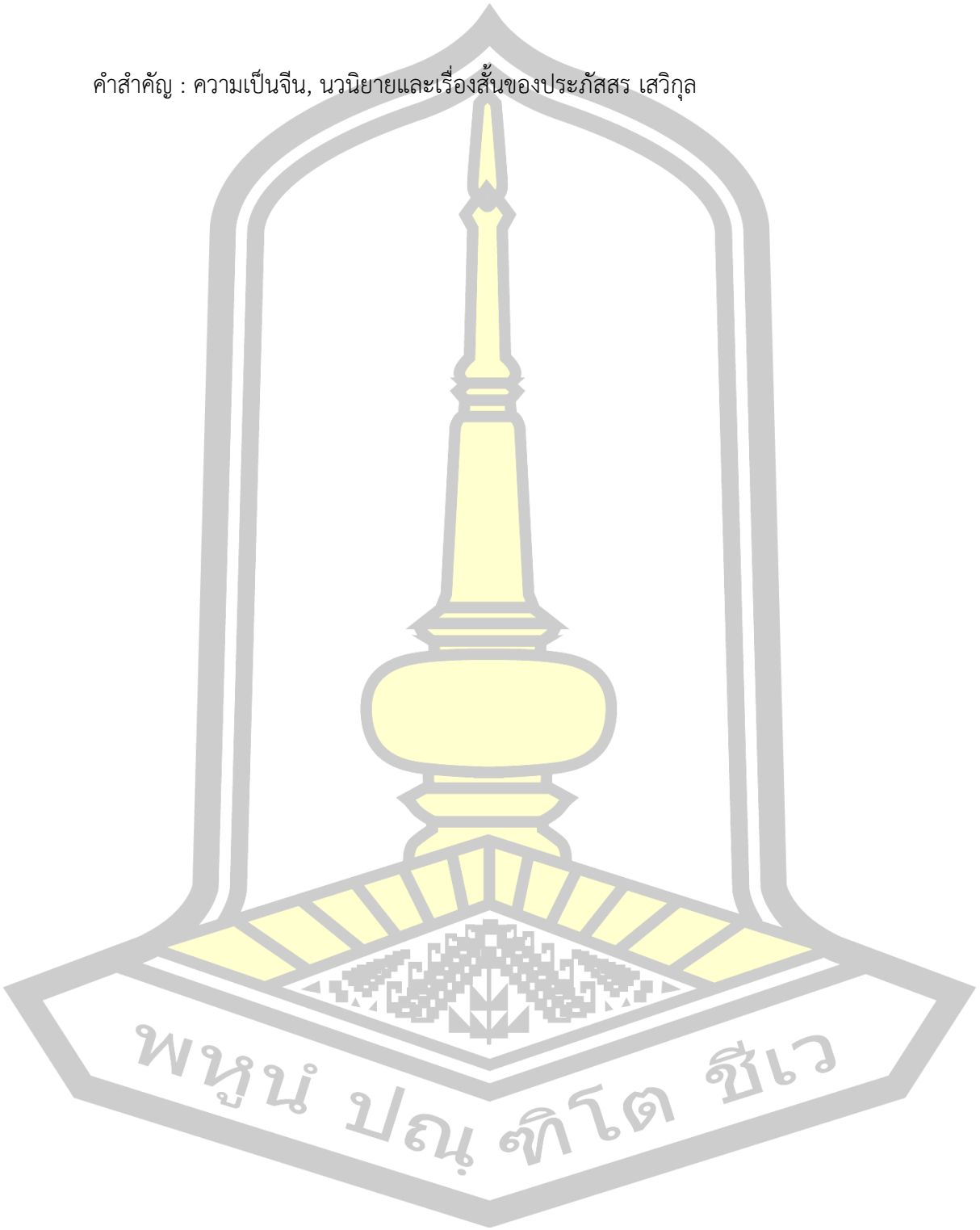

TITLE The Chinese in Praphattsorn Sevikol Novels and Short Stories

AUTHOR Penprapa Laotanon

ADVISORS Associate Professor Jaruwan Thammawatra , Ph.D.

DEGREE Master of Arts **MAJOR** Thai

UNIVERSITY Mahasarakham University **YEAR** 2021

ABSTRACT

This thesis entitled the Chinese in Praphattsorn Sevikol novels and short stories aims to analyze the Chinese and to analyze strategies for presenting the Chinese through literary elements. Praphattsorn Sevikol novels and short stories, whose scopes of data are analyzed from 10 novels, namely Maliwan Boy (1987), Lord Lai Mungkorn (1990), Ask for That Pillow...That You Dream to Bolster (1998), Sampaothong (1998), Sing Tung (1998), Monsoon Curtain (1998), Leung Mai Lai Mei (2001), Rose China (2006) Piman Prae (2010), and China Moon (2014). The 12 short stories are Tee Noi, Shrine (San Chao), wooden shoes, Sam Bai, Mo Mae Ko, New Year's Day, Baan Chai Dong, Mainland, Broken Fin, The Silent Room, composed by your majesty Praphattsorn Sevikol. This research was based on the concept of ethnicity, identity, and literary elements.

The results of the study articulated that Praphattsorn Sevikol novels and short stories present 08 aspects of the Chinese: 1) the Chinese in physical space were found to be an area that existed during the time of the Indochina War for decolonization before the Chinese era in Thailand, capitalism, and globalization. 2) Ethnic ideology of Chinese found that it was the Chinese way in the motherland, the nationalism, and the ethnic ideology with the Confucius philosophy as the main principle from the ancient Chinese era of the Three Kingdoms to the Manchu dynasty and the new communist political revolution. 3) The Chinese of the sacred and auspicious space found as an expression of prestige and auspicious, not a faith-based, worship rituals on important days still existing, but their meaning has changed

from the original principle. 4) The Chinese in society and relationships found that there is a small social unit which is family. The bigger social unit is relatives or family groups of the same family. It is linked with other surnames by marriage extending to the family clan of the son-in-law and daughter-in-law. A social unit that plays a role in the economy is a networked interest group (the same homeland). 5) The Chinese in food, clothing, housing, and Chinese medicine found to be the birth of the daily cultural life of the Chinese and Thai people with Chinese ancestry. Many things are still Chinese identities, but some are universal, amenable to new social contexts and globalization. 6) The Chinese in profession found the to present a unique overview of Chinese identities is the success in the trading profession. 7) The Chinese in language found to represent a group causing a strong integration of language groups of the family name, the food name, and the nickname. 8) The Chinese in the arts found that presents the content of the image to see the Chinese in the art such as building houses, a shrine, painting a mental picture on the wall, house and restaurant decoration with the Chinese auspicious characters.

The strategies for presenting the Chinese through the literary elements of Praphattsorn Sevikol novels and short stories are presented in 07 issues: 1) the strategies for presenting the Chinese through the storyline found the proceeding of the story by introducing characters, using characters' words or actions, and proceeding the story from the end of the outcome of the story to be presented first operation section having both external and internal conflicts. There are critical points and loosening the knot. The closing story is closing the matter from loosening the knot and the proceeding of the story shown by the characters themselves. 2) The strategy of presenting the Chinese is through the characters found that the minor character is seniors both female and male characters. They have a role and importance in the story and other events. 3) The strategy of presenting the Chinese through dialogue found to present a dialogue that characterizes the character's personality, and the dialogue that helps in the proceeding of the story both dialogue showing the character traits of Chinese and Thai people of Chinese ancestry, and a dialogue showing the beliefs of Chinese and Thai people of Chinese ancestry / the

Chinese of the Chinese and the Thai people of Chinese ancestry. 4) Strategies for presenting the Chinese through storytelling methods found that the narrative using scenes or foreign locations and sets a realistic story that mimics real events in society. Interpolates the author's imagination aim to expose the various aspects of human life straightforwardly. 5) Strategies for presenting the Chinese through storylines found to define the subject for life, realistic story, genre of retro stories, and foreign story. The method of defining such a story opens an area of narrative experiences with the history of Chinese immigrants in various circumstances. 6) The strategies of presenting the Chinese through the scenes found to use the historical background of Chinese and Thai people of Chinese ancestry is a story to achieve realism by location or historical event and scenes depicting Chinese people and Thai people of Chinese ancestry. It helps to understand the emotions of the characters affecting the procedure of the story which makes it possible to understand the way of life, ideas, beliefs, culture, and traditions of Chinese people and Thai people of Chinese ancestry. 7) Strategies for presenting the Chinese through themes found to be presenting the essence of life, the theme about family problems, the theme of the economy, and themes about politics and government.

Keyword : The Chinese, Praphattsorn Sevikol Novels and Short Stories

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความเมตตาและกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร. จารุวรรณ ธรรมวัตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ที่ได้ประสาทความรู้ ให้คำปรึกษา ชี้แนะ แก้ไขข้อบกพร่องแก่ผู้วิจัยด้วยความเอาใจใส่มาโดยตลอด เป็นครูผู้เปี่ยมด้วยเมตตาธรรม ตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณรองศาตราจารย์ ดร.นิตยา วรรณกิตร์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กีรติ ธนะไชย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มารศรี สอทิพย์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำแนะนำชี้แนะแนวทาง และแก้ไขข้อบกพร่องอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณนางสาวกิตติยา คณารักษ์ ที่ให้ความช่วยเหลือจนทำให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทยทุกคน ที่คอยให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือ รวมถึงขอขอบคุณพี่ๆ ฝ่ายวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่คอยให้คำแนะนำและช่วยเหลือ

ที่ขาดเสียไม่ได้ที่จะกล่าวคำขอบคุณซึ่งไม่สามารถที่จะสรรหาคำใดมากล่าว จึงจะเพียงพอพระคุณในชีวิตนี้ คือคุณแม่วิง ครูสแชงค์ ผู้ให้กำเนิดและอบรมเลี้ยงดูลูกมาอย่างเต็มความสามารถตามฐานะ เป็นกำลังใจและคอยสนับสนุนให้ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องแสดงถึงความกตัญญูต่อบิดามารดาผู้ให้สติปัญญาให้ความรักและกำลังใจในการทำงานวิทยานิพนธ์ ตลอดจนบูรพาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้วิชาความรู้อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เกิดสติปัญญา ส่งผลให้ผู้วิจัยประสบผลสำเร็จ

เพ็ญประภา เหล่าทะนนท์

พหูน ปณฺฑิโต ชีเว

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... ช

กิตติกรรมประกาศ ..... ญ

สารบัญ ..... ฎ

สารบัญตาราง ..... ฒ

บทที่ 1 บทนำ 1

1.1 ภูมิหลัง 1

1.2 ความมุ่งหมายในการวิจัย 4

1.3 คำถามหลักในการวิจัย 5

1.4 ความสำคัญของการวิจัย 5

1.5 ขอบเขตการวิจัย 5

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย 6

1.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย 7

1.7.1 แนวความคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ 7

1.7.2 แนวคิดองค์ประกอบทางวรรณกรรม 13

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ 15

1.9 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 16

1.9.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ 16

1.9.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวรรณกรรม 23

1.9.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม 27

1.9.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย 29

1.9.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประภัสสร เสวิกุล 32
1.10 ประวัติและผลงานของประภัสสร เสวิกุล 34
บทที่ 2 เส้นทางชีวิตของชาวจีนในประเทศไทย 39
2.1 การตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย 39
2.2 ปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศ 43
2.3 บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย 45
2.3.1 บทบาทของชาวจีนในด้านการเมือง 45
2.3.2 บทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ 47
2.3.3 บทบาทของชาวจีนในด้านสังคม 52
2.4 วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน 54
2.4.1 วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม 54
2.4.2 วิถีชีวิตด้านความเชื่อ 59
2.4.3 ประเพณีที่สำคัญ 60
2.4.4 พิธีกรรมสำคัญ 64
2.4.5 ความเชื่อ ปรัชญา และศาสนาของชาวจีน 65
บทที่ 3 ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล 67
3.1 ความเป็นจีนด้านพื้นที่กายภาพ 68
3.2 ความเป็นจีนด้านอุดมการณ์ชาติพันธุ์ 75
3.3 ความเป็นจีนด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมงคลสัญลักษณ์ 81
3.4 ความเป็นจีนด้านสังคมและความสัมพันธ์ 85
3.5 ความเป็นจีนด้านอาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และการแพทย์จีน 89
3.6 ความเป็นจีนด้านอาชีพ 98
3.6.1 อาชีพใช้แรงงาน 99
3.6.2 อาชีพค้าขาย 103

3.7 ความเป็นจีนด้านภาษา 106
3.7.1 ความเป็นจีนด้านภาษา : คำเรียกญาติ 106
3.7.2 ความเป็นจีนด้านภาษา : คำเรียกชื่อ 111
3.8 ความเป็นจีนด้านศิลปกรรม 117
บทที่ 4 กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล 123
4.1 กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านโครงเรื่อง 123
4.1.1 การเปิดเรื่อง (Being exposition) 124
4.1.2 การดำเนินเรื่อง (Rising action) 131
4.1.3 จุดวิกฤต (Climax) 139
4.1.4 การคลายปม (Denouement) 144
4.1.5 การปิดเรื่อง (Ending) 148
4.2 กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านตัวละคร 155
4.2.1 ตัวละครฝ่ายชาย 156
4.2.2 ตัวละครฝ่ายหญิง 171
4.3 กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านบทสนทนา 180
4.3.1 บทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัยของตัวละคร 180
4.3.2 บทสนทนาที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง 186
4.4 กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านวิธีการเล่าเรื่อง 190
4.5 กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแนวเรื่อง 194
4.6 กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านฉาก 198
4.6.1 ฉากที่ใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน 198
4.6.2 ฉากที่แสดงถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน 205
4.7 กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแก่นเรื่อง 209
4.7.1 แก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต 210

4.7.2 แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว 213
4.7.3 แก่นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ 215
4.7.4 แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง 217
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 220
5.1 สรุปผล 220
5.2 อภิปรายผล 225
5.3 ข้อเสนอแนะ 232
บรรณานุกรม 233
ภาคผนวก 241
ภาคผนวก ก. เรื่องย่อนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล 242
ประวัติผู้เขียน 294

พหูน ปณ ฑิโต ชีเว

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ตัวอย่างคำเรียกญาติในภาษาไทยและภาษาจีน..... 109

พหุน ปณ ฑิโต ชีเว

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง

นวนิยายและเรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดี ที่เป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป และนอกจากความบันเทิงแล้วนวนิยายและเรื่องสั้น ยังส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้ความคิดและคติธรรมในการดำเนินชีวิตช่วยพัฒนาและช่วยยกระดับจิตใจของผู้อ่านได้ เพราะมีการสอดแทรกเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ ดังที่ จารี กาลดิษย์ ทิพรัตน์ (2532: 9) กล่าวว่า วรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างแพร่หลาย ทั้งนี้เพราะทำให้ผู้อ่านเสียเวลาในการอ่านน้อยได้รับรสบันเทิงในเวลาอันสั้น และถือเป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งที่เสนอปัญหา ตลอดจนแนวคิดได้หลากหลายรวดเร็วและเด่นชัด ส่วนวรรณกรรมประเภทนวนิยายก็เป็นวรรณกรรมที่สื่อความคิดของผู้เขียน เพื่อบอกเรื่องราวต่าง ๆ ของผู้คนที่เกิดขึ้นในสังคม ดังที่ จิตรลดา สุวัตถิกุล (2530: 67-68) กล่าวว่า “นวนิยายเป็นเรื่องที่สมมติขึ้นโดยอาศัยพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมเป็นพื้นฐานแล้วนำมาปรับปรุงให้สมจริงยิ่งขึ้นด้วยพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ตัวละครแสดงออกมา สะท้อนมาจากพฤติกรรมของมนุษย์”การศึกษาวรรณกรรมจึงเป็นการศึกษาสภาพชีวิตความเป็นไปของมนุษย์ ที่จำลองเป็นภาพชีวิตในนวนิยายโดยผู้เขียนได้ถ่ายทอดความคิดของตนไว้ในตัวละคร จากการที่ผู้เขียนถ่ายทอดนี้เอง ทำให้เห็นพฤติกรรมบทบาทและสังคมของตัวละครได้อย่างชัดเจน

วรรณกรรมมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับสังคม ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2545: 6) กล่าวว่า “วรรณกรรมเป็นคันฉ่องแห่งยุคสมัย”และชุติมา สัจจานันท์ (2542 : 1) เสนอความเห็นว่าวรรณกรรมเป็นบันทึกความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของมนุษย์ สืบทอดและสร้างความเชื่อมต่อสังคม เป็นกระจกสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนทรรศนะ ความเชื่อ ของผู้คนในสังคม วรรณกรรมเป็นผลิตผลของสังคมและมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนเป็นบุคคลในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมซึ่งกำหนดแนวคิด โลกทัศน์ของนักเขียน ขณะเดียวกันวรรณกรรมและนักเขียนก็มีอิทธิพลกำหนดความเป็นไปในสังคมหรือเปลี่ยนแปลงสังคม วรรณกรรมที่ดี มีคุณค่า ย่อมสามารถสร้างสรรค์ชี้นำการเปลี่ยนแปลงสังคมไป ในทางที่ดีอันจะช่วยพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เติบโตเป็นพลเมืองที่ดี ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาสังคม การวิจัยวรรณกรรมไทยที่แสดงความเป็นจีนในสังคมไทย ช่วยชี้แนะให้เห็นถึงตัวตน ความคิด วิถีชีวิตของชาวจีนและชาวไทยเชื้อจีนได้อย่างเด่นชัด ด้วยวรรณกรรมเป็นงานเขียนที่สามารถนำเสนอเรื่องราวของมนุษย์ในสังคม เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และมีเนื้อหาสะท้อนความเป็นจริงในสังคม

แนวคิดที่พบในนวนิยายและเรื่องสั้นส่วนหนึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เป็นเรื่องราวที่ใกล้ตัว เนื่องจากนักเขียนมีความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ จึงเป็นหน่วยหนึ่งของสังคมและเมื่อนักเขียนสร้างสรรค์วรรณกรรม จึงมักจะสะท้อนภาพสังคม การเมืองเศรษฐกิจ การปกครอง ตลอดจนความเป็นอยู่ขนมธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นำมาเสนอให้ผู้อ่านได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิต แนวคิดหรือทรรศนะต่าง ๆ ของคนในสังคมเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

การวิจัยวรรณกรรมไทยที่แสดงความเป็นจีนช่วยชี้แนะให้เห็นถึงตัวตน ความคิด วิถีชีวิตของชาวจีนและชาวไทยเชื้อจีนได้อย่างเด่นชัด ด้วยวรรณกรรมเป็นงานเขียนที่สามารถนำเสนอเรื่องราวของมนุษย์ในสังคม เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และมีเนื้อหาสะท้อนความเป็นจริงในสังคม ชาวจีนตั้งถิ่นฐานอย่างมั่นคงถาวรในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาได้รับความสะดวกในการประกอบอาชีพ ทำให้ชาวจีนเข้ามามากขึ้นจนกลายเป็นชนกลุ่มน้อยที่มากที่สุดในสังคมไทย ชาวจีนยึดมั่นในประเพณีและความเชื่อดั้งเดิม หลักความเชื่อเหล่านี้ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่ชาวจีน โดยอาศัยอุดมการณ์และกิจกรรมทางสังคมทั้งพิธีกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมในเทศกาล กิจกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงคุณค่าการร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จนกลายเป็นหลักสำคัญของชุมชนชาวจีนในประเทศไทย และมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวจีนทั้งในด้านการครองเรือน การประกอบอาชีพและด้านจิตใจ โดยวิถีชีวิตวัฒนธรรมจีนเป็นลักษณะที่แตกต่างจากสังคมอื่น มีลักษณะที่โดดเด่น การเข้ามาของชาวจีนในประเทศไทยได้ก่อให้เกิดงานเขียนมากมาย เกี่ยวกับชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน คืองานเขียนนวนิยายและเรื่องสั้น ที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนให้ศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนในมุมมองต่าง ๆ

เรื่องราวชีวิตคนจีนที่ถ่ายทอดในตัวบทวรรณกรรมนั้น มีปรากฏอย่างต่อเนื่องเช่น วรรณกรรมเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ของโบตั๋น (พ.ศ.2512) อยู่กับก๋ง ของหยก บูรพา (พ.ศ.2519) กนกลายโบตั๋น ของสีฟ้า (พ.ศ.2529) นอกจากนักประพันธ์ดังกล่าว ประภัสสร เสวิกุล ก็เป็นนักประพันธ์คนหนึ่งที่นำเอาแง่คิดในการดำเนินชีวิตของคนจีนแผ่นดินใหญ่จากโพ้นทะเล มาร้อยเรียงเป็นงานเขียนทางวรรณกรรมทั้งเรื่องสั้นและนวนิยาย ประภัสสร เสวิกุล เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงมีผลงานมากมายเป็นที่นิยม และผลงานของ ประภัสสร เสวิกุล ได้รับรางวัลต่าง ๆ และบางเรื่องยังได้สร้างเป็นภาพยนตร์และเป็นละครโทรทัศน์ ประภัสสร เสวิกุล เขียนนวนิยายที่กล่าวถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้รับความนิยมในสังคมไทยเป็นอย่างมาก คือเรื่อง ลอดลายมังกร และเรื่อง ขอหมอนใบนั้น...ที่เธอฝันยามหนุน เป็นเรื่องที่ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยาย ซึ่งได้นำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ทั้งสองเรื่อง ทำให้คนไทยได้รู้จักชาวไทยเชื้อสายจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศมากขึ้น

ประภัสสร เสวิกุล เลือกสรรกลวิธีในการนำเสนองานประพันธ์ให้ชวนติดตาม บางเรื่องสมจริง บางเรื่องเหนือจริง บางเรื่องเป็นโลกอนาคต บางเรื่องย้อนอดีต ใช้ภาษาได้ละเมียดละไม เป็นภาษาสื่อภาพ และอารมณ์ชัดเจน นิยมอ้างอิงบทเพลง และบทกวี ทั้งของไทยและต่างประเทศ เพื่อเน้นย้ำสารทางอารมณ์และความคิดได้สอดคล้องกับบริบทของเนื้อหา สำนวนโวหารในการบรรยาย การพรรณนาและการสนทนาบางตอนเป็น "วรรคทอง" ที่คมคาย ลึกซึ้ง ชวนคิด กระทบความรู้สึกน่าจดจำ นับว่าประภัสสร เสวิกุล เป็นนักเขียนที่ถึงพร้อมทั้งข้อมูล จินตนาการ ฝีมือการเขียน ความสุจริตใจ ความเข้าใจโลกและชีวิต และที่สำคัญคือมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์ ประภัสสร เสวิกุล เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ เมื่อปี พ.ศ. 2554 ผลงานทั้งในด้านงานวรรณกรรมและสังคมมีคุณค่าต่อผู้อ่านและวงวรรณกรรมไทย

งานวิจัยที่ผ่านมาพบผู้ที่สนใจงานประภัสสร เสวิกุล อย่างหลากหลาย เช่น ฑิตฐิตา นาคเกษม (2545) ผลการศึกษาวิเคราะห์ด้านองค์ประกอบทางวรรณศิลป์ในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ผลการวิจัยพบว่าได้ใช้ประสบการณ์การค้นคว้าข้อมูลและจินตนาการ มาผูกเป็นโครงเรื่องโดยนิยมเรื่องที่เป็นปมปัญหาสำคัญของการดำเนินชีวิตของผู้คน โดยทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ ยังมีการสร้างฉากบรรยากาศทั้งในประเทศและต่างประเทศ เสาวคนธ์ อุปพงค์ (2537) วิเคราะห์กลวิธีการเขียนนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ผลการศึกษาพบว่า ประภัสสร เสวิกุล มีกลวิธีในการเขียนนวนิยายที่น่าสนใจทั้งในแง่ของการเสนอเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดโครงเรื่อง การสร้างตัวละคร การสร้างบทสนทนา สร้างฉากและบรรยากาศ ตลอดจนวิธีการเล่าเรื่องที่เหมาะสม ทำให้นวนิยายมีความสนุกสนานเร้าใจและน่าติดตาม ขณะเดียวกันก็สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน ส่วนด้านกลวิธีการเสนอแนวคิดด้านเศรษฐกิจแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตและสังคมร่วมสมัย มาตีแผ่และนำเสนอเป็นแนวความคิดในนวนิยายหลากหลาย เช่น ปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ปัญหาชีวิตในครอบครัวความรักและปัญหาเกี่ยวกับเยาวชน สุพรรษา ภักตรนิกร (2555) ศึกษาอุดมการณ์สังคมในนวนิยายและเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลของประภัสสรเสวิกุล ผลการวิจัยพบว่านวนิยายและเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลของภัสสร เสวิกุล มีโครงสร้างทางวรรณกรรมที่สามารถผลิตสร้างอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม อุดมการณ์ทางการเมืองคือการยกย่องระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยการต่อต้านระบบเผด็จการ แสดงว่าบุคคลที่ทำเพื่อชาติเป็นบุคคลพึงประสงค์และยังปรากฏการจัดลำดับชั้นทางการเมือง โดยใช้เกณฑ์ด้านเชื้อชาติในด้านอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ มีการลดทอนคุณค่าระบบเศรษฐกิจแบบทุนผูกขาด เศรษฐกิจสังคมนิยมและยกย่องเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวจีนในงานวรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุลในหัวข้อต่าง ๆ นั้นก็มีผู้ศึกษาไว้ เช่น จตุพร มหาพรหม (2540) วิเคราะห์ตัวละครชายคนจีนในนวนิยายไทยช่วงปี พ.ศ 2510-2537 ได้ศึกษาตัวละครชายคนจีนในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ 2510-2537 โดยศึกษาลอดลายมังกรของประภัสสร เสวิกุลและนวนิยายของนักประพันธ์อื่น ๆ พบว่าตัวละครคนจีนใน

นวนิยายไทยส่วนมากมักเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง มีบทบาทในด้านการประกอบอาชีพต่างกันตามความสามารถตัวละครที่ไม่มีการศึกษาสามารถพัฒนาตนเอง โดยประกอบอาชีพค้าขายจนประสบความสำเร็จ ผู้เขียนได้จำลองลักษณะคนจีนที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิตและคุณธรรม Ma Yun (2554) ศึกษา เรื่องภาพสะท้อนสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล ผลการศึกษาพบว่านวนิยายของประภัสสร เสวิกุลได้สะท้อนสภาพสังคมชาวไทยเชื้อสายจีนในด้านสภาพความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวไทยเชื้อสายจีนกับคนในสังคม ปัญหาสังคมเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ คำสั่งสอนและวัฒนธรรมชาวไทยเชื้อสายจีน อิทธิพลของนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล พบว่านวนิยายมีอิทธิพลต่อผู้อ่านและสังคมในด้านต่าง ๆ คือทำให้ผู้อ่านให้เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยเชื้อสายจีนมากขึ้น สามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้อ่านกระตุ้นให้มีความเข้มแข็งและอดทนเพื่อต่อสู้กับโชคชะตา การดำเนินชีวิตรู้จักใช้ชีวิตอย่างประหยัดและพอเพียง ละเว้นจากการพนันสิ่งผิดกฎหมายค้านสังคมรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันกระตุ้นให้เห็นความสำคัญกับผู้หญิง ไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว พิณวิไล ปริปุณณะ (2555) ศึกษาการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนจีนในไทย:กรณีศึกษาตัวละครจีนอพยพในนวนิยายลอดลายมังกร ผลการศึกษาพบว่าตัวละครจีนอพยพ มีความพยายามในการธำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีนไว้โดยไม่นิยามตนเองว่าเป็นคนไทย โดยสะท้อนผ่านค่านิยมวิถีชีวิตการยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีจีนและการอบรมสั่งสอนลูกหลาน

งานวิจัยที่เกี่ยวกับชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ที่นำเสนอความเป็นจีนในวรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุล ส่วนใหญ่ศึกษาภาพลักษณ์ของคนจีนเพียงด้านสภาพสังคมชีวิต คุณธรรมข้อคิดและความสามารถทางการค้าของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีน โดยส่วนใหญ่เลือกศึกษาเพียงแต่นวนิยายเท่านั้น ยังไม่พบการศึกษาความเป็นจีนในเรื่องสั้นและนวนิยายในผลงานวรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุล เฉพาะที่มีเนื้อเรื่องและตัวละครที่นำเสนอความเป็นจีนของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล โดยศึกษาจากองค์ประกอบทางวรรณกรรม เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร แก่นเรื่อง ฉาก และ บทสนทนา โดยใช้แนวคิดการเมืองอัตลักษณ์และชาติพันธุ์

1.2 ความมุ่งหมายในการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

1.2.2 เพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

1.3 คำถามหลักในการวิจัย

1.3.1 ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล เป็นอย่างไร

1.3.2 นวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุลมีกลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรมอย่างไร

1.4 ความสำคัญของการวิจัย

1.4.1 ทำให้เห็นและเข้าใจความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

1.4.2 ทำให้เห็นกลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรมในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล เฉพาะที่มีเนื้อเรื่องและตัวละครคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น โดยนวนิยายเลือกจากที่ประพันธ์ขึ้นในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2530-2557 จำนวน 10 เรื่อง ในส่วนของเรื่องสั้นเลือกจากรวมเรื่องรวมเรื่องสั้น “ซิ้มใบ้” ที่ประพันธ์ขึ้นในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2522-2527 จำนวน 6 เรื่อง และหนังสือรวมเรื่องสั้น 60 เรื่องสั้นประภัสสร เสวิกุล แบ่งตามช่วงการประพันธ์ ช่วงแรกระหว่าง พ.ศ. 2513-2525 มี 2 เรื่อง ช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2526-2538 มี 4 เรื่อง โดยกำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1.5.1 ประเภทนวนิยาย

นวนิยายเฉพาะที่มีเนื้อเรื่องและตัวละครที่นำเสนอความเป็นจีนของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีเท่านั้น โดยนวนิยายเลือกจากที่ประพันธ์ขึ้นในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2530-2557 จำนวน 10 เรื่อง ดังนี้

1. เด็กชายมะลิวัลย์ (2530)
2. ลอดลายมังกร (2533)
3. ขอหมอนใบนั้น...ที่เธอฝันยามหนุน (2534)
4. สำเภาทอง (2541)
5. ซิงตึ้ง (2541)
6. ม่านมรสุม (2541)
7. เหลื่อมไหมลายเหมย (2544)
8. กุหลาบจีน (2549)
9. พิมานแพร (2553)
10. ไชน่ามูน (2557)

พหุปณฺฑิโต ชีเว

1.5.2 ประเภทเรื่องสั้น

เรื่องสั้นเลือกจากรวมเรื่องรวมเรื่องสั้น “ซิ้มใบ้” ที่ประพันธ์ขึ้นในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2522-2527 จำนวน 7 เรื่อง ดังนี้

1. ตี๋น้อย
2. ศาลเจ้า
3. รองเท้าไม้
4. ซิ้มใบ้
5. หมอแมะ
6. โก๊ะ

หนังสือรวมเรื่องสั้น 60 เรื่องสั้นประภัสสร เสวิกุล เป็นรวมเรื่องสั้นที่แบ่งตามช่วงการประพันธ์ ช่วงแรกระหว่าง พ.ศ. 2513-2525 มี 2 เรื่อง

1. ตรันวันตรุษ
2. บ้านชายดง

ช่วงที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2526-2538 มี 4 เรื่อง

1. แผ่นดินใหญ่
2. ครีบหัก
3. ในห้องเงียบ
4. คุณพระคุณเจ้า

รวมเรื่องสั้นเฉพาะที่มีเนื้อเรื่องและตัวละครที่เกี่ยวกับความเป็นจีนของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้รวมจำนวน 12 เรื่อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล เฉพาะที่มีเนื้อเรื่องและตัวละครที่นำเสนอความเป็นจีนของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนเท่านั้น รวมทั้งหมด 22 เรื่อง โดยแบ่งตามช่วงเวลาการประพันธ์ดังข้อมูลที่ได้กล่าวข้างต้น

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงวรรณกรรมศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์ตัวบท (Text analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.6.1 ขั้นรวบรวมและสำรวจข้อมูล ดังนี้

1.6.1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชาติพันธุ์และอัตลักษณ์

1.6.1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม

1.6.1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม

1.6.1.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย

1.6.1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประภัสสร เสวิกุล

1.6.2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมไว้อย่างละเอียดแล้วนำมาตีความโดยใช้กรอบแนวคิดแนวความคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ แนวคิดองค์ประกอบทางวรรณกรรม เป็นแนวทางในการศึกษา

1.6.3 ขั้นสรุปผลและอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย

1.6.4 สรุปและอภิปรายผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์

1.7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์และอัตลักษณ์ แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบทางวรรณกรรม เป็นหลักในการศึกษาวิจัยเรื่องความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล เพื่อตอบคำถามในการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยรายละเอียดของแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

1.7.1 แนวความคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์และอัตลักษณ์

แนวคิดเกี่ยวกับชาติพันธ์

การศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ได้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ทศวรรษ 2533 ถึงทศวรรษ 2543 (ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ, 2546: 1) แต่เดิมแม้ว่ามนุษย์จะดำรงอยู่เป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างกันในลักษณะทางกายภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ ระบบความเชื่อ แนวคิดและการประพฤติปฏิบัติตนต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันแล้วแต่ละบรรทัดฐานของสังคม

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555: 187-195) ให้ทัศนะเกี่ยวกับความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) ว่าเป็นกระบวนการแสดงความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนแทนการจัดลำดับเชื้อชาติตามสีผิวซึ่งถือเป็นกระบวนการกีดกันทางสังคมจากการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์อย่างแพร่หลายทำให้เกิดแนวทางในการศึกษาและความเข้าใจการแสดงความเป็นชาติพันธุ์ 3 แนวทาง ดังนี้

แนวทางแรก คือการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะเป็นรากเหง้าดั้งเดิม (PrimordialistView) โดยการมีพื้นฐานความเข้าใจความหมายของชาติพันธุ์เรียกว่าสารัตถะนิยม (Essentialism)หมายถึงความคิดที่ว่าชาติพันธุ์เป็นหน่วยทางสังคมที่มีรากเหง้ามาแต่ดั้งเดิมและเป็นลักษณะที่จริงแท้แน่นอนสามารถเห็นจริงได้โดยไม่ต้องพิสูจน์ซึ่งหน่วยทางสังคมมีความมั่นคงและ

ยั่งยืนอาจเปลี่ยนแปลงได้เฉพาะลักษณะภายนอกแต่แก่นแท้ของลักษณะดั้งเดิมจะไม่เปลี่ยนแปลงในแนวทางนี้สามารถแยกออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1) ความเข้าใจในเชิงชีววิทยามองว่าความเป็นชาติพันธุ์ถูกกำหนดโดยกรรมพันธุ์และปัจจัยทางภูมิศาสตร์มีพื้นฐานทางความคิดอยู่ที่ความเป็นชาติพันธุ์มีต้นกำเนิดที่แน่นอนในพื้นที่แห่งหนึ่งที่มีลักษณะบริสุทธิ์ผุดผ่องและได้สืบทอดกันมาผ่านทางกรรมพันธุ์ในการยึดถือในความบริสุทธิ์ของกรรมพันธุ์รวมกันในกลุ่มชาติพันธุ์ถือเป็นสัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์ในการช่วยจดจำผู้เป็นญาติเป็นสิ่งที่จำเป็นในความอยู่รอดของชีวิตในสังคมระยะแรกต้องอาศัยความช่วยเหลือกันในหมู่ญาติพี่น้องกล่าวคือความเป็นชาติพันธุ์เป็นส่วนขยายของกลุ่มเครือญาตินั่นเอง

ส่วน Harold Isaacs (1972) อ้างถึงในฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ (2546: 12) กล่าวถึง basic identity หรือ ethnic identity ว่าเป็นอัตลักษณ์ที่ได้มาโดยกำเนิดจากการเป็นสมาชิกกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งและเป็นพื้นฐานสำคัญให้มีความรู้สึกผูกพันกับคนอื่น ๆ ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันโดยผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งสืบทอดอดีตและกำหนดสถานการณ์ปัจจุบันและมีอิทธิพลต่ออัตลักษณ์และชีวิตของบุคคล

2) ความเข้าใจในเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เป็นการยึดมั่นอยู่กับความคิดแบบโรแมนติกเกี่ยวกับชาวบ้าน (Folk) ในฐานะที่เป็นหน่วยรวมของสายเลือดกับผืนดินเพราะยึดหลักความเป็นญาติพี่น้องกันในชุมชนจนทำให้มองชาติพันธุ์ว่าเป็นกลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกันและยอมรับในต้นกำเนิดรวมกันอีกทั้งยังรักษาประเพณีและวิถีชีวิตที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นได้ด้วยการมีข้อห้ามตามจารีตต่าง ๆ

แนวทางที่สอง คือ การศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะเป็นเครื่องมือสำหรับกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม (Instrumentalist Approach) จะเป็นการมองความเป็นชาติพันธุ์เสมือนหนึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับกำหนดความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งทำให้มองความเป็นชาติพันธุ์ในเชิงหน้าที่ต่าง ๆ อย่างหลากหลายซึ่งเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในสังคมหนึ่งและถูกนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างความเป็นตัวตนของกลุ่มชน เพื่อใช้เป็นเงื่อนไขในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีลักษณะคล้ายๆกับกลุ่มผลประโยชน์อย่างไม่เป็นทางการที่เกิดจากการมีคุณสมบัติทางวัฒนธรรมบางอย่างร่วมกัน

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาในงานของ Charles F. Keyes เรื่อง who Are the Tai: Reflections on the Invention of Identity (1995) กล่าวว่า ความเป็นชาติพันธุ์เกิดขึ้นภายใต้กระบวนการทางการเมืองของการสร้างรัฐประชาชาติสมัยใหม่ในฐานะที่เป็นชุมชนในจินตนาการ (Imagined Community) หมายถึงหน่วยทางการเมืองที่สร้างขึ้นมาด้วยการให้ความใหม่ในรูปของสัญลักษณ์ร่วมกัน

ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์มีลักษณะเป็นสถานภาพทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ดำรงอยู่อย่างคงที่แต่มีการเปลี่ยน แปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้ขึ้นกับเงื่อนไขต่าง ๆ ทางโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เกิดในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ลักษณะทางชาติพันธุ์จึงไม่มีความหมายในตัวเอง อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2555: 190) ยังได้อ้างการศึกษาของ Edmund Leach เรื่อง Political Systems of Highland Burma (1954) สรุปได้ว่าในความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกันเป็นสิ่งที่กลุ่มชนต่าง ๆ พยายามตอกย้ำลักษณะทางชาติพันธุ์ของตนเพื่อเป็นเครื่องมือในการแยกแยะความแตกต่างระหว่างกันและกันซึ่งคนๆหนึ่งอาจมีสถานภาพทางสังคมได้หลายอย่างในขณะ เดียวกัน ขึ้นอยู่กับว่าเขาสัมพันธ์กับใครแสดงว่าลักษณะทางชาติพันธุ์นั้นเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

แนวทางที่สามคือการศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ในฐานะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสร้างความหมาย (Constructivist Theories) จะเริ่มต้นจากการปฏิเสธความคิดที่ยึดมั่นอยู่กับแก่นแท้อย่างไม่เปลี่ยนแปลง (Essentialism) โดยสิ้นเชิงเชื่อว่าชาติพันธุ์เป็นเพียงความสำนึกความเข้าใจหรือรูปแบบขององค์กรทางสังคม ที่ถูกสร้างความหมายขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อจัดการแยกแยะผู้คนด้วยลักษณะทั่ว ๆ ไปที่แสดงความมีตัวตน ซึ่งกำหนดด้วยภูมิหลังบางอย่างตามบริบททางประวัติศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในการศึกษาแนวนี้จะเป็นการทำความเข้าใจกับความหมายของชาติพันธุ์ในลักษณะที่เป็นกระบวนการสร้างความหมายซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ ขึ้นมาแทนที่

(อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2555: 191) ได้นำเสนองานศึกษาของ Fedrick Barth เรื่อง Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference (1969) ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ไม่สามารถศึกษาได้อย่างโดด ๆ แต่ต้องดูความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นมา และยังปฏิเสธด้วยว่าความเป็นชาติพันธุ์ไม่ใช่แก่นแท้ของวัฒนธรรม แต่เป็นเพียงรูปแบบที่สามารถนำเอาเนื้อหาต่าง ๆ เช่น ภาษา ศาสนา เครื่องแต่งกายนิสัยในการบริโภค และอื่น ๆ มาบรรจุไว้ได้ เพื่อแยกแยะให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นความเป็นตัวตนทางชาติพันธุ์ ในแนวการศึกษานี้จึงมีนัยเป็นปรากฏการณ์ที่ลื่นไหล ขึ้นอยู่กับการสร้างความหมาย ภายใต้บริบทและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์

ทวิช จตุวรพฤกษ์ (2541: 38-39) อ้างถึงทัศนะของ Nicolas Tabb (1989) ไว้ว่า ความเป็นชาติพันธ์หมายถึงจิตสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นจากสภาวะที่เกิดความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง โดยมีการสร้างตัวตนให้มีลักษณะเฉพาะ เพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์กับคนอื่นที่เกี่ยวข้องว่าเขาเป็นใครแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร เพื่อยืนยันถึงการมีอำนาจในการควบคุมหรือกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์จึงไม่ได้พิจารณาจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ที่มักจะมองกันเฉพาะด้านที่ตายตัว ได้แก่ เครื่องแต่งกาย ภาษา การอยู่ร่วมดินแดนเดียวกัน หรือการมีลักษณะร่วมทางวัฒนธรรมบางอย่าง แต่จะพิจารณาจากการตีความประวัติศาสตร์ที่แท้จริงของเผ่าพันธุ์ ซึ่งปรากฏอยู่ในตำนาน นิทานและเพลงพื้นบ้านเป็นต้น

ความเป็นชาติพันธ์ จึงหมายถึง หลักการหรือแนวคิดในการจัดองค์กรทางสังคม อันสลับซับซ้อนเนื่องจากกระบวนการเรียนการเครื่องมือในการนิยามปัญหาและตีความประวัติศาสตร์ของตนเองมาโดยตลอด ว่ามีความพ้อง หรือต่างกับกลุ่มอื่นอย่างไรบ้าง การที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะอยู่รอดเป็นกลุ่มก้อนจะต้องมีลักษณะบางอย่างที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน การสืบทอดความเป็นชาติติพันธ์จึงต้องกระทำผ่านกระบวนการสร้างใหม่ เพื่อทดแทนส่วนที่เสื่อมสลายหรือกระบวนการเสริมอำนาจ ให้กับส่วนที่อ่อนกำลังลงเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่ส่งผลกระทบในระดับโครงสร้างตัวตนของความเป็นชาติพันธุ์จึงไม่หยุดนิ่ง การปรับเปลี่ยนหรือการผลิตใหม่ดังกล่าวอาจจะมีประสิทธิภาพมากบ้างน้อยบ้างได้รับการเสริมแรงบ้างถูกลิดรอนศักยภาพบ้าง ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมวัฒนธรรมและเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ที่เคลื่อนไหว

แนวทางการใช้แนวคิดทฤษฎีในการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มาวิเคราะห์ดูความเป็นจีนที่ถูกนำเสนอระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ระหว่างวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กับสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

คำว่า “อัตลักษณ์” (Identity) ซึ่งส่วนมากจะใช้ในศาสตร์มานุษยวิทยา มีความหมายว่า “เอกลักษณ์” ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างจากกลุ่มชนอื่น ๆ หรือความเป็นอย่างหนึ่งอย่างเดียวกันของผู้คน ซึ่งอาจเป็นกลุ่มคนที่มีสำนึกร่วมกันว่าตนองมีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันและภาษาเดียวกัน ตลอดจนมีความรู้สึกเผ่าพันธุ์เดียวกัน

การศึกษาอัตลักษณ์ (Identity) เป็นการศึกษาลักษณะความมีตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นจากรากฐานแห่งความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ในที่นี้หมายถึง กลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมเดียวกันรวมทั้งมีสายสัมพันธ์ฉันเครือญาติเดียวกันและมีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน หรือเป็นแบบเดียวกัน การศึกษาอัตลักษณ์เป็นการศึกษาลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในกลุ่มชนหนึ่งๆนั้น ๆ เป็นวิธีวิทยาที่สำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาด้านวัฒนธรรม อันเป็นการช่วยให้เข้าใจผู้คนหรือกลุ่มชนที่มีความหลากหลายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ด้วยเหตุว่าเมื่อสังคมใความหลากหลายในแง่ชาติพันธุ์ ในวงวิชาการจึงต้องมีความเข้าใจลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในกลุ่มชนนั้นขึ้นมา

ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ ทั้งนี้อาจพิจารณาจากวัฒนธรรมทางภาษา เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย ความคิด หรือขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ มาเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

คำว่า Identity แปลเป็นภาษาไทยว่า เอกลักษณ์ แต่ในความหมายซึ่งหมายถึงเช่น “เอกลักษณ์แห่งชาติ” เป็นเชิงว่ามีความเฉพาะตัวหรือมีเพียงหนึ่งเดียวในระยะหลัง คำแปลนี้ถูกมองว่าเป็นหนึ่งเดียวให้แก่ผู้คนในประเทศซึ่งมีวัฒนธรรมต่างกัน จึงใช้คำว่า “อัตลักษณ์แทน” เพราะจะเปิดทางให้ทุกส่วนและทุกคนในสังคม สามารถมีหรือเลือกอัตลักษณ์ของตนได้ เช่นเดียวกับอัตลักษณ์ของชาติก็ไม่มีความเป็นเนื้อเดียวกัน และยิ่งมีความแปลเปลี่ยนมากในกระแสโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนไหวของผู้คนประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย หรือบุคคลรักร่วมเพศ และบุคคลในวัฒนธรรมย่อยต่าง ๆ เพื่อให้สังคมยอมรับในอัตลักษณ์ที่แตกต่างของเขา ซึ่งเกิดขึ้นในปัจจุบันเรียกว่าการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ (Politics of identity)

คำว่า อัตลักษณ์ เป็นกรอบแนวคิดทางมานุษยวิทยาเพื่อใช้วิเคราะห์ทางด้านสังคมวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ แต่เดิมสำนักงานคณะกรรมการเอกลักษณ์แห่งชาติใช้ identity ในความหมายว่าเอกลักษณ์ ซึ่ง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1391) ให้ความหมายว่า เอกลักษณ์ น.ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน ต่อมาในวงการนักวิชาการเช่น นิธิ เอียวศรีวงศ์, อคิน รพีพัฒน์, สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ และศรีศักร วัลลิโภดม ได้หันมาสนใจการแปลความหมายว่าไม่ควรไปยัดเยียดความเป็นหนึ่งเดียวไปครอบความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนั้นสุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้เสนอว่าคำว่า “อัตลักษณ์” น่าจะถูกต้องและเหมาะสมกว่า เพราะคำนี้เปิดทางให้ทุกคนหรือทุกส่วนในสังคมสามารถมีอัตลักษณ์ของตนได้ (สุรชัย หวันแก้ว, 2545: 42)

ความหมาย identity ในยุคปัจจุบัน อภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2546: 1) สังคมวิทยายืมมโนทัศน์อัตลักษณ์กับตัวตน มาจากสำนักจิตวิเคราะห์และสัญญาศาสตร์ (Semiology) เพื่อนำมาใช้วิเคราะห์สังคมและปัจเจกชนในกรณีของสังคม การใช้มโนทัศน์นี้อยู่บนอนุโลมว่าสังคมก็คล้ายกับปัจเจกชนคือ สามารถมีและสร้างอัตลักษณ์หรือตัวตนของสังคมได้ เดิมทีในวงการสังคมวิทยาไทยมักจะใช้คำว่าเอกลักษณ์ในความหมายที่ปัจจุบันใช้คำว่า “อัตลักษณ์” อาจเนื่องมาจากการตระหนักเพิ่มขึ้นว่า อัตลักษณ์เป็นพหุพจน์จึงไม่สมควรใช้คำว่า “เอกลักษณ์” ทั้งอัตลักษณ์และตัวตนมีรากเหงาทางวิชาการจากสายจิตวิเคราะห์ มโนทัศน์เรื่องอัตลักษณ์อาจนับสายตระกูล (Genealogy) กลับไปถึงนักทฤษฎีสำนัก ฟรอยด์ใหม่ (Neo-Freudian) ยิ่งไปกว่านั้นการประยุกต์ใช้อัตลักษณ์ในที่นี้ยังวางอยู่บนสมมุติฐานว่า ผู้ปกครองในสังคม โดยเฉพาะสังคมที่รัฐมักจะคิดว่าตนเป็นตัวแทนหรือเจ้าของรัฐ และมักจะใช้อุปมาอุปไมยว่า บ้านเมืองเป็นประหนึ่งผู้ปกครองคือหัวหน้าหรือ “พ่อ” ของครอบครัว ดังนั้นอัตลักษณ์ของรัฐหรือประเทศ ในทัศนะของผู้ปกครองจึงไม่ต่างอะไรกับอัตลักษณ์ของครอบครัว (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2545: 155)

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2545: 155-156) กล่าวอีกว่า อัตลักษณ์เป็นความรู้สึกสำนึกเกี่ยวกับตัวตน(Self) ที่พัฒนาขึ้นมาในขณะที่เด็กเริ่มแตกต่างไปจากพ่อแม่และครอบครัวและเข้าไปอยู่ตำแหน่งที่ในสังคมการสร้างอัตลักษณ์ในปัจเจกชนเป็นกระบวนการที่ใช้เวลา และไม่ได้ดำเนินไปอย่าง

ราบรื่น Erik Erikson เสนอว่า เมื่อเด็กเติบโตขึ้นสู่วัยหนุ่มสาวเกิดวิกฤตทาง อัตลักษณ์ (Identity Crisis) ณ จุดนี้เองของการพัฒนาที่คนหนุ่มสาวแสวงหา อัตลักษณ์โดยพยายามสร้างมิตรภาพกับ LINE กลุ่มพยายามใช้ชีวิตหลายแบบ หลายแนว มีแผนในการจะเลือกอาชีพหลายๆอาชีพ เป็นต้น แต่ในที่สุดเมื่อก้าวเข้าสู่ช่วงปลายของความเป็นหนุ่มสาวแล้ว อัตลักษณ์ก็น่าจะเริ่มอยู่ตัวและคนหนุ่มสาวเหล่านั้น ก็จะเริ่มตระหนักหรือยอมรับตัวตนของพวกเขาและเธอ เกิดความรู้สึกสะดวกสบายกับอัตลักษณ์นั้น ๆ ดังนั้นในทัศนะของ Erik อัตลักษณ์จึงก่อรูปมาจากผลของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ปัญหาเรื่องวิกฤตของอัตลักษณ์เกิดขึ้นเมื่อคนหนุ่มสาวรู้สึกว่าแปลกแยกจากสังคม ตัวอย่างเช่น การถูกเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของความเป็นหญิง อายุ กลุ่มชาติติพันธ์ที่แตกต่างออกไปและชนชั้นหรือความยากจน เป็นต้น

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2546 : 60) เห็นว่า อัตลักษณ์ทางชาติติพันธ์มีความเป็นการเมือง หรืออาจเรียกได้ว่า “การเมืองเรื่องอัตลักษณ์” โดยอธิบายว่า ความเป็นชาติพันธ์หมายถึงแม่มือหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มคนที่คิดว่ากลุ่มตนแตกต่างจากกลุ่มอื่น มีได้หมายถึงสิ่งที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะทางวัฒนธรรมหรือเชื้อชาติของกลุ่ม เช่นเดียวกับที่ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546 : 9-10) เห็นว่า การอธิบายอัตลักษณ์ทางชาติติพันธ์นั้น ไม่อาจพิจารณาโดยแยกออกจากความสัมพันธ์กับหน่วยทางสังคมอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทความสัมพันธ์กับรัฐชาติ ความสัมพันธ์ทางชาติพันธ์จึงไม่เพียงแต่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ยังเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนผู้มีอำนาจ (Dominant Group) ผู้สถาปนาตนเองเป็นชนกลุ่มใหญ่และกลุ่มชนที่ด้อยอำนาจกว่า (Subordinate Group) ภายใต้กระบวนการสร้างความเป็นชาติ การสร้างพรมแดนและการสร้างช่วงชั้นที่ไม่เท่ากันทางชาติติพันธ์(สูง-ต่ำ-ดี-เลว ก้าวหน้า-ล้าหลัง) และสิ่งนี้ได้กลายมาเป็นเทคโนโลยีทางอำนาจที่รัฐชาติใช้ในการควบคุมพลเมืองของตน ซึ่งเรียกกันว่า “โครงการสร้างความศิวิไลซ์” ด้วยแนวความคิดนี้ ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี สรุปว่า กระบวนการเบื้องต้นที่รักชาติให้การดำเนินโครงการสร้างความศิวิไลซ์ คือการจำแนกทางชาติพันธุ์ซึ่งประกอบด้วยการแยกประเภทของชาติติพันธ์ต่าง ๆ ออกจากกัน ด้วยการหารือสร้างอัตลักษณ์ร่วมเฉพาะของกลุ่มชาติติพันธ์แต่ละกลุ่ม และสร้างชื่อเรียกอัตลักษณ์ทางชาติพันธ์ที่ตั้งและจัดจำแนกขึ้น ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ที่สร้างจากภายนอก เป็นอัตลักษณ์ประดิษฐ์ ซึ่งต่างอัตลักษณ์ทางชาติติพันธ์ที่ตั้งภายใน (Self-identification) เป็นอัตลักษณ์ที่ถูกแช่แข็งและเปลี่ยนแปลงยาก

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในบริบทของความสัมพันธ์กับรัฐชาติจึงเป็นสิ่งที่เลือกเอง และสิ่งที่ถูกเลือกให้อัตลักษณ์ทั้งสองประเภทไม่ได้ดำรงอยู่อย่างแยกจากกัน แต่สัมพันธ์กันแบบวิภาษลักษณ์(Dialectic) มีการปะทะสังสรรค์ ต่อรองซึ่งกันและกันตลอดเวลานั่นคือกระบวนการครอบงำและการจัดจำแนกและสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์โดยรัฐชาติกระทำได้เบ็ดเสร็จในเวลาเดียวอย่างสมบูรณ์ แต่มักตรวจสอบ ตอบโต้ และตีความใหม่อยู่เสมอจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

ส่วนวิธีการในการตอบโต้ดังกล่าว ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546: 12) เห็นว่ากลุ่มชาติติพันธ์สามารถทำได้โดยวิธีการต่าง ๆ เช่นการรื้อฟื้นและสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมดั้งเดิม เพื่อแสดงตัวตนต่อสังคมภายนอกตลอดจนการสร้างพื้นที่ทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิม กับการเลือกรับเอาวัฒนธรรมใหม่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ตนเอง

Eving Goffinan อภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2546: 27-28) นักสังคมวิทยาสายปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ผู้หนึ่งได้จำแนกอัตลักษณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล และอัตลักษณ์ทางสังคม โดยได้นิยามความคิดความรู้สึกที่ปัจเจกมีต่อตนเองว่าเป็นอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Ego Identity) ส่วนภาพของปัจเจกในสายตาผู้อื่นในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเรียกว่าอัตลักษณ์ทางสังคม (Personal Identity) ทุกสังคมมีกระบวนการแจกแจงและระบุอัตลักษณ์ส่วนบุคคลแตกต่างกันไป เช่น สังคมสมัยใหม่ใช้บัตรประชาชนหรือการพิมพ์นิ้วมือ เป็นต้น ส่วนอัตลักษณ์ทางสังคม คือ สถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ ชนชั้น เพศ ชาติพันธุ์หรือศาสนาที่ปัจเจกบุคคลนั้นสังกัดอยู่ สังคมคาดหวังและเรียกร้องว่าปัจเจกบุคคลในวัยนี้ ชนชั้นนี้ เพศนี้ควรวางตนหรือมีบุคลิกภาพเฉพาะตนที่พึงปรารถนาอย่างไรบ้าง อัตลักษณ์ทางสังคมจึงมี 2 ส่วน ส่วนหนึ่งคือมาตรฐานที่สังคมเรียกร้องจากปัจเจกบุคคล (Virtual Identity) และอีกส่วนที่เป็นจริงของบุคคลนั้น ดังนั้น อัตลักษณ์ทางสังคมและอัตลักษณ์ของปัจเจก จึงมีทั้งความแตกต่างกันมีความเชื่อมโยงกันและมีบางส่วนที่ซ้อนทับกัน

กล่าวโดยสรุปการศึกษาเชิงอัตลักษณ์คือ การศึกษาตีความเกี่ยวกับทัศนะความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ ระหว่างตัวเรากับบุคคลอื่นๆโดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นหรือไม่ อย่างไร การที่แสดงตนเองต่อบุคคลหรือสังคมว่าเราเป็นใครนั้น จะทำให้รู้ว่าเราเหมือนหรือแตกต่างจากคนอื่นหรือกลุ่มอื่นอย่างไร โดยผ่านระบบของการใช้สัญลักษณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่ประกอบกัน ทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึกภายในตัวเราและความสัมพันธ์กับโลกภายนอก

จากแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล โดยจะประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดดังกล่าว เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในด้านความเชื่อและศาสนา การเมืองการปกครอง สังคม วัฒนธรรม เพศ สถานภาพทางสังคม เป็นหลัก

1.7.2 แนวคิดองค์ประกอบทางวรรณกรรม

นวนิยายและเรื่องสั้นเป็นวรรณกรรมที่คนนิยมอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน และเพื่อใช้ในการศึกษาวิเคราะห์วิจารณ์ อย่างลึกซึ้งกว้างขวาง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดได้แก่การรวมเล่มเรื่องสั้นกับนวนิยายของนักเขียนต่าง ๆ หรือการเขียนเรื่องสั้น การเขียนนวนิยายเป็นตอนๆลงในนิตยสาร วารสาร ตลอดจนหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ อีกทั้งการวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมทั้งสองประเภททั้งใน

วงการศึกษา ทางวรรณคดี วรรณกรรม ตามนิตยสารต่าง ๆ การประกวดการตัดสินเรื่องสั้นและนวนิยายดีเด่นของสถาบันต่าง ๆ เหล่านล้วนแสดงถึงความแพร่หลายของนวนิยายและเรื่องสั้นทั้งในวงผู้อ่านและผู้แต่งทั้งสิ้น (กาญจน วิชญาปกรณ์, 2534: 1)

ในการศึกษากลวิธีการนำเสนอความเป็นจีน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับองค์ประกอบของนวนิยายและเรื่องสั้น ซึ่งจะทำให้ทราบถึงวิธีการนำเสนอความเป็นจีนที่ผู้แต่งต้องการสื่อมายังผู้อ่าน โดยมีแนวทางในการศึกษาจากองค์ประกอบของนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา การเล่าเรื่อง ฉากและแก่นเรื่อง นำมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อศึกษากลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนดังนี้

1. โครงเรื่อง กุหลาบ มัลลิกะมาส (2543: 103-144) กล่าวว่า โครงเรื่องคือ ส่วนของเนื้อเรื่องซึ่งแสดงถึงปัญหาที่ขัดแย้งด้านเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของตัวละคร โดยการวิเคราะห์ข้อขัดแย้งต้องพิจารณาว่าผู้ประพันธ์ใช้อะไรเป็นข้อขัดแย้ง อาจเป็นข้อขัดแย้งในใจ ข้อขัดแย้งกับผู้อื่น ข้อขัดแย้งกับธรรมชาติ สังคมหรือโชคชะตา

2. ตัวละคร คือ คนที่มีบทบาทในเรื่องที่ผู้เขียนได้นำมาปรุงแต่งตามจินตนาการ ซึ่งจะทำให้เห็นรูปแบบต่าง ๆ ของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม บุคลิกภาพและภาวะอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 102) โดยตัวละครที่ผู้แต่งสมมติขึ้นนั้นจะได้รับผลตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามโครงเรื่อง (รื่นฤทัย สัจจะพันธุ์, 2543: 201-203) ที่ประกอบด้วยข้อขัดแย้งและมีผลในการกำหนดลักษณะบทบาทและพฤติกรรมของตัวละคร ทำให้ตัวละครต้องต่อสู้ดิ้นรนที่จะแก้ไขปัญหาในวิธีการต่าง ๆ จากอุปสรรคของความขัดแย้ง

3. บทสนทนา สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์ (2535: 66-67) กล่าวว่า เป็นถ้อยคำที่ตัวละครพูดจาตอบโต้กัน โดยบทสนทนาที่ดีนั้นต้องเป็นบทสนทนาที่มีกลวิธีเลือกสรรเสริมแต่งให้มีคุณลักษณะคือ ช่วยให้ละครคืบหน้าไป ช่วยให้เห็นนิสัยของตัวละครนั้น ๆได้ชัดเจนยิ่งขึ้นและช่วยให้มองเห็นสภาพสังคม ประเพณี วัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจและอื่น ๆ ซึ่งเป็นสมัยที่กล่าวถึงในเรื่อง เป็นถ้อยคำที่ตัวละครใช้โต้ตอบกันในเรื่อง บทสนทนานับเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องบันเทิงคดีอย่างหนึ่ง เพราะช่วยให้ผู้อ่านทราบถึงแนวคดของผู้แต่ง ทราบถึงบุคลิกลักษณะของตัวละคร ข้อขัดแย้งระหว่างตัวละคร ภูมิหลังรายละเอียดต่าง ๆ การสร้างบทสนทนาให้ตรงกับบุคลิกของตัวละครจะทำให้ตัวละครมีชีวิตชีวาและคล้ายกับบุคคลจริง ๆ (สายทิพย์ นุกูลกิจ, 2543: 107-110)

4. การเล่าเรื่อง ยุวพาส (ประทีปะเสน) ชัยศิลปวัฒนา (2542: 131) กล่าวว่าเป็นกลวิธีการเล่าเรื่อง หรือทัศนะของใคร การแต่งให้ใครเป็นผู้เล่าเรื่องย่อมมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการเสนอเรื่องทั้งในด้านมุมมองและทัศนคติ ซึ่งโดยปกติแล้วการเล่าเรื่องในนวนิยายมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การเล่าเรื่องแบบภววิสัย (Objettive) และการเล่าเรื่องแบบอัตวิสัย(Subjective) การเล่าเรื่องแบบภววิสัย คือ การเลาเรื่องที่ผู้แต่งบรรยายเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมของตัวละครตามสภาพความเป็น

จริงโดยปราศจากการสอดแทรกความคิดเห็นหรือแสดงทัศนคติเชิงวิจารณ์ต่อเรื่องนั้น ๆ ส่วนการเล่าเรื่องแบบอัตวิสัยนั้น ผู้แต่งมักสอดแทรกความคิดเห็นหรือความรู้สึกแทรกลงไปด้วย ซึ่งอาจมีน้ำเสียงประชด แดกดัน หดหู่ หรือเห็นใจ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2539: 128)

5. ฉาก อุดม หนูทอง (2532: 113) กล่าวถึงฉากและบรรยากาศ คือ สถานที่บรรยากาศหรือสิ่งแวดล้อมทั้งหลายที่ตัวละครใช้แสดงนาฏการหรือสิ่งแวดล้อม หรือปรากฏการณ์ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น ฉากมีความสำคัญต่อเรื่องในแง่ที่จะทำให้ผู้อ่านเห็นตัวละครได้ดียิ่งขึ้น เกิดอารมณ์หรือมโนภาพต่อนาฏการที่ปรากฏ การสร้างฉากและบรรยากาศให้เกิดผลดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคหลายอย่างเพราะจะมีผลต่อการดำเนินเรื่อง

6. แก่นเรื่อง สุวรรณา เกรียงไกรเพชร (2534: 6-11) ให้ความหมายของแก่นเรื่อง คือ แนวคิดสำคัญหรือจุดสำคัญของเรื่อง ไม่ใช่เนื้อเรื่องหรือโครงเรื่อง แต่เป็นแก่นกลางของเรื่องหรือจุดสำคัญของเรื่องที่ปรากฏตั้งแต่ต้นจนถึงปลายเรื่อง นอกจากนี้ต้องอาศัยตัวละคร บทสนทนา เหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อช่วยย้ำแนวคิดนั้น ๆ ด้วย

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำแนวคิดการวิเคราะห์องค์ประกอบนวนิยายและเรื่องสั้น มาใช้ประกอบการศึกษาองค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา เพื่อให้เห็นถึงกลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล อาจกล่าวได้ว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ข้างต้นนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการแต่งนวนิยายและเรื่องสั้น ทั้งยังเป็นสิ่งจำเป็นในการนำเสนอเรื่องราวความเป็นจีน ซึ่งหากจะศึกษาความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นจำเป็นอย่างยิ่งต้องนำความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของนวนิยายและเรื่องสั้นมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยทราบว่าผู้แต่งมีกลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นอย่างไร

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

คนจีนหรือชาวจีน หมายถึง บุคคลที่มีเชื้อชาติและสัญชาติจีน ที่อพยพออกมาจากประเทศจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยและตามเส้นทางการอพยพในแต่ละช่วงเวลา และเป็นตัวละครที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

คนไทยเชื้อสายจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน หมายถึง ลูกหลานคนจีนที่มีเชื้อชาติจีนแต่ถือสัญชาติไทยซึ่งมีบรรพบุรุษเป็นคนจีนแผ่นดินใหญ่จากโพ้นทะเลที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ความเป็นจีน หมายถึง ลักษณะเฉพาะกลุ่มคนชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญมีปรากฏอยู่จริงได้แก่ การดำเนินวิถีชีวิตและกิจกรรม ประเพณี ความเชื่อ ดนตรี ภาษา ภูมิศาสตร์ อีกทั้งต้องการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป มีลักษณะการร่วมกันของจิตสำนึกในความเป็นพวกเดียวกัน

และการประพฤติปฏิบัติตลอดจนมีขนบธรรมประเพณีวัฒนธรรมจีนที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีน หมายถึง กลวิธีที่ผู้เขียนนำเสนอความเป็นจีนที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มคนชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญ มีปรากฏอยู่จริงได้แก่ การดำเนินวิถีชีวิตและกิจกรรม ประเพณี ความเชื่อ ดนตรี ภาษา ฯลฯ ที่ผู้เขียน(ประภัสสร เสวิกุล) นำเสนอผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนนาในนวนิยายและเรื่องสั้นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

นวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล หมายถึง งานเขียนที่แต่งโดยประภัสสร เสวิกุล ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นจีน มีฉากและตัวละครที่เกี่ยวกับชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน ในการศึกษาครั้งนี้หมายถึงเรื่อง เด็กชายมะลิวัลย์ ลอดลายมังกร ขอหมอนใบนั้น...ที่เธอฝันยามหนุน สำเภาทอง ซิงตึ้ง ม่านมรสุม เหลื่อมไหมลายเหมย กุหลาบจีน พิมานแพร ไชน่ามูน ตี๋น้อย ศาลเจ้า รองเท้าไม้ ซิ้มใบ้ หมอแมะ โก๊ะ ตรันวันตรุษ บ้านชายดง แผ่นดินใหญ่ครีบหักในห้องเงียบ และคุณพระคุณเจ้า

1.9 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทางวรรณกรรม ก่อนที่จะนำไปสู่บทวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยขอทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์และตีความในบทอื่น ๆ ต่อไป โดยจำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชาติพันธุ์และอัตลักษณ์
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประภัสสร เสวิกุล

1.9.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชาติพันธุ์และอัตลักษณ์

1.9.1 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2542: 28) ได้เขียนบทความเรื่อง “ชาติพันธุ์กับสังคมพหุลักษณ์” ระบุว่าเพื่อจะเป็นรัฐที่ใหญ่กว่าหมู่บ้าน รัฐไหน ๆ ย่อมประกอบขึ้นด้วยประชากรหลากหลายชาติพันธุ์ทั้งสิ้น มิฉะนั้นจะไม่สามารถรวบรวมกำลังทั้งทางการเมือง และเศรษฐกิจอย่างที่รัฐควรมีได้

นักวิชาการต่างประเทศท่านหนึ่งซึ่งศึกษาไทดำเสนอว่า ตอนที่รัฐเล็ก ๆ ของพวกที่พูดภาษาไทกำลังขยายจากรัฐเล็ก ๆ ใน “นาน้อยอ้อยหนู” ไปเป็นราชอาณาจักร เช่น เมืองเชียงหรือหลวงพระบาง รัฐก็เลิกให้ อภิสิทธิ์แก่ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ไท แต่มาจัดลำดับขั้น แห่งสิทธิตามแต่การพระราชทานของกษัตริย์ หมายความว่า จะมีหรืออยู่ในชาติพันธุ์อะไรก็ไม่สำคัญ หากการดำรงสถานภาพสูงหรือต่ำในสังคม ขึ้นอยู่กับว่ากษัตริย์จะเป็นผู้กำหนดให้ กล่าวคือ ไม่แค่สังคมไทยเท่านั้นที่เป็นพหุลักษณ์ รัฐเองก็กลายเป็นรัฐพหุลักษณ์ด้วย ราชอาณาจักรที่เคยเกิดในดินแดนอันเป็นประเทศไทยปัจจุบันล้วนเป็นรัฐพหุลักษณ์ทั้งสิ้น นอกจากจะมีคนหลายชาติพันธุ์อยู่ในราชอาณาจักรแล้ว รัฐยังไม่ได้แบ่งแยกให้ชาติพันธุ์ใดได้สิทธิพิเศษเหนือชาติพันธุ์อื่น ทุกชาติพันธุ์ต่างเป็นข้าไพร่ของกษัตริย์เสมอเหมือนกัน

มนตรา พงษ์นิล (2541) ศึกษาเรื่อง พหุลักษณ์ของสำนึกทางชาติพันธุ์ : ม้งภูสวยกับการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและการเมือง โดยเลือกศึกษาที่หมู่บ้านม้งน้ำเงินหมู่บ้านหนึ่งในอุทยานแห่งชาติแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า หมู่บ้านภูสวยมีความแตกต่างและหลากหลายทางศาสนา เศรษฐกิจ และชาติพันธุ์ คือ มีชาวม้งเป็นชนกลุ่มใหญ่ในหมู่บ้าน นอกจากนี้เป็นชาวจีนฮ่อ คนไทย คนเมือง ชาวกะเหรี่ยง และคนต่างด้าวอาศัยอยู่ด้วย และมีศาสนาพุทธ ผี คริสต์ อิสลาม ที่นับถือแตกต่างกันไปทั้งภายในและระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ ความแตกต่างดังกล่าวไม่ได้มีความหมายมากเมื่อถูกแทนที่ด้วยระบบความสัมพันธ์ต่อกันทางเศรษฐกิจ พืชพาณิชย์ การค้า การปกครอง และความทันสมัยและอิทธิพลของการท่องเที่ยวในบริบทของสังคมไทยที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ดังนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงสามารถอยู่ร่วมกันเป็นพหุสังคมได้โดยไม่มีข้อขัดแย้งกันมากนัก ชาวม้งมีการปรับใช้สัญลักษณ์ดั้งเดิมและรับเอาสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมใหม่ เช่น การใช้ระบบการปกครองสมัยใหม่เป็นกลไกสร้างกระบวนการในการพยายามรักษาอำนาจ และผลประโยชน์ให้คงอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ของตน ไม่ว่าจะเป็นการตระหนักรับรู้ในอำนาจของคนเมืองที่แสดงผ่านการทำพิธีกรรมการทรงของคนเมืองในหมู่บ้าน หรือการปรับใช้พิธีกรรมของตนเพื่อลดความวิตกกังวลทางจิตใจ เมื่อได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจทุนนิยมหรือการกระทำของอำนาจรัฐ รวมทั้งมีการปรับใช้พิธีกรรมเพื่อแสดงศักยภาพในการเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจสังคมและการปกครองของไทยได้ในระดับหนึ่งจนมีฐานะความเป็นอยู่ที่มั่นคง การใช้พิธีกรรมและองค์กรทางสังคมเป็นองค์กรทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการ ทำให้สามารถเข้าไปมีอำนาจในการบริหารการปกครองหมู่บ้านได้ และมีการปรับปรุงกฎเกณฑ์การปกครองบางอย่างเพื่อให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติตามในทุกกลุ่มชาติพันธุ์สาเหตุดังกล่าวทำให้ชาวม้งมีการปรับใช้สัญลักษณ์ของสำนึกทางชาติพันธุ์เป็นสามลักษณะ คือ เกิดการรวมสำนึกของความเป็นม้งภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน เกิดสำนึกในสัญชาติหรือความเป็นพลเมืองไทยจากนโยบายของรัฐ และอ้างอิงถิ่นกำเนิดในภาคเหนือหรือลักษณะทางกายภาพแทนที่สำนึกความเป็นม้ง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาอคติทางชาติพันธุ์เมื่อต้องอยู่เพียงลำพังกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น การปรับใช้สัญลักษณ์ของสำนึก

ทางชาติพันธุ์ดังกล่าวของชาวม้งเป็นไปเพื่อการปกป้องผลประโยชน์และอำนาจที่มีอยู่ภายในกลุ่มชาติพันธุ์เมื่อได้รับผลกระทบจากการกระทำหรือนโยบายของรัฐในอีกด้านหนึ่ง

ศยามล เจริญรัตน์ (2544) ศึกษาเรื่อง งิ้วแต้จิ๋วในฐานะละครสังคม :สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทยจีน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า งิ้วเป็นการแสดงประเภทหนึ่งของชาวจีนที่ยังคงมีความสำคัญต่อชาวจีน เพราะมีความเกี่ยวเนื่องกับศาลเจ้าจีนที่ยังคงได้รับการเคารพบูชา การแสดงงิ้วมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องในสังคมไทยและถูกปรับเปลี่ยนสถานภาพเรื่อยมา จากฐานะสิ่งบูชาเทพเจ้าและค่อย ๆ กลายเป็นสิ่งสร้างความบันเทิงแก่ชาวจีน ไปจนถึงการก่อให้เกิดสำนึกร่วมในความเป็นจีนเนื่องจากภาษาที่ใช้ก็คือภาษาจีน และสภาพการเป็นเสมือนสิ่งบูชาเทพเจ้า ในทุกวันนี้งิ้วเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่มีการให้นิยามตัวเองใหม่ ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยขอบเขตทางภาษาจีนเช่นในอดีต สิ่งที่งิ้วนำเสนอในการแสดงได้สะท้อนถึงตัวตนของสังคมจีน ในด้านการสะท้อนภาพความเป็นจีนในวิถีการดำเนินชีวิตโดยการสอดแทรกคำสั่งสอนตามความเชื่อให้กระทำคุณงามความดีแก่สังคม ในแง่ของสัญลักษณ์ในงิ้วนั้นเป็นการให้ความหมายที่สามารถตีความได้ภายในกลุ่มคนจีนและลูกหลาน ส่วนเรื่องร่างกายแล้วพบว่า งิ้วเป็นเหมือนการสร้างพื้นที่ขอบเขตให้แก่นักแสดงและผู้ชม ให้ร่างกายของนักแสดงมีสภาวะที่พิเศษ คือ เป็นไปตามอุดมคติที่สังคมต้องการ ในขณะเดียวกันระหว่างการแสดงงิ้ว มีการสร้างบรรยากาศให้เกิดพื้นที่ทางอารมณ์เฉพาะให้คนในพื้นที่มีความรู้สึกร่วมกัน และความรู้สึกร่วมนี้ ทำให้เกิดความเป็นชุมชนชาวจีนในจินตนาการที่มีขอบเขตทางเนื้อหาและสัญลักษณ์ที่เข้าใจร่วมกัน แม้เมื่อการแสดงจบลงก็ยังคงมีความเป็นชุมชนหลงเหลืออยู่ในรูปของการอบรมสั่งสอนค่านิยมความเป็นจีน ปัจจุบันพบว่าความเข้มงวดในการแสดงงิ้วลดถอยลงทั้งด้านการแสดง บุคลากรและอุปกรณ์ประกอบฉาก อันเนื่องมาจากความเสื่อมความนิยมในการชมงิ้วในประเทศไทย แต่งิ้วก็ยังพยายามปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงเพื่อความอยู่รอด

วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์ (2546) ศึกษาเรื่อง การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในบริบทขององค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ศึกษากรณีองค์กรในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า จากอดีตจนถึงปัจจุบันองค์กรประชาสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีนในจังหวัดอุบลราชธานีมีลักษณะแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละองค์กรแต่มีเป้าหมายดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์อันเดียวกันคือ นอกเหนือจากการทำหน้าที่เป็นองค์กรการกุศลเพื่อตอบสนองความต้องการด้านสวัสดิการสังคมของผู้ยากไร้แล้ว องค์กรเหล่านี้ยังมีส่วนช่วยในการธำรงอัตลักษณ์ความเป็นจีน อีกทั้งยังส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นจีนของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดอุบลราชธานีด้วย ทั้งนี้เนื่องจากบริบทของกระแสความเปลี่ยนแปลงด้วยวาทกรรมการพัฒนาและความผันแปรของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในแต่ละยุคสมัย ประกอบกับเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมพื้นถิ่นของจังหวัดอุบลราชธานีนี้ด้วย

อลิสา หะสาเมาะ (2543) ศึกษาเรื่อง ความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมในชุมชนรือเสาะ ผลการวิจัยพบว่า ความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมในชุมชนรือเสาะส่วนใหญ่มีความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์อยู่ในระดับสูง เนื่องมาจากความสัมพันธ์อันเหนียวแน่นที่มาจากการนับถือศาสนาเดียวกัน มีหลักการทางศาสนาที่กำหนดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิม ซึ่งได้กำหนดไว้อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นมีความรู้สึกผูกพันทางด้านศาสนาสูง และมีเอกลักษณ์พิเศษที่ปรากฏออกมาคือเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา ความเชื่อ ภาษามาลายูท้องถิ่นและแม้กระทั่งความสำนึกในทางประวัติศาสตร์ และเนื่องจากศาสนาอิสลามสร้างสรรค์ความผูกพันของกลุ่มมุสลิมในการอยู่ร่วมกันและจะต้องปฏิบัติศาสนกิจร่วมกัน ซึ่งในขณะเดียวกันก็สร้างสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นแบบฉบับของตนเองตามแนวทางของศาสนาอิสลาม ผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมในชุมชนรือเสาะมีจิตสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง มีการแสดงออกอย่างเด่นชัดในเรื่องของการใช้ภาษาพูด คือ ภาษามาลายูท้องถิ่น และการใช้ภาษาที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนานั้นคือ ภาษายาวี การแต่งกายตามลักษณะเฉพาะที่แบ่งแยกกันอย่างชัดเจนจากชาวไทยพุทธ รวมทั้งความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏออกมาเป็นความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสื่อภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนกับทั้งหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนจึงทำให้เกิดความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบันมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นเนื่องจากมุสลิมในภาคใต้มีการศึกษาเพิ่มขึ้นและยังมีหน่วยงาน ศอ.บต. เข้าไปช่วยประสานความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับข้าราชการ

วรเมธ ยอดบุ่น (2548) ศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว ศึกษากรณี หมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่าบ้านรวมมิตรประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น กะเหรี่ยง อาข่า ม้ง ลีซู แต่ละกลุ่มก็มีอัตลักษณ์ดั้งเดิมเป็นของตัวเองที่ได้รับมาจากการอบรมสั่งสอนของครอบครัวตั้งแต่แรกเกิด เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์หลาย ๆ อย่างของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นภาษา การแต่งกาย ค่านิยม อาชีพ รวมถึงวิถีปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในเรื่องภาษานั้นชาวบ้านทุกกลุ่มชาติพันธ์จะใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือเป็นสื่อกลางในการพูดคุยกัน รวมถึงเมื่อสื่อสารกับคนไทยพื้นราบด้านการแต่งกายก็มีแนวโน้มว่าชาวบ้านทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะแต่งกายเหมือนกับคนไทยพื้นราบมากขึ้นในชีวิตประจำวัน สำหรับชุดประจำเผ่าจะเก็บไว้ใช้ในวันสำคัญของชุมชน เช่น วันอาทิตย์ที่ต้องเข้าโบสถ์ วันคริสต์มาส หรือวันช้างของหมู่บ้าน นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์มากขึ้น ผลการศึกษาวิจัยจึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และวัฒนธรรมของชุมชน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้เข้ากับบริบทการท่องเที่ยวและบริบทอื่น ๆ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อ

ชุมชน เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้เผชิญหน้ากับการท่องเที่ยว พวกเขาจะแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เดิมของตนออกมาเพื่อเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว แต่เมื่ออยู่ในบริบทอื่น ๆ ที่ไม่ได้เผชิญหน้ากับการท่องเที่ยว พวกเขาก็จะปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับคนไทยพื้นราบ แต่สิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงก็คือสำนึกของความเป็นชาติพันธุ์ที่ยังฝังอยู่ในจิตใต้สำนึก ไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนของมุมโลก และเมื่อได้มีการติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์กับคนหลากหลายกลุ่ม ด้านหนึ่งมีผลทำให้อัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชัดเจนมากขึ้น ในแง่ของการแบ่งแยกว่าใครเป็นกะเหรี่ยงใครเป็นอาข่า ใครเป็นม้ง อีกด้านหนึ่งก็มีผลให้เกิดการผสมกลมกลืนระหว่างผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ด้วย

จะเห็นได้ว่าการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนมากเป็นการศึกษาในด้านการปรับตัวและกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เพื่อความอยู่รอดในภาวการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดเหล่านี้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

1.9.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์นั้นมีการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ด้านต่าง ๆ มากมาย มีทั้งการศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ หน่วยงานหรือสถาบัน ตลอดถึงการศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนหรือบุคคล ในที่นี้ผู้วิจัยจะได้นำเสนอการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้เท่านั้น โดยเน้นการศึกษาอัตลักษณ์ผ่านทางวรรณกรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์

ในแง่ของการศึกษาอัตลักษณ์ในงานรวมหนังสือบทความทางมานุษยวิทยานั้น พบว่ามีอยู่อย่างแพร่หลายและกว้างขวางในวงวิชาการไทย เช่น หนังสือรวบบทความของปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบ ว่าเป็นกระบวนการสร้างพรมแดนของอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเองตามลำพังหากแต่พัฒนาขึ้นมาภายใต้ระบบความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมและยังได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethic Identity) และกลุ่มชาติติพันธ์ (Ethnic Group) เป็นแนวคิดสำคัญที่นักมานุษยวิทยาตะวันตกนำมาใช้ในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมาเพื่อการศึกษากลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมและภาษาเฉพาะที่ได้สืบทอดกันมานานหลายชั่วอายุคนการค้นคว้าอัตลักษณ์ทางชาติติพันธ์ทำให้มองวัฒนธรรมและการนิยามตนเองให้ความสัมพันธ์กับกลุ่มชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์กับรัฐชาติ

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือรวบรวมบทความ เป็นการรวบรวมกรณีศึกษาและบทวิเคราะห์ชีวิตทางสังคมของกลุ่มชนอันหลากหลาย ที่อาศัยอยู่ในชายขอบของสังคมไทยครั้งที่ห่างไกลจากสังคมเมืองและที่อยู่ในใจกลางของเมือง บทความเหล่านี้ได้พิจารณาปฏิสัมพันธ์และความเปลี่ยนแปลงใน

ความสัมพันธ์ชุมชนในชายขอบเหล่านี้มีต่อสังคมเมืองในศูนย์กลาง โดยกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเป็นชาติติพันธ์และความเป็นชายขอบของกลุ่มคนเหล่านี้ ภายใต้ความสัมพันธ์อันซับซ้อนกับสถาบันสังคมต่าง ๆ ในสังคมไทยบทความเหล่านี้ ได้พยายามวิเคราะห์อธิบายโครงสร้างและกระบวนการทางอัตลักษณ์และการแสดงออกของตัวตนของคนบางกลุ่มในสังคม ที่ถูกกีดกันและปิดขวางการมีส่วนร่วมกับสังคมส่วนใหญ่และพยายามชี้ให้เห็นถึงปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน การเกิดและการสร้างความหมายของผู้คนอยู่ในเป็นคุณลักษณะสำคัญของอัตลักษณ์ของคนชายขอบในสังคมไทย

นอกจากนี้มีงานวิจัยชิ้นหนึ่งที่มีประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้ นั่นก็คืออัตลักษณ์ของอภิญญา เฟื่องฟูสกุล (2546) งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการคือประการแรกจะทำการทบทวนการเปลี่ยนแปลงความหมายของทฤษฎีของมโนทัศน์อัตลักษณ์ เพื่อชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดใหญ่ทางทฤษฎีสังคมศาสตร์อย่างไร และประการที่สองจะเน้นความสำคัญของมโนทัศน์อัตลักษณ์ ในการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมสมัยใหม่ งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาหาความหมายของมโนทัศน์ “อัตลักษณ์” (Identity) และทบทวนความหมายของมโนทัศน์และวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กล่าวให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในแนวคิดสมัยใหม่หัวใจของวิธีคิดของยุคสมัยใหม่ คือปรัชญาในยุคแสงสว่างแห่งภูมิปัญญา ดังนั้นจึงให้ภาพมุมกว้างและภาพปัจเจกและอัตลักษณ์ที่ปรากฏในสาขาวิชาปรัชญา วิทยาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอเกี่ยวกับคำจำกัดความและลักษณะของแนวคิดหลังสมัยใหม่และวิธีคิดของนักคิดคนสำคัญบางคนในกลุ่มหลังโครงสร้างนิยม และได้พิจารณาอิทธิพลของวิธีการคิดดังกล่าว ที่มีต่อการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศและอัตลักษณ์ทางชาติติพันธ์ การศึกษาครั้งอัตลักษณ์ทางเพศและอัตลักษณ์ทางชาติติพันธ์ควบคู่กันไป และผลการศึกษาพบว่าผู้ที่มีอัตลักษณ์ มีความรู้สึกที่แหลมคมว่าอัตลักษณ์เป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แม้แต่กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมีปฏิกิริยาและประสบการณ์ที่หลากหลายมาก และอัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในบริบทโลกาภิวัตน์และการทบทวนการสร้างความหมายใหม่ๆขึ้นมาทำให้การสร้างภาพอัตลักษณ์กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบบริโภคนิยม งานวิจัยนี้ได้นำเสนออัตลักษณ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในบริบทโลกาภิวัตน์ ได้นำเสนอภาพเชิงโครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์และพลวัตทางวัฒนธรรม ทำให้การสร้างอัตลักษณ์กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบบริโภคนิยม ได้ศึกษามิติต่าง ๆ ของการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ในสภาพแวดล้อมดังกล่าว โดยเฉพาะตัวอย่างกรณีของอัตลักษณ์ทางศาสนาและอัตลักษณ์ทางชาติติพันธ์ ซึ่งมีบทบาทสูงในขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองและวัฒนธรรมในปัจจุบัน

การศึกษาของสาทิด แทนบุญ (2542) ศึกษา “อัตลักษณ์ในวรรณกรรมนิราศของหมื่นพรหมสมพัตสร (นายมี)” พบว่า อัตลักษณ์ด้านศิลปะการประพันธ์ของหมื่นพรหมสมพัตสร หรือนายมี นำเสนอการดำเนินเรื่องโดยใช้เวลาเป็นแกนในการดเนินเรื่อง คือใช้ประเพณีในแต่ละเดือนมา

พรรณนา ใช้ลำดับของสถานที่ในการดำเนินเรื่องในนิราศ บางตอนแต่งเป็นกลบทุมธุรสวาที ขนบในการพรรณนาได้พรรณนาสิ่งที่พบเห็น ด้านประดิษฐ์การเริ่มแรกในการพรรณนาเปรียบความทุกข์ของตนกับความทุกข์ของคู่พระนางในวรรณคดี ด้านทัศนะกวีได้แสดงทัศนะไว้ 3ลักษณะ คือ ทัศนะต่อชีวิต โลก และสังคม ทัศนะต่อชีวิตเน้นเรื่องความรักและความไม่เที่ยงของสรรพสิ่ง นอกจากนี้ทัศนะของหมื่นพรหมสมพัตสร หรือนายมี มีการแสดงถึงการวิจารณ์พระและสตรีด้วย

การศึกษาอัตลักษณ์ผ่านวรรณกรรมประเภทนิยาย เช่น สุกัญญา เชาว์น้ำทิพย์ (2549) ศึกษา “อัตลักษณ์ของชาวล้านนาในนวนิยายของ “มาลา คำจันทร์” โดยเน้นศึกษาอัตลักษณ์และกลวิธีในการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวล้านนา ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายของมาลา คำจันทร์ เป็นงานเขียนที่แสดงลักษณะชัดเจนของท้องถิ่นล้านนา มีอัตลักษณ์ของชาวล้านนาปรากฏ 6 ด้าน ได้แก่ด้านค่านิยมการสักหมึกดำ ด้านความเชื่อได้แก่ ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องขวัญ ความเชื่อเรื่องจารีตต้องห้ามหรือขืด และความเชื่อเรื่องการไหว้พระธาตุปีเกิด ด้านประเพณีได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับศาสนาประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลประเพณีเกี่ยวกับสังคม และประเพณีส่วนบุคคล ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้แก่ การใช้ดนตรีในชีวิตประจำวัน การเลือกคู่ครอง การแต่งกาย อาหาร และที่อยู่อาศัย ด้านวรรณกรรม ได้แก่วรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ ด้านการใช้ภาษา ได้แก่ สำเนียงพูดการใช้คำนำหน้าชื่อ การใช้คำเรียกขานและลักษณะตัวอักษร โดยผู้เขียนมีกลวิธีการนำเสนออัตลักษณ์ของชาวล้านนาด้านต่าง ๆ ผ่านมุมมองของผู้เขียน ผ่านตัวละคร ผ่านบทสนทนา ผ่านฉาก และผ่านภาษาล้านนา นวนิยายของมาลา คจันทร์ มิได้เป็นเพียงบันเทิงคดีธรรมดาที่ทำให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทต่อผู้อ่านในการเป็นสื่อวัฒนธรรมที่ทำให้ผู้อ่านสัมผัส รู้จักและเข้าใจวิถีชีวิตของชาวล้านนาดียิ่งขึ้นอีกด้วย ด้านอนัญญา วารีสะอาด (2553) ศึกษา อัตลักษณ์กับบริบททางสังคมในนิยายโรมานซ์แนวข้ามภพชาติของไทย โดยเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ของตัวละครกับบริบททางสังคม ผลการศึกษาพบว่าแนวข้ามภพชาติของไทย แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของตัวละครและสถานการณ์ เป็นที่ยอมรับของตัวละครต่างกันในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างแยบคายในฐานะที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ความรัก กล่าวคือในภพอดีต ความเข้มงวดเรื่องชนชั้น สถานะ ชาติติพันธ์เป็นอุปสรรคสำคัญ ที่ทำให้ความรักของตัวละครเอกไม่ได้รับการยอมรับและถูกกีดกัน แต่เมื่อถึงพบปัจจุบันได้ทำให้ความเข้มงวดดังกล่าวคลายตัวลง ส่งผลให้ความรักของตัวละครเองที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความแตกต่างสามารถประสบความสำเร็จได้

นอกจากนั้นยังพบการศึกษาเกี่ยวกับความคงอยู่และการปรับตัวทางอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์อีกมาก เช่น เศกสรรค์ สรรสรพิสุทธิ์ (2546) ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของไทลื้อ การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กรณีศึกษาบ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระบบความคิดความเชื่อ ระบบคุณค่าประเพณีต่าง ๆ ในวัฒนธรรมของชาวไทลื้อเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับระบบการผลิต การบริโภค และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชน สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทลื้ออันโดดเด่นที่สร้างรูปแบบของสังคมอย่างมั่นคงนั้น เกิดจากพื้นฐานและวิถีชีวิตที่ดีสมดุลภายใต้สภาพแวดล้อมอันอุดมสมบูรณ์ อัตลักษณ์เหล่านั้นได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นชุมชนไทลื้อ เช่น อัตลักษณ์ที่เป็นความรู้สึกนึกร่วมในความเป็นไทลื้อของตนเองมีลักษณะเป็นนามธรรม เกิดจากรากฐานทางชาติพันธุ์และการมีประสบการร่วมกันทางสังคม อัตลักษณ์เป็นวิถีปฏิบัติเชิงประจักษ์ที่มีลักษณะเฉพาะของชาติพันธุ์ที่เกิดพร้อมกันกับลักษณะทางภาษา การแต่งกาย และอาหารการกิน อัตลักษณ์ยังเป็นหลักปฏิบัติในเชิงนามธรรมของความศรัทธาในสิ่งเหนือธรรมชาติ และลักษณะการดำรงชีวิตมีความเกี่ยวโยงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปรับตัวเชิงอัตลักษณ์เพื่อความอยู่รอดของชุมชนไทลื้อ เช่น การดำรงอัตลักษณ์ที่สำคัญได้แก่ การใช้ภาษาไทลื้อ การให้คุณค่าต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ (การถือผี) การให้ความสำคัญต่อประเพณี ศาสนา การนำเอาฐานความเชื่อในอัตลักษณ์เดิมที่เปลี่ยนแปลงสูญหายมาใช้กับสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม และการสร้างอัตลักษณ์ใหม่มาทดแทนอัตลักษณ์ที่กำลังสูญหาย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์นั้น มีทั้งการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านประเพณี วิถีชีวิต ผ่านวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ตลอดถึงศึกษาอัตลักษณ์ตัวบุคคลผ่านงานวรรณกรรม การศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนมากเป็นการศึกษาในด้านการปรับตัวและกระบวนการสร้างอัตลักษณ์เพื่อความอยู่รอดในภาวการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและแตกต่างกัน ผู้วิจัยจะได้นำเอาผลการศึกษาเหล่านี้ใช้เป็นแนวทางและนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาอัตลักษณ์ของคนจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ที่สะท้อนให้เห็นผ่านคติความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองในอดีตได้อย่างดี

1.9.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวรรณกรรม

1.9.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานวนิยาย

อาภรณ์ ชาญชัยสกุลวัตร (2536) ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์ระหว่างปี 2522-2532 จำนวน 4 เรื่อง คือเรื่องลูกอีสาน คำพิพากษา ปูนปิดทอง และตลิ่งสูงซุงหนัก ผลการศึกษาสรุปว่ากลวิธีการแต่งโครงเรื่องที่ปรากฏเด่นชัดในนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง คือ ความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคลและความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับสังคม เรื่องลูกอีสานเป็นการเล่าเรื่องที่สะท้อนภาพการดำเนินชีวิตของชาวชนบทภาคอีสาน ที่ต้องเผชิญกับปัญหาธรรมชาติที่แห้งแล้ง เรื่องคำพิพากษาเสนอแนวคิดสภาพสังคมที่เป็นจริง เรื่องปูนปิดทองสะท้อนปัญหาสังคมโดยเฉพาะครอบครัวแตกแยก เรื่องตลิ่งสูงซุงหนัก เสนอแนวคิดทางปรัชญา ให้ตระหนักในหน้าที่และแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเอง ด้านตัวละครเรื่องลูกอีสานและเรื่อง ตลิ่งสูงซุงหนักเป็นตัวละครประเภทน้อยลักษณะ ส่วนเรื่องคำพิพากษาและเรื่องปูนปิดทองมีทั้งตัวละครประเภทน้อยลักษณะและหลาย

ลักษณะ ด้านลีลาการใช้ภาษามีการใช้คำซ้ำซ้ำทั้งคำพยางค์เดียวและหลายพยางค์ นอกจากนี้มีการใช้คำซ้ำแบบมีสัมผัสบางเรื่อง การใช้คำภาษาถิ่นพบมากในเรื่องลูกอีสาน เรื่องตลิ่งสูงซุงหนักมีโวหารภาพพจน์ อุปมาโวหารปรากฏเด่นชัดในเรื่องลูกอีสานและมีการใช้สัญลักษณ์ในเรื่องตลิ่งสูงซุงหนัก

ปัณวรรณ วาจางาม (2548) วิเคราะห์ลีลาภาษาในนวนิยายของ ว. วินิจฉัยกุล พบว่า การเขียนนวนิยายของ ว. วินจฉัยกุล มีลักษณะเด่นคือการใช้คำเหมาะสมแก่เนื้อเรื่องและตัวละคร นิยมใช้สำนวนไทยสุภาษิต คำพังเพย การใช้บทเพลง หรือบทกวี การใช้โวหารแสดงทัศนะ การใช้อุปมาอุปลักษณ์ ด้านการใช้ประโยคนิยมใช้ประโยคสั้นๆที่เป็นประโยคความเดียว ในส่วนที่เป็นประโยคยาวนิยมตัดคำบางส่วนให้สั้นลง ทำให้งานเขียนน่าอ่านน่าสนใจชวนติดตาม อีกทั้งมีโวหารที่คมคายลึกซึ้ง สอดแทรกความรู้และข้อคิดที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พิมลรัตน์ บังศรี (2552: 145-155) วิเคราะห์นวนิยายของกิ่งฉัตร ด้านองค์ประกอบนวนิยาย เรื่องตัวละคร บทสนทนา และลักษณะวรรณกรรมประชานิยม สรุปได้ว่าผู้เขียนเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับความรักของหนุ่มสาวการเลือกคู่ครอง ความผูกพันระหว่างสามีภรรยา ครอบครัว ล้มเหลวด้านการเลี้ยงดูลูก ด้านโครงเรื่องมีการเปิดเรื่องแบบพัฒนาฉาก เหตุการณ์และตัวละครมีการใช้นาฏการดำเนินเรื่องด้วยความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เกิดจากความเข้าใจผิดหรือการแย่งชิงความรักและความขัดแย้งมนุษย์กับสภาพแวดล้อมและสังคม จากความเอารัดเอาเปรียบของบุคคลในสังคมและเห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การปิดเรื่องแบบโศกนาฏกรรม ด้านตัวละครมีลักษณะภายนอกรูปร่างหน้าตาดี การแต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะและลักษณะภายในตัวละครมีความสามารถสูง หากเป็นตัวละครฝ่ายหญิงมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบประเพณีและมีความเชื่อมั่นในตัวเอง บทสนทนาแสดงบทสนทนาของตัวละครตรงไปตรงมา และการใช้บทสนทนาแสดงพฤติกรรมของตัวละครลักษณะประชานิยมในนวนิยายของกิ่งฉัตร แสดงผ่านความรัก ครอบครัว สังคม การศึกษา การประกอบอาชีพ

ภพ สวัสดี (2550) ศึกษาลักษณะเด่นในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม สรุปได้ว่า โครงเรื่องมุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดด้านความขัดแย้งเรื่องความรัก ให้ความสำคัญกับภูมิหลังของตัวละคร เน้นความซับซ้อนของเหตุการณ์ เน้นการคลี่คลายความขัดแย้งด้วยการสืบค้นหาความจริง ด้านแนวคิดเสนอแนวคิดด้านความสัมพันธ์ ความรักความอบอุ่น และการเลี้ยงดูบุตร ผู้แต่งเห็นว่าการขาดความรักความอบอุ่น และความเข้าใจทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ รอบครัว จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการให้ความรักความเข้าใจกับสมาชิก แนวคิดมุ่งเน้นความขัดแย้งระหว่างค่านิยมในสังคม ความซับซ้อนของมนุษย์นำเสนอให้เห็นว่ามนุษย์มีทั้งด้านดีและด้านไม่ดี เราควรยอมรับข้อบกพร่องหรือความผิดพลาดด้วยการให้อภัย ปิยะพร ศักดิ์เกษม สร้างตัวละครสองกลุ่ม เพื่อให้เห็นความแตกต่างภูมิหลังความคิด ภาพลักษณ์กับคุณธรรมภายในจิตใจ เห็นความซับซ้อนตัวละคร การสร้างตัวละครเชื่อมโยงนวนิยายหลายเรื่อง ทำให้นวนิยายเรื่องเดิมมีบทบาทในนวนิยายเรื่องใหม่ สามารถแสดงความซับซ้อน

ความคิดและพฤติกรรมของตัวละคร ตัวละครในเรื่องเดิมมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในนวนิยายเรื่องใหม่

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยาย ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงลักษณะของรูปแบบองค์ประกอบและความสำคัญต่าง ๆ ของนวนิยาย ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดเหล่านี้มาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางและนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษากลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในงานวรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุล

1.9.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องสั้น

ประกิต จันตะเคียน (2524) ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของอาจินต์ ปัญจพรรค์ ได้ข้อสรุปว่านิยมนำเสนอเรื่องด้วยการเล่าเรื่อง ส่วนใหญ่เป็นประสบการณ์ชีวิตของตนเองด้วยการบรรยายผ่านบรรยายตัวละครเพื่อนำเข้าสู่ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ โดยให้ตัวละครที่ใกล้ชิดเหตุการณ์เป็นผู้เล่าเรื่องหรือผู้แต่งเล่าเรื่องเอง ทำให้รู้แจ้งเห็นจริงและปิดเรื่องแบบหักมุม ตัวละครมีลักษณะสมจริงและมีอารมณ์ขันแสดงโลกทัศน์เกี่ยวกับชีวิตและสังคม แสดงค่านิยมของบุคคลที่ปรากฏชื่อในเรื่องให้แง่คิดด้านมนุษยธรรม เกือบทุกเรื่องให้ข้อคิดอันเป็นสารประโยชน์ ช่วยให้ผู้อ่านมองโลกในแง่ดีและเข้าใจชีวิตมนุษย์มากขึ้น

ประทีป เหมือนนิล (2523) ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของมนัส จรรยงค์ ได้ข้อสรุปว่านิยมสร้างโครงเรื่องด้วยการบรรยายฉากตัวละคร บรรยายเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นปมปัญหาหรือแนวคิดสำคัญเพื่อนำเข้าสู่เรื่องอย่างรวดเร็ว แล้วใช้ความขัดแย้งเกี่ยวกับการชิงรักหักสวาทแก้แค้นการหลอกลวง โดยผู้ประพันธ์เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริงและติดเรื่องแบบเศร้า ตัวละครเป็นชาวบ้านในชนบทที่แสดงพฤติกรรมอย่างสมจริง ใช้สำนวนภาษาง่าย ๆ ขณะเดียวกันก็แสดงโลกทัศน์ในเรื่องกฎแห่งกรรมและปัญหาสังคมชนบทเป็นที่สังเกตว่าชีวประวัติและบุคลิกภาพของมนัส จรรยงค์ มีอิทธิพลปรากฏอยู่ในเรื่องอย่างชัดเจน

วาสนา ไชยรัตน์ (2543) ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของ สุรชัย จันทิมาธร ผลการศึกษาสรุปได้ว่า มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง คือ โครงเรื่องส่วนใหญ่เป็นความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร ดำเนินเรื่องโดยใช้ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ ใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบผู้ประพันธ์เป็นผู้รู้แจ้งเห็นจริง และผู้ประพันธ์เป็นผู้สังเกตการณ์ ฉากและบรรยากาศส่วนใหญ่เป็นสภาพสังคมเมืองหลวง ด้านท่วงทำนองการแต่งใช้คำซ้ำ คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ ใช้สำนวนโวหารแบบเรียบ ๆ สอดคล้องกับตัวละครและเนื้อเรื่องก่อให้เกิดภาพพจน์และอารมณ์สะเทือนใจแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ในด้านแนวคิดมุ่งเสนอปัญหาต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา ความเชื่อ

สุรีย์ ติ่งสมบูรณ์ (2535) ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของประมวล อุณหธูป ได้ข้อสรุปว่า โครงเรื่องส่วนใหญ่ดำเนินเรื่องตามปฏิทินใช้ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์เป็นสำคัญ ปิดเรื่องด้วยการพลิกความคาดหมาย ตัวละครที่ปรากฏมีทั้งตัวละครที่เป็นมนุษย์ ตัวละครที่เทียบเท่ามนุษย์และตัวละครที่เป็นสัตว์ บทสนทนาช่วยดำเนินเรื่อง เสนอตัวละคร เสนอแนวคิดต่าง ๆ

ปิยะมาศ กาญจนเรืองโรจน์ (2542) ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของ ดำรง อารีกุล พบว่าด้านกลวิธีการเขียนผู้เขียนวางโครงเรื่องชนิดผูกปมปัญหามากที่สุด รองลงมาเป็นโครงเรื่องชนิดเนินตัวละครที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัว โครงเรื่องเน้นแนวคิดทางสังคมและปัญหาสิ่งแวดล้อม เน้นบรรยากาศและสถานที่ตื่นเต้น ชุลมุนวุ่นวาย ด้านการสร้างตัวละครมีทั้งวัยรุ่นที่เป็นนกศึกษา และผู้ใหญ่วัยทำงาน เป็นตัวละครที่สมจริงมากที่สุด ด้านฉากส่วนใหญ่เป็นแหล่งชุมชน ด้านกลวิธีการนำเสนอพบ 3 แบบ คือ ใช้วิธีการเล่าเรื่อง ใช้บทสนทนาและใช้ฉาก

เล็กดา วงศ์ตั้นหิน (2542) ศึกษาวิเคราะห์เรื่องสั้นของ ไพฑูรย์ ธัญญา พบว่ามีการตั้งชื่อเรื่อง การวางโครงเรื่อง การกำหนดแก่นเรื่อง การสร้างตัวละคร การใช้บทสนทนา และการใช้ฉากหรือ บรรยากาศที่เหมาะสม การใช้ภาษามีลักษณะเด่นคือ คำและสำนวนโวหารในบทบรรยายและบทสนทนาสามารถโน้มน้าวอารมณ์ความรู้สึก และสร้างจินตภาพได้ดี ผู้แต่งใช้คำจำแนกได้ 12 ประเภทได้แก่ คำที่แสดงอาการ คำที่แสดงลักษณะ คำที่แสดงอารมณ์ คำที่แสดงการเคลื่อนไหว คำที่เสียงคำซ้อน คำซ้อนคำภาษาถิ่น คำยืมจากภาษาอังกฤษ คำสบถ หรือ คำหยาบ คำที่มีความหมายแฝงและคำที่ทำให้เกิดจินตภาพ ส่วนเนื้อเรื่องสะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาของชนบทไทย

วีรรัตน์ เวทีประสิทธิ์ (2543) วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของหยก บรูพา พบว่าหยก บูรพาสามารถเลือกใช้ถ้อยคำภาษา สำนวนโวหาร และภาพพจน์ได้อย่างสละสลวยลึกซึ้ง เหมาะสมกับเรื่องราวเหตุการณ์ ตรงกับนิสัยของตัวละคร การใช้ภาษาผู้เขียนสามารถสื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพตัวละคร บรรยากาศของเรื่องและสถานที่ต่าง ๆ ได้ชัดเจน ทำให้เรื่องราวมีสีสันที่น่าสนใจให้อรรถรสทางภาษาแก่ผู้อ่าน สร้างความเร้าใจ ชวนให้ติดตาม จึงกล่าวได้ว่าศิลปะการประพันธ์ของหยก บูรพามีส่วนทำให้เรื่องสั้นได้รับความสนใจจากผู้อ่าน

เพ็ญศรี คงสืบ (2550) ศึกษาลีลาการใช้ภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของหยกบูรพา สรุปได้ว่าลีลาภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของหยกบูรพา มีลักษณะเด่นคือด้านการใช้คำใช้คำที่มีความหมายโดยนัย คำแสดงอารมณ์ คำแสลง คำเฉพาะกลุ่มคำภาษาไทย คำภาษาต่างประเทศและคำเลียนเสียงธรรมชาติได้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องและตัวละคร คำที่ใช้ส่วนมากเป็นภาษาปากมากกว่าภาษาเขียนที่เป็นแบบแผน โดยใช้คำที่สื่อสารกันในชีวิตประจำวันของคนทั่วไป นิยมใช้คำง่ายๆสั้นๆ กระชับได้ความชัดเจน ด้านการใช้โวหารพบว่าผู้แต่งนิยมใช้การบรรยายโวหารมากที่สุด เพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ด้านการใช้โวหารภาพพจน์พบว่าส่วนใหญ่เป็นโวหารภาพพจน์แบบอุปมาอุปลักษณ์และสุภาษิตคำพังเพยให้สติและข้อคิดที่ง่ายต่อการตีความ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงลักษณะของรูปแบบองค์ประกอบและความสำคัญต่าง ๆ ของเรื่องสั้น ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดเหล่านี้มาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางและนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษากลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในงานวรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุล

1.9.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมกับสังคม

วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่ผู้เขียนสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ตามจินตนาการของตน ซึ่งคงเป็นเรื่องยากที่ผู้เขียนจะหลีกเลี่ยงการหาข้อมูลเหล่านั้นจากสังคม เพราะผู้เขียนเป็นผู้หนึ่งในสังคม จึงมีการรับรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ จากสังคมรอบตัว แล้วนำมาผสมผสานกับจินตนาการของผู้เขียนอีกขั้นหนึ่ง วรรณกรรมกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนและแยกออกจากกันยากดังที่ (วิทย์ ศิวะศริยานนท์, 2544: 184) กล่าวว่า “นักประพันธ์เปรียบเหมือนคนสองคนในคนคนเดียวกัน กล่าวคือ นอกจากนักประพันธ์จะเป็นผู้แต่งหนังสือแล้วยังเป็นกลุ่มหนึ่งของกลุ่มนั้น คือเป็นพลเมืองอีกด้วย ดังนั้น นักประพันธ์ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมือง และสภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดแนวคิดของนักประพันธ์”

ตรีศิลป์ บุญขจร (2542) อ้างถึงใน นัยน์ปพร จงสมจิตต์ (2550)ได้แบ่งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนสังคม กล่าวคือ การสะท้อนสังคมของวรรณกรรมไม่ใช่การสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์แบบเป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคมวรรณกรรมจึงเป็นความจริงของสังคมแทรกอยู่ วรรณกรรมภาพสะท้อนสังคมทั้งในรูปธรรมและนามธรรม เช่น เหตุการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นในสังคมค่านิยมตลอดจนความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน

2. สังคมย่อมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน เนื่องจากนักเขียนอยู่ในสังคมอย่างมีอิทธิพลจากสังคมทั้งในด้านวัฒนธรรมขนบประเพณีศาสนาปรัชญา และการเมืองสภาพการเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกกระทัดและชีวทัศน์ของนักเขียนด้วย

3. วรรณกรรมนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคมซึ่งอาจเป็นไปได้ ทั้งในด้านอิทธิพลภายนอก เช่น การกระทำตามอย่างในวรรณกรรม และอิทธิพลภายใน คือ อิทธิพลทางความคิดการสร้างค่านิยมรวมทั้งความรู้สึกนึกคิด

จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การที่นักเขียนคนหนึ่งจะสร้างสรรค์วรรณกรรมนั้นแม้ว่าจะเป็นการจินตนาการความคิด แต่ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนำประสบการณ์การรับรู้จากสังคมและ

การเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมาเป็นวัตถุดิบ เพื่อผสมผสานระหว่างความจริงกับสิ่งสมมุติให้เป็นเรื่องราว ดังนั้น เนื้อหาของวรรณกรรมจึงอาจถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ของสังคม

เรื่องราวความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ตามจินตนาการของตน มีความรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ จากสังคมรอบตัวแล้วนำมาผสมผสานกับจินตนาการของผู้เขียนอีกขั้นหนึ่งวรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างกลมกลืนและแยกออกจากกันยาก นักประพันธ์เปรียบเสมือนคนสองคนในคนเดียวกันนอกจากนักประพันธ์จะเป็นผู้แต่งหนังสือ แล้วยังเป็นกลุ่มคนกลุ่มนั้นดังนั้นนักประพันธ์ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดแนวคิดนักประพันธ์

ประไพ ศรีสุข (2541) ศึกษาเรื่อง ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นและนวนิยายของ ชาติ กอบจิตติ พบว่า มักเป็นเรื่องราวของคนธรรมดาสามัญที่อยู่และเป็นไปตามธรรมชาติ สะท้อนปัญหาความด้อยทางเศรษฐกิจอันทำให้คนยากไร้ยังมีอยู่ทั่วไป และยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกหลายอย่าง เช่น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ ปัญหาการเหลื่อมล้ำของมนุษย์ปัญหายาเสพติ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะเกิดกับคนระดับล่างเพราะคนกลุ่มนี้ไม่มีทุนทรัพย์ สติปัญญาและไม่มีอำนาจต่อรองใด ๆ จึงต้องเผชิญชะตากรรมที่เลวร้าย

เจด็จ คชฤทธิ์ (2548) ศึกษาเรื่อง กระบวนทัศน์ความยากจน : ภาพสะท้อนที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย (พ.ศ.2501-2545) พบว่า ปรากฏภาพสะท้อนลักษณะของความยากจน 4 มิติ คือ จนทรัพย์สิน จนโอกาส จนอำนาจ และจนศักดิ์ศรี ส่วนสาเหตุของความยากจนมาจากทัศนคติและท่าทีต่อชีวิต ภาวะความเจ็บป่วยและความผิดปกติทางร่างกาย โครงสร้างความสัมพันธ์ที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม การขาดแคลนปัจจัยการผลิต เรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ อันส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาเช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการศึกษา โดยผู้เขียนได้เสนอแนวทางการแก้ไขไว้ 3 แนวทาง คือ ปรับเปลี่ยนทัศนคติและท่าทีต่อชีวิต ลดช่องว่างความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาค และสนับสนุนปัจจัยการผลิต

จากการศึกษางานวิจัยการศึกษาวรรณกรรมกับสังคมนั้น ทำให้มองเห็นถึงความสัมพันธ์ที่วรรณกรรมมีต่อสังคมและสังคมมีต่อวรรณกรรม ในแง่ที่ผู้อ่านสามารถเห็นสภาพสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ ได้จากการอ่านงานวรรณกรรม และอีกนัยหนึ่ง ก็คือผู้เขียนอาจนำเสนอจุดมุ่งหมายหรือความคิดของตนในฐานะที่เป็นคนหนึ่งในสังคม เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปคิดปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาหรืออาจต้องการบอกให้รู้และเข้าใจในสิ่งนั้น ๆ ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ประเด็นความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นในผลงานวรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ภายใต้กรอบแนวคิดวรรณกรรมกับสังคมที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

ผ่านประสบการณ์ แนวคิดมุมมอง ของผู้เขียนเป็นภาพสะท้อนสังคมในเรื่องต่าง ๆ ผ่านตัวบทวรรณกรรมที่ได้เลือกมาศึกษาวิจัย

1.9.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทย

สุภางค์ จันวานิช (2549: 122) กล่าวว่า คนจีนมีบทบาทมากในการสนับสนุนพระราชวงศ์ เพราะคนจีนช่วยสนับสนุนสถานภาพของรัชกาลที่ 1 ซึ่งเป็นนักรบและขุนนางผู้ใหญ่ซึ่งมีพื้นเพมาจากบุคคลสามัญ ที่มีบทบาทกู้บ้านเมืองร่วมกันกับสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระมหากษัตริย์ในราชวงศ์ก่อนราชวงศ์จักรี ซึ่งมาจากสามัญชนเช่นกัน สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงมีความสามารถในการรวบรวมผู้คนที่มีการแตกแยกเป็นก๊กเป็นเหล่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีเชื้อสายจีนแต้จิ๋วได้รับความช่วยเหลือจากชาวจีนโพ้นทะเลในเมืองไทยเป็นอย่างดีในการบริหารและปกครองบ้านเมือง จนในที่สุดได้พระราชทานที่ดินให้ก่อตั้งชุมชนจีน ความเป็นพิเศษที่คนจีนได้รับการปฏิบัติจากผู้ปกครองคือการละเว้นไม่ต้องปฏิบัติบางอย่างตามกฎหมาย ในเรื่องชุมชนอาศัยของคนต่างด้าวซึ่งจะต้องอยู่นอกเมือง แต่กรณีของชุมชนจีนนี้กลับอยู่ตรงข้ามพระราชวัง คนละฟากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยนัยนี้ความหมายที่สำคัญคือ ผู้ปกครองรัฐไม่ได้เห็นว่า คนจีนคือคนต่างชาติเหมือนคนต่างด้าวอื่น ๆ แต่กระนั้นก็ตามคนจีนยังไม่ได้เป็นอาณาประชาราษฎร หากแต่เป็นเพียงผู้ที่มุ่งเข้ามาทำมาหากินเพื่อส่งทุนรอนกลับไปตั้งตัวและเลี้ยงครอบครัวในภูมิลำเนาเดิมของตน

ภูวดล ทรงประสิทธิ์ (2547: 371-372) กล่าวว่า ลูกหลานของชาวจีนโพ้นทะเลมีบทบาทต่อการส่งเสริมการผสมกลมกลืนระหว่างชนกลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศไทยได้อย่างเป็นปึกแผ่นด้วยดีตลอดมา จนบุคคลเหล่านี้ไม่ได้คิดว่าตนเองยังคงเป็นชนกลุ่มนี้อยู่ เหมือนบรรพชนของพวกเขาในอดีตอีกต่อไป ผู้มีเชื้อสายจีนเหล่านี้ก็เหมือนกับชาวไทยเชื้อสายอื่น ๆ ทั่วไปที่ถือว่าตนเองคือชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยเรื่อยมา ทั้งที่พวกเขาคือผลิตผลของชุมชนจีนโพ้นทะเลซึ่งเคยถูกกระทำโดยนโยบายกลืนกลายของรัฐบาลไทยในอดีต ทั้งทางนิตินัยและพฤตินัยตลอดมา บทบาททางด้านเศรษฐกิจและทางด้านสังคมของคนเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมากในช่วงดังกล่าว โดยลูกหลานชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยและเจริญเติบโตขึ้นมาในสังคม มีความยืดหยุ่นมากพอที่จะคลายเกลียวสัมพันธ์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีน เพื่อมาผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิตใหม่ในสังคมไทย ทำให้พฤติกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของคนเหล่านี้สอดคล้องเข้ากับภาวะวิสัยที่เปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาเช่นกัน ตามเงื่อนไขทางการเมืองและสภาพการณ์ของสังคมไทยตลอดช่วงทศวรรษดังกล่าวและต่อเนื่องมาถึงยุคปัจจุบัน

นรุตม์ คุปต์ธนโรจน (2554) วิจัยเรื่อง ย่านไชน่าทาวน์เยาวราช : พื้นที่การนำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนของวัฒนธรรมความเป็นจีนในสังคมไทยร่วมสมัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรมความเป็นจีนในย่านไชน่าทาวน์เยาวราชในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

เพื่อวิเคราะห์ “อัตลักษณ์เชิงซ้อน” ที่มีลักษณะหลากหลายในพื้นที่ทางวัฒนธรรมในย่านเยาวราช รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยและบริบททางสังคมที่มีผลต่อการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า เทศกาลตามประเพณีจีนและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในย่านเยาวราชเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมให้กลุ่มต่าง ๆ นำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีน ในพื้นที่เยาวราชมีกลุ่มที่จัดงานเทศกาลและแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในบริบทต่าง ๆ อยู่ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง คือ สำนักงานเขตสัมพันธวงศ์ สภาวัฒนธรรมเขตสัมพันธวงศ์ นักการเมืองท้องถิ่นและบริษัทออร์กาไนเซอร์ และกลุ่มที่สอง คือ ผู้จัดระดับชุมชน มีทั้งสิ้น 3 ชุมชน คือ ชุมชนเวิ้ง นาครเขษม ชุมชนตลาดน้อย และชุมชนเจริญไชย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนที่นำเสนอ คือ อัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต เช่น อาหาร อาชีพ พิธีกรรมความเชื่อ และอัตลักษณ์การเป็นคนไทยเชื้อสายจีนใต้ร่มพระบรมโพธิสมภาร ทั้งนี้อัตลักษณ์ที่นำเสนอโดยกลุ่มคนทั้งสองกลุ่มนับว่าเป็น “อัตลักษณ์เชิงซ้อน” ที่ “หลากหลาย” และ “ซ้อนทับ” อีกทั้งยังมีความซับซ้อนของผู้สร้างและนำเสนออัตลักษณ์ รวมทั้งมีลักษณะเชิงซ้อนของกระบวนการสร้างสรรค์และวิธีนำเสนออัตลักษณ์ก็มีการผลิตซ้ำ ประดิษฐ์สร้าง และอ้างอิงวัฒนธรรมอื่น ซึ่งแปรไปตามปฏิสัมพันธ์ที่คนในพื้นที่ต้องเผชิญด้วย เช่น นักท่องเที่ยว กลุ่มทุน การนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนที่เกิดขึ้นในย่านเยาวราชเกิดขึ้นท่ามกลางบริบทของการท่องเที่ยวและบริบทของโลกาภิวัตน์ทั้งในมิติของบุคคล เทคโนโลยี ทุน สื่อไร้พรมแดน และอุดมการณ์ซึ่งเป็นบริบททางสังคมที่สำคัญที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ต้วน ลี่เซิง และคณะ (2540) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคตะวันตก : ศึกษากรณีจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาท กลยุทธและแนวทางในการดำเนินธุรกิจของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดนครปฐมที่มีผลต่อความสำเร็จและส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม วิธีดำเนินการวิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ชาวจีนอาวุโส นักธุรกิจ เจ้าของกิจการ ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่มีชื่อเสียงเป็นที่นับหน้าถือตาของคนในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า คนไทยเชื่อสายจีนในจังหวัดนครปฐมมีส่วนในการพัฒนาความเจริญของจังหวัดมากทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งบทบาทเหล่านี้เป็นผลมาจากการสร้างรากฐานของคนจีนรุ่นปู่ย่าที่เข้ามาทำมาหากินในประเทศไทย โดยเริ่มต้นตั้งแต่มีเพียงเสื่อผืนหมอนใบจนกระทั่งมีธุรกิจที่ใหญ่โตให้รุ่นพ่อแม่ ลูกหลานได้รับความสุขสบาย เมื่อตนเองมีความมั่นคงแล้ว คนไทยเชื้อสายจีนเหล่านี้ยังได้ให้ความช่วยเหลือและมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ด้วย โดยมีการรวมกลุ่มกันตั้งเป็นสมาคม มูลนิธิ เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ความช่วยเหลือทั้งคนไทยเชื้อสายจีนด้วยกัน และประชาชนทั่วไป ในหลาย ๆ ด้าน สำหรับแนวทางการดำเนินธุรกิจของคนไทยเชื้อสายจีนรุ่นพ่อแม่เปลี่ยนไปจากรุ่นปู่ย่าจากธุรกิจครอบครัวที่ร่วมกันระหว่างพี่น้อง ญาติสนิท หรือคนที่พูดภาษาเดียวกัน มาเป็นธุรกิจที่เป็น

ระบบมีผู้ร่วมทุนที่มิใช่ญาติพี่น้องอย่างเดียว การขยายกิจการไม่ได้ใช้เพียงเงินที่เก็บหอมรอมริบเท่านั้นแต่มีการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนเพื่อขยายการลงทุนด้วย สำหรับแนวทางในการดำเนินธุรกิจพบว่า ความคิดของคนรุ่นลูกหลานที่เป็นคนรุ่นใหม่ก็เปลี่ยนไปจากคนรุ่นพ่อแม่ อันเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาที่แตกต่างกัน คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นพ่อแม่ไม่ได้คาดหวังว่าคนรุ่นใหม่จะเข้ามารับช่วงธุรกิจต่อจากตนเองมากเช่นที่รุ่นปู่ย่าเคยคาดหวังจากตน ดังนั้นคนรุ่นใหม่ที่เข้ามารับช่วงความเจริญของธุรกิจจึงมาจากความต้องการและความสนใจของตนเอง มากกว่าความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบต่อมรดกที่ได้รับสืบทอดมา

ศุภวรรณ ชงรัตน์วงศ์ (2540) วิจัย เรื่อง บทบาทของชาวจีนในไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172 – 2394 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของชาวจีนในเมืองไทย ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172 – 2394 ตลอดจนศึกษาถึงผลกระทบของบทบาทดังกล่าว ที่มีต่อสังคมไทยในด้านเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองในช่วงเวลาดังกล่าว ผลของการศึกษาพบว่า ภาวะความอดอยากและสถานการณ์ทางการเมืองในจีนรวมทั้งบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 22 เป็นต้นมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวจีนเดินทางเข้ามาในเมืองไทยเป็นระลอก ๆอย่างต่อเนื่อง ชาวจีนเหล่านี้อาศัยความรู้ความสามารถและความชำนาญส่วนตัว เป็นใบเบิกทางที่สำคัญในการเข้ามามีบทบาทในด้านต่าง ๆ บทบาทที่สำคัญของชาวจีนที่มีต่อสังคมไทยมีหลายด้านคือชาวจีนเข้ามามีบทบาทอย่างสูงต่อเศรษฐกิจของไทยในด้านการค้า ทั้งการค้าภายในการค้ากับต่างประเทศ ซึ่งการเข้ามามีบทบาทดังกล่าวเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับราชสำนักไทย เพื่อนำไปใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินในด้านต่าง ๆ ในด้านการเมืองการปกครองพบว่าชาวจีนเข้ารับราชการเป็นขุนนางในกรมกองต่าง ๆ ของไทยชาวจีนเหล่านี้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง บางกรณีมีฐานะเทียบเท่ากับชนชั้นปกครองของไทยและเป็นอีกวิธีหนึ่งในการควบคุมชาวจีน โดยที่ทางการไทยแต่งตั้งชาวจีนที่มีชื่อเสียงความสามารถและเป็นที่เคารพนับถือของชาวจีน ทั่วไปเข้ามาทำหน้าที่ควบคุมดูแลชาวจีนให้อยู่รวมกันอย่างสงบสุข และมิให้ก่อความวุ่นวายขึ้นในสังคมนอกจากความมั่นคงทางเศรษฐกิจ พบว่า ชาวจีนต้องการการยอมรับทางสังคมด้วยโดยการแต่งงานกับชาวไทย ซึ่งจะทำให้ชาวจีนกลายเป็นสมาชิกของไทยไปโดยปริยาย ในบางครั้งพบว่าชาวจีนก่อความวุ่นวายในสังคมไทยเช่นการก่อตั้งสมาคมลับอั้งยี่ การลักลอบค้าฝิ่น ฯลฯ เป็นต้น แต่ทางการไทยก็สามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมไทยสรุปได้ว่า คนไทยเชื้อสายจีนไดรับคำสั่งสอนจากบรรพชนรุ่นสู่รุ่น ชาวไทยเชื้อสายจีนมีความขยัน มั่นคง และยึดมั่นปฏิบัติประเพณีตนตลอดมา คนไทยเชื้อสายจีนมีบทบาทต่อสังคมไทยอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นประเพณีความเชื่อ หรือวิถีชีวิต โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาประเทศไทย

จากที่กล่าวมาสรุปว่าคนไทยเชื้อสายจีนยังมีลักษณะจีน แม้ภายหลังจะเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยไปบ้าง อาชีพและการใช้ชีวิตของชาวจีนได้ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทย โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจซึ่งมีบทบาทต่อสังคมไทยทั้งในด้านสังคมและการเมือง ผู้วิจัยจะได้นำเอาแนวคิดเหล่านี้มาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางและนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาความเป็นจีนในงานวรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุล

1.9.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประภัสสร เสวิกุล

ประภัสสร เสวิกุล เป็นนักเขียนที่ถึงพร้อมทั้งข้อมูล จินตนาการ ฝีมือการเขียน ความสุจริตใจ ความเข้าใจโลกและชีวิต ใช้ภาษาได้ละเมียดละไม เป็นภาษาสื่อภาพที่มีแสง สี เสียง กลิ่น รส และอารมณ์ชัดเจน และที่สำคัญคือมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์ ผลงานของท่านทั้งในด้านงานวรรณกรรมและสังคม จึงมีคุณค่าต่อนักอ่านและวงวรรณกรรมไทยจึงมีผู้วิจัยจำนวนไม่น้อยได้ศึกษาผลงานของประภัสสร เสวิกุล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ดวงพร ลี้ปฐมากุล (2542) วิจัย เรื่อง วิเคราะห์ตัวละครเอกในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ที่ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ตัวละครเอกในนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล ที่ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในด้านบุคลิกภาพ สถานภาพ และบทบาทของตัวละคร เพื่อทราบถึงลักษณะ นิสัย สถานภาพและบทบาททางครอบครัว อาชีพ และสังคม เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อการมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น จากผลการวิเคราะห์พบว่า นวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ส่วนมากมุ่งแสดงปัญหาและความเป็นไปของคนที่อยู่รวมกันในสังคมผ่านตัวละครเอกที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง ซึ่งประภัสสร เสวิกุล แสดงออกมาได้อย่างชัดเจน ประกอบกับความรู้ความสามารถของเขาจึงสามารถสร้างสรรค์ผลงานให้มีคุณค่าต่อสังคมได้เป็นอย่างดี

สุวรรณ นาคาวาด (2541) วิจัย เรื่อง วิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล ในด้านบุคลิกลักษณะ บทบาทและภาพลักษณ์ของตัวละครเอกฝ่ายชาย ทั้งหมดจำนวน 24 ตัว ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ตัวละครของประภัสสร เสวิกุล แบ่งได้เป็นสามประเภท คือ กษัตริย์ ผู้นำหรือผู้ปกครอง และสามัญชนด้านลักษณะทางกาย พบว่า ประภัสสร เสวิกุล ไม่เน้นลักษณะทางกาย แต่ถ้าเป็นตัวละครที่มีบทบาทเป็นกษัตริย์ เป็นผู้นำ จะมีลักษณะทางกายที่โดดเด่น เช่น มีบุคลิกดี รูปร่างสง่างามท่าทางองอาจเข้มแข็ง เสียงดัง น้ำเสียงมีอำนาจด้านลักษณะนิสัย พบว่าลักษณะนิสัยของตัวละครส่วนใหญ่ มีลักษณะที่ดีมากกว่าไม่ดีและลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู เมื่อตัวละครที่มีอุปนิสัยอย่างไรก็ได้รับผลตามอุปนิสัยนั้น ๆ เช่น อุปนิสัยดีก็จะได้รับผลดีทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ อุปนิสัยของตัวละครที่ปรากฏแสดงให้

เห็นถึงภาพลักษณ์ของตัวละครเช่นกัน ผลการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุลจำแนกได้ 2 ภาพลักษณ์ คือ

1. ภาพลักษณ์ของผู้ชายในครอบครัว คือในฐานะของพ่อ สามี และลูก
2. ภาพลักษณ์ของผู้ชายในสังคมที่ปรากฏ คือภาพลักษณ์ของการเป็นผู้นำ

ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล สะท้อนลักษณะของผู้ชายในสังคมที่เป็นจริงและสะท้อนภาพของผู้ชายในสังคมที่ประภัสสร เสวิกุล ต้องการให้เป็นภาพสะท้อนดังกล่าวอาจนำไปเป็นคติข้อคิดเพื่อเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี

ภาวิกา ชิ้มเจริญ (2539) วิจัย เรื่อง วิเคราะห์ท่วงทำนองและกลวิธีการประพันธ์นวนิยายของประภัสสร เสวิกุล มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์ท่วงทำนองและกลวิธีการประพันธ์นวนิยายของประภัสสร เสวิกุล จำนวน 15 เรื่อง เป็นการวิจัยเอกสารและเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบันและวรรณกรรมวิจารณ์การศึกษานี้ได้กล่าวถึงภูมิหลัง ประวัติและผลงาน และวิเคราะห์ท่วงทำนองการประพันธ์ โดยมุ่งเน้นในเรื่องการใช้คำ การใช้ประโยค และการใช้สำนวนโวหาร วิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์โดยมุ่งวิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่อง การสร้างฉาก การสร้างตัวละคร และการสร้างบทสนทนา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ประภัสสร เสวิกุล มีท่วงทำนองการเขียนเฉพาะตนที่น่าสนใจ ในเรื่องการใช้คำดัดแปลง การใช้ประโยคลักษณะเฉพาะเด่นด้วยการบรรยายพรรณนาความ และมีกลวิธีการประพันธ์ที่ไม่ซับซ้อนทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย โดยเฉพาะการสร้างตัวละครมีกลวิธีการสร้างที่สมจริง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นวนิยายของประภัสสร เสวิกุล เป็นที่นิยมของผู้อ่านโดยทั่วไป

Ma Yun (2554) วิจัย เรื่อง ภาพสะท้อนสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล และเพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล ที่มีต่อผู้อ่าน ได้สะท้อนภาพสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนอย่างเด่นชัด ชาวจีนอพยพที่อยู่ในเมืองไทย จะต้องเผชิญความยากลำบากและปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของชาวไทยเชื้อสายจีนแม้จะเจริญรุ่งเรืองในด้านการค้า แต่ชาวจีนอพยพที่อยู่ในประเทศไทยอย่างเสื่อผืนหมอนใบนั้นส่วนมากยังคงใช้ชีวิตอย่างประหยัดและขมขื่นด้วยความยากจนและความไร้ปัจจัยการผลิต ต้องต่อสู้กับความยากจน เมื่อชาวจีนอพยพเข้ามา ในประเทศไทย ซึ่งเป็นเมืองที่ไกลจากบ้านเกิดของตน การมีสายเลือดเดียวกันทำให้อยู่รวมกันเป็นชุมชนและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ชาวไทยเชื้อสายจีนส่วนใหญ่เริ่มต้นด้วยการค้าขาย ใช้แรงงาน และทำธุรกิจขนาดเล็ก พอสะสมเงินทองได้จำนวนพอสมควรก็ค่อย ๆ ขยายจนกลายเป็นธุรกิจอันใหญ่โต ด้านการสั่งสอน ชาวไทยเชื้อสายจีนจะสั่งสอนลูกหลานให้มีคุณธรรมได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน การพึ่งตัวเอง ความประหยัด และความถ่อมตัว ด้านความเชื่อและขนบธรรมเนียมและ

ประเพณี ชาวไทยเชื้อสายจีนรุ่นเก่ายังคงรักษาเอาไว้ได้อย่างดี แต่พอถึงรุ่นหลังความสำคัญที่ให้กับขนบธรรมเนียมและประเพณีเก่า ๆ ค่อย ๆ ลดลง

จากงานวิจัยที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาข้างต้นนี้ ประภัสสร เสวิกุล มากด้วยความสามารถเฉพาะตัวในการเขียนได้หลากหลาย ไม่จำกัดรูปแบบ โครงเรื่องที่น่าสนใจ สะท้อนชีวิตและสังคม อีกทั้งลีลาทางด้านวรรณศิลป์ที่คมคายและเฉียบขาด ส่งผลให้งานเขียนของ ประภัสสร เสวิกุล กลายเป็นงานเขียนที่มีเสน่ห์ในรูปแบบเฉพาะตัว และเป็นผลงานที่ทรงคุณค่า ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าไหร่ก็ตามงานเขียนของ ประภัสสร เสวิกุล ได้รับความสนใจนำมาศึกษาวิจัยเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยต่าง ๆ ได้มีความคิดเห็นที่หลากหลายออกไป แต่ก็ยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ซึ่งผู้วิจัยต้องการจะศึกษาวิจัยความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

1.10 ประวัติและผลงานของประภัสสร เสวิกุล

ประภัสสร เสวิกุล ได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2554 เป็นนักเขียนที่ได้รับความนิยมจากนักอ่านและเป็นที่ยอมรับในวงวรรณกรรมร่วมสมัยของไทย ในช่วงเวลากว่า 50 ปี ประภัสสรได้สร้างสรรค์ผลงานอันมีคุณค่าทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น บทกวี สารคดี จำนวนมากผลงานจำนวนไม่น้อยได้รับรางวัลในระดับชาติหลายเรื่อง ได้มีผู้นำไปสร้างสรรค์ เป็นศิลปะแขนงอื่น คือ ละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ อีกจำนวนหนึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศ ประภัสสร เสวิกุล เป็นนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียง มีผลงานการแต่งวรรณกรรมจำนวนมากโดยเฉพาะนวนิยายที่ได้รับความนิยมจากประชาชน ได้รับยกย่องว่าเป็นนักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ในด้านการเขียนนวนิยาย สามารถจำแนกได้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.10.1 ชาติกำเนิด

ประภัสสร เสวิกุล เป็นชื่อและนามสกุลจริง รวมทั้งเป็นนามปากกาที่ใช้ในการประพันธ์ ประภัสสร เสวิกุล เกิดเมื่อ 22 เมษายน 2491 ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวน 4 คน สำหรับชื่อ‘ประภัสสร’นี้ สมเด็จพรสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ วัดบวรนิเวศฯทรงตั้งให้ ประภัสสร เสวิกุล เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ศึกษาต่อที่โรงเรียนอำนวยศิลป์และโรงเรียนพาณิชการราชวิถี แล้วศึกษาที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ 3 ปี แต่เรียนไม่สำเร็จก็ออกไปรับราชการที่เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยลาว และได้ศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองการปกครองเปรียบเทียบ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และหลักสูตรการปกครองในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง สถาบันพระปกเกล้า ด้านครอบครัว สมรสกับชุติมา (วรฉัตร) เสวิกุล “นักวิทยุกระจายเสียงดีเด่น” รางวัลพระราชทาน

“เทพทอง” นักเขียนสารคดีและเรื่องสั้นนามปากกา นิลุบล นวเรศ และ นริศรา มีบุตรสองคน คือ ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล นักการฑูตชำนาญการ ที่ปรึกษาสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเตหะราน และนักเขียน นามปากกา ชาครีย์นรทิพย์ และนายวรุตม์ชัย เสวิกุล

ในด้านการทำงานเป็นข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ เคยทำงานในหน่วยงานกระทรวงการต่างประเทศ อาทิเช่น ดำรงตำแหน่งเลขานุการเอก สถานเอกเอกอัครราชฑูต ณ กรุงเวลลิงตัน ประเทศนิวซีแลนด์,ผู้ช่วยเลขานุการ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียงจันทร์, ผู้ช่วยเลขานุการ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบอนน์,เยอรมณี เป็นเลขานุการตรี/เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ อังการี ประเทศตุรกี,เลขานุการโท/เลขานุการเอก กรมเอเชียตะวันออก,อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงซานเตียโกประเทศชิลี และเกษียณอายุราชการ

ประภัสสร เสวิกุล มีนิสัยรักการอ่านและสนใจงานเขียนมาตั้งแต่เด็ก ประภัสสร เสวิกุล ได้ให้สัมภาษณ์ในหนังสือขวัญเรือนว่า “เพราะพ่อแม่ชอบอ่านให้ลูกๆฟัง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ก็ฝังใจมา ท่านคงจะชอบด้วย แล้วเมื่อก่อนไม่มีเทป ไม่มีสิ่งที่ให้ความเพลิดเพลิน ผู้ใหญ่ก็หาทางที่จะกล่อมเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเพลงกล่อมหรือจะเล่านิทาน กลอน เราก็รับรู้มาตั้งแต่เด็ก ๆ พอโตขึ้นมาหน่อยก็หัดเขียนเองบ้าง” (ขวัญเรือน. อ้างถึงใน ภาวิกา ชิ้มเจริญ, 2539: 18) เมื่อครั้งที่ประภัสสรเป็นเด็กบิดามีอาชีพเป็นนักหนังสือพิมพ์ ประภัสสร จึงได้รับการปลูกฝังให้รักการอ่านและเขียนหนังสือ จากการศึกษาชีวประวัติของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยจึงสังเกตว่าประสบการณ์ในวัยเยาว์ช่วงหนึ่งของประภัสสร มีอิทธิพลในงานเขียนนวนิยายและเรื่องสั้น ดังที่ เสาวคนธ์ อุปพงศ์ (2537: 40) กล่าวว่า ประภัสสร เสวิกุลเคยให้สัมภาษณ์ว่า ในวัยเยาว์มีที่โปรดปราณคือย่านเยาวราช อันเป็นชุมชนชาวจีนที่มีคนจีนอาศัยอยู่มากที่สุดในกรุงรัตนโกสินทร์ เยาวราชมีความสัมพันธ์ในวัยเด็กของ ประภัสสร เสวิกุล จนกระทั่งไปปรากฏอยู่ในนวนิยายดังที่กล่าวมาเมื่อตอนที่ ประภัสร เสวิกุล อายุประมาณ 10 ขวบ บิดาของเขาเคยทำงานอยู่ที่ย่านราชวงศ์ ประภัสสรเคยมาหาบิดาที่ทำงานบ่อยๆและเคยเดินทางไปตามตรอกซอกซอยแถวนั้น จึงมีความรู้สึกผูกพันและเมื่อมีเวลาว่างจึงมักที่จะมาเดินเล่นที่เยาวราชเสมอ เพื่อหาอาหารอร่อยรับประทานและเดินดูสิ่งของมากมายที่แปลกหูแปลกตาในเยาวราชนั้น จนบางครั้งภูมิหลังดังกล่าวมาปรากฏอยู่ในนวนิยายบางเรื่องของประภัสสร เสวิกุลด้วย เช่นในเรื่องลอดลายมังกร ซิ้มใบ้ เด็กชายมะวัลย์ เวลาในขวดแก้ว เป็นต้น

1.10.2 ผลงานประพันธ์

งานเขียนครั้งแรกของประภัสสร เสวิกุล คือ เขียนโคลงสี่สุภาพสั้นๆต่อมาเขียนกลอนแปดแล้วพัฒนาขึ้นโดยแปลเพลงฝรั่งเป็นกลอนส่งไปออกอากาศทางวิทยุ เป็นลำนำประกอบเพลงบ้าง ลงในหนังสือเพลงบ้าง ข้อเขียน 2-3 ชิ้นแรกของประภัสสร เสวิกุล เป็นทำนอง “รำพึงรำพัน” ซึ่งควบคุมโดยลำ ‘ลำพู’ หรือ “รงค์ วงศ์สวรรค์” แล้วจึงเขียนเรื่องสั้นเรื่องแรก ‘หอมกลิ่นดอกงิ้ว’ ลงในพิมพ์หนังสือชุด ‘เฟื่องนคร’ฉบับ ‘กันยายนนลิน’ เมื่อเดือนกันยายน 2513 ในช่วงนั้นประภัสสร

เสวิกุล ได้เป็นบรรณาธอการและได้จัดทำหนังสือเพลงและดาราสำหรับวัยรุ่นอยู่หลายเล่ม รวมถึงหนังสือรวมเรื่องสั้นชุด ‘นาคร’ ซึ่งรวมงานของนักเขียนที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น และในปี 2517 พิมพ์หนังสือรวมเรื่องสั้นของตัวเอง ชื่อ ‘กลีบนั้นและกลีบนี้บนแดงดอกงิ้ว’ จนถึง พ.ศ. 2526 จึงได้เริ่มงานเขียนนวนิยายเรื่องแรกคือ ‘อำนาจ’ ลงในสตรีสาร นับจากนั้นก็มีผลงานทั้งเรื่องสั้นและนวนิยายมาจนถึงปัจจุบัน

จากการศึกษาผลงานประพันธ์ของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยขอสรุปประมวลผลงานประพันธ์ดังนี้

ผลงานรวมเรื่องสั้น

พ.ศ. 2517 กลีบนั้นและกลีบนี้บนแดงดอกงิ้ว
พ.ศ. 2519 หยาดฝน
พ.ศ. 2520 คืนที่ฉันเหงา
พ.ศ. 2520 บันทึกหลังฟองสบู่
พ.ศ. 2522 คืนนี้ไม่มีแสงดาว
พ.ศ. 2524 อีกวันหนึ่งของตรัน
พ.ศ. 2525 คนบนยอดตึก
พ.ศ. 2525 ทุ่งดอกหญ้า
พ.ศ. 2527 ซิ้มใบ้
พ.ศ. 2529 เรือกระดาษ
พ.ศ. 2533 ครีบหัก
พ.ศ. 2535 แม่น้ำสายนั้นชื่อฝันสลาย
พ.ศ. 2549 จดหมายจากชายชราตาบอด
พ.ศ. 2551 60 เรื่องสั้นประภัสสร เสวิกุล

ผลงานนวนิยาย

พ.ศ. 2526 อำนาจ
พ.ศ. 2527 เมเปิ้ลแดง
พ.ศ. 2527 ลับสุดยอด
พ.ศ. 2528 เวลาในขวดแก้ว
พ.ศ. 2530 ช่อปาริชาติ
พ.ศ. 2531 ชี้ค
พ.ศ. 2532 ไฟ
พ.ศ. 2533 ลอดลายมังกร

พ.ศ. 2534 สวนผีเสื้อ

พ.ศ. 2534 ขอหมอนในนั้น...ที่เธอฝันยามหนุน

พ.ศ. 2535 ขอให้รักเรานั้นนิรันดร

พ.ศ. 2537 ขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศ

พ.ศ. 2537 หิมาลายัน

พ.ศ. 2538 รายาแห่งทะเล

พ.ศ. 2539 เพื่อน

พ.ศ. 2539 ทางสายพระจันทร์เสี้ยว

พ.ศ. 2540 ปานดวงใจ

พ.ศ. 2541 ซิงตึ๊ง

พ.ศ. 2541 สำเภาทอง

พ.ศ. 2541 ม่านมรสุม

พ.ศ. 2541 ดอกไม้ใต้หมอน

พ.ศ. 2543 ขวัญข้าว

พ.ศ. 2544 เหลื่อมไหม ลายเหมย

พ.ศ. 2549 กุหลาบจีน

พ.ศ. 2549 ผีเสื้อกับหิ่งห้อย

พ.ศ. 2550 ประตูสองบาน:บานหนึ่งดึง บานหนึ่งผลัก

พ.ศ. 2551 พิมานแพร

พ.ศ. 2557 ไชน่ามูน

พ.ศ. 2529 เด็กชายมะลิวัลย์

พ.ศ. 2550 ปุยเมฆในกระจกเงา

ผลงานสารคดี

พ.ศ. 2546 ผมจะเป็นคนดี

พ.ศ. 2547 จากฮวงโห...สู่เจ้าพระยา

พ.ศ. 2549 ผมจะเป็นคนดี ภาคไฟฝันวันเยาว์

พ.ศ. 2551 ผมจะเป็นคนดี ภาคธุรกิจ

ผลงานที่ได้รับรางวัล

พ.ศ. 2510 รางวัลชนะเลิศการประกวดบทกลอนส่งเสริมสินค่าไทยสภาสตรีแห่งชาติ

พ.ศ. 2520 ผลงานรวมเรื่องสั้น “อีกวันหนึ่งของตรัน” ได้รับรางวัลชนะเลิศจาก อนุสรณ์ ว.ณ ประมวญมารค

พ.ศ. 2521 เรื่องสั้น “อีกวันหนึ่งของตรัน” ไดรับรางวัลชนะเลิศจากการคัดเลือกเรื่องสั้นของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย

พ.ศ. 2533 รวมเรื่องสั้น “ครีบหัก” ได้รับรางวัลชมเชย งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

พ.ศ. 2549 เรื่องสั้น “หัวกะโหลกสองใบ” ได้รับรางวัลชมเชยสมาคมภาษาและหนังสือฯ

พ.ศ. 2550 รวมเรื่องสั้น “จดหมายจากชายชราตาบอด”ได้รับรางวัลชมเชย งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

พ.ศ. 2525 “อำนาจ” ได้รางวัลชมเชย งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

พ.ศ. 2530 “เด็กชายมะลิวัลย์” ได้รางวัลดีเด่น ประเภทบันเทิงคดี สำหรับเด็ก งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

พ.ศ. 2531 “ซี้ค” ได้รางวัลดีเด่น งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

พ.ศ. 2532 “ซี้ค” ได้รางวัลชมเชย วรรณกรรมบัวหลวง

พ.ศ. 2533 “ลอดลายมังกร” ได้รับรางวัลชมเชย งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

พ.ศ. 2534 “ขอหมอนใบนั้น...ที่เธอฝันยามหนุน” ได้รับรางวัลชมเชยงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ และนวนิยายเรื่อง“ซี้ค” ได้รางวัลชมเชย สำนักงาน ปปป.

พ.ศ. 2537 “หิมาลายัน” ได้รับรางวัลชมเชย งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

พ.ศ. 2541 “สำเภาทอง” ได้รับรางวัลชมเชย งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

พ.ศ. 2547 “พระจันทร์ทะเลทราย” ได้รับรางวัลชมเชย งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

พ.ศ. 2550 “ผีเสื้อกับหิ่งห้อย” ได้รับรางวัลชมเชย ได้รับรางวัลชมเชย งานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

นอกจากนี้ยังมีผลงานที่ได้รับการสร้างเป็นภาพยนตร์และโทรทัศน์ ได้แก่เรื่อง ช่อปาริชาติ เวลาในขวดแก้ว (3 ครั้ง) ขอหมอนใบนั้น..ที่เธอฝันยามหนุน (3 ครั้ง) ขอให้รักเรานิรันดร ลอดลายมังกร (2 ครั้ง) อำนาจ ซิงตึ๊ง สำเภาทอง และบ้านก้านมะยม

จากประวัติและผลงานของประภัสสรเสวิกุลในฐานะศิลปินแห่งชาติ นักคิด นักเขียน และนักการทูต ประภัสสรให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และมิตรภาพระหว่างเพื่อน ความรัก กำลังใจ ขณะเดียวกันก็เปิดโลกทัศน์อันกว้างไกลให้กับผู้อ่าน โดยนำเสนอข้อคิดมุมมองใหม่ๆในด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงเอกลักษณ์และคุณค่าของภาษาไทยและความเป็นไทย ในแง่มุมทั้งเล็กและใหญ่ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับเนื้อหาสาระความรู้ และความคิดเพิ่มขึ้นอีกโสตหนึ่งนอกเหนือจากการอ่านเพื่อนันทนาการ

บทที่ 2

เส้นทางชีวิตของชาวจีนในประเทศไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย 4 ประเด็นหลัก คือ การตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศ บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย และวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน รายละเอียดแต่ละประเด็นมีดังต่อไปนี้

2.1 การตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

ชาวจีนในประเทศไทยอพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน คือ มณฑลกวางตุ้ง ฮกเกี้ยน ไหหลำ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในดินแดนไทย แบ่งได้ตามกลุ่มภาษาใหญ่ 5 กลุ่มคือ จีนกวางตุ้งชาว จีนแคะ ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนไหหลำและชาวจีนฮกเกี้ยน สาเหตุที่ทำให้จีนอพยพเข้ามาในประเทศไทย เนื่องจากความไม่สงบภายในประเทศจีนความอดอยากการติดต่อการค้า นอกจากนี้ความสามารถในการเดินเรือของชาวจีนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้ชาวจีนออกเดินทางไปยังดินแดนต่าง ๆ ชาวจีนเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำงานหาเลี้ยงชีพและสะสมเงินทองกลับไปให้ครอบครัวที่อยู่ในประเทศจีน เรามักจะได้ยินเรื่องราวคนจีนที่มีแต่ “เสื่อผืนหมอนใบ” เดินทางมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ กลายเป็นพ่อค้าที่ร่ำรวยมีชื่อเสียงในสังคมไทย บุคคลเหล่านี้สามารถสร้างตัวเองได้อย่างมั่นคง ด้วยเงินทุนเริ่มต้นเพียงเล็กน้อยประกอบกับอุปนิสัยของชาวจีน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความอดทนขยัน และมีความสามารถในทางการค้า ทำให้ชาวจีนเข้าไปมีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจของประเทศ และเนื่องจากวัตถุประสงค์ของชาวจีนที่เดินทางเข้ามาประเทศไทย ไม่ใช่วัตถุประสงค์ทางการเมือง ชาวจีนส่วนมากจึงวางตัวเป็นกลาง แม้ว่าจะมีอิทธิพลจากประเทศจีนซึ่งหมายถึงจีนคณะชาติและจีนคอมมิวนิสต์ที่พยายามเข้าแทรกแซงเพื่อเข้ามามีอิทธิพลเหนือชาวจีนในประเทศไทย (สุภางค์ จันทวานิช, 2534: 62)

ในสมัยอยุธยาติดต่อทางการค้าระหว่างจีนกับไทยมีมากขึ้น ชาวจีนในอยุธยาอาศัยอยู่ข้างในและนอกกำแพงเมือง ตัวเมือกรุงศรีอยุธยามีน้ำล้อมรอบอยู่โดยรอบ เรือที่มายังเมืองหลวงจะจอดอยู่ที่พำนักของชาวจีนด้านมุมเมืองด้านตะวันออกเฉียงใต้ที่ปลายถนนตะวันออก-ตะวันตก ซึ่งนักเขียนชาวอังกฤษเรียกว่า “แถบเมืองจีน” ถนนสายสำคัญอีกสายหนึ่งทอดไปทางทิศเหนือ ในใจกลางเมืองจากแถบเมืองจีนไปยังพระบรมมหาราชวัง ถนนสายนี้มีตลาดสาธารณะใหญ่ มีร้านของพวกช่างฝีมือและของพวกพ่อค้าตั้งอยู่ ถนนทั้งสองสายเป็นถนนที่สวยที่สุดในเมือง นอกจากตัวเมืองเป็นที่พำนักชาวจีนอยู่ตลอดสองฝั่งคลองและแม่น้ำไปทางทิศใต้และทิศตะวันออก ชาวจีนตั้งหลักแหล่งมั่นคงในสมัยอยุธยา ชุมชนชาวจีนในสมัยอยุธยาส่วนใหญ่ประกอบด้วยพ่อค้า นอกจากนี้มีผู้ประกอบอาชีพ

อื่น ๆ เช่น เลี้ยงหมูทำสวน เป็นช่างฝีมือ นักแสดงงิ้ว แพทย์ หรือถ้ามีความรู้มาก ๆ ก็อาจได้รับพระบรมราชานุญาตให้เข้ารับราชการในราชสำนักของสยาม ในสมัยอยุธยาตอนปลายเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของสยาม ที่ส่งไปขายประเทศจีนและความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้บนแผ่นดินสยาม ไม้ซุงจำนวนมากถูกนำมาต่อเป็นเรือสำเภาจีนและและบางส่วนถูกนำส่งเป็นสินค้าส่งออกเพิ่มขึ้นอีกชนิดหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตามแม้ว่าอยุธยาจะถูกพม่าปล้นและยึดเมื่อได้ในปี ค.ศ.1767 (พ.ศ. 2310) ชาวจีนในอยุธยาก็ยังคงตั้งบ้านเรือนอยู่ตลอดฝั่งคลองต่าง ๆ ในถิ่นของชาวจีน และแหล่งพำนักของชาวจีนรอบ ๆ บริเวณเมืองเก่าในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 17 และ 18 (Skinner ; อ้างถึงใน (ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ, 2541: 33-34)

ในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อพระเจ้าตากสินรวบรวมกำลังพลเพื่อต่อสู้กับพม่าและปราบก๊กอื่น ๆ ตั้งตนเป็นใหญ่ก็ได้อาศัยกำลัง กำลังจากคนจีนแต้จิ๋วที่จันทบุรี หลังจากที่เสด็จหลังจากขึ้นครองราชย์สมบัติแล้ว เป็นธรรมดาที่พระองค์ต้องสนับสนุนชาวจีนแต้จิ๋วที่พูดภาษาเดียวกับพระองค์เป็นพิเศษ และจีนแต้จิ๋วเหล่านี้ได้รับยกย่องว่าเป็น “จีนหลวง” นอกจากนี้พระบิดาของพระเจ้าตากสินเป็นจีนแต้จิ๋วมาจากอำเภอเฉิงห่ายซื่อ เจิ้งหย่งหรือที่คนไทยรู้จักกันกันในชื่อไหฮอง เมื่อมาอยู่เมืองไทยได้เป็นนายอากรบ่อนเบี้ย และมีภรรยาชาวไทยชื่อนกเอี้ยง พระเจ้าตากสินทรงมีพระญาติมาจากเฉิงห่ายและมีพระนามเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวจีนว่า เจิ้งซิ่น พระเจ้าตากสินสร้างเมืองใหญ่ที่บางกอกหรือกรุงธนบุรี พวกชาวจีนเก่าที่กรุงศรีอยุธยาได้อพยพติดตามไปด้วย เกิดชุมชนจีนขึ้นหลายแหล่งบนคลองอ้อมหรือแม่น้ำเจ้าพระยาสายเดิม แต่สำหรับพระยาราชาเศรษฐีหัวหน้าจีนและลูกน้องในกองทัพจีนราชการรบพม่านั้น พระเจ้าตากสินทรงพระเมตตาพระราชที่ทางฟากตะวันตกของกรุงธนบุรี (ที่ตั้งพระบรมมหาราชวัง) ให้จนกระทั่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จขึ้นเสวยราชสมบัติ และมีพระประสงค์จะย้ายพระนครใหม่ จึงมีการวางผังเมืองและจัดพื้นที่ใหม่ในที่พวกจีนเคยอยู่กันเป็นพื้นที่สำหรับสร้างวังและที่ราชการ เพราะฉะนั้นโปรดให้พระยาราชาเศรษฐีและชาวจีนทั้งหลายย้ายไปยังที่ที่ซึ่งพระราชทานแลกเปลี่ยน ณ สวนนอกกำแพงพระนครทางใต้ ตั้งแต่คลองใต้วัดสามปลื้ม (วัดจักรวรรดิราชาวาส) ลงไปจนถึงคลองเหนือวัดสำเพ็ง (วัดปทุมคงคา) กล่าวคือออกจากกำแพงพระนครทางประตูเมือง ที่ชื่อประตูสะพานหันไปก็เข้าเขตที่อยู่อาศัยของชาวจีนซึ่งเรียกกันในสมันนั้นว่า “สำเพ็ง” ชุมชนสำเพ็งตั้งขนานไปกับแม่น้ำเจ้าพระยา ครอบคลุมสถานที่ที่รู้จักกันในปัจจุบันมีทั้งหมดคือ กรอกบ้านพระยาอิศรานุภาพ สะพานหัน ศาลเจ้าเก่าแก่ กงสีล้ง วัดสามปลื้ม ตรอกพระยาไกร ตรอกเต๊า ตรอกโรงกะทะ ตรอกอาจม ตลาดน้อย ตรอกวัดญวณ และตรอกแกงบอน การวางผังเมืองจัดพื้นที่ใหม่นั้น ยังผลดีให้แก่ชุมชนจีนในเรื่องการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง จากเดิมพื้นที่ตรงนี้กว้างขวางและได้นำมาใช้ประโยชน์ที่สำคัญ คือยังอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาเหมาะสำหรับทำเป็นท่าจอดเรือสำเภาค้าขาย ทั้งยังมีกล่องเล็ก ๆ แยกย่อยเข้ามาเรือใบเดินทะเลขนาดเล็กก็เข้ามาจอดขนถ่ายสินค้าไปถึงในชุมชนในขณะนั้นได้ (ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, 2517: 229-335)

เมื่อเข้าสู่ช่วงต้นราชวงศ์จักรีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์จำนวนชาวจีนในประเทศไทยเริ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเป็นช่วงของการก่อร่างสร้างเมืองใหม่ รวมถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวเนื่องกัน ชาวจีนส่วนมากได้ตั้งหลักแหล่งอยู่ตามหัวเมืองชายทะเลของอ่าวไทยตั้งแต่อำเภอคลองใหญ่จังหวัดตราดทางฝั่งตะวันออกเฉียงใต้เรื่อยลงมาจนถึงสระบุรีในภาคใต้ส่วนภาคกลางหลักแหล่งของชาวจีนอยู่ตามลำน้ำบางปะกงเรื่อยมาจนถึงปราจีนบุรีรวมทั้งตามลำน้ำเจ้าพระยาท่าจีนไปจนถึงปากน้ำโพและตามลำน้ำแม่กลองไปจนถึงกาญจนบุรีภายในอาณาบริเวณที่เป็นหลักแหล่งของชาวจีนโพ้นทะเลนั้นกรุงเทพฯเป็นศูนย์กลางสำคัญของชุมชนชาวจีน ตลอดช่วง ค.ศ.1800-1850 (พ.ศ. 2343-2393) การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนได้ขยายตัวออกไปจากเมืองหลวงเมื่อ ค.ศ. 1800-1810 (พ.ศ. 2343-2353) เกษตรกรชาวแต้จิ๋วเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบชนบทลึกไปจากเมืองท่าชายทะเล และเมืองตามริมแม่น้ำการทำไร่อ้อยไทยและยาสูบนิยมแพร่หลายออกไป ประชากรชาวแต้จิ๋วในชนบทจึงเพิ่มขึ้นแต่การตั้งถิ่นฐานนี้ก็นับว่าอยู่ในเขตจำกัดมากในแถวรอบ ๆ บริเวณที่ตั้งถิ่นฐานของพ่อค้าชาวจีนรุ่นแรก ๆ การพัฒนาชนบทจึงเป็นไปอย่างรวดเร็วที่สุด ได้แก่ จันทบุรี บางประกง แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง แม่น้ำท่าจีน และแม่กลอง (สุภางค์ จันทวานิช, 2534: 52-61)

ในระยะครึ่งหลังคริสต์ศตวรรษ 19 มีหัวเมืองต่าง ๆ มากขึ้น เศรษฐกิจได้ขยายตัวสู่ชนบทหัวมันเล็ก ๆ เจริญขึ้นกลายเป็นศูนย์กลางการค้า เป็นที่ดึงดูดใจบรรดาพ่อค้าจากกรุงเทพฯ เป็นอันมากเมื่อทางรถไฟไปยังจังหวัดต่าง ๆ เรียบร้อยการเคลื่อนย้ายครั้งใหญ่ของจีนแต้จิ๋วและแคะ ไปยังเมืองต่าง ๆ ที่เป็นศูนย์กลางการค้าก็เริ่มขึ้นเช่น สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิษณุโลก โคราช เป็นที่น่าสังเกตว่าชาวจีนไหหลำกลับไม่ค่อยเข้าไปอยู่ตามเมืองที่มีทางรถไฟเปิดใหม่ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก สาเหตุดังนี้ (Skinner ; อ้างถึงใน (ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ, 2541: 36-37)

1. ได้มีการสร้างทางรถไฟไปจากกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นเมืองแต้จิ๋วและแคะอยู่กันมาก

2. ชุมทางทั้งหมดเลยชุมแสงขึ้นไป (อำเภอชุมแสงอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์) ผู้รับเหมาส่งหินสร้างแนวทางรถไฟ และวางรางเหล็กรถไฟล้วนแต่เป็นจีนแต้จิ๋ว แคะ กว้างตุ้ง แต่ไม่ใช่ไหหลำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวไหหลำไม่นิยมทำงานเป็นกรรมกร ดังนั้นส่วนใหญ่ของผู้ที่ทิ้งงานสร้างทางรถไฟเพื่อที่จะไปตั้งหลักแหล่งเมืองสำคัญใหม่ๆจึงเป็นจีนไหหลำ ส่วนกรรมกรที่เป็นคนสร้างทางรถไฟปรากฏว่าเป็นจีนแต้จิ๋วจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือจีนกวางตุ้งและจีนแคะ

3. การที่เมืองใหญ่ได้มีสัมปทานการค้าใหญ่ๆพร้อมกับทางรถไฟมาถึง ทำให้เมืองเหล่านี้อยู่ในฐานะเดียวกับตากและเชียงใหม่ เมืองเหล่านี้จึงเป็นที่น่าสนใจของชาวจีนแต้จิ๋ว

4. การเจริญเติบโตของเมืองใหญ่ต่าง ๆ เช่น พิษณุโลก อุตรดิตถ์ ทำให้การสุขาภิบาลได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น และการขยายตัวของเมืองจำเป็นต้องอาศัยช่างฝีมือที่มีความชำนาญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกชาวจีนกวางตุ้งและแคะได้ตั้งอพยพมาอยู่ในเมืองเหล่านี้

ปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและต้นรัชกาล (ร.4) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) เป็นช่วงเศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวอย่างมากหลังทำสนธิสัญญาเบาว์ริง ค.ศ. 1855 (พ.ศ. 2398) กิจการของเอกชนเช่น กิจการโรงสี โรงเลื่อย งานเมืองแร่ในจังหวัดต่าง ๆ ทางภาคใต้ รวมทั้งงานสาธารณะประโยชน์สำคัญๆของทางราชการ เช่นงานขุดลอกคลอง งานก่อสร้างถนน สร้างทางรถไฟ ต่างมีความต้องการแรงงานอย่างสูง เปิดโอกาสให้ชาวจีนที่ต้องการเสี่ยงโชคในต่างประเทศ และต้องการหนีจากความยากจนแร้นแค้นอพยพมาประเทศไทยเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ชาวตะวันตกได้เปิดกิจการเรือไฟเดินทางประเทศจีนกับเมืองท่าต่าง ๆ ทางภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้สะดวกในการเดินทางและเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวจีนอพยพเข้ามาในเมืองไทยมากยิ่งขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2534: 92-94)

ชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในไทยมักจะรวมกันในที่แห่งใดแห่งหนึ่งก่อน เช่นที่ กรุงเทพฯหรือภูเก็ต แล้วจีนที่เป็นตัวแทนว่าจ้างมาก็จะจัดส่งไปทำงานตามแหล่งงานต่าง ๆ ที่เป็นเช่นนี้เพราะชาวจีนใหม่ที่เดินทางเข้ามาในไทยส่วนมากเป็นพวกจีนกรรมกร ที่บรรดาเถ้าแก่ส่งนายหน้าไปจัดหาว่าจ้างมาจากประเทศจีน หรือว่าจ้างมาจากบริษัทจัดหางานของชาวจีนที่สิงคโปร์และปีนัง โดยเฒ่าแก่ออกค่าใช้จ่ายตลอดจนค่ากินอยู่และเงินสำรองล่วงหน้าแก่ครอบครัวของจีนเหล่านั้น โดยกรรมกรจีนเหล่านี้ต้องให้สัญญาว่าจะทำงานอยู่จนครบสัญญา(อาจเป็น 1 ปี หรือ 3 ปี) ถ้าหนีหายไปหรือบิดพลิ้วในระหว่างนั้นจะยอมให้ลงโทษอาญา วิธีการแบบนี้เรียกว่า “Indenture-labour” (กรรมกรประเภทจ่ายค่าแรงล่วงหน้า) ซึ่งนิยมแพร่หลายในเวลานั้น เมื่อทำงานครบกำหนดสัญญาแล้ว ชาวจีนเหล่านี้ก็จะเป็นอิสระในการเลือกรับจ้างทำงาน ซึ่งอาจจะทำงานกับนายจ้างเดิมหรือไปรับจ้างทำงานในที่แห่งใหม่ เพื่อรวบรวมเงินกลับไปประเทศจีนหรือไม่ก็รวบรวบเงินที่หาได้นำไปเป็นทุนเปิดร้านขายของส่วนตัว หรือออกไปอยู่ตามหัวเมืองเพื่อจับจองซื้อที่ดินทำสวนทำไร่จนตั้งหลักเป็นปึกแผ่นได้และมักจะมีครอบครัวในช่วงระยะนี้ (ธีรยุทธ บุญมี, 2546: 219)

ชาวจีนที่อพยพเข้าประเทศไทย เดิมทีเดียวมีแต่พวกผู้ชายเท่านั้น ครอบครัวญาติมิตรที่เป็นผู้หญิงไม่ได้ติดตามเข้ามาด้วย ดังนั้นเมื่อชาวจีนอาศัยอยู่ในประเทศไทยนาน ๆ เข้าก็มีโอกาสแต่งงานกับหญิงไทย ลูกที่เกิดมาย่อมถือสัญชาติเป็นไทยตามกฎหมายไทยด้วย ครั้นต่อมาหลายชั่วอายุคนเข้าลูกจีนเหล่านั้นก็ลูกผสมกลมกลืนกลายเป็นไทย บางคนที่มีความเฉลียวฉลาดและมีความซื่อสัตย์ได้มีโอกาสเข้ารับราชการ ได้มีตำแหน่งใหญ่โตมีเกียรติยศชื่อเสียง ชาวจีนอพยพหลั่งไหลเข้ามาไทยเป็นจำนวนมากเกินความต้องการ ซึ่งมีผลกระทบต่อคนไทยในด้านอาชีพที่ต้องดิ้นรนแย่งกันทำมาหากิน นอกจากนี้ปัญหาในก้านการศึกษาซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องกับปัญหาความมั่นคงของชาติ ทำให้ไทยต้องหันมาให้ความสนใจปัญหาการอพยพของชาวจีนอย่างจริงจัง เมื่อประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว ชาวไทยทั้งหลายเริ่มตื่นตัวใน

ความสำนึกเรื่องชาตินิยมมากยิ่งขึ้น เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องออกกฎหมายจำกัดสิทธิ์เกี่ยวกับคนจีนให้รัดกุมยิ่งขึ้น

2.2 ปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศ

ทวี ธีระวงศ์เสรี อ้างถึงใน มุจลินทร์ เพ็ชรรุ่ง (2553: 10) ได้สรุปปัจจัยที่มีส่วนต่อการเดินทางไปยังต่างประเทศของชาวจีนคือ

1. การเกิดความวุ่นวายทางการเมือง โดยเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราชวงศ์แต่ละครั้งและการกบฏทำให้ผู้ที่พ่ายแพ้และประชาชนบางส่วนหลบหนีออกนอกประเทศ

2. การเกิดความอดอยากของพลเมือง เนื่องจากเกิดภัยธรรมชาติภัยจากการสู้รบและโจรผู้ร้ายทำให้พืชผลเสียหายไม่พอเลี้ยงดู

3. การมีจำนวนประชากรทางภาคใต้ของจีนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

4. การเกิดความต้องการแรงงานชาวจีนจากประเทศต่าง ๆ ซึ่งกำลังเพิ่มผลผลิตทรัพยากรตามความต้องการของตลาดโลก

5. ชาวจีนนิยมเดินทางออกนอกประเทศเพื่อสร้างฐานะเพราะมีโอกาสง่ายกว่าและเป็นที่ยกย่อง

6. การที่ชาวตะวันตกเดินทางมาติดต่อค้าขายบังคับให้จีนเปิดเมืองท่าตามชายฝั่งทางใต้ (2381-2385 และ พ.ศ. 2379-2401 ทำให้รัฐบาลจีนยินยอมให้ชาวจีนเดินทางออกนอกประเทศได้โดยเสรี

7. ความก้าวหน้าทางคมนาคม ทำให้ค่าโดยสารเรือถูกลงและมีความปลอดภัยขึ้นทำให้สะดวกต่อการเดินทาง

นอกจากนี้ พรพรรณ จันทโรนานนท์ (2550: 160) จำแนกกลุ่มชาวจีนที่เดินทางอพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 กลุ่มภาษา ดังนี้

1. ชาวจีนกว้างตุ้ง ในประเทศไทยชาวกว้างตุ้งเรียกตัวเองว่ากวางฝู่เหยินซึ่งหมายถึงคนที่มาจากจังหวัดกวางโจว และ กวางตุ่งเหยิน ซึ่งหมายซึ่งหมายถึงคนที่มาจากมณฑลกวางตุ้ง ตั้งอยู่ตอนใต้สุดของประเทศจีน

2. ชาวจีนฮกเกี้ยน อาศัยอยู่ในบริเวณมณฑลฟูเกี้ยนทางตอนใต้ของถิ่นที่พูดหมินสำเนียงภาคเหนือและภาคตะวันออกของถิ่นที่พูดภาษาแคะ คำว่าฮกเกี้ยนเป็นเพียงชื่อเรียกภาษาท้องถิ่นตามชื่อของมณฑลกลุ่มภาษาเรียกอื่น ๆ เรียกชาวฮกเกี้ยนว่า ฝู่เจี้ยนเหยิน

3. ชาวจีนแต้จิ๋ว จีนพวกนี้มีภูมิลำเนาอยู่ตามเมืองต่าง ๆ ของชัวเถาและบริเวณรอบ ๆ ปากแม่น้ำฮั่นทางตะวันออกเฉียงเหนือของมณฑลกวางตุ้ง คำว่า “แต้จิ๋ว”ออกเสียงในภาษาท้องถิ่น

ตามชื่อเรียกอำเภอ ถิ่นที่จีนแต้จิ๋วส่วนมากอาศัยอยู่คือ เฉาโจ คนจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยจนถึงปัจจุบันนี้เป็นพวกจีนแต้จิ๋วมากที่สุด ชาวจีนกลุ่มนี้เรียกว่าเขาซู

4. ชาวจีนแคะ จีนแคะแยกกันอยู่เป็นกลุ่มๆ คำว่า “แคะ” ในภาษากวางตุ้งแปลว่า ตระกูลอาคันตุกะ ฉะนั้นที่ดูเหมือนว่าที่จีนแคะมีชื่อเรียกเช่นนี้เพราะเป็นพวกล่าสุดที่อพยพมาอยู่บริเวณตอนใต้ของจีนและไม่มีเมืองถิ่นเดิมเหมือนอย่างเช่นพวกจีนอื่น ๆ

5. ชาวจีนไหหลำ อพยพมาจากบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะไหหลำ ชาวจีนไหหลำอาศัยอยู่บริเวณที่ราบและบริเวณชายฝั่งของเกาะไหหลำ ผู้อพยพชาวจีนเริ่มเข้ามาอยู่บนเกาะนี้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น ชาวพื้นเมืองเดิมต่าง ๆ ถูกขับไล่ให้เข้าไปอยู่ในบริเวณเทือกเขาตอนกลาง ดังนั้นจีนไหหลำจึงไม่ใช่คนพื้นเมืองเดิม จีนไหหลำจึงไม่ใช่ชนพื้นเมืองเดิม กลุ่มผู้พูดภาษาไหหลำต้องเกิดมาจากลูกหลานของชุมชนที่พูดภาษาฮกเกี้ยนบนแผ่นดินใหญ่ นั่นหมายความว่าผู้อพยพรุ่นแรกสุดต้องมาจากมณฑลฟูเกี้ยนตอนใต้

ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล (2535: 180-198) ได้กล่าวว่าชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมากมีถึง 3 ครั้งคือ

ครั้งที่ 1 ในสมัยกรุงธนบุรีเมื่อ ปี 1767-1782 มีชาวจีนราว 230,000 คน ประมาณเป็นจำนวนร้อยละ 4.8 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 มีการนำระบบภาษีแบบประมูลผูกขาดภาษีอากร โดยให้เอกชนเป็นผู้ประมูล ซึ่งผู้ที่ประมูลได้ส่วนใหญ่คือชาวจีนที่มีความสามารถในด้านการค้า ชาวจีนเหล่านี้จะได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ขุนนาง นอกจากนี้ในส่วนภูมิภาคเจ้าภาษีนายอากรมักได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมือง เรียกว่า ระบบเหมาเมือง ซึ่งเป็นระบบที่ทำให้เจ้าภาษีนายอากรมีอำนาจทั้งด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ แม้ชาวจีนเหล่านี้ได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนางไทยและกลายเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างข้าราชการไทยก็ตาม แต่ชาวจีนก็ไม่ได้มีบทบาทสำคัญทางการเมืองโดยตรงจะเกี่ยวข้องในด้านการค้าและการภาษีอากรเป็นหลัก

ครั้งที่ 2 ช่วงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อพ.ศ. 1882- 1910 มีชาวจีนที่อพยพเข้ามาระยะนี้เพิ่มจากปีละ 10,000 กว่าคนเป็น 60,000 กว่าคนเนื่องจากเกิดความต้องการแรงงานเสรี อันเป็นผลมาจากการปฏิรูปทางสังคมของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเร่งรัดพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าและเงินตรา

ครั้งที่ 3 ช่วงหลังสมัยสงครามโลกครั้งที่1 เมื่อพ.ศ.1918-1931 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจไทยเจริญรุ่งเรือง ขณะที่ทางตอนใต้ของจีนเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติและสงครามกลางเมือง ทำให้จำนวนผู้อพยพชาวจีนมากสูงสุดเป็นประวัติการณ์ ตามการประเมินของนักวิชาการในช่วงเวลานี้มีชาวจีนที่อพยพเข้ามาในไทยลาว 500,000 คน ส่วนตอนต้นของช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 1946 ซึ่งเป็นปีที่มีอัตราการอพยพสูงสุดมีราวกว่า 80,000 คน

นับจากนั้นรัฐบาลไทยได้จำกัดการอพยพของชาวจีนอย่างเข้มงวด ประกอบกับจีนได้สถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ชาวนาล้มละลายจำนวนมากจำใจต้องออกไปหาเลี้ยงชีพในต่างแดน หลังสงครามฝิ่น ดังนั้นการอพยพของจีนจึงอยู่ในสภาพยุติโดยสิ้นเชิง (ถาวร ธนโภไคย, 2548: 112)

อย่างไรก็ตาม การอพยพของชาวจีนเข้ามาในประเทศไทยนั้นได้มีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากการเข้ามาของชาวจีนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทยในหลายด้าน

2.3 บทบาทของชาวจีนในประเทศไทย

2.3.1 บทบาทของชาวจีนในด้านการเมือง

ชาวจีนอพยพเข้ามาในประเทศไทยก่อนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการหาเลี้ยงชีพสำหรับตนเองและครอบครัว บทบาทของชาวจีนจึงถูกจำกัดอยู่เฉพาะในด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ในเวลานั้นประเทศจีนยังปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ผู้ปกครองจีนยังไม่เห็นความสำคัญของชาวจีนโพ้นทะเลมากนัก นอกจากนี้รัฐบาลจีนในสมันนั้นยังมีท่าทีต่อชาวจีนที่อพยพไปยังประเทศอื่น โดยเห็นว่าผู้ที่อพยพออกไปหากินนอกประเทศบ้านเกิดของตน

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นโดยเฉพาะรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 มีการนำระบบเก็บภาษีแบบประมูลผูกขาดภาษีอากร โดยให้เอกชนเป็นผู้ประมูลซึ่งผู้ที่ประมูลได้ส่วนใหญ่คือชาวจีน ที่มีความสามารถในด้ายการค้า ชาวจีนเหล่านี้จะได้รับพระราชทายบรรดาศักดิ์ขุนนาง นอกจากนี้ในส่วนภูมิภาคเจ้าภาษีอากรมักได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองด้วย เรียกว่า ระบบเหมาเมือง ซึ่งเป็นระบบที่ทำให้เจ้าภาษีอากรมีอำนาจทั้งด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ แม้ว่าชาวจีนเหล่านี้ได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนางไทยและกลายเป็นองค์ประกอบโครงสร้างข้าราชการไทยก็ตาม แต่ชาวจีนเหล่านี้ก็ไม่ได้มีบทบาทสำคัญทางการเมืองโดยตรง จะเกี่ยวข้องในด้านการค้าและการภาษีเป็นหลัก ในช่วงรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 ผลประโยชน์ในการค้าฝิ่น การผูกขาดการเก็บภาษีอากรและการเรียกค่าคุ้มครองจากแรงงานกรรมกรและพ่อค้ามีมาก การแก่งแย่งแข่งขันในผลประโยชน์ดังกล่าวทำให้มีการส่องสุมผู้คนจัดตั้งสมาคมลับหรืออั้งยี่ขึ้นหลายกลุ่ม เพื่อต่อสู้แย่งชิงผลประโยชน์ต่าง ๆ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ เกิดขึ้นทั้งในกรุงเทพฯและตามหัวเมืองส่วนภูมิภาค โดยทั่วไปมีการจัดตั้งอั้งยี่ขึ้นในบางจังหวัดเช่น ระนอง ภูเก็ต พวกเป็นกรรมกรอั้งยี่กำเริบเสิบสานถึงกับยกพวกเข้าตีเมือง ทางการไทยได้ใช้กำลังเข้าปราบปรามอย่างเด็ดขาดจนอั้งยี่ได้สลายตัวไป (ธีรยุทธ บุญมี, 2546: 119-125)

ในตอนปลายสมัยรัชกาลที่ 5 อิทธิพลภายนอกเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อชาวจีนในประเทศไทย ในเวลานั้นประเทศจีนมีการแก่งแย่งชิงอำนาจระหว่างรัฐบาลจีนคือราชวงศ์แมนจูกับกลุ่มบุคคลที่นิยมการปกครองแบบสารธารณรัฐโดยมีดร.ซุนซัดเซ็นเป็นผู้นำ ดร.ซุนยัดเซ็นเข้ามาแสวงหาความสนับสนุนจากชาวจีนในประเทศไทย พร้อมทั้งนำลัทธิชาตินิยมเข้ามาปลูกฝังในหมู่ชาวจีนด้วย ในปี ค.ศ. 1901 (พ.ศ. 2425 ในสมัยรัชกาลที่ 5) ได้มีพระราชกฤษฎีกายกเลิกการเสียภาษีผูกปี้ทุกสามปี

ชาวจีนทุกคนจะต้องเสียภาษีรายหัวประจำปีเหมือนพลเมืองอื่น ๆ ในประเทศ ชาวจีนเคยเสียภาษีปีละไม่เกิน 1.50 บาทต้องเสียภาษีใหม่เป็น 6 บาทต่อปีจึงเกิดความไม่พอใจขึ้น พวกหัวหน้าของสมคมลับวางแผนเรียกร้องให้มีการนัดหยุดงานเป็นเวลา 3 วัน เมื่อถึงวันที่ 1 มิถุนายน กิจการร้านค้าในกรุงเทพฯพากันปิดหมด ขณะเดียวกันสมาชิกของสมาคมลับ ก็ได้แบ่งกลุ่มกันตระเวนออกไปทั่วย่านธุรกิจการค้าและขู่บังคับให้ชาวจีนปิดกิจการให้ครบกำหนด 3 วัน ธุรกิจและกิจการที่เป็นของชาวจีนทั้งหมดหยุดนิ่ง ทำให้เกิดการขาดแคลนสิ่งอุปโภคและบริโภคต่าง ๆ การขนส่งสิ้นค้าหยุดชะงักและราตาสินค้าสูงขึ้น ในตอนเย็นวันที่สามตอนเย็นบางร้านได้เปิดทำการค้าขายพอถึงวันที่ห้าทุกอย่างก็เป็นปกติ เหตุการณ์ในครั้งนี้ทำให้ชาวจีนตระหนักถึงอำนาจการปกครองของไทย ขณะเดียวกันรัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีน (Skinner ; อ้างถึงใน ศุภวรรณ ชงรัตน์วงศ์, 2540: 39)

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ค.ศ.1932 (พ.ศ. 2475) รัฐบาลไทยพยายามกระตุ้นให้คนไทยเข้าไปมีบทบาทในด้านธุรกิจ แทนที่ชาวจีนซึ่งมีบทบาททางเศรษฐกิจของประเทศมากขึ้นทุกที โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีมาตรการที่เป็นรูปประธรรมในการต่อต้านชาวจีนเช่น การสร้างชาตินิยม การสงวนอาชีพ การเข้าทำธุรกิจโดยรัฐ และอื่น ๆ เมื่อสงครามแปซิฟิกเกิดขึ้นในปี ค.ศ 1941 (พ.ศ. 2484) ชาวจีนในประเทศไทยได้ร่วมกันต่อต้านญี่ปุ่น มีการจัดตั้งสมาคมลับโดยร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับขบวนการเสรีไทย รวมทั้งมีการเรี่ยรายเงินจากพ่อค้านักธุรกิจชาวจีน รัฐบาลไทยซึ่งมีความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นได้ทำการต่อต้านและควบคุมการเคลื่อนไหวของชาวจีน ชาวจีนถูกจับกุมและเนรเทศเป็นจำนวนมากเพราะทำการต่อต้านญี่ปุ่น นอกจากนี้นโยบายของชาตินิยมในทางเศรษฐกิจของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีผลให้การควบคุมทางเศรษฐกิจของชาวจีนในช่วงเวลานี้เข้มงวดมาก มีการจำกัดเขตหวงห้ามในหลายจังหวัดสำหรับคนต่างด้าว ชาวจีนได้รับความกดดันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การรวมตัวช่วยเหลือกันระหว่างชาวจีนจึงมีอยู่สูง ผลของการถูกกดดันทำให้ความรู้สึกไม่เป็นมิตรต่อรัฐบาลไทยมีเพิ่มขึ้น (G.william Skinner อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2534: 105)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นแพ้สงครามรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามหมดอำนาจลง รัฐบาลต่อมาได้ยกเลิกมาตรการต่าง ๆ และให้อิสระแก่ชาวจีนมากขึ้น และจากการที่ประเทศจีนซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจชนะสงคราม ทำให้ชาวจีนสำนึกในความเป็นจริงสูง มีการเฉลิมฉลองชัยชนะของประเทศจีนตามชุมชนจีนในไทย เช่น ที่เยาวราช จนเกิดการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจทหารอย่างรุนแรง เป็นผลให้ชาวจีนเสียชีวิตหลายคน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับรัฐบาลไทยคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น เมื่อได้มีการเปิดสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนเป็นครั้งแรกปี ค. ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) อย่างไรก็ตามการต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างจีนคณะชาติกับจีนคอมมิวนิสต์ ได้ทวีความรุนแรงขึ้นทั้งสองฝ่ายพยายามแพร่อิทธิพลและลัทธิทางการเมืองในหมู่ชาวจีน

โพ้นทะเลรวมทั้งชาวจีนในประเทศไทย ทางการไทยได้ควบคุมการแทรกแซงของชาวจีนทั้งสองกลุ่มอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ เป็นอุดมการณ์ที่ขัดต่อระบบการปกครองของไทยในปี ค.ศ. 1949 (พ.ศ. 2492) รัฐบาลไทยได้ทำสัญญาร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา ในการรับความช่วยเหลือด้านการทหารเศรษฐกิจและการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. 152 (พ. ศ. 2495) รัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติคอมมิวนิสต์เพื่อปราบปรามชาวจีนหรือบุคคลใดที่เป็นคอมมิวนิสต์และอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย (ปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2531: 210-211)

ชาวจีนที่อยู่ในประเทศไทยได้ตระหนักถึงอำนาจการปกครองของรัฐบาลไทยเพิ่มขึ้น โดยทั่วไปของชาวจีนจะเน้นแต่เรื่องการค้ามากกว่าสิ่งใด ดังนั้นชาวจีนส่วนใหญ่จึงพยายามไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองเกินความจำเป็นและปฏิบัติตนภายใต้กฎหมายไทย

ในระยะต่อมาการขยายตัวในด้านธุรกิจการค้าของชาวจีนเพิ่มขึ้น กิจการธนาคาร การอุตสาหกรรมการส่งออกและการนำเข้าสินค้าต่าง ๆ ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยความร่วมมือระหว่างนักธุรกิจเชื้อสายจีนกับข้าราชการและนักการเมืองชั้นสูง เพื่อแลกเปลี่ยนระหว่างการสนับสนุนทางด้านการเงินกับการคุ้มครองจากอำนาจทางการเมือง บางครั้งก็มีการแต่งงานระหว่างตระกูลข้าราชการและตระกูลนักธุรกิจเชื้อสายจีนผู้มั่งคั่งแสดงถึงการยอมรับซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามช่วงหลังปี ค.ศ. 1973 (พ.ศ. 2516) ประเทศไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองเพิ่มขึ้นอย่างมาก ลูกหลานจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย ที่มีโอกาสทางการศึกษาดีฐานะทางเศรษฐกิจดีเริ่มให้ความสนใจการเมืองมากขึ้น จากในอดีตที่เคยเป็นฐานสนับสนุนด้านการเงินให้กับข้าราชการหรือนักการเมือง ก็เริ่มเข้าไปในส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ในฐานะเท่าเทียมกับนักการเมืองและกลุ่มผู้มีอิทธิพลต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคนักธุรกิจระดับท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนในการบริหารท้องถิ่นโดยตรง เช่น การเป็นนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาจังหวัด ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ได้รับเลือกจากประชาชน ด้วยเหตุนี้จึงคาดเดาได้ว่านักธุรกิจเชื้อสายจีนจะเข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยตรงมากขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคต (พรรณี บัวเล็ก, 2542: 142-146)

2.3.2 บทบาทของชาวจีนในด้านเศรษฐกิจ

ในสมัยอยุธยาชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ตามลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและทางภาคใต้ของประเทศไทย วัตถุประสงค์ในการตั้งถิ่นฐานเพื่อใช้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับการขึ้นล่องเรือสำเภาระหว่างจีนและไทยชาวจีนบางคนที่มีความชำนาญในการเดินเรือและมีความสามารถในการค้าจะได้รับแต่งตั้งเป็นตัวแทนการค้าของเจ้านายและขุนนางในราชสำนักไทย ชาวจีนมีอุปนิสัยที่อ่อนน้อมถ่อมตนขยันและอดทน เป็นที่โปรดปรานของบรรดาเจ้านายขุนนางและได้รับสิทธิพิเศษทางการค้ามากกว่าชาวต่างประเทศชาติอื่น ๆ ที่เข้ามาค้าขายในสมัยนั้น การปกครองแบบศักดินาในสมัยอยุธยา ทำให้ราษฎรไทยต้องเข้าสู่ระบบไพร่โดยมีกฎหมายต่าง ๆ กำหนดไว้และบุคคลที่มีหน้าที่

สำคัญเกี่ยวกับไพร่ คือ สัสดี เป็นข้าราชการที่มีหน้าที่ในการสักเลขไพร่หรือจดทะเบียนหางว่าว รวมทั้งตัดสินความไพร่ด้วย เมื่อเปรียบเทียบกับชาวจีนที่เข้ามาในประเทศไทยพบว่าชาวจีนซึ่งเป็นคนต่างชาติกับมีอิสระกว่าคนไทย และสามารถโยกย้ายไปมาในประเทศได้สะดวก ด้วยความอิสระนี้เองทำให้ชาวจีนมองเห็นโอกาสในการค้าได้ทรัพย์สินเงินทองมากมาย และเงินที่ได้ก็แอบส่งกลับไปให้ครอบครัวและญาติพี่น้องที่บ้านเมืองของตน (ปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2531: 83-85)

ในสมัยธนบุรีพระเจ้าตากสินมหาราชทรงอุปถัมภ์ชาวจีนโดยเฉพาะจีนแต้จิ๋วเป็นอย่างมาก ทำให้บทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนเพิ่มขึ้น เมื่อล่วงเข้าสู่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัฐรายจ่ายเพื่อสิ่งก่อสร้างและการปรับปรุงบำรุงบ้านเมืองเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเป็นช่วงแห่งการเริ่มต้นยุคสมัย โดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ 3 รายจ่ายด้านศาสนามีมาก รัฐต้องพยายามหารายได้มาชดเชยให้พอกับรายจ่าย จึงเกิดการปรับปรุงระบบภาษีอากรครั้งใหญ่ เปลี่ยนมาเป็นระบบผูกขาดภาษีโดยเอกชน ซึ่งผู้ที่ได้รับการผูกขาดส่วนมากเป็นชาวจีน การที่ชาวจีนส่วนมากได้รับการผูกขาดภาษี เพราะชาวจีนมีความชำนาญในวิธีการผูกขาดภาษีอากรซึ่งเป็นวิธีที่ใช้ในประเทศจีนมาก่อน ประกอบกับคนที่เข้ามาเมืองไทยสมัยนั้นเป็นคนยากจน จึงมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนั้นเขายังมีอิสระมากกว่าคนไทยในการสำรวจการทำมาหากิน และอุปนิสัยนอกน้อมทำให้เข้ากับขุนนางได้ ขุนนางเหล่านี้มักเป็น คนหนุนหลังคนจีนในการทำภาษีอากร เป็นนายประกันให้และเมื่อเก็บภาษีได้ก็แบ่งผลกำไรกับจีนเจ้าภาษี (ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล, 2535: 185)

ส่วนคนไทยไม่อาจทำภาษีได้เพราะคนไทยส่วนใหญ่มีอาชีพกสิกรรม การเก็บภาษีต้องอาศัยเวลาในการติดตาม ซึ่งคนไทยไม่มีเวลาพอเพราะระบบการเข้าเวรทำงานให้หลวง และคนไทยยากจนไม่มีเงินมากพอที่จะประมูลภาษีได้ถ้าคนไทยทำภาษีเองก็อาจไม่เข้มงวดอย่างคนจีนกำไรที่ได้ก็ย่อมต่ำ ผู้ที่มีเงินทุนจึงไม่ประสงค์ที่จะออกเงินทดรองให้ ดังนั้นการทำภาษีผูกขาดจึงตกอยู่กับคนจีนเป็นส่วนมาก จีนเป็นเจ้าภาษีนอกจากจะเป็นผู้ทำการเก็บเงินภาษีส่งให้รัฐแล้ว บรรดาเจ้าภาษีนายอากรยังมีอาชีพอื่นควบคู่ไปด้วย เช่น ทำการค้าขายทั้งภายนอกและภายในราชอาณาจักรเป็นการส่วนตัวพร้อม ๆ กัน เป็นช่องทางทำมาหากินที่ทำให้ชาวจีนเหล่านี้สามารถสร้างฐานะได้อย่างเป็นปึกแผ่นในเวลาต่อมา และมักนำเงินส่วนเกินส่งไปยังบ้านเมืองของตน มากกว่าที่จะประสงค์เป็นเงินทุนหมุนเวียนในประเทศ แม้จะมีการนำเงินบางส่วนไว้สำหรับเป็นค่าใช้จ่าย แต่ก็เป็นไปเพื่อตนเองและครอบครัวในประเทศจีนการดังกล่าวจึงเป็นผลเสียต่อประเทศไทยมากกว่า (ศุภวรรณ ชงรัตน์วงศ์, 2540: 45)

ภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศตะวันตกให้มีการค้าเสรีแล้ว พ่อค้าชาวยุโรปโดยเฉพาะอังกฤษได้ตั้งบริษัทส่งออกและนำเข้า โรงงานอุตสาหกรรม และเหมืองแร่ขึ้นในประเทศไทย แม้ว่าธุรกิจขนาดใหญ่เหล่านี้จะเป็นของชาวตะวันตก แต่บทบาททางการค้าของชาวจีนก็ยังคงอยู่ ชาวตะวันตกต้องพึ่งพาชาวจีนในฐานะนายหน้าหรือคอมปราโดร์ในการติดต่อซื้อหาสินค้า เพื่อส่งออก

และขายสินค้าที่นำเข้ามาขายภายในประเทศ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวจีนด้วยกันและชาวจีนกับชาวไทย ทำให้ชาวตะวันตกไม่สามารถแข่งขันกับชาวจีนได้ ดังนั้นในระยะต่อมาปรากฏว่าชาวจีนสามารถยกฐานะตัวเองขึ้นมาเป็นเจ้าของกิจการ ในลักษณะเดียวกับกิจการที่ชาวตะวันตกได้เริ่มทำไว้ เช่น กิจการโรงสีข้าว กิจการเหมืองแร่ กิจการโรงเลื่อย เศรษฐกิจไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง สินค้าหลักที่ส่งออกของไทยมี 4 อย่าง คือ ข้าว ไม้สัก ยางพารา ดีบุก สินค้าทั้งสี่อย่างนี้คนจีนเข้าไปมีบทบาทมากที่สุดโดย (ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ, 2541: 43-44) กล่าวสรุปไว้ดังต่อไปนี้

ด้านโรงสีข้าว ชาวยุโรปได้ริเริ่มไว้ปี ค.ศ.1914 (พ.ศ.2457) โรงสีข้าวที่เป็นของชาวยุโรปต้องปิดตัวเองหรือขายต่อให้ชาวจีน ชาวจีนได้เป็นเจ้าของโรงสีขนาดใหญ่เกือบทั้งหมด และที่สำคัญคือชาวจีนยังได้ขยายกิจการโดยตั้งโรงสีขนาดเล็กขึ้นตามหัวเมืองต่าง ๆ อีกด้วย ประมาณว่าร้อยละ 80 ของโรงสีตามหัวเมืองเป็นของชาวจีน

ด้านไม้สัก ในปี ค.ศ.1924 (พ.ศ.2461) โรงเลื่อยขนาดใหญ่และทันสมัยในกรุงเทพฯ จำนวน 9 โรง เป็นของชาวยุโรป 7 โรง อีก 3 โรงเป็นของชาวจีน ส่วนกิจการโรงเลื่อยขนาดเล็กในกรุงเทพฯและจังหวัดต่าง ๆ เป็นของชาวจีน ส่วนมากแรงงานในโรงเลื่อยทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นแรงงานจีน แต่อย่างไรก็ตามสัมปทานตัดไม้จากป่าและการส่งออกไม้สักอย่างเป็นของชาวยุโรป

ด้านเหมืองแร่ ชาวยุโรปยังคงครอบครองการผลิตและตลาดอยู่ชาวจีนไม่สามารถแข่งขันกับชาวยุโรปที่ใช้เทคนิคการผลิตสมัยใหม่โดยการตั้งเครื่องปรับในการขุดเจาะทำให้สามารถผลิตได้มากกว่า กิจการของชาวจีนเป็นกิจการขนาดเล็ก โดยใช้แรงน้ำในการขุดหาแร่ดีบุก อย่างไรก็ตามแรงงานในเหมืองแร่ยังคงเป็นแรงงานชาวจีน

ด้านยางพารา ชาวจีนเป็นทั้งผู้ปลูก ผู้ผลิตและจำหน่าย แม้ว่าขนาดของสวนยางที่ชาวจีนเป็นเจ้าของกิจการมีขนาดเล็ก แต่เมื่อพิจารณารวมกันแล้วผลผลิตจากยางในช่วงปี ค.ศ.1935-1939 (พ.ศ.2478-2482) ยางพารามีมูลค่าคิดเป็นร้อยละ 42.9 ของมูลค่าสินค้าส่งออกของไทยทั้งหมด

จะเห็นได้ว่าชาวจีนมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจไทยแม้ว่าจะไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการแต่ก็เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการค้า เช่น เป็นกรรมกร เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้า เป็นผู้ขนส่งสินค้า นอกจากนี้ตามหัวเมืองต่างจังหวัด ชาวจีนได้ตั้งร้านค้าย่อยขึ้น รวมทั้งเป็นคนกลางในการรับซื้อสินค้าเกษตรกรรม เช่น ข้าว ของป่าและสินค้าพื้นเมืองอื่น ๆ กลับไปขายให้พ่อค้าจีนในเมืองอีกต่อหนึ่ง ผลก็คือสายสัมพันธ์ทางการค้าของชาวจีนครอบคลุมไปทั่วทั้งประเทศ เมื่อการเปลี่ยนแปลงในเศรษฐกิจหมู่บ้านมีมากพอ ที่จะเป็นช่องทางหากำไรได้ ชาวจีนก็ได้เข้าไปตั้งร้านค้าด้วย (ปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2531: 196-197)

Skinner อ้างถึงใน ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ (2541: 44) กล่าว่า ในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 1938 (พ.ศ. 2481) รัฐบาลเริ่มต้นด้วยการจัดตั้งบริษัทข้าวไทย โดยซื้อกิจการโรงสีของชาวจีนหลายแห่งในกรุงเทพฯ และรับเป็นหุ้นส่วนถึง 50 เปอร์เซ็นต์ มีการจัดตั้งสหกรณ์ค้าข้าวรับซื้อข้าวจากชาวนาโดยตรง อันเป็นการแก้ปัญหาพ่อค้าคนกลางชาวจีน แผนการไทยนิยมทางเศรษฐกิจของรัฐบาลจอมพล ป. ดำเนินมาอย่างรุนแรงในระยะสิบสองเดือน เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคมปี ค.ศ.1938 (พ.ศ. 2481) รัฐบาลได้ผ่านกฎหมายหลายฉบับ เพื่อลดทอนอำนาจทางเศรษฐกิจของคนจีน และเปิดโอกาสให้คนไทยเข้ามาแทนที่มากขึ้น ในปี ค.ศ.1941 (พ.ศ.2484) รัฐบาลประกาศเขตหวงห้ามในการจำกัดถิ่นที่อยู่ของชาวต่างด้าว โดยต้องอพยพออกจากพื้นที่ภายใน 90 วันหลังประกาศพื้นที่หวงห้าม ในบางแห่งกว่าเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจะแจ้งให้ทราบก็ล่าช้าไปหลายสัปดาห์ ชาวจีนที่อยู่ในเขตหวงห้ามต้องรีบหาทางจัดการกับกิจการของพวกเขา บางคนที่มีลูกหลานหรือญาติพี่น้องที่เกิดในไทยก็จะมอบทรัพย์สมบัติให้ดูแลต่อไป แต่ชาวจีนส่วนมากจะขายกิจการในราคาถูกหรือปิดกิจการก่อนที่จะทำการอพยพออกไปอยู่นอกเขตหวงห้าม เช่น สมาคมกวางตุ้งที่โคราชถูกบังคับให้ขายโรงเรียนหมิงอี้พร้อมทั้งที่ดินในราคาถูกราวกลับได้เปล่า เรื่องทำนองนี้เกิดขึ้นเรื่อย ๆ โรงเรียนจีนและสมาคมจีนส่วนใหญ่ในเขตหวงห้ามจึงพยายามชักชวนจีนรุ่นหลานให้อยู่ต่อไป และรับผิดชอบต่อทรัพย์สินอันชอบธรรมของพวกเขา นับเป็นครั้งแรกที่ชาวจีนในประเทศไทยถูกจำกัดสิทธิอย่างรุนแรง ในการตั้งหลักแหล่งและการเดินทางค้าขายภายในประเทศ

มิถุนายน พ.ศ.2485 รัฐได้ประกาศใช้พระราชกฤษฎีกากำหนดในอาชีพและวิชาชีพสำหรับคนไทยโดยกำหนดอาชีพต่าง ๆ จำนวน 27 อาชีพไว้เฉพาะแก่คนไทย คือ ภูวดล ทรงประสิทธิ์ 2547 อ้างถึงใน ธนมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ (2542 : 45)

1 การทำหรือการหล่อพระพุทธรูป
2 การรับจ้างขายพระพุทธรูป
3 การตัดฝืน
4) การรับจ้างขายฟืน (เว้นแต่ขายย่อยให้ร้านชำ)
5) การเผาถ่าน
6) การรับจ้างขายถ่าน (เว้นแต่ขายย่อยให้ร้าน-ชำ)
7) การทำขัน
8) การรับจ้างขายขัน (เว้นแต่ขายย่อยให้ร้านชำ)
9) การทำน้ำมันยาง
10) การรับจ้างขายน้ำมันยาง (เว้นแต่ขายย่อย-ให้ร้านชำ)
11) การทำไต้

12) การรับจ้างขายไต้ (เว้นแต่ขายย่อยให้ร้าน-ชำ)

13) การทำอิฐหรือการรับจ้างขายอิฐ

14) การทำหมวกสตรี

15) การตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี

16) กันย้อมมะเกลือ

17) การทำสิ่งจักสานเฉพาะสำหรับเครื่องใช้ในบ้านหรือโรงเรียน

18) การทำเครื่องเขิน

19) การทำเครื่องถม

20) การแกะสลักลวดลายไทย

21) การพิมพ์อักษรไทย

22) การทำดอกไม้เพลิง

23) การทำตุ๊กตาหรือของเล่นสำหรับเด็ก

24) การทำร่ม

25) การตัดผม

26) การเป็นทนายความ

27) การดัดผม

ในปี ค.ศ.1944 (พ.ศ.2487) รัฐบาล ป. พิบูลสงครามคลอนแคลนประกอบกับความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจและการเมืองภายในประเทศ ดังนั้นในวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ.2487 จอมพล ป.ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี นายควง อภัยวงศ์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีบริหารประเทศต่อ ได้ดำเนินการแก้ไขนโยบายต่อชาวจีนทันที เพราะรัฐบาลตระหนักว่านโยบายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาวจีน ที่รัฐบาลชุดก่อนปฏิบัติมามีประโยชน์น้อยมากสำหรับประเทศไทยในขณะนั้น ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงคือกองทัพญี่ปุ่นในประเทศไทย เพราะกองทัพญี่ปุ่นสามารถฉกฉวยผลประโยชน์ต่าง ๆ จากการที่ไทยเป็นปรปักษ์กับจีนมาตลอด อีกทั้งยังทำให้ชาวจีนรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันยิ่งขึ้น นายควงตั้งคณะกรรมการเศรษฐกิจขึ้นชุดหนึ่ง ทำหน้าที่พิจารณาข้อดีข้อเสียของการยกเลิกมาตรการทางเศรษฐกิจที่เป็นปฏิบัติกับชาวจีน คณะกรรมการชุดนี้ได้เสนอพระราชกฤษฎีกากำหนดในอาชีพและวิชาชีพไว้เฉพาะสำหรับคนไทยฉบับใหม่ คณะรัฐมนตรีได้ประกาศใช้ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1944 (พ.ศ.2487) โดยกำหนดอาชีพและวิชาชีพสงวนไว้เฉพาะคนไทยเพียง 4 ประการ คือ (ศุภวรรณ ชงรัตน์วงศ์, 2540: 45)

1) การทำการหล่อพระพุทธรูป

2) การทำเครื่องเขิน

3) การทำเครื่องถม

4) การเป็นทนายความ

สถานการณ์ทางการเมืองของไทยช่วงปี ค.ศ.1947-1952 (พ.ศ.2490-2495) ทหารเข้ามามีอำนาจอย่างเด็ดขาด การแข่งขันระหว่างกลุ่มทหารการเมืองกลุ่มต่าง ๆ ทำให้แต่ละกลุ่มต้องดำเนินนโยบายสร้างทางเศรษฐกิจ โดยการสร้างและเข้ากลุ่มวิสาหกิจของรัฐ สร้างวิสาหกิจส่วนตัวและเข้าคุ้มครองธุรกิจของพ่อค้า นโยบายดังกล่าวทำให้พ่อค้านักธุรกิจต้องมุ่งเข้ากับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อช่วยคุ้มครองผลประโยชน์ของตน และร่วมกันแสวงหาผลประโยชน์ในธุรกิจบางอย่าง หลังปี ค.ศ. 1952 (พ.ศ.2495) ทหารมีอิทธิพลทางการเมืองต่างเข้าไปเป็นกรรมการในรัฐวิสาหกิจและบริษัทกึ่งราชการอย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้และนักธุรกิจเครือข่ายจีนตระกูลสำคัญๆ ต่างเข้าไปอยู่ภายใต้อุปถัมภ์ของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อความคุ้มครองและอภิสิทธิ์ในการผูกขาดธุรกิจบางประเภท ในขณะเดียวกันก็อยู่ในฐานะเป็นฐานทางเศรษฐกิจให้กับกลุ่มทหารการเมืองต่าง ๆ ต่อมาในปี ค.ศ. 1959-1973 (พ.ศ.2502-2516) ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อกับสมัยของจอมพลถนอม กิตติขจร ซึ่งเริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ และส่งเสริมการลงทุนทำให้กลุ่มธุรกิจต่าง ๆ ขยายการลงทุนให้มีขนาดใหญ่ กลุ่มธุรกิจเหล่านี้ได้แก่ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ เช่น ธนาคารกรุงเทพจำกัด ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา โดยธนาคารพาณิชย์เหล่านี้มีบริษัทในเครือข่ายหรือบริษัทที่ต้องพึ่งพิงการเงินจากธนาคารเป็นจำนวนมาก เช่น การส่งออกข้าว ดีบุก น้ำตาลทราย ยางพารา ข้าวโพด มันสำปะหลัง รวมถึงกิจการอุตสาหกรรมใหม่ที่ต้องใช้เงินทุนมาก ในบรรดากลุ่มธุรกิจและกิจการเครือข่ายเหล่านี้มักเป็นกิจการที่มีอยู่ในมือของกลุ่มธุรกิจตระกูลต่าง ๆ ทั้งที่มีเชื้อสายจีนและไทยที่มีการร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด (ปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2531: 203-204)

ในปัจจุบันธุรกิจขนาดใหญ่ได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเปิดเผย ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนฐานะทางการเมืองของพรรคการเมืองหรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรง นักธุรกิจเหล่านี้สามารถสร้างอิทธิพลทางการเมืองจากฐานะทางเศรษฐกิจของตนเองได้มากขึ้น

2.3.3 บทบาทของชาวจีนในด้านสังคม

ชุมชนจีนในอดีตมักรวมกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือในหมู่ชาวจีนด้วยกัน การรวมกลุ่มช่วยเหลือกันนี้ทำให้เกิดเป็นสมาคมจีนขึ้น นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อสอนภาษาจีนให้แก่ลูกหลานจีนที่เกิดในเมืองไทย ในขณะที่การเสนอข่าวสารเกี่ยวกับประเทศจีนและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชาวจีนในไทย ถูกเสนอผ่านหนังสือพิมพ์จีน และที่สำคัญกว่าสิ่งใดคือการสืบทอดต่อวัฒนธรรมของชาวจีนได้

ถูกถ่ายทอดทางสมาชิกในชุมชนทั้งสิ้น โดย (ธนมล ตั้งวงษ์เจริญ, 2542: 47-49) สรุปบทบาทชาวจีนในด้านสังคมไว้ดังนี้

สมาคมจีน หลังจากที่รัฐได้ปราบปรามสมาคมลับอั้งยี่จนสลายตัวไป การรวมกลุ่มในรูปของสมาคมชาวจีนที่เกิดขึ้น สมาคมเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือกันในด้านธุรกิจการค้า การสังคมสงเคราะห์ตลอดจนพิทักษ์ผลประโยชน์ของชาวจีน สมาคมของชาวจีนในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. สมาคมชาวจีนที่ใช้ชื่อสกุลเดียวกันหรือผู้ที่มาจากท้องถิ่นเดียวกันในประเทศจีนและสมาคมภาษาผู้เดียวกัน สมาคมประเภทนี้มีความสำคัญในการธำรงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวจีนไว้

2. สมาคมอาชีพและธุรกิจต่าง ๆ สมาคมพาณิชย์หรือหอการค้า (The Chinese Chamber of Commerce) เป็นสมาคมที่สำคัญเนื่องจากเป็นการรวมกันของพ่อค้านักธุรกิจชาวจีนของกลุ่มภาษาต่าง ๆ ผู้นำของหอการค้าจีนผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนระหว่างกลุ่มภาษาต่าง ๆ หน้าที่ของหอการค้าคือส่งเสริมการค้าและธุรกิจอื่น ๆ ของชาวจีน รักษาผลประโยชน์ของชาวจีน เป็นผู้รวบรวมข่าวการพาณิชย์ต่าง ๆ แก่พ่อค้าชาวจีนทั้งหลาย สมาคมนี้ให้การส่งเสริมในด้านการศึกษาของชาวจีนและให้การอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ที่เปิดสอนภาษาจีน เมื่อรัฐบาลไทยต้องการให้ชาวจีนได้ทราบข้อสนเทศใด ๆ หรือปฏิบัติการใด ๆ ก็จะติดต่อผ่านทางสมาคมพาณิชย์จีนก่อนที่ประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศจีนในปี ค.ศ.1946 (พ.ศ.2489) หอการค้าจีนเป็นผู้ทำหน้าที่คล้ายกงสุลจีนประจำประเทศไทย

3. สมาคมเพื่อการกุศล ทำหน้าที่ช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวจีนเมื่อประสบความทุกข์ยากและเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ สมาคมประเภทนี้เป็นผู้จัดการให้บริการทางสังคมสงเคราะห์แก่ชาวจีนทั้งหลายในประเทศไทย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดของสมาคมเพื่อการกุศลคือ มูลนิธิปอเต็กตึ้ง สมาคมนี้นอกจากให้การสงเคราะห์ชาวจีนแล้วยังครอบคลุมถึงชาวไทยด้วย

หนังสือพิมพ์จีน มีบทบาทในการสร้างทัศนคติต่อชาวจีนในช่วงปี ค.ศ.1943-1962 (พ.ศ. 2516-2527) หนังสือพิมพ์จีนออกจำหน่ายจำนวน 8 ฉบับเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่ส่งจำหน่ายทั่วประเทศ ผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์จีนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและนับวันจะลดลงเรื่อย ๆ เพราะลูกหลานจีนรุ่นหลังๆได้รับการศึกษาในโรงเรียนไทย ทำให้ไม่สามารถอ่านภาษาจีนได้ เนื้อหาของหนังสือพิมพ์จีนส่วนใหญ่เศรษฐกิจและสังคม เป็นการเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นกลาง เนื้อหาในด้านการเมืองมักจะหลีกเลี่ยงไม่นำเสนอหรือถ้านำเสนอข่าวการเมืองภายในประเทศ ก็จะเสนออย่างเดียวไม่มีการวิจารณ์แต่อย่างใด ในด้านสังคมหนังสือพิมพ์จีนจะเสนอข่าวบันเทิง ศิลปวัฒนธรรมของจีนและของไทย อย่างไรก็ตามการเสนอข่าวสารข้อมูลของหนังสือพิมพ์จีนในไทยเป็นไปในลักษณะที่ก่อให้เกิด

ความเข้าใจอันดีระหว่างคนจีนและคนไทย ขณะเดียวกันก็ไม่ลืมที่จะทำหน้าที่รักษาวัฒนธรรมจีนไว้ (ปรีชา คุวินทร์พันธ์, 2531: 211-222)

การตั้งโรงเรียนจีน ก่อนที่จะมีการตั้งโรงเรียนจีนในเมืองไทย ชาวจีนนิยมส่งบุตรหลานของตนไปเรียนที่เมืองจีนหรือจ้างครูมาสอนที่บ้าน ซึ่งจะมีเฉพาะชาวจีนที่ร่ำรวยส่วนน้อยเท่านั้นที่จะจ้างครูมาสอนได้ นอกจากนั้นเป็นการศึกษาตามศาลเจ้าแต่ไม่เป็นที่แพร่หลายนัก โรงเรียนจีนแห่งแรกตั้งอยู่ในเกาะแห่งหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งต่อมาเกาะนั้นมีชื่อเรียกว่า เกาะเรียน เพราะเป็นที่ตั้งของโรงเรียนประมาณว่าโรงเรียนแห่งนี้สร้างในสมัยรัชกาลที่ 1 และก็ไม่มีปรากฏหลักฐานว่ามีโรงเรียนจีนที่เกิดขึ้นอีกจนกระทั้งสมัยรัชกาลที่ 4 จึงเริ่มมีการตั้งโรงเรียนขึ้นโดยคณะมิชชันนารีแต่ครูผู้สอนเป็นชาวจีน ในระยะเวลาต่อมาได้มีโรงเรียนปีนขึ้นอย่างมากมาย ลัทธิชาตินิยมจากประเทศจีนเริ่มเข้ามาในไทย โรงเรียนจีนเป็นเป้าหมายสำคัญในที่ถูกใช้เป็นตัวกลางในการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมจีน ผู้ปกครองของไทยหวั่นเกรงว่าอาจเกิดปัญหาทางการเมืองขึ้น จึงมีนโยบายควบคุมสมาคมจีน หนังสือพิมพ์ และโรงเรียนจีนอย่างเข้มงวด ปี ค.ศ. 1918 (พ.ศ.2461) ในสมัยรัชกาลที่ 6 กระทรวงธรรมการ (ปัจจุบันคือกระทรวงศึกษาธิการ) พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ฉบับแรกเมื่อ 5 มิถุนายน พ.ศ.2561 เหตุผลประการหนึ่งของการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้คือเพื่อประโยชน์ในการควบคุมโรงเรียนจีนในขณะนั้น ต่อมาในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินการให้โรงเรียนจีนปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์อย่างเข้มงวด หากฝ่าฝืนจะถูกสั่งปิดทันที เนื่องจากรัฐบาลเห็นว่าโรงเรียนจีนจะทำให้ลูกหลานจีนยึดมั่นในความเป็นจีนมากขึ้น ซึ่งเป็นอุปสรรคในการปกครองประเทศ ในปัจจุบันนี้สภาวการณ์ของประเทศเปลี่ยนไป การศึกษาแผนใหม่แบบตะวันตกแพร่หลายไปทั่วประเทศ ชาวจีนเห็นความสำคัญที่จะต้องใช้ภาษาต่างประเทศในการติดต่อธุรกิจการค้ากับชาวตะวันตก และโรงเรียนแผนใหม่มีคุณภาพมากกว่าโรงเรียนจีนแบบเก่า จึงนิยมส่งลูกหลานจีนเข้าโรงเรียนเหล่านี้มากขึ้น (พิชัย รัตนพล อ้างถึงใน ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ, 2541: 48)

2.4 วิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีน

2.4.1 วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีขอบเขตที่กว้างขวางและครอบคลุมวิถีชีวิตในหลายๆด้าน เช่น ภาษา ศิลปะ ศาสนา อาหารการกิน ที่อยู่อาศัย และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ทำให้ลูกหลานคนจีนได้เห็นเอกลักษณ์เฉพาะของวัฒนธรรมจีนจากอดีตสู่ปัจจุบัน คนจีนได้อนุรักษ์วัฒนธรรมเก่าแก่ให้ผสมผสานกับวิถีชีวิตไว้อย่างสมบูรณ์และได้ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานได้เป็นอย่างดี

1. วัฒนธรรมด้านภาษา

ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะ และได้แยกคนจีนออกจากชนชาติอื่นอย่างชัดเจน ภาษาจีนถือเป็นสัญลักษณ์ของคนจีน วรวุฒม์ ทองเชื้อ (2550: 283) กล่าวว่า ภาษาจีนเป็นภาษาที่ชนชาวฮั่นใช้กัน มีประวัติศาสตร์มายาวนาน เมื่อสามพันปีก่อน มีตัวอักษรที่ค่อนข้างสมบูรณ์เกิดขึ้นแล้ว ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีคนใช้มากที่สุดภาษาหนึ่ง นอกจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแล้ว ในสิงคโปร์ มาเลเซีย ก็มีคนส่วนหนึ่งใช้ภาษาจีนคนจีนโพ้นทะเล และลูกหลานคนจีนโพ้นทะเลของทุก ๆ ที่ในโลกอีกหลายสิบล้านคนก็ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาหลัก

ด้วยความที่เป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่และเป็นแหล่งรวมประชากรหนาแน่นแห่งหนึ่งในโลก ประเทศจีนจึงมีความหลากหลายทางภาษาและศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ ภาษาถิ่นที่สำคัญในประเทศจีนก็มีมากถึง 8 สำเนียง คนไทยอาจคุ้นเคยกับภาษาจีนของชนชาติต่าง ๆ มาบ้างแล้ว อาทิ ภาษาจีนสำเนียงคนจีนแคะ กวางตุ้ง แต้จิ๋ว ฮกเกี้ยน ฯลฯ

ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้มีการกำหนดการใช้ภาษาจีนกลางหรือ ผู่ทงฮว่า เป็นภาษาทางการที่ใช้ในแผ่นดินใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามตัวอักษรจีนแบบมาตรฐานเดียวกันก็ยังมีการออกเสียงต่างกันไปตามถิ่นต่าง ๆ หรือมีภาษาพูดสำเนียงต่างกัน ดังนี้ จินเย่ว์ถง (2548)

1. ภาษาถิ่นทางภาคเหนือ มีภาษาปักกิ่งเป็นหลัก นิยมพูดในกลุ่มคนที่อาศัยตามริมฝั่งน้ำทางตอนเหนือของแม่น้ำฉางเจียง (แยงซี) และเจิ้นเจียงขึ้นไป และจิ่วเจียงทางตอนล่าง ซื่อชวน (เสฉวน) หยุนหนัน กุ้ยโจว และทางตะวันตกเฉียงเหนือของหูเป่ย หูหนัน นอกจากนี้ยังรวมถึงทางตอนเหนือของกว่างซี (กวางสี) ทั่วประเทศจีนมีชาวจีนที่ใช้ภาษาถิ่นนี้จำนวนสูงถึง 70% ขึ้นไป

2. ภาษาถิ่นแถบเซี่ยงไฮ้-เจียงซู-เจ้อเจียง มีภาษาเซี่ยงไฮ้เป็นหลัก นิยมทางตอนใต้ของแม่น้ำฉางเจียง ในมณฑลเจียงซู และทางตะวันออกของเจิ้นเจียง (ไม่รวมตัวเมืองเจิ้นเจียง) และมณฑลเจ้อเจียงเกือบทั้งหมด ชาวจีนที่ใช้ภาษานี้จำนวน 8.4% โดยประมาณ

3. ภาษาถิ่นแถบหูหนัน มีภาษาฉางซาเป็นหลัก นิยมทางแถบมณฑลหูหนัน ประมาณว่ามีชาวจีนที่ใช้ภาษานี้ราว 5 %

4. ภาษาถิ่นแถบเจียงซี มีภาษาหนันชังเป็นหลัก นิยมทางแถบมณฑลเจียงซี (ยกเว้นตามริมน้ำทางตะวันออกและตอนใต้) และทางตะวันออกเฉียงใต้ของหูเป่ย มีชาวจีนจำนวน 2.4 % โดยประมาณที่พูดภาษาถิ่นแถบเจียงซีนี้

5. ภาษาถิ่นแคะ มีภาษาถิ่นอำเภอเหมยเซี่ยนเป็นหลัก นิยมทางแถบตะวันออก ตอนใต้และตอนเหนือของมณฑลกวางตุ้ง แถบตะวันออกเฉียงใต้ของกว่างซี ฝั่งตะวันตกของมณฑลฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน) และตอนใต้ของมณฑลเจียงซี รวมถึงบางแห่งในหูหนันและซื่อชวน ประมาณว่ามีชาวจีนที่ใช้ภาษานี้อยู่ 5 %

6. ภาษาถิ่นฮกเกี้ยนเหนือ มีภาษาฝูเจี้ยน (ฮกเกี้ยน) เป็นหลัก นิยมทางแถบเหนือของมณฑลฝูเจี้ยน และที่ไต้หวัน ชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของจีนบางส่วนก็ใช้ภาษาถิ่นหมิ่นเป่ยด้วย มีประชาชนราว 1.2% ใช้ภาษานี้

7. ภาษาถิ่นฮกเกี้ยนใต้ มีภาษาถิ่นเซี่ยเหมินเป็นหลัก ภาษาถิ่นในกลุ่มนี้ที่คนไทยคุ้นเคยกันดี คือ ภาษาแต้จิ๋ว ภาษาถิ่นฮกเกี้ยนใต้นิยมใช้ทางแถบใต้ของมณฑลฝูเจี้ยน บางพื้นที่ทางแถบตะวันออกของมณฑลกวางตุ้ง และในหมู่เกาะไห่หนัน (ไหหลำ) รวมถึงไต้หวัน

8. ภาษาถิ่นกวางตุ้ง มีภาษาถิ่นกว่างโจวเป็นหลัก นิยมทางแถบมณฑลกวางตุ้ง และทางตะวันออกเฉียงใต้ของกว่างซี รวมถึงชาวจีนโพ้นทะเลบางส่วนในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของจีนก็นิยมใช้ภาษาถิ่นกวางตุ้งด้วย รวมแล้วมีผู้ใช้ภาษาถิ่นกวางตุ้งราว 5%

นอกจากนี้ บางแหล่งยังรวมภาษาถิ่นพิง ซึ่งเป็นภาษาที่เป็นเกิดจากการรุกล้ำของภาษาถิ่นเหนือเข้าสู่เขตที่มีผู้ใช้ภาษาถิ่นใต้ นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในเขตปกครองตนเองกว่างซี เนื่องจากคนจีนที่เดินทางออกจากจีนแผ่นดินใหญ่มาจากหลายมณฑลหลายภูมิภาคของประเทศจีน ทำให้คนจีนนำภาษาท้องถิ่นเหล่านั้นของตนมาใช้ในประเทศไทย

2. วัฒนธรรมด้านชื่อแซ่ของคนจีน

วรวุฒม์ ทองเชื้อ (2550: 222-223) กล่าวว่า ชื่อแซ่ของคนจีนมีความเป็นมาและลักษณะเด่นพิเศษ ชื่อคนจีนจะมีแซ่อยู่ข้างหน้า ชื่ออยู่ข้างหลัง ชื่อจะมีตัวอักษรเดียวหรือสองตัวอักษร คนในครอบครัวเดียวกันชื่อจะมีการเรียงตามลำดับอาวุโส โดยคนรุ่นเดียวกันมักจะใช้ตัวอักษรตัวเดียวกันตัวหนึ่ง การตั้งชื่อของคนโบราณจะซับซ้อนกว่าปัจจุบัน คนที่มีการศึกษาและฐานะนอกจากมีชื่อและแซ่แล้วยังมีนามและสมญานามด้วย นอกจากนี้ ชื่อของ คนจีนยังมีความหมายแฝง แสดงถึงความปรารถนาอย่างใดอย่างหนึ่ง ชื่อบางชื่อแสดงถึงความหวังหรือคุณธรรมอันดีงาม ชื่อผู้ชายและชื่อผู้หญิงก็จะมีความหมายแตกต่างกัน โดยชื่อของผู้ชายจะใช้ตัวอักษรที่มีความหมายไปในทางเด็ดเดี่ยวกล้าหาญเข้มแข็ง ชื่อของผู้หญิงก็จะใช้ตัวอักษรที่แสดงความอ่อนโยนอ่อนหวานสวยงาม

แซ่ ในภาษาจีนกลางอ่านว่า “ซิ่ง” ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงชื่อตระกูล ที่สืบทอดกันมาชื่อแซ่ที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่อสั้นของประภัสสร เสวิกุลผู้วิจัยพบว่าชื่อแซ่ส่วนใหญ่จะปรากฏในตัวละครที่เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

แซ่ของคนตามธรรมเนียมปฏิบัติแล้ว คนจีนจะถือแซ่ตามบิดา มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ถือแซ่ตามมารดา ผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้ว ก็ยังคงใช้แซ่เดิมของตน ไม่ต้องเปลี่ยนแซ่ตามสามี ส่วนชื่อของคนจีนนั้นมีทั้งชื่อพยางค์เดียวและชื่อสองพยางค์ ตัวอักษรตัวที่สอง (หรือสาม) ในชื่อสามพยางค์ของคนจีนจำนวนมากมักเป็นตัวอักษรที่บ่งถึงรุ่นในตระกูล (ชื่อของคนในตระกูลที่เกิดรุ่นเดียวกันจะใช้ตัวอักษรตัวที่สอง(หรือสาม)ของชื่อเป็นตัวเดียวกัน) หรือมีความหมายพิเศษอื่น ๆ คนไทยที่มีเชื้อ

สายจีนมีการเปลี่ยนชื่อเป็นนามสกุล แต่ในหลายกรณี เราอาจทายแซ่เดิมของบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนจากนามสกุลที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันได้

3. วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย

วรวุฒม์ ทองเชื้อ (2550: 260) กล่าวว่า“กี่เพ้า”เป็นชุดของสตรีแมนจูสมัยราชวงศ์ชิงได้รับการยกย่องให้เป็นแบบฉบับของชุดเครื่องแต่งกายจีน รูปแบบเป็นผ้าผืนเดียวทั้งชุดกลมกลืนเป็นพิเศษกับวัฒนธรรมจีน“กี่เพ้า”ถือเป็นชุดของคนจีนที่ทรงเสน่ห์ดูโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง เป็นที่นิยมมาเป็นเวลายาวนานและจะไม่คลายความนิยมลงไปง่าย ๆ ส่วน “ถังจวง” ได้กลายเป็นชุดแต่งกายแบบจีนที่พัฒนาจากชุดดังเดิมของชาวแมนจูให้ดูสง่างามเรียบร้อยสวมใส่สบาย ที่สำคัญต่างประเทศได้รู้จัก เมื่อผู้นำประเทศต่าง ๆ ในการประชุมโอเป็ก ปี พ.ศ.2001 ได้ใส่เสื้อถ่ายรูปร่วมกันทำให้เป็นกระแสนิยมในต่างประเทศจนถึงปัจจุบัน

เสื้อคอจีนมีชื่อเรียกในภาษาจีนว่า "ถังจวง" ที่จริงแล้วชื่อเรียกนี้เป็นชื่อที่เริ่มเรียกโดยชาวต่างชาติ เนื่องจากราชวงศ์ถังของจีนเป็นยุคสมัยที่เจริญรุ่งเรืองจนมีชื่อเสียงขจรไปไกลถึงต่างแดน ดังนั้นในสมัยต่อ ๆ มาชาวต่างชาติจึงเรียกคนจีนว่า "ถังเหริน" หรือคนถัง ย่านที่พักอาศัยของชาวจีนหรือไชน่าทาวน์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอาเซียนและในยุโรปก็เรียกว่า "ถังเหรินเจีย" หรือถนนของคนถัง และชาวจีนโพ้นทะเลเองก็เรียกตัวเองว่า "ถังเหริน" เช่นกัน ที่เรียกกันเช่นนี้ก็เป็นเพราะราชวงศ์ถัง เป็นราชวงศ์ที่ชาวจีนภาคภูมิใจมาตั้งแต่สมัยโบราณนั่นเอง ต่อมาจึงมีการเรียกเสื้อผ้าแบบโบราณของจีนที่คนถังในย่านถังเหรินเจียสวมใส่ว่า "ถังจวง" หรือชุดถัง ซึ่งที่จริงแล้วถังจวงไม่ใช่ชุดในสมัยราชวงศ์ถังแต่อย่างใด แต่เป็นชุดของสมัยราชวงศ์ชิงตอนปลายหลินเจียเป็นตัวละครผู้หญิงที่เป็นภรรยาเฉินจงเจ้าของคาสิโนจะเห็นลักษณะการแต่งกายตามแบบหญิงจีนเป็นชุดกระโปรงยาวติดกันแบบจีนเสื้อคอตั้งแขนกุดเป็นชุดกี่เพ้าที่ตัดเย็บอย่างประณีตด้วยผ้าไหมเนื้อดีสีแดงสดอันเป็นสีของชุดกี่เพ้าของหลินเจียที่ยังคงเป็นสีแบบชุดกี่เพ้าโบราณ

4. วัฒนธรรมด้านอาหารการกิน

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550: 167-173) กล่าวว่า ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ชื่อว่ามีวัฒนธรรมด้านอาหารยิ่งใหญ่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก ด้วยเหตุที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง กับภูมิปัญญาจากผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ คนจีนเน้นเรื่องสุขภาพพลานามัย การบริโภคถั่วเหลืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เต้าหู้ เต้าหู้ยี้ ฟองเต้าหู้ น้ำเต้าหู้ฯลฯ

นอกจากนี้ คนจีนยังบริโภคอาหารตามฤดูกาล ซึ่งทำให้ประโยชน์จากคุณค่าของอาหาร (วรวุฒม์ ทองเชื้อ (2550: 263) กล่าวว่าเนื่องจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลและชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นรสชาติอาหารของแต่ละพื้นที่จึงไม่เหมือนกัน คนภาคใต้จะกินอาหารรสจืด คนภาคเหนือจะกินอาหารรสจัด คนเสฉวนชอบกินอาหารรสเผ็ดจึงเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ชาวจีนดื่มชาถือเป็นวัฒนธรรมอาหารจีนอย่างหนึ่ง มีประวัติ

การดื่มชามากว่า 4000 ปีแล้ว ชาเป็นเครื่องดื่มที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวันของชาวจีน สิ่งของ 7 อย่างในชีวิตประจำวันของคนจีนคือไม้ ข้าว น้ำมัน เกลือ ซีอิ้ว น้ำส้มและชา จะเห็นได้ว่าชามีความสำคัญมากสำหรับชาวจีน

ในจีนชาได้กลายเป็นวัฒนธรรมพิเศษชนิดหนึ่งแล้ว ผู้คนถือการต้มน้ำชาและการชิมชาเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ท้องถิ่นต่าง ๆ ของจีนมีโรงน้ำชาหรือร้านน้ำชามากมาย ที่ถนนเฉียนเหมินซึ่งเป็นย่านคึกคักของกรุงปักกิ่งก็มีร้านน้ำชาโดยเฉพาะ ผู้คนสามารถดื่มชากินอาหารพื้นเมืองและชมการแสดงต่าง ๆ เป็นวิธีพักผ่อนที่สบาย และการเลี้ยงน้ำชาก็เป็นประเพณีของชาวจีน พอมีแขกมาเยี่ยมที่บ้าน เจ้าของบ้านก็จะรีบชงชาที่มีกลิ่นหอมทันที ดื่มชาไปพลางคุยกันไปพลางซึ่งเป็นบรรยากาศสบายๆ

5. วัฒนธรรมด้านยาและการรักษาพยาบาล

วรวุฒม์ ทองเชื้อ (2550: 227) กล่าวว่า คนจีนรู้จักวิธีการแพทย์ และนำยามารักษาโรคภัย ไข้เจ็บ คนจีนรักษาสุขภาพเป็นเวลานาน ปัจจุบันนี้การแพทย์แผนจีนและยาจีนได้แพร่หลายไปทั่วโลก ยาจีนส่วนใหญ่มาจากพืช มีบ้างที่มาจากสัตว์และแร่ธาตุ สิ่งเหล่านี้ได้ผ่านการปรุงเป็นพิเศษ เป็นสูตรเฉพาะของแพทย์แผนจีน เพื่อใช้เป็นยารักษาภายนอกและภายใน แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550: 174-175) กล่าวว่าคนจีนมีความรู้เรื่องเครื่องยาโบราณมานานเป็นพัน ๆ ปี และเผยแพร่ที่ประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน จึงทำให้เรื่องของยาจีนมีบทบาทในสังคมไทยปัจจุบันการรักษาพยาบาลแบบจีนที่คนไทยความเชื่อมันมากขึ้นคือ การฝังเข็ม นับเป็นการแพทย์ทางเลือกที่ได้รับการยอมรับ

การประยุกต์ใช้ยาจีนถือทฤษฎีแพทย์แผนโบราณจีนเป็นพื้นฐาน และถือผลที่ได้มาจากการรักษาโรคด้วยยาชนิดต่าง ๆ เป็นหลักฐาน ผลการรักษาด้วยยาจีนกำหนดโดยสรรพคุณหรือลักษณะของตัวยา สรรพคุณของยาจีนที่สำคัญมีลมปราณ (ชี่) 4 และกลิ่น 5 (หนาว ร้อน อุ่น เย็นและเปรี้ยว ขม หวาน เผ็ดเค็ม) การเพิ่มขึ้นลดลง การลอยสู่ผิวการจมลงลึก การคืนพลังและความเป็นพิษ เพื่อใช้ยาจีนอย่างมีผลและปลอดภัย ต้องเข้าใจรับรู้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผสม ข้อต้องห้าม ปริมาณที่ใช้ วิธีรับประทานและการปรับยาของยาจีน การผสมยาคือการเลือกใช้ยาหลายชนิดผสมเข้าด้วยกันตามสภาวะโรคและสรรพคุณของยาที่แตกต่างกัน ข้อต้องห้ามคือ ข้อต้องห้ามในด้านการผสมยา ข้อต้องห้ามในช่วงตั้งครรภ์ ข้อต้องห้ามในอาหารการกินและข้อต้องห้ามเกี่ยวกับอาการโรค ปริมาณที่ใช้คือปริมาณของตัวยาที่ใช้ในการรักษาพยาบาล

การใช้ยาสมุนไพรจีนนั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของวัฒนธรรมจีน ยาจีนส่วนใหญ่ได้มาจากยาธรรมชาติ มีผลข้างเคียงน้อย และยาชนิดหนึ่งจะรวมสารหลายชนิด นำไปใช้ในการรักษาโรคได้หลายอย่าง และยาจีนมักจะใช้ยาหลายชนิดผสมเข้าด้วยกัน ด้วยการผสมยาที่สมเหตุสมผล สามารถใช้รักษาโรคที่รักษายากและให้ได้ผลมากขึ้น

2.4.2 วิถีชีวิตด้านความเชื่อ

คนจีนเป็นชนชาติที่ถูกปลูกฝังให้ยึดมั่นในความเชื่อต่าง ๆ ในตำนานเรื่องราวของเทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิบนท้องฟ้า และจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นความเชื่อสืบทอดแต่โบราณ จึงทำให้ลูกหลาน คนจีนเคารพนับถือความเชื่อเหล่านี้และปฏิบัติอย่างเข้มงวดอยู่เสมอ

1. ความเชื่อเรื่องเทพเจ้า

ตำนานเรื่องเล่าความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวจีน มีมาอย่างยาวนาน ตำนานเทพเจ้าของชาวจีนมีความแตกต่างจากตำนานเทพเจ้าอื่น ๆ ที่จากมนุษย์ปุถุชนขึ้นสู่การเป็นเทพเจ้าชาวจีนเชื่อว่าหากตนนับถือเคารพในสิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นจะช่วยเหลือตนให้มีโชคลาภและความสุข เป็นความเชื่อที่เก่าแก่ที่สุดที่บรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมา มีเทพเจ้าประจำสถานที่ ทะเล ภูเขา ป่า แม่น้ำ บ้านเรือน ประจำอาชีพ เทพเจ้าชั้นสูงที่มีคุณธรรมเป็นเลิศ ได้แก่ เทพเจ้ากวนอู เจ้าแม่ทับทิม(มาจู่) เป็นต้น เทพเจ้าชั้นสูงสุด ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ และเทพเจ้าที่ถือว่าเป็นเซียนต่าง ๆ เช่น โป๊ยเซียน เป็นต้น จะมีศาลเจ้าขนาดต่าง ๆ สร้างไว้ในชุมชน หรือสถานที่ต่าง ๆ เพื่อการสักการะ

คนจีนเซ่นไหว้พระแม่ม่าจู่เป็นเทพผู้คุ้มครองการออกทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเดินทางไกล เดิมทีเป็นเทพของจีนฮกเกี้ยนก่อน แล้วแพร่ไปสู่จีนชายทะเลทุกถิ่นและจีนตอนในอีกเกือบทั่วประเทศจีน ตลอดไปจนถึงจีนโพ้นทะเลทั่วโลก ความเชื่อเรื่องพระแม่มาจู่มีความเป็นมายาวนานและแพร่กระจายกว้างไกลมาก จึงมีชื่อเรียกต่างกันไปตามยุคตามถิ่นมากมา
ศาลเจ้าจีนเป็นศาสนสถานที่เกี่ยวข้องกับเทพในลัทธิเต๋าและศาสนาอื่น ๆ ซึ่งเป็นกลุ่มศาสนาดั้งเดิม

ก่อนการเข้ามาของพุทธศาสนาในประเทศจีน ด้วยเหตุนี้เทพประธานของศาลเจ้าจีนที่ปรากฏอยู่ทั่วไปมักจะเป็นลักษณะของ เทพเจ้า มากกว่า พระพุทธรูป ตัวอย่างเทพเจ้าองค์สำคัญที่เป็นเคารพนับถือในลัทธิเต๋า เช่น กวนหยู (กวนอู) เป็นโถวกง (ปุ่นเถ้ากง) สุยเหว่ยเซิ่งเหนียง (จุ้ยโบเนี้ยว) เป็นต้น ทั้งยังไม่มีนักบวชประจำวัด มีเพียงผู้ดูแลศาลเจ้าซึ่งเป็นฆราวาสเท่านั้นที่อาศัยอยู่

2. ความเชื่อเรื่องฮวงซุ้ย

ฮวงซุ้ยเป็นสถานที่ฝังศพโดยเชิญหมอดูหรือชินแสจีนเป็นผู้ตรวจสอบทำเลที่ถูกต้องตามหลักภูมิศาสตร์มีภูเขาและธารน้ำ เพื่อความเป็นสิริมงคลร่มเย็นเป็นสุขสำหรับคนตายและลูกหลานตระกูล ฟรีน่า บลูมฟิลด์ (2533: 21) กล่าวว่า ฮวงซุ้ยมีความสำคัญแก่คนตายและลูกหลาน ครอบครัวใดประสบความสำเร็จก็แสดงให้เห็นว่าเป็นผลมาจากฮวงซุ้ยที่ดี จึงทำให้คนจีนเชื่อกันว่าสถานที่ดีย่อมหมายถึงความมีโชคดีความเจริญรุ่งเรืองของวงศ์ตระกูล

ฮวงซุ้ยตามอุดมคติ คือมีภูเขาอยู่ด้านเหนือเพื่อป้องกันวิญญาณอันชั่วร้าย ด้านหน้าของที่จะต้องหันไปทางทิศใต้ ต้นไม้จะต้องปลูกทางทิศเหนือ ควรจะมีลำธารล้อมรอบที่และมีที่ราบทอดลงมาทางด้านใต้ ที่ราบนี้ควรกว้างขนาดจุม้าได้หลายตัว และลำน้ำควรใหญ่พอที่จะลอยเรือขนาดยาวได้

และเมื่อมองจากยอดของภูเขา ให้มองเห็นทิวทัศน์ได้กว้างไกลสุดสายตา น้ำในแม่น้ำต้องเปี่ยมล้น การเลือกทำเลฝังศพคนตาย กระทั้งวันและเวลาจะขุดหลุมก็เช่นเดียวกัน ถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด เพราะชาวจีนเชื่อว่าสุสานที่ดีย่อมหมายถึงความโชคดีความเจริญรุ่งเรืองของวงศ์ตระกูล ฟรีน่า บลูม ฟิลด์ (2533: 22-23)

2.4.3 ประเพณีที่สำคัญ

เทศกาลต่าง ๆของจีนเป็นประเพณีที่คนจีนปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เทศกาลเก่าแก่ของจีนไม่สูญหายและได้ถ่ายทอดให้ลูกหลานรุ่นต่อไป คนจีนจัดงานฉลองหรือจัดพิธีกรรมต่าง ๆเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนจีน

1. เทศกาลตรุษจีน

วรวุฒม์ ทองเชื้อ (2550: 241) กล่าวว่า เทศกาลตรุษจีนตรงกับวันที่หนึ่งเดือนหนึ่ง ซึ่งถือเป็นปีใหม่ตามปฏิทินจันทรคติของจีน และเป็นประเพณีที่สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นประเพณีที่สำคัญที่สุดสำหรับคนจีน การฉลองเทศกาลปี ใหม่ของคนจีนเริ่มจากวันที่ยี่สิบสาม เดือนสิบสอง ช่วงเวลานี้ทุก ๆ ครอบครัวจะปัดกวาดเช็ดถูบ้าน ซื้อของไหว้สำหรับวันขึ้นปี ใหม่ ตัดกระดาษติดหน้าต่าง แขวนรูปภาพปี ใหม่ เขียนคำอวยพรปี ใหม่ เมื่อถึงตรุษจีนวันนั้น ทุกคนจะพากันไปสวัสดีปี ใหม่ ไปเยี่ยมญาติสนิทมิตรสหาย การไปสวัสดีปี ใหม่เป็นประเพณีที่สำคัญของเทศกาลตรุษจีน การจุดประทัดในเทศกาลตรุษจีนเป็นกิจกรรมที่เด็ก ๆ ชื่นชอบเป็นพิเศษ มีเรื่องเล่าว่าการจุดประทัดเป็นการขับไล่ภูตผีปีศาจ ในงานวัดก็จะมีการแสดงเชิดมังกร เชิดสิงโต มีสินค้าอาหารการกินต่าง ๆ มากมาย เป็นสิ่งดึงดูดผู้คนให้มาร่วมฉลองด้วยกัน

วันสำคัญของวันตรุษจีนคือวันไหว้ (วันสิ้นปีตามปฏิทินจีน) และวันถือ (วันปีใหม่ตามปฏิทินจีน) วันตรุษจีนจะมีวันพิเศษแบบถือว่าเป็นสำคัญ 2 วันคือ วันไหว้และวันถือ สำหรับการไหว้มีกำหนด3 เวลาคือ เวลาเช้า เวลาเที่ยง และเวลาบ่าย ไหว้ด้วยของคาว3 อย่าง หรือ 5 อย่าง เช่น ขนมเทียนขนมกูไฉ่ และเน้นขนมถ้วยฟูเป็นหลักเพื่อเป็นสิริมงคลของวันตรุษจีน ต้องไหว้ผลไม้ที่มีความหมายดี เช่น ส้ม น้ำชา และสุราเป็นของจำเป็นเช่นกัน นอกจากนี้ยังต้องเตรียมกระดาษเงินกระดาษทองหลังไหว้เสร็จ การไหว้เจ้าเป็นธรรมเนียมประเพณีที่ลูกหลานจีนได้ปฏิบัติตามบรรพบุรุษกำหนดไว้และสืบต่อกันมาอย่างยานาน การถือเป็นวันสำคัญสำหรับวันตรุษจีนเช่นกัน คนจีนจะถือกันว่า วันตรุษจีนห้ามซักเสื้อผ้า ห้ามใช้ไม้กวาดกวาดบ้านเรือน จะทำสิ่งที่เป็นสิริมงคลในวันตรุษจีน

สมบัติ พลายน้อย (2542: 10-12) กล่าวว่า วันตรุษจีนมีธรรมเนียมต่าง ๆ ที่ลูกหลานคนจีนต้องปฏิบัติตามเพื่อเป็นสิริมงคลในวันปีใหม่ ตามธรรมเนียมจีนในวันส่งท้ายปี เก่าต้องติดรูปเทพารักษ์และกลอนไหว้ที่ประตูบ้านทั้งซ้ายและขวา เพื่อเป็นสิริมงคลของครอบครัวคนจีนมีเจ้าหลายองค์และเชื่อว่ามีเจ้าเตาสถิตอยู่ในห้องครัว และเป็นเทพสำคัญในบ้าน คนจีนจึงทำความสะอาด

บ้านเรือนเพื่อคอยรับเจ้าเตา นอกจากนี้คนจีนยังมีธรรมเนียมการให้ของขวัญแลกเปลี่ยนกันระหว่างเพื่อนฝูงและญาติมิตร ลูกหลานจะได้อั่งเปาจากผู้ใหญ่เพื่อเป็นสิริมงคลในการงานและสุขภาพร่างกาย

ชาวจีนถือว่า วันตรุษจีน คือวันขึ้นปีใหม่ตามปฏิทินจีน เช่นเดียวกับสงกรานต์ วันปีใหม่ไทย ดังนั้นชาวจีนจึงให้ความสำคัญกับเทศกาลนี้เป็นอย่างยิ่ง ดังเช่น ที่ตรันตัวละครในเรื่องสั้นตรันวันตรุษยังคงสืบทอดการเซ่นไหว้ในพิธีวันตรุษจีน แม้จะไม่มีเงินไว้ใส่อังเปาให้ลูกหรือมีเพียงแค่เป็ดไก่ไว้เป็นเครื่องเซ่นไหว้เท่านั้น สะท้อนให้เห็นการยังคงสืบทอดวัฒนธรรมการไหว้ในวันตรุษจีน แม้จะมีฐานะยากจนก็ยังคงตั้งมั่นที่จะเซ่นไหว้เทศกาลตรุษจีนตามประเพณีของจีน

2. เทศกาลเช็งเม้ง

วรวุฒม์ ทองเชื้อ (2550: 245) กล่าวว่า วันเช็งเม้งตรงกับเดือนสามตามปฏิทินจันทรคติจีน(ปฏิทินสุริยคติ ประมาณวันที่5 เดือนเมษายน) เมื่อถึงเทศกาลเช็งเม้ง ผู้คนต่างพากันไปกราบไหว้ทำความสะอาดหลุมฝังศพของบรรพบุรุษคนจีน มีความเชื่อในเรื่องการให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ทั้งยังระลึกถึงและเคารพนับถือผู้ที่เสียชีวิตแล้วเป็นพิเศษ ลูกหลานพากันไปหลุมฝังศพของบรรพบุรุษเพื่อไปกราบไหว้และทำความสะอาดหลุมฝังศพของบรรพบุรุษ เช่น การที่ทำความสะอาด การถางหญ้า การซ่อมแซม การกราบไหว้ การจัดวางของเซ่นไหว้ การเผากระดาษเงินกระดาษทองหน้าหลุมฝังศพ ถือเป็นการแสดงการระลึกและเคารพต่อบรรพบุรุษ

3. เทศกาลไหว้ขนมจ้าง

ขนมจ้างของไหว้ประจำเทศกาล ขนมจ้างเป็นคำที่ออกเสียงอย่างไทยๆ ภาษาจีนกลางว่า จ้ง จีนแต้จิ๋วว่า จั่ง ปัจจุบันคนไทยเรียกของกินชนิดนี้ว่า บ๊ะ จ่าง ซึ่งน่าจะหมายถึงขนมจ้างไส้เค็มที่มีเนื้อสัตว์เป็นส่วน ประกอบ เพราะคำว่า บะ เป็นภาษาพูด แต้จิ๋วแปลว่า เนื้อ คนไทยนิยมขนมจ้างไส้เค็มมากกว่าชนิดอื่น รูปร่างขนมจ้างมีลักษณะคล้ายห่อข้าวต้มน้ำวุ้น แต่มีทรงกลมกว่าไม่เป็นรูปแบนเหมือนข้าวต้มน้ำวุ้น ขนมจ้างมี 2 ชนิดคือ ขนมจ้างมีไส้และขนมจ้างด่าง

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550: 142) กล่าวว่า ตามปฏิทินจีนวันที่5 เดือน 5 เป็นเทศกาลไหว้ขนมบ๊ะจ่าง เป็นเทศกาลที่ชาวบ้านรำลึกถึงขุนนางคุกง้วนในประวัติศาสตร์จีน ซึ่งเป็นขุนนางที่อัจฉริยะรอบรู้ มีความสามารถหลายด้าน รักชาติ ซื่อสัตย์ แต่ถูกขุนนางกังฉินใส่ร้ายและถูกเนรเทศไปที่ห่างไกล ต้องฆ่าตัวตายในสายน้ำ เมื่อถึงเทศกาลไหว้ขนมจ้างทุกปี ชาวบ้านจะทำขนมจ้างสามเหลี่ยมไปไหว้รำลึกถึงความดีและโยนขนมบ๊ะจ่างลงแม่น้ำเพื่อเลี้ยงกุ้ง หอย ปู ปลา เพื่อไม่ให้กินศพของขุนนางคุกง้วน นอกจากนี้ยังมีธรรมเนียมนำเรือออกแม่น้ำ เพื่อรำลึกถึงตอนที่ออกไปช่วยกันงมศพขุนนางคุกง้วน การแข่งเรือมังกรและการกินขนมบ๊ะจ่างถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของเทศกาลไหว้ขนมจ้าง

4. วันสารทจีน

วันสารทจีนตรงกับเดือน 7 วันที่ 15 ของจีน เป็นเทศกาลวันไหว้เจ้าที่ วิญญาณของบรรพบุรุษ และต้นตระกุลจีน เมื่อถึงเทศกาลวันไหว้ คนจีนจึงทำบุญประกอบทานต่าง ๆ เช่น เป็ด ไก่ หมู ปลา ตับหมู ขนมไหว้ด้วยขนมถ้วยฟู กูไฉ่ ซาลาเปาและขนมเทียน จุดธูปเทียนกราบไหว้เจ้าที่ วิญญาณของบรรพบุรุษ และต้นตระกุลจีนด้วยอาหารและของคาวหวานที่เป็นสิริมงคล รวมทั้งกระดาษเงินกระดาษทองที่เป็นธนบัตร เงินกงเต็ก เสื้อผ้า ฯลฯ ยังเชื่อกันว่าจะเกิดปีติในบุญที่ตนได้ทำและผลานิสงส์ให้ทำมาหากิน ประกอบธุรกิจอย่างประสบความสำเร็จ จึงทำให้คนจีนและลูกหลานจีนนิยมไหว้วันสารทจีนเพื่อได้กุศลพิเศษ

5. เทศกาลทิ้งกระจาด

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550: 143-144) กล่าวว่า เทศกาลทิ้งกระจาดเป็นเทศกาลที่คนจีนให้ความช่วยเหลือแก่ดวงวิญญาณเร่ร่อน คนจีนมีความเชื่อว่า เมื่อถึงเวลาแต่ละปี ประตูผีจะเปิดเพื่อปลดปล่อยดวงวิญญาณให้มาเยี่ยมญาติพี่น้องที่โลกมนุษย์ คนจีนทั่วไปจึงทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณที่ไม่มีญาติ ในพิธีทิ้งกระจาดมีพิธีสวดมนต์อุทิศให้ด้วย สมาคมหรือมูลนิธิของ คนจีนจะระดมทุนทรัพย์ สิ่งของ อาหาร และเสื้อผ้าแจกทานแก่ผู้ยากไร้ เป็นการระดมความช่วยเหลือเป็นงานบุญที่ถึงมือชาวบ้านโดยตรง

6. เทศกาลไหว้พระจันทร์

วรวุฒม์ ทองเชื้อ (2550: 249) กล่าวว่า วันที่สิบห้าเดือนแปดตามปฏิทินจันทรคติเป็นวันเทศกาลไหว้พระจันทร์ที่สืบทอดต่อกันมาของคนจีน ในคืนวันขึ้นสิบห้าค่ำเดือนแปดคือวันพระจันทร์เต็มดวง เป็นสัญลักษณ์ของความสวยงามครบถ้วนสมบูรณ์ เทศกาลไหว้พระจันทร์เรียกอีกชื่อว่า “เทศกาลถวนหยวน” เป็นเทศกาลที่สมาชิกในครอบครัวกลับมาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน เมื่อถึงเทศกาลไหว้พระจันทร์คนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนในประเทศไทย จะทำพิธีเซ่นไหว้พระจันทร์และเจ้าแม่กวนอิมพร้อมกันในวันนี้ วันทำพิธีเซ่นไหว้จัดแต่งโต๊ะวางข้าวของกลางแจ้งที่พอจะมองเห็นดวงจันทร์ได้เต็มดวง มีการจุดธูปจุดโคมไฟสิ่งของเซ่นไหว้มี ขนมเปี๊ยะ ขนมโก๋ อาหารเจ ผลไม้ที่มีชื่อเป็นสิริมงคล สิ่ง ของเซ่นไหว้สำหรับเจ้าแม่กวนอิม มีโคมไฟ แป้งหอมผัดหน้า กระจกส่องหน้า หวี ฯลฯ เมื่อไหว้เสร็จแล้วต้องเผาสิ่งที่ไหว้ให้เจ้าแม่กวนอิม

ถาวร สิกขโกศล (2557: 411-417) ได้อธิบายว่าเทศกาลไหว้พระจันทร์ เป็นวันนักขัตฤกษ์ของจีน ในอดีตหญิงที่มีสามีแล้วจะกลับไปเยี่ยมพ่อแม่ของตนนานเท่าไหร่ก็ได้ แต่ต้องกลับมาให้ทันวันไหว้พระจันทร์ช่วงเย็นจะมีการรับประทานอาหารร่วมกันเมื่อไหว้พระจันทร์ เสร็จแล้วจะแบ่งขนมไหว้พระจันทร์ให้กินคนละชิ้นทุกคน ถ้ามีคนกลับบ้านไม่กลับมาต้องเก็บไว้ให้ชิ้นหนึ่ง คนจีนถือว่าบรรพบุรุษสำคัญ คนจีนถือว่าบรรพบุรุษสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดเมื่อ คนจีนถือว่าบรรพบุรุษสำคัญเหนือสิ่งอื่นใดเมื่อไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นก็ต้องไหว้บรรพชนด้วย แม้จะมีเทศกาลไหว้บรรพบุรุษโดยตรงก็ตาม

ช่วงเวลาในการไหว้นั้นจีนแต่เดิมมาก่อนเที่ยงไหว้เทพแห่งแผ่นดิน เย็นไหว้บรรพบุรุษ คำไหว้พระจันทร์ ประเพณีเก่าแก่ของชาวแต้จิ๋วช่วงเย็นใกล้ค่ำราว 17:00 น. ผู้ชายของแต่ละครอบครัวนำของไปไหว้บรรพบุรุษที่ศาลบรรพชน ซึ่งเป็นที่รวมป้ายสถิตวิญญาณบรรพชน การไหว้จะต่อเนื่องไปจนถึงตอนค่ำ พวกผู้หญิงก็รวมกันจัดไหว้พระจันทร์ที่ลานกลางแจ้งหรือหน้าศาลประจำตระกูล หรือจัดไหว้ที่บ้านตนเอง ผู้หญิงไหว้ก่อนแล้วเด็ก ๆ จึงเข้าไปไหว้ ส่วนผู้ชายไม่ต้องไหว้เพราะคนแต้จิ๋วถือคติว่าหญิงไม่ไหว้เจ้าเตาไฟ ชายไม่ไหว้พระจันทร์ของไหว้เทพแห่งที่ดินและบรรพบุรุษ โดยพื้นฐานเหมือนของไหว้ในเทศกาลอื่น ๆ ที่พิเศษออกไปคือมีขนมไหว้พระจันทร์ ส่วนผลไม้นิยมเผือก ส้มโอ แตงโม เป็นต้น นอกจากนี้มีมหรสพฉลองในวันไหว้พระจันทร์แล้ว ยังมีการละเล่นที่ชาวบ้านเล่นกันเองหลายอย่างที่ถือว่าเป็นการละเล่นประจำเทศกาลคือกัดจิ้งหรีด การแข่งขันกัดจิ้งหรีดเป็นกีฬาเก่าแก่ของจีน ได้รับความนิยมจากชนทุกชั้นแม้ในวังก็แข่งกันจริงจังมาก การเลี้ยงจิ้งหรีดก็พิถีพิถันให้กินอาหารชั้นดี เช่น เกาลัด นอกจากนี้ในแต่ละถิ่น มีการละเล่นในเทศกาลแตกต่างกันไปเช่นคนจีนแคะในมณฑลกวางตุ้งนิยมร้อง ซานเกอ คือเพลงปฏิพากย์ ในเทศกาลนี้คนจีนฮกเกี้ยนและแต้จิ๋วนิยมเล่นเข้าผีหรือทรงผี เป็นต้น

7. เทศกาลกินเจ

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550: 147-148) กล่าวว่า เทศกาลถือศีลกินเจเป็นเทศกาลที่คนไทยคุ้นเคยเป็นอย่างดี เทศกาลถือศีลกินเจใช้เวลา10 วันสำหรับทบทวนจิตใจร่างกายของตนเองอย่างต่อเนื่อง ตามหลักคิดและหลักปฏิบัติต้องทำให้บริสุทธิ์ ทั้งกาย วาจา ใจ อารมณ์พร้อมกับสวดมนต์ถือศีล 5 ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ แจ่มใส แผ่เมตตาให้แก่คนทั่วไป มีใช่นุ่งขาวห่มขาวเป็นสัญลักษณ์แต่เปลือกนอกเท่านั้น เทศกาลถือศีลกินเจ เป็นการฝึกร่างกายและจิตใจให้เข้มแข็งด้วยการถือศีล5 มุ่งทำความดีอย่างต่อเนื่อง งดเว้นการบริโภคการปรุงอาหารจากเนื้อสัตว์ทุกประเภทรวมถึงงดเครื่องปรุงรสที่มีกลิ่นฉุน เครื่องดองของมึนเมา เป็นการงดเว้นการทำบาปทั้งกาย วาจา ใจ

โรงเจทุกแห่งปกติจะมีผู้เข้าร่วมกินเจนับร้อยคน ในช่วงกินเจนี้ผู้เข้าร่วมพิธีต้องแต่งชุดขาวรองเท้าขาวหรือรองเท้าหญ้า นอกจากนี้กิจกรรมของพุทธศาสนาได้เข้ามาเกี่ยวข้องในพิธีกินเจของไทยเด่นชัดมากคือ การนิมนต์พระมาสวดมนต์และมีพิธีทิ้งกระจาดอุทิศส่วนกุศลให้ผีผู้ยากไร้ตลอดจนลอยกระทงเพื่อส่องทางให้ผู้มารับส่วนบุญแสดงถึงที่มาของพิธีกินเจของไทยว่ามีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนา เนื่องจากประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ พุทธศาสนามีบทบาทในสังคมสูงตลอดมา โรงเจและการกินเจในไทยจึงมีอิทธิพลพุทธศาสนามากกว่า ในประเทศอื่น เทพเก้าจักรพรรดิ(กิ๋วฮ้วง) ของไทยมีฐานะเป็นพระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ การกินเจเดือนเก้า ในประเทศไทยมี 3สายใหญ่ คือ สายวัดมหายาน สายโรงเจ และสายภูเก็ต มีพิธีกรรมแตกต่างกันไปบ้าง สายวัดมหายานจะเรียบง่าย ไม่มีพิธีอะไรมาก สายโรงเจซึ่งเป็นสายหลักยังคล้ายในอดีต ส่วนสายภูเก็ตมีกิจกรรมหลากหลาย (ถาวร สิกขโกศล, 2557: 491-499)

2.4.4 พิธีกรรมสำคัญ

คนจีนจัดพิธีกรรมเพื่อแสดงความเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และให้ความสำคัญกับเทศกาลต่าง ๆเมื่อจัดพิธีกรรม คนจีนต้องจุดธูปเทียนกราบไหว้บรรพบุรุษก่อน เพื่อให้บรรพบุรุษได้รับทราบและคุ้มครองลูกหลาน พิธีกรรมจีนปรากฏในความเชื่อและเทศกาลต่าง ๆ จึงทำให้ความเชื่อและเทศกาลจากนามธรรมกลายเป็นรูปธรรม

1. พิธีแต่งงาน

ตามประเพณีจีนเมื่อถึงวันแต่งงาน มีขบวนแห่เจ้าบ่าว เพื่อรับเจ้าสาวไปบ้านเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวต้องเตรียมส้ม และดอกไม้กำใหญ่ 1 กำให้เจ้าสาว พ่อเจ้าสาวหรือผู้ใหญ่จูงเจ้าสาวขึ้นรถพร้อมให้อวยพรแก่คู่บ่าวสาว มีขันใส่น้ำเปล่าใช้ใบทับทิมพรมรอบรถก่อนขับเคลื่อนไปข้างหน้า ห้ามถอยหลัง ต้องให้น้อง ชายหรือหลานชายเป็นคนถือตะเกียงนั่งไปกับรถของบ่าวสาว ตามธรรม เนียมนิยมเจ้าสาวและต้องถือพัดโบก ตลอดเวลา เพราะพัดเป็นสิ่งของโบกให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข เมื่อขบวนแห่ถึงบ้านเจ้าบ่าว ลูกหลานหรือน้องชายต้องถือตะเกียง ตู้เซฟและนำไปตั้งไว้ในห้องนอนของคู่บ่าวสาวและต้องจุดไว้ตลอดคืนนั้น หลังจากเจ้าสาวเข้าถึงบ้าน เจ้าบ่าวต้องจุดธูปเทียนไปไหว้เทพเจ้าประจำบ้านไหว้ผีเตาไฟ ไหว้บรรพบุรุษและไหว้พ่อแม่ของเจ้าบ่าว (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2550: 51) กล่าวว่า คนจีนให้ความสำคัญกับการยกน้ำชาให้ผู้ใหญ่ก่อนส่งตัวเข้าหอ ตามประเพณีไทยให้ความสำคัญกับการรดน้ำอวยพรและนิมนต์พระภิกษุฝ่ายเถรวาทหรือหินยานมาเจริญพระพุทธมนต์

2. พิธีแซยิด

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550: 135) กล่าวว่า ธรรมเนียมจัดงานแซยิดเข้ามากับวิถีชีวิตของคนจีนในประเทศไทย ซึ่งเป็นพิธีสำคัญสำหรับผู้สูงอายุจีน คนจีนให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุเมื่ออายุยืนยาวมาถึง 60 ปี หรือห้ารอบนักษัตร คนจีนมีธรรมเนียมจัดงานแซยิดฉลองกันในครอบครัวญาติมิตร นิยมมอบฮกลกซิ่วให้ผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความมีสิริมงคลอย่างหนึ่ง ที่คนจีนนิยมและเป็นสัญลักษณ์ของความมีอายุยืนนาน

3. พิธีกงเต็ก

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2550: 61-62) กล่าวว่า พิธีกงเต็กเป็นความคิดความเชื่อของคนจีนในเรื่องคุณธรรมกตัญญูผ่านวัฒนธรรมทางรูปธรรม ลูกหลานทำพิธีกงเต็กนำวิญญาณบุพการีมาขอขมาต่อพระรัตนตรัยแทนคนตาย การทำพิธีโก๊ยเกี๊ยดเพื่อแก้กรรมให้บิดา การล้างมลทินให้มารดาในพิธีผั่วว่ายเหลี่ยนสีหรือการเผาเครื่องกระดาษกงเต็กโดยเฉพาะที่เป็นกระดาษเงินกระดาษทองที่ต้องเผาเป็นระยะ ๆ ตลอดพิธี เพื่อเป็นการใช้หนี้ไถ่กรรมที่คนตายติดค้างในโลกมนุษย์ขณะยังมีชีวิตอยู่ พิธีกงเต็กมีหลายขั้นตอนเริ่มเมื่อพระสงฆ์จีนอ่านประกาศชุมนุมเทวดา จากกระดาษที่เขียนไว้เมื่ออ่านจบก็เผากระดาษนั้นพร้อมกับรูปม้าเทวทูตเสร็จแล้วก็ทำพิธีชักธงประกาศเป็นเครื่องหมายอธิษฐานอัญเชิญพระรัตนตรัยและเทวดา ต่อจากนั้นพระสงฆ์จีนทำพิธียืนสวดประกาศเชิญวิญญาณ

คนตายและนำวิญญาณคนตายมาทำการขอขมาเสร็จจากนั้นจะสวดเจริญพระพุทธมนต์ ระหว่างสวดจะมีดนตรีบรรเลงประสานเสียงเข้าจังหวะสวดไปด้วย

2.4.5 ความเชื่อ ปรัชญา และศาสนาของชาวจีน

ความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีนเชื่อว่าในธรรมชาติมีเทพเจ้า ซึ่งมีลักษณะและอุปนิสัยอย่างมนุษย์สถิตอยู่ หากทำให้เทพเจ้าพอใจก็จะได้รับสิ่งดีงาม หากไม่แล้วจะพบกับภัยพิบัติต่าง ๆ ซึ่งเทพเจ้าที่ได้รับยกย่องให้มีฐานะสูงสุดคือ เทียน (ฟ้า) ในการเซ่นสรวงเทพเจ้าสูงสุดมีแต่กษัตริย์เท่านั้นที่มีสิทธิ์ ส่วนชาวบ้านสามัญเชื่อว่าการเซ่นสรวงบรรพบุรุษของตน ที่เมื่อตายไปวิญญาณจะไปคอยรับใช้เทพเจ้า ดังนั้นการดูแลเซ่นสรวงวิญญาณบรรพบุรุษของตนก็อาจได้รับคุณหรือโทษจากเทพเจ้าสูงสุดเช่นกัน

ต่อมาเมื่อความเชื่อเรื่องเทพเจ้าประจำธรรมชาติจางลง และมีนักปราชญ์นำเสนอปรัชญาตามความคิด ความเชื่อของตนจำนวนมาก ซึ่งปรัชญาและนักปราชญ์ที่มีอิทธิพลสำคัญต่อความคิด ความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของชาวจีนนั้นมีอยู่ 2 สำนักใหญ่ ได้แก่ สำนักเหล่าจื่อ (Lao zi) ที่นำเสนอปรัชญาเต๋า และสำนักขงจื่อ (Kong zi) ที่นำเสนอปรัชญาขงจื่อ โดยปรัชญาของทั้งสองสำนักนั้นมีความเชื่อเรื่องการหมุนเวียนเป็นวัฏจักร และเรื่องสภาวะธรรมชาติที่มีคู่ตรงข้ามเพื่อก่อให้เกิดสรรพสิ่ง หรือ หยิน (yin) และ หยาง (yang) มาปรับ แปลง และตีความใหม่บ้างตามทรรศนะ ส่วนปรัชญาเต๋า ของเหล่าจื่อเชื่อว่าเต๋าเป็นความว่างที่เป็นบ่อเกิดของสรรพสิ่ง เชื่อว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นดีอยู่แล้ว การศึกษาเล่าเรียนให้ฉลาดนั้นเป็นภัยทำให้มนุษย์เกิดกิเลส ที่เป็นเป็นเหตุแห้งปัญหาทั้งมวลยุ่งเหยิงไม่มีที่สิ้นสุด สนับสนุนการดำเนินชีวิตปล่อยไปตามธรรมชำติ และเข้าหาธรรมชาติจะดีกว่าควรใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย อย่าดิ้นรน อย่าฝืนธรรมชำติมีลักษณะเป็นสังคมในอุดมคติ สำนักปรัชญาเต๋านั้นมีคัมภีร์ที่สำคัญ คือ เต้าเต้อจิง ที่เหล่าจื่อเขียนขึ้น

ส่วนทรรศนะปรัชญาขงจื่อ เชื่อว่าขนบธรรมเนียมโบราณดีงามควรได้รับการฟื้นฟูเรื่องที่ดีงามขึ้นมาใหม่ ดังนั้นควรยึดถือจารีตประเพณี และกล่าวว่าความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมนั้นเกิดจากคนในสังคมต้องรู้จักหน้าที่ สนับสนุนการศึกษา การจัดระบบทางสังคมที่ดีทำให้บ้านเมืองปกติสุขเรียบร้อย หน้าที่ของคนดีในสังคมตามทรรศนะของขงจื่อ คือ ลูกต้องเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ น้องต้องเชื่อฟังพี่ ผู้ปกครองต้องดูแลผู้ใต้ปกครอง และภรรยาต้องจงรักภักดีต่อสามี ปรัชญาทั้งสองสำนักได้รับการเผยแพร่ สืบทอด พัฒนา และตีความกันเรื่อยมา จนกลายเป็นลัทธิที่มีผู้เลื่อมใสศรัทธา อย่างลัทธิเต๋าที่เริ่มภายหลัง แนวคิดบางอย่างกลายจากเดิมเริ่มทำตัวเหนือธรรมชาติ มีการทำพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ประกอบกัน และลัทธิขงจื่อที่เป็นรากฐานการศึกษาอบรมคุณธรรมจริยธรรมของชาวจีนไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว หรือข้าราชการผู้ปกครองบ้านเมือง ซึ่งหลักการและแนวคิดของลัทธิขงจื่อมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความคิด และการปกครองของชาวจีนจนกระทั่งปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าลัทธิขงจื่อผสานเป็นชีวิต และจิตวิญาณของชาวจีนจนยากจะแยกจากกัน

นอกจากปรัชญาของเต๋าและขงจื่อแล้วพุทธศาสนาจากอินเดีย ก็เริ่มเข้ามาเผยแพร่ในจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่น แต่ไม่ได้รับความนิยมมากนัก จากนั้นในสมัยราชวงศ์ไต้เหม็งประชาชนบางส่วนเริ่มศรัทธาในพระพุทธศาสนาลัทธิมหายานมากขึ้น เนื่องจากหลักธรรมที่อธิบายอย่างมีตรรกะ ชี้ทางพ้นทุกข์ ขจัดความผิดหวังให้ผู้คนที่สิ้นหวังจากความวุ่นวายของสงคราม ประกอบกับกุมารชีวกภิกษุผู้แตกฉานทางภาษาได้แปลคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาจากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาจีนทำให้หลักธรรมต่าง ๆ เผยแพร่อย่างรวดเร็ว ผนวกกับความสามารถทางการแพทย์ของภิกษุบางรูปช่วยให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงประชาชนได้มากขึ้นมา จนกระทั่งสมัยราชวงศ์ถังที่พระพุทธศาสนาเจริญถึงขีดสุด มีการส่งพระสมณทูตอย่างพระสมณะซวนจางหรือที่รู้จักกันในนามพระถังซำจั๋ง จาริกสู่ประเทศอินเดียและอัญเชิญพระคัมภีร์กลับมาเผยแพร่ในจีน

พระพุทธศาสนาในสมัยราชวงศ์ถังที่มีบทบาทมีอยู่ 2 นิกายใหญ่ คือ นิกายเทียนไท้ ที่เชื่อว่าสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง ไม่มีตัวตน พระนิพพานเท่านั้นที่สงบนิ่ง สิ่งทั้งปวงขึ้นอยู่กับจิตปรมัตถ์และนิกายสุขาวดี ที่ผู้ศรัทธานั้นยึดมั่นในองค์อมิตาพุทธผู้เป็นองค์ประธานในดินแดนสุขาวดีเพื่อที่จะได้เกิดในแดนสุขาวดี ที่มีความสุขสงบ ปราศจากโรคภัย ไม่ต้องกลับมาวนเวียนเกิดในโลกมนุษย์ที่มีแต่กิเลสอีก ต่อมาในสมัยราชวงศ์ซ่งพระพุทธศาสนาที่ผสมกลมกลืนกับแนวคิดปรัชญาของจีนที่มีอยู่อย่างเต๋าก็กลายเป็นนิกายใหม่เรียกว่า นิกายฉาน(Chan) มาจากภาษาบาลีว่า ฌาณหรือธยาน ในภาษาสันสกฤต เมื่อเผยแพร่สู่ประเทศญี่ปุ่น เรียกว่านิกายเซ็น ที่มีแนวคิดอย่างเต๋าในเรื่องธรรมชาติเป็นเหตุแห่งสรรพสิ่งทั้งปวง และมีแนวปฏิบัติตนแสวงหาสันโดษอย่างสมถะ

ทั้งปรัชญาและศาสนาที่ได้รับการเผยแพร่ในจีนนั้น ต่างก็ได้รับการสนับสนุนและการกีดกัน มีความเจริญรุ่งเรืองหรือตกต่ำตามแต่ยุคสมัยของบ้านเมือง หากผู้ปกครองเลื่อมใส ศรัทธาในความเชื่อหรือแนวคิดใดเป็นพิเศษ ก็ย่อมได้รับการสนับสนุนให้มีความเจริญรุ่งเรืองซึ่งยังผลให้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยน หรือปรับปรุงคำสอนเพื่อการเผยแพร่และสืบทอดกันเรื่อยมา

ความเชื่อ ปรัชญา และศาสนาที่ปรากฏในวัฒนธรรมจีนนั้น ถือเป็นรากเหง้าความคิดซึ่งได้รับการหล่อหลอมผสานกลมกลืนทั้งความเชื่อดั้งเดิมปรัชญาจากนักคิดชาวจีน และพระพุทธศาสนาที่ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของวัฒนธรรมจีน ซึ่งปรากฏในงานแขนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานเขียนอย่างวรรณคดีหรืองานศิลปะอย่างจิตรกรรม

พุทธ ปณฺ ฑิโต ชีเว

บทที่ 3

ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

“ความเป็นจีน” เป็นวิถีสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มชนชาวจีน ทำให้ชาวจีนแตกต่างจากกลุ่มอื่นมีทั้งวิถีความคิด ความรู้สึก ความเชื่อศรัทธาและวิถีพฤติกรรม ที่อาจประกอบสร้างโดยชุมชนชาวจีน รัฐบาลจีนหรืออาจเป็นมุมมองที่คนอื่นเห็นแล้วตีตราประทับว่านั่นคือวิถีจีน ดังที่ จอหน์ ครอเพิด นักการทูตชาวอเมริกันประจำกรุงสยาม สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชกาลที่ 3 มีมุมมองต่อชาวจีนที่เมืองอังวะและบางกอก ว่า ชาวจีนมีสมรรถภาพสูงกว่าชาวพื้นเมืองไม่ว่าจะอยู่ที่ใดแห่งใด ลักษณะพิเศษของชาวจีน คือ พูดภาษาอังกฤษคล่อง มีความขยันขันแข็ง มีความกระตือรือร้น ชาวจีนประกอบอาชีพตามเมืองท่าและเมืองอุตสาหะกรรม เมื่อหมอจอนร์จ ฟินเลสัน ไปเยี่ยมข้าราชการจีนที่รับราชการในราชสำนักไทยที่เมืองบางกอก เขามีความเห็นว่าชาวจีนมีนิสัยสุภาพ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นมิตรกับคนแปลกหน้าอย่ารวดเร็ว จึงเหมาะแก่การประกอบธุรกิจค้าขาย

มาลินี คัมภีรญาณนนท์ (2550: 304) ศึกษาเรื่องตามรอยมรดกวัฒนธรรมจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น : มุมมองจากจิตรกรรมฝาผนัง มีข้อค้นพบที่ทรงคุณค่า มาลินี เห็นว่า ไทย-จีน มีการติดต่อค้าขายกันในระบบบรรณาการและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผลจากการค้าระบบบรรณาการทำให้มีกลุ่มพ่อค้าและชาวจีนอพยพเดินทางเข้ามาในไทยอย่างต่อเนื่อง ชาวจีนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างมากในการยอมรับเปลี่ยนวิถีชีวิตชาวไทย ให้ก้าวเข้าสู่ความเจริญทั้งด้านวัตถุและจิตใจ คนไทยรู้จักการอยู่ตึก รู้จักการสร้างศิลปะภายใต้แรงบันดาลใจจากจีน รู้จักเสพสิ่งบันเทิงใจที่ชาวจีนนำเข้ามา เช่น การดูงิ้ว แต่ในขณะเดียวกันผลเสียที่ได้รับจากจีนก็มี เช่น การสูบฝิ่น การเล่นการพนัน การซ่องสุมผู้คนก่อความวุ่นวายที่เรียกว่ากบฏอั้งยี่ การปราบปรามความไม่สงบแต่ละครั้งก็นำมาซึ่งความเสียหายทั้งฝ่ายไทยและจีน

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นช่วงเวลาที่จีนถูกปกครองโดยราชวงศ์ชิง (พ.ศ.2187-2455) ซึ่งเป็นชาวแมนจูศิลปะจีนมีต้นเค้าเป็น “ศิลปะพระราชนิยม” มาตั้งแต่สมัยราชกาลที่ 2 กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (ร.3) ทรงค้าขายกับจีนในระบบบรรณาการกับจีนจนร่ำรวย และทรงโปรดให้บูรณปฏิสังขรณ์วัดราชโอรสเป็นแบบสถาปัตยกรรมจีน โดยช่างจากเมืองจีนถวายแด่สมเด็จพระราชบิดา เมื่อถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สถานการณ์ทางการเมืองจีนมีความยุ่งยาก พระองค์จึงตัดสินพระทัยไม่ส่งเครื่องบรรณาการไปยังประเทศจีนอีก

ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมทั้งนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ที่นำเสนอความเป็นจีนไว้หลายประการตามลำดับหัวข้อดังนี้

3.1 ความเป็นจีนด้านพื้นที่กายภาพ

3.2 ความเป็นจีนด้านอุดมการณ์ชาติพันธุ์

3.3 ความเป็นจีนด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมงคลสัญลักษณ์

3.4 ความเป็นจีนด้านสังคมและความสัมพันธ์

3.5 ความเป็นจีนด้านอาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และการแพทย์จีน

3.6 ความเป็นจีนด้านอาชีพ

3.7 ความเป็นจีนด้านภาษา

3.8 ความเป็นจีนด้านศิลปกรรม

3.1 ความเป็นจีนด้านพื้นที่กายภาพ

ในทางภูมิศาสตร์การเมืองชาวจีนมีมาตุภูมิที่ผืนแผ่นดินจีนใหญ่ แล้วขยายอพยพไปสู่เกาะไต้หวัน สิงคโปร์ ฮ่องกง มลายา ไทย และดินแดนโพ้นทะเล การอพยพสู่ดินแดนโพ้นทะเล น่าจะเกิดหลายครั้งจากสงครามภายใน และสงครามกับเจ้าอาณานิคมอังกฤษและถูกอังกฤษยึดครองเมืองที่สำคัญ เช่น นานกิง เซี่ยงไฮ้ เป็นต้น การอพยพครั้งสำคัญมากเกิดขึ้นเมื่อการปฏิวัติจีนของพรรคคอมมิวนิสต์ ภายใต้การนำของประธานเหมาเจ๋อตุง หลังปฏิวัติพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้จัดการปฏิรูปที่ดินให้ชาวนามีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน แต่ระบบการผลิตเน้นการทำนารวมและใช้ระบบสหกรณ์ทำหน้าที่บริหารจัดการ และควบคุมผลผลิตดูแลการผลิตและแบ่งปันผลผลิตให้ครัวเรือนเท่ากัน ชาวนาทุกครัวเรือนหมดเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเพาะปลูกอะไร เมื่อไหร่ อย่างไร ระบบใหม่ทำให้ชาวนารู้สึกตัดขาดจากรากเหง้าเดิมที่เคยยึดถือมาแต่เก่าก่อน จึงอพยพสู่ดินแดนโพ้นทะเล แต่ผู้อพยพชาวจีนยังมีจิตวิญญาณผูกพันธุ์กับแผ่นดินเกิด มีความมุ่งมั่นว่าหากชีวิตมั่นคง มั่งคั่ง ร่ำรวยแล้วจะกลับแผ่นดินเกิด

ชาวจีนในเมืองไทยยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 2 - 5) มีอาชีพที่หลากหลายในเมืองบางกอก อยุธยา ตามเมืองท่าริมน้ำฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ชาวจีนเป็นช่างไม้ ช่างหล่อ ช่างต่อเรือ ทำสวน ปลูกผัก ทำไร่พริกไทย ไร่อ้อย ทำโรงงานน้ำตาล ทำโรงสี ชาวจีนค้าขายบนเรือแพ บนดาดฟ้าสำเภาเรือกับชาวไทยทุกชนชั้น สินค้าที่ค้าขายกับชนชั้นสูงมาจากมาเก๊า กวางตุ้ง เป็นงานฝีมือผ้าไหมและผ้าซาติน ผ้านานกิง เครื่องประดับโลหะ พัดงาสลัก พัดขนนก ภาพวาดกระเบื้องเคลือบฝีมือดีเยี่ยม กล่องไฟ หมวกฟาง รองเท้าแตะจีน โดยชาวจีนมาจากหลายมณฑล เช่น ฝูเจี้ยน กวางตุ้ง ไต้หวัน แต้จิ๋ว เป็นต้น

จากการศึกษาในเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล เช่น เรื่องตี๋น้อย ตัวละครสูงวัยคืออาแป๊ะเล่าถึงความลำบากในการเดินทางมาจากแผ่นดินแม่ข้ามทะเลมาสู่แผ่นดินใหม่ด้วยเรือสำเภา ดังเนื้อความว่า

> “สมัยที่คนจีนมาถึงเมืองไทยใหม่ ๆ เรามีเพียงกำลังกายและเสื้อผ้าปิดร่างเพียงชุกเดียว..”
>
> อาแป๊ะเอ่ยขึ้นช้า ๆ เมื่อคนขับรถสามล้อนั้นลุกจากไปแล้ว
>
> “..เราลำบาก และยากจนกว่าพวกนี้มาก เพราะไม่มีญาติมีพี่น้องให้พึ่งพิง ไม่มีที่พักหรือหลังคาคุ้มแดดคุ้มฝน เงินที่หามาได้แต่ละวันจากงานที่ใช้แรงงานอย่างเหนื่อยล้านั้นแทบจะไม่พอค่าอาหารด้วยซ้ำ และถ้าวันไหนเราไม่สบายหรือไม่มีแรงที่จะออกไปทำงาน วันนั้นคือวันที่เราต้องอดไปตลอดทั้งวัน”
>
> ชายชราเริ่มคำพูดของแกอีกครั้งด้วยน้ำเสียงที่สงบเยือกเย็น
>
> “..เด็กหนุ่มนับสิบนับร้อยที่เดินทางจากแผ่นดินแม่ข้ามท้องทะเลมาสู่ดินแดนใหม่ที่ไกลแสนไกลในเรือสำเภาลำเดียวกัน บางคนใช้เวลาเพียงไม่กี่ปีก็เป็นเจ้าสัวมีกิจการค้าใหญ่โต แต่บางคนต้องทนลำบากตรากตรำลำบากจนชั่วชีวิต กระนั้นเมื่อถึงคราวตายชั้นแต่งโลงศพก็ยังต้องขอทานจากชาวบ้าน”
>
> แกหัวเราะหึ ๆ อย่างยากที่จะแปลความหมายได้อย่างถูกต้อง
>
> (รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 24-25)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการอพยพของคนจีนจากประเทศจีนเข้ามาสู่พื้นที่ประเทศไทยโดยสารมากับเรือสำเภาบนเรืออัดแน่นไปด้วยเด็กหนุ่มชาวจีน ความยากลำบากที่ต้องต่อสู้ชีวิตเมื่อมาถึงเมืองไทยการทำงานเพื่อแลกเงินและอาหาร บางคนตั้งตัวได้เป็นเจ้าสัวมีเงินทองร่ำรวย แต่บางคนก็ลำบากจนชั่วชีวิต ทำให้เห็นภาพชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ที่มาใช้ชีวิตในผืนแผ่นดินใหม่คือเมืองไทยอย่างยากลำบาก

ในเรื่องสั้นรองเท้าไม้ กู่ลูกชายคนเดียวในครอบครัวชาวจีนจากซัวเถา ได้ไปศึกษาเรียนหนังสือที่เมืองจีนในขณะที่ไฟปฏิวัติระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับจีนก๊กมินตั๋งกำลังลุกโชน ดังเนื้อความว่า

> แม่เล่าให้ฟังว่าตาเดินทางมาจากซัวเถาตั้งแต่ยังเล็ก และเริ่มงานครั้งแรกด้วยการเป็นเด็กส่งของในร้านของคนแซ่เดียวกัน จนกระทั่งอายุยี่สิบกว่าจึงแยกตัวมา

เปิดร้านขายส่งเล็ก ๆ แถวฝั่งธนฯ ส่วนยายเป็นสาวชาวสวนและเป็นคนไทยเต็มตัว...

ยายกับตาส่งกู๋ไปเรียนหนังสือที่เมืองจีนตั้งแต่หนุ่มๆก่อนการปฏิวัติใหญ่เมื่อกองทัพของฝ่ายปฏิวัติเริ่มมีชัยต่อฝ่ายกว๋อมินตั๋ง ตาก็เรียกกู๋กลับเมืองไทย แม่เล่าว่าตอนแรกกู๋ไม่ยอมกลับมาท่าเดียว จนกระทั่งตาล้มเจ็บลงกู๋จึงจำใจต้องกลับมาดูแล

(รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 24)

หรือในเรื่องสั้นซิ้มใบ้ ซิ้มใบ้ในวัยเด็กสาวเกิดมาพร้อมกับความเป็นอัปมงคล คือ เป็นหญิงและเป็นคนพิการ ได้แต่งงานกับสามีคนแซ่โค้วจากเมืองนิงโปมณฑลซีเจียง ดังความว่า

“ในที่สุดนางก็ได้แต่งงาน...สามีของนางเป็นคนแซ่โค้ว มาจากเมืองนิงโปในมณฑลซีเกียง “

(รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 35)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นในเรื่องสั้นรองเท้าไม้และเรื่องซิ้มใบ้ จะเห็นถึงพื้นที่กายภาพของความเป็นจีนกล่าวคือการเป็นประกรชาวจีนแผ่นดินใหญ่ในเมืองและมณฑลต่าง ๆ ของประเทศจีน ซึ่งที่ปรากฏในเรื่องสั้นทั้งสองเรื่องคือมาจากเมืองซัวเถาและมณฑลซีเกียงของจีนเข้ามาอาศัยในพื้นที่ประเทศไทย

เรื่องสั้น แผ่นดินใหญ่ เสนอตัวละครจีนหลังค่อมและเซ้ง ที่เป็นเชลยของความกตัญญูต่อแผ่นดินแม่ ตลอดชีวิตมีจุดมุ่งหมายหลักคือการสะสมทุนเพื่อกลับบ้านเกิด ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในเรื่องสั้นว่า

ภายในห้องเช่าเล็ก ๆ ซอมซ่ออันดับและพื้นด้วยกลิ่นของกระดาษหนังสือพิมพ์และนิตยสารที่ปะทับกันอยู่บนกระดาน เจ๊กค่อมก็จะพร่ำพูดถึงไร่นาและหมู่ตึกเก่าแก่ด้วยน้ำเสียงแหบเครือที่เปี่ยมไปด้วยความภูมิใจและดวงตาฝ้ามัวที่เป็นประกายแห่งความฝัน ซ้งจะนั่งสูบบุหรี่เงียบๆใต้แสงไฟที่มีเพียงดวงเดียวในห้องและฝันว่าอีกไม่นานเขาคงจะเก็บเงินได้เพียงพอสำหรับเป็นค่าเดินทางของพ่อ

บางวันซ้งก็จะเจียดเงินจำนวนหนึ่งไปเดินท่อมๆแถวเยาวราช เพื่อแอบซื้อหนังสือที่พิมพ์ในแผ่นดินใหญ่ซึ่งมีรูปภาพบ้านเรือนและไร่นาในประเทศจีนมาให้พ่อ แม้จะอ่านหนังสือไม่ออก แต่สองพ่อลูกลูกก็เฝ้าดูรูปต่าง ๆ เหล่านั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า บางครั้งความ

ทรงจำและบางครั้งก็จะทำเสียงอือ ๆออ ๆ อย่างพึงพอใจ... จนแล้วจนรอดทั้งสองคนก็ไม่เคยพบบ้านของตนบนหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์เรานั้นเลย

(60 เรื่องสั้นประภัสสร เสวิกุล, 2555: 301)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชาวจีนมีความสำนึกรักแผ่นดินเกิดคือเมืองจีน แม้จะมาอาศัยอยู่แผ่นดินใหม่คือเมืองไทย ความมุ่งหวังก็ยังคงอยากกลับไปบ้านเกิดแหล่งชุมชนที่อยู่อาศัยของตน โหยหาวิถีชีวิตที่ตนจากมา แม้จะอยู่ในสังคมใหม่เมืองใหม่ก็ยังมีความสำนึกรักแผ่นดินแม่ที่ตนจากมาอยู่ดี

ในเรื่องสั้นโก๊ะ ตัวละครเอกคือโก๊ะเป็นกรรมมาชีพถีบสามล้อที่พูดได้ทั้งภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่นและภาษาจีนที่เป็นภาษาแม่ สิงคโปร์จึงเป็นพื้นที่สัญญะของความเป็นจีนที่พูดภาษาอังกฤษเป็นหลักคู่กับภาษาจีน เป็นพื้นที่ของอิทธิพลตะวันตก เช่นเดียวกับฮ่องกง มาเก๊า ดินแดนเสพสุขในธุรกิจสีเทา คือ การพนัน บ่อนคาสิโน และซ่องโสเภณี ตัวอย่างเช่น

“โก๊ะพูดได้กี่ภาษา” ผมถามเรียบ ๆ
“อังกฤษ- ญี่ปุ่น-แต้จิ๋ว -มาเลย์” โก๊ะชูมือขึ้นนับ
“พูดภาษาอังกฤษได้ดีนี่” ผมชม

(รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 114)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นบทสนทนาของตัวละครเอก คือโก๊ะและชายหนุ่มคนไทย ที่กลับจากออสเตรเลียไปเที่ยวสิงคโปร์โดยมีโก๊ะชายแก่คนจีนอายุราวห้าสิบกว่าปี มีอาชีพถีบสามล้อในสิงคโปร์ ทำให้เห็นความเป็นจีนพื้นที่กายภายที่คนจีนอพยพไปตั้งหลักแหล่งที่สิงคโปร์ด้วย นอกจากสิงคโปร์จะมีคนทำงานเป็นชนชั้นกรรมมาชีพแล้วก็ยังมีคนจีนบางคนบางกลุ่มที่สามารถทำมาหากินและตั้งตัวได้ในพื้นที่ประเทศสิงคโปร์ มาเลย์ เช่น นวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน ตัวละครเอกซิว เด็กหนุ่มลูกชาวจีนที่เกิดในมลายา (มาเลย์เซีย) พ่อของเขาเป็นคนจีนที่อพยพมาอยู่ในมลายาทำอาชีพกรีดยางพารา จนเมื่อพ่อกับแม่ถูกทหารญี่ปุ่นฆ่าตายหลังสงครามสงบลงซิวก็เดินทางลงเรือไปสิงคโปร์ ต่อสู้ชีวิตจนสามารถเป็นประธานมีบริษัทใหญ่โตในสิงคโปร์ ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในนวนิยายว่า

เด็กหนุ่มชาวจีนร่างผอมสูง หน้าตามอมแมม ผมเผ้ารุงรัง แต่งกายด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆ เต็มไปด้วยรอยปะชุน สวมรองเท้าคีบที่ทำมาจากยางรถยนต์ สะพายย่ามผ้า ซึ่งอยู่บนดาดฟ้าของเรือยนต์ที่บรรทุกผู้คนและข้าวของเพียบแปล้ เพ่งสายตามองไปยังท่าเรือที่อยู่เบื้องหน้าด้วยดวงตาที่แฝงความมุ่งหวัง

“สงครามสงบแล้ว มีคนจีนในมาลายามุ่งหน้ามาสิงคโปร์กันมาก” ชายแก่ซึ่งอยู่ในสภาพที่ไม่ต่างกันเท่าไหร่ ซึ่งยืนสูบบุหรี่อยู่ข้างๆ เอ่ยด้วยน้ำเสียงเรียบ ๆ “ทั้งที่มาหางานทำเพื่อมีเงินพอประทังชีวิต แสวงหาโอกาสและโชคลาภ และหลีกหนีจากความขัดแย้ง”

เด็กหนุ่มเบนสายตามาทางชายแก่

(ไชน่ามูน, 2558: 114-115)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นทำให้เห็นพื้นที่ทางกายภาพความเป็นจีนในพื้นที่แถบสิงคโปร์ มาลายาที่คนจีนอพยพมาอยู่อาศัยและตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน นอกจากนี้พื้นที่กายภาพความเป็นจีนที่ชาวจีนอพยพมายังมีพื้นที่ภาคใต้ของไทย โดยชาวจีนที่อพยพมาจะทำอาชีพค้าขาย ทำเหมืองแร่และสวนยางพารา ดังปรากฏในนวนิยายเรื่อง พิมานแพร ตัวละครเอกหวางกับหยงเด็กหนุ่มชาวจีนลงเรือสำเภามาจากเมืองจีนแผ่นดินแม่ ถูกโจรสลัดปล้นเรือจนทั้งสองถูกโจรสลัดจับตัวมาด้วย หยงหนีจากเรือโจรสลัดมาทำงานเป็นกุลีจีนที่เหมืองแร่ในภูเก็ตแผ่นดินเมืองใหม่ เปิดร้านชำค้าขายจนได้ซื้อเหมืองแร่ที่จะล้มเลิกกิจการมาเป็นนายเหมืองผู้ร่ำรวย และหวางที่ตอนหลังมาทำอาชีพสวนยางอยู่ที่พังงา ดังตัวอย่างว่า

“เรียนคุณแอนเดอร์สันตามตรง” หยงกล่าวโดยซื่อ

“ผมเองไม่มีความรู้เรื่องการทำเหมืองมากนัก เคยเป็นกุลีอยู่แค่ระยะสั้นๆ ถึงซื้อมาแล้วยังไม่รู้ว่าจะมีแร่หลงเหลืออยู่คุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่แต่เมื่อคุณกรุณาให้โอกาสเช่นนี้ ผมคงต้องลองเสี่ยงดู”

“การทำเหมืองบนเกาะนี้เป็นเรื่องที่สมควรแก่การเสี่ยง”นายธนาคารยกมือขึ้นลูปเคราสีทอง

“ในโลกนี้แร่ดีบุกเกิดขึ้นเพียงห้าเขตเท่านั้น เขตแรกอันเป้าเขตสำคัญครอบคลุมเนื้อที่ใหญ่โตกว้างขวาง ตั้งแต่ประเทศจีน ผ่านมาถึงพม่า สยาม มลายู และชวา เขตที่สองอยู่ในทวีปออสเตรเลีย เขตที่สามอยู่ที่ไนจีเรีย เขตที่สี่อยู่ที่โบลิเวีย เขตสุดท้ายอยู่ในอังกฤษ สเปน และโปรตุเกส กล่าวเฉพาะสยามแล้ว ดีบุกก็มีอยู่แต่ในภูเก็ตและพังงาเป็นส่วนใหญ่ เหมืองที่กำลังจะร้างแห่งนั้นอาจยังพอมีแร่อยู่อีกก็เป็นได้”

“ขอบคุณครับ”

หยงลุกขึ้นจากเก้าอี้และค้อมศีรษะลงแสดงความเคารพชาต่างชาติ

(พิมานแพร, 2560: 66)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นพื้นที่กายภาพของความเป็นจีนที่ชาวจีนอพยพมาหลงหลักปักฐานทำมาหากินสร้างอาชีพจากการเป็นกุลีในเหมืองแร่ รวมทั้งเป็นเจ้าของเหมืองแร่ในจังหวัดภูเก็ตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยรวมไปถึงการทำอาชีพสวนยางพาราในภาคใต้ของกลุ่มชนชาวจีนด้วย ในพื้นที่ภูเก็ต กระบี่ พังงา มีชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนตั้งชุมชนอยู่อาศัยและทำมาหากินอยู่จนถึงปัจจุบัน ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีนไว้ เห็นได้จากที่มีชื่อเสียงเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของจีนโดยเฉพาะเทศการกินเจในจังหวัดภูเก็ตที่จัดกิจกรรมอย่างยิ่งใหญ่ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันในระดับโลก

นอกจากนี้พื้นที่กายภาพของความเป็นจีนปรากฏในนวนิยายเรื่อง กุหลาบจีน ที่กล่าวถึงตัวละครเอกอาศัยอยู่ในฮ่องกงและมาเก๊า แหล่งทำเงินธุรกิจสีเทาอย่างบ่อนคาสิโน ที่กล่าวถึงการดำเนินชีวิตของตัวละครเอกรอเจอร์ชานที่เป็นลูกชายเฉินจงเจ้าของบ่อนคาสิโนมังกรทองในมาเก๊าถูกทอดทิ้งไว้หน้าสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าในและโตขึ้นมาเป็นเด็กที่มีพรสวรรค์การแจกไพ่ในบ่อนการพนันในฮ่องกง ดังเนื้อความว่า

> “วันนี้ทำไมช้านักวะ”
>
> “หลวงพ่อเพิ่งเข้าห้องพัก” เด็กชายตอบและมองดูนักพนันที่รายล้อมโต๊ะไม้ซึ่งต่อขึ้นอย่างง่าย ๆ ปูด้วยผ้ากำมะหยี่สีเขียว
>
> “เอ็งมาก็ดีแล้ว ลงแทนไอ้ซังมันเลย ไอ้นี่ไม่รู้วันนี้เป็นอะไร แจกไพ่เจ้ามือจ่ายรอบวงสองครั้งแล้ว”
>
> “ได้” เด็กชายรับคำสั้นๆ
>
> “เฮียแน่ใจนะที่จะให้เด็กตัวกะเปี๊ยกแจกไพ่” คนที่ยืนอยู่ข้างๆถามอย่างไม่สู้จะไว้ใจ
>
> “แน่ใจ” อีกฝ่ายทอดสายตามองเด็กชาย “ยี่ห้อฟานเล่งจูรับประกันคุณภาพเด็กคนอื่นเป็นยังไงไม่รู้ แต่สำหรับเด็กคนนี้มันมือเซียนขี่กระบี่กระเรียนดั้นเมฆ ต่อให้ผู้ใหญ่ที่ว่าแน่ ๆ ก็ยังกินมันไม่ลง”
>
> “หน่วยก้านมันไม่เลวจริง ๆ” คู่สนทนายอมรับ ก่อนถามต่อ “มันชื่ออะไร”
>
> “รอเจอร์” นักเลงใหญ่บอกด้วยสีหน้าที่ยิ้มพราย “รอเจอร์ ชาน”
>
> (กุหลาบจี, 2549: 16)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชาวจีนที่อาศัยอยู่ในมาฮ่องกง มาเก๊า มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการพนัน มีการเปิดบ่อนการพนันซึ่งถือเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งที่ทำเงินให้กับชาวจีน เมื่อชาวจีนอพยพมาเมืองไทยก็มาเปิดบ่อนหรือเล่นการพนันในเมืองไทย เช่นปรากฏในนวนิยายเรื่อง

เหลื่อมไหมลายเหมย ที่ตัวละครเอกสมเกียรติลงเรือกลับจากฮ่องกงก็เล่นการพนันอยู่บนเรือที่ล่องเรือกลับมากรุงเทพฯ จนจะถูกตัดมือเพราะไม่มีเงินใช้หนี้พนัน เมื่อขึ้นฝั่งแล้วไปอาศัยอยู่ในตรอกเยาวราชก็ยังเล่นการพนันอยู่เหมือนเดิม ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในนวนิยายว่า

> สมเกียรติหยุดยืนหน้าโรงแรมเล็ก ๆ ซึ่งอยู่ในสภาพทรุดโทรมในย่านเยาวราช ชายหนุ่มล้วงมือลงในกระเป๋าเพื่อสร้างความอบอุ่นใจให้ตัวเองอีกครั้งเข้าเต็มปอดเมื่อสัมผัสธนบัตรหลายฉบับซึ่งได้มาจากการเล่นพนันเมื่อตอนกลางวันก่อนเดินยืดอกเข้าไปในโรงแรมที่สกปรก ทึบทึมและอบอ้าว
>
> (เหลื่อมไหมลายเหมย, 2544: 27)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นจะเห็นว่าพื้นที่เยาวราชเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของชาวจีนที่เดินทางอพยพย้ายถิ่นมาจากเมืองจีนและเป็นแหล่งชุมชนที่ลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่อาศัย ชาวจีนเหล่านี้ลงหลักปักฐานสร้างบ้านสร้างอาชีพในพื้นที่ชุมชนบริเวณสำเพ็ง-เยาวราช ซึ่งเป็นชุมชนชาวจีนที่มีประวัติศาสตร์เติบโตมาพร้อมกับการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ คนจีนที่ทยอยอพยพเข้าสู่ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากทุพภิกขภัยในประเทศจีนก็ได้กลายมาเป็นแรงงานสร้างสาธารณูปโภคของเมืองหลวงใหม่ สร้างรากฐานทางเศรษฐกิจด้วยการค้าสำเภา การเกษตรและยังสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสังคมไทยกับคนจีนอพยพมาทีละน้อย (นรุตม์ คุปต์ธนโรจน, 2558: 49) จากการศึกษานวนิยายของประภัสสร เสวิกุล พบว่าพื้นที่กายภาพความเป็นจีนปรากฏพื้นที่เยาวราช-สำเพ็งแหล่งชุมชนของชาวจีนในนวนิยายเรื่อง ซิงตึ้ง เรื่องราวของเจี่ย เด็กหนุ่มเชื้อสายจีนที่มาตามหาแม่ในเยาวราช ได้ต่อสู้ใช้ชีวิตในย่านเยาวราช-สำเพ็งแหล่งชุมชนชาวจีน ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในนวนิยายตัวบทว่า

> ภาพของตลาดเก่าที่ปรากฏอยู่ตรงหน้า ทำให้เด็กหนุ่มที่เพิ่งก้าวเข้ามางงงันไปครู่หนึ่ง ในความละลานตาของร้านค้าขายของสดของแห้งนานาชนิด ที่เรียงรายไปตลอดสองฝั่งของตรอก ผู้คนเบียดเสียดกันหาจับจ่ายสินค้าและอาหารที่ตนต้องการ เสียงตะโกนโหวกเวกดังระคนเสียงพูดจาจอกแจ้กและเสียงเอ็ดตะโรลั่นเล้ง ราวกับบทเพลงที่มีท่วงทำนองหลากหลายอีกบทหนึ่ง ซึ่งแซกแซมเสียงเพลงจีนและไทยที่ดังจากร้านรวงต่าง ๆ
>
> เยาวราชไม่ใช่เล็กเล็ก ๆ เลย อย่างที่พี่สิงห์พูดจริง ๆ และคำบอกเล่าเพียงสั้นๆ ของคนขับรถบรรทุกที่ซื่อพลว่าเจอแม่ที่เยาวราช ก็กว้างไกลเกินกว่าที่เขาจะได้ใช้ประโยชน์อะไรได้ ดูราวกับงมเข็มในมหาสมุทรก็ไม่ปาน แต่เมื่อเทียบกับก่อนหน้านี้ที่ไม่

> เคยได้ยินข่าวแม่หลบลี้ไปอยู่ที่ไหน แค่รู้ว่าขณะนี้ตัวเองมีโอกาสอยู่ในถิ่นเดียวกับแม่เจี่ยก็มีกำลังใจและความหวังขึ้นมามากมาย และตั้งใจแน่วแน่ว่าต่อให้ต้องใช้เวลาเป็นสิบปี หรือสอบถามผู้คนอีกสักกี่หมื่นกี่พันคนเขาก็จะทำ เพื่อหาแม่ให้เจอจนได้
>
> (ซิงตี้ง, 2541: 25-26)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า เยาวราช-สำเพ็ง เป็นพื้นที่กายภาพความเป็นจีนที่ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่อาศัยสร้างอาชีพสร้างงานสร้างเงินและตั้งตัว สำเพ็ง-เยาวราชคราคร่ำไปด้วยผู้คนเป็นแหล่งจับจ่ายซื้อของ ร้านค้า ร้านอาหารตลอดสองฝั่งตรอก สอดคล้องกับสิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ (2555: 21) กล่าวว่า สำเพ็ง-เยาวราช เป็นแหล่งค้าขายและกระจายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและตรงกับรสนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์จีนจึงจำต้องเดินทางไปยังสำเพ็ง-เยาวราชเพื่อหาซื้อสินค้า หรือซื้อเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว นอกจากนี้การที่บรรดาห้างร้านกระจุกตัวอยู่ในสำเพ็งเยาวราช และการที่บรรดาเจ้าของกิจการเหล่านี้มักเลือกจ้างลูกจ้างที่เป็นกลุ่มชาติพันธ์จีนด้วยกันก่อนอันดับแรก ทำให้ย่านสำเพ็ง-เยาวราชเป็นแหล่งโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดึงดูดชาวจีนระดับล่างจำนวนมากซึ่งต้องการทำงาน และมีความใฝ่ฝันที่สะสมทุนเพื่อเลื่อนฐานะโดยมักจะเริ่มทำงานจากการทำงานระดับล่างเป็น “ซิงตี้ง” หรือเด็กฝึกงานในกิจการของนายจ้างที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนด้วยกันตราบจนกระทั่งได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะต่าง ๆ จนพร้อมแล้วจึงแยกออกไปทำธุรกิจเล็ก ๆ ของตนเอง

โดยสรุป ความเป็นจีนด้านพื้นที่กายภาพในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล มีพื้นที่แผ่นดินแม่ แผ่นดินใหม่ แผ่นดินเมือง แผ่นดินเหมือง แร่ดีบุกภาคใต้ สวนยางพาราในมลายา เยวราช สำเพ็ง ย่านธุรกิจในสิงคโปร์ ฮ่องกงและมาเก๊า พื้นที่ดังกล่าวดำรงอยู่ในช่วงเวลาของสงครามอินโดจีนเพื่อปลดปล่อยอาณานิคม ก่อนจะถึงยุคจีนในไทยร่วมสมัยทุนนิยมและโลกาภิวัตน์

3.2 ความเป็นจีนด้านอุดมการณ์ชาติพันธุ์

วิถีจีนในแผ่นดินแม่อุดมการณ์ชาตินิยมและอุดมการณ์ชาติพันธุ์มีปรัชญาขงจื่อเป็นเสาหลักตั้งแต่ยุคจีนโบราณสมัยสามก๊กมาจนถึงยุคราชวงศ์แมนจูและยุคปฏิวัติการเมืองใหม่แบบคอมมิวนิสต์ คำสอนของขงจื่อกำหนดวิถีปฏิบัติที่เป็นไวยากรณ์ทางสังคมของจีน ทั้งระดับครอบครัวระดับรัฐไว้ในคำสอนเรื่องความสัมพันธ์ทั้งห้า (the five morel relationships) และคำสอนเรื่องพันธะทั้งสาม (the three bond) สาระของคำสอนเรื่องความสัมพันธ์ทั้งห้าประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง “บิดา-บุตร สามี-ภรรยา พี่-น้อง เพื่อน-เพื่อน ผู้ปกครอง-ผู้ใต้ปกครอง”

ในความสัมพันธ์ทั้งห้าคือ จำต้องมีความสนิทชิดเชื้อระหว่างบิดาและบุตร มีความแตกต่างระหว่างสามีและภรรยามีความเชื่อมั่นระหว่างเพื่อน มีระเบียบระหว่างผู้สูงวัยกับผู้น้อย มีความถูกต้องต้องเที่ยงธรรมระหว่างผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง

ความเที่ยงตรงในระดับครอบครัวจะเชื่อมโยงสู่ความเที่ยงตรง ระดับรัฐในลักษณะที่เน้นคุณธรรม ความเชื่อฟัง ความกตัญญู อย่าขัดขืน ไม่ขัดขวาง รับใช้ตามจารีต ทัดทานอย่างสุภาพและมีความพากเพียร ผู้ปกครองต้องปกครองขุนนางเป็นขุนนาง บิดาเป็นบิดา บุตรเป็นบุตร วิถีจีนที่ดีจึงมีลำดับชั้น และมีสิทธิอำนาจตามสถานภาพ ผู้เป็นบิดาสามารถใช้วุฒิภาวะเป็นอำนาจปกครองผู้อยู่ใต้อาณัติตั้งแต่ระดับครอบครัว เครือญาติไปจนถึงรัฐ

เจ้าพนักงานต้องเชื่อฟังเจ้าผู้ปกครองอย่างเคร่งครัดเป็นไปในทำนองเดียวกับพันธะที่ภรรยามีต่อสามี บุตรมีต่อบิดา ผู้อยู่ในลำดับต่ำกว่าต้องยอมรับสิทธิอำนาจของผู้ที่อยู่ในลำดับสูงกว่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และต้องเชื่อฟังอย่างไม่มีเงื่อนไข

จากการศึกษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล พบว่าเป็นพื้นที่สนามแสดงการปะทะสังสรรค์ของความสัมพันธ์ในครอบครัวปิตาธิปไตยและปิตาอุปถัมภ์ ตัวอย่างเช่น เรื่องสั้นเรื่อง รองเท้าไม้ ลูกชายคนเดียวมีข้อขัดแย้งเรื่องการเลือกคู่ครองเป็นหญิงนักปฏิวัติ ที่พ่อแม่ไม่เห็นด้วยทั้งสองฝ่ายต้องตายจากกันต้องตรอมใจจนครอบครัวแตกแยก ซึ่งเป็นปัญหาความขัดแย้งของอุดมการณ์หลักกับอุดมการณ์ย่อย คือเสรีภาพในความเป็นมนุษยภาพ ดังความว่า

> ป้าที่สองซึ่งเลี้ยงดูฉัน มาตั้งแต่แอบเล่าให้ฟังว่าตอนที่กูไปเรียนหนังสือที่เมืองจีนนั้นได้รักใคร่ชอบพอ กับผู้หญิงในตำบลเดียวกันคนหนึ่งแต่ทางผู้ใหญ่ฝ่ายเราไม่เห็นด้วย และผู้หญิงคนนั้นเป็นนักศึกษาที่นิยมไปปฏิวัติความขัดแย้งระหว่างกู๋กับตาและญาติ ๆ รุนแรงถึงขั้นกู๋ตัดสินใจที่จะสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อผู้หญิงที่ตนรัก เป็นเหตุให้ตาล้มเจ็บลงกระทั้งตาตาย กู๋จึงหนีกลับไปเมืองจีนอีกครั้ง
>
> (รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 65)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์บิดากับบุตร ที่กู๋ลูกชายถูกสั่งห้ามไม่ให้รักกันกับหญิงชาวจีนที่เป็นฝ่ายปฏิวัติจากตาผู้เป็นพ่อ กูในฐานะลูกต้องเชื่อฟังและอยู่ใน“กฎเกณฑ์ของพ่อ” เป็นลักษณะการควบคุมทางสังคมซึ่งพ่อหรือสามีย่อมมีอำนาจเหนือลูกและภรรยา

ครอบครัวชาวจีนมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่มักจะมีลูกหลานพ่อแม่ปู่ย่าตายายอาศัยอยู่ร่วมกัน ให้ความสำคัญกับผู้ชายและระบบอาวุโสเป็นอย่างมาก โดยผู้อาวุโสน้อยต้องเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสมากกว่า ผู้ชายทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวและหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว สั่งสอนลูกหลานให้มีความกตัญญูต่อบิดามารดาและบรรพบุรุษ ลูกที่ดีจะต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่ชรา โดยลูกผู้ชายมีหน้าที่

เลี้ยงดูครอบครัวและผู้หญิงก็ต้องดูแลพ่อแม่และเมื่อแต่งงานไปแล้วก็ต้องดูแลญาติพี่น้องของสามีอีกด้วยสำหรับบทบาทของผู้ชายและผู้หญิงสังคมจีนให้ความสำคัญกับผู้ชาย ผู้วิจัยพบว่าในนิยายเรื่องลอดลายมังกร เหลียง สือพาณิชย์ ลงโทษนรากร ลูกชายคนสุดท้าย ซึ่งเป็นลูกชายที่เหลียงรักที่สุดแต่นรากรไม่ได้ปฏิบัติตัวอย่างที่เหลียงหวังไว้ นรากรไม่ตั้งใจเรียนและไม่ปฏิบัติตนเป็นคนดี เหลียงจึงโกรธมากและลงโทษลูกอย่างรุนแรง ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในนวนิยายว่า

เมื่อปู่ทราบเรื่องอานรากรหนีกลับบ้านนั้น ปู่โกรธอย่างที่ไม่เคยโกรธใครมาก่อน ปู่สั่งให้คนไปเอาตัวอานรากรมาพบปู่ที่ห้องโถงชั้นล่างของตัวตึกทันทีพ่อเล่าว่า ปู่นั่งเด่นอยู่บนเก้าอี้ไม้มะเกลือตัวใหญ่แวดล้อมด้วยลูกๆรุ่นใหญ่อย่างลุงเทียนลุงแอนดี้ ลุงนัฐพ่อและอานุชคำแรกที่ปู่พูดกับอานรากรคือ...

“พวกสือพาณิชย์ไม่เคยหนีหน้าใคร และไม่เคยย่อท้อต่อความลำบากลำพังแค่เรื่องราวเพียงนิดหน่อยแค่นี้แกก็ไม่กล้าสู้หน้า ไม่มีความอดทน แล้วต่อไปจะทำการทำงานใหญ่โตได้อย่างไร” ปู่มองดูลูกชายคนเล็กที่นั่งก้มหน้านิ่งอยู่กับพื้น แล้วพูดต่อไปด้วยน้ำเสียงที่เคร่งเครียดและดังขึ้นว่า

“พวกพี่ๆของแกทุกคนล้วนแล้วแต่ผ่านสิ่งที่แกกำลังเป็นอยู่ในเวลานี้มากันทั้งนั้นแต่ทุกคนต่างก็ขยันหมั่นเพียรจนเรียนสำเร็จ...แกเองเสียอีกที่สบายกว่าใครทั้งหมด ทำไมถึงไม่ตั้งหน้าตั้งตาเรียนหนังสือ ทำไมถึงทำให้พ่อแม่พี่น้องต้องอับอายคนอื่น” ปู่ถอนหายใจหนัก ๆ

“เราทำการค้ามากมาย เลี้ยงลูกมาก็ตั้งหลายคน แต่ไม่เคยเหนื่อยใจเหมือนครั้งนี้ ต่อให้หอบหิ้วเอาไปส่งโรงเรียนถ้าลงใจมันไม่รักจะเรียนเสียแล้วไม่ช้าไม่นานก็คงจะแหกรั้วออกมาอีก...เอาละ เมื่อแกไม่อยากเป็นนักเรียนก็ต้องรู้จักทำมาหากินด้วยตัวเอง” ปู่หันมาทางพ่อ

“นภ เอาไอ้กรไปทำงานที่โรงงานทอผ้าตั้งแต่พรุ่งนี้เช้าเป็นต้นไป ให้มันทำทุกอย่างเหมือนกับพวกคนงานระดับต่ำทำ กินอยู่อย่างที่พวกนั้นกินกันไม่มีอะไรพิเศษทั้งสิ้น...” ปู่ไอแรง ๆ

“...สำหรับไอ้กร นับแต่วันนี้ไปแกจะไม่ได้เงินเปล่า ๆ อย่างที่แกเคยได้อีกต่อไป นอกจากเงินเดือนขั้นต่ำของพวกกุลีที่ไม่มีความรู้” แม้ว่าพ่อจะไม่สู้เห็นด้วยกับปู่ในเรื่องที่ส่งอานรากรไปทำงานโรงงานนัก แต่ก็ต้องจำใจทำตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด...

(ลอดลายมังกร, 2542: 275-277)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า เหลียง สือพาณิชย์ ผู้เป็นปู่เป็นหัวหน้าครอบครัว ทั้งยังเป็นผู้อาวุโสสุดในครอบครัว มีอำนาจและสิทธิการตัดสินใจในครอบครัว คำสั่งลงโทษของปู่ที่ให้นรากรลูกชายไปทำงานในโรงงานได้เงินเดือนเท่ากับพวกกุลีในโรงงาน แม้สมาชิกในครอบครัวที่เป็นลูกชายอีกคนอย่างนภจะไม่เห็นด้วยก็ตาม และผู้เป็นลูกต้องเชื่อฟังคำสั่งพ่อ

นอกจากนี้ยังพบลักษณะครอบครัวที่ถือเอาฝ่ายชายเป็นใหญ่เป็นผู้นำ ผู้หญิงมีฐานะต่ำกว่าผู้ชาย ในลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายชายอยู่เหนือฝ่ายหญิง ปรากฏในนวนิยายเรื่องลอดลายมังกร เหลียง สือพาณิชย์ มีภรรยาถึงสามคน ซึ่งการมีภรรยาหลายคนเป็นค่านิยมของคนจีนที่เชื่อว่าการมีภรรยาหลายคนจะช่วยให้มีลูกหลานสืบสกุลมากมายต่อไป เป็นการรักษาและดำรงอยู่ของวงศ์ตระกูล ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในนวนิยายว่า

> “ปู่มีย่า 3 คน คนแรกคือย่าเหมยหลิงหรือที่พวกเด็ก ๆ ชอบเรียกกันว่า ย่าใหญ่ หรือ ย่าชั้นสาม เพราะแกมีห้องพักอยู่ชั้นสามของตัวตึก”
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 9)

> “ย่าคนที่ 2 คือ ย่าเนียม ซึ่งเป็นย่าแท้ๆของฉัน แต่พวกชั้นหลานมักเรียกกันว่า ย่ากลางหรือ ย่าใจดี ตามนิสัยใจคอที่อารมณ์ดีเยือกเย็นไม่ค่อยดุด่าว่ากล่าวใคร”
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 10)

> “การที่ปู่มีย่ามาลัย หรือที่พวกเด็ก ๆ เรียกกันว่า “ย่าเล็ก” ซึ่งมีอายุเท่ากับลุงนัฐ เป็นเมียคนที่ 3”
>
> (ลอดลายมังกร, 2542; 93)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผู้ชายที่มีอยู่เหนือผู้หญิง ผู้ชายจีนสามารถมีเมียได้หลายคน อีกทั้งในนวนิยายเรื่องนี้ ย่าเหมยหลิงภรรยาคนแรกต้องทำหน้าที่ดูแลงานในบ้าน แล้วก็ทำหน้าที่หาภรรยาน้อยให้แก่สามีตนเองได้ด้วย ซึ่งเหลียงแสดงให้เห็นวัฒนธรรมค่านิยมของคนจีนแผ่นดินใหญ่ที่มีภรรยาหลายคน เพื่อให้มีลูกหลานสืบสกุลเป็นการสืบทอดวงศ์ตระกูล ทั้งยังเป็นการแสดงถึงฐานะและความมั่งคั่งของผู้ชายชาวจีนด้วย

ในนวนิยาย เรื่อง ซิงตึ๊ง แสดงให้เห็นได้ว่าผู้หญิงไทยเชื้อสายจีนในครอบครัวถูกทำร้ายหลังจากพ่อของหงม้อติดการพนัน แม่ของหงม้อต้องรับจ้างเย็บผ้าที่บ้านเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว พ่อมารีดไถเงินจากแม่และทำร้ายร่างกายแม่ด้วย ดังตัวอย่าง

“เกิดอะไรขึ้น”

เจี่ยที่ก้าวตามมาถามและกวาดสายตาไปรอบๆห้อง ที่ถูกรื้อค้นจนกระจาย กองเสื้อโหลทั้งที่เย็บแล้วและยังไม่ได้เย็บเกลื่อนกลาดอยู่บนพื้น จักรเย็บผ้าเคลื่อนไปจากที่ทางที่เคยตั้งอยู่ ลิ้นชักจักรถูกดึงออกโยนไปทางหนึ่ง และร่างของมารดาหงม้อนั่งฟุบหน้าสะอื้นไห้อยู่มุมห้อง...

“แม่” เด็กสาวถลาไปหา

“หงม้อ”มารดาเงยหน้าที่ปูดบวมขึ้นและกอดลูกสาวไว้แน่น

“บอกหนูซิว่าใครทำแม่”

“อาหว่อง” หญิงผู้ประสบชะตากรรมหลุดปากด้วยเสียงสะอึกสะอื้น

“...เขาอารมณ์เสียกลับมา ดูท่าว่าคงจะเสียหมดตัว มาถึงก็จะรีดเอาเงินจากแม่ พอไม่ได้ก็อาละวาดจนบ้านพัง”

(ซิงตึ๊ง, 2541: 183-184)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์สามีภรรยาที่ผู้หญิงชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนตกอยู่ใต้อำนาจของผู้ชายชาวจีนที่ติดการพนัน ยอมให้สามีทำร้ายตบตีเพื่อเอาเงินที่ตนเองทำงานได้เงินมาเพียงเล็กน้อยไปใช้เล่นการพนัน พ่อของห้งม้อเป็นผู้ชายที่ไม่รับผิดชอบหน้าที่ต่อครอบครัว หากแต่แสดงอำนาจกดขี่ภรรยา และผู้เป็นภรรยาก็ยอมลำบากยอมทนเพื่อครอบครัว แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมีหน้าที่และมีความสำคัญต่อครอบครัวและสังคม ในวัฒนธรรมและสังคมจีนดั้งเดิมผู้หญิงมีฐานะที่ต่ำกว่าผู้ชาย และมักจะถูกผู้ชายดูถูกหรือเหยียดหยามอยู่เสมอ

ในนวนิยายเรื่อง สำเภาทอง ลูกชายสองคนแสดงความกตัญญูด้วยการฝ่าฟันปัญหาการสืบทอดธุรกิจบริษัทปุญญรัตน์การช่าง แม้ต้องทุกข์ยากลำบากเลือดตากระเด็น นวนิยายเรื่องนี้เสนอประสบการณ์ทำธุรกิจในช่วงฟองสบู่แตกของสังคมไทย ปัญหาชีวิตครอบครัวนักธุรกิจในช่วงชีวิตสองชั่วคน(พ่อ-ลูก)ต้องฝ่าฟันจากการที่พ่อของตั๋งฆ่าตัวตาย เพราะพิษเศรษฐกิจฟองสบู่แตก (พ.ศ2540) ทำให้ตั๋งที่เป็นลูกชายคนโตต้องมาทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ทั้งยังแสดงความกตัญญูต่อบิดาที่จากไป ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในนวนิยายว่า

“แม่ขึ้นไปพักผ่อนก่อนเถอะครับ” ตั๋งพูดพร้อมกับเข้าไปพยุงผู้ให้กำเนิด

“...เดี๋ยวคอยลงมาทานของว่างและเตรียมตัวไปวัด”

“ตั๋ง” มารดากุมมือลูกชายคนโตไว้แน่น

“สิ้นพ่อแล้วก็เหลือแต่ลูกที่จะเป็นหลักของแม่กับน้อง”

“แม่ไม่ต้องห่วงหรอกครับ” เด็กหนุ่มให้คำมั่น “ผมจะดูแลแม่กับต๋งและบริษัทของเราอย่างดีที่สุด”

(สำเภาทอง, 2541: 32)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการเป็นลูกกตัญญูต่อพ่อแม่ จะต้องรับหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวดูแลแม่และน้อง ทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัวในฐานะลูกชายคนโตรองลงมาจากพ่อ ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์พี่กับน้อง ที่น้องต้องเคารพพี่โดยเฉพาะพี่ที่มีอำนาจตัดสินใจทุกเรื่องในครอบครัว ผู้ชายชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ยิ่งเป็นลูกชายคนโตด้วยแล้วยิ่งมีความคาดหวังในตัวลูกชายสูงมาก

ในนวนิยายเรื่อง พิมานแพ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่มีความเชื่อมั่นระหว่างเพื่อนของหยงกับหวางที่ลงเรือมาจากเมืองจีนพร้อมกัน ด้วยโชคชะตาทำให้ทั้งสองพลัดพรากจากกันเมื่อกลับมาเจอกันก็มีเรื่องเข้าใจผิดกันเพราะรักผู้หญิงคนเดียวกัน แต่สุดท้ายทั้งสองก็เข้าใจกันเพราะความยึดมั่นในคำว่าเพื่อนของหวางที่มีต่อหยง แม้แต่โจรบัณฑิต(โจรสลัด)ที่วางแผนจะฆ่าทั้งหวางและหยงยังชื่นชมในความเป็นเพื่อนที่หวางมีต่อหยง ความว่า

“เจ้าชิงชังข้า เพราะนึกว่าข้าเอาความลับของเจ้าไปขายแก่พวกอังกฤษ” หยงหันไปทางนายโจร “แต่หวางล่ะ เจ้าไม่มีสิ่งใดที่เคืองแค้นมันด้วย”

“กล่าวโดยสัตย์จริงแล้ว ก็เพราะว่าข้ารู้ว่าหากข้าปล่อยให้มันรอดชีวิตไป มันก็ไม่เลิกราที่จะตามล่าตัวข้า เพราะจิตใจของมันยึดมั่นในความเป็นเพื่อนที่มีต่อหยงเป็นอย่างยิ่ง เมื่อครั้งที่หยงหลบหนีออกไปจากเกาะโจรสลัด มันยอมแม้กระทั่งถูกเฆี่ยนเจียนตาย แต่ไม่ยอมปริปากเปิดเผยว่าหยงหนีไปได้อย่างไร”

“หวาง” หยงพึมพำเรียกชื่อเพื่อนด้วยเสียงที่อ่อนลง

(พิมานแพร, 2560: 372)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของหวาง ที่ยึดมั่นในความเป็นเพื่อนที่มีต่อหยง แม้จะถูกโจรสลัดตีด้วยแส้หางกระเบนก็ยังไม่ยอมบอกว่าหยงหนีออกจากเกาะโจรสลัดได้อย่างไร และในตอนที่เกิดอันตรายทั้งสองก็ไม่เอาตัวรอดคนเดียวและไม่ทิ้งกัน ชาวจีนยึดมั่นในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ที่ต้องมีความจริงใจต่อกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3.3 ความเป็นจีนด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมงคลสัญลักษณ์

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นอาณาบริเวณและสถานที่ที่ชาวจีน เชื่อมั่นศรัทธาว่าเป็นแหล่งสถิตของอำนาจพิเศษที่สามารถทำให้เกิดความสุข ความดี ความงาม ความสมหวังและเป็นแหล่งเติมพลังแก่ชีวิต ที่ประสบกับปัญหาหลายประการ เป็นสถานที่มีอำนาจจากสวรรค์อันได้แก่ เทพเจ้า เทพธิดา นางฟ้า เซียน วิญญาณของบรรพชนประทับเพื่อรับฟังสุขทุกข์ของชนชาวจีนทุกระดับชั้น พื้นที่ดังกล่าวได้แก่เมืองโบราณ พระราชวัง วัดจีน ศาลเจ้าจีน โรงงิ้ว สุสาน ห้องพระหรือหิ้งพระในบ้าน เป็นต้น ชุมชนชาวจีนในประเทศไทยส่วนมากมีสถานที่สักการบูชาอำนาจศักดิ์สิทธิ์ในวัดจีนและศาลเจ้าจีนแทบทุกแห่ง เช่น วัดมังกรกมลาวาสหรือวัดเล่งเน่ยยี่ ถนนเจริญกรุง กรุงเทพฯ วัดจีนประชาสโมสรหรือวัดเล่งฮกยี่ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ตำหนักพระแม่กวนอิมมหาโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ถนนลาดพร้าว กรุงเทพฯ ศาลเจ้าแม่กวนอิมฉื่อปุยเนี่ยเนี้ย (อาเนี้ยเกีย) ถนนพาดสาย กรุงเทพฯ ศาลเจ้ากวางตุ้ง ถนนแปลงนาม กรุงเทพฯ ศาลเจ้าแม่กวนอิม อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี วิหารเจ้าแม่กวนอิม อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ศาลเจ้าโป๊ยเซียน ถนนเยาวราช กรุงเทพฯ เทวสถานวิหารโป๊ยเซียน อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี ศาลเจ้ากวนอู ตลาดเก่าเยาวราช ถนนเยาราช กรุงเทพฯ ศาลเทพเจ้ากวนอู อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ในวัดจีนและศาลเจ้าจีนแทบทุกแห่งมีเทพเจ้ามงคลหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นรูปเคารพ อันเป็นคติความเชื่อในศาสนาพุทธเต๋า และจารีตของขงจื่อ เรื่องราวและความหมายของรูปเคารพเทพเจ้ามงคลนั้น มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับชีวิตสังคม จารีตประเพณีและวัฒนธรรมจีน ศาลเจ้าจีน วัดจีน และห้องพระชาวจีนที่สำคัญได้แก่

เจ้าแม่กวนอิม เป็นพระโพธิสัตว์ ที่ได้รับการกราบไหว้บูชาจากชาวจีนทั่วทุกมุมโลก และแพร่หลายไปอย่างกว้างขวางในทุกที่ที่ชาวจีนอาศัยอยู่ ความหมายของเจ้าแม่กวนอิม คือ ผู้ทรงเปี่ยมด้วยความรักความเมตตาต่อสรรพสัตว์เป็นพระผู้เปี่ยมด้วยความกตัญญู และเป็นสัญลักษณ์แห่งความเมตตามหาการุณย์ เพื่อโปรดสัตว์ให้หลุดพ้นจากห้วงทุกข์ดังคำปณิธานของพระองค์ที่ว่า “หากยังมีกับตกทุกข์ได้ยากก็จะไม่บรรลุพุทธภูมิ” ส่วนการสักการบูชานั้นผู้ใดศรัทธาในพระโพธิสัตว์กวนอิมต้องตั้งมั่นในหลักศีลธรรมละเว้นจากบาปทั้งปวง ทั้งเว้นการรับประทานสัตว์ใหญ่ คือ “เนื้อวัว” ผู้ศรัทธาจึงรับประทานแต่อาหารเจ นิยมถวายน้ำชา ผลไม้และดอกบัว

พระสังกัจจายน์ (มี่เล่อฝอ) ตามคติจีนเป็นพระพุทธรูปอ้วนพลุ้ยเปลือยอก มีใบหน้าสดชื่นร่าเริง สีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส มักหัวเราะเริงร่า สองหูยาวจรดบ่า มีรูปเด็กผู้ชายห้าคนวิ่งรายล้อมอยู่รอบข้างพระสังกัจจายน์ เป็นความหมายของความสุขสมหวัง ใช้เป็นภาพอวยพรให้แก่กันและกัน เพื่อให้การดำเนินชีวิตใดๆสำเร็จสมประสงค์และเพียบพร้อมด้วยปิติสุข

ฮก ลก ซิ่ว เป็นคำเรียกในภาษาจีนแต้จิ๋ว หมายถึง กลุ่มเทพเจ้าสามองค์ พี่เป็นตัวแทนของความเป็นสิริมงคลแห่งชีวิต ฮกหรือฝูซิง เทพดวงดาวแห่งความสุขและความโชคดี ลก คือ ดวงดาว

แห่งวาสนาและลาภยศชื่อเสียง ซิ่ว คือ เทพดวงดาวแห่งอายุยืนยาวด้วยความเป็นสิริมงคล จากนามของเทพแห่งดวงดาวทั้งสาม บ้านเรือนและศาลเจ้าจีนจึงตั้งรูปเคารพ ฮก ลก ซิ่ว

เทพเจ้ากวนอู ได้รับการยกย่องอย่างสูงจากชาวจีนทั่วทุกมุมโลก คติการนับถือกวนอูเป็นเสมือนหนึ่งเทพเจ้า ในประวัติศาสตร์จริงกวนอูมีตัวตนอยู่จริงในปลายสมัยราชวงศ์ฮั่นและสมัยสามก๊ก โดยเป็นพี่น้องร่วมสัตย์สาบานกับเล่าปี่และเตียวหุย เทพกวนอูเป็นผู้มีบุคลิกของขุนศึกผู้เหี้ยมหาญและซื่อสัตย์ มีใบหน้าสีแดง หนวดเครายาวจรดอก สวมอาภรณ์สีเขียว มีใบหน้ากล้าหาญดุดัน ภาพแห่งกวนอูในฐานะของเทพเจ้าแห่งสงคราม มีความหมายคือความเป็นสิริมงคลในการต่อสู้ชิงชัย เป็นเทพแห่งความซื่อสัตย์ เทพแห่งโชคลาภ และเทพแห่งสงคราม การสักการะเทพกวนอูสักการะด้วยน้ำชา สุรา อาหารคาวหวานและผลไม้

จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล พบว่าในนวนิยายเรื่องพิมานแพร กล่าวถึงศาลเจ้าเห้งเจียเล็ก ๆ (ไต้เสี่ยฮุกโจ้ว) ของชาวจีนตระกูลแซ่ฮั่วในภูเก็ต เป็นอีกหนึ่งเทพเจ้าที่นิยมบูชากันอย่างกว้างขวาง ทั้งชาวจีนและชาวไทย นิยมกราบไหว้สักการะขอพร และบูชาเพราะความเลื่อมใสศรัทธา ในด้านความเฉลียวฉลาด ปฏิภาณไหวพริบ รอดพ้นทุกอุปสรรคปัญหา และเป็นเทพแห่งสายเก็งกำไร ดังตัวอย่างว่า

> ศาลเจ้าพ่อเห้งเจียเป็นเพียงศาลเจ้าเล็ก ๆ หลีกเร้นอยู่ในซอยลึกห่างไกลจากสายตาของผู้คน และนาน ๆ จึงจะมีสายแซ่ของแซ่ฮั่ว ซึ่งส่วนใหญ่ล้วนเป็นกุลีหรือพ่อค้าขายของชำเล็ก ๆ น้อย ๆ แวะมากราบไหว้ ต่อปีหนึ่งจึงจะพร้อมกันมาร่วมชุมนุมสักครั้งหนึ่งการชุมนุมก็เป็นไปอย่างเงียบ ๆ ไม่ได้ใหญ่โตดังเช่นศาลเจ้าของแซ่อื่น
>
> (พิมานแพร, 2560: 98)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงคนจีนตระกูลแซ่ฮั่วมีความเคารพศรัทธาในเทพเจ้าเห้งเจียถือว่าเป็นศาลเจ้าที่เข้าลักษณะมงคล เชื่อกันว่าจะประสบความสำเร็จเจริญรุ่งเรือง เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ให้ชาวจีนได้สักการบูชากราบไหว้ โดยเฉพาะชาวจีนที่เป็นกุลีแรงงานในเหมืองที่ภูเก็ต มีการจัดงานฉลองแต่ไม่ใหญ่โตเพราะคนในตระกูลที่ดูแลศาลเจ้าเป็นเพียงชาวจีนชนชั้นกรรมมาชีพเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่องพิมานแพร ยังปรากฏให้เห็นการกล่าวถึงมังกรสัญลักษณ์มงคลของจีน ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในนวนิยายว่า

> “งานปรับปรุงศาลเจ้าก็เสร็จสิ้นลงแล้วพวกเราล้วนขอบคุณในความรักแซ่และกตัญญูต่อบรรพบุรุษของลื้อเป็นอย่างยิ่ง...”

“ลำพังตัวเองกับเหล่าผู้เฒ่าผู้แก่คงไม่มีสติปัญญาทำได้ถึงขนาดนี้”
ผู้เฒ่าเฮ่อยื่นมือที่สั่นเทาออกไปแตะต้องกระเบื้องที่ประดับลงบนตัวมังกรบนผนัง

(พิมานแพร, 2560: 107)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นสัญลักษณ์มงคล คือมังกร ที่คนตระกูลแซ่ฮั่วทำการบูรณะศาลเจ้าเห้งเจียให้หรูหราโอ่โถงประดับกระเบื้องมังกรบนผนังศาลเจ้า คนจีนมีความเชื่อกันว่า มังกร คือสัตว์ที่ทรงพลังและศักดิ์สิทธิ์แห่งฟ้าและดิน ได้รับการกล่าวกันว่ามีความเป็นมิตรมากกว่าความร้ายกาจ เป็นสัญลักษณ์ที่นำมาซึ่งความสุข และความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมือง

ในนวนิยายเรื่อง กุหลาบจีน กล่าวถึงศาลเจ้าแห่งหนึ่งในฮ่องกง ตัวละครเชี่ยวหล่านและเฟยเฟยเด็กสาวหลานอาแป๊ะกงที่เคยเฝ้าศาลเจ้าแห่งนั้นไปกราบไหว้ขอพรให้ปู่ที่จากไปแล้วศาลเจ้าของจีนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เปิดให้ผู้คนเข้ากราบไหว้บูชา ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในนวนิยายว่า

“ตอนนี้ศาลเจ้าแห่งนี้มีใครดูแลแทนปู่ของเธอ” เชี่ยวหล่านตั้งคำถามพร้อมกับเงยหน้าขึ้นมองรูปสลักเทพเจ้าองค์ใหญ่ที่เขม้นมองย่างกรายเข้ามาในศาลด้วยใบหน้าขมึงทึงน่าเกรงขาม

“ฉันไม่รู้” หลานสาวแป๊ะกงสั่นศีรษะ “พอปู่ตายฉันก็ไปอยู่ที่โรงเรียนไม่ได้กลับมาที่นี่อีกเลย”

“ฉันจะไหว้เทพเจ้าได้ไหม” เชี่ยวหล่านถามอย่างลังเล ค่อยๆตอบพร้อมกับเทียน “ได้สิ” เฟย เฟยบอกสีแดงและธูปดอกใหญ่จากถาดหน้าแท่นบูชาส่งให้เพื่อนจ่อกับตะเกียงน้ำมันมะพร้าว

“ฉันจะอธิบายอะไรได้บ้าง” เด็กหญิงถาม

“ได้ทุกอย่าง”เฟย เฟยบอกขณะที่คุกเข่าลงพลอยให้เพื่อนคุกเข่าตาม

“แล้วเธออธิษฐานอะไร”

“อธิฐานให้ปู่มีความสุขและคอยเฝ้ามองดูหนังอยู่บนท้องฟ้า”

(กุหลาบจีน, 2549: 307)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ให้ชาวจีนสักการบูชากราบไหว้เพื่อขอพรและรูปเคารพที่ประดิษฐานอยู่ในศาลเจ้า เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชนชาวจีนและเป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิตที่ต้องมีการดิ้นรนต่อสู้ เพื่อให้มีอาชีพที่มั่นคงและมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต ปัจจุบันฮ่องกงก็ยังเต็มไปด้วยสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ให้สักการบูชา ซึ่งแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวชาวไทยและ

ชาวไทยเชื้อสายจีนเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลไปทัวร์ธรรมะ ทำบุญไหว้พระ ขอพร เสริมดวง เสริมสิริมงคลกันเป็นจำนวนมาก รวมถึงยังนิยมไปไหว้พระแก้ปีชง (ตามความเชื่อส่วนบุคคล) ที่ฮ่องกงกันเป็นจำนวนมาก

เรื่องสั้นชื่อศาลเจ้า แสดงความเปลี่ยนแปลงความเชื่อในการสักการบูชาศาลเจ้า ของผู้คนมากมาย เช่น ชายจีนแก่ผู้เฝ้าศาลเจ้าจีน หญิงชราผู้วนเวียนกราบไหว้เทพเจ้าครั้งแล้วครั้งเล่าวันแล้ววันเล่า ทั้งวันธรรมดาและวันตรุษวันสารท แต่ความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้คนยังเกิดขึ้นไม่เปลี่ยนแปลงไม่หมดไป เทพเจ้ายังคงยืนนิ่งอยู่ที่เดิมชายชราผู้เฝ้าศาลเจ้ายังคงรู้สึกฉงนสนเท่ห์ ชีวิตที่ผูกพันกับเทพเจ้าจนต้องเดินเรื่อย ๆ ไปพร้อมกับกลิ่นหอมแห่งอิสรภาพ ดังตัวอย่างว่า

> เทพเจ้ายังคงยืนนิ่งอยู่ที่เดิมภายใต้บรรยากาศเก่าๆที่เคยเป็นมาหลายต่อหลายปีก่อนในขณะที่สิ่งต่าง ๆ ภายนอกได้เปลี่ยนแปลงไปครั้งแล้วครั้งเล่าตามสภาพของกาลเวลาตรงข้ามศาลเจ้าที่เคยมีบ้านไม้เก่า ๆ สองสามหลังค่อย ๆ กลายเป็นหมู่บ้านที่แออัด ผู้คนที่ทุกข์ยากดิ้นรนกันขลุกขลักอยู่ในนั้นเพื่อการมีชีวิตอยู่ของตัวเองและหลายต่อหลายชีวิต ที่อยู่ในความรับผิดชอบเมื่อความเจริญเข้ามาถึงที่นี่หมู่บ้านเรานั้นได้หายไปเงียบ ๆ และกลายสภาพเป็นตึกที่ก่อสร้างง่าย ๆ หลายคูหาคนแปลกหน้าทยอยกันเข้ามาแทนที่คนที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นเดิมค่อยๆถอยร่นแตกกระซ่านเซ่นกันไป
>
> ... ชายชรามองดูสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยสายตาที่นิ่งสงบ เหมือนมองดูภาพในกระจกเงามัว ๆ วันแล้ววันเล่าที่มีอะไรแปลกใหม่ๆเกิดขึ้นภายนอกแต่สิ่งที่เกิดขึ้นภายในยังไม่เปลี่ยนแปลงไปผู้คนยังเข้ามากราบไหว้เทพเจ้า เสี่ยงเซียมซี หรือวันตรุษวันสารทข้าวปลาอาหารมาถวายผู้คนที่แม้จะมิใช่คนกลุ่มเดิมทั้งหมด แต่ก็ยังมีความยึดมั่นเพื่อถึงไม่แตกต่างกัน
>
> (รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 35-36)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้า การกราบไหว้เทพเจ้ายังเป็นไปตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีน เป็นสถานที่พึ่งทางจิตใจของคนในชุมชนที่ตั้งศาลเจ้าและคนจากภายนอก ซึ่งมีทั้งคนไทยเชื้อสายจีน คนไทยได้เข้ามาใช้เพื่อสร้างกุศล สร้างความดี เมื่อได้เข้ามาไหว้เทพเจ้า ทำบุญ ด้วยความเชื่อที่ว่าจะทำให้จิตใจ สบายใจปลอดโปร่งจากการที่ตนเองมีความทุกข์บางอย่าง ศาลเจ้าเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดความรักความกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวที่เป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต ที่ต้องมีการดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้มีอาชีพที่มั่นคงและมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต แม้สังคมภายนอกจะเปลี่ยนแปลงไปแต่วัฒนธรรมการเคารพกราบไหว้เทพเจ้าของชาวจีนก็ยังคงอยู่

ความเปลี่ยนแปลงในวิถีวัฒนธรรมจีนเดิมเรื่องนี้ถูกผลิตซ้ำหลายครั้งเช่นในเรื่องหมอแมะ หมอจีนโบราณผู้รอบรู้ในการรักษาโรคด้วยการจับชีพจร พยากรณ์อากาศเจ็บป่วยแล้วรักษาโรคด้วยสมุนไพรจีน หมอจีนตระหนักในคุณค่าภูมิปัญญาเดิมของจีน แต่หมอจีนคนนี้เองได้ส่งเสียลูกสาวให้ร่ำเรียนจบวิชาการแพทย์สมัยใหม่และมีสิ่งใหม่ๆเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง

ประภัสสร เสวิกุล เสนอจุดเปลี่ยนทางสังคมทางวัฒนธรรม ในวิถีชีวิตของชาวจีนในเมืองไทยรุ่นที่สามรุ่นที่สี่ ยอมรับวิถีใหม่ของโลกยุคโลกาภิวัตน์สังคมวัตถุนิยม วิถีใหม่ของโลกโลกาภิวัตน์ สังคมวัตถุนิยมทำให้คุณค่ามรดกจีนหลายอย่างเลื่อนลอยแผ่วจางคล้ายกับจะสิ้นลมหายใจ ถึงแม้เทศกาลตรุษสารทจีนจะยังดำรงอยู่แต่ประเพณีพิธีกรรมมีค่าใช้จ่ายมากเกินไปสำหรับกรรมาชนสามัญชนชาวจีนและเจ้าสัวจีนผู้มั่งคั่ง ในนวนิยายก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงบารมีและความมั่งคั่ง มิใช่ฐานคติที่มีศรัทธามั่นคงเป็นหลักอีกต่อไป ประเพณีพิธีกรรมสักการบูชาในวันสำคัญยังดำรงคงอยู่แต่ความหมายเปลี่ยนแปรไปจากคติเดิม

3.4 ความเป็นจีนด้านสังคมและความสัมพันธ์

องค์กรทางสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุล หน่วยสังคมที่เล็กคือครอบครัว หน่วยสังคมที่โตขึ้นคือ เครือญาติหรือกลุ่มแซ่เดียวกันตระกูลเดียวกัน ซึ่งอาจเชื่อมโยงกับแซ่ตระกูลอื่นด้วยการแต่งงานขยายสู่ตระกูลแซ่ของฝ่ายลูกเขยลูกสะใภ้ นอกจากนี้หน่วยสังคมที่มีบทบาททางเศรษฐกิจคือกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มบริษัท ห้างหุ้นส่วนสาขาใหญ่สาขาย่อย หน่วยสังคมกลุ่มนี้มีความเชื่อมโยงแบบเครือข่าย ไปสู่คนบ้านเดียวกันชุมชนเดียวกันมาตุภูมิเดียวกัน คนรู้จักคุ้นเคยสนิทสนม กลุ่มเพื่อนสนิทในสถานศึกษาแต่ละวัย กลุ่มอำนาจที่เคยช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำจุนทั้งชีวิตส่วนตัวและชีวิตทางธุรกิจ

ครอบครัวจีนในเรื่องสั้นและนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล มีสองระดับ คือ ครอบครัวสามัญชนที่ยากจนเป็นผู้ประกอบการค้าขายทั่วไป เช่น ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านกาแฟ ร้านขายของชำ ลักษณะสำคัญคือการขาดต้นทุนชีวิต ทั้งที่เป็นเงินทุน ร้านค้า ที่ดิน ที่อยู่อาศัย มีความยากลำบากต้องใช้ชีวิตอย่างประหยัดและขมขื่น ดังจะเห็นในเนื้อความนวนิยาย ความว่า

> ติงฮั้วเป็นเด็กกำพร้า พ่อตายก่อนสงครามเลิกไม่นาน เหลือแต่แม่ซึ่งรับจ้างเย็บเสื้อโหลหาเลี้ยงครอบครัวโดยเช่าห้องแถวตรงข้ามบ้านเราอยู่กับลูกชายและลูกสาวสองคน...พี่สาวติงฮั้วชื่อเซ็งกับซิ่ว อายุรุ่นราวคราวเดียวกับพี่โมก ทำหน้าที่เป็นลูกมือช่วยแม่สอยเสื้อ ทั้งคู่มีรูปร่างเล็กเหมือนตุ๊กตาและไม่เคยนุ่งกระโปรงหรือแต่งตัวแบบอื่น นอกจากกางเกงผ้าสีน้ำเงินเข้มกับเสื้อคอปกแขนสั้นสีสดที่มีลวดลายดอกไม้เล็ก ๆ สีขาวตัดเย็บเอง (เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 15)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าครอบครัวชาวจีนมีความเป็นอยู่ที่ยากจนขาดต้นทุนชีวิต ความลำบากขมขื่นเพิ่มมากยิ่งขึ้นเมื่อขาดหัวหน้าครอบครัวเช่นพ่อของติงฮั้วไป ผู้เป็นแม่ต้องหาเลี้ยงครอบครัวโดยการรับจ้างเย็บเสื้อโหลซึ่งได้ค่าจ้างไม่มากนัก ลักษณะครอบครัวชาวจีนมีลูกหลายคน อาศัยอยู่ด้วยกันในห้องเช่าเล็ก ๆ ใช้ชีวิตอย่างประหยัด เห็นได้จากการไม่แต่งตัวหรือใส่เสื้อผ้าแบบอื่นนอกจากเสื้อผ้าที่ตัดเย็บเอง

นอกจากการต่อสู้กับความยากจนไร้ปัจจัยการผลิตแล้ว ภายในครอบครัวที่ประกอบด้วยคนสามรุ่นคือ พ่อ-แม่ ลูก หลาน ซึ่งในช่วงคนจีนแบบเสื่อผืนหมอนใบ มีการต่อสู้ระหว่างความเป็นชายความเป็นหญิง มีการกดข่มภายในครัวเรือนระหว่างสามีกับภรรยาพ่อกับลูกสาว โดยมีต้นเหตุจากการให้คุณค่าลูกชายสูงสุดแต่ลูกสาวไร้คุณค่าเป็นสิ่งอัปมงคลเป็นกาลกิณีของครัวเรือน ผู้ให้กำเนิดไม่ให้ความรักความอบอุ่นความเมตตาการุณย์ไม่ให้โอกาสทางการศึกษาทางอาชีพ และโอกาสสืบทอดมรดก ตัวละครซิ้มใบ้ถูกกดทับอย่างซับซ้อนด้วยความเป็นลูกผู้หญิงและความพิการ พ่อและสามีให้ร้ายให้ทุกข์ด้วยคตินิยม ไม่มีความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชายและระหว่างคนพิการกับคนปกติ เธอเป็นหญิงที่ชายไม่ต้องให้สินสอดและน่าจะมีเพศรสที่พิเศษสำหรับผู้ชาย ดังความว่า

> ภายหลังการแต่งงาน นางจึงได้พบว่าแท้จริงแล้วการที่สามีตัดสินใจอยู่กินกับนาง ก็เนื่องจากพ่อแม่ของนางเป็นฝ่ายเสนอยางให้โดยไม่เรียกร้องค่าสินสอด และชายคนนั้นมีความเชื่อว่าผู้หญิงที่เป็นใบ้ให้ความสุขทางเพศรสกว่าปกติ ...นางเริ่มร้องไห้ไม่มีเสียงอีกครั้ง เมื่อรู้ว่าคุณค่าของนางในสายตาของสามีช่างไม่แตกต่างไปจากนางกลางเมืองเลย
>
> (เรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 75)

ส่วนที่สองคือครอบครัวชาวจีนที่มีฐานะปานกลางและฐานะร่ำรวย ชายผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นปิตาผู้อุปถัมภ์ เป็นคุณพ่อคนเก่งและคุณพ่อรู้ดีทุกเรื่อง หลักการที่สมาชิกในครอบครัวต้องยึดถืออย่างเชื่อมั่นไม่มีเงื่อนไขไม่มีข้อโต้แย้ง คือ ความกตัญญู ความรับผิดชอบต่อการสืบทอดภารกิจ ดังนวนิยายเรื่อง สำเภาทอง ไชน่ามูน ม่านมรสุม เสนอปัญหาความสามารถในการบริหารจัดการธุรกิจการค้าของทายาทรุ่นที่ 3-4 ที่มีความยุ่งยากเพราะอิทธิพลของอำนาจภายนอกและการแข่งขันที่ขาดความเป็นธรรม สำนึกเชิงจารีตเชิงศีลธรรมเชิงจริยธรรมไม่ได้เป็นอุดมการณ์หลักเบี่ยงเบนไปจากปรัชญาขงจื่อ ที่สอนจารีตและคุณค่าทางศีลธรรมจารีตว่า หลี่ คือจารีตหรือพิธีกรรมหรือรูปแบบพฤติกรรมที่มีอาณาบริเวณกว้างขวางมาก ตั้งแต่มารยาท วิถีชีวิต แนวปฏิบัติร่วมกันของสังคม ที่มีจารีตตั้งแต่เกิดจนตายลาลับโลกไป หลี่เป็นรูปแบบของชีวิตที่ส่งผ่านจากรุ่นสู่รุ่น ในฐานะที่

เก็บรักษาความหมายอันจะทำให้คนหนุ่มสาว สามารถยึดกุมคุณค่าที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เผชิญ ดังตัวอย่าง

> “พ่อครับ” ธนาพงศ์เอ่ยขึ้นเบา ๆ “โลกเราเวลานี้เปลี่ยนแปลงไปไกลจากยุคที่ก๋งเดินทางทางมาเมืองไทยด้วยเรือสำเภาอย่างมากมายและคงจะหมดสมัยของการก่อร่างสร้างตัวแบบเสื่อผืนหมอนใบอีกต่อไปแล้ว แต่มาถึงยุของการต่อสู้กันด้วยเงินทุนจำนวนมหาศาล ข้อมูลข่าวศาล และเทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ถึงอย่างไรคนเราก็คงขาดความมานะพยายาม ความบากบั่นไม่ย่อท้อและความตั้งใจจริงไปได้”
>
> เขามองไปรอบ ๆ ห้องโถงราวจะค้นหาปู่และบิดา
>
> “ผมก้าวขึ้นบันไดตั้งแต่ขั้นแรกอย่างที่พ่อสอน แต่ก็ไม่มีทางที่จะรู้ว่าจะได้ก้าวขึ้นไปถึงขั้นบนสุดหรือไม่-พรุ่งนี้ผมอาจจะก้าวขึ้นไปได้อีกขั้นหนึ่งหรือไม่อย่างนั้นก็ถอยลงมายืนอยู่ขั้นเดิม แต่ไม่ว่าผลจะออกมาเป็นอย่างไร ผมก็สัญญากับพ่อได้ว่า ผมจะก้าวต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง”
>
> (สำเภาทอง, 2541: 475)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชายชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน มีความกตัญญูและความรับผิดชอบต่อการสืบทอดภารกิจต่อบิดาและปู่ผู้เป็นบรรพบุรุษของตน แม้จะพบเจอปัญหาอุปสรรคมากมายก็จะต่อสู้เพื่อความสำเร็จตามคำสอนของผู้เป็นพ่อ คนไทยเชื้อสายจีนเมื่อเวลาเปิดบริษัทหรือโรงงานต่าง ๆ ทางด้านการค้าขาย หัวหน้าครอบครัวและผู้ใหญ่ในครอบครัวจะหวังว่าลูกหลานของครอบครัวจะสืบทอดงานต่อจากพ่อแม่ ในความคิดของคนไทยเชื้อสายจีนลูกหลานโดยเฉพาะลูกชายคนโตมีสิทธิสืบทอดกิจการของครอบครัว ประธานกรรมการและตำแหน่งสำคัญจะมอบแก่ลูกหลาน แล้วจะสั่งสอนลูกหลานให้ทำธุรกิจอย่างรอบคอบ เพื่อดูแลรักษาและบริหารสืบทอดกิจการของครอบครัวต่อไป

ความสัมพันธ์ในกลุ่มผลประโยชน์ทางธุรกิจ ที่เบี่ยงเบนมากคือความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงวัยกับผู้น้อยและความเชื่อมั่นระหว่างเพื่อน นวนิยายเรื่องไชน่ามูน เสนอว่าความเป็นพี่น้องร่วมสาบาน ความเป็นเพื่อนร่วมสาบานตามวิถีกรีดเลือดสาบาน ไม่อาจเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่ดีมั่นคงได้เพราะผลประโยชน์และกำไรเป็นสิ่งดึงดูดความดีให้หมดไป คนดีที่รักความเที่ยงธรรมต้องอดทนต่อความเป็นผู้เสียเปรียบ คนจีนลูกครึ่งไทยรุ่นที่ 4 ได้เปลี่ยนแปลงตามหลักการอำนาจทุนนิยม ในโลกธุรกิจที่ทันสมัย เช่น สิงคโปร์ ฮ่องกง มาเก๊า ดังจะเห็นในเนื้อหานวนิยายว่า

“พรุ่งนี้ข้าจะแบ่งทรัพย์สินของบริษัทออกเป็นสามส่วน ของเอ็งส่วนหนึ่งของข้าส่วนหนึ่งและของพี่ใหญ่ส่วนหนึ่ง ซึ่งข้าจะเป็นคนดูแลส่วนของพี่ใหญ่เอง ต่อไปนี้ข้าจะทำการค้าเฉพาะกับญี่ปุ่นที่ข้าเป็นคนติดต่อมา ส่วนบริษัทต่างประเทศอื่น ๆ ข้าให้สิทธิแก่เอ็งเต็มที่”

ทั้งหวังอี้และหยงนั่งนิ่ง

(ไชน่ามูน, 2558: 211)

“ไอ้หวังอี้มันจงใจที่จะแข่งขันกับเรา เมื่อสู้ไม่ได้มันก็ไปดึงคนอื่นมาช่วย” หยงฮึดฮัด “ทำแบบนี้มันหยามน้ำหน้ากันเกินไปแล้ว”

“การค้าก็ต้องมีกลเม็ด” พี่รองเอ่ยอย่างใจเย็น “นี่ก็เป็นกลเม็ดของหวงอี้มัน”

“กลเม็ดที่จะทุบหม้อข้าวเรานะหรือ” หยงย้อนถาม

“คงไม่ถึงขนาดนั้นหรอก” เขาส่ายหน้า “ก็คิดเสียว่าแบ่งๆกันกินแล้วกัน”

“แต่ฉันว่าไอ้หวังอี้มันไม่คิดอย่างพี่รองหรอก” หนุ่มแขนเดียวขบเขี้ยว “ฉันเชื่อว่ามันต้องการจะกินคนเดียว ไม่เหลือแม้แต่ข้าวก้นหม้อไว้ให้เรา”

“ยังไงหวังอี้ก็เป็นพี่น้องร่วมสาบาน มันคงไม่ทำอะไรแบบนั้นหรอก” ซิวตัดบท

(ไชน่ามูน, 2558: 233)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องร่วมสาบานของชาวจีน ตามจารีตประเพณีชาวจีนผู้เป็นพี่ชายจะดูแลและให้ความรักความเมตตาแก่น้อง แม้จะถูกเอาเปรียบในเรื่องใดก็ตาม ในขณะที่น้องร่วมสาบานอีกคนแสดงความเคารพเชื่อฟังพี่แต่น้องร่วมสาบานอีกคนอย่างหวังอี้กลับคิดถึงแต่ผลประโยชน์ทางธุรกิจ ไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของการเป็นพี่น้องร่วมสาบานของทั้งสามคนเลย

ผู้หญิงจีนเริ่มมีบทบาททางเศรษฐกิจด้วยต้นทุนจากประสบการณ์ของครอบครัวและแต่งงานได้หลายครั้งมีผิดมีถูกและได้รับโอกาสทางสังคมมากขึ้น แม้จะไม่เท่าเทียมผู้ชาย ในครอบครัวที่มีเพียงลูกสาว พ่อแม่ในครอบครัวนักธุรกิจผู้ร่ำรวยเปิดโอกาสให้กับความเป็นหญิงเก่งมากขึ้น เช่น ตัวละครอาหล่าน ในนวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม เป็นลูกสาวในครอบครัวคนจีนที่ได้เรียนหนังสือและทำงานในบริษัทของครอบครัว แต่งงานตามที่พ่อสั่งและเมื่ออย่าขาดจากสามีคนแรกก็ไปแต่งงานใหม่กับสามีคนที่สองที่เป็นนายธนาคาร ต่างจากผู้หญิงในเรื่องสั้นซิ้มใบ้และเรื่องแผ่นดินใหญ่ในเรื่องสั้นและนวนิยายหลายเรื่อง ประภัสสร เสวิกุล เสนอความอ่อนแอของผู้ชายจีนโดยไม่ปิดบัง เช่น อากู๋ ผู้มีการศึกษาสูงใช้ชีวิตแบบเทวดาที่ไม่สร้างประโยชน์อะไรเลย เป็นเชลยของความรักอย่างอกตัญญู และซังในเรื่องสั้นแผ่นดินใหญ่ผู้อยู่กับประโยคเก่า ๆ “เราไม่มีไร่นามากมายที่แผ่นดินใหญ่”

จึงทุรนทุรายที่จะกลับไปเมืองจีนจนถูกซ้อมเพราะแอบลงเรือสินค้า ซ่อนตัวในคอนเทนเนอร์เพื่อกลับเมืองจีนแผ่นดินใหญ่ ความเป็นชายความเป็นหญิงมีจุดเปลี่ยนที่ตัวละครอาจเปลี่ยนผ่านและเปลี่ยนไม่ผ่านได้ทั้งสองด้าน

3.5 ความเป็นจีนด้านอาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และการแพทย์จีน

การตอบสนองความต้องการปัจจัยสี่ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ก่อเกิดชีวิตวัฒนธรรมประจำวันของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน หลายสิ่งยังเป็นอัตลักษณ์จีนแต่บางสิ่งมีความเป็นสากลคล้อยตามบริบททางสังคมใหม่และกระแสโลกาภิวัตน์

วัฒนธรรมอาหารการกินของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ขึ้นอยู่กับฐานะของครอบครัว ครัวเรือนกรรมาชนผู้ใช้แรงงาน ผู้ประกอบการขนาดเล็ก อยู่กินอย่างประหยัดเพราะความยากจนขาดปัจจัยการผลิต อาหารประจำวัน คือ ข้าวต้มราดน้ำซีอิ้ว น้ำเต้าเจี้ยวน้ำเต้าหู้ ผักต้ม ผัดผัก ปลาเค็ม กุนเชียง ผักดอง เป็นต้น ขาดอาหารประเภทเนื้อหมู เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา เห็ด ซึ่งเป็นอาหารหลักของครอบครัวฐานะดี มีกินทุกมื้อทั้งในยามปกติและเทศกาลตรุษสารท โดยอาหารประเภทเนื้อเป็นสัญลักษณ์ของความมั่งคั่ง ร่ำรวย คู่กับภาชนะเคลือบหรือถ้วยชามลายคราม ลายเบญจรงค์ หรือภาชนะเงินอย่างที่เรียกว่า ช้อนเงินช้อนทอง การรับประทานอาหารมงคลคือการฉลองวันตรุษวันสารท วันขึ้นปีใหม่หรือที่เรียกว่าตรุษจีน อาหารมงคลทั้งเนื้อหมู หัวหมู เป็ด ไก่ กุ้ง ปลา เส้นหมี่ ส้ม ถูกนำมาไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษ ก่อนการแจกจ่ายไปยังญาติพี่น้องผู้สนิทคุ้นเคย

จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยพบว่าได้มีการนำเสนออธิบายให้เห็นถึงอาหารการกินของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน แม้จะไม่แสดงให้เห็นอย่างละเอียดมากนัก แต่ก็สามารถทำให้เข้าใจแหล่งที่มาของอาหารและลักษณะอัตลักษณ์เกี่ยวกับอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์จีนได้ เช่น เรื่องสั้นวันตรุษ กล่าวถึงความขัดสนของครัวเรือนที่ยากจนขาดเนื้อหมู ขาดน้ำชา มีเพียงเป็ดไก่อย่างละตัว ต้องขายป้านน้ำชาเก่าๆ ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในเรื่องสั้นว่า

> ปีที่แล้ว ตรันยังสามารถหาเงินจำนวนหนึ่งให้ลูกในวันตรุษจีนได้ แม้ว่าจะไม่มากมายเท่ากับหลายปีที่ผ่านมา
>
> แต่สำหรับปีนี้และจนกระทั่งบัดนี้ ตรันก็ยังไม่มีเงินที่จะให้ลูก ยังโชคดีอยู่บ้างที่ตรันมีไก่และเป็ดเหลืออยู่อย่างละตัวสองตัว อย่างน้อยก็ทำให้ตรันไม่ต้องทุกข์ใจไปกว่านี้ในการหาเป็ดไก่มาเซ่นไหว้ ตรันประคบประหงมเป็ดไก่จำนวนนี้อย่างระมัดระวังเหมือนกับเป็นสิ่งที่มีค่าอย่างยิ่งยวด ทั้ง ๆ ที่วันตรุษจีนมาถึงแล้ว มูลค่าของมันก็เพียงแต่ถูกเชือดเหมือนตัวอื่น ๆ เท่านั้น
>
> (ตรันวันตรุษ. 2555 : 119)

หรือในเรื่องสั้น ตี๋น้อย ก็กล่าวถึงอาหารที่คนจีนสามารถหากินได้ตามแหล่งชุมชนที่อยู่อาศัย เป็นบทสนทนาของอาแป๊ะที่ชวนตี๋น้อยไปกินข้าวที่ร้านขายข้าวต้ม ความว่า

> “ไปกินข้าวด้วยกันสิ”
>
> แกชวนและเดินออกไปสู่ร้านขายข้าวต้มปากทางเข้าตลาด-บ่ายคล้อยมากแล้วคนในร้านค่อยบางตาลง เจ้าของร้านร่างอ้วนใหญ่ยืนตักข้าวต้มกับหม้อดินใบใหญ่ส่งให้ลูกค้าที่นั่งอยู่บนม้ายาวหน้าแผง แม้จะเหงื่อไหลโซมร่างแต่แกก็ยังอารมณ์ดี
>
> “จับฉ่ายนะ”
>
> แกร้องถามแป๊ะอย่างคุ้นเคย
>
> “เออ...”
>
> แป๊ะทรุดตัวลงนั่งข้างๆคนขี่สามล้อสองสามคนคนที่นั่งกินอยู่ก่อน...ข้างหน้านั้นเต็มไปด้วยการอาหารหลายชนิดและช่วยเปล่าหลายใบ
>
> “นั่งนี่ซิ”
>
> ชายชราเรียกให้เด็กหนุ่มลงนั่งข้าง ๆ
>
> “ข้าวต้มสองถ้วย”
>
> แกร้องบอกขณะที่เอื้อมมือออกไปรับจานจับฉ่าย
>
> “หมูเค็มอีกจานนะ”
>
> คนขี่สามล้อสั่ง
>
> “กินยังกับฮ่องเต้”
>
> อาแป๊ะค่อนเบาๆพลางคุ้ยข้าวต้มเข้าปาก...เด็กหนุ่มด้วยความรู้สึกศรัทธาเลื่อมใสเหมือนกับมองดูวัตถุโบราณที่มีค่าชิ้นหนึ่ง ตลอดระยะเวลานานแสนนานที่ผ่านมาดูเหมือนว่าแกจะแทบจะไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปจากความเป็นคนจีนรุ่นโบราณเหมือนอย่างกับก๋งของเขาที่เคยเห็นในภาพถ่ายบานใหญ่บนหิ้งบูชา ในขณะที่คนจีนรุ่นเดียวกับแกหรือรุ่นหลังๆ ได้กลายเป็นคนในอีกสังคมใหม่ไปอย่างเงียบ ๆ
>
> (ตี๋น้อย. 2537 : 23-24)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าอาแป๊ะสั่งอาหารเพียงจับฉ่ายกับข้าวต้มกินเท่านั้น ในขณะที่คนถีบสามล้อกินอาหารหลายอย่างดูได้จากถ้วยชามที่วางอยู่บนโต๊ะและยังสั่งหมูเค็มเพิ่มอีก ทำให้อาแป๊ะค่อนแคะว่ากินอย่างกับฮ่องเต้ เพราะอาหารอย่างหมูเค็มมีราคาแพงกว่าจับฉ่ายที่แกสั่งมาก ต้มจับฉ่าย เป็นชื่อจากภาษาจีน “จับ” แปว่า 10 “ฉ่าย” แปลว่า ผัก แปลตรงตัวคือผักสิบอย่าง

หมายถึงการต้มผักหลายๆอย่างมาผสมกันอาจมีผักไม่ถึงสิบอย่างก็ได้ ซึ่งต้มจับฉ่ายนั้นถือกำเนิดมาจากชาวจีนแต้จิ๋ว

ในนวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม กล่าวถึงอาหารจีนที่นิยมรับประทานในหมู่ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน เช่น อิ้วจาก๊วย ข้าวต้มกุ๋ย ก๋วยเตี๋ยว สุกี้ เฉาก๊วย ดังจะเห็นได้จากเนื้อความในนวนิยายว่า

> อาจจะเพราะว่าเมื่อคืนกว่าจะหลับนอนได้ก็ดึกดื่นค่อนคืน เช้าวันนี้ผู้เฒ่าซุงจึงตื่นสายกว่าปกติ และง่วนอยู่กับภารกิจประจำวันจนแทบจะหลงลืมเรื่องราวผู้ชายสองคนเสียสนิทต่อมาเมื่อกลับจากอาบน้ำที่ห้องน้ำท้ายตลาดและแวะกินกาแฟกับอิ้วจาก๊วยที่รถเข็นแถวป้ายรถเมล์ข้างกำแพงวัดและเดินกลับมาถึงที่พัก แกจึงพบว่าเด็กสองคนนั่นนั่งรอแกอยู่ที่หน้าบ้านด้วยหน้าตาเนื้อตัวที่สะอาดสะอ้านกว่าเมื่อคืน
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 5-6)

> “กินข้าวด้วยกันเลยไหม” แกถาม
>
> “ฉันยังไม่หิว” เจ๊ปอผุดลุกขึ้นอย่างงอน ๆ “เดี๋ยวฉันจะออกไปรับหลินกับหล่านแล้วจะเลยไปกินสุกี้กันก่อน”
>
> “ตามใจ” เถ้าแก่เส็งคีบกับข้าวและลงมือพุ้ยข้าวโดยไม่สนใจกับเจ๊ปอที่เดินลงส้นปึงๆออกไปจากห้องนั้น
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 40)

> “ถ้าอย่างนั้น เดี๋ยวตอนเย็นเราออกไปซื้อของที่ตลาดกัน ข้าจะเลี้ยงเฉาก๊วยเกาลูนเอ็งถ้วยหนึ่ง” เด็กชายผู้อายุมากกว่าพูดอย่างเอาใจ
>
> (มานมรสุม, 2541: 45)

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึงอาหารการกินของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน อิ้วจาก๊วย หรือที่คนไทยเรียกผิดกันทั้งประเทศว่า ปาท่องโก๋ เป็นขนมที่นิยมกินกันอย่างแพร่หลายสืบทอดกันมายาวนานในหมู่ชนชาวจีน ส่วนสุกี้ เป็นอาหารจีนที่ปรุงด้วยเนื้อสัตว์ เต้าหู้ ผัก วุ้นเส้น ไข่ กินกับน้ำจิ้มนิยมรับประทานแบบหม้อไฟ และเฉาก๊วย เป็นอาหารหวานชนิดหนึ่ง ซึ่งแพร่หลายในประเทศจีนจนถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การรับประทานเฉาก๊วยแต่เดิมชาวจีนจะกินกับน้ำตาลทรายแดง โดยเอามาคลุกกับน้ำตาลให้เข้ากัน ปัจจุบันเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะที่เป็นทั้งในอาหารหวานและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ

ส่วนการกินเลี้ยงในแวดวงธุรกิจเป็นอาหารจากภัตตาคารห้อยเทียนเหลา เหมือนอาหารของฮ่องเต้และมีฐานะเป็นสื่อแสดงเกียรติ ศักดิ์ศรีของคู่เจรจาธุรกิจ อาหารในบรรยากาศของภัตตาคารชั้นนำคือสื่อที่เชื่อมโยงกับความสำเร็จและผลประโยชน์ รวมไปถึงบ่งบอกถึงฐานะของผู้ที่สามารถรับประทานอาหารในภัตตาคารได้ว่าเป็นบุคคลที่มีฐานนะดี ร่ำรวย ดังปรากฏในนวนิยาย สำเภาทอง กล่าวถึงการไปทานอาหารของตั๋ง (ธนาพงษ์) ตัวละครเอกกับแม่เพื่อนของแม่ ดังตัวอย่าง

> “เมื่อกี้คุณสุมาลีโทรมาหาแม่ ตกลงนัดทานข้าวกันเย็นนี้ที่ร้านอาหารจีนฮ่องเต้ ถนนสาธร เพราะพรุ่งนี้แกต้องกลับเชียงใหม่แต่เช้า”
>
> เมื่อธนพงศ์ ปุญญรัตน์ ก้าวเข้าไปในห้องพิเศษของภัตตาคารจีนแห่งนั้น ทั้งมารดาและผู้เป็นแขกสองแม่ลูกนั่งอยู่ที่โต๊ะก่อนแล้ว
>
> (สำเภาทอง, 2541: 108-110)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงถึงฐานะของธนาพงศ์ (ตั๋ง) ที่สามารถรับประทานอาหารในภัตตาคารได้เพราะเป็นประธานบริษัทปุญญรัตน์การช่าง บ่งบอกถึงความร่ำรวย มีฐานะดี ภัตคารจึงเป็นแหล่งอาหารจีนสำหรับคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานะ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า การดื่มชา ก็ถือเป็นอาหารจีนประเภทเครื่องดื่มของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมดื่มกันมาก ต้นกำเนิดชาอยู่ที่ประเทศจีนหลังจากคนจีนโบราณได้ค้นพบต้นชาในระยะแรกใช้ใบชาในการทำยา ต่อมาใช้เป็นเครื่องดื่ม ใบชาของจีนแบ่งตามวิธีการทำเป็นชาเขียว ชาแดงชา อูหลง ชาดอกไม้ ชาถัวฉา ชาจวนฉา เป็นต้น ชาแต่ละประเภทก็ยังแบ่งออกได้เป็นหลายชนิดได้แก่ชาเขียว มีความสดและนุ่มไม่ผ่านกรรมวิธีการหมักชาเขียวที่ขึ้นชื่อคือชา “หลงจิ่ง”ของหางโจว “ปี้หลัวชุน”ของเจียงซู ชา “เหมาเฟิง”ของภูเขาหวงซาน มณฑลอันฮุย และชา “ลิ่วอันกวาเพี่ยน” ของอำเภอลิ่วอัน มณฑลอันฮุย ชาแดง เป็นชาที่ผ่านกรรมวิธีการหมักส่งออกมาจะได้น้ำชาสีแดงสดแสดงที่ขึ้นชื่อของจีนคือชา “ชีหง” ของอันฮุย ชา “เตียนหง” ของหยุนหหนาน ชาอูหลงเป็นชาที่ผ่านกรรมวิธีการหมักแค่ครึ่งเดียว ใบชาจะแผ่บานและหยาบใหญ่ สีของชาจะเป็นสีทอง ชาอูหลงที่ดีที่สุดคือชา “อูอี๋เหยียนชา” ผลิตที่มณฑลฝูเจี้ยน ชาดอกไม้ เป็นชาที่มีเฉพาะประเทศจีนเพียงประเทศเดียว เป็นการนำดอกไม้หอมที่ผ่านการอบรมกับใบชาที่มีชื่อเสียงคือชามะลิของฝูเจี้ยน ชาถัวฉา เป็นชาชนิดหนึ่งที่ผลิตในยูนนานและเสฉวน ผ่านการอัดจนมีรูปร่างคล้ายกับหมั่นโถวก้อนกลม ๆ ชาจวนฉา คือชาที่อัดเป็นรูปร่างคล้ายกับก้อนอิฐเป็นชาที่ชนกลุ่มน้อยชาวมองโกลและธิเบตชอบดื่ม (วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, 2550: 267)

การดื่มชาไม่เพียงแต่สามารถดับกระหายเท่านั้นยังช่วยขจัดความอ่อนเพลีย ช่วยย่อยอาหาร ป้องกันโรคบางโรคได้ การดื่มชาเป็นระยะเวลานาน ๆ จะมีประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกาย คนจีนชอบ

ดื่มชาและมักใช้ชาสำหรับรับรองแขกหรือเพื่อนเป็นส่วนใหญ่ ใบชาถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันของคนจีนก็ว่าได้ ในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยพบการดื่มชาดังตัวอย่าง

> “ชาหรือกาแฟดีครับ”
> ธนพงษ์ถามเมื่อบริกรเก็บจานอาหารไปจากโต๊ะ
> “ชา” เขาลดสายตาลงมองลิสต์ “เอริลเกรีย์ก็แล้วกันครับ”
> (สำเภาทอง, 2541: 65)

> นุจรี เทวาภิบาล เงยหน้าจากเอกสารที่กำลังอ่านอยู่ เมื่อเลขานุการหนุ่มถือถาดบรรจุถ้วยน้ำชาและขนมปังกรอบเข้ามาในห้องทำงาน
> “เอามานี่เลย” หล่อนบอกเมื่อเห็นเขาทำท่าจะยกถาดไปที่โต๊ะรับแขกมุมห้องซึ่งหล่อนใช้เป็นที่ดื่มชายามบ่ายเป็นประจำ
> (สำเภาทอง, 2541: 175)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นอัตลักษณ์การดื่มชาของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนมักดื่มชาเป็นประจำ ทั้งเวลางานและเวลาส่วนตัว ดังที่ธนพงษ์ (ตั๋ง) ไปทานอาหารกับนุจรีเพื่อคุยเรื่องธุรกิจ ก็ยังมีการดื่มชาเป็นส่วนหนึ่งของการพบปะพูดคุยกัน หรือในเวลาส่วนตัวของนุจรีที่อยู่ในบริษัทก็ใช้เวลาว่างในการดื่มชาเป็นประจำ แสดงให้เห็นถึงการธำรงวัฒนธรรมค่านิยมในการดื่มชาของคนจีนที่ถูกสืบทอดโดยคนรุ่นลูกรุ่นหลาน

ในเรื่องสั้น ตรันวันตรุษ บรรยายถึงการดื่มน้ำชาของตรัน ดังเนื้อหาในเรื่องสั้นกล่าวว่า

> ตรันเดินช้า ๆ ไปที่โต๊ะตัวเล็ก ๆ มุมห้อง ป้านน้ำชาเก่าๆวางอยู่ตรงนั้นพร้อมกับถ้วยน้ำชาปากบิ่น ตรันรินน้ำจากป้านลงถ้วย และยกขึ้นจิบอย่างครุ่นคิดใบชาในป้านนั้นเก่าจนไม่มีสีชา แต่ตรันก็ยังคงเติมน้ำร้อนลงไปในป้านเสมอด้วยความเคยชินและหวังว่าสักวันหนึ่งแกจะพอมีเงินซื้อชาหอมจากฮานอนมาเติมลงในป้านได้
> (60 เรื่องสั้นประภัสสร เสวิกุล, 2555: 119)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการดื่มชาของคนจีน ไม่ว่าชนชั้นไหนก็ดื่มชาเป็นกิจวัตรประจำเช่นเดียวกับที่นำเสนอผ่านเรื่องของตรันผู้ที่มีฐานะยากจนก็ยังคงดื่มชา และมีความหวังว่าหากมีเงินทองหรือฐานะดีขึ้นตรันจะสามารถหาชาที่ดีมีคุณภาพมาไว้ดื่มได้

อาหารจีนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างพฤติกรรมของคน และรูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน กลุ่ม หรือสังคม วิถีอาหารเป็นระบบของความรู้และการแสดงออกที่เกี่ยวข้องอาหารที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม อาหารยังเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมซึ่งเชื่อว่าให้คำจำกัดความพื้นฐานของลักษณะทางวัฒนธรรมของปัจเจกชนและลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มได้

ส่วนการแต่งกาย เรื่องสั้นของประภัสสรที่ย้อนยุคช่วงเสื่อผืนหมอนใบ เสนอภาพกรรมมาชน กุลีจีน ที่ยากจนสวมเสื้อผ้าเนื้อหยาบ นุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อกุยเฮง สวมหมวกกุ้ยเล้ย สวมรองเท้าแตะหรือเกี๊ยะ ส่วนขุนนางจีนที่รับราชการในราชสำนักไทย สวมเสื้อราชปะแตน นุ่งกางเกงแพรจีน ส่วนผู้หญิงแต่งชุดกระโปรงป้ายยาว สีสันด้วยผ้าไหมละเอียดเนื้อดี ส่วนนักธุรกิจคนสำคัญในช่วงยุคทุนนิยมร่วมสมัยแต่งกายแบบสากล บุคลิกดี สง่างาม ท่าทางองอาจ เช่น เจ้าสัวเหลียง สือพาณิชย์ ในเรื่องลอดลายมังกร และประธานหวู่ นักธุรกิจใหญ่แห่งสิงคโปร์ ในเรื่องไชน่ามูน ดังตัวอย่าง

> “ถูกแล้ว” ผู้สูงวัยผงกศีรษะ เรือนร่างสูงโปร่งในชุดแบล็กไทหยัดยืนอย่างไม่สะทกสะท้าน
>
> “ผมเดาว่าท่านประธานคงร้องไห้คนเดียว และหัวเราะกับผู้คนมามาก” ดาเนียลจิบบรั่นดีช้าๆเพื่อกำซาบรสละมุน
>
> (ไชน่ามูน, 2558: 24)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นการแต่งกายของนักธุรกิจอย่างประธานหวู่ ชายชาวจีนเจ้าของธุรกิจนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้ารายใหญ่ของสิงคโปร์ในชุดแบล็กไท คือ ชุดสูททักสิโด้ เป็นชุดที่ใส่สำหรับออกงานเลี้ยงกลางคืนที่เน้นความหรูหราหรืองานที่เป็นพิธีการ เพื่อให้เกียติเจ้าภาพและเจ้าของงาน

ในเรื่องสั้น รองเท้าไม้ บรรยายถึงการแต่งกายของชายชาวจีนอย่างกู๋ ดังเนื้อหาในเรื่องสั้นว่า

> กู๋เป็นลูกชายคนเดียวของยาย และเป็นคนเดียวในบ้านที่ไม่ทำงาน แกมีห้องเล็ก ๆ อยู่บนชั้นสามของตัวตึก และมีชีวิตอยู่เพียงลำพังในโลกแคบ ๆ ใบนั้น กินอาหารที่ยายจัดสำหรับส่งขึ้นไปให้ อ่านหนังสือพิมพ์ภาษาจีน ฟังเพลงจีนจากเรื่องเล่นแผ่นเสียงรุ่นโบราณ และไม่ยอมพูดคุยกับใครนาน ๆ จึงจะออกจากห้องด้วยชุดกางเกงแพรสีดำ เสื้อกุยเฮงสีขาวสะอาดและสวมรองเท้าไม้
>
> (รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 61)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นลักษณะการแต่งกายของชายชาวจีนอย่างกู๋ ที่แต่งกายด้วยชุดกางเกงแพรสีดำ เสื้อกุยเฮงสีขาวสะอาดและสวมรองเท้าไม้ เป็นลักษณะการแต่งกายของชาวจีน เสื้อกุยเฮงเป็นลักษณะเสื้อแขนสั้น คอกลม ผ่าอก มีกระดุม อาจเป็นกระดุมปมปรือกระดุมเม็ด กางเกงแพรมีลักษณะเป็นกางเกงแพรขายาวเนื้อผ้าเบาสบายนุ่มลื่นเหมาะสำหรับใส่อยู่บ้านหรือใส่นอน และรองเท้าไม้หรือเกี๊ยะเป็นลักษณะรองเท้าที่ทำมาจากไม้

ในนวนิยายเรื่อง กุหลาบจีน ตัวละครหลินเจียใส่ชุดกระโปรงแบบจีน หรือที่เรียกกันว่าฉีผาวหรือกี่เพ้า ดังตัวอย่างว่า

> หญิงสาวในชุดกระโปรงยาวติดกันแบบจีนเสื้อคอตั้งแขนกุดตัดเย็บอย่างประณีตด้วยผ้าไหมเนื้อดีสีแดงสดเยื้องกรายผ่านหมู่นักพนันในคาสิโนอันใหญ่โต หรูหราด้วยท่าทางประหนึ่งนางพญา ก่อนจะหยุดอยู่ที่โต๊ะโป๊กเกอร์มุมห้องที่มีสุภาพบุรุษต่างวัยล้อมวงอยู่
>
> (กุหลาบจีน, 2549: 78)

หรือ

> หญิงสาวในวัย 20 เศษ รูปร่างระหง สวมชุดกี่เพ้าสีแดงขับผิวขาวผ่องที่ก้าวเท้าลงจากรถลาก มองไปยังเงาตะคุ่มของร่างที่ยืนกอดอกห่อไหล่อยู่ใต้ต้นไม้ ก่อนส่งค่าโดยสารให้กรรมกรชาวจีนที่รับจ้างลากรถ
>
> (พิมานแพร, 2560: 122)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นการแต่งกายของหลินเจียจากนวนิยายเรื่องกุหลาบจีน และ ฮวยฮ้อเด็กสาวในนวนิยายเรื่องพิมานแพร เรียกว่า กี่เพ้า เป็นชุดที่ดัดแปลงมาจากชุดของหญิงชาวจีนในสมัยราชวงศ์ชิง กี่เพ้าเป็นเครื่องแต่งกายที่เกิดจากการหลอมรวมเป็นหนึ่งของชนชาติต่าง ๆ ของจีนและถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวจีน กี่เพ้าเป็นงานตัดเย็บที่รวมเอาศิลปะหลายแขนงไว้ด้วยกัน แสดงถึงวัฒนธรรมการแต่งกายของผู้หญิงชาวจีน

ส่วนที่อยู่อาศัย ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยากจนอาศัยอยู่ในห้องเช่าเป็นห้องแถวสี่เหลี่ยมขนาดเล็ก ๆ เปิดด้านหน้าเป็นพื้นที่ค้าขาย ด้านหลังเป็นที่พักอาศัย ผู้มีฐานะดีที่อยู่อาศัยเป็นตึกทรงสูงหลายชั้นหรืออาจเป็นคฤหาสน์ทรงเก๋งจีนอย่างบ้านเล่ง-หงส์ ในนวนิยายเรื่องพิมานแพร ดังตัวอย่าง

> กลางลานกว้างที่ปูด้วยแผ่นอิฐสีแดงก้อนโตๆนั้น ตึกทรงเก๋งจีนสองหลังตั้งอยู่เคียงคู่กัน ทั้งสองตึกราวจะเป็นรูปเงาของกันและกันเนื่องจากถอดแบบมาได้โดยไม่ผิดแผกแตกต่างกันแม้แต่น้อย ไม่ว่าจะเป็นทรวดทรง ขนาดความสูงต่ำ ลวดลายประดับประดาด้วยกระเบื้องที่หน้าจั่ว และหลังคาที่มุงด้วยกระเบื้องแบบจีน ด้านหลังมีตึกยาวเชื่อมต่อกันเป็นรูปตัวยู
>
> (พิมานแพร, 2560: 20)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นที่อยู่อาศัยของชาวจีนที่อพยพมาอยู่ในเมืองไทย เมื่อสามารถตั้งตัวและร่ำรวยมีเงินก็จะสร้างที่อยู่อาศัยเป็นตึก และยังคงความเป็นจีนด้วยการสร้างที่อยู่อาศัยแบบรูปแบบจีนเป็นตึกทรงเก๋งจีน เก๋ง คืออาคารรูปทรงจีน ที่ปะปนอยู่ในงานสถาปัตยกรรมไทยมาตั้งแต่โบราณ ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน หมายถึงเรือน หรือตึกที่มีรูปหลังคาแบบศาลาจีน ก่อด้วยอิฐหรือปูน ไม่ได้สร้างด้วยไม้ทั้งหมด การสร้างบ้านหรือที่อยู่อาศัยเป็นตึกของคนจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นตึกหรือคฤหาสน์หลังใหญ่เพราะชาวจีนมักอยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ ที่ประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา ลูก หลาน อาศัยอยู่รวมกัน เช่น ในนวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร ก็มีเนื้อหาบรรยายถึงที่อยู่อาศัยของครอบครัวเหลียง สือพาณิชย์ ที่สร้างบ้านเป็นตึก ดังเนื้อความในนวนิยายว่า

> ตึกใหญ่ที่พวกเราอาศัยอยู่ขณะนี้ สร้างมาตั้งแต่ พ.ศ. 2496 เมื่อปู่อายุได้ 33 ปี เป็นปีเดียวกับที่ย่าเนียมมีอานุช และย่าเหมยหลิงพาลุงเทียนกับลุงแอนดี้มาจากเมืองจีน ตึกหลังนี้สูงสามชั้น แต่ละชั้นด้านหน้ามีระเบียงยาวตลอดโครงสร้างตึกตักเลอะเละ ผนังด้านนอกมีหินก้อนโตๆแปะเป็นแห่ง ๆ...
>
> เมื่อแรกนั้นตึกหลังนี้อยู่ในเนื้อที่เดียวกับโรงงานทอผ้าแต่เมื่อปู่ย้ายโรงงานไปรวมกันไว้ที่พระประแดง บริเวณหน้าตึกก็เลยกลายเป็นลานโล่งๆอาศัยเป็นที่จอดรถของลูก ๆ หลาน ๆ บ้าง รถบริษัทหรือรถโรงงานที่เสีย ๆ บ้าง...ย่าเนียมเล่าว่าบางทีก็มีใครไม่รู้ลากซากรถเก่า ๆ เข้ามาทิ้งตรงลานนั้นด้วย อาจจะคิดว่าบ้านเราเป็นเซียงกงหรือป่าช้ารถยนต์ก็ได้ แต่ตอนหลังอานงพาเป็นตัวตั้งตัวตีทำลานจอดรถเป็นสนามเทนนิสขนาด 4 คอร์ด พอเลิกงานตอนเย็นๆพวกพนักงานที่บริษัทก็จะแวะมาเล่นเทนนิสกันเป็นที่สนุกสนาน แต่คนที่ไม่สนุกด้วยเห็นจะเป็นอานิรันดร์สามีของอานงพาที่นั่งหน้าตาบึ้งตึงอยู่ในห้องคนเดียว
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 23-24)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการสร้างที่อยู่อาศัยของครอบครัวคนจีนอย่างเหลียงสือพาณิชย์ ที่อยู่อาศัยกันเป็นครอบครัวใหญ่ พื้นที่อยู่อาศัยเป็นตึกสามชั้นมีพื้นที่หน้าตึกเป็นลานกว้างสมารถจอดรถและเป็นลานตีเทนนิสบ่งบอกถึงฐานะที่ร่ำรวยของชาวจีนในเมืองไทย และการอาศัยอยู่ในครอบครัวคนจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนในรุ่นสองรุ่นสาม

ในเรื่องสั้น ตี๋น้อย ผู้เขียนบรรยายให้เห็นที่อาศัยอยู่ของตี๋น้อยกับครอบครัวเป็นห้องเช่าสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ด้านหน้าห้องพ่อของเขาเปิดเป็นร้านขายกาแฟ มีพ่อ แม่ พี่สาว พี่ชาย น้องสาว น้องชาย และตี๋น้อยอาศัยอยู่ด้วยกัน ดังเนื้อความในเรื่องสั้นว่า

> ไอน้ำลอยตัวจากหม้อน้ำที่ตั้งอยู่บนเตาอั้งโล่อันใหญ่เป็นเหมือนสัญญาณแห่งการเริ่มต้นวันใหม่ของครอบครัว แม่เตรียมเครื่องกาแฟอยู่เงียบๆ ขณะที่พ่อไอแค้กๆอยู่หลังบ้าน พี่ชายคนโตสาละวนอยู่กับการยกเก้าอี้ลงจากโต๊ะหินอ่อนกลมกลมๆ และพี่สาวกวาดพื้นอย่างลวกๆ น้องสาวคนเล็กแต่งตัวเสร็จแล้วและกำลังเตรียมตัวจะไปโรงเรียน ส่วนน้องชายคงจะยังไม่ลุกจากที่นอน
>
> พ่อเดินกลับเข้ามาข้างในแกบ่นอะไรพึมพำขณะที่เดินไปเปิดประตูหน้าร้าน-เด็กหนุ่มนั่งมองดูสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากมุมหนึ่งของห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ ...หลายปีมาแล้วนับตั้งแต่จำความได้บทละครแห่งชีวิตบทนี้ไม่เคยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมแต่ละคนดูเหมือนจะเป็นนักแสดงที่เชี่ยวชาญในบทบาทของตน...บทที่ซ้ำซากและจำเจเหล่านี้
>
> (ตี๋น้อย. 2537 : 11)

จะเห็นได้ว่าที่อยู่อาศัยของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่ฐานะยากจนหรือเป็นชนชั้นกรรมาชีพ จะอาศัยอยู่ห้องเช่าสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ตามตรอกซอกซอยของแหล่งชุมชนคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยออยู่ หากเป็นคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนที่มีฐานนะร่ำรวยก็จะสร้างที่อยู่อาศัยเป็นตึกขนาดใหญ่ ที่อยู่อาศัยยังบ่งบอกถึงลักษณะครอบครัวชาวจีนที่อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่

ส่วนชีวิตยามเจ็บป่วยนิยมใช้การแพทย์แผนจีนโดยใช้บริการหมอแมะ คือหมอจีนที่จับชีพจรทำนายโรค แล้วใช้ยาสมุนไพรและรากไม้ผสมเป็นยา ส่วนผู้มีฐานะดีรักษาด้วยการแพทย์สมัยใหม่ ดังปรากฏในเรื่องสั้นหมอแมะ ดังความว่า

> ในขณะที่ตรวจชีพพจร หมอจะมีท่าทางพินิจไตร่ตรอง นาน ๆ ครั้งก็จะเงยขึ้นมองคนไข้หรือซักถามอะไรสองสามคำก่อนที่จะก้มลงไปดูชีพจรต่อ เมื่อตรวจจนพอใจแล้วหมอก็จะหยิบกระดาษออกมา และลงมือลากปากกาเป็นตัวอักษรจีน

> ช้า ๆ แต่มั่นคงบางครั้งก็จะหยุดคิดอย่างชั่งใจนิดหนึ่ง ก่อนจะจรดปากกาต่อไป ลักษณะของหมอคล้ายกับจิตกรจีนที่ละเลียดพู่กันเป็นรูปอันอ่อนหวานเฉียบคม หนักแน่น ตัวยาของหมอวนเวียนอยู่กับสมุนไพรและรากไม้ใบไม้ไม่กี่ชนิด และหมอชำนาญคล่องแคล่วในการเลือกเอายาแต่ละอย่างมาผสมปนเปกันเพื่อรักษาโรคในแต่ละโรคในความรู้สึกของหมอ โรคโดยทั่ว ๆ ไป ไม่มีเพียงเลือดกับลมที่เป็นตัวกลางที่สำคัญในร่างกายของคนเรา เลือดและลมทำให้เจ็บไข้ได้ป่วยและในทางตรงกันข้ามก็อาจใช้รักษาโรคภัยต่าง ๆ ได้อย่างดี หมอรู้อาการของคนไข้ได้โดยอาศัยการเต้นของชีพจรเป็นเครื่องมือ การเต้นหรือแรงของชีพจรบอกถึงอาการโรคภายในร่างกาย โดยไม่สามารถที่จะปิดบังซ่อนเร้นได้
>
> (รวมเรื่องสั้นชิ้มใบ้, 2537: 90-91)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าคนจีนรู้จักวิธีการแพทย์แนะนำยามารักษาโรคภัยไข้เจ็บรักษาสุขภาพมาเป็นเวลานานแล้ว ปัจจุบันมีการแพทย์แผนจีนและยาจีนและแพร่หลายไปทั่วทุกมุมโลก การตรวจรักษาโรคที่หมอแมะใช้เป็นการตรวจและวินิจฉัยโรคที่ได้สืบทอดมาจากเปี่ยนเช่ว หมอชาวจีนที่มีชื่อเสียงในสมัยจ้านกั๋วใช้วิธีดู คือการดูลักษณะของภายนอกและสภาพจิตใจของผู้ป่วย ฟัง คือฟังการหายใจของคนไข้ ถาม คือการถามขั้นตอนการเกิดโรคของคนไข้ ถามความรู้สึกของคนไข้ การกินอาหารและมีชีวิตความเป็นอยู่ จับชีพจรคือการจับการเต้นของชีพจรคนไข้ (วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, 2550: 378) ยาจีนส่วนมากมาจากพืชมีบ้างมาจากสัตว์และแร่ธาตุบ้าง ยาจีนมักจะใช้ยาหลายชนิดผสมเข้าด้วยกัน สิ่งเหล่านี้ได้ผ่านการปรุงอย่างเป็นพิเศษเพื่อให้เป็นยารักษาภายในและภายนอก

3.6 ความเป็นจีนด้านอาชีพ

โดยภาพรวมอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชาวจีน คือความสำเร็จในด้านอาชีพค้าขาย ในงานเขียนของประภัสสร เสวิกุล เสนอพัฒนาการด้านอาชีพของชาวจีนในประเทศไทยไว้อย่างหลากหลาย เช่น กุลีจีน กรรมกรจีน ช่างจีน พ่อค้าจีน เจ้าภาษีอากร นายบ่อน เจ้าซ่อง นักเลงเรียกเก็บค่าคุ้มครอง โจรสลัด เจ้าของสวนยางพารา นายเหมือง อาชีพของชาวจีนมีทั้งอาชีพที่ซื่อสัตย์สุจริตและมิจฉาชีพ อาชีพค้าขายเป็นวิถีดั้งเดิมตั้งแต่ยุคสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี รัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการค้าสำเภาเรือเทียบท่าค้าขายตามเมืองท่าสำคัญ เช่น อยุธยา นครสวรรค์ ชนบุรี บางกอก สินค้าที่นำมาขายจากเมืองจีน ได้แก่ ผ้าไหม ผ้าแพร เครื่องกระเบื้อง เครื่องเรือน เครื่องประดับโลหะ พัดงาสลัก พัดขนนก ภาพวาด กระดาษฟาง พัดงาสลัก พัดขนนก กระเบื้องเคลือบ กล่องไฟ หมวกฟาง รองเท้าแตะ เป็นต้น การค้าขายระหว่างสงครามจีนกับเจ้าอาณานิคมอังกฤษและช่วงหลังการปฏิวัติใหญ่

เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ ชาวจีนโดยเฉพาะชาวนา ชาวประมง ช่างจีน กุลีจีน อพยพมาตั้งถิ่นฐานประกอบการค้าขายและเป็นกรรมมาชีพในเหมืองแร่โรงสีข้าว เช่น การขายอาหารและเครื่องดื่ม ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านกาแฟ ร้านเครื่องใช้ไฟฟ้า โรงเลื่อยโรงไม้ ช่างไม้ ช่างหล่อ ช่างต่อเรือ ชาวสวนผัก ชาวไร่พริกไทย ชาวไร่อ้อย เป็นต้น จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล พบการนำเสนออัตลักษณ์ด้านอาชีพของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ดังนี้

3.6.1 อาชีพใช้แรงงาน

การเริ่มต้นอาชีพของชาวจีนที่อพยพมาจากเมืองจีนมาแผ่นดินเมืองใหม่เริ่มต้นโดยอาชีพที่ใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่เพราะอาชีพเหล่านี้สามารถที่จะทำได้เลยเมื่อลงเรือสำเภามาขึ้นตามท่าเรือหรือชุมชนแหล่งอาศัยของชาวจีน อาชีพใช้แรงงานได้แก่ กุลีจีน กรรมกรจีน จับกัง นายบ่อน นักเลงคุมบ่อน กรีดยางพารา เป็นต้น เช่น นวนิยายเรื่อง พิมานแพร ในตอนที่หยงตัวละครเอกไปเป็นกุลีในเหมืองร่วมกับกุลีจีนคนอื่น ๆ ที่เดินทางมาจากเมืองจีนแล้วทำอาชีพให้แรงงานเป็นกุลีขุดแร่ดีบุกในเหมืองที่ภูเก็ต ดังความว่า

> สายฝนที่เทกระหน่ำลงมาอย่างไม่ลืมหูลืมตาทำให้เหล่ากุลีนับร้อยคนที่ก้มหน้าก้มตาขุดดินเป็นบ่อกว้างต้องละทิ้งงานที่กำลังทำอยู่ และแบกจอบเสียมกรูกันไปนั่งยอง ๆ หดตัวหนาวสั่นหลบฝนอยู่บนลานดินไม่ไกลจากบ่อนัก
>
> “ฝนตกเช่นนี้บ่อย ๆ หรือ” เด็กหนุ่มหน้าใหม่เอ่ยปากที่สั่นเทาถามคนงานชราที่นั่งกอดเข่าอยู่เคียงข้าง
>
> “ฤดูฝนก็ย่อมมีฝนชุก” ชายชราทำท่าเหมือนจะไม่อยากพูดคุยอะไรมากนัก
>
> “แล้วฤดูอื่นเล่า”
>
> “เกาะนี้มีเพียง 2 ฤดู ฝนกับร้อน แต่ฝนมานานถึง 7-8 เดือน” ชายชราตอบพร้อมกับเริ่มไอแรงๆ
>
> “อาแป๊ะท่าจะไม่สบาย” เด็กหนุ่มถามด้วยความห่วงใย
>
> “อั๊วไม่เป็นอะไร” ผู้อาวุโสปฏิเสธห้วน ๆ แต่กลับไปแรงขึ้นจนร่างผ่ายผอมโคลงเคลง
>
> “อาแป๊ะอยู่อย่างนี้ไม่ได้หรอก” เด็กหนุ่มมีท่าทางตกใจต่ออาการของอีกฝ่ายหนึ่ง
>
> “อั๊วจะพาอาแปะไปส่งเอง”
>
> (พิมานแพร, 256050-51)

หรือหญิงสาวในวัย 20 เศษ รูปร่างระหง สวมชุดกี่เพ้าสีแดงขับผิวขาวผ่องที่ก้าวเท้าลงจากรถลาก มองไปยังเงาตะคุ่มของร่างที่ยืนกอดอกห่อไหล่อยู่ใต้ต้นไม้ ก่อนส่งค่าโดยสารให้กรรมกรชาวจีนที่รับจ้างลากรถ

> “คุณผู้หญิงให้อั๊วเดินไปส่งไหม”
> คนลากรถถามด้วยความห่วงใย
> “ไม่เป็นไรแถวนี้ฉันเดินจนชินแล้ว อาแปะกลับไปเถอะ”
>
> (พิมานแพร, 2560: 122)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นการทำงานเป็นกุลีขุดดินในเหมืองแร่ที่ภูเก็ตนำเสนอความยากลำบากในการทำงาน ความเป็นอยู่และวิถีชีวิตกุลีจีนที่ลำบาก ด้วยภูมิศาสตร์ทางภาคใต้ของไทยทำให้มีฝนตกชุกเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของเหล่ากุลีจีน ทั้งยังเห็นความห่วงใยของคนงานกุลีจีนด้วยกัน ดังที่หยงถามอาการอาแปะคนงานที่แก่ชราด้วยความเคารพและความห่วงใยต่อผู้อาวุโส นอกจากนี้ยังมีกรรมกรชาวจีนที่ทำอาชีพรับจ้างลากรถไปส่งผู้คนในสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานอย่างหนักและยากลำบากไม่ต่างกับกุลีขุดเหมือง อาชีพเหล่านี้ของชาวจีนล้วนแล้วแต่เป็นอาชีพใช้แรงงานทั้งสิ้น

ชาวจีนที่เดินทางมาถึงเมืองไทยใหม่ๆส่วนใหญ่ก็จะเริ่มอาชีพการใช้แรงงานก่อนเป็นอาชีพแรก เพราะสามารถหางานที่ใช้แรงแลกเงินได้ดีกว่าอาชีพอื่น เพื่อเริ่มต้นเก็บเงินให้ได้มากก็จะขยับขยายไปทำอาชีพอื่นที่ไม่ลำบากเท่าอาชีพการใช้แรงงาน ในนวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร บรรยายเนื้อหาการประกอบอาชีพที่ใช้แรงงานของ เหลียง สือพาณิชย์ เมื่อครั้งเดินทางมาถึงเมืองไทยด้วยเสื่อผืนหมอนใบ ดังความว่า

> เมื่อปู่มาถึงเมืองไทยใหม่ ๆ นั้น อยู่ในลักษณะที่เรียกกันว่า “เสื่อผืนหมอนใบ”และเริ่มงานครั้งแรกด้วยการเป็นจับกังรับจ้างแบกกระสอบข้าวสารที่ท่าน้ำราชวงศ์ เคยมีคนถามปู่เหนื่อยมากไหม ปู่ตอบว่าเหนื่อย แต่ระหว่างความเหนื่อยกับความหิวนั้น ความเหนื่อยเป็นสิ่งที่พอจะอดทนได้ ส่วนความหิวยากที่จะทนอดไหว ปู่จึงยอมเหนื่อยดีกว่าจะยอมหิว
>
> ปู่เป็นจับกังจนเก็บเงินได้พอสมควรจึงไปเซ้งที่ปากตรอกแคบ ๆ แถวนั้นตั้งแผงเล็ก ๆ ขายกาแฟ... ปู่เคยเล่าอย่างขัน ๆ ว่า ที่เรียกวาตรอกนั้นที่แท้แล้วเป็นเพียงซอกระหว่างตึกแถวสองหลัง แต่ด้านหลังของตึกแถวเผอิญมีที่ดินว่าง ๆ
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 8-9)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงอาชีพการเป็นจับกังแบกกระสอบข้าวสารของเหลียงสือพาณิชย์ ซึ่งเป็นงานที่ใช้แรงงานที่หนักแสดงให้เห็นถึงความยากลำบากของอาชีพจับกัง ที่คนจีนต้องทำเมื่อมาเมืองไทย นอกจากนี้ยังมีอาชีพรับจ้างเข็นผักที่คนไทยเชื้อสายจีนใช้แรงงานเข้าแลกเมื่อไม่มีต้นทุนและคนรู้จักเมื่อมาหางานทำในกรุงเทพฯ ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม ตอนที่ตัวละครอ๋วงกับกู้ที่มาจากบางปะอิน พระนครศรีอยุธยา เพื่อมาหางานทำที่กรุงเทพฯได้เจอกับผู้เฒ่าซุงชายจีนชราผู้เฝ้าตึกแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ อาแปะซุงให้เงินสองบาทแก่เด็กหนุ่มทั้งสองเพื่อให้กลับบ้านไปเพราะไม่มีงานอะไรให้ทำ แต่อ๋วงกับกู้กลับนำเงินดังกล่าวไปเช่ารถเข็นใช้แรงงานส่งผักผลไม้ในตลาดหารายได้แทน ดังตัวอย่างว่า

> “แทนที่จะต้องเสียเงิน ผมกับกู้อาศัยแม่น้ำเป็นห้องน้ำห้องส้วมแล้วนำเงินสองบาทไปเช้ารถเข็นผักผลไม้จากรถบรรทุกไปส่งพวกพ่อค้าค้าแม่ค้าในตลาดได้เงินเพิ่มเติมมาอีกยี่สิบบาท”อ๋วงรายงานด้วยน้ำเสียงภาคภูมิใจ
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 7)

นอกจากนี้ชาวจีนยังประกอบอาชีพกรีดยางพารา เป็นการใช้แรงงานของชาวจีนเมื่ออพยพย้ายไปตั้งถิ่นฐานในเขตภูมิประเทศที่ทำสวนยาวพารา ผู้วิจัยพบในนวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน ตอนที่ซิวและพ่อแม่อยู่ที่มลายาได้มีอาชีพกรีดยางพารา ดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

> ยามค่ำคืน ท่ามกลางม่านควันที่อวลด้วยกลิ่นยาสูบและน้ำมันมะพร้าวจากตะเกียงที่ทอแสงหม่นมัวของกระท่อมหลังน้อยในสวนยางพาราของดินแดนที่ห่างไกล มีเรื่องราวมากมายที่ซุกเร้นอยู่ในความคิดและความทรงจำของคนสามคนที่ใช้ชีวิตร่วมกันอยู่ในนั้น...ชายผู้เงียบเฉยและงุ่นง่วนกับงานในสวนยางตั้งแต่ก่อนพระอาทิตย์ขึ้นจนหลังพระอาทิตย์ตกเพื่อแลกกับค่าแรงเพียงน้อยนิด ซึ่งบางครั้งค่าตอบแทนก็เป็นเพียงข้าวสารที่เต็มไปด้วยมอดซัก 2 กระป๋อง ใบยาสูบ ยาฉุน หรือปลาตัวเล็ก ๆ เค้าเกลือตากแห้งไม่กี่ตัว แต่เขาก็ไม่เคยคลายความมุ่งมั่นในงานหรือสิ้นศรัทธาในความหวังที่มีอยู่ต่อบางสิ่งบางอย่าง-ความหวังซึ่งเปรียบเสมือนเทียนที่ยังคงเปล่งแสงในความมืด แม้เปลวเทียนจะริบหรี่และวูบไหวในสายลม
>
> (ไชน่ามูน, 2558: 32)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงอาชีพเป็นคนงานชาวจีนกรีดยางในมลายา พ่อของซิวเป็นชาวจีนที่เดินทางมาทำงานในมาลายาและมีครอบครัวอยู่ที่นั้น แม้จะทำงานด้วยความลำบากค่าแรงน้อยแต่ก็ยังมีความหวังว่าจะมีเงินมากพอที่จะกลับไปบ้านเกิดคือเมืองจีนในสักวัน แสดงให้เห็นถึงความอดทนและต่อสู้ใช้ชีวิตของชาวจีนในต่างถิ่นต่างเมือง นอกจากนี้ยังมีอาชีพการใช้แรงงานอย่างเช่นการเป็นนักเลง ในนวนิยายเรื่อง ซึงตึ้ง ตอนที่เจี่ยเด็กหนุ่มจากต่างจังหวัดมาอยู่ที่เยาวราช เมื่อพ่อของเขาถูกเพื่อนฆ่าตายเพราะการพนันและได้มาตามหาแม่ที่มาในเยาวราช เจี่ยตัดสินใจทำงานกับยอดนักเลงคุมบ่อนพนันในเยาวราช ดังความว่า

> เด็กหนุ่มระบายลมหายใจหนักๆ เมื่อนึกถึงชีวิตที่หลีกหนีไม่พ้นการต่อยตีของตนเอง
>
> “เป็นแต่สงสัยว่าน้ายังไม่เคยเห็นฝีมือผมเลยแล้วจะมาเชื่อใจผมได้ยังไง”
>
> “เสือไม่ต้องเห็นลายแค่ได้กลิ่นสาบก็รู้ว่าเป็นเสือ คนจริงดูกันแค่ตาก็รู้ใจ ข้ายังอยู่ในดงนักเลงมาตั้งแต่แตกพาน ทำจะดูไม่ออกว่ามือเอ็งใจเอ็งเป็นอย่างไง” เจี่ยนิ่งไปอีกครั้ง ก่อนเอ่ยถามด้วยน้ำเสียงที่ราบเรียบ
>
> “แล้วน้าจะให้ผมลงมือทำงานเมื่อไหร่”
>
> “คืนนี้สิวะ”
>
> ผู้สูงวัยยื่นหน้าเข้าใกล้
>
> “เจอกัน 3 ทุ่มที่หน้าวัด หาอะไรอุ่นเครื่องหน่อยแล้วก็ลุยกันเลย” เด็กหนุ่มถอนใจเบา ๆ
>
> “รุนแรงขนาดไหน” เขามองดูผู้พูด
>
> “อย่างเต็มที่ก็แค่ยอดน้ำข้าวต้ม” ยอดพูดอย่างลองใจ ก่อนจะกล่าวด้วยน้ำเสียงจริงจังขึ้น
>
> “...ลูกผู้ชายเกิดหนเดียวตายหนเดียว จะต้องกังวลอะไร” เจี่ยพยักหน้าอย่างไม่มีทางเลี่ยง
>
> (ซิงตึ้ง, 2541: 73-74)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการเป็นนักเลงของเจี่ยที่ได้รู้จักและถูกชักชวนให้มาทำงานกับยอดนักเลงเยาวราช แสดงให้เห็นถึงชีวิตของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนกับการเป็นนักเลง ผู้เขียนนำเสนอความเป็นจีนผ่านอาชีพการเป็นนักเลงที่มีลักษณะเกี่ยวพันธ์กับกลุ่มอั้งยี่ในเยาวราช แม้ในช่วงเวลาที่ตัวละครเจี่ยจะเป็นนักเลงภายหลังการปราบปรามอั่งยี่แล้วก็ตาม อั้งยี่ คือ สมาคมลับดำเนินการใต้ดิน แบ่งพื้นที่ในเยาวราชออกเป็นส่วน ๆ แล้วใช้อิทธิพลข่มขู่เรียกค่าคุ้มครอง

จากร้านค้า โรงงิ้ว รวมไปถึงกิจการขนส่งทางน้ำ ทางบก หากมีการบุกรุกพื้นที่เพื่อแย่งเก็บค่าคุ้มครอง ก็จะยกพวกเข้าตีรันฟันแทงกันตาย เขตปกครองส่วนใหญ่ของอั้งยี่ก๊กต่าง ๆ จะอยู่แถบถนนตก บางรัก สาทร เจริญกรุง เยาวราช หัวลำโพง ราชวงศ์ และสามยอด อาชีพหลักของอั้งยี่คือเรียกค่าคุ้มครอง รับจ้างฆ่าคน ค้าอาวุธเถื่อน ค้าธนบัตรปลอม มีการติดต่อกับคณะก่อการล้มราชวงศ์ชิงของพระนางซูสีไทเฮา ส่งเงินส่วนหนึ่งไปช่วยเรียกว่ากองทุนโพ้นทะเล มี ดร.ซุน ยัดเซิน เป็นหัวหน้า

3.6.2 อาชีพค้าขาย

ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยจะขึ้นชื่อในด้านการตั้งตัวจากการประกอบอาชีพค้าขาย ในการค้าขายนั้นมันก็มีข้อปฏิบัติหลายอย่างที่คนจีนจะยึดถือ อันอับแรกคือคนจีนยึดถือคติ “ขยัน อดทน ขยับขยาย” คนจีนเหล่านั้นมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีความอดทนและไม่เกรงกลัวต่อความยากลำบาก ทั้งยังรู้จักต่อยอดจากสิ่งที่ตัวเองมี จึงทำให้ชาวจีนอพยพในรุ่นแรกๆสามารถตั้งเนื้อตั้งตัวได้จากทรัพย์สินที่มีแค่เสื่อผืนหมอนใบ เช่น นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร ที่เหลียง สือพาณิชย์ เริ่มต้นจาการเป็นจับกังแบกกระสอบข้าวเมื่อได้เงินทุนพอสมควรก็มาเปิดร้านขายกาแฟก่อนจะพัฒนาต่อยอดจนมีโรงงานทอผ้าใหญ่โต ดังความว่า

> ปู่เป็นจับกังจนเก็บเงินได้พอสมควรจึงไปเซ้งที่ปากตรอกแคบ ๆ แถวนั้นตั้งแผงเล็ก ๆ ขายกาแฟ... ปู่เคยเล่าอย่างขันๆ ว่าที่เรียกวาตรอกนั้นที่แท้แล้วเป็นเพียงซอกระหว่างตึกแถวสองหลัง แต่ด้านหลังของตึกแถวเผอิญมีที่ดินว่างๆ
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 10-11)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการทำอาชีพขายกาแฟของชาวจีน โดยเฉพาะชาวจีนชนชั้นล่างจะทำอาชีพขายกาแฟอยู่ทั่วไปตามตรอกซอกซอยแหล่งชุมชน ที่มีชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ ในเรื่องสั้นตี๋น้อย พ่อของตี๋น้อยเป็นคนจีนที่มาตั้งรกรากที่เมืองไทยและมีอาชีพเปิดร้านขายกาแฟโดยใช้พื้นที่หน้าห้องแถวเป็นร้านขายกาแกในชุมชนที่อยู่อาศัย ความว่า

> พ่อจะชงน้ำชาหรือกาแฟอย่างรวดเร็ว-แกยกนมกระป๋องขึ้นเทลงในแก้วก้นสอบเนื้อหนา ตักน้ำตาลทรายเติมลงไป เสร็จแล้วก็ยกถุงกาแฟจากกระป๋องทองเหลืองมาจ่อปากแก้ว ใช้กระบวยการจ้วงน้ำร้อนจากหม้อเทผ่านถุงกาแฟตามด้วยนมสดอีกนิดหนึ่งเท่านี้ก็กลายเป็นอาหารเช้าที่หลายคนติดอกติดใจ
>
> เด็กหนุ่มชอบมองดูท่าทางที่พ่อชงกาแฟ มันเหมือนกับศิลปินที่รู้จักปลายพู่กันและมั่นใจในเส้นหมึกของตัวเอง และพ่อเก่งกว่าศิลปินเหล่านั้นตรงที่พ่อไม่เคยทำงาน

ผิดพลาดเลย...ชาและกาแฟทุก ๆ แก้วนอกจากจะเป็นงานที่พ่อรักและภูมิใจแล้ว มันยังเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงทุก ๆ ชีวิตในบ้าน

(ตี๋น้อย. 2537 : 12-13)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการใส่ใจในอาชีพค้าขายของคนจีน เห็นได้จากการบรรยายความตั้งใจชงกาแฟให้ลูกค้าของพ่อตี๋น้อย นอกจากนี้ชาวจีนชนชั้นล่างยังขายอาหาร เช่น ขายซาลาเปา ขายก๋วยเตี๋ยวราดหน้า ดังตัวอย่างเช่น

เมื่อเหตุการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป และงานที่แกเคยทำก็ซักฝืดเคือง เส็งจึงหันมาเปิดบ้านเป็นร้านขายกาแฟและซาลาเปา

(60 เรื่องสั้น ประภัสสร เสวิกุล. 2555 : 137)

“เรื่องมันยาว” พิจิตราบอก และลดข้อศอกลงจากโต๊ะไม้เพื่อให้ชายหนุ่มลูกจ้างของแปะอ้วนวางชามบะหมี่แห้งและก๋วยเตี๋ยวราดหน้าลง “กินกันก่อนดีกว่า”

(ไหมลายเหมย, 2544: 90)

พ่อค้าจีนทำงานทุกอย่างแบบจริงจัง เข้มแข็ง อดทน ประหยัด เมื่อเก็บเงินออมได้มากพอก็พัฒนาสู่เจ้าของธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่เป็นนายทุน เป็นเจ้าสัว ค้าขายแบบบริษัทข้ามชาติจากไทยสู่ฮ่องกง สิงคโปร์ มาเก๊า มลายา สืบทอดธุรกิจโรงงานอุตสาหะกรรม บริษัทก่อสร้าง โรงงานผ้าทอ โรงงานอาหารกระป๋อง การเป็นผู้ประกอบการขนาดใหญ่วงเงินนับหลายล้าน ตัวบทวรรณกรรมแสดงความสำเร็จในธุรกิจชาวจีนรุ่นปู่ (กง) รุ่นพ่อและอาจประสบปัญหาที่รุนแรงในทายาทรุ่นที่ 3 รุ่นที่ 4 เช่นในนวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน ม่านมรสุม ลอดลายมังกร เป็นต้น ชาวจีนในนวนิยายและในชีวิตจริงมีส่วนอย่างมากในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตชาวไทยให้ก้าวเข้าสู่ความเจริญด้านวัตถุและจิตใจ ดังตัวอย่าง

พ่อเล่าว่า หลังการปฏิวัติ พ.ศ.2495 จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง มีพลเอกเผ่าฯอธิบดีกรมตำรวจกับจอมพลสฤษดิ์ฯ ผู้บัญชาการทหารบก เป็นกำลังสำคัญถ่วงดุลแห่งอำนาจ ทำให้พ่อค้าในสมัยนั้นต้องวิ่งโร่เข้าหาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อขอความพึ่งพา และความสะดวกต่าง ๆ ...ปู่เองหลังจากที่ตั้งโรงงานทอผ้าดิบในปี 2493 และโรงงานทอผ้าเทโตรอน ในปี 2498 แล้ว ปู่ก็มีความคิดที่จะตั้ง

> โรงงานผลิตเสื้อยืด และกางเกงชั้นผ้าฝ้ายเพื่อส่งไปขายในยุโรป แต่เงินส่วนส่วนใหญ่ยังจมอยู่กับโรงงานเทโตรอนแห่งใหม่ ปู่จึงมาทางระดมทุนจากเพื่อนฝูงและบุคคลทั่วด้วยการตั้งบริษัทการเงิน “นัฐกิจหลักทรัพย์” ขึ้น โดยเชิญนายตำรวจระดับอัศวินแหวนเพชรที่กำลังโด่งดังและเป็นคนโปรดปรานของท่านอธิบดีเผ่าฯ มาเป็นประธานบริษัทและมีนายตำรวจระดับรองๆลงไป อีก 2-3 คนร่วมเป็นกรรมการซึ่งเมื่อประกอบกับฝีมือและความเชื่อถือที่ปู่ได้รับจากลูกค้า ก็ทำให้ “นัฐหลักทรัพย์” ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว จากตึกแถวสามชั้นแถวหลังโรงหนังเฉลิมเขตร ก็กลายเป็นอาคารสูง 10 ชั้นแถบสวนมะลิ จากเงินทุนเพียง 3 ล้านกว่าบาท ก็กลายเป็นสินทรัพย์หลายสิบล้านบาทภายในเวลาเพียงไม่กี่ปีทั้งยังแตกหน่อออกไปเป็นบริษัทเล็กบริษัทน้อย ดำเนินกิจการต่าง ๆ อีกหลายบริษัท
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 53-54)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าคนจีนค้าขายจะให้ความสำคัญกับการค้าขายเป็นอย่างมาก โดยอาศัยความจริงใจและมีวาทศิลป์ในการขาย มีการปรับตัวเองและธุรกิจนั้น ๆ ตามสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตัวเองไว้ได้อย่างยอดเยี่ยม ซื่อสัตย์ รักษาชื่อเสียงของตัวเอง ชาวจีนอย่างเหลียงมีความมุ่งมั่นเพื่อที่จะทำธุรกิจให้สำเร็จ โดยใช้อิทธิพลทางการเมืองของไทยในขณะนั้นขอรับการส่งเสริมการลงทุนจนสามารถตั้งโรงงานทอผ้า บริษัทตลาดหลักทรัพย์ และบริษัทน้อยใหญ่อื่น ๆ อีกหลายบริษัท นอกจากนี้ชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนทำอาชีพค้าขายอาหารเล็ก ๆจนสามารถตั้งโรงงานอาหารกระป๋องได้ ดังตัวอย่าง

> เถ้าแก่เส็งย้ายบ้านจากคลองจั่น ไปอยู่ที่ปทุมธานีในปีที่สองที่อ๋วงกับกู้มาอยู่ด้วย บ้านใหม่ของเถ้าแก่ใหญ่กว่าเดิมและปลูกสร้างโรงงานเล็ก ๆ แยกเป็นสัดส่วนจากบริเวณบ้าน และในปีถัดมาก็ริเริ่มทำโรงงานหน่อไม้กระป๋องส่งขายตามซุปเปอร์มาเก็ตและร้านขายของชำต่าง ๆ ช่วยให้ฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยมีอ๋วงกับกู้เป็นกำลังสำคัญ ซึ่งถึงแม้ว่าเจ๊ปอจะยังตงไม่ชอบเด็กหนุ่มทั้งคู่นัก แต่ก็จำใจต้องสงบคำและเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ยินยอมให้สามียกย่องอ๋วงกับกู้ให้ได้ยินได้ฟังอย่างมิกล้าขัดคอมากนัก
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 57)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าชาวจีนส่วนใหญ่มีรากฐานอาชีพค้าขายหรือทำธุรกิจส่วนตัว คนจีนจะทำธุรกิจต้องทำเป็นคนแรกไม่ไปแข่งกับคนที่เขาทำอยู่แล้ว จะเห็นว่าคนจีนจะเป็นผู้

บุกเบิกในหลาย ๆ ธุรกิจ ซึ่งการเริ่มต้นนับหนึ่งใหม่โดยไม่มีคู่แข่งขันนั้นทำให้ประสบความสำเร็จได้ง่ายกว่าการต้องไปแข่งขันกับธุรกิจที่มีเจ้าตลาดอยู่แล้ว ทำให้ชาวจีนกลายเป็นเจ้าตลาดในหลากหลายธุรกิจ ระยะเวลาที่สั่งสมประสบการณ์ทางการค้าและธุรกิจมาช้านาน จึงทำให้พวกเขามักมีความมั่นคงส่งผลให้ธุรกิจของพวกเขาร่ำรวยและเติบโต

3.7 ความเป็นจีนด้านภาษา

ภาษาเป็นผลผลิตของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและสามารถดัดแปลงแก้ไขให้เข้ากับสภาพแวดล้อม มนุษย์ต้องให้ภาษาในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและเป็นสื่อในการสื่อสารกันระหว่างคนในสังคม (ทิพย์สุดา นัยทรัพย์, 2535: 10)

ชาวจีนอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาทำมาหากินและตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ชาวจีนมีการใช้ภาษาของตนเองเพื่อสื่อสารกันภายในกลุ่ม แต่เนื่องจากมีการติดต่อสื่อสารค้าขายกับคนไทยด้วยจึงมีคำศัพท์ภาษาจีนหลายคำใช้เป็นคำทับศัพท์คนไทยหลายคนเข้าใจโดยทั่วกัน ดังที่ (ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง (2543: 169-170) กล่าวว่า คนจีนเมื่อเข้ามาเมืองไทยแรกๆยังไม่เข้าใจประเพณีไทยมากนักและสื่อสารกับคนไทยได้ไม่สะดวกจึงนิยมคลุกคลีอยู่กับคนจีนด้วยกัน จึงเห็นได้ว่าเมื่อชาวจีนเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้สร้างฐานะและครอบครัวในเมืองไทย แต่ก็ยังต้องการถ่ายทอดความรู้ความคิดรวมถึงการประกอบอาชีพและวัฒนธรรม จากชาวจนรุ่นตนไปสู่ชาวจนรุ่นลูกรุ่นหลานชาวจีนจึงต้องอาศัยภาษาจีนเป็นสื่อกลางภาษาจีนจึงมีความสำคัญสำหรับชาวจีน

จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยพบว่า ผู้แต่งได้มีการนำเสนอเนื้อหาอธิบายให้เห็นถึงภาพความเป็นจีนด้านภาษา ผู้แต่งได้นำเสนอให้เห็นว่าภาษาจีนเป็นอัตลักษณ์จีนที่มีความสำคัญยิ่งในการแสดงถึงความเป็นกลุ่ม เป็นพวก และก่อให้เกิดการรวมกลุ่มภาษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นการใช้ภาษาจีนในประเทศไทย ผู้วิจัยพบความเป็นจีนด้านภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล มีประเด็นดังต่อไปนี้

3.7.1 ความเป็นจีนด้านภาษา : คำเรียกญาติ

3.7.2 ความเป็นจีนด้านภาษา : คำเรียกอาหาร

3.7.3 ความเป็นจีนด้านภาษา : คำเรียกชื่อ

3.7.1 ความเป็นจีนด้านภาษา : คำเรียกญาติ

แหล่งเรียนรู้ภาษาจีนในเบื้องต้นสำหรับชาวจีนในประเทศไทยก็คือบิดามารดาและบุคคลในครอบครัว คำเรียกญาติในระบบเครือญาติที่เจ้าของภาษากำหนดและสร้างขึ้นใช้ในภาษา ถือเป็นกลุ่มคำเรียกขานกลุ่มหนึ่งที่มีความชัดเจนและเป็นระบบมากที่สุด เพราะเป็นการบ่งชี้ถึงบุคคลที่มีความแน่นอน ครอบครัวจีนมีการจัดลำดับญาติที่ให้ความสำคัญแก่ฝ่ายข้างบิดาโดยมีฝ่ายชายหรือฝ่าย

สามีเป็นใหญ่ สมาชิกของครอบครัวที่เป็นหญิงหรือญาติฝ่ายหญิงมีฐานะทางสังคมต่ำกว่า คำเรียกญาติที่พบ เช่น อาก๋ง (ปู่) เตี่ย (พ่อ) เฮีย (พี่ชาย) เป็นต้น ในนวนวนิยายเรื่องสำเภาทอง ปรากฏการใช้ภาษาจีนในคำเรียกญาติ อาก๋ง (ปู่) ในตอนที่ตั้งยังเด็กและพ่ออธิบายถึงที่มาของการตั้งสำเภาเรือจำลองไว้กลางบ้านเพื่อระลึกถึงอาก๋งผู้เป็นปู่ของตั้งตัวละครเอก ดังตัวอย่าง

"ฉวนหรือสำเภาเรือที่คนจีนในสมัยโบราณอาศัยเดินทางมาหนานหยางหรือดินแดนทางใต้" พ่อก้มหน้าลงมองเขา

"อาก๋งของตั๋งกับต๋งมาเมืองไทยด้วยเรือแบบนี้เหมือนกัน"

"จริงหรือฮะ" เขามีสีหน้าเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง

"แล้วนานเท่าไหร่กว่าจะถึงเมืองไทย"

"ก็ประมาณ 2-3 เดือนแล้วแต่ว่าเรือจะแวะที่ไหนบ้าง"

"แล้วอาก๋งไม่เบื่อแย่หรือฮะ"

"ถึงจะเบื่ออย่างไรก็ต้องอดทน" มารดาที่เดินมาอยู่ใกล้ๆผู้หญิงยิ้ม ไม่เหมือนตั๋งหรอกแค่รถติดนิดหน่อยก็บ่นแล้วบ่นอีก

(สำเภาทอง, 2541: 22)

ในนวนิยายเรื่อง กุหลาบจีน ปรากฏการใช้คำเรียกญาติก๋ง (ปู่) และเตี่ย (พ่อ) ดังปรากฏในบทสนทนาของชูชัยกับไอริสและแมงปอ เมื่อครั้งที่เดินทางไปบ้านเล่ง-หงส์ ดังความว่า

"ก๋งใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในห้องนี้ ท่านเป็นคนที่ไม่เคยมีห้องทำงานหรือห้องส่วนตัว" ชู ชัยชี้ให้ดูบนเพดานห้องตรงโต๊ะน้ำชาซึ่งเป็นรอยควันสีดำ "รอยพวกนั้นเกิดจากควันฝิ่นที่ก๋งสูบเป็นประจำ สมัยที่รัฐบาลประกาศห้ามสูบฝิ่นใหม่ๆ เคยมีพวกขี้ยาแอบเข้ามาปีนขึ้นไป ขูดขี้ฝิ่นที่ติดอยู่บนเพดานไปสูบแก้ลงแดง"

ทุกคนหัวเราะกับตำนานที่ได้ฟัง

"ดูท่าว่าบ้านเล่ง-หงส์ของชูชัย จะเต็มไปด้วยเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเยอะแยะไปหมด" ไอริส เย้าขณะเดินตามเจ้าของบ้านไปตามทางเดินชั้นบน

"ห้องนี้ล่ะคะ ห้องใคร" แมงปอถาม เมื่อเดินผ่านห้องซึ่งหน้าต่างตรงทางเดินติดลูกกรงเหล็กราวห้องขังนักโทษ

"ห้องคุณป้า-พี่สาวของเตี่ย"

(พิมานแพร, 2560: 22)

จากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาจีนเรียกปู่และพ่อของบุญชัย แสดงให้เห็นถึงการที่ลูกหลานชาวจีนในรุ่นที่3 คือบุญชัยใช้คำเรียกผู้เป็นปู่และและพ่อว่า ก๋งกับเตี่ย จะเห็นได้ว่าคำเรียกญาติในครอบครัวชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้ภาษาจีน แม้ว่าในช่วงของรุ่นลูกรุ่นหลานจะพูดภาษาไทยมากกว่าภาษาจีน แต่ยังคงใช้ภาษาจีนอยู่บ้างโดยเฉพาะในคำเรียกญาติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวและดำรงความเป็นชาติพันธุ์จีนที่ยังคงสืบทอดและมีการใช้คำเรียกญาติภาษาจีนมาจนถึงปัจจุบัน

หรือในเรื่องสั้น รองเท้าไม้ ปรากฏการใช้คำเรียกญาติว่า กู๋ ที่หมายถึงน้องชายของแม่ในภาษาไทย ดังปรากฏในตอนที่หลานชายคนเล็กเล่าเรื่องของกู๋ลูกชายคนเดียวของครอบครัวฝ่ายแม่ตนโดยเล่าเรื่องราวชีวิต นิสัยใจคอ และความเป็นไปของชีวิตกู๋ ดังความว่า

> กู๋เป็นลูกชายคนเดียวของยาย และเป็นคนเดียวในบ้านที่ไม่ทำงานแกมีห้องเล็ก ๆ อยู่บนชั้นสามของตัวตึก และมีชีวิตอยู่เพียงลำพังในโลกแคบ ๆ ใบนั้น กินอาหารที่ยายจัดสำรับส่งขึ้นไปให้ อ่านหนังสือพิมพ์ภาษาจีน ฟังเพลงจีนจากเครื่องเล่นแผ่นเสียงโบราณ และไม่ยอมพูดคุยกับใคร นาน ๆ จึงจะออกจากห้องด้วยชุดกางเกงแพรสีดำ เสื้อกุยเฮงสีขาวสะอาด และสวมรองเท้าไม้
>
> (รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 67)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการสืบทอดคำเรียกญาติภาษาจีนที่ถูกสืบทอดจากคนในครอบครัวในรุ่นหลานที่เรียกน้องชายของแม่ภาษาจีนว่า “กู๋” การใช้ภาษาจีนในคำเรียกญาตินอกจากจะเป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในครอบครัวของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนแล้ว ยังเป็นการแสดงออกถึงการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีน ที่มีการใช้ภาษาจีนในกลุ่มครอบครัวและยังแสดงออกให้คนในสังคมภายนอกได้เห็นถึงความเป็นจีนด้านการใช้ภาษา เพื่อแสดงถึงการเป็นตัวตน กลุ่มคนและพวกเดียวกันของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งคำเรียกญาติภาษาจีนเหล่านี้ก็มีการใช้และเป็นที่รู้จักของคนในสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน ดังตัวอย่างคำเรียกญาติในภาษาไทยและภาษาจีนต่อไปนี้

พหุน ปณฺฑิโต ชีเว

ไทย	แต้จิ๋ว	จีนแคระ	ไหหลำ	ฮกเกี้ยน	จีนกลาง	กว้างตุ้ง
ทวดชาย	เจ็งโจวกง (เหลากง)	อากุงไท้	หวั่วกงเต่า	หงั่วจ๋อก๊ง	เจิงไว่จู่ฟู่	(ซ้ามยับ) อาทายก๊ง
ทวดหญิง	เจ็งโจวม่า (เหล่าม่า)	ผ่อไท้	หวั่วเหน่เต่า	หงั่วจ๋อม่า	เจิงไว่จู่หมู่	อาทายผ่อ
ปู่	อากง	ง้อยกุง	หวั่วกง	หงั่วก๊ง	ไว่จู่ฟู่	อาก๋ง (อาก๊ง)
ย่า	อาม่า	ง้อยผ่อ	หวั่วเหน่	หงั่วม่า	ไว่จู๋หมู่	อาผ่า
ลุง	อาตั่วกู๋	อาป๊ะ	เบ้เด	ตั่วกู	จิ้วฟู่	อาเคาฝู
ป้าสะใภ้	อาตั่วกิ๋ม	คิวแม	เป๊ะหนิน	ตั่วกิม	จิ้วหมู่	อาคำโมว
น้าชาย	อาโซ้ยกู๋	อาคิว	กู่เด	อากู	จิ้วฟู่	อาเคาฝู
อาสะใภ้	อาโซ้ยกิ๋ม	คิวแม	อีหนิน	ซ้อยกิม	จิ้วหมู่	อาคำโมว
ป้า	อาตั่วอี๊	ไท้กู	หนินโบ่	ตั่วอี๋	อี๋หมู่	อาหยี่ม่า
ลุงเขย	อาตั่วเตี๋ย	กู๋ชอง	โบ๊ะเด	ตั่วติว	อี๋จ้าง	อาหยี่แจวง
อาผู้หญิง	อาโซ้ยอี๊	มั้นหยี อี	อีหนิน	ซ้อยอี๋	อี๋หมู่	อาหยี่
อาเขย	อาโซ้ยเตี๋ย	มั้นหยีชอง	เอียวเด	ซ้อยติว	อี๋จ้าง	อาหยี่แจวง

ตาราง 1 ตัวอย่างคำเรียกญาติในภาษาไทยและภาษาจีน

ที่มา: ปรับปรุงจาก (จิตรา ก่อนันทเกียรติ, 2536: 13-15)

นอกจากนี้มีการใช้คำสรรพนามในภาษาจีน ซึ่งไม่ได้มีการแบ่งประเภทของบุคคลอย่างชัดเจน ไม่แยกความเป็นเอกพจน์และพหูพจน์ จึงมีแต่คำสรรพนามกลาง ๆ ใช้ตามบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 และบุรุษที่ 3 ดังนี้

สรรพนามบุรุษที่ 1 แทนตัวผู้พูด อั๊ว

สรรพนามบุรุษที่ 2 แทนตัวผู้ที่พูดด้วย ลื้อ

สรรพนามบุรุษที่ 3 แทนตัวผู้ที่กล่าวถึง อี

บางครั้งก็จะใช้สรรพนามเรียกตามความอาวุโส

ในนิยายเรื่อง ซึงตึ้ง ปรากฏการใช้คำสรรพนามตามบุรุษที่ 1 อั้ว (อาเจี่ยพูด) บุรุษที่ 2 ลื้อ (อาซิ้มพูด) และสรรพนามเรียกตามความอาวุโสว่าซิ้ม (อาเจี่ยเรียกหญิงชราแทนชื่อตามความอาวุโส) ในตอนที่อาเจี่ยตัวละครเอกถูกนักเลงไล่ตีมา เจี่ยเข้าไปหลบในห้องแถวของอาซิ้มคนหนึ่ง ดังความว่า

เจ้าของห้องเงียบไปอย่างลังเล ก่อนจะมีเสียงถอดกลอนกุกกัก

“ลื้อเป็นใคร”

หญิงชราที่เปิดประตูให้ร้องด้วยความตกใจ เมื่อเด็กหนุ่มชั่วชาติเข้ามา พร้อมกับกระแทกประตูให้ติดลงตามเดิม

ผู้บุกรุกลากเจ้าของห้องไปที่มุมหนึ่ง และกดปลายแหลมของมีดสปริงในมือกับลำคอที่เหี่ยวย่น

“ลื้อต้องการอะไร”

“ซิ้มอยู่เงียบๆก่อน”

“อั๊วไม่มีข้าวของเงินทอง”

“เงียบ”

เด็กหนุ่มสำทับเมื่อได้ยินเสียงฝีเท้าวิ่งมาอยู่หน้าห้องแถว

(ซิ้งตึ้ง,2541: 2)

หรือในนวนิยาย เหลื่อมไหมลายเหมย ปรากฏการใช้คำสรรพนามตามบุรุษที่ 1 อั้ว (อาตู้พูด) บุรุษที่ 2 ลื้อ (อาแปะพูด) และสรรพนามเรียกตามความอาวุโสว่าอาแปะ ดังปรากฏในบทสนทนาของอาตู้กับอาแปะ ความว่า

“อาตู้ใช่ไหม” ผู้เฒ่าซึ่งนอนอยู่ที่เตียงริองทักเมื่อบานประตูห้องพักถูกอย่างค่อยๆ

“ครับ” ชายหนุ่มร่างเล็กรับคำเบาๆ “อาแปะยังไม่นอน หรือว่าผมทำให้อาแปะตื่น”

“อั๊วยังนอนไม่หลับเอง” เจ้าของฉายา ‘ตาเฒ่าไม้เท้าเหล็ก’ บอก “ลื้อไม่ได้ทำให้อั๊วตื่นขึ้นมาหรอก”

(เหลื่อมไหมลายเหมย,2544: 306)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงการใช้คำสรรพนามในภาษาจีน1 อั้ว (อาตู้พูด) บุรุษที่ 2 ลื้อ (อาแปะพูด) และสรรพนามเรียกตามความอาวุโสว่าอาแปะ ซึ่งเป็นบทสนทนาที่ตัวละครอาตู้ชาวไทยเชื้อสายจีนพูดกับอาแปะผู้อาวุโสชาวจีนที่อพยพมาอยู่อาศัยในเยาวราช โดยอาตู้ได้ให้ความเคารพนับถือเหมือนดังญาติผู้ใหญ่จึงเรียกชายชราชาวจีนว่าอาแปะ ทำให้เห็นการใช้ภาษาจีนในกลุ่มคนชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน แม้จะพูดภาษาไทยเพื่อเป็นการสื่อสารเป็นส่วนใหญ่หากแต่ก็ไม่ลืมภาษาจีน

ของตนยังคงมีการใช้คำบางคำ สรรพนามแทนตัวที่บ่งบอกให้รู้ว่าพวกเขาเป็นพวกเดียวกันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน

3.7.2 ความเป็นจีนด้านภาษา : คำเรียกชื่อ

3.7.2.1 คำเรียกชื่ออาหารจีน

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ชื่อว่ามีวัฒนธรรมด้านอาหารยิ่งใหญ่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก ด้วยเหตุที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง กับภูมิปัญญาจากผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ คนจีนเน้นเรื่องสุขภาพพลานามัย การบริโภคถั่วเหลืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เต้าหู้ เต้าหู้ยี้ ฟองเต้าหู้ น้ำเต้าหู้ ฯลฯนอกจากนี้ คนจีนยังบริโภคอาหารตามฤดูกาล ซึ่งทำให้ประโยชน์จากคุณค่าของอาหาร (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2550: 167-173)

การศึกษานวนิยายและเรื่อสั้นของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยพบว่าอาหารจีนที่มีปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยาย ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารของคนจนชนชั้นกรรมกรแรงงานทั่วไป ที่ราคาไม่แพงและหากินได้ทั่วไป มากสุดที่เป็นอาหารคนจีนและได้รับความนิยมกินมากที่สุดคือ น้ำชา น้ำเต้าหู้ ก๋วยเตี๋ยว ราดหน้า โจ๊ก และข้าวต้มกุ้ย เป็นต้น เช่น ในนวนิยายเรื่อง เหลื่อมไหมลายเหมย จะเห็นการใช้ภาษาจีนเรียกชื่ออาหาร ดังปรากฏในเนื้อหาตอนที่อาแปะอ้วนชาวจีนเจ้าของแผงขายก๋วยเตี๋ยวราดหน้า และบะหมี่ ที่ช่วยเหลือให้ตัวละครเอกอาตู้ (สมเกียรติ) มาทำงานด้วยจากการฝากงานให้ของแปะลี้คนที่อาตู้ช่วยออกค่าหมอให้ อาตู้ฝึกทำก๋วยเตี๋ยว ราดหน้า เพื่อให้มีอาชีพสุจริตไม่ไปข้องเกี่ยวกับการพนันอีก การกินอาหารเหล่านี้เห็นได้จากการที่ชิวหลิน (สุมาลี) หญิงสาวลูกเถ้าแก่ขายผ้ามาสั่งอาหารกินกับพิจิตราที่อาตู้ทำงานอยู่ ดังความว่า

“ก๋วยเตี๋ยวราดหน้าหมู กับบะหมี่หมูแดง”

ชายหนุ่มทวนรายการอาหารเบา ๆ สายตาจับอยู่ที่ใบหน้าของหญิงสาวผู้สั่งก๋วยเตี๋ยวราดหน้า

“ใช่” สุมาลีรับคำและมองดูเพื่อนสาวที่ทำหน้ายิ้มๆ

“ฉันว่านายคนนี้พิลึก” เด็กสาวลูกจีนบ่นเบาๆเมื่อชายหนุ่มเดินผละไปแล้ว

“เมื่อวานเธอก็บ่นยังงี้ทีหนึ่งแล้ว แต่วันนี้ก็ยังมากินอีกพิจิตราก็ลั้นยิ้ม”

“ก็ก๋วยเตี๋ยวราดหน้าร้านนี้อร่อยนี่” สุมาลีว่า “ฉันติดใจฝีมืออาแปะมานานแล้ว”

(เหลื่อมไหมลายเหมย, 2544: 109-110)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงคำเรียกชื่ออาหารจีนคำว่า ก๋วยเตี๋ยว ราดหน้า บะหมี่ คำเรียกชื่อเหล่านี้เรียกตามลักษณะอาหารของชาวจีนที่เป็นเส้นทำมาจากแป้ง คำเรียกชื่ออาอาหารทำให้เห็นวัฒนธรรมการกินอาหาประเภทเส้นจากแผ่นดินจีนถึงแผ่นดินไทย วัฒนธรรมการทานก๋วยเตี๋ยวหรืออาหารประเภทเส้นได้ติดตัวคนจีนที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากและนำวิชาชีพติดตัวมาในประเทศไทย จนได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง วัฒนธรรมการกินก๋วยเตี๋ยวเป็นวัฒนธรรมที่ประชาชนชาวจีนโดยทั่วไปนิยมในกลุ่มชนชั้นทั่วไปของจีน แสดงให้เห็นว่านอกจากจะเป็นอาหารที่ชาวจีนนิยมแล้ว ยังเรียนรู้วัฒนธรรมการกินอาหารของชาวจีนผ่านคำเรียกชื่ออาหารได้ด้วย

ในนวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม ปรากฏคำเรียกชื่ออาหารจีน เช่น ข้าวต้มกุ๊ย ดังปรากฏในบทสนทนาของอ๋วง กู้และผู้เฒ่าซุง ที่มีการพูดคุยถึงการรับประทานอาหารก่อนออกไปทำงานเข็นผักที่ตลาดในตนที่อ๋วงกับกู้มาทำงานในกรุงเทพฯและได้รับความช่วยเหลือจากผู้เฒ่าซุง ดังความว่า

> “เอ้อ คืนนี้ก่อนออกไปขายของกินข้าวด้วยกันซิ ข้าจะหุงข้าวต้มเผื่อ” ผู้เฒ่าซุงแสดงไมตรีจิต
>
> “ไม่เป็นไรหรอกครับเรากินข้างนอกได้” กู้เอ่ยอย่างเกรงใจ
>
> “ก็กินด้วยกันจะได้ไม่เสียเงินเสียทอง” แกทอดสายตาดูเด็กคนเล็ก
>
> “ถ้าอย่างนั้นผมซื้อกับข้าวมาก็แล้วกัน” อ๋วงตัดบท
>
> “ไม่ต้องหรอก เครื่องข้าวต้มกุ๊ยในตลาดนี่ก็ขายราคาไม่กี่บาท ของข้าเองก็ยังเหลืออยู่พอกินกันได้ พวกเจ้ารีบไปรีบมาจะได้มีเวลาพักกันบ้าง เหนื่อยกันมาตั้งแต่เช้ามืด” แกพูดพลางหลีกทางให้กู้เข็นไปไว้ในตึกแถว
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 14)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงคำเรียกชื่ออาหารจีนคำว่า “ข้าวต้มกุ๊ย” เป็นอาหารง่ายๆของชาวจีนเชื่อกันว่า “กุ๊ย” เพี้ยนมาจากคำว่า “พุ้ย” ซึ่งเป็นลักษณะของการเขี่ยข้าวในชามเข้าปากด้วยการใช้ตะเกียบ แต่บ้างก็เชื่อว่าข้าวต้มเป็นอาหารหลักของชาวจีน เมนูข้าวต้มกุ๊ยประกอบด้วยข้าวต้มเปล่าเป็นจานหลัก รับประทานกับกับข้าวอื่น ๆ เพื่อไม่ให้รสชาติจืดชืดจนเกินไป ที่มักคุ้นเคยกัน เช่น ผัดผักบุ้งไฟแดง ผัดผักกระเฉด ไข่เยี่ยวม้า ไข่เค็ม ยำต่าง ๆ เป็นต้นดังจะเห็นได้จากการที่ผู้เฒ่าซุงกล่าวถึงเครื่องเคียงข้าวต้มกุ๊ย เมื่อชาวจีนอพยพมาประเทศไทยได้นำอาหารชนิดนี้ติดตัวมาด้วย ชาวจีนส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจน เป็นกรรมกรแบกหาม มักรวมตัวกันสังสรรค์หลังจากทำงานหนักตลอดทั้งวัน ซึ่งมื้อเย็นนี้เองจะมีการกินข้าวไปดื่มเหล้าไปจนเมามายขาดสติก่อเรื่องทะเลาะวิวาทบ่อยครั้ง จนกลายเป็นภาพคุ้นชินของคนในพื้นที่และเรียกอาหารที่ชาวจีนกินว่า “ข้าวต้มกุ๊ย” ตามลักษณะพฤติกรรมของของชาวจีนที่รับประทานอาหารชนิดนี้ ซึ่งร้านขายข้าวต้มกุ๊ย

มักตั้งเป็นแผงลอย ตามตึกหรือซอกซอยย่านชุมชนชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ จนเป็นที่รู้จักคุ้นเคยและชื่นชอบอาหารประเภทนี้ของชาวไทยด้วยเช่นกัน นับได้ว่า“ข้าวต้มกุ๊ย”เป็นอาหารจีนที่บ่งบอกถึงอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ของชาวจีนได้เป็นอย่างดี

3.7.2.2 คำเรียกชื่อคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีน

ชื่อของชาวจีนก็มีความเป็นมาและลักษณะเด่นพิเศษ กล่าวคือ ชื่อชาวจีนจะมีแซ่อยู่ข้างหน้า ชื่อจะอยู่ข้างหลัง ชื่อจะมีตัวอักษรเดียวหรือสองตัวอักษร คนในครอบครัวเดียวกันชื่อจะมีการจัดเรียงตามลำดับอาวุโส โดยคนรุ่นเดียวกันมักจะใช้ตัวอักษรตัวเดียวกันตัวหนึ่ง การตั้งชื่อของคนโบราณจะซับซ้อนกว่าปัจจุบัน คนที่มีการศึกษาและมีฐานะนั้นนอกจากจะมีชื่อและแซ่แล้ว ยังมีนามและสมญานาม เช่น ซูซื่อ นักวรรณคดีในสมัยราชวงศ์ซ่ง แซ่ “ซู” ชื่อ “ซื่อ” นาม “จื่อจาน” (อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช., 2561)สมญานามตงโพจวูซื่อ(อุบาสกแห่งเนินเขาตะวันออก) หลี่ไป๋ นักกวีในสมัยราชวงศ์ถัง ตอนเด็ก ๆ อาศัยอยู่ที่หมู่บ้านชิงเหลียนของเสฉวน หลี่ไป๋ก็ตั้งสมญานามให้กับตัวเองว่า ชิงเหลียนจูซื่อ(อุบาสกแห่งชิงเหลียน) ชื่อของชาวจีนมักจะมีความหมายแฝง แสดงถึงความปรารถนาอย่างใดอย่างหนึ่ง ปัจจุบันนี้การตั้งชื่อของคนจีนไม่ได้พิถีพิถันแบบคนโบราณแล้ว โดยทั่วไปก็จะมีชื่อจริง ชื่อเล่น การตั้งชื่อก็ไม่ได้เรียงลำดับตามรุ่นแล้ว (วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, 2550: 223)

การศึกษานวนิยายและเรื่อสั้นของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยพบว่าชื่อแซ่ส่วนใหญ่จะปรากฏในตัวละครที่เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เช่น ในนวนิยายเรื่อง พิมานแพร ตัวละครเอก หยงและหวาง เมื่อครั้งที่ลงเรือมาจากเมืององจีนมาไทย ในขณะที่อยู่บนเรือสำเภาถูกโจรสลัดดักปล้นเรือ หัวหน้าโจรสลัดได้ถามชื่อแซ่ของหยงกับหวางเมื่อสนทนากันครั้งแรก แสดงให้เห็นว่าเมื่อพบกันครั้งแรกคนจีนมักเริ่มทักทายว่า”แซ่อะไร” แทนที่จะถามชื่อก่อน ดังความว่า

> “เจ้าชื่อแซ่อะไร” ผู้กุมชะตากรรมของทุกคนในที่นั้น หยุดอยู่เบื้องหน้าเด็กหนุ่มทั้งสอง
>
> “ข้าแซ่เฉิน ชื่อหยง” คนที่เยาว์วัยตอบตระกุกตะกัก
>
> “แล้วเจ้าล่ะ” นายโจรเบนสายตาไปทางอีกคน
>
> “ข้าแซ่อี้ ชื่อหวาง” ผู้สูงวัยกกว่าคุมสติได้มั่นคงยิ่ง
>
> (พิมานแพร, 2560: 37)

ในเรื่องสั้นเรื่อง ซิ้มใบ้ ก็ปรากฏชื่อแซ่ของสามีอาซิ้มตัวละครเอกที่เป็นใบ้ต้องแต่งงานกับชายที่พ่อแม่ของอาซิ้มใบ้ให้แต่งงานด้วย ในเรื่องมีการบอกแซ่ของสามีแทนการบอก

ชื่อให้ได้ทราบกัน แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของสามีอาซิ้มใบ เป็นการแนะนำสามีในเรื่องว่าแซ่โค้ว ดังปรากฏในตัวอย่างความว่า

> “ในที่สุดนางก็ได้แต่งงาน...สามีของนางเป็นคนแซ่โค้ว มาจากเมืองนิงโปในมณฑลซีเกียงและมีอายุที่มากกว่านางเกือบรอบปีนักษัตร นางไม่รู้ว่าทำไมถึงต้องมาแต่งงานกับ ผู้ชายที่อัปลักษณ์คนนี้ แม้จะรู้จักเขามาตังแต่เด็กเนื่องจากเคยติดต่อเรื่องการค้ากับพ่อ แต่ก็ ไม่เคยคิดว่าจะต้องมาแต่งงานกับเขาในฐานะภรรยา เมื่อแรกที่เขาส่งคนมาทาบทามสู่ขอนั้น แม้นางจะไม่ได้ชื่นชมยินดี แต่ก็เป็นหนทางเดียวที่นางจะได้หลุดพ้นไปจากบ้านแห่ง ความทุกข์ยากแห่งนั้น
>
> (รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 35)

หรือในนวนิยายเรื่องซิงตึ้งปรากฏชื่อภาษาจีนพยางค์เดียว คือ เจี่ย ชาวไทยเชื้อสายจีนตัวละครเอกของเรื่อง และชื่อสองพยางค์คือ หงม้อ ตัวละครหญิงชาวไทยเชื้อสายจีน ปรากฏให้เห็นในบทสนทนาที่อาซิ้มแนะนำเจี่ยให้หงม้อรู้จักว่าเป็นญาติมาจากต่างจังหวัด ดังความว่า

> “หงม้อ” เสียงร้องเรียกมาจากข้างไหน
>
> “ขา” เด็กสาวขานรับสีหน้าค่อยสบายใจขึ้นขณะที่เด็กหนุ่มเบี่ยงกายหลีกทางให้
>
> “ใครคะ” หล่อนกระซิบกระซาบถามหญิงชราที่อยู่กลางห้อง
>
> “อาเจี่ย” หญิงชราบอกสั้นๆโดยไม่ให้รายละเอียด
>
> “เขาเป็นลูกหลานอาซิ้มหรือคะ”
>
> เด็กสาวซักไซ้แต่อีกฝ่ายเพียงแต่ผงกศีรษะไม่เชิงรับหรือปฏิเสธ
>
> (ซิงตึ้ง, 2541: 6)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นคำเรียกชื่อภาษาจีนของคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งเจี่ยและหงม้อต่างเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ทำให้เจี่ยและหงม้อเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่เกิดในเมืองไทยและมีบิดาหรือมารเป็นคนไทยที่แต่งงานกับคนจีน การตั้งชื่อภาษาจีนจึงเป็นชื่อพยางค์เดียวและชื่อสองพยางค์

นอกจากนี้คนไทยเชื้อสายจีนยังนิยมมีชื่อภาษาไทยด้วย เช่นเดียวกับที่หงม้อมีชื่อภาษาไทยว่าวารุณี แสดงให้เห็นถึงความนิยมของคนจีนที่อาศัยอยู่ในเมืองไทยมานาน ก็มักจะตั้งชื่อภาษาจีนและภาษาไทยให้กับลูกหลานของตนที่เกิดในเมืองไทย ดังปรากฏในนวนิยายเรื่องเหลื่อมไหม

ลายเหมยที่ตัวละครเอกชื่อภาษาจีนว่าบุนไช้ มีชื่อภาษาไทยว่าบุญชัย หรือในนวนิยายเรื่องสำเภาทอง ตัวละครเอกชื่อภาษาจีนพยางค์เดียวว่าตั๋งมีชื่อภาษาไทยว่าธนพงษ์ เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของคนจีนที่อพยพให้เข้ากับสังคมไทย หากแต่ก็ยังคงตั้งชื่อภาษาจีนให้กับลูกหลานของตนเช่นเดิม เป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวจีนผ่านชื่อที่ตั้งให้กับลูกหลาน เป็นการย้ำเตือนมิให้ลูกหลานลืมว่ามีบรรพบุรุษชื่อแซ่เป็นคนจีนแผ่นดินใหญ่ คงความเป็นจีนผ่านคำเรียกชื่อภาษาจีนของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีน

3.7.2.3 คำเรียกชื่อร้านค้า/อาคาร/สถานที่ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน

ชื่อร้านเป็นสิ่งหนึ่งที่เจ้าของธุรกิจให้ความสำคัญมาก โดยเฉพาะชาวจีนเนื่องจากชื่อร้านเป็นสิ่งหลอมรวมปรัชญาความคิดของชาวจีนมากมายเช่น การสืบทอดเชื้อสายของวงศตระกูล ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ความสัมพันธ์กับเชื้อสายและเผ่าวงศ์พงศ์พันธุ์ นอกจากนี้ยังต้องสื่อความหมายเกี่ยวกับธุรกิจการดึงดูดใจการบรรยายสินค้าการสื่อสารทำความเข้าใจกับผู้ซื้อและยังต้องคำนึงถึงความเป็นมงคลการอวยพรให้การค้าขายเจริญรุ่งเรือง ทั้งหมดนี้รวมอยู่ในแผ่นป้ายหน้าร้านด้วยตัวหนังสือจีนเพียงไม่กี่ตัวเท่านั้นสิ่งนี่เรียกว่า “นามาธุรกจิ” (เมชฌ สอดส่องกฤษ, 2555: 64-65)

การศึกษานวนิยายและเรื่อสั้นของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยพบว่าคำเรียกชื่อ ร้านค้า อาคาร สถานที่ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่มีปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยาย พบทั้งชื่อชื่อที่เขียนด้วยอักษรจีน และชื่อร้านที่เขียนด้วยภาษาไทย เช่น ในนวนิยายเรื่อง เหลื่อมไหมลายเหมย พบการใช้ชื่อภาษาจีนมาเป็นคำเรียกชื่อร้านค้าว่า “เอี่ยวไช้” ดังปรากฏในตอนที่ตัวละครเอกบุญชัย หรือชื่อภาษาจีนว่าบุนไช้ กลับมาจากฮ่องกงจากการที่พ่อแม่ส่งเขาไปเรียนต่อและขาดการติดต่อไปในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้เขาต้องมาตามหาพ่อแม่ที่หายไปและกอบกู้กิจการร้านชำของครอบครัวด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในตัวอย่างความว่า

บุญชัย คล่องการค้า ก้าวลงรถสามล้อที่หน้าตลาด ชายหนุ่มเงยหน้าขึ้นมองตึกแถวสองชั้นครึ่งตึกครึ่งไม่เก่าๆตรงมุมถนน ก่อนจะลดสายตาอยู่ที่ป้ายชื่อ ‘เอี่ยวไช้’ ที่ตัวหนังสือภาษาจีนสีทองบนพื้นไม้สีดำหม่นหมองไปตามกาลเวลา ชายหนุ่มเดินไปช้าๆ ไปที่ประตูไม้ซึ่งคล้องโซ่เหล็กและกุญแจจีนดอกใหญ่ด้วยท่าทางที่ประหลาดใจ

“อาบุนไช้ใช่ไหม” หญิงชราที่ยืนดูอยู่ห่างๆเดินเข้ามาถามอย่างไม่แน่ใจ

“ครับ” เขารับคำ

(เหลื่อมไหมลายเหมย, 2544: 53)

จากตัวอย่างข้างต้นการใช้คำเรียกภาษาจีน ในการตั้งชื่อร้านชำของตัวละครบุนไช้ได้แสดงให้เห็นถึงชาวจีนที่อพยพเข้ามาแผ่นดินไทย ยังคงค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อแบบชาวจีนแผ่นดินใหญ่ผ่านตัวอักษรภาษาจีนที่ใช้ตั้งชื่อร้านค้าขายของชำ โดยการนำชื่อแซ่ของบุคคลในตระกูลมาตั้งเป็นชื่อร้าน เพื่อให้เกิดความเป็นสิริมงคล และเชื่อว่าการตั้งชื่อร้านโดยใช้ชื่อแซ่ของบุคคลในตระกูลจะทำให้มีความมั่งคั่ง มั่งมีเงินทอง นอกจากนี้ชื่อร้านค้ายังเป็นสัญลักษณ์ทางการค้าและมีความสำคัญทางการตลาด เพื่อจูงใจและดึงดูดลูกค้าให้เป็นที่รู้จักและมาใช้บริการร้านของตน

ในนวนิยายเรื่อง กุหลาบจีน ปรากฏการใช้ภาษาจีนผ่านความเชื่อเกี่ยวกับสัญลักษณ์สิริมงคลสัญลักษณ์ขอสังคมโบราณของจีนได้กลายเป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับความมงคล โดยผ่านรูปสัญญะที่เป็นชื่อสัตว์มงคลในภาษาจีนคือ มังกร(เล้ง)และหงส์(ฟ่งหวง) ดังปรากฏในบทสนทนาของเฉินจงและเฉินอี้สองเจ้าพ่อคาสิโน ความว่า

> “พี่ใหญ่เป็นอย่างไรบ้างบ้างครับ” ชายหนุ่มถามด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล และชำเลืองดู เด็กชายที่ยืนอยู่ปลายเตียง “รอเจอร์ทำให้พี่เดือดร้อนหรือเปล่า”
>
> “เฉินจงหลับตาเป็นการปฏิเสธ”
>
> “พี่สะใภ้ใหม่ดูแลคาสิโน ‘มังกรทอง’ เป็นอย่างดี” เขารายงาน “ส่วนคาสิโนของผมยังเพิ่งเริ่มต้น คงต้องใช้เวลาอีกพอสมควรกว่าคนจะรู้จักและมีลูกค้าประจำ” เจ้าของคาสิโน‘มังกรทอง’ผงกศีรษะ
>
> “กาสิโน‘หงส์หยก’ของผมเหมือนเด็กที่เพิ่งหัดเดิน” ชายหนุ่มสารภาพ
>
> “ยังต้องการการติติงสั่งสอนจากพี่อีกมากมายแต่น่าเสียดายที่ผมไม่มีโอกาสเช่นนั้น..”
>
> พี่ชายกรอกตาอย่างไม่เห็นด้วย
>
> (กุหลาบจีน, 2549: 89)

จากตัวอย่างข้างต้นการใช้คำเรียกภาษาจีน ในการเรียกชื่ออาคารหรือสถานที่กาสิโนผ่านรูปสัญญะที่เป็นชื่อสัตว์มงคลในภาษาจีนว่า ‘มังกรทอง’ ในภาษาจีนสำเนียงแต้จิ๋วออกเสียงว่า กิมเล้ง ชาวจีนเชื่อกันว่ามังกรเป็นเทพเจ้าในตำนานที่จะนำมาซึ่งอายุยืนยาว ความเจริญรุ่งเรือง โชคลาภวาสนา และ‘หงส์หยก’ ซึ่งคำว่า หงส์ ในภาษาไทยเป็นการออกเสียงตามสำเนียงแต้จิ๋ว ในขณะที่สำเนียงจีนกลางเรียกว่า ฟ่งหวง จะเห็นได้ว่าตัวละครเฉินอี้ผู้เป็นน้องชายเรียกคาสิโนตัวเองว่า ‘หงส์หยก’ ออกเสียงตามสำเนียงแต้จิ๋วรวมกับคำว่าหยกในภาษาไทย เป็นชื่อภาษาจีนและภาษาไทยรวมกัน อีกทั้งยังมีนัยยะที่สื่อถึงพี่ชายว่าแม้จะทำอาชีพคาสิโนเหมือนกันแต่ก็ไม่คิดแข่งขันหรือตีตัวเสมอพี่ชาย ยังคงให้เกียรติและความเคารพต่อคาสิโนของพี่ชาย จะสังเกตได้ว่าการตั้งชื่อ

อาคารหรือสถานที่ของชาวจีนหรือชาไทยเชื่อสายจีนมักจะตั้งให้มีความหมายที่ยิ่งใหญ่และเป็นมงคล เพราะคนจีนมีความเชื่อเรื่องมังกรและหงส์ว่าเป็นสัตว์ที่เป็นสิริมงคลทั้งคู่

ความเป็นจีนด้านภาษาอาจกล่าวได้ว่า ‘ภาษา’เป็นสิ่งที่ใช้แสดงอัตลักษณ์ความเป็นจีน จะเห็นได้ว่าเมื่อชาวจีนอพยพเข้ามาอยู่เมืองไทยช่วงแรกเป็นการติดต่อสื่อสารกันในระหว่างหมู่ชาวจีนด้วยกัน และยังพูดภาษาไทยไม่ได้ จึงต้องอาศัยภาษาจีนเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้ความคิด การประกอบอาชีพและวัฒนธรรม จากชาวจีนรุ่นตนไปสู่ชาวจีนรุ่นลูกหลาน และเมื่ออาศัยอยู่ในประเทศไทยนานจนสามารถสื่อสารกับคนไทยได้แล้ว ก็มักจะใช้ภาษาไทยปนภาษาจีนดังจะเห็นได้จากส่วนใหญ่เป็นคำเรียกญาติ คำเรียกอาหาร และคำเรียกชื่อ จนคำภาษาจีนบางคำคนไทยกคุ้นชินและคิกว่าเป็นภาษาไทยไปแล้วก็มี การศึกษาความเป็นจีนด้านภาษายังช่วยให้เรียนรู้ความคิดความเชื่อ วัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในมุมมองต่าง ๆ ได้อย่างดียิ่ง

3.8 ความเป็นจีนด้านศิลปกรรม

ประเทศไทยเริ่มมีการติดต่อค้าขายกับชาวจีนมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และชาวจีนก็เริ่มเข้ามาตั้งรกรากลงหลักปักฐานอยู่ที่เมืองไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา ศิลปะจีนได้แทรกตัวอยู่ร่วมกับศิลปะไทยได้อย่างลงตัวโดยเฉพาะตามวัดวาอารามหลายๆแห่ง จะพบเห็นการผสมผสานระหว่างศิลปะไทยกับศิลปะจีนในศาสนสถานที่สร้างขึ้นในช่วงสมัยของ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 เพราะในช่วงนั้น เป็นช่วงที่การค้าของประเทศไทยกับประเทศจีนรุ่งเรืองที่สุด ถึงขนาดที่พระองค์ได้รับฉายาว่าเป็น “เจ้าสัว” เนื่องจากความสามารถในการแต่งสำเภาไปค้าขาย และในช่วงนี้ก็เป็นช่วงที่มีชาวจีนอพยพเดินทางมาพร้อมกับเรือสำเภา เข้ามาอยู่อาศัยและทำมาหากินพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ในเมืองไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งคนจีนเหล่านี้ต่อมาก็ได้เป็นกำลังสำคัญในการช่าง การสร้างวัดต่าง ๆ มากมาย ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ศิลปะแบบจีนในวัดนั้นได้ชื่อว่าเป็น “พระราชนิยม” ซึ่งจะมีจุดเด่นตรงที่หลังคาของโบสถ์หรือวิหารในส่วนที่เป็นหน้าบันนั้นจะเป็นแบบเรียบ ๆ ตัดส่วนที่เป็นช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ หรือที่เรียกว่าเครื่องบนออกทั้งหมด ด้วยเหตุผลที่ว่าชำรุดเสียหายได้ง่ายและเปลืองเวลาในการทำ แต่มีการประดับหน้าบันด้วยกระเบื้องเคลือบเป็นลวดลาย เช่น ดอกไม้ หรือสัตว์ต่าง ๆ ตามแบบจีน เช่นหงส์ หรือมังกรแทน (อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช, 2561: 133)

จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยพบว่า ผู้แต่งได้มีการนำเสนอเนื้อหาอธิบายให้เห็นถึงภาพความเป็นจีนด้านศิลปกรรม เช่น การสร้างบ้านเรือน การสร้างศาลเจ้า การวาดภาพจิตกรรมบนผนัง การตกแต่งบ้านเรือนและภัตตาคารด้วยตัวอักษรมงคลภาษาจีนเป็นต้น เช่น นวนิยายเรื่อง พิมานแพร นำเสนอความเป็นจีนด้านศิลปกรรมการสร้างบ้านหรือคฤหาสน์รูปแบบศิลปะอาคารรูปทรงแบบเก๋งจีน ซึ่งเป็นบ้านที่หยงตั้งใจสร้างให้ตนเองกับหวางและอาจิ้นอยู่อาศัยด้วยกัน ดังเนื้อความในนวนิยายว่า

> กลางลานกว้างที่ปูด้วยแผ่นอิฐสีแดงก้อนโตๆนั้น ตึกทรงเก๋งจีนสองหลังตั้งอยู่เคียงคู่กัน ทั้งสองตึกราวจะเป็นรูปเงาของกันและกันเนื่องจากถอดแบบมาได้โดยไม่ผิดแผกแตกต่างกันแม้แต่น้อย ไม่ว่าจะเป็นทรวดทรง ขนาดความสูงต่ำ ลวดลายประดับประดาด้วยกระเบื้องที่หน้าจั่ว และหลังคาที่มุงด้วยกระเบื้องแบบจีน ด้านหลังมีตึกยาวเชื่อมต่อกันเป็นรูปตัวยู
>
> (พิมานแพร, 2560: 20)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นความเป็นจีนผ่านสถาปัตยกรรมการสร้างบ้านแบบเก๋งจีน เก๋ง ในภาษาจีน หมายถึง เรือนหรือตึกที่มีรูปหลังคาแบบศาลาจีนก่อด้วยอิฐหรือปูนไม่ได้สร้างด้วยไม้ทั้งหมด ลอดลายกระเบื้องหน้าจั่วและหลังคาเป็นกระเบื้องแบบจีน อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงการธำรงรักษาศิลปะกับการสำนึกรู้ตัวตนของชาวจีนที่อพยพมาอยู่ที่เมืองไทย เมื่อสามารถตั้งตัวเป็นนายเหมืองที่ร่ำรวยอย่างหยงก็สร้างบ้านอยู่อาศัย โดยนำรูปแบบบ้านสถาปัตยกรรมจีนของแผ่นดินแม่มาปลูกสร้างในแผ่นดินใหม่คือเมืองไทย นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่องพิมานแพรยังแสดงให้เห็นถึงประติมากรรม จิตกรรมของจีน ดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

> จากทางเดินชั้นล่างที่ปูด้วยกระเบื้องลวดลายคล้ายไพ่ตอง ชูชัย กัญจนกรเดินนำคณะผ่านไปยังตอนในของตึกขวางพื้นปูด้วยหินอ่อนสีขาวสะอาดผนังและเพดานกรุด้วยไม้มะเกลือแกะเป็นรูปแจกันดอกไม้ 4 ใบ ด้านหลังเป็นที่ประดิษฐานป้ายชื่อบรรพบุรุษและโต๊ะเครื่องเซ่นไหว้ จากห้องโถงเป็นห้องเก็บกระเบื้องและตุ๊กตาจีนต่าง ๆ ซึ่งแต่ละชิ้นมีอายุนับร้อยปี ผนังทั้ง 4 ด้านงดงามงดงามด้วยภาพเขียนจากเรื่องสามก๊ก ตอนศึกสะพานเตียงปัน,ขงเบ้งทำอุบายขอยืมลูกเกาทัณฑ์. จูล่งพาเล่าปี่ลงเรือออออกจากเมืองกังตั๋ง แต่โดดเด่นกว่าเพื่อนคือคำสาบานในสวนท้อ ที่สามพี่น้องร่วมสาบานให้สัตย์ปฏิญาณต่อกัน ทั้งสีหน้าและอากัปกริยาของเล่าปี่ กวนอู เตียวหุย ดูมีชีวิตจิตใจและอารมณ์ราวกับจะโลดเล่นไปตามจินตนาการและเส้นสายลายสีของจิตกร
>
> (พิมานแพร, 2560: 20-21)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นศิลปหัตถกรรมงานแกะสลักไม้มะเกลือเป็นรูปแจกันดอกไม้ 4 ใบ มีประติมากรรมงานปั้นกระเบื้องและตุ๊กตาจีนซึ่งแต่ละชิ้นมีอายุนับร้อยปี ผนังทั้ง 4 ด้านของตึกมีภาพวรรณคดีจีนคือ ภาพเขียนจากเรื่องสามก๊ก อันเป็นภาพที่สร้างขึ้นตามเหตุการณ์ในวรรณคดีจีน

ซึ่งเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในหมู่ชาวจีนตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน เป็นวรรณคดีที่เน้นนำเสนอเรื่องราวตามกรอบแนวคิดด้านจารีตวัฒนธรรมในลัทธิขงจื๊อและพุทธศาสนามหายานตามคติจีน ที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมด้านกตัญญู รู้รักสามัคคี ภราดรภาพและเสรีภาพ ทำความดีละทิ้งความชั่วและธำรงรักษาธรรมเนียมประเพณี สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่แสดงออกถึงความเป็นจีน

ในนวนิยายเรื่องกุหลาบจีน นำเสนอประติมากรรมการแกะสลักหยก เป็นการบรรยายเนื้อหาที่กล่าวถึงบาทหลวงพบรอเจอร์ชานตัวละครเอก ที่เป็นเด็กทารกถูกทิ้งไว้หน้าประตูสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า และในตัวของเด็กทารกนั้นมีหยกแดงซึ่งเป็นสีที่หายากแกะสลักเป็นรูปดอกกุหลาบ ดังความว่า

> “เด็กตัวแค่นี้เอาทิ้งได้ลงคอ” บาทหลวงพึมพำขณะที่ทรุดตัวลงอุ้มร่างเล็ก ๆ ไว้ในวงแขนและอ้อมกอดอันอบอุ่น สายตาที่อ่อนโยนลงจับอยู่ที่ใบหน้าของทารกก่อนจะเลื่อนขึ้นมายังสิ่งซึ่งสอดอยู่ในผ้าขนหนูนั้น
>
> “หยกแดง” ผู้สูงวัยพิศดูหยกชิ้นเล็ก ๆ สีแดงเข้มที่แกะเป็นรูปกุหลาบดอกงามคล้องด้วยด้ายสีเดียวกัน
>
> “เอาเถอะ” บาทหลวงลุกขึ้นยืน “ถึงไม่มีใครต้องการเจ้าพ่อก็จะเลี้ยงดูเจ้าเอง”
>
> (กุหลาบจีน, 2549: 10-11)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการแกะสลักหยก ซึ่งหยกตามความเชื่อและความนิยมของชาวจีน ที่เชื่อว่าหยกทำให้เกิดความเป็นสิริมงคล ความสุขสงบ ความรอบรู้ ความกล้าหาญ ชาวจีนมีความผูกพันกับหยกตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะชาวจีนเชื่อว่าหยกเป็นอัญมณีศักดิ์สิทธิ์ที่นำมาซึ่งสิริมงคล ความเจริญรุ่งเรือง ความร่ำรวย ความมีโชคแก่ผู้ครอบครองและทำให้อายุยืน ชาวจีนในสมัยก่อนไม่ว่าจะเป็นชนชั้นใดจึงนิยมใช้หยกเป็นเครื่องประดับและเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น พระจักรพรรดิใช้หยกเป็นตราพระราชลัญจกร พระธำมรงค์ พระคทา หรือพระที่นั่ง ชาวจีนทั่วไปมักจะให้ลูกหลานของตนพกหยกติดตัวไว้เสมอ ถ้าเป็นเด็กหญิงจะสวมกำไลหยก แต่ถ้าเป็นเด็กชายก็จะพกเครื่องใช้ที่ทำด้วยหยกหรือจี้พระหยก

ในนวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร นำเสนอภาพเขียนและตัวอักษรจีน ผู้เขียนบรรยายถึงภาพเขียนรูปมดตัวใหญ่และตัวอักษรจีนสีทองคำว่า “หงี” หรือ “คุณธรรม” ติดอยู่ผนังในห้องโถงของตึกบ้านของเหลียง สือพาณิชย์ ดังตัวอย่างว่า

> สิ่งแรกที่ทุกคนจะมองเห็น เมื่อผลักประตูกระจกบานใหญ่เข้าไปในห้องโถงชั้นล่างของตัวตึกบ้านเรา ก็คือภาพเขียนด้วยหมึกดำแบบจีนเป็นรูปมดตัวใหญ่ตัวหนึ่ง โดดเด่นอยู่บนกระดาษขาวที่คร่ำคร่าด้วยกาลเวลาถัดลงมาเป็นตัวหนังสือภาษาจีนสีทองหวัดๆ บนกระดาษแดง อ่านว่า “หงี” หรือ “คุณธรรม” ทั้งภาพเขียนและตัวหนังสือใส่กรอบไม้สีดำ 2 กรอบ ติดอยู่ที่ผนังด้านตรงข้ามกับประตู
>
> ย่าเล่าว่ารูปมดและตัวหนังสือจีนติดอยู่ที่ตรงนั้น ตั้งแต่วันแรกที่ตึกหลังนี้สร้างเสร็จ...ไม่มีใครรู้ว่าปู่ได้มันมาจากไหนหรือให้ใครเขียนให้แต่ที่รู้กันแน่ ๆ ก็คือปู่ใช้ภาพมดและตัวหนังสือเป็นคติธรรม สำหรับตัวเองและคนในครอบครัว
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 43)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นภาพเขียนรูปมดตัวใหญ่ตัวหนึ่งวาดด้วยหมึกดำแบบจีน ภาพวาดหรือภาพเขียนสัตว์นั้นชาวจีนถือเป็นสัญลักษณ์สิริมงคล มีความหมายถึงอายุยืนยาว ร่ำรวย และวาสนาตามความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อในศาสนาเต๋า รูปมดตัวใหญ่แสดงถึงความเป็นอยู่และการหากิน การมีชีวิตที่สุจริต มีระเบียบวินัยและรักพวกพ้อง ส่วนตัวอักษรจีนสีทองคำว่า “หงี” หรือ “คุณธรรม” การเขียนตัวอักษรจีนสื่อความหมายตามความเชื่อเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคล ชาวจีนยึดถือคุณธรรมเป็นหลักการดำเนินชีวิตตามความเชื่อขงจื้อ สีทองของตัวอักษรที่เขียนอยู่บนกระดาษสีแดงแสดงถึงพลังอำนาจตามความเชื่อแบบจีน

ภาพวาดจีน เรียกว่า “จงฮั่ว” ในภาษาจีนเป็นการวดภาพโดยใช้พู่กัน น้ำหมึกและสี โดยวาดลงบนกระดาษหรือผ้า ภาพวาดจีนแบ่งตามแบ่งตามเนื้อหาของรูปที่วาด จะแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ รูปบุคคล รูปวิวทิวทัศน์ รูปดอกไม้และนก สมัยจ้านกั๋ว ภาพวาดรูปบุคคลได้พัฒนาถึงระดับค่อนข้างสมบูรณ์แล้ว พอถึงสมัยราชวงศ์ถังได้เจริญจนถึงจุดสูงสุด นักวาดภาพรูปบุคคลที่มีชื่อเสียงได้แก่ กู่ไข่จือ อู๋ต้าวจื่อ เป็นต้น ภาพวาดรูปทิวทัศน์ มักเป็นรูปภูเขาและทิวทัศน์ที่งดงาม เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์จิ้นและในสมัยราชวงศ์สุยได้กลายเป็นรูปแบบการวาดภาพประเภทหนึ่ง จนมาถึงในสมัยราชวงศ์ซ่งได้เจริญจนถึงขีดสุด ภาพมีความประณีตงดงามนักวาดภาพวิวทิวทัศน์ที่มีชื่อเสียงได้แก่ หลี่ซือซวิ่น ฟ่านควาน ถางอิ่น เป็นต้น ภาพวาดรูปดอกไม้และนกเป็นการวาดรูปดอกไม้ สัตว์ปีก สัตว์ปีก สัตว์บก ปลาและแมลงตามแบบธรรมชาติ ในสมัยราชวงศ์ใต้-เหนือก็ได้มีภาพวาดรูปดอกไม้และนกแล้วเมื่อถึงสมัยราชวงศ์ซ่งภาพวาดประเภทนี้ได้พัฒนามากยิ่งขึ้น นักวาดรูปดอกไม้และนกที่มีชื่อเสียงได้แก่ จูตา ผู้ซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านการวาดรูปดอกไม้และนก เจิ้งเซี่ย ผู้ซึ่งเชี่ยวชาญการวาดต้นไผ่ ฉีป๋ายสือ ผู้ซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านการวาดรูปปลาและกุ้ง เป็นต้น (วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง, 2550: 126-127)

ในเรื่องสั้น ตี๋น้อย นำเสนอการเขียนภาพอักษรจีน ที่อาแป๊ะชายชราชาวจีนใช้เป็นอาชีพทำมาหากิน ด้วยการเขียนตัวอักษรมงคลสีทองในกระดาษสีแดงขายอยู่ริมตรอกถนนในตลาดชุมชนชาวจีน ดังปรากฏในเนื้อหาเรื่องสั้นว่า

> ตาแป๊ะหลังโก่งนั่งคุดคู้อยู่บนเก้าอี้สามขาหน้าตลาด ข้างๆตัวมีโต๊ะเล็ก ๆ ตัวหนึ่งวางอยู่ข้าวของบนนั้นมีเพียงกระดาษแดง กระป๋องสี พู่กันจีน และแท่งหมึกสีดำ...แกแต่งเนื้อแต่งตัวสะอาดเสื้อผ้านั้นแม้จะเก่าแต่ก็ปะชุนเรียบร้อยและซักฟอกอย่างดี อาแป๊ะเพียงแต่เงยหน้าขึ้นมองนิดหนึ่งเมื่อเด็กหนุ่มหยุดยืนอยู่ข้างหน้าโต๊ะ
>
> “ไปไหนมา” แกถามเรียบ ๆ
>
> “เปล่า”
>
> เด็กหนุ่มตอบค่อย ๆ สายตามิได้ละจากตัวหนังสือจีนสีทองรูปร่างแปลกๆบนกระดาษแดงที่แขวนอยู่กับเส้นลวดที่ขึงด้วยตะปูซึ่งตอกติดอยู่กับกำแพงตึกแถวด้านหลังของชายชรา
>
> (รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 21)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นการเป็นจิตกรชาวจีนดังเช่นอาแป๊ะ ที่เขียนอักษรจีนสีทองบนกระดาษสีแดง ซึ่งเป็นภาพเขียนอักษรจีนมงคลในภาษาจีน แม้ในเรื่องสั้นจะไม่อธิบายว่าคำมงคลจีนนั้นคือคำว่าอะไร แต่ก็ยังสามารถเห็นการนำเสนอความเป็นจีนในการเขียนอักษรจีนมงคล อันเป็นจิตกรรมอย่างหนึ่งของชาวจีน ซึ่งอาแป๊ะได้ใช้ความรู้ทางด้านนี้มาประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองเมื่อมาอยู่เมืองไทย อีกทั้งการเขียนพู่กันจีน (ซูฝ่า) เป็นศิลปะอันงดงามที่สืบทอดมาแต่โบราณของจีน ศิลปะการรังสรรค์ลายเส้นชนิดนี้ใช้พู่กันเป็นอุปกรณ์วาดลวดลายออกมาเป็นตัวอักษรจีน (อภิสิทธิ์ ศาลิประเสริฐโชค (2562: 121) กล่าวว่า ศิลปะการเขียนพู่กันจีนมีกำเนิดในสมัยราชวงศ์ซางเมื่อสามพันปีปีมาแล้ว ศิลปะชนิดนี้ไม่เพียงแต่มีคุณค่าด้านการใช้งานที่กว้างขวาง ขณะเดียวกันยังมีคุณค่าด้านความงามที่ไม่ด้อยไปกว่าศิลปะแขนงอื่นศิลปะการเขียนพู่กันจีนมีลายเส้นและเค้าโครงที่เรียบง่าย แต่กลับสามารถสะท้อนให้เห็นความคิดอันซับซ้อนและหลากหลายของผู้เขียน ทั้งยังทำให้ผู้ชมได้สัมผัสและดื่มด่ำกับความงามอันเรียบง่ายด้วย ศิลปะแขนงนี้สะท้อนให้เห็นกฎเกณฑ์พื้นฐาน "เอกภาพแห่งความแตกต่าง" ของสรรพสิ่งและยังสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณ อุปนิสัย การเรียนรู้และการเพาะบ่มทางจิตใจซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์อีกด้วย

จากการวิเคราะห์ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล พบว่าความเป็นจีนเป็นวิถีสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มชนชาวจีน ทำให้ชาวจีนแตกต่างจากกลุ่มอื่นมีทั้ง

วิถีความคิด ความรู้สึก ความเชื่อศรัทธาและวิถีพฤติกรรม ที่อาจประกอบสร้างโดยชุมชนชาวจีน รัฐบาลจีนหรืออาจเป็นมุมมองที่คนอื่นเห็นแล้วตีตราประทับว่านั่นคือวิถีจีน

กล่าวโดยสรุปความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุลที่อภิปรายมาข้างต้นนั้นสามารถจำแนกออกมา 8 ลักษณะ คือ 1) พื้นที่กายภาพของความเป็นจีน ซึ่งเป็นการนำเสนอภาพชาวจีนในทางภูมิศาสตร์การเมืองมีมาตุภูมิที่ผืนแผ่นดินจีนใหญ่ แล้วขยายอพยพไปสู่สิงคโปร์ ฮ่องกง มลายา ไทย และดินแดนโพ้นทะเล 2) ความเป็นจีนด้านอุดมการณ์ชาติพันธุ์ อันเป็นการนำเสนอวิถีจีนในแผ่นดินแม่อุดมการณ์ชาตินิยมและอุดมการณ์ชาติพันธุ์ที่มีปรัชญาขงจื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต 3) ความเป็นจีนด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมงคลสัญลักษณ์ เป็นการแสดงให้เห็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นอาณาบริเวณและสถานที่ที่ชาวจีน เชื่อมั่นศรัทธาว่าเป็นแหล่งสถิตของอำนาจพิเศษที่สามารถทำให้เกิดความสุข ความดี ความงาม ความสมหวังและเป็นแหล่งเติมพลังแก่ชีวิต ที่ประสบกับปัญหาหลายประการ เป็นสถานที่มีอำนาจจากสวรรค์อันได้แก่ เทพเจ้า เทพธิดา นางฟ้า เซียน วิญญาณของบรรพชนประทับเพื่อรับฟังสุขทุกข์ของชนชาวจีนทุกระดับชั้น 4) ความเป็นจีนด้านหน่วยสังคมและความสัมพันธ์ เป็นการแสดงให้เห็นหน่วยสังคมที่เล็กคือครอบครัว หน่วยสังคมที่โตขึ้นคือเครือญาติหรือกลุ่มแซ่เดียวกันตระกูลเดียวกัน ซึ่งอาจเชื่อมโยงกับแซ่ตระกูลอื่นด้วยการแต่งงานขยายสู่ตระกูลแซ่ของฝ่ายลูกเขยลูกสะใภ้ 5) ความเป็นจีนด้านอาชีพของคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีน เป็นการนำเสนอพัฒนาการด้านอาชีพของชาวจีนในประเทศไทยไว้อย่างหลากหลาย เช่น กุลีจีน กรรมกรจีน ช่างจีน พ่อค้าจีน เจ้าภาษีอากร นายบ่อน เจ้าซ่อง นักเลงเรียกเก็บค่าคุ้มครอง โจรสลัด เจ้าของสวนยางพารา นายเหมือง อาชีพของชาวจีนมีทั้งอาชีพที่ซื่อสัตย์สุจริตและมิจฉาชีพ 6)ความเป็นจีนด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย และการแพทย์จีน เป็นการแสดงให้เห็นการตอบสนองความต้องการปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ก่อเกิดชีวิตวัฒนธรรมประจำวันของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน 7) ความเป็นจีนด้านภาษา เป็นการนำเสนอความเป็นจีนผ่านคำเรียกญาติ คำเรียกอาหาร และคำเรียกชื่อ ภาษาจีนบางคำคนไทยกคุ้นชินและคิกว่าเป็นภาษาไทยไปแล้วก็มีการศึกษาความเป็นจีนด้านภาษาช่วยให้เรียนรู้ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในมุมมองต่าง ๆ และ8) ความเป็นจีนด้านศิลปกรรม เป็นการนำเสนอภาพความเป็นจีนด้านศิลปกรรม เช่น การสร้างบ้านเรือน การสร้างศาลเจ้า การวาดภาพจิตกรรมบนผนัง การตกแต่งบ้านเรือนและภัตตาคารด้วยตัวอักษรมงคลภาษาจีน เป็นต้น

บทที่ 4

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

การศึกษาบทนี้เป็นการตอบคำถามการวิจัยจุดมุ่งหมายที่ 2 เรื่อง กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล โดยมุ่งศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรม จากการศึกษากลวิธีการความเป็นจีนของประภัสสร เสวิกุล ในนวนิยายและเรื่องสั้น จำนวน 22 เรื่อง ผู้วิจัยพบว่ามีกลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรมในประเด็นต่อไปนี้

1. กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านโครงเรื่อง
2. กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านตัวละคร
3. กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านบทสนทนา
4. กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านวิธีการเล่าเรื่อง
5. กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแนวเรื่อง
6. กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านฉาก
7. กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแก่นเรื่อง

4.1 กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านโครงเรื่อง

โครงเรื่อง คือส่วนของเนื้อเรื่องที่แสดงปัญหาหรือขัดแย้ง (Conflict) อาจเป็นตอนที่มีเนื้อเรื่องแสดงปัญหาหรือขัดแย้งด้านเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตตัวละคร กุหลาบ มัลลิกะมาส (2543: 78-79) ส่วน ปรมินท์ จารุวร (2543: 39) ได้ให้ความหมายว่า โครงเรื่อง หมายถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมของตัวละครที่มีความต่อเนื่องเป็นเหตุเป็นผลกัน จุดสำคัญของโครงเรื่องคือการแสดงจุดขัดแย้งที่ทำให้เกิดประเด็นปัญหา นอกจากนี้ ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 163) ได้สรุปความหมายของโครงเรื่องไว้ว่า คือรูปแบบ (Form) ของการดำเนินเรื่องซึ่งปรากฏเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ของการเปลี่ยนจากสถานการณ์ต้นเรื่องไปสู่สถานการณ์ปลายเรื่อง และสถานการณ์เหล่านี้จะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผลเสมอ จากความหมายข้างต้น อาจสรุปได้ว่า โครงเรื่องคือความสืบเนื่องตามลำดับเหตุการณ์สำคัญที่แสดงถึงปมปัญหาหรือข้อขัดแย้งของเรื่องที่เป็นเหตุเป็นผลเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันตั้งแต่ต้นจนจบ คือนำไปสู่จุดคลี่คลายของเรื่อง ดังนั้นโครงเรื่องจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่ผู้แต่งใช้เป็นหลักในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

โดยทั่วไปการกำหนดโครงเรื่อง ผู้แต่งมักจะวางแนวทางไว้ล่วงหน้าในแง่ที่เกี่ยวกับปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ และเหตุการณ์สำคัญในเรื่องเพื่อให้เรื่องดำเนินต่อเนื่องเป็นเรื่องราวอย่างมีเหตุผลตั้งแต่ต้นไปจนจบเรื่อง ในโครงเรื่องทั่วไปจะมีส่วนประกอบดังนี้

1. การเปิดเรื่อง (Being exposition) ถือว่าเป็นตอนที่สำคัญที่สุด เป็นส่วนที่สร้างความสนใจให้แก่ผู้อ่านอยากติดตามเรื่องต่อไป การเริ่มเรื่องอาจเริ่มด้วยการแนะนำตัวละครสถานที่หรือเหตุการณ์สำคัญบางครั้งอาจเริ่มด้วยข้อขัดแย้ง โดยผู้แต่งมีวิธีที่ใช้เปิดเรื่อง อาทิการเปิดเรื่องด้วยการบรรยาย การใช้บทสนทนา เป็นต้น

2. การดำเนินเรื่อง (Rising action) เป็นขั้นตอนต่อจากการเปิดเรื่อง ผู้แต่งจะค่อย ๆ ลำดับเหตุการณ์ให้มีปมปัญหาและความขัดแย้งเกิดขึ้นกับตัวละครเพื่อให้เกิดการต่อสู้ เช่นการต่อสู้ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร และข้อขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคมหรือสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งจะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนุกและอยากติดตาม

3. จุดวิกฤต (Climax) หลังจากผู้แต่งได้สร้างปัญหาซึ่งประกอบด้วยข้อขัดแย้งผู้แต่งจะกำหนดให้เรื่องดำเนินต่อไป และให้เรื่องค่อย ๆ ทวีความเข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงจุดสูงสุด

4. การคลายปม (Denouement) เป็นตอนที่เรื่องดำเนินผ่านจุดวิกฤตไปแล้ว ผู้แต่งจะค่อย ๆ คลายปมเงื่อนต่าง ๆ ที่เคยสร้างปริศนาไว้ให้ผู้อ่านได้เข้าใจก่อนปิดเรื่อง

5. การปิดเรื่อง (Ending) คือ การจบเรื่อง ส่วนมากเรื่องมักจะจบลงเมื่อปัญหาต่าง ๆ ได้คลี่คลายไปแล้ว มีการจบเรื่องมากมายที่เป็นการจบแบบหักมุมหรือพลิกความคาดหมายของผู้อ่านหรือจบแบบทิ้งทายให้ผู้อ่านได้ขบคิด

วิธีประกอบสร้างผ่านโครงเรื่องในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล จากส่วนประกอบของโครงเรื่อง คือ การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง จุดวิกฤต การคลายปมและการปิดเรื่อง ดังนี้

4.1.1 การเปิดเรื่อง (Being exposition)

เป็นการนำเสนอเหตุการณ์ ตัวละครหรือสถานที่ ทั้งนี้เพื่อสร้างความสนใจให้แก่ผู้อ่าน พบว่ามีการใช้วิธีเปิดเรื่องในประเด็นดังต่อไปนี้

1. เปิดเรื่องจากการแนะนำตัวละคร เป็นการให้ข้อมูลหรือภูมิหลังของตัวละคร ความรู้สึกนึกคิด บุคลิกลักษณะเพื่อให้ทราบถึงที่มาและเรื่องราวจะเป็นอย่างไร ปรากฏในนวนิยายได้แก่เรื่อง เด็กชายมะลิวัลย์ ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง เด็กชายมะลิวัลย์ เปิดเรื่องโดยให้เด็กชายมะลิวัลย์แนะนำตนเอง พร้อมทั้งเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวตัวเอง เป็นวิธีที่ทำให้ผู้อ่านทราบข้อมูลหรือภูมิหลังของตัวละคร ดังตัวอย่างว่า

เมื่อมีผมแม่อายุได้ 40 ห่างจากตอนที่มีพี่มณฑา 10 ปี และห่างจากตอนที่มีพี่โมก 8 ปีพอดี...ระยะนั้นสงครามโลกครั้งที่สองเพิ่งยุติลงได้ไม่กี่ปี และครอบครัวเราพึ่งย้ายมาอยู่ที่เสาชิงช้าได้ไม่นาน

แม่เล่าว่า คนแก่ข้างบ้านเคยฝันว่าญี่ปุ่นขนศพทหารมาทิ้งที่ลานเสาชิงช้าเป็นกองพะเนิน พอหลังจากนั้นแถวบ้านเราก็มีคนตั้งท้องไม่ได้หยุดหย่อน แม้แต่แม่ซึ่งไม่เคยคิดว่าจะมีลูกอีก...ผมอยู่ในท้องแม่นานร่วมหนึ่งปี จนแม่ทำอะไรไม่ไหว ได้แต่นอนกลิ้งไปกลิ้งมา เมื่อจนปัญญาเข้าก็เที่ยวฝากใครต่อใครไปบนบานศาลกล่าวเจ้าพ่อเจ้าแม่ต่าง ๆ ในผมรีบคลอดออกมาเสียที

(เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 2)

นวนิยายเรื่อง ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน เปิดเรื่องโดยให้ตัวละครเอกล่องจุ๊นแนะนำตนเองด้วยการเล่าเรื่องของตนเองด้วยความสะเทือนใจในชะตาชีวิตที่เกิดเป็นลูกคนกลาง ตอนตนเองเกิดทำให้พ่อหมดตัว แต่เมื่อน้องเกิดมากลับทำให้พ่อตั้งตัวได้ใหม่ ล่องจุ๊นรู้สึกน้อยใจและเสียใจที่พ่อไม่เคยให้ความรักตั้งแต่วัยเด็กจนโต เป็นการเปิดเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านเห็นภูมิหลังและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครล่องจุ๊น ดังตัวอย่างว่า

พ่อมีพี่ถมเมื่อเริ่มจับงานรับจ้างถมที่ มีผมเมื่อพ่อพลาดถลำไปกับงานชิ้นนั้นจนหมดเนื้อหมดตัว และมีนายกี้เมื่อโชคดีกลับมาตั้งตัวใหม่ได้อีกครั้ง..

นับแต่เล็กจนโตที่ผมเฝ้าถามตัวเองเสมอว่า ผมทำอะไรผิดไว้แต่ครั้งไหนถึงได้เป็นที่จงเกลียดจงชังของพ่อ ผมเป็นลูกคนเดียวที่พ่อไม่เคยอุ้มไม่เคยโอ๋หรือแสดงความรักใคร่ใยดีมาแต่ไหนแต่ไร บ่อยครั้งที่พ่อจะมีขนมอร่อยๆ หรือของเล่นประเภทรถไขลานติดมือมาฝากลูกคนโตกับลูกคนเล็ก โดยปล่อยให้ผมยืนเมียงๆ มองๆอยู่ห่างๆ และเมื่อพ่อหันมาเห็นเข้า พ่อก็จะสะบัดหน้าด้วยความไม่พอใจและเสพูดคุยกับพี่ถมหรือนายกี้ต่อเหมือนไม่มีผมอยู่ในบ้านนั้น

(ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน, 2540: 9)

จะเห็นได้ว่าวิธีการเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละคร ทำให้ทราบถึงที่มาและเรื่องราวของตัวละครรวมไปถึงความรู้สึกนึกคิด บุคลิกลักษณะของตัวละครด้วย ผู้แต่งเปิดเรื่องได้น่าสนใจและบรรยายภูมิหลังความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้แจ่มชัด สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านเป็นอย่างยิ่ง

2. เปิดเรื่องโดยการบรรยาย การเปิดเรื่องแบบนี้มักเป็นการเริ่มต้นเล่าเรื่องอย่างเรียบ ๆ แล้วค่อยๆทวีเข้มข้นของเรื่องขึ้นเป็นลำดับ อาจเป็นการบรรยายฉาก ตัวละคร ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะบุคลิกหรือความรู้สึกนึกคิด หรือเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ การเปิดเรื่องโดยการบรรยายปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่เรื่อง เหลื่อมไหมลายเหมย ม่านมรสุม สำเภาทอง กุหลาบจีน ลอดลายมังกร คุณพระคุณเจ้า ศาลเจ้า ตรันวันตรุษ บ้านชายดง ครีบหัก ในห้องเงียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้ จากนวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม เปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉากสถานที่บริเวณตึกแถวเก่าๆแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ความว่า

> อากาศในตึกแถวคับคบและทรุดโทรมด้วยความเก่าชรานั้นอบอ้าว และอบอวนด้วยกลิ่นอับทึบผสมกับกลิ่นชื่นของลังไม้ฉำฉาและกล่องกระดาษที่เปียกฝน รวมทั้งกลิ่นสนิมจากลวดที่รัดรึงหนูตัวโต ๆ วิ่งเกรียวตามมุมมืดของห้องที่มีไฟฟ้าเพียงดวงเดียวห้อยจากโป๊ะพลาสติกสีเขียวซีด ๆ แต่สิ่งที่ทำให้ชายสูงอายุซึ่งนอนบนแคร่ไม้ไผ่เพียงลำพังต้องผุดลุกขึ้นอย่างสิ้นความอดทนกลับเป็นเสียงกึง ๆ ซึ่งดังเป็นพัก ๆ มาตั้งแต่กลางดึก จนแกไม่เป็นอันหลับตานอน
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 1)

ในเรื่องสั้น คุณพระคุณเจ้า เปิดเรื่องบรรยายบุคลิกลักษณะและความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอกชบาลูกสาวเจ๊กขายของชำในนครสวรรค์ บรรยายตัวละครเอกชบาอายุเพียงยี่สิบสามปีที่สามีตายแล้วก็ยังสวยสะพรั่ง และบรรยายความรู้สึกของชบาที่ได้เจอกับสามีคนขับรถบรรทุกระหว่างกรุงเทพฯกับนครสวรรค์ ชบาเรียกการพบกันกับสามีว่าเป็นบุพเพสันนิวาส ดังตัวอย่างว่า

> ชบาอายุได้ยี่สิบสามปี เมื่อตอนที่ทม-สามีของหล่อนตายจากไป.. นอกจากความเศร้าสร้อยจากหัวใจและใบหน้า กับลูกชายวัยสามขวบที่ทมทิ้งไว้แทนตัวแล้ว ทั้งหน้าตาเนื้อตัวของชบาก็ยังคงผุดผ่องเป็นยองใย อ่อนเยาว์กว่าอายุจริงเป็นหลายปี
>
> ชบาพบกับทมเมื่อตอนที่เขาขับรถบรรทุกขึ้นๆล่องๆระหว่างนครสวรรค์กับกรุงเทพฯ สิ่งแรกที่ประทับใจหล่อนคือความเป็นคนเงียบขรึม ไม่กินเหล้าหรือสูบบุหรี่ ที่ที่นั่งร่วมวงกับเพื่อนๆสิงห์รถบรรทุกได้เสมอ...ไม่รู้ว่าเป็นอย่างที่คนโบราณเรียกกันว่า “บุพเพสันนิวาส” หรือเปล่า ที่ทำให้ร้านเหล้าที่ทมกับเพื่อนชอบมานั่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับร้านขายของชำเล็ก ๆ ของพ่อแม่หล่อน แม้ว่าชบาจะไม่ค่อย

ออกมานั่งที่หน้าร้าน แต่เมื่อเปิดหน้าต่างห้องนอนบนชั้นสองของห้องแถวออกมาก็จะเห็นผู้คนที่นั่งอยู่ในร้านได้ถนัดตา

(คุณพระคุณเจ้า. 2555: 383)

ในเรื่องสั้น ศาลเจ้า เปิดเรื่องด้วยการบรรยายที่มาของเรื่อง เปิดเรื่องได้อย่างตรงประเด็น รายละเลียดของเรื่องทั้งเนื้อหาสาระบอกที่มาของเรื่องค่อนข้างละเอียดและมีเหตุการณ์ชัดเจนในการเริ่มเรื่อง ลักษณะการบรรยายที่มาของเรื่องทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องจริงและมีความรู้สึกว่าตนเองอยู่ในฐานะผู้ฟังคนหนึ่ง ดังตัวอย่างว่า

มุมถนนสายนั้น มีศาลเจ้าเล็ก ๆ อยู่ศาลหนึ่งเดิมนั้นจะมีรูปลักษณ์เป็นประการใดก็ไม่ทราบได้แต่ในปัจจุบันนี้ได้แปลงสภาพเป็นศาลเจ้าจีน โดยสมบูรณ์แบบทั้งรูปทรงของอาคารและเครื่องประกอบตกแต่งภายใน ชายจีนแก่ๆคนหนึ่งจะนั่งอยู่เงียบๆที่มุมห้อง แก่แก่จนเหมือนรูปสลักเก่า ๆ มากกว่าสิ่งมีชีวิต นาน ๆ จึงจะเงยหน้าขึ้นมาจากการนั่งสัปหงกเพ่งสายตาที่เริ่มฝ้าฟางไปที่ผู้คนเข้ามากราบไหว้สักการะภายในศาล เสียงติ้วไม้ในกระบอกไม้ไผ่ดังก๊อกๆจากมือของคนที่นั่งพับเพียบหลับตาอธิฐานอยู่ เมื่อเสียงไม้ลงกระทบพื้นซีเมนต์ดังแก๊ก เขาก็จะลืมตาขึ้นและขมึงขมันมาขอให้แกหยิบใบเซียมซีให้ ชายชราหยิบกระดาษแผ่นเล็ก ๆ เหล่านั้น ด้วยความเคยชินกับตู้ไม้เล็ก ๆ ที่ถูกแบ่งไว้เป็นช่องๆ แกเองไม่เคยรู้ถ้อยคำ ที่เรียบเรียงไว้อย่างไพเราะเพราะพริ้งเหล่านั้น แล้วเพราะแกอ่านหนังสือไม่ออกไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาจีน และแกก็ไม่รู้ว่าทำไมใครต่อใครถึงชื่นชอบกับการเสี่ยงเซียมซีนัก และจะมีสักกี่คนที่บรรลุความสำเร็จสมประสงค์ตามคำทำนายที่พิมพ์ไว้มากมายเหมือนใบปลิวพวกนี้...คนพวกนั้นบางทีอาจจะแย่เสียยิ่งกว่าแกที่แม้จะอ่านหนังสือออก แต่อาศัยความรู้นั้นเพียงเพื่อดีใจและเสียใจเพื่อสมหวังและผิดหวัง กับคำทำนายโดยที่ยังมิทันย่างเท้าออกจากศาลเจ้าสู่โลกภายนอกและความเป็นจริงของชีวิต

(ศาลเจ้า. 2537 : 32)

3. เปิดเรื่องโดยการใช้นาฏการหรือการกระทำของตัวละคร การเปิดเรื่องวิธีนี้สามารถทำให้ผู้อ่านกระหายที่จะติดตามเรื่องราวต่อไปและผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าเหตุการณ์หรือการกระทำนั้นกำลังเคลื่อนไหวอยู่ตรงหน้า ซึ่งปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ได้แก่เรื่อง ชิงตั้งแผ่นดินใหญ่ ตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง ซิงตึ้ง เปิดเรื่องโดยให้เด็กหนุ่มคนหนึ่งวิ่งเข้ามาในตรอกแคบ ๆ หลังจากฝนตกไปหมาดๆ ซึ่งเป็นการกำหนดการกระทำของตัวละครเพื่อจูงใจผู้อ่าน นำไปสู่การดำเนินเรื่องและเหตุการณ์ความเป็นมาของเรื่อง ดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

> แสงหม่นมัวจากโคมไฟที่ปากทางส่งให้เห็นร่างที่วิ่งลนลานเข้ามาในตรอกแคบ ๆ ซึ่งเฉอะแฉะด้วยน้ำเน่าที่เจิ่งขึ้นมาจากท่อระบายน้ำหลังฝนเพิ่งซาเม็ดไปหมาด ๆ เจ้าของร่างเป็นเด็กหนุ่มในวัย 16-17 ปี ชะงักเท้าเมื่อพบว่าสุดตรอกนั้นเป็นทางตัน มีห้องแถวไม้เก่า ๆ 3-4 ห้องปลูกขวางอยู่เด็กหนุ่มเหลียวหลังกลับไปมองปากทางอย่างละล้าละลัง ก่อนตัดสินใจถลาไปที่ห้องแถวที่อยู่ตรงหน้าและตบประตูเรียกแรง ๆ
>
> (ซิงตึ้ง, 2541: 1)

ในเรื่องสั้น แผ่นดินใหญ่ เปิดเรื่องโดยใช้การกระทำของตัวละครเซ็งที่ยืนอยู่กลางห้องหลังตำรวจและเพื่อนบ้านกลับไปหมดพร้อมกับลูกน้อยสองคน ทำให้ผู้อ่านสงสัยใคร่รู้ว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นและจะดำเนินเรื่องต่อไปอย่างไร ดังความว่า

> ตำรวจและเพื่อนบ้านกลับไปหมดแล้ว ความวุ่นวายอลม่านเมื่อครู่คืนสู่ความเงียบสงบอีกครั้งหนึ่ง พื้นบ้านเปรอะไปด้วยรอยเท้าและคราบน้ำ ข้าวของเคลื่อนย้ายจากที่เดิม กลิ่นเหงื่อไคล กลิ่นโคลนและควันบุหรี่ยังอวลอยู่ในห้องอับทึบ
>
> เซ็งยืนอยู่กลางห้อง ร่างผอมเกร็งของหล่อนหยัดตรง สีหน้าเฉยเมยหลินกับชิ่วเกาะมือแม่ไว้คนละข้าง ท่าทางเด็กทั้งคู่ยังไม่คลายจากอาการตื่นกลัว...เซ็งเบนสายตาไปที่มุมห้อง แสงไฟจากจากห้องข้างๆลอดเข้าตามฝาบ้านเป็นเส้นทแยงบาง ๆ ตกลงบนร่างของซ้งซึ่งขดตัวซุกหน้ากับเข่าคู้ หยาดน้ำจากผมและเสื้อผ้าหยดเผาะลงบนพื้นเป็นประกายกับแสงไฟ
>
> (แผ่นดินใหญ่, 2555: 297)

4. เปิดเรื่องจากจุดที่ไม่ใช่การเริ่มต้นเรื่อง แต่เปิดเรื่องจากจุดจบหรือผลลัพธ์ของเรื่องมาเสนอก่อน ต่อจากนั้นจึงดำเนินเข้าสู่เรื่องราวเริ่มแรกของเรื่องและจะดำเนินไปเรื่อย ๆจนไปถึงจบเรื่อง ปรากฏในนวนิยาย ได้แก่เรื่อง พิมานแพร ไชน่ามูน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน ที่นำบทสรุปตอนท้ายในชีวิตตัวละครเอกที่ประสบความสำเร็จแล้วมาเปิดเรื่อง โดยเปิดเรื่องฉากจบงานเลี้ยงฉลองบริษัทของนักธุรกิจชื่อชิวหรือประธานหวู่ในสิงคโปร์ ประธานหวู่พูดคุยกับแดเนียลนักวิจัยที่มาเก็บข้อมูลของนักธุรกิจคนสำคัญในสิงคโปร์ เพื่อปูเรื่องเข้าสู่การดำเนินเรื่องของตัวละคร ดังตัวอย่างว่า

งานเลี้ยงบนภัตตาคารลอยฟ้าเพิ่งเลิกรา แขกเรือที่เหลืออยู่เพียงไม่กี่คนเอ่ยขอบคุณและล่ำลาเจ้าภาพ คนเหล่านี้ล้วนเป็นเพื่อนเก่าที่รู้จักคุ้นเคยกับเจ้าภาพเป็นอย่างดีมานานปี และอย่างที่พูดกันเสมอว่าที่ดีที่สุดของทุกงานเลี้ยงทุกงานก็คือการเริ่มต้นและลงท้าย ดังนั้นบางคนชอบไปถึงงานเป็นคนแรกและกลับออกมาจากงานเป็นคนหลังจะได้ไม่พลาดช็อตเด็ดนี้

“ดาเนียล” เจ้าภาพบีบมือชายหนุ่ม “ไม่รีบกลับใช่ไหมกันต่ออีกหน่อยซิ”

“ครับ” แขกกคนสุดท้ายรับทำด้วยความเกรงใจ ขณะที่เจ้าภาพและเดินไปที่ประตูกระจก เพื่อพลักมันออกไปสู่ประตู่ที่รายรอบด้วยลมแรงและแสงดาวที่พราวพราย มองออกไปในความมืดจะเห็นแสงไฟริบรี่ จากแนวเขื่อนและท่าเรือ เรือที่ลอยลำอยู่ลิบ ๆ หม่นมัวในม่านหมอก

“บรั่นดีนะ” ผู้สูงวัยเหมือนจะถาม ก่อนหันไปทางพนักงานบริการที่เดินตามมา “บรั่นดีสองแก้ว”

“งานคืนนี้น่าชื่นใจนะครับ” ดาเนียลชวนคุย พลางยกมือขึ้นเสยผมที่ถูกลมตี “แขกกมากันล้นหลามมาก”

“ฮื่อ” เจ้าภาพรับคำในคำคอเหมือนไม่ยินดียินร้าย “พ่อของฉันสอนเสมอว่าเวลาที่เรายากจนหรือแร้นแค้นลำเค็ญ ให้เก็บตัวอยู่ลำพังไม่รบกวนใคร แต่เมื่อไหร่ที่มีความสุข ร่ำรวย มีเงินมีทอง ก็ให้เลี้ยงเพื่อนฝูงอย่างเต็มที่”

“ทั้งที่ลำบากคนเดียวน่ะหรือครับ” ชายหนุ่มมองดูผู้พูดด้วยความแปลกใจ

“ถูกแล้ว” ผู้สูงวัยผงกศีรษะ เรือนรางที่สูงโปร่งในชุดแบล็กไทหยัดยืนไม่สะทกสะท้าน

“ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครช่วยเหลือเฟือฟายนะหรือครับ” เขาถามย้ำ

“ถูกต้อง” เจ้าภาพยื่นหยิบแก้วเจียไนที่บนจุกบรั่นดีชั่นเยี่ยมจากถาดเงินในมือพนักงาน “เสียงหัวเราะดังกว่าเสียงร้องไห้เสมอ และที่สำคัญคนเราชื่นชอบการหัวเราะมากกว่าการร้องไห้”

“ผมเดาว่าท่านประธานคงร้องไห้คนเดียว และหัวเราะกับผู้คนมามาก” ดาเนียลจิบบรั่นดีช้า ๆ เพื่อกำซาบรสละมุน

(ไชน่ามูน, 2558: 23-24)

เช่นเดียวกันนวนิยายเรื่อง พิมานแพร เปิดเรื่องจากจุดที่ไม่ใช่การเริ่มต้นเรื่อง แต่เป็นการนำเสนอผลลัพธ์ของเรื่อง โดยเป็นการบรรยายฉากและบทสนทนากล่าวถึงชูชัยกลับมาบ้านเล่งหงส์พร้อมกับเพื่อนสาวและน้องของเพื่อนสาว ซึ่งชูชัยเป็นทายาทของหยงตัวละครเอกเจ้าของตึกเล่งหงส์ เป็นการปูเรื่องไปสู่จุดเริ่มต้นเรื่อง ดังปรากฏในนวนิยายว่า

รถจิ๊ปกลางเก่ากลางใหม่ที่แล่นโขยกเขยกตามเส้นทางอันขรุขระมาแต่ไกลเบรกกึกลงดื้อๆเล่นเอาคนโดยสารทั้ง 4 คน แทบจะหัวคะมำไปตามกัน ๆ

“เกิดอะไรขึ้นหรือนายเซ้ง” ชายหนุ่มวัยประมาน 20 เศษ ที่หน้าตาผิวพรรณ รวมถึงการแต่งกายสะอาดสะอ้าน ถามด้วยความประหลาดใจ พลางหันไปมองผู้ร่วมทางทั้ง 3 คน ซึ่งนั่งอยู่ทางตอนหลังของรถด้วยสายตาที่แสดงความข้อโทษ

“ถึงแล้วครับ” คนขับรถรูปร่างผอมเกร็ง ผิวเข้ม ตอบด้วยน้ำเสียงเรียบ ๆ พลางเปิดประตูก้าวลงจากรถโดยไม่ได้ดับเครื่องยนต์

“ดี” หญิงสาวซึ่งดูจะมีอายุมาที่สุดในกลุ่ม ในชุดเดินทางที่ถอดแบบมาจากแค็ตตาล็อกแฟชั่นล่าสุด เอ่ยประชด “อย่างนี้น่าส่งไปขับรถในกรุงเทพนัก จอดทีมีหวังรถที่ตามหลังชนกันเป็นขบวน”

(พิมานแพร: 2560: 17)

จากศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ผู้แต่งใช้วิธีเปิดเรื่องหลากหลายวิธีแตกต่างกันไป แต่วิธีการที่นิยมมากที่สุดคือวิธีเปิดเรื่องแบบบรรยาย ซึ่งมีทั้งบรรยายฉาก บรรยายลักษณะนิสัยความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอก หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างละเอียดลึกซึ้งสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้อ่านได้ติดตามเรื่องราวที่จะดำเนินเรื่องต่อไป อีกทั้งการเปิดเรื่องแบบบรรยายยังช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจนทำให้เข้าใจเรื่องราวต่างในเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

4.1.2 การดำเนินเรื่อง (Rising action)

เป็นส่วนที่แสดงความขัดแย้งอย่างชัดเจนสะท้อนให้เห็นจากเรื่องราวหรือการกระทำที่สืบเนื่องมาจากปมปัญหาจากการเปิดเรื่อง โดยความขัดแย้งนี้จะค่อย ๆ เกิดขึ้นแล้วจะขยายให้ผู้อ่านได้เห็นอย่างชัดเจน ความขัดแย้งที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล มีประเด็นดังนี้

1. ความขัดแย้งภายนอก คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อตัวละครโดยตรง ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม คือ ความขัดแย้งระหว่างปัจเจกบุคคลกับค่านิยมและความเชื่อของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งทั้งหมดนี้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งมายังมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเองเช่นกัน เพราะมีความเห็นไม่ตรงกันในเรื่องดังกล่าว เช่น บิดากับบุตร สามีกับภรรยา พี่กับน้อง แม่ผัวลูกสะใภ้ เป็นต้น ผู้วิจัยพบความขัดแย้งภานอกปรากฏในนวนยายและเรื่องสั้น ได้แก่ เรื่อง ไชน่ามูน ลอดลายมังกร สำเภาทอง ม่านมรสุม พิมาน แพรเด็กชายมะลิวัลย์ โก๊ะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง สำเภาทอง ผู้แต่งได้สร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม ดำเนินเรื่องควบคู่ไปกับปัญหาทางเศรษฐกิจของตัวละคร ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิต ความขัดแย้งของครอบครัวของตั๋งที่ได้รับผลกระทบจากสังคมที่เกิดภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่แตก จนทำให้พ่อของเขาฆ่าตัวตายเนื่องจากบริษัทปุญรัตน์การช่างที่ขาดทุนการพิษเศรษฐกิจ ทำให้ตั๋งต้องเข้ามาดูแลบริหารบริษัททั้งที่ตัวเองยังเรียนไม่จบ ต้องเจอปัญหาการทำงานกับคนทั้งในบริษัทและลูกค้า เป็นความขัดแย้งจากสภาพสังคมเศรษฐกิจที่ตกต่ำการทำธุรกิจขาดทุน ตัวละครต้องต่อสู้กับคนในบริษัททั้งผู้บริหารคนอื่น ๆ และพนักงานบริษัท ดังตัวอย่าง

> “ที่ผมเชิญทุกคนมาวันนี้เพราะต้องการที่จะทราบปัญหาและความรุนแรงของมันที่บริษัทเรากำลังประสบอยู่”
>
> “เรื่องนี้มันเป็นเรื่องใหญ่” สมุห์บัญชีที่มีศักดิ์เป็นลุงขัดขึ้น “ตั๋งเองเพิ่งจะเดินทางกลับมาถึงเมื่อวาน น่าจะพักผ่อนค่อยๆศึกษาปัญหาและการดำเนินงานของบริษัทไปสักพักหนึ่ง”
>
> “เราไม่มีเวลาเหลืออีกแล้วครับ” เด็กหนุ่มโต้แย้งอย่างสุภาพ “ถ้าเราไม่รีบแก้ไขสถานการณ์ที่เป็นอยู่ เราอาจจะต้องสูญเสียสิ่งอื่นรวมทั้งบริษัทปุญญรัตน์การช่างไปเช่นเดียวกับที่สูญเสียพ่อมาแล้ว”
>
> “ธนิตก็ยังแก้ปัญหาไม่ตก แล้วตั๋งคิดว่าตัวเองกินดีหมีหัวใจมังกรมาจากไหน” สมุห์บัญชีปรามาส
>
> “ผมไม่ได้คิดว่าผมจะมีความสามารถกว่าพ่อหรือใครในที่นี้เพียงแต่ผมเชื่อว่าปัญหาต่าง ๆ มันย่อมจะต้องมีทางออก และวิธีการที่จะใช้ในการแก้ปัญหาของแต่

ละคนย่อมจะต้องแตกต่างกันไปพ่ออาจจะมีวิธีของพ่อ ลุงเม้งอาจจะมีวิธีของลุงเม้ง แต่ผมก็มีวิธีของผมเหมือนกับเราต่างถือลูกกุญแจกันคนละดอก อยู่ที่ว่าลูกกุญแจของใครจะใช้ไขประตูที่ปิดอยู่ในเวลานี้เท่านั้น”

“ที่ตั๋งพูดมาก็มีเหตุผล” รองผู้จัดการซึ่งมีอายุน้อยที่สุดในที่นั้นเอ่ยขึ้นช้า ๆ “ยังไงก็น่าจะลองฟังกันดูก่อน”

“ขอบคุณครับ” เด็กหนุ่มก้มศีรษะให้แก่ผู้สูงวัย “และผมอยากจะพูดต่อไปว่า ในเวลานี้ลูกกุญแจของใครก็ไม่สำคัญเท่ากับการที่จะไขประตูที่ปิดตายออกไปให้ได้เท่านั้น”

(สำเภาทอง, 2541: 26-27)

จากเรื่องเดียวกันแสดงถึงความขัดแย้งระหว่างพี่กับน้อง ซึ่งความขัดแย้งเกิดจากที่ตั๋งน้องชายคิดว่าตั๋งพี่ชายจะฮุบบริษัทและบริหารจัดการงานคนเดียว ทั้งยังเชื่อคำยุแยงจากเพื่อนและเพื่อนพ่อที่ไม่หวังดีต่อบริษัท จนทำให้ตั๋งเขามาบริหารบริษัทในระหว่างที่พี่ชายพาแม่ไปเที่ยวเชียงใหม่โดยไม่มีการบอกกล่าวแก่ตั๋งพี่ชาย จนเมื่อพี่ชายทราบเรื่องก็ได้มีการทะเลาะเบาะแว้งสร้างความไม่เข้าใจและเป็นปัญหาในการทำงานของสองพี่น้อง ดังตัวอย่างว่า

“นโยบายของพ่อจบสิ้นลงกับชีวิตพ่อแล้ว” น้องชายตอบโต้ “ถึงเวลานี้เราไม่จำเป็นที่จะต้องมาแสดงบทพ่อพระ แต่ควรที่จะต้องนึกถึงตัวเองก่อนคนอื่น และพี่ตั๋งพูดเองว่าตอนนี้บริษัทเราไม่ได้ยิ่งใหญ่อย่างเมื่อก่อน”

“แล้วนายคิดจะทำยังไง” ทายาทคนโตของธนิต ปุญญรัตน์เอนศรีษะไปข้างหลังสายตาที่หม่นมัวเหม่อมองเพดาน

“ผมจะปลดคนงานออกครึ่งหนึ่ง” ตั๋งพูดอย่างเด็ดเดี่ยว

“แกจะบ้าหรือไง” เขาผงกศีรษะตั้งตรง ดวงตาวาวโรจน์ขึ้นมาในทันที

“ผมไม่บ้าและผมจะพิศูจน์ให้พี่ตั๋งเห็นว่าสิ่งที่ผมทำลงไปเป็นเรื่องที่ถูกต้องยิ่งกว่าการกอดคอกันจมน้ำตายอย่างที่พี่ทำอยู่”

“ฉันจะไม่มีวันยอมให้แกทำอย่างนั้นเป็นอันขาด” พี่ชายประกาศกร้าว

“ถึงไม่ยอมแล้วจะทำอะไรได้” น้องชายไม่สนใจ “ผมจะเอาเรื่องนี้เข้าที่ประชุมผู้บริหารพี่คงเดาได้ล่วงหน้าว่าผลมันจะออกมาในรูปไหน คนพวกนั้นคงจะเห็นว่าระหว่างความอยู่รอดของตัวเองกับลูกจ้างสิ่งไหนจะมีความสำคัญกว่ากัน”

“ฉันอยากจะต่อยแกให้กลิ้งนัก” ตั๋งคำราม

> “ไม่ต้องรีบร้อนก็ได้” ต๋งส่งเสียงหัวเราะกร้าวๆ “ถึงยังไงผมก็ยังให้เกียรติพี่จะไม่รีบฉวยโอกาสทำอะไรลับหลัง แต่จะรอจนกว่าพี่จะกลับมาก่อน แล้วจึงเสนอเรื่องนี้เข้าที่ประชุมฉุกเฉิน...เที่ยวให้ตามสบายนะครับ เพราะถ้าพี่กลับมาเร็วเท่าไหร่ คนงานก็จะตกงานเร็วขึ้นเท่านั้น”
>
> (สำเภาทอง, 2541: 251-252)

เรื่อง ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน เป็นความขัดแย้งระหว่างพ่อกับลูก คือล่องจุ๊นกับพ่อ โดยที่พ่อไม่ให้ความรักและความสำคัญต่อล่องจุ๊นเหมือนพี่น้องน้องคนอื่น พ่อหาว่าล่องจุ๊นเป็นลูกชายตัวซวยที่ทำให้ครอบครัวตกอับ เพราะตอนที่มีเขาเกิดพ่อขาดทุนจนหมดตัวทำให้พ่อโทษว่าเป็นความผิดเขา จนทำให้ล่องจุ๊นก็มีความรู้สึกไม่ดีต่อตัวพ่ออยู่ไม่น้อยเช่นกัน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกอยากติดตามชีวิตของตัวละครล่องจุ๊นว่าจะดำเนินไปและจบลงอย่าไร ดังตัวอย่างว่า

> นับแต่เล็กจนโตที่ผมเฝ้าถามตัวเองเสมอว่า ผมทำอะไรผิดไว้แต่ครั้งไหนถึงได้เป็นที่จงเกลียดจงชังของพ่อ ผมเป็นลูกคนเดียวที่พ่อไม่เคยอุ้มไม่เคยโอ๋หรือแสดงความรักใคร่ใยดีมาแต่ไหนแต่ไร บ่อยครั้งที่พ่อจะมีขนมอร่อย ๆ หรือของเล่นประเภทรถไขลานติดมือมาฝากลูกคนโตกับลูกคนเล็ก โดยปล่อยให้ผมยืนเมียง ๆ มองๆอยู่ห่าง ๆ และเมื่อพ่อหันมาเห็นเข้า พ่อก็จะสะบัดหน้าด้วยความไม่พอใจและเสพูดคุยกับพี่ถมหรือนายกี้ต่อเหมือนไม่มีผมอยู่ในบ้านนั้น
>
> (ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน, 2540: 9)

จากเรื่องสั้น รองเท้าไม้ แสดงความขัดแย้งของบิดาและมารดากับบุตร ตัวละครเอกกู๋ขัดแย้งกับพ่อและแม่เพราะถูกกีดกันจากหญิงคนรักชาวจีนที่กับฝ่ายปฏิวัติของจีน จนนำไปสู่ปัญหาของครอบครัวที่สุดท้ายพ่อตายและผู้เป็นแม่โทษว่าเป็นความผิดของลูก ดังความว่า

> วันหนึ่งมีข่าวจากเมืองจีนว่า สามีของผู้หญิงที่กู๋รักเสียชีวิตและหล่อนรอคอยการกลับไปของกู๋...ข่าวนี้ทำให้กู๋เปลี่ยนไปเป็นคนละคน กู๋ตัดผม โกนหนวดเครา และแต่งเนื้อแต่งตัวเรียบร้อยพูดคุยยิ้มหัวกับพี่น้องอย่างมีความสุข และตั้งความหวังที่จะเดินทางไปแต่งงานและอยู่กินกับผู้หญิงคนนั้นที่ซัวเถา แต่ความตั้งใจของกู๋ถูกคัดค้านอย่างเต็มที่จากยาย ซึ่งต้องการให้ลูกชายคนเดียวของครอบครัวเป็นผู้สืบสกุลและรับช่วงกิจการงานต่าง ๆ ในเมืองไทย ทั้งคู่มีปากเสียงกันอย่างรุนแรงจนถึงขั้นยายประณามว่ากู๋เป็นคนทำให้ตาตาย และขู่ฆ่าตัวตายตาม

ไปอีกคนหากกู่ยังดึงดันที่จะไปให้ได้ และนี่เองเป็นจุดที่ทำให้กู่ต้องตัดสินใจครั้งสำคัญที่สุดในชีวิตในการเลือกเอาระหว่างการกลัวถูกกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญูกับความรักที่ปรารถนาและรอคอยมา

(รองเท้าไม้, 2537: 65-66)

จากเรื่อง พิมานแพร แสดงความขัดแย้งของกรรมกรกุลีจีนกับนายเหมือง เพราะถูกนายเหมืองเอารัดเอาเปรียบในเรื่องการจ่ายค่าแรง รวมถึงขัดแย้งกับราชการที่นายอากรเรียกเก็บภาษีคนจีนแพงขึ้นจนกกลายเป็นการขูดรีดกรรมกรชาวจีน จนเหล่ากุลีจีนรวมกลุ่มกันต่อต้านอำนาจราชการโดยการออกปล้นนายเหมือง โดยมีหวางตัวละครเอกของเรื่องเป็นผู้นำการปล้นนายเหมือง เห็นได้จากตอนที่กุลีจีนนำเงินทองทรัพย์สินที่ไปปล้นนายเหมืองมาแบ่งให้กับหวาง แต่หวางไม่รับเงินทองเหล่านั้นเพราะคิดว่าไม่ใช่เงินของตนและที่ทำก็เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้พี่น้องเหล่ากุลีจีนเท่านั้น ดังความว่า

“คืนนี้อาหวางนำชัยชนะให้พวกเรา พวกเราให้อั๊วนำเงินและทองหยองเหล่านี้มาให้”

“ขอบใจหลิว” หวางทอดสายตาที่เฉยเมยมองสิ่งซึ่งอยู่ในมือของอีกฝ่ายหนึ่ง

“แต่อั๊วนำพวกเราเข้าปล้นบ้านนายเหมืองในคืนนี้ ก็เพียงต้องการเงินค่าจ้างของพวกเรา ซึ่งจะใช้ลงเรือกลับบ้านไปเยี่ยมญาติที่เมืองจีน หรือไหว้เจ้าในวันตรุษจีนเท่านั้น มิใช่การปล้นสะดมเยี่ยงโจรทั่วไป อาหลิวนำเงินและทรัพย์สินพวกนี้ไปแจกจ่ายแก่กุลีที่นายเหมืองติดค้างค่าจ้างอยู่ดีกว่า”

“แต่ถ้าไม่ได้อาหวางเป็นผู้นำ พวกเราก็คงไม่ได้ทรัพย์สินเงินทองเหล่านี้” หลิวคัดค้าน

“เงินทองเหล่านี้ล้วนมาจากน้ำพักน้ำแรงของพวกกุลี การเรียกร้องเอาคืนมาเป็นสิ่งที่ถูกต้อง สำหรับอั๊วเองไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ที่ทำลงไปเพราะเห็นแก่พวกเรา และไม่ต้องการให้การการตายของต้าฉางเป็นสิ่งสูญเปล่า ถ้าอั๊วยินยอมรับทรัพย์สินเงินทอง เรื่องที่เราทำลงไปในคืนนี้ก็กลายเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและพวกเราก็กลายเป็นโจรก๊กหนึ่งเท่านั้น”

(พิมานแพร, 2560: 265)

ในนวนิยายเรื่อง เด็กชายมะลิวัลย์ พ่อของมะลิเป็นตัวละครแสดงให้เห็นข้อขัดแย้งกับสังคมอย่างชัดเจน เพราะครอบครัวของมะลิอยู่ในท่ามกลางชุมชนคนจีนอาศัยอยู่คือบริเวณเสาชิงช้า อันมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมจีนเด่นชัดกว่าวัฒนธรรมไทย พ่อเป็นคนไทยที่มีอาชีพรับราชการเป็นทหาร และถูกย้ายมาเป็นตำรวจก่อนที่จะมีเรื่องขัดแย้งกับผู้ใหญ่ในกรมจึงลาออกมา อีกทั้งครอบครัววงศ์ตระกูลของพ่อก็เป็นข้าราชการโดยปู่เป็นข้าราชการกระทรวงการคลังตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง พ่อยึดมั่นในความเชื่อและค่านิยมไทยเรื่องเกียรติและศักดิ์ศรี ด้วยสมัยก่อนยกย่องข้าราชการมากกว่าการเป็นลูกจ้าง พ่อค้า ใครที่ทำอาชีพเหล่านี้จะถูกดูกว่าไม่มีเกียรติ แม้ครอบครัวของมะลิวัลย์จะยากจนแต่พ่อก็ไม่ยอมให้คนในครอบครัวคนใดไปทำอาชีพเดียวกับที่คนจีนทำเลยสักคน ดังตัวอย่างว่า

> จำได้ว่าผมเคยคิดที่จะรับไอศกรีมเจ๊กอ้วนไปเดินขายหลังจากที่กลับจากโรงเรียนในตอนเย็น แต่เมื่อรู้ไปถึงพ่อ พ่อก็มองดูผมด้วยสายตาเย็นชาและพูดสั้น ๆ ว่า...”ฉันมีปัญญาเลี้ยงแกได้”
> ใช่แต่เมียและลูกเท่านั้น แม้แต่น้าๆก็ยังถูกพ่อห้ามริอ่านทำมาค้าขายอะไร ทั้ง ๆ ที่น้าเฉลียวนั้นมีฝีมือพอที่จะขายก๋วยเตี๋ยวผัดไทยหรือหอยทอดได้อย่างสบาย ๆ
> “จะไปเอาอย่างเจ๊กจีนได้ยังไง” พ่อพูดเสียงดัง “เรามันคนมีชาติมีตระกูลรู้ ไปไหน อายเขาถึงนั่น ฉันจะเอาหน้าไปไว้ใน”
> เพื่อรักษาชาติตระกูลและรักษาหน้าพ่อ เราจึงต้องอดทนต่อความยากจนและทำตัวให้คุ้นเคยกับความหิวโหยมาโดยตลอด
>
> (เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 63-64)

จากเรื่องเดียวกันตัวละครที่ขัดแย้งกับสังคมคือทองปรายหรือเง็กลั้ง ทองปรายเป็นลูกสาวที่เกิดในครอบครัวคนจีน ถูกพ่อแม่ยกให้เป็นลูกบุญธรรมของป้าเหวียนและลุงทองปลั่งซึ่งเป็นคนไทย และตัวลุงทองปลั่งกับป้าเหวียนก็รังเกียจคนจีนเป็นอย่างมาก ทั้งที่อยู่อาศัยในแหล่งชุมชนที่ล้อมรอบด้วยชาวจีนก็ตาม แต่กลับนำลูกสาวคนจีนมาเป็นลูกบุญธรรมของตน ทองปรายเกลียดพ่อแม่ตัวเองจนถึงขั้นไม่ยอมพบหน้าหรือพูดคุยกับคนจีนคนไหนในตรอกที่อยู่อาศัย ทั้งยังไปทำศัลยกรรมใบหน้าเสริมจมูกให้โด่งกรีดหนังตาสองชั้นเพื่อให้หน้าตาดูไม่เป็นคนจีน ดังความว่า

พี่ทองปรายเป็นคนสวยยังกับโอลี่ จูและเรียนหนังสือเก่ง...แต่ที่น่าประหลาดใจคือ พี่ทองปรากลับรังเกียจคนจีนยิ่งกว่าป้าเหวียน ไม่ยอมคบหาสมาคมกับคนจีนในตรอกแม้แต่กับพ่อแม่ที่แท้จริงก็ไม่ไปมาหาสู่ และในตอนหลังถึงกับไปกรีดหนังตาให้เป็นสองชั้น และเสริมจมูกให้โงเพื่อให้ใบหน้าไม่เหลือเค้าของคนจีน

(เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 46)

2. ความขัดแย้งภายใน คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละคร ที่ตัวละครมีความรู้สึกต่อต้านกับความคิดของตัวเอง ทำให้เกิดความสับสนในจิตใจของตัวเอง อันก่อให้เกิดความทุกข์หรือความสับสนวุ่นวายในใจ เช่นความปรารถนาของตนเองที่เกิดขึ้นควบคู่กับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเพราะเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับความรู้สึกทั้งสองนี้จึงได้ขัดแย้งกัน เป็นผลให้ตัวละครต้องตัดสินใจเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ประภัสสร ได้สร้างเหตุการณ์เพื่อให้ตัวละครเกิดความขัดแย้งภายในอันมีส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่อง ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นได้แก่ ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน เหลื่อมไหมลายเหมย ตี๋น้อย ศาลเจ้า ซิมใบ้ คุณพระคุณเจ้า บ้านชายดง ครึบหัก ตรันวันตรุษ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากเรื่อง ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน ล่องจุ๊นหรือวายุ เป็นตัวละครที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเองหลายเรื่อง ทำให้ตัวเองเป็นทุกข์กับการที่มีความขัดแย้งนั้น ผู้แต่งสร้างความขัดแย้งในใจตัวละครดำเนินเรื่องได้อย่างน่าสนใจและน่าติดตาม ดังตัวอย่างในตอนที่ล่องจุ๊นกลับมาอยู่กับพ่อและกี้น้องชายมาถามเรื่องแม่กับตน กี้กล่าวหาว่าแม่ทิ้งพ่อและครอบครัวไปกับชู้ ทำให้ล่องจุ๊นโกรธพ่อที่ไม่บอกความจริงน้องถึงเหตุผลที่แม่ต้องออกจากบ้าน เพราะความจริงพ่อนำผู้หญิงบาร์มาอยู่ในบ้านทำให้แม่เสียใจและยอมรับเรื่องนี้ไม่ได้จึงต้องออกมาจากบ้านไป ล่องจุ๊นเกิดความขัดแย้งในจิตใจเรื่องที่พ่อโทษเป็นความผิดแม่ และกลัวว่าหากแม่รู้จะรู้สึกอย่างไรทั้งที่ชีวิตแม่ทำทุกอย่างเพื่อรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลของพ่อมาโดยตลอด ด้วยการอดทนทำงานหนักเก็บเงินเพื่อส่งล่องจุ๊นเรียนโรงเรียนดี ๆ เพราะอยากให้การศึกษาที่ดีและสมหน้าสมตาวงศ์ตระกูลภูบาลบริรักษ์ แต่พ่อกลับแต่งเรื่องโกหกตราหน้าว่าแม่เป็นคนทำลายชื่อเสียงวงศ์ตระกูล จึงเลือกที่จะต่อว่าพ่อเพื่อให้พ่อบอกความจริงแก่ลูกคนอื่น ๆ ให้เข้าใจในตัวแม่ ดังตัวอย่าง

“...ผมมีเรื่องจะพูดกับพ่อ”

“เรื่องอะไร”

พ่อตวัดเสียงถาม สายตาขุ่นๆนั้น แม้จะมองมาทางผมแต่ก็ไม่ได้จับอยู่ที่ใบหน้าผม

“เรื่องแม่” ผมเน้นเสียงแข็ง

"...ทำไมพ่อถึงต้องบอกใครต่อใครว่าแม่หนีตามชู้ ทำไมพ่อถึงไม่บอกพี่ถมกับนายกี้อย่างตรงไปตรงมาว่าที่แม่ออกจากบ้านตอนนั้น เป็นเพราะพ่อจะเอาผู้หญิงอื่นเข้ามาอยู่ในบ้าน"

"จุ๊นพอเถอะ..."

พี่ถมวางหนังสือลงและรีบห้าม ด้วยสีหน้าที่กระอักกระอ่วนใจ

"...เราอย่ามาพูดเรื่องเก่าๆกันอีกเลย"

"พี่ถมอย่าห้ามผม ทำไมพี่ไม่คิดถึงเรื่องที่แม่ถูกปรักปรำกล่าวหาในสิ่งที่แม่ไม่เป็นความจริงมาเป็นปีๆบ้าง ทำไมพี่ไม่คิดบ้างว่ามันโหดร้ายแค่ไหนที่พ่อนั่งใส่น้ำแม่ให้ลูก ๆ ฟัง จนทุกคนหลงเชื่อและพานเกลียดชังแม่แม้ๆของตัวเองไปหมด"

"โถ่จุ๊น" พี่ถอถอนใจแรง ๆ อย่างหมดปัญญาที่จะห้ามปราม

"ถมไม่ต้องพูดอะไรอีก" พ่อเอ่อด้วยเสียงเข้ม "ถึงเวลาแล้วที่พ่อจะพูดให้แกสองคนและจุ๊นฟัง"

(ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน, 2540: 215-216)

นวนิยายเรื่อง เหลือไหมลายเหมย พิชิตเป็นตัวละครที่ผู้แต่งสร้างความขัดแย้งในใจ พิชิตหวงแหนบ้าน'เชี่ยวชาญชัย' ที่สืบต่อมาจากบิดาผู้เป็นพระวิชิตชาญชัยอดีตข้าหลวงหลายจังหวัดภาคอีสาน บ้านหลังนี้บิดาของเขาซื้อต่อมาจากสหายชาวฝรั่งเศสตั้งแต่ปลายสมัยรัชการที่ 6 เดิมเป็นบ้านที่งดงามหลังหนึ่งหลังสงครามโลกครั้งที่สองบ้านแทบจะกลายเป็นซากปรักหักพังแต่ก็ยังคงรูปแบบและความสวยงามไว้อยู่หากได้รับการปรับปรุงซ่อมแซม วันหนึ่งพิจิตราน้องสาวของพิชิตถูกรถชนต้องรักษาตัวที่โรงพยาบาลและต้องทำงานผ่าตัด ทำให้พิชิตเกิดขัดแย้งในใจที่ไม่มีเงินรักษาน้องสาวทางเดียวที่จะหาเงินได้มากเพื่อใช้เป็นค่ารักษาน้องคือต้องขายบ้านเชี่ยวชาญ ซึ่งมีนายวิเชียรมาขอถามซื้อบ้านหลังนี้ก่อนหน้านี้แล้ว ด้วยความที่หวงแหนบ้านและรักในเกียรติของตนที่เป็นถึงอดีตข้าราชการชั้นโท มีพ่อเป็นคุณพระมีบ้านหลังใหญ่สมฐานะ ทำให้พิชิตทุกข์ใจเป็นอย่างมาก เพราะหากขายบ้านเขาก็คงหมดสิ้นซึ่งเกียรติยศชื่อเสียงแต่หากไม่ขายหรือทำอะไรเลยน้องสาวก็จะไม่มีเงินรักษาตัว สุดท้ายพิชิตเลือกที่จะเทบ้านไปจำนองกับ เสี่ยวิเชียรเศรษฐีใหม่ที่อยากได้บ้านหลังนี้อยู่แล้ว แต่เงินหนึ่งแสนบาทจากการจำนองบ้านก็ถูกโจรขโมยไป ทำให้พิชิตหาทางออกโดยการไปกู้เงินจากเฒ่าแก่ปิงเจ้าของโรงไม้อีกหนึ่งแสนบาท และพิจิตรน้องสาวทราบเรื่องเข้าก็คิดว่าต้นเองทำให้พี่ชายเดือดร้อน แต่พิชิตบอกแก่น้องสาวว่าหากต้องเลือกทำหน้าที่เป็นลูกที่ดีรักษาบ้านเชี่ยวชาญกับการรักษาน้องสาวเขาขอเลือกการทำหน้าที่พี่ชายมากกว่า ดังความว่า

“ถูกแล้ว” พี่ชายพยักหน้า และมองน้องสาวด้วยสายตาที่ปวดร้าว “ที่เจ็บช้ำยิ่งไปกว่านั้นก็คือ เรื่องที่เกิดขึ้นมันไม่ใช่เพียงแค่เรื่องสมมุติ หากความจริงเป็นร้อยเปอร์เซ็นเต็ม พี่อาจทำหน้าที่ลูกที่ดีไม่ได้ ในการที่ไม่สามารถรักษาบ้านที่คุณพ่อรักและหวงแหนไว้ให้อยู่กับตระกูล ‘เชี่ยวชาญชัย’ ต่อไปได้แต่พี่ก็สามารถทำหน้าที่พี่ชายอย่างสมบูรณ์ในการรักษาน้องสาวของพี่ให้หายเป็นปกติ...การที่คนเราต้องเลือกอะไรสักอย่างซึ่งมีค่าเท่าเทียมกัน ออกเป็นเรื่องยากยิ่ง แต่ถึงอย่างไรพี่ก็มั่นใจว่าพี่ตัดสินใจไม่ผิดในสิ่งที่พี่เลือก”

(เหลื่อมไหมลายเหมย, 2544: 396)

ในเรื่องสั้น คุณพระคุณเจ้า สร้างความขัดแย้งในใจของตัวละครชบา ชบาเป็นลูกสาวที่เกิดในครอบครัวคนจีนที่นครสวรรค์ ได้หนีตามถมคนขับรถสิบล้อมาอยู่กรุงเทพและมีลูกด้วยกันหนึ่งคน สามีของชบาเกิดอุบัติเหตุรถชนเสียชีวิตไปเมื่อชบาอายุเพียงยี่สิบสามปี ทำให้ชบาใช้ชีวิตอย่างลำบากกับลูกน้อย ชบาที่ยังดูสาวผิวพรรณผ่องใส ทำให้ลำดวนเพื่อนข้างห้องที่เห็นความลำบากของชบาแนะนำและติดต่อให้ชบาไปนอนกับเสี่ยโรงทอผ้า ทำให้ชบาคิดหนักเพราะตัวเองมีสามีและลูกแล้วหากทำเช่นนั้นจะดูเป็นผู้หญิงไม่ดี แต่ชบาก็ยังมีภาระทั้งค้างค่าเช่าบ้านหลายเดือนแล้วทั้งค่าอาหารค่ายาของลูกอีก จนสุดท้ายชบาตกลงที่จะทำแบบที่ลำดวนแนะนำ ดังความว่า

“แต่ฉันตะขิดตะขวางใจ” ชบาอ้อมแอ้มตอบเพื่อน “เหมือนฉันเป็นผู้หญิงไม่ดี”

“แล้วไอ้ผู้หญิงดีๆอย่างที่เอ็งเป็นอยู่น่ะ มันช่วยให้อิ่มปากอิ่มท้องขึ้นมาหรือไง” ชบาคิดถึงค่าเช่าบ้านที่ค้างมาตั้งแต่เดือนที่แล้ว ค่ากับข้าว ค่ายาของไอ้แดง

“ฉันต้องทำยังไง”

หล่อนก้มหน้าถามด้วยน้ำเสียงที่แผ่วเบา

“ก็ทำอย่างที่เคยทำกับไอ้ทม...” ลำดวนหัวเราะโลนๆก่อนจะพูดเป็นเรื่องเป็นราว “...สองทุ่มคืนนี้สี่เขาจะจอดรถรอที่ปากตรอก เอ็งก็เกาะมอไซด์ไปพบเขาตามนัด”

(60 เรื่องสั้นประภัสสร เสวิกุล, 2555: 387)

หรือในเรื่องสั้น ชิมใบ้ ตัวละครชิ้มใบ้เกิดความขัดแย้งในใจ ลูกของชิ้มใบ้เกิดมาอาภัพเป็นใบ้เช่นกันในวันหนึ่งลูกร้องไห้ไม่หยุดทั้งที่ไม่มีเสียงและร้องทั้งที่นางไม่ได้ยิน วันนั้นเป็นวันที่ยากลำบากที่สุดของชิ้มใบ้เพราะไม่มีเงินมีอาหารไม่มีข้าวให้ลูกกิน ชิ้มใบ้คิดจะเอากำไลหยกที่เป็น

สมบัติติดตัวเพียงชิ้นเดียวไปขาย หลายครั้งที่คิดจะขายกำไลหยกนั้นแต่สุดท้ายซิ้มใบ้ก็ไม่ขาย เพราะคิดว่ามันมีค่าลึกซึ้งเพราะเป็นสมบัติชิ้นเดียวที่สามีนางให้ไว้ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการพันธาการที่ไม่ใช่ความรักระหว่างซิ้มใบ้และสามี แม้ตอนนี้สามีจะทิ้งซิ้มใบ้กับลูกที่เป็นใบ้ไปเพราะทนอยู่รวมไม่ได้หลังจากลูกเกิดได้ไม่กี่เดือน ความหวาดกลัวในสิ่งที่ลูกต้องเผชิญในอนาคต และการตัดสินใจไม่ได้ว่าจะขายกำไลหยกดีหรือไม่ทำให้ซิ้มใบ้ลงมือทำบางอย่างกับลูก ซึ่งกว่าที่ซิ้มใบกะรู้ตัวลูกของนางก็นิ่งเงียบหยุดร้องไห้ไปตลอดกาลแล้ว ดังความว่า

> หญิงชราจำได้ดีว่าวันนั้นเป็นวันที่แร้นแค้นที่สุดในชีวิต นางไม่มีสมบัติอะไรเหลือนอกจากกำไลหยกอันเดียว ไม่มีข้าว ไม่มีผักไม่มีอาหารใด ๆ ในบ้านทั้งสิ้น... นางหิว และรู้ว่าลูกก็หิว หลายครั้งที่นางถอดกำไลหยกมาถือไว้ในมือที่สั่นเทา และคิดว่ามันอาจจะทำให้นางและลูกมีอาหารพอประทังชีวิตไปได้สักระยะหนึ่งแต่นี้เป็นเพียงสิ่งเดียวที่นางได้รับจากสามี เป็นตัวแทนของบางสิ่งบางอย่างที่นางต้องยอมรับสภาพไปจนกว่าจะสิ้นชีวิต มันมีค่าลึกซึ้งต่อคนที่ไม่เคยมีใครปารถนา จนนางไม่อาจที่จะสูญเสียมันได้
>
> ลูกร้องไม่หยุด ใบหน้าของแกบิดเบี้ยวจนน่าเกลียดความคิดของนางวนเวียนอยู่กับความเจ็บช้ำน้ำใจในความอาภัพของตัวเอง ความหวาดเกรงในสิ่งที่ลูกต้องเผชิญในอนาคตและการตัดสินใจไม่ถูกในเรื่องกำไลหยกกับความหิวของลูก ทำให้นางได้ทำบางสิ่งบางอย่างลงไปอย่างลืมตัว และเมื่อนางได้สติลูกก็เงียบลงแล้วและเป็นการเงียบที่นิรันดร์
>
> (รวมเรื่องสั้นซิมใบ้, 2537: 76-77)

การดำเนินเรื่องโดยใช้ความขัดแย้งภายในของตัวละคร ผู้แต่งจะเน้นถึงสภาพจิตใจในขณะที่เกิดความขัดแย้งที่จะส่งผลถึงพฤติกรรมหรือความคิดของตัวละคร ว่าได้ตัดสินใจอย่างไรเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสถึงความคิดหรือพฤติกรรมที่สามารถเกิดกับคนในสังคมได้จริง

4.1.3 จุดวิกฤต (Climax)

เป็นตอนที่เรื่องดำเนินมาถึงจุดสำคัญหรือถึงจุดที่เป็นประเด็นปัญหาและได้รับการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขให้เป็นไปในทางใดทางหนึ่ง จากนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล จำนวน 22 เรื่อง ได้ปรากฏจุดวิกฤตที่แตกต่างกันไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากนวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม จุดวิกฤตที่ดำเนินต่อมาจากการดำเนินเรื่องเมื่อกู้ตัวละครเอกรู้ว่าหล่านลูกสาวเฒ่าแก่เส็งที่ตนแอบชอบจะแต่งงานกับอ๋วงเพื่อนของตน เพราะเฒ่าแก่เส็งคิดจะแก้ปัญหาไม่ให้ฮ๋วงออกจากโรงงานอาหารกระป๋อง จากการที่ทะเลาะและการทำงานมีปัญหากับหล่านลูกสาวคนสุดท้องของเฒ่าแก่เส็งแต่งงานกันเพื่อแก้ปัญหา โรงงานอาหารกระป๋องนี้มีอ๋วงและกู้เป็นกำลังสำคัญในการบริหารงาน กู้แอบไปมีอะไรกับหล่านในคืนก่อนวันแต่งงานของหล่านกับอ๋วง กู้ตัดสินใจหนีออกไปจากบ้านเถ้าแก่เส็งเพื่อหลีกทางให้อ๋วง และหลีกหนีจากความผิดหวังที่ไม่สามารถอยู่กับหล่านคนรักได้ จะเห็นได้จากตอนที่กู้มาลาแปะซุงผู้มีพระคุณช่วยเหลือตนกับอ๋วงเมื่อครั้งมากรุงเทพฯใหม่ๆก่อนเดินทางออกจากกรุงเทพฯ ความว่า

> “ผมขออาศัยนอนที่นี่สักคืน” เด็กหนุ่มยกมือขึ้นปิดปากหาวและล้มตัวลงบนพื้นซีเมนต์ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเต็มไปด้วยปี๊บใส่หน่อไม้และลังเก่าๆที่กองสุมอยู่เต็มไปหมด "พอพรุ่งนี้เช้าก็จะไปต่อ"
>
> “ไปทั้ง ๆ ที่ไม่มีจุดหมายปลายปลายทางอย่างนั้นนะหรือ” ชายชราถามด้วยความห่วงใย
>
> “ผมเป็นคนแบบนี้มาตั้งแต่เด็กแล้ว” เขาฝืนยิ้ม
>
> “อั๊วรู้” ผู้เฒ่ากล่าวด้วยน้ำเสียงที่เชื่องซึม “...อั๊วรู้จักลื้อดี” “ผมมีเงินติดตัวมาจำนวนหนึ่ง” กู้ขยับตัวขึ้นนั่งและดึงซองธนบัตรออกมาถือไว้ในมือ “ไปคราวนี้ไม่รู้ว่าอีกนานเพียงไรถึงจะมีโอกาสกลับมาพบกันอีก คุณลุงโปรดรับเงินจำนวนนี้ไว้ใช้สอย”
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 113-114)

เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง กุหลาบจีน เป็นจุดวิกฤติเมื่อรอเจอร์ชานขัดแย้งกับบาทหลวงอาเธอร์และถูกจับขัง เพื่อไม่ให้เขามาทำงานหาเงินในบ่อนการพนัน แต่รอเจอร์ชานถูกคนของบ่อนพนันจับตัวมาให้ทำงานแจกไพ่เหมือนเดิม แม้รอจอร์ชานจะไม่อยากขัดคำสั่งบาทหลวงแต่เขาต้องการช่วยเหลือทุกคนที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าให้มีข้าวสารกิน และเพื่อหาค่ายามารักษาบาทหลวงอาเธอร์ชาน ทำให้รอเจอร์ชานตัดสินใจทำงานในบ่อนของฟานเล่งจูเป็นเวลาสามเดือน ซึ่งเป็นจุดที่จะเปลี่ยนแปลงรอเจอร์ชานไปเจอกับพ่อผู้เป็นเจ้าของคาสิโนมังกรทองที่มาเก๊า ดังความว่า

> “ผมต้องทำงานให้เถ้าแก่นานเท่าไหร่ถึงจะคุ้มค่าข้าวค่ายา” รอเจอร์กล่าว,
>
> “สามเดือน” ฟาน เล่ง จู ให้คำตอบ “และตลอดเวลาสามเดือน เพื่อนๆของเอ็งจะมีข้าวกิน และตาแก่นักบวชจะมียากินโดยไม่ขาดแคลน”

“คืนนี้ผมคงกลับบ้านไม่ได้” เด็กชายถอนใจหนัก ๆ

“ถึงกลับได้ ข้าก็ไม่ให้เอ็งกลับ” นายบ่อนวางแก้วคอนญักลง

“ก็หมายความว่า ในเวลาสามเดือนต่อไปนี้ เอ็งจะไม่ได้รับอนุญาตให้กลับไปโรงเลี้ยงเด็กหรือพบปะเพื่อนๆและตาแก่นักบวช ข้าไม่ห้ามถ้าเอ็งจะไปที่อื่น แต่ต้องอยู่ในสายตาของอาเว่ย”

(กุหลาบจีน, 2549: 60-61)

การแก้ไขความขัดแย้งที่มาถึงจุดวิกฤติจากนวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน เมื่อชิวประสบปัญหาในช่วงเวลาที่เกิดสงครามโลกครั้งที่สองในมาลายา ชิวเสียพ่อกับแม่ไปเพราะถูกทหารญี่ปุ่นฆ่าตายเพราะถูกหาว่าเป็นพวกคนจีนที่ส่งเงินกลับไปเมืองจีน เพื่อสนับสนุนกองทัพมินตั๋งรบกับญี่ปุ่นที่เมืองจีน ทำให้ชิวเกิดความเสียใจและพยายามหนีออกจากโรงเรียนของชาวญี่ปุ่นที่ชิวกำลังเรียนอยู่เพื่อไปหาพ่อแม่ แต่ร้อยโทโยชิตะก็ได้ช่วยเหลือและดูแลชิวไว้ที่โรงเรียน แต่วันหนึ่งร้อยโทโยชิตะถูกยิงตายที่ท้ายป่าสวนยาง ในตอนที่เขาพาร้อยโทโยชิตะไปถ่ายรูปพระอาทิตย์ตก ทำให้ชิวต้องหลบหนีออกมาเพราะกลัวจะถูกกล่าวหาว่าเป็นคนฆ่าทหารญี่ปุ่นและเมื่อสงครามจบลงเขาก็เดินทางลงเรือไปสิงคโปร์ ดังความว่า

เด็กหนุ่มชาวจีนร่างผอมสูง หน้าตาเนื้อตัวมอมแมม ผมเผ้ารุงรังแต่งกายด้วยเสื้อผ้าเก่าๆเต็มไปด้วยรอยประชุนสวมรองเท้าคีบที่ทำจากยางรถยนต์ที่บรรทุกผู้คนและข้าวของเพียบแปล้ เพ่งสายตามองไปยังท่าเรือที่อยู่เบื้องหน้าด้วยดวงตาที่แฝงความมุ่งหวัง

“สงครามสงบแล้ว มีคนจีนในมาลายามุ่งหน้ามาสิงคโปร์กันมาก” ชายแก่ซึ่งอยู่ในสภาพที่ไม่ต่างกันเท่าไหร่ ซึ่งยืนสูบบุหรี่อยู่ข้างๆ เอ่ยด้วยน้ำเสียงเรียบ ๆ

“ทั้งที่มาหางานทำเพื่อมีเงินพอประทังชีวิต แสวงหาโอกาสและโชคลาภและหลีกหนีจากความขัดแย้ง” เด็กหนุ่มเบนสายตามาทางชายแก่

“เจ้าคงรู้เมื่อตอนญี่ปุ่นยึดครองมาลายา คนจีนร่วมมือกับอังกฤษในการต่อต้านญี่ปุ่น แต่พอสงครามเลิก รัฐบาลมาลายาไม่ยอมรับรู้เรื่องนี้ทั้งกีดกันและจำกัดสิทธิคนจีนไม่ให้มีบทบาทในทางการเมือง การรับราชการ การทำมาหากินแม้กระทั้งที่ดินจะอยู่อาศัย”

“ผมรู้” เขาพยักหน้า

(ไชน่ามูน, 2558: 114-115)

ในเรื่องสั้น ครีบหัก จุดวิกฤติที่เรื่องดำเนินมาถึงจุดสำคัญคือการที่เฮียกุ่ยชายพิการนั่งรถเข็นเจ้าของร้านขายตู้ปลาและปลาสวยงาม เฮียกุ่ยเป็นคนโมโหง่ายและมักจะดุด่าเด็กชายวัย 11 ปีที่ทำงานในร้านอยู่เป็นประจำ วันหนึ่งมีลูกค้ามาซื้อปลาเทวดาเด็กชายตักปลาตามที่ลูกค้าต้องการแต่ปลาเทวดาที่เด็กชายตักขายกลับนอนนิ่งจมดิ่งนอนราบก้นถุง ลูกค้าจึงเห็นว่ามันครีบหัก เฮียกุ่ยที่ได้ยินดังนั้นก็เข้ามาด่าทอเด็กชายว่าทำปลาเขาเสียหาย จนลูกค้าที่ซื้อปลายอมจ่ายเงินค่าปลาตัวนั้นเพื่อช่วยให้เด็กชายไม่โดนด่าจากเจ้าของร้าน ความว่า

> “ไอ้เปี้ยก...”
> เจ้าของร้านผู้พิการตะคอกเด็กชายที่เพิ่งก้าวลงจากม้ามายืนตัวลีบ
> “...นี่มึงทำยังไงวะ”
> “เอาน่าเฮีย เด็กมันไม่ตั้งใจ”
> “คุณไม่รู้อะไร ไอ้เด็กเวรนี่ทำผมชิบหายมาเยอะแล้ว วันก่อนก็มอเตอร์ตกขวดโหลแตก...แล้วยังปลาเทวดาอีก ตัวใหญ่ๆขนาดนี้ ราคาหลายสิบบาทนะครับ”
> ชายหนุ่มมองดูเด็กชายที่ยืนก้มหน้านิ่ง
> “เอาอย่างนี้แล้วกัน ผมให้ค่าปลาตัวที่ครีบหักนี่สิบบาท แต่เฮียอย่าไปทำอะไรเด็กมันนะ”
> เฮียกุ่ยเงียบเสียง ถึงอย่างไรเงินสิบบาทก็ดีกว่าจะต้องสูญเสียปลาไปเปล่า ๆ ปลี้ ๆ
> “หาตัวผู้ให้อีกตัวสิ” ลูกค้าผู้อารีหันมาทางเด็กชาย
> “เร็วสิไอ้เด็กบ้า มัวตะบิดตะบอยอะไรอยู่”
> เฮียกุ่ยสำทับเสียงดัง พลางกุลีกุจอถ่ายปลาตัวเมียใส่ถุงพลาสติกใบใหม่และเทปลาครีบหักโครมลงในกะละมังอะลูมิเนียมบุบบี้ที่วางอยู่บนชั้นเหล็กใต้ตู้ปลา
>
> (ครีบหัก, 2534: 341-342)

เรื่องสั้น โก๊ะ เป็นตอนที่เรื่องดำเนินมาถึงจุดสำคัญคือชายหนุ่มที่พึ่งกลับมาจากออสเตรเลียมาเที่ยวสิงคโปร์ ได้ใช้บริการรถถีบที่มีชายชราชาวจีนเป็นผู้ปั่นรถถีบ ชายหนุ่มชวนโก๊ะทานข้าวด้วยกัน โก๊ะเล่าเรื่องราวชีวิตของตนให้แก่ชายหนุ่มฟัง การที่โก๊ะมาอยู่ที่สิงคโปร์และทำอาชีพขับสามล้อถีบทำให้โก๊ะพูดได้สี่ภาษาคือ อังกฤษ ญี่ปุ่น แต้จิ๋ว มาเลย์ ซึ่งเป็นตอนที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้ว่าการดำเนินชีวิตของชาวจีนในสิงคโปร์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวจีนสามารถสื่อสารได้หลายภาษาจากการที่สิงคโปร์ถูกเหล่าเจ้าของภาษาเข้ามายึดครองสิงคโปร์โดยเฉพาะอังกฤษกับญี่ปุ่น ดังความว่า

“โก๊ะพูดได้กี่ภาษา” ผมถามเรียบ ๆ

“อังกฤษ- ญี่ปุ่น- แต้จิ๋ว- มาเลย์”

โก๊ะชูมือขึ้นนับ

“พูดภาษาอังกฤษได้ดีนี่” ผมชม

“ไม่” โก๊ะโบกมือที่ถือตะเกียบอยู่

“ภาษาอังกฤษอั๊วไม่ดี ไม่ได้เรียนเหมือนลูก ๆ อั๊วพูดญี่ปุ่นได้ดีกว่า”

“จริงหรือ” ผมอดทึ่งไม่ได้

“จริงสิ” แกยืนยัน

“ตอนญี่ปุ่นเข้ามาสิงคโปร์ อั๊วยังเล็ก ๆ อั๊วได้เรียนภาษาญี่ปุ่น พอญี่ปุ่นไปอังกฤษก็กลับมา”

คนสิงคโปร์ส่วนใหญ่ที่ผมพบพูดภาษาอังกฤษได้ดีพอสมควรแม้แต่โก๊ะซึ่งออกตัวก็ตาม

(โก๊ะ, 2537: 114-115)

หรือเรื่องสั้น ตี๋น้อย เป็นตอนที่เรื่องดำเนินมาถึงจุดที่ตี๋น้อยลุกชายคนกลางในพี่น้องห้าคนในครอบครัวคนจีน เมื่อตี๋น้อ จุดสำคัญของเรื่องคือตอนที่ตี๋น้อยที่ตระหนักถึงชีวิตของตนและทุกคนในครอบครัว โดยเฉพาะพ่อกับแม่ที่มีชีวิตยากลำบากในการทำงาน ปรากฏตอนที่อาแป๊ะถามถึงพ่อแม่ว่าสบายดีหรือไม่ ความว่า

เด็กหนุ่มไม่รู้จะหาคำตอบอะไรที่ดีไปกว่านี้ เขาไม่เคยเห็นพ่อแม่ไม่สบายและก็ไม่เคยเห็นแกสบาย ถึงแม้จะไม่ถึงกับล้มหมอนนอนเสื่อแต่ทั้งคู่ก็อ่อนแรงลงไปทุก ๆ วัน ๆ เขาคุ้นเคยกับเสียงไอโขกๆของแม่มานานแสนนาน แต่ในระยะหลังนี้พ่อไอรุนแรงขึ้นและแม่ก็ปวดเมื่อยมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นทั้งสองคนก็ไม่เคยที่จะคิดวางมือจากงานที่ทำ แม่ยังคงตื่นแต่เช้ามืดเพื่อเก็บกวาดเช็ดถูร้านและเตรียมเครื่องกาแฟให้พ่อ ซึ่งมักจะลงมาจากชั้นบนทีหลัง

(ตี๋น้อย, 253 : 22)

จุดวิกฤตในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล มีลักษณะโครงเรื่องเกิดจุดวิกฤติขึ้นได้มากกว่าหนึ่งครั้งซึ่งจะพบในนวนิยายมากกว่าเรื่องสั้น เมื่อเรื่องดำเนินมาถึงความตึงเครียดที่สุดของเรื่อง หรือเป็นตอนที่เรื่องดำเนินมาถึงจุดสำคัญ หรือจุดที่เป็นประเด็นปัญหาจนทำให้เรื่องนั้นเกิด

การหักเหเป็นครั้งสุดท้ายก่อนเรื่องจะคลี่คลายความยุ่งยากและจบลง ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจความเป็นไปของเหตุการณ์ ตัวละคร และเนื้อเรื่อง สร้างความน่าสนใจแก่ผู้อ่านอย่างยิ่ง

4.1.4 การคลายปม (Denouement)

เป็นการคลี่คลายเรื่องของปมปัญหาหรือข้อขัดแย้งเมื่อเรื่องผ่านจุดวิกฤตไปแล้ว ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวก่อนที่จะจบเรื่อง ในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล จำนวน 22 เรื่อง มีรายละเอียดการคลายปมที่แตกต่างกันไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง สำเภาทอง เมื่อตั๋งกับต๋งสองพี่น้องมีปัญหาขัดแย้งเรื่องการทำงาน จนเกิดความเข้าใจผิดและเลาะกันเรื่องงาน ตั๋งได้ปรึกษากับลุงเม้งสมุห์บัญชีผู้เป็นเพื่อนพ่อและป๋องผู้เป็นเพื่อน ทั้งสองให้คำแนะนำว่าตั๋งควรบอกความจริงเรื่องที่ตั๋งปิดบังการหางานเข้าบริษัท จนต้องสั่งอุปกรณ์ก่อสร้างมาเก็บไว้ในโกดังจนเป็นเหตุให้ทะเลาะกับต๋งละต๋งจะส่งของคืน เพราะเห็นว่าบริษัทไม่มีงานรับเหมาก่อสร้างเลย ในขณะที่ตั๋งติดต่อยื่นประมูลงานรับเหมาก่อสร้างของกรมวิศวะไว้ และต้องการที่จะสร้างความเชื่อมั่นใจแก่ลูกค้า ทั้งยังป้องกันไม่ให้พงษ์ศักดิ์หนึ่งในกรรมการบริษัทและเป็นเพื่อนพ่อร่วมมือกับสมชายที่ถอนหุ้นไปเมื่อครั้งตั๋งเข้าบริหารงานใหม่ๆได้ร่วมมือกันคิดจะตั้งบริษัทรับเหมาก่อสร้างขึ้นมาใหม่และรับงานแข่งกับบริษัทปุญญรัตน์การช่าง ทำให้ตั๋งตัดสินใจบอกความจริงแก่น้องชายเพื่อให้น้องชายได้เข้าใจว่าทำไมเขาถึงต้องทำเช่นนั้น ความว่า

“เวลานี้สถานการณ์มันพลิกผันไปอีกรูปแบบหนึ่งแล้ว” ตั๋งอธิบาย

“ลุงสมชายชายเลิกล้มความคิดที่จะตั้งบริษัทเอง และหันไปร่วมทุนกับบริษัทรับเหมาก่อสร้างแห่งหนึ่งอาพงษ์ศักดิ์ก็เลยไม่มีที่ไป”

“แล้วมันเกี่ยวข้องอะไรกับการที่พี่ขนสั่งของเข้าไปไว้ในโกดังด้วยหรือเปล่า” น้องชายลุกขึ้นยืนเผชิญหน้ากับพี่

“เกี่ยว” ตั๋งพยักหน้าขรึมๆ “เพราะถ้าลุงสมชายกับอาพงษ์ศักดิ์ตั้งบริษัทใหม่ขึ้นมาได้ เขาก็ต้องดึงพวกช่างและคนงานของเราไปเป็นกำลังของเขาและตัดกำลังของเราไปด้วยในตัว ฉันต้องการที่จะสร้างขวัญให้ช่างและคนงานเห็นว่าเรากำลังจะมีงานใหญ่เข้ามาเราถึงได้สั่งของเข้าโกดัง”

“ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้ว ยังไม่มีงานอะไรเข้ามาเลย”

ธนพงศ์นิ่งไปครู่หนึ่ง ก่อนเอ่ยต่อด้วยน้ำเสียงราบเรียบ

“ฉันกำลังวิ่งเต้นอยู่ และคิดว่าเร็วๆนี้ คงจะได้มาสักงานหนึ่ง”

“แต่ก็คงไม่ถึงกับเป็นโครงการมหึมาที่ต้องใช้วัสดุก่อสร้างเท่าที่พี่ตั๋งสั่งของเข้ามาใช่ไหมครับ” ต๋งดักคอ

“ใช่” พี่ชายยอมรับ

(สำเภาทอง, 2541: 437)

เมื่อต๋งได้ฟังความจริงจากพี่ชายก็ทำให้ต๋งเข้าใจในตัวตั๋งพี่ชายมากขึ้น เพราะหลังจากวันที่ตั๋งมาเล่าความจริงในวันนั้นต๋งก็พูดจาดีกับพี่ชายมากขึ้น ซ้ำยังให้กำลังใจพี่ชายในวันที่ตั๋งต้องไปเปิดซองยื่นประมูลงานกรมวิศวะว่าจะได้งานหรือไม่ได้งาน ก็ถือว่าตั๋งพี่ชายทำทุ่มเททำงานสุดความสามารถเพื่อบริษัทแล้ว

นวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม หลังจากที่กู้ออกจากบ้านเถ้าแก่เส็งเพราะเสียใจที่เถ้าแก่เส็งให้หล่านลูกสาวคนเล็กที่กู้แอบชอบแต่งงานกับอ๋วงเพื่อนรักของตน กู้ได้เดินทางขึ้นรถไฟไปเชียงใหม่ ในขณะอยู่บนรถไฟได้รู้จักกับพ่อเลี้ยงแสนคำเจ้าของสวนลำไยที่เชียงใหม่ พ่อเยงแสนคำเมื่อรู้ว่ากู้ไม่รู้จะไปทำอะไรและยังไม่มีที่อยู่จึงชักชวนมาทำงานที่ไร่แสนคำ เพราะกู้เองก็จบบัญชีและทำงานในโรงงานอาหารกระป๋องของเถ้าแก่เส็งมีประสบการณ์ทำงานมานาน กู้จึงตัดสินใจไปทำงานกับพ่อเลี้ยงแสนคำเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ของตนเอง ดังความว่า

เด็กหนุ่มที่นั่งก้มหน้าก้มตาอยู่กับสมุดบัญชีเล่มใหญ่เงยหน้าขึ้น เมื่อพื้นเรือนที่ปลูกสร้างที่ปลูกสร้างอย่างง่าย ๆ วูบไหวตามน้ำหนักของผู้ที่ก้าวขึ้นมา

“ยังไม่นอนอีกหรือ” ผู้ชายสูงอายุท่าทางภูมิฐานถามขณะที่ถอดหมวกซึ่งสวมอยู่ออกวางบนโต๊ะ และเลื่อนเก้าอี้ไม้ดอกไม้

“ครับ” เด็กหนุ่มรับคำด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม “ผมอยากทำงบเดือนของเดือนที่แล้วให้เสร็จก่อน”

“พอจับทางได้หรือยัง”

“ได้แล้วครับ ความจริงแล้วก็ไม่ค่อยจะแตกต่างจากที่ผมเคยทำที่กรุงเทพฯ เท่าไหร่”

“ฮื่อ” ผู้สูงวัยพยักหน้า “แต่สมุห์บัญชีคนก่อนมันทำงานไม่ค่อยจะเป็นระเบียบเหมือนเธอ”

“พ่อเลี้ยงยังไม่ง่วงหรือครับ” สมุห์บัญชีคนใหม่ถามพลางถอดแว่นสายตาออกวางทับสมุดบัญชีไว้

(ม่านมรสุม, 2541: 125)

หลังจากที่กู้มาทำงานกับพ่อเสียงแสนคำ กู้ก็ได้แนะนำให้พ่อเลี้ยงทำโรงงานลำไยกระป๋อง เพื่อแก้ปัญหาลำไยออกผลผลิตมาก และรับซื้อลำไยของชาวสวนจากที่อื่นเพื่อให้เพียงพอกับการผลิต พ่อเลี้ยงแสนคำที่คิดจะตั้งโรงงานผลไม้กระป๋องอยู่แล้วจึงตกลงทำตามที่กู้แนะนำ และมีกู้คอยเป็นกำลังสำคัญในการทำโรงงาน จนกลายเป็นโรงงานผลไม้กระป๋องแสนคำที่ใหญ่โต

นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร หลังเหตุการณ์ปฏิวัติ 16 กันยายน 2500 โดยจอมพลสฤษดิ์ฯยึดอำนาจมาจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม เหลียง สือพาณิชย์ ที่ได้ชื่อเคยสนับสนุนเข้าข้างฝ่ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รับผลกระทบสำนักงาน “นัฐกิจหลักทรัพย์” ถูกตรวจค้นตรวจสอบและสอบบัญชีย้อนหลัง เหลียงต้องเดินทางออกจากเมืองไทยไปฮ่องกง เพราะได้ข่าวว่าคณะปฏิวัติจะจับตัวพ่อค้าใหญ่หลายคน ต้องทิ้งกิจการต่างให้อยู่ในความดูแลของย่าเนียมและเทียนกับแอนดี้ เหลียงได้รับความช่วยเหลือจากรอเจอร์เฟยพ่อของเป็กกี้ เมียของแอนดี้ลูกชายคนรอง จนทำให้เหลียงสามารถตั้งบริษัท “เนชันเนล ทรัสต์” เป็นบริษัทเกี่ยวกับการเงินขึ้นมาได้ ดังความว่า

> ปู่ตกระกำลำบากอยู่ปีกว่าๆ แต่อาศัยความช่วยเหลือของพ่อป้าเป็กกี้ก็สามารถตั้งบริษัท “เนชันแนล ทรัสต์” ขึ้นมาได้... “เนชันแนล ทรัสต์” เมื่อแรกตั้งเป็นเพียงห้องแถวคูหาเล็ก ๆ บนฝั่งเกลูน เปิดรับแลกเงินสดบ้าง ตั๋วแลกเงินบ้าง ต่อมาเมื่อได้รับความเชื่อถือจากลูกค้ามากขึ้นจึงค่อยดำเนินกิจการรับโอนเงินตราของพ่อค้าจีนในเมืองไทยกับฮ่องกงผ่านทาง “นัฐกิจหลักทรัพย์” ที่กรุงเทพฯ
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 59)

การที่เหลียงเจอปัญหาทางการเมืองจากการที่เป็นผู้สนับสนุนฝ่ายจอมพล ป.เมื่อครั้งตั้งบริษัทนัฐกิจหลักทรัพย์ บริษัทธุรกิจการทอ และธุรกิจอื่น ๆ ไว้ให้ภรรยากับลูกดูแลแต่ตัวเองต้องหนีออกจากเมืองไทยไปอยู่ฮ่องกง เหลียงก็ยังหาลู่ทางทำธุรกิจจนสามารถตั้งบริษัทการเงิน “เนชันแนล ทรัสต์” ขึ้นในฮ่องกงได้จนประสบความสำเร็จ

เรื่องสั้น รองเท้าไม้ เมื่อกู๋ขัดแย้งกับแม่ที่ขู่ฆ่าตัวตายหากกู๋ยังคิดจะเดินทางกลับไปหาหญิงคนรักที่เมืองจีน ทำให้กู๋ต้องอยู่ที่เมืองไทยกับผู้เป็นแม่และครอบครัว กู๋เลือกจะเก็บตัวอยู่คนเดียวเงียบๆในห้องนาน ๆ ทีถึงจะลงมาจากชั้นบน แต่วันหนึ่งที่แม่ของตนป่วยหนักกู๋ก็เข้ามาดูแลจนผู้เป็นแม่หายดี กู๋ก็กลับไปเก็บตัวไม่ยุ่งกับใครเช่นเดิม ความว่า

> ปกติยายเป็นคนแข็งแรง ฉันไม่เคยเห็นยายเจ็บป่วยเป็นอะไร แต่ยายก็ล้มเจ็บลงหลังสารทเซ่งเหม็งปีที่แล้ว และกู๋ดูจะวิตกกังวลกับอาการของยายมากกว่าคนอื่น ทั้ง ๆ ที่ทุกคนรู้ว่ากู๋รอคอยวาระสุดท้ายของยายมาเกือบจะชั่วชีวิต กู๋ออก

จากห้องนอนมาเฝ้าดูแลยายอย่างหามรุ่งหามค่ำราวกับจะต่อสู้แย่งชิงชีวิตยายจากความตายที่กำลังคบคลานเข้ามาใกล้ พวกญาติพี่น้องต่างพากันดีใจที่ความบาดหมางระหว่างกู๋กับยายยุติลงเสียทีและหลายคนถึงกับออกปากชื่นชมในความกตัญญูของกู๋...แต่เมื่อยายหายเป็นปกติกู๋ก็กลับไปขังตัวเองอยู่ในห้องด้วยท่าทางของคนที่สะใจ เฉยเมยและซ่อนเร้นความเจ็บแค้นเอาไว้ลึก ๆ ตามเดิม

(รองเท้าไม้, 2537: 67)

การที่กู๋ยอมมาดูแลยายเมื่อยามที่ยายเจ็บป่วย แสดงให้เห็นการแสดงความกตัญญูต่อมารดา แม้ว่าทั้งสองจะมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงถึงขั้นไม่พูดคุยหรือพบหน้ากันทั้งที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกันก็ตาม และเมื่อแม่หายเป็นปกติแล้วกู๋จะกลับไปขังตัวเองอยู่คนเดียวดังเดิมก็ตาม แต่ก็ทำให้ความตึงเครียดและความขัดแย้งในใจของผู้เป็นแม่ที่มีต่อลูกชายก็คลายลงกว่าเดิมเป็นอย่างมาก

ในเรื่องสั้น ตี๋น้อย การที่ตี๋น้อยนำเสนอปมปัญหาชีวิตของตนเองและคนในครอบครัว ตี๋น้อยคลายปมด้วยการแสดงการยอมรับความจริงของชีวิต โดยหวังว่าสักวันหนึ่งตนเองจะสามารถออกจากสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบากนี้ได้ในสักวัน ดังความว่า

เด็กหนุ่มพยายามที่จะหลับตาลง แจ้ก็ไม่สามารถทำได้ หัวสมองของเขายังคงวนเวียนอยู่กับความเบื่อหน่ายลึก ๆ ในสิ่งที่ซ้ำซากจำเจ เขาเคยนึกที่จะก้าวออกไปจากบ้านนี้เงียบ ๆ ไปเหมือนกับที่เขาเคยไปตลาดหรือสะพานแห่งนั้น แล้วก็ไม่กลับมาที่นี่อีกเขาอาจจะขึ้นรถเมล์ที่ท่าไปจนสุดสายและจับคันอื่น ๆ ต่อไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

บางทีเขาอาจจะหาเรือสักคำเพื่อพายทวนน้ำขึ้นไปเรื่อย ๆ...ไปถึงต้นแม่น้ำและเล่าให้ผู้คนที่นั่นฟังถึงปลายทางที่เขาจากมา

(ตี๋น้อย. 2537 : 27)

ตี๋น้อยแสดงความความคิดที่อยากจะหนีออกจากสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก เป็นการคลายปมปัญหาของตี๋น้อยที่มีความหวังว่าสักวันหนึ่งจะต้องหลุดพ้นไปจากสถานที่อยู่อาศัย เป็นการคาดหวังว่าสักวันจะต้องมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

4.1.5 การปิดเรื่อง (Ending)

เป็นการคลายปมหรือปัญหาของเรื่อง การปิดเรื่องเป็นผลมาจากการดำเนินเรื่องที่เกิดความขัดแย้งต่าง ๆ ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของ ประภัสสร เสวิกุล มีการปิดเรื่องของความขัดแย้งในประเด็นดังนี้

1. การปิดเรื่องจากการคลายปมของผู้แต่ง โดยจะแสดงจากทัศนะของผู้แต่งเกี่ยวกับการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าเป็นหนทางการแก้ไขที่เป็นความจริงหรือเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่เรื่อง ม่านมรสุม กุหลาบจีน ตรันวันตรุษ แผ่นดินใหญ่ ครีบหัก ในห้องเงียบ ตี๋น้อย รองเท้าไม้ หมอแมะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม จากปัญหาความขัดแย้งของกู้และอ๋วงสองเพื่อนรัก ที่เริ่มต้นเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ โดยได้รับความช่วยเหลือจากจากอาแปะซุงที่ให้ที่พักและแนะนำให้ทำงานกับเถ้าแก่เส็งจนทั้งสองได้รับโอกาสในการทำงาน มีเงินทองสร้างตัวและเมื่อมีปัญหาให้กู้ต้องแยกตัวออกจากเพื่อน ทั้งสองใช้ชีวิตที่ต่างกันโดยกู้ทำงานสร้างตนและฐานะอย่างมั่นคง ในขณะที่อ๋วงอยู่บนความเกลียดชังและโกรธแค้นที่รู้ว่าหล่านมีลูกกับก็ก่อนจะมาแต่งงานกับตน โกรธแค้นชิงชังครอบครัวเถ้าแก่เส็งที่ทำให้เขาต้องเจอเรื่องราวเหล่านั้น พยายามแก้แค้นทุกคนจนสุดท้ายตัวเองก็ต้องตายอย่างอนาถ ตอนจบของเรื่องผู้แต่งแสดงให้เห็นถึงชีวิตที่เป็นจุดเริ่มต้นของเรื่อง คือตอนที่กู้กับอ๋วงมานอนอยู่หน้าตึกแถวที่ผู้เฒ่าซุงเฝ้าอยู่ ผู้แต่งการคลายปมปัญหาจบเรื่องด้วยจุดเริ่มเรื่อง ความว่า

> อากาศในตึกแถวในตึกแถวมีความคับแคบและทรุดโทรมด้วยความเก่าชรานั้นอบอ้าว และอบอวนด้วยกลิ่นอับทึบผสมกลิ่นชื้นของลังไม้ฉำฉาและกล่องกระดาษที่เปียกฝน รวมทั้งกลิ่นสนิมจากลวดที่รัดลัง หนูตัวโตๆวิ่งเกรียวตามมุมมืดของห้องที่มีไฟฟ้าเพียงดวงเดียวห้อยจากโป๊ะพลาสติกสีเขียวซีดๆมาตั้งแต่กลางดึกจนแก่ไม่เป็นอันหลับตาลงได้
>
> “ไอ้หมาริยำ”
>
> ผู้เฒ่าซุงออกปากด่าอย่างหัวเสีย พลางยกมือลูบเนื้อตัวท่อนบนเปลือยเปล่าที่ชื้นเหงื่อ
>
> “ใจคอมันจะเกาขี้เรือนทั้งคืนไม่ให้คนได้หลับได้นอนหรือยังไงวะ”
>
> ผู้เฒ่ายืนนิ่งและลดไม้กวาดในมือที่เงื้อขึ้นลง เมื่อเปิดประตูออกไปและแสงสลัวจากโคมไฟหน้าตลาดส่งให้พอมองเห็นว่าร่างที่นอนอยู่ตรงหน้าแกนั้นไม่ใช่สุนัขข้างถนนอย่างที่คิด แต่หากเป็นเด็กผู้ชายอายุราว 12-13 สองคน ห่มคลุมด้วยผ้าขาวม้าเก่าๆ ผืนเดียวกันมียุงฝูงใหญ่ตอมหึ่ง จนเด็กทั้งคู่ทั้งตบทั้งเกาและทั้งดึงแย่งผ้าขาวม้าผืนนั้นกันเป็นพัลวัน

“ผมชื่ออ๋วง ส่วนผมชื่อกู้”

เสียงบอกเล่าดังมาจากที่ไกล ๆ ก่อนจะเลือนหายไปตามสายลม

(ม่านมรสุม, 2541: 511-512)

ในเรื่องสั้น แผ่นดินใหญ่ จากปัญหาของซ้งที่พยายามเก็บเงินเพื่อกลับเมืองจีนตามที่เจ๊กค่อมพ่อของตนเคยบอกไว้ว่ามีไร่นามากมายที่แผ่นดินใหญ่ เจ๊กค่อมกลับไปเมืองจีนก่อนซ้งและเสียชีวิตที่ฮ่องกงขณะพักแรมก่อนที่จะเดินทางถึงบ้านเกิดในมณฑลกวางตุ้ง ซ้งลูกชายเจ๊กค่อมโตมากับภาพทุ่งนาที่ข้าวแตกรวง ตึกสีเทาเรืองรองด้วยแสงตะเกียง แผ่นดินใหญ่ ทิวหลิวและลำธารที่น้ำไหลริน เป็นภาพที่สร้างแรงบันดาลใจให้ซ้งทำทุกอย่างเพื่อได้กลับไปที่บ้านเกิด ที่พ่อของเขาเคยบอกว่ามีทุ่งนาผืนใหญ่ทิวทัศน์สวยงามคล้ายดั่งภาพวาดนี้ ซ้งทำงานหนักอดออมเก็บเงินใช้จ่ายอย่างประหยัด โดยหวังว่าสักวันเขาจะตามพ่อกลับบ้านที่เมืองจีน จนวันที่ซ้งเสียฮวงลูกชายทำให้ซ้งเศร้าซึมเคร่งขรึมพูดน้อยลง ข่าวการตายของเจ๊กค่อมรู้มาถึงหูของซ้ง แต่ซ้งเป็นเพียงคนเดียวที่ไม่เชื่อและพยามที่จะตามพ่อกลับไปเมืองจีน ซ้งไม่ทำงานเอาแต่นั่งซึมอยู่คนเดียว ซ้งมักพูดพล่ามถึงไร่นาและตกสีเทาพูดถึงความมั่งคั่งร่ำรวยและตระกูลบนแผ่นดินใหญ่ ผู้แต่งแสดงให้เห็นว่าความคิดที่ยึดติดว่ามีไร่นาผืนใหญ่ที่เมืองจีนของซ้งและเจ๊กค่อม โดยไม่สนใจความเป็นจริงและความเป็นไปของชีวิตที่ยังมีเมียและลูกให้คอยดูแล จนกลายเป็นภาระหนักและความทุกข์ใจของเซ็งที่ต้องแบกรับภาระทั้งลูกและสามีอย่างซ้ง ดังปรากฏในตอนจบของเรื่องว่า

ตำรวจพาซ้งมาส่งบ้านในคืนนี้ ในสภาพที่เปียกซกไปทั้งตัว....

“มันบอกกับคนแถวนั้นว่าจะว่ายน้ำไปเมืองจีน...” ชาวบ้านที่เห็นเหตุการณ์คนหนึ่งเล่าให้เซ็งและเพื่อนบ้านที่ออกันเข้ามาฟัง “...คนแถวนั้นเขาก็หัวเราะนึกว่ามันพูดเล่น ไหนได้มันกลับโดดลงไปจริง ๆ ต้องว่ายตามไปเอาตัวกลับมา”

“ยังนับว่าโชคดี” ตำรวจส่ายหน้า “ถ้าเกิดไม่มีใครรู้ใครเห็นก็คงจมน้ำตายไปแล้ว”

ยุงบินหึ่งอยู่รอบตัว แต่เซ็งไม่ได้สนใจกับมัน...หล่อนยังคงนั่งชันเข่าทอดสายตาดูซ้งซึ่งขดตัวอยู่มุมห้องเงียบ ๆ

“เรามีไร่นามากมายที่แผ่นดินใหญ่...” เสียงของเจ๊กค่อมแว่วมาจากที่ไกล ๆ...เซ็งเงยหน้าขึ้นช้า ๆ น้ำตาเอ่อรอนจากหน่วยตา...

เป็นครั้งแรกที่หล่อนร้องไห้ให้กับซ้ง

(60 เรื่องสั้น ประภัสสร เสวิกุล, 2555: 304-305)

เรื่องสั้น หมอแมะ จากปัญหาการเป็นหมอที่รักษาด้วยสมุนไพรจีนที่อยู่ในสภาวะสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป การรักษาพยาบาลของผู้คนที่นิยมรักษาแบบแพทย์แผนใหม่กินยาเม็ดยาฝรั่ง และเขาก็ส่งลูกสาวเรียนแพทย์สมัยใหม่ด้วย ผู้แต่งแสดงให้เห็นความจริงที่เปลี่ยนแปลงของสังคมรอบข้างร้านขายยาหมอแมะ แม้บางทีหมอแมะจะทำเป็นมองไม่เห็นความเปลี่ยนแปลงนั้นก็ตาม ดังปรากฏในตอบจบของเรื่องว่า

> ครั้นมาถึงบัดนี้ ตึกแถวร้านขายยากลับกลายเป็นเพียงตึกเก่า ๆ ที่ทรุดโทรม ในขณะที่เรือนแถวในอดีตถูกรื้อถอนออกไปและมีสิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ ที่สูงใหญ่และสวยงามเข้ามาแทน มีผู้คนหนุ่มสาวเดินเข้าออกในอาคารเหล่านั้นทั้งวัน แต่ละคนก็ดูท่าทางมีความสุขรื่นเริง และภาคภูมิในกับความโอ่อ่าของที่ทำงานของตน
>
> โลกดูเหมือนจะไม่เคยหยุดยั้งกับการก่อกำเนิดของสิ่งใหม่กว่าเลย หมอถอนสายตากลับช้า ๆ และหยุดนิ่งอยู่กลับหนังสือพิมพ์บนโต๊ะนิดหนึ่งก่อนจะผ่านเลยไปเหมือนมองดูสิ่งที่ไม่เห็นกระนั้น
>
> (รวมเรื่องสั้นชิ้มใบ้, 2537: 96)

หรือเรื่องสั้น ครีบหัก จากปัญหาของเด็กลูกจ้างในร้านขายปลาสวยงามของเฮียกุ่ย ที่ตักปลาเทวดาตัวหนึ่งขายและทำให้มันครีบหัก เด็กชายเฝ้าดูแลปลาครีบหักตัวนั้นที่คิดว่ามันพิการแบบนี้แล้วคงเจ็บปวดและทุกข์ทรมานไม่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่ว มีลมหายใจพะงาบ ๆ รอวันตาย เฮียกุ่ยที่กำลังจะร้องเรียกเด็กชายให้เข็นรถเข็นพาตนขึ้นนอน เมื่อเปิดไฟเห็นเด็กชายนั่งหลับเฝ้าดูแลปลาครีบหักตัวนั้น ก็เกิดความรู้สึกอ่อนโยนขึ้นในจิตใจ ผู้แต่งแสดงให้เห็นความอ่อนโยนในจิตใจของคนที่มีเมตตาต่อสัตว์และมนุษย์ด้วยกัน เพราะหลังจากที่เกิดอุบัติเหตุรถมอไซด์คว่ำเมื่อหลายปีก่อน เฮียกุ่ยกลายเป็นคนแข็งกระด้างไม่อ่อนโยนอีกเลย ดังปรากฏในตอบจบของเรื่องว่า

> เฮียกุ่ยเงยหน้าจากโต๊ะเขียนหนังสือตัวเล็กในห้องนอนที่ฟุบหน้าอยู่ แกมองไปทางนาฬิกาของวันใหม่ พลางนึกโมโหเด็กลูกจ้างที่ไม่พาแกขึ้นไปนอนบนเตียง... เจ้าของร้านปลาผู้พิการเข็นเก้าอี้กึงๆออกมาจากห้อง และตั้งท่าจะตะโกนเรียกลูกจ้าง แต่ก่อนที่จะเอื้อมมือไปเปิดสวิตซ์ไฟฟ้าที่ข้างฝา สายตาอันคมไวของแกก็เหลือบไปเห็นร่างตะคุ่มของเด็กชายที่นั่งโงกหงุบอยู่กับกะละมังบุบบี้ที่ใส่ปลาครีบหัก

หนุ่มใหญ่ผู้พิการจ้องมองภาพนั้นอยู่ครู่หนึ่ง เป็นครั้งแรกในหลายปีที่ผ่านมาที่ความรู้สึกอ่อนโยนโรยรินมาสัมผัสจิตใจอันแห้งผาก...แกถอนหายใจลึก ๆ ขณะที่หมุนเก้าอี้กลับและไถรถช้า ๆกลับไปในห้อง

เฮียกุ่ยขยับแว่นตาหนาเตอะที่สวมอยู่ ขณะที่เพ่งสายตาฝ่าความมืดสลัวออกไปยังร่างของลูกจ้าง ก่อนจะค่อย ๆ หับบานประตูห้องนอนปิดลงอย่างแผ่วเบา

(60 เรื่องสั้น ประภัสสร เสวิกุล, 2555: 343-344)

2. การปิดเรื่องที่แสดงให้เห็นจากตัวละครเอง การตัดสินใจของตัวละครที่ต้องการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งว่าประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลว ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่ เรื่อง ซิงตึ้ง เด็กชายมะลิวัลย์ เหลื่อมไหมลายเหมย พิมานแพร กุหลาบจีน สำเภาทอง ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน ไชน่ามูน บ้านชายดง คุณพระคุณเจ้า ศาลเจ้าจีน โก๊ะ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง เด็กชายมะลิวัลย์ มะลิวัลย์เป็นตัวละครที่มีปมปัญหาความลำบากยากเข็ญในด้านการดำเนินชีวิตแบบคนไทยโดยมีพ่อเป็นหัวหน้าครอบครัวแบบไทยเต็มตัว เต็มไปด้วยความหยิ่งในศักดิ์ศรี ไม่ยอมรับการทำงานต่ำต้อย ไม่ยอมรับความขยันอดทนอย่างคนจีน มะลิวัลย์โตขึ้นประสบความสำเร็จเรียนจบและทำงานมีเงินเดือน พ่อของมะลิวัลย์ก็เปลี่ยนแปลงชีวิตปรับปรุงตัวเรื่องการดื่มเหล้า ดูแลเอาใจใส่มะลิวัลย์มากขึ้นเห็นได้จากการที่ตอนจบของเรื่อง ที่มะลิวัลย์ได้เงินเดือนแรกมาก็ไปฉลองกับเพื่อนๆรุ่นเดียวกันดื่มเหล้าเมากลับมาบ้าน พ่อของมะลิวัลย์ก็คอยดูแลมะลิวัลย์ถึงขั้นหยุดงานเพื่ออยู่ดูแลมะลิวัลย์ เป็นภาพความสุขความและความอบอุ่นใจของตัวละครอย่างมะลิวัลย์ ดังความว่า

รุ่งขึ้น กว่าผมจะลืมตาได้ร่วมสิบโมงเช้า คอแห้งผากปวดศีรษะหนึบและแสบท้องแสบไส้ไปหมด พ่อโผล่หน้าเข้ามาเป็นคนแรกพร้อมด้วยข้าวต้มร้อน ๆ รอยยิ้มของพ่อทำให้ผมรู้สึกว่าตัวเองกลับไปเป็นเด็กซนๆที่กลับมาซุกหัวอยู่กับตักพ่อเหมือนเมื่อหลายปีก่อน

พ่อยอมหยุดงานในวันนั้นเพื่อดูแลผม และผมเพิ่งรู้ว่าคนที่เฝ้าประคบประหงมผมเมื่อคืนนี้คือพ่อ ไม่ใช่แม่อย่างที่ผมนึก

“แม่แก่นำเขาร้องไห้ตั้งแต่ได้ยินเสียงแกอ้วก” พ่อหัวเราะคอ “กินเข้าไปทำไมเหล้าน่ะ มันได้ดิบได้ดีอะไรขึ้นมา”

เสียงพ่อชักเครียดขึ้น

“บ้านนี้น่ะ มีไอ้ขี้เมาคนเดียวก็พอแล้ว”

ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมาผมก็ไม่เคยแตะเหล้าอีกเลย...

ส่วนพ่อน่ะหรือ ก็ยังคงดื่มเหล้าแค่ปีละ 2 วันเท่านั้นเอง...เหมียนเดิม

(เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 135)

เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน จบเรื่องด้วยความสุขและความสำเร็จของตัวละคร โดยพ่อของล่องจุ๊ยตัวละครเอกเลิกกับตุ๊กตาผู้หญิงของพ่อในเวลานั้น แม่เลิกกับนายทองเส็งหลังออกจากโรงพยาบาลหายจากการรักษาตัวเพราะถูกนายทองเส็งซ้อมกลับมาอยู่นครปฐมโดยมีลูกหลานแวะเวียนไปสร้างความสุขให้แม่ ล่องจุ๊นประสบความสุขความสมหวังในชีวิตแต่งงานกับแตงกวาผู้เป็นคู่ชีวิตที่ให้กำลังใจล่อจุ๊นจนมีชีวิตประสบความสำเร็จ มีความเข้าอกเข้าใจจากพ่อ พี่ชาย และน้องชาย หลังจากมีปัญหาขัดแย้งกันมาตลอด ดังความว่า

ตุ๊กตาเลิกรากับพ่อหลังจากพ่อกลับมาอยู่บ้านได้ไม่นาน พ่อปิดปากเงียบถึงสาเหตุเลิกกัน แต่ถ้าใครพูดในทำนองที่ว่าตุ๊กตาไม่ซื่อต่อพ่อพ่อจะโกรธเป็นฟืนเป็นไฟ และไม่ยอมรับเรื่องนี้อย่างเด็ดขาด และหลังจากนั้นพ่อก็ไม่ได้พาผู้หญิงคนไหนเข้ามาในบ้านอีก แม้จะเป็นที่รู้กันว่าพ่อมีใครต่อใครอีกหลายคนก็ตาม

แม่กลับมาแข็งแรงขึ้นมาหลังจากเจ็บหนักคราวนั้น และในระยะหลังๆแม่ดูจะมีความสุขเป็นพิเศษกับการตระเตรียมอาหารไว้ให้ลูกหลานที่มักจะแวะมาเยี่ยมที่นครปฐมในวันหยุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการเฝ้าดูเจ้าพวกตัวเล็ก ๆ ของพี่ถมกี้ และผม ที่วิ่งไล่กันเกรียวๆและส่งเสียงกรี๊ดกร๊าดลั่นบ้าน สำหรับผมและแตงกวาก็ยังคงถนอมรักษาความฝันของกันและกันไว้ไม่เสื่อมคลาย

(ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน, 2540: 456)

นวนิยายเรื่อง กุหลาบจีน จบเรื่องด้วยการตัดสินใจของตัวละครเฉินอี้ที่ไม่บอกความจริงแก่รอเจอร์ตัวละครเอกว่าเป็นลูกของของเฉินจง ตามความต้องการของกุหลาบงามผู้เป็นแม่ที่หนีไปจากเฉินจงตั้งแต่ตอนที่ตั้งท้องรอเจอร์ชาน ตัวละครรอเจอร์ชานอยู่อย่างมีความสุขและกลับไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนประจำดังเดิมโดยการดูแลของหยวนไถ่ที่กลับใจไม่ล้างแค้นเฉินจงแล้ว และยังคงติดต่อกับเฟยเฟยหลานสาวแปะกงผู้เก็บหยกแดงของติดตัวรอเจอร์มาตั้งแต่เด็ก จนนำพาให้เฉินอี้ผู้เป็นน้องชายของเฉินจงผู้เป็นพ่อรอเจอร์ชาน ทราบความจริงว่ารอเจอร์คือลูกชายคนเดียวของเฉินจงพี่ชาย ดังจะเห็นได้จากตอนจบของเรื่องที่เฟยเฟยเขียนจดหมายมาหารอเจอร์ ความว่า

รอเจอร์ที่รัก

เมื่อคืนฉันอดไม่ได้ที่จะมองดูดวงดาว แม้รู้ดีว่าไม่มีเธออยู่บนนั้น แต่ฉันก็ยังได้พบพ่อแม่ พบแม่ และปู่ พวกเขาล้วนสุขสบาย และเฝ้ามองดูฉันด้วยสายตาที่อ่อนโยน เมื่อฉันบอกกับพวกเขาว่าฉันได้พบกับเธอแล้ว และเราจะเขียนจดหมายถึงกันบ่อย ๆ และเป็นเพื่อนกันตลอดไป

เธอเคยคิดเหมือนฉันไหมว่าโลกนี้ช่างกว้างใหญ่และเหน็บหนาวเหลือเกินสำหรับคนคนเดียว แต่เมื่อเรามีใครอีกสักคนเป็นเพื่อน โลกก็แคบลงก็อบอุ่นขึ้นฉันรู้ว่าเธอต้องทุ่มเทเวลาให้กับการเรียน ดังนั้นไม่ต้องรีบตอบจดหมายฉันก็ได้ แต่อยากให้เธอหยิบมันขึ้นมาอ่านบ่อย ๆ เพื่อจะได้รู้ว่าเธอไม่ได้อยู่เพียงลำพังในโลก แต่ยังมีเพื่อนอีกคนหนึ่ง เฟย เฟย

(กุหลาบจีน, 2549: 587)

ในเรื่องสั้น ศาลเจ้า จากปัญหาของชายชราชาวจีนที่มีอาชีพเฝ้าศาลเจ้า การดำเนินชีวิตของชายชราในศาลเจ้าหลายปีแล้วที่แกผูกพันชีวิตไว้กับเทพเจ้า มองดูผู้คนมากหน้าหลายตาทุกเพศทุกวัยเข้าออกศาลเจ้า คนเหล่านี้ต่างมาขอพรเทพเจ้าในศาลเจ้าซึ่งบางคนก็สมหวังบางคนก็ผิดหวังจากการขอพรจากเทพเจ้าบ้าง แต่ก็ยังคงแวะเวียนมากราบไหว้ขอพรอยู่เป็นประจำ ผู้แต่งแสดงให้เห็นความเป็นจริงของชีวิตผู้คนที่ผูกพันกับเทพเจ้าและศาลเจ้า และในวันหนึ่งที่ชายชราต้องการอิสระให้กับชีวิตตัวเอง จึงเลือกที่จะเดินออกจากศาลเจ้าไปเพื่อมีชีวิตที่อิสระแม้จะอยู่ในวัยชรา เป็นการปิดเรื่องโดยการตัดสินใจของตัวละคร ดังความว่า

ลมจากภายนอกพัดผ่านมาอีกครั้ง ชายชรายืดกายขึ้นสูดหายใจเข้าปอดเหมือนนักโทษได้กลิ่นหอมแห่งอิสรภาพแกชำเลืองมองข้าวของรอบ ๆ ตัวอีกครั้งก่อนจะตัดสินใจลุกขึ้นยืนเต็มฝ่าเท้าทั้งสองข้าง และสบตาเทพเจ้าเหมือนมองดูเพื่อนเก่าแก่คนหนึ่ง

แดดยามบ่ายโรยตัวตามแนวตึกที่พลุกพล่านจอแจ ชายชราอดไม่ได้ที่จะย้อนกลับมามองดูศาลเจ้าอีกครั้งหนึ่งก่อนจะก้าวเท้าต่อไป...

ภาพของชายจีนแก่ๆ คนหนึ่งที่เดินเรื่อย ๆ ไปตามทางเดินริมถนนจนกลืนหายไปกับฝูงชนนั้น อาจจะไม่มีใครเคยนึกเอาใจใส่นัก...ใครเลยจะรู้ว่าแกได้ต่อสู้กับชีวิตของตัวเองมานานเท่าไหร่และต่อสู้กับตัวเองเพียงไรกว่าที่จะก้าวมาอยู่บนถนนสายนี้

(รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 39)

เรื่องสั้น บ้านชายดง จบเรื่องด้วยการตัดสินใจของตัวละครเส็งที่ไม่อพยพไปอยู่ฮ่องกง ยังคงอาศัยอยู่หมู่บ้านชนบทแห่งหนึ่ง แม้เพื่อนฝูงหลายคนจะจากไปแล้วหลายคน ผู้แต่งสร้างให้ตัวละครเส็งมีความทุกข์ยากลำบากในการดำเนินชีวิตมีความยากจนและต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้มีชีวิตรอด เส็งคิดถึงอนาคตของลูกและเมียแม้เขาล้มป่วยก็ยังคงทำตัวเองให้แข็งแรง เพื่อที่จะยืนหยัดเป็นเสาหลักให้ครอบครัวไม่ต้องการให้ลูกเมียเสียขวัญและกำลังใจ ดังปรากฏในตอนจบของนวนิยายความว่า

> ทั้งลูกทั้งเมียทำท่าคล้ายจะไม่เชื่อ ว่าแกจะไม่ยอมลุกขึ้นจากที่นอน แกรู้ว่าพวกนั้นเริ่มมีความรู้สึกบางอย่างเกิดขึ้น
>
> ทั้งตระหนกตกใจ และเริ่มตระหนักว่าแกเป็นเพียงมนุษย์ปุถุชนคนหนึ่งซึ่งย่อมมีวันที่จะเจ็บไข้ได้ป่วยหรือแตกดับลงได้
>
> “พรุ่งนี้เราก็คงจะหาย”
>
> เส็งบอกกับตัวเองเบาๆ และกลืนความรู้สึกบางอย่างลงไปในใจ
>
> “เราจะต้องหาย....”
>
> แกย้ำอย่างหนักแน่นกับทุก ๆ อนุภาคของชีวิตและร่างกาย
>
> “เราจะต้องหาย เพื่อเจ้าปลาตัวเล็ก ๆ พวกนี้”
>
> (60 เรื่องสั้น ประภัสสร เสวิกุล, 2555: 141)

เรื่องสั้น คุณพระคุณเจ้า ปิดเรื่องโดยการตัดสินใจของตัวละครชบาซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่เสียสามีไปต้องเลี้ยงลูกคนเดียว ชบาเกิดปัญหาในชีวิตที่ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงลูกน้อยวัยสามขวบ เมื่อสามีที่เธอหนีตามมาอยู่กรุงเทพฯด้วยเสียชีวิตลง จนลำดวนเพื่อนข้างห้องแนะนำให้ชบาไปนอนกับเสี่ยโรงทอ ชบาตัดสินใจจะไปทำตามที่ลำดวนแนะนำ เมื่อขี่มอไซต์รับจ้างออกไปที่เสี่ยนัดพบเกิดอุบัติเหตุมอไซด์คว่ำจากรถเก๋งวิ่งสวนเลนมา ทำให้ชบาบาดเจ็บเล็กน้อยและกลับห้องมาชบาก็ตัดสินใจไม่ไปนอนกับเสี่ยโรงทอเอาเงินฝากลำดวนไปคืนเสี่ย และชบานึกขอบคุณคุณพระคุณเจ้าที่ช่วยให้ชบารอดตายจากอุบัติเหตุครั้งนี้ ดังปรากฏในตอนจงของเรื่องความว่า

> ชบาใส่กลอนประตูห้อง ก่อนจะโขยกเขยกอุ้มลูกไปนอนบนเตียง...หล่อนพิศดูสารรูปที่ฟกช้ำดำเขียวไปทั้งตัว ขณะถอดเสื้อกระโปรงแสนสวยที่เปียกปอนและเปรอะเปื้อนออกกองกับพื้น พลางขยี้ผมที่ดัดมาอย่างดีให้ให้คืนรูปเดิม ชบากระชับผ้าถุงที่นุ่งกระโจมอก แล้วใช้ผ้าขนหนูเช็ดคราบโคลนและเครื่องสำอางออกจาก

ใบหน้า...หล่อนยังนึกถึงสีหน้าประหลาดใจของลำดวน เมื่อหล่อนวางแบงก์ใบละห้าร้อยที่เหลือลงตรงหน้า

"พี่ช่วยเอาไปคืนเสี่ยเขาด้วยนพ บอกเขาด้วยว่าไป้ที่ฉันเอาไปซื้อเสื้อกระโปรงกับผมแต่งหน้าน่ะ ฉันจะหาใช้คืนให้วันหลัง"

ชบาทรุดตัวลงหน้าหิ้งพระ หล่อนเงยขึ้นมองภาพของทมในกรอบใต้หิ้งอย่างเต็มตา ก่อนจะจุดธูปกราบพระ...แม้ว่าจะไม่เคยสัมฤทธิ์ในสิ่งที่ขอเลยสักครั้ง แต่ครั้งนี้ก็เป็นครั้งแรก ที่ชบานึกขอบคุณคุณพระคุณเจ้าอย่างจริงใจ

(60 เรื่องสั้น ประภัสสร เสวิกุ, 2555: 389)

จากนวนิยายและเรื่องสั้นทั้ง 22 เรื่องของประภัสร เสวิกุล มีวิธีสร้างความเป็นจีนในการดำเนินเรื่องผ่านโครงเรื่อง ทั้งในส่วนการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง จุดวิกฤติ การคลายปมไปจนถึงการปิดเรื่องได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่ผู้แต่งสร้างและนำเสนอปัญหาหรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ ของตัวละคร ทำในนวนิยายและเรื่องสั้นดำเนินเรื่องได้อย่างน่าสนใจ เป็นการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านเป็นอย่างมากรวมถึงให้มุมมองหรือแง่คิดแก่ผู้อ่านด้วย

4.2 กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านตัวละคร

ตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของนวนิยายและเรื่องสั้น เพราะตัวละครจะทำหน้าที่เป็นผู้แสดงบทบาทในเนื้อเรื่อง และทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินเรื่อง ตัวละครจะเป็นผู้แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามเหตุการณ์หรือโครงเรื่องที่ผู้แต่งกำหนดไว้และเป็นตัวเดินเรื่องทำให้เรื่องดำเนินไปจากต้นจนจบ เนื้อเรื่องจะดำเนินไปได้ต้องอาศัยการกระทำและบทสนทนาของตัวละคร อีกทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเนื้อเรื่องมักจะเกิดจากการที่ตัวละครมีความขัดแย้งกัน ผู้แต่งมีฝีมือในการสร้างตัวละครให้สมจริงมากเท่าไร ผู้อ่านจะยิ่งรู้สึกว่าตัวละครนั้นมีตัวตนยิ่งขึ้นเท่านั้น ทั้งนี้การศึกษาลักษณะและพฤติกรรมของตัวละครจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจแก่นเรื่องและความสัมพันธ์ของตัวละครกับโครงเรื่องและแก่นเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้น (รื่นฤทัย สัจจะพันธุ์, 2534: 264-265)

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านตัวละคร คือ การนำเสนอตัวละครให้มีลักษณะที่น่าสนใจแตกต่างกัน ทำผู้อ่านเห็นว่าตัวละครมีการกระทำหรือมีความคิดที่หลากหลายจากการนำเสนอของผู้แต่ง ตัวละครต่าง ๆ นั้นจะเป็นผู้ดำเนินเรื่องและทำให้ผู้อ่านมองเห็นลักษณะของตัวละครได้มากยิ่งขึ้น จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุลทั้ง 22 เรื่อง ผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นตัวละครโดยแยกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตัวละครฝ่ายชายและตัวละครฝ่ายหญิง ศึกษาเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง ดังต่อไปนี้

4.2.1 ตัวละครฝ่ายชาย

เป็นตัวละครที่เป็นผู้ชายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง โดยผู้ศึกษาแยกเป็นตัวละครฝ่ายชายที่เป็นผู้เยาว์และตัวละครฝ่ายชายที่เป็นผู้อาวุโส ดังนี้

1. ตัวละครฝ่ายชายที่เป็นผู้เยาว์

เป็นตัวละครเพศชายที่เป็นเด็กหนุ่มและชายหนุ่ม มีบทบาทและความสำคัญในการดำเนินเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสร เสวิกุลทั้ง 22 เรื่อง ผู้วิจัยพบตัวละครฝ่ายชายที่เป็นผู้เยาว์ ได้แก่ มัลิวัลย์ ในนวนิยายเรื่อง เด็กชายมะลิวัลย์ อาเจี่ย ในนวนิยายเรื่องซิงตึ้ง ชาญชัย ในนวนิยายเรื่องลอดลายมังกร กู้ ในนวนิยายเรื่องม่านมรสุม ล่องจุ๊น ในนวนิยายเรื่องขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน หวาง ในนวนิยายเรื่องพิมานแพรตั๋ง ในนวนิยายเรื่องสำเภาทอง ซิว ในนวนิยายเรื่องไชน่ามูน บุญชัย ในนวนิยายเรื่องเหลื่อมไหมลายเหมย รอเจอร์ชาน ในนวนิยายเรื่องกุหลาบจีน ตี๋น้อย ในเรื่อสั้นตี๋น้อย กู๋ ในเรื่องสั้นรองเท้าไม้ กุ่ย ในเรื่องสั้นครีบหัก ซ้ง ในเรื่องสั้นแผ่นดินใหญ่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อาเจี่ย ในนวนิยาย ซิงตึ้ง เป็นตัวละครเอกชาวไทยเชื้อสายจีนจากชนชั้นล่าง อาเจี่ยเป็นตัวละครผู้เยาว์ ที่เกิดปัญหาในชีวิตพ่อถูกเพื่อนนักพนันฆ่าตาย จนต้องมาตามหาแม่ที่หนีพ่อมาอยู่ที่เยาวราช ผู้แต่งสร้างตัวละครเจี่ยมีลักษณะนิสัยเป็นลูกผู้ชายเต็มตัว มีสัจจะ ใจนักเลง ชอบช่วยเหลือผู้อื่นโดยเฉพาะกับคนที่มีบุญคุณต่อตนเอง ตัวละครเจี่ยมีบทบาทสำคัญในเรื่องสะท้อนปัญหาชีวิตที่ต้องเป็นนักเลงคุมบ่อนในย่านเยาวราช นำไปสู่การเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ และตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง โดยผู้แต่งนำเสนอภาพวิถีชีวิตชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในย่านเยาวราช ผ่านเรื่องราวของเจี่ย โดยเฉพาะภาพการเป็นนักเลงของเจี่ย ผู้แต่งนำเสนอให้เห็นอัตลักษณ์ของคนจีนที่เป็นผู้ชายมีสถานภาพและบทบาทเป็นผู้เยาว์ที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่และผู้อาวุโส ซึ่งจะเห็นได้จากการที่เจี่ยให้ความเคารพต่ออาซิ้มที่ช่วยเหลือเขาเมื่อตอนหนีนักเลงไปหลบซ่อนตัวในบ้านอาซิ้ม จากนั้นมาเจี่ยก็คอยดูแลอาซิ้มเสมือนญาติผู้ใหญ่คนหนึ่งอันเป็นค่านิยมชาวจีนที่ต้องมีความกตัญญูและตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ หรือการให้ความเคารพต่อขวัญนักเลงคุมบ่อนที่เคยช่วยชีวิตเจี่ยเมื่อตอนเขามีเรื่องกับย้งในวันที่มาอยู่เยาวราชใหม่ๆ เมื่อขวัญถูกย้งนักเลงคู่อริตัวเองฆ่าขวัญตาย เจี่ยถือคติชาวจีนที่ว่าหมื่นบุญคุณต้องทดแทนแสนความแค้นต้องชำระ เจี่ยแสดงพฤติกรรมเป็นเดือดเป็นร้อนหาทางแก้แค้นแทนขวัญ ดังปรากฏในตอนที่เจี่ยเข้าทำร้ายย้งเพื่อแก้แค้นให้ขวัญและเมื่อเห็นว่าย้งหมดทางสู้อย่างไร้ศักดิ์ศรีก็ปล่อยย้งไปแสดงให้เห็นถึงความเป็นลูกผู้ชายและจิตใจดีของเจี่ย ความว่า

“ปล่อยอั๊วไปเถอะ อย่าฆ่าอย่าแกงอั๊วเลย ไว้ชีวิตอั๊วสักครั้งอั๊วผิดไปแล้ว” ย้งสะอึกสะอื้น

“ให้อั๊วกราบตีนลื้อก็ได้” มันกระเสือกระสนมาคุกเข่าอยู่ตรงหน้าเจี่ยและก้มกราบปลก ๆ

เด็กหนุ่มเพ่งมองร่างที่ร่ำไห้คร่ำครวญอย่างน่าเวทนาจนหมดรูปผิดไปจากท่าทางก้าวร้าววางอำนาจอย่างนักเลงข้างถนน-วูบหนึ่งที่นึกถึงภาพที่ย้งใช้ไม้คิวฟาดหน้าเขาในโรงบิลเลียด ในวันแรกที่เขาเหยียบย่างเข้ามาสู่ย่านเยาวราช แต่พี่ขวัญกางปีกป้องเขาไว้—กรามของเจี่ยขบเป๊ฯสันนูน เมื่อนึกถึงภาพถัดมาที่พี่ขวัญโอบบ่าเขาเดินออกจากโรงบิลเลียดแห่งนั้น โดยยินยอมเอาตัวองเป็นเกาะกั้น ในคืนที่เขาบุกเข้าไปที่นั่นด้วยเพลิงแค้นที่เจนนี่ถูกทำร้าย..มือกุมท่อนเหล็กสั่นระริกขึ้นเมื่อภาพพาดหัวหนังสือพิมพ์ฉบับวันรุ่งขึ้นจากคืนนั้น พาดหัวตัวโตว่า ‘ดับขาใหญ่เยาวราช-ขวัญวงเวียน 22’ ผุดขึ้นมาทิ่มแทงจิตใจ

“พี่เอก” เด็กหนุ่มสะบัดหน้าจากย้งมาทางคนสนิทของแป๊ะกง

“ฝากบอกอาแปะว่า ผมยกไอ้ย้งให้แก จะอุ้มชูดูแลมันต่อไปหรือจะถีบหัวส่งยังไง ผมไม่ยุ่งเกี่ยวด้วยทั้งนั้น”

“แล้วเรื่องพี่ขวัญล่ะ” เอกถามเบา ๆ

“ช่างเถอะ” เจี่ยระบายลมหายใจและยืดอกขึ้น

“...ทุกอย่างมันจบไปแล้ว—และเชื่อว่าวิญญาณพี่ขวัญก็คงไม่มีความสุขถ้าผมลงมือกับไอ้หน้าตัวเมียที่ไม่มีศักดิ์ศรีอะไรหลงเหลืออยู่แบบนี้”

เด็กหนุ่มสบตากับเอกในความมืดสลัว ก่อนโยนท่อนเหล็กในมือทิ้ง และเดินผ่านหน้าย้งที่ยังหมอบกราบอยู่กับพื้นไปเงียบ ๆ

(ซิงตึ้ง, 2541: 375)

รอเจอร์ชาน ในนวนิยายกุหลาบจีน เป็นตัวละครเอกชาวจีนที่เป็นผู้เยาว์ อาศัยอยู่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าในฮ่องกง เพราะถูกนำมาทิ้งไว้ตั้งแต่เป็นเด็กทารก โดยมีบาทหลวงอาเธอร์ผู้ชิงชังการพนันเป็นอย่างมากเป็นผู้ดูแล ผู้แต่งสร้างรอเจอร์ชานให้มีลักษณะนิสัยตามความเชื่อของคนจีนที่เป็นคนกตัญญู เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เห็นได้จากการที่ยอมทำงานในบ่อนพนันของฟานเล่งจูเพื่อหาเงินค่ายาให้บาทหลวงอาเธอร์ชานและค่าอาหารให้พี่น้องในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า เรื่องราวของรอเจอร์ชานนำไปสู่การเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ และตัวละครอื่น ๆ ในเรื่องอย่างเฉินจงผู้เป็นพ่อของรอเจอร์ชานและหยวนไถ่ ที่ชอบหญิงสาวชื่อกุหลาบงามผู้เป็นแม่ของรอเจอร์ชานเช่นเดียวกัน ต้นเรื่องผู้แต่งสร้างให้ชีวิตรอเจอร์ชานต้องพัวพันกับบ่อนคาสิโน รอเจอร์ชานมีสถานภาพและบทบาทของตัว

ละครชายที่เป็นเด็กต้องเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นคนกตัญญู ดังปรากฏในตอนที่รอเจอร์ยอมลงแข่งเล่นพนันกับหยวนไถ่ทั้งที่สัญญากับบาทหลวงอาเธอร์ว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการบ่อนการพนัน เพื่อปกป้องชื่อเสียงและตอบแทนบุญคุณฉินจงทั้งที่ไม่รู้ว่าเป็นพ่อของตน ความว่า

> “ถ้าผมจะลงต่อสู้กับหยวน ไถ่ ละครับ” เขาถามต่อ
>
> “เจ้าอาจจะมีพรสวรรค์ในเรื่องไพ่ แต่อ่อนด้อยเรื่องประสบการณ์ ส่วนหย่วนไถ่นั้น นอกจากชำชองเรื่องการพนันแล้ว ยังผ่านชีวิตมาโชคโชน” หวัง เปา แบ่งรับแบ่งสู้
>
> “แต่ผมไม่มีอะไรจะต้องสูญเสีย โดยเฉพาะการที่ไม่สามารถกลับมามาเก๊าได้อีกตลอดชีวิต หากตกเป็นฝ่ายพ่ายแพ้”
>
> “แต่ถ้าชนะ เจ้าจะได้เงินรางวัลถึง 10 ล้านเหรียญ” ผู้สูงวัยหยั่งท่าที
>
> “ผมไม่สนใจเรื่องเงินรางวัล” รอเจอร์ ชาน กล่าวด้วยน้ำเสียงจริงจัง “สิ่งเดียวที่ผมต้องการคือการปกป้องชื่อเสียงของคุณชายใหญ่ แม้ว่าผมจะต้องกลายเป็นคนที่เสียคำพูดและสัจจะก็ตาม”
>
> “ในโลกนี้ไม่มีอะไรที่ได้มาหรือสูญไปโดยเปล่าดาย ทุกสิ่งล้วนต้องแลกด้วยบางสิ่งบางอย่างทั้งสิ้น” หวัง เปาถอนใจบาง ๆ “แต่สิ่งที่เจ้าตัดสินใจทำในครั้งนี้ไม่ว่าจะแพ้หรือชนะ เจ้าก็ได้ทำในสิ่งที่ถูกต้องและควรค่าแก่ความภาคภูมิใจแล้ว” เด็กชายก้มหน้า ขณะที่เจ้าของบ้านเหยียดร่างขึ้นยืน
>
> (กุหลาบจีน, 2549: 519-520)

มะลิวัลย์ จากนวนิยายเรื่อง เด็กชายมะลิวัลย์ เป็นตัวละครเอกผู้เยาว์ที่เป็นชาวไทยอาศัยอยู่ในย่านชุมชนชาวจีนที่เสาชิงช้าช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ผลจากสงครามทำให้ครอบครัวของมะลิวัลย์ยากจนลงมีเพียงพ่อที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหาเลี้ยงทุกคนในบ้าน มะลิวัลย์มีลักษณะนิสัยมองโลกในแง่ดีแม้ครอบครัวจะยากจนอดมื้อกินมื้อบ้างก็ไม่เคยคิดว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องโชคร้าย เป็นคนที่เข้มแข็งแม้ตัวเองจะเป็นโปลิโอจากการเลี้ยงดูของครอบครัวและคำพูดเตือนสติจากเพื่อนอย่างติงฮั้ว มะลิก็ไม่เคยทำตัวเป็นเด็กมีปัญหา และมะลิมีนิสัยที่เป็นคนจิตใจดีมีเมตตาเห็นได้จากการที่มะลิไปมาหาสู่คบกับตารองที่ถูกคนอื่นล้อเลียนหาว่าเป็นบ้า ผู้แต่งสร้างตัวละครมะลิวัลย์ให้มีบทบาทในสังคมชาวจีนคือถ่ายทอดเรื่องราวของคนจีนในตรอกที่อยู่อาศัย ทำให้เห็นสภาพสังคมชาวจีนในบริเวณนั้นที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ดังจะเห็นได้จากตอนที่มะลิเล่าเรื่องครอบครัวติงฮั้วที่เป็นเพื่อนตน ความว่า

ติงฮั้วเป็นเด็กกำพร้า พ่อตายก่อนสงครามเลิกไม่นาน เหลือแต่แม่ซึ่งรับจ้างเย็บเสื้อโหลหาเลี้ยงครอบครัวโดยเช่าห้องแถวตรงข้ามบ้านเราอยู่กับลูกชายและลูกสาวอีกสองคน...พี่สาวติงฮั้วชื่อเซ็งกับซิ่ว อายุรุ่นราวคราวเดียวกับพี่โมก ทำหน้าที่เป็นลูกมือช่วยแม่สอยเสื้อ ทั้งคู่มีรูปร่างเล็กเหมือนตุ๊กตาและไม่เคยนุ่งกระโปรงหรือแต่งตัวแบบอื่น นอกจากกางเกงผ้าสีน้ำเงินเข้มกับเสื้อคอปกแขนสั้นสีสดที่มีลวดลายดอกไม้เล็ก ๆ สีขาวซึ่งตัดเย็บเอง

(เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 15)

หวาง จากนวนิยายเรื่อง พิมานแพร เป็นตัวละครเอกที่เป็นผู้เยาว์เป็นเด็กหนุ่มชาวจีนที่ลงเรือสำเภาจากเมืองจีนมาเมืองไทยแต่ถูกโจรสลัดปล้นเรือ ชะตาชีวิตพลิกผันให้ต้องไปเป็นโจรอั้งยี่ปล้นนายเหมืองแร่ที่ภูเก็ต จนต้องหนีทางการที่มาปราบปราบและได้เจอกับหยงเพื่อนที่ลงเรือมาจากเมืองจีนด้วยกัน ทั้งสองได้สะสางปัญหาความเข้าใจผิดทั้งหลาย จนหยงสร้างบ้านเล่งหงส์ให้หวางไว้อยู่อาศัย หวางมีลักษณะนิสัยเป็นคนดีมีจิตใจชอบช่วยเหลือผู้อื่นและรักเพื่อนฝูง หวางมีสถานะภาพเป็นเพศชายตามค่านิยมชาวจีนที่จะต้องเป็นคนดีเข้มแข็ง ไม่ว่าหวางจะเจอปัญหาและอุปสรรคอะไรก็พร้อมสู้ชีวิต ผู้แต่งสร้างให้ตัวละครหวางมีบทบาทในการเป็นชายชาวจีนที่มีความเข็มแข็งต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตา ตัวละครหวางนำเสนอให้เห็นภาพคนงานชาวจีนที่เป็นกุลีถูกเอารัดเปรียบมีชีวิตที่ยากลำบากจนทำให้หวางต้องหาทางหนีออกจากเหมือง ดังตัวอย่าง

“ลื้อจะทำอะไร” กุลีวัยกลางคนถามด้วยความแปลกใจ เมื่อเด็กหนุ่มที่ขดตัวอยู่ข้างๆผุดลุกขึ้นนั่ง และหันหน้าแหนบดวงตากับรอยแตกของฝากระท่อม

“อั๊วจะออกไปจากที่นี่” คนที่เพ่งมองออกไปในความมืดข้างนอกตอบด้วยน้ำเสียงที่เด็ดเดี่ยว

“ลื้อจะบ้าหรืออาหวาง” ผู้สูงวัยกว่ามีท่าทีตกใจ “...ลื้อคงไม่รู้กระมังว่าไม่เคยมีใครหนีออกไปจากที่นี้ได้แม้แต่คนเดียว มีคนหลายคนคิดอย่างลื้อ แต่ก็ไปไม่รอดโดนพวกอั้งยี่รุมทำร้ายอาการปางตาย บางคนถึงกับพิกลพิการหรือเสียสติไปเลยก็มี”

“ความจริงพวกอั้งยี่ที่ควบคุมพวกเราก็มีจำนวนไม่เท่าไหร่ หากพวกเราร่วมใจกันลุกขึ้นต่อสู้ก็สามารถเอาชนะได้ไม่ยาก”

“ไม่มีใครอยากรนหาที่ตายหรอก” อีกฝ่ายถอนใจ “...ถึงที่นี้จะทุกข์ยากแสนเข็ญเพียงไร แต่อย่างน้อยที่สุดก็ยังพอประทังชีวิตอยู่ได้”

“แต่อั๊วไม่มีวันยินยอมเป็นทาสพวกมันไปตลอดชีวิต” เด็กหนุ่มหันมาเผชิญหน้า “...ถ้าอั๊วจะต้องตายเพราะหนีไปไม่รอด ก็ยังหน้าภูมิใจกว่าที่จะมีชีวิตอยู่โดยไม่เคยดิ้นรนต่อสู้ให้หลุดพ้นไปจากการเป็นทาส”

(พิมานแพร, 2560: 87-88)

จากเรื่องเดียวกันตัวละคร หยง เป็นตัวละครเอกอีกตัวที่สำคัญในเรื่อง ผู้แต่งสร้างลักษณะนิสัยให้หยงมีความใจร้อน กล้าเสี่ยงกล้าลงทุนในการทำธุรกิจเหมืองแร่ มีสถานภาพเป็นชายชาวจีนที่ประสบความสำเร็จในการทำเหมือง ผู้แต่งสร้างตัวละครหยงให้มีบทบาทในสังคมเมืองภูเก็ต โดยเป็นคนจีนที่เป็นเจ้าของเหมืองแร่ที่อายุยังน้อย ตัวละครหยงเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ของการทำเหมือง การติดต่อการค้าการลงทุน และเป็นตัวเดินเรื่องที่สำคัญโดยเฉพาะการลงทุนทำเหมืองและการเป็นนายเหมืองแห่งภูเก็ต ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของหยงกับแอนเดอร์สันนายธนาคารที่หยงไปกู้เงินมาลงทุนทำเหมือง ความว่า

“ผมยินดีส่งเสริมคนหนุ่มๆให้มีโอกาสทำการค้า”

นายธนาคารจับมือกับลูกค้าหนุ่ม

“คนทั่วไปพากันพูดว่า เหมืองแร่แห่งนั้นไม่ทำกำไรมากนัก หากคุณสามารถซื้อในราคาที่ดินเสื่อมประโยชน์ได้ ราคาก็คงจะถูกลงไปอีก”

“เรียนคุณแอนเดอร์สันตามตรง” หยงกล่าวโดยซื่อ

“ผมเองไม่มีความรู้เรื่องการทำเหมืองมากนัก เคยเป็นกุลีอยู่แค่ระยะสั้น ๆ ถึงซื้อมาแล้วก็ยังไม่รู้ว่าจะมีแร่หลงเหลืออยู่คุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่แต่เมื่อคุณกรุณาให้โอกาสเช่นนี้ ผมก็คงจะต้องลองเสี่ยงดู”

“การทำเหมืองบนเกาะนี้เป็นเรื่องที่สมควรแกการเสี่ยง” นายธนาคารยกมือขึ้นลูบเคราสีทอง

(พิมานแพร, 2560: 66)

นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่อง พิมานแพร ตัวละครกวางจื้อ เป็นตัวละครผู้เยาว์ที่สำคัญในการเดินเรื่อง ตัวละครกวางจื้อชายผู้เยาว์คนจีนที่เป็นโจรสลัดหรือเรียกอีกชื่อว่านายโจรบัณฑิต เพราะการแต่งตัวที่ดูภูมิฐานเหมือนคนมีความรู้มีการศึกษาบุคลิกน่าเชื่อถือมากกว่าจะเป็นโจรสลัด ผู้แต่งสร้างตัวละครกวางจื้อมีลักษณะไม่ดี เจ้าคิดเจ้าแค้น นำเสนอภาพคนจีนลักษณะที่ไม่ดีส่งผลกระทบต่อตัวละครเอก ดังจะเห็นได้จากการตามฆ่าหยงตัวละครเอก เพราะคิดว่าหยงเอาเรื่องของตนไปแจ้งแก่ทหารอังกฤษ ทำให้เรือทหารอังกฤษเข้าล้อมจับจนเรือและลูกเรือของตนตายไปหมดเหลือ

ตนรอดเพียงคนเดียว ตัวละครกวางจื้อมีสถานภาพและบทบาทในฐานะเป็นผู้ชายคนจีนที่มีลักษณะไม่ดี ไร้ความเมตตาปราณี เป็นตัวละครที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมจีนที่ผู้ชายต้องมีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน มุ่งมั่นทำงานสุจริตเป็นบุรุษที่น่าเคารพยกย่องตามหลักคำสอนของขงจื้อ กวางจื้อแสดงให้เห็นการเป็นโจรสลัดชาวจีน ออกปล้นเรือสินค้าและเรือสำเภาที่แล่นออกจากจีนแผ่นดินใหญ่ไปตามน่านน้ำประเทศต่าง ๆ ดังตัวอย่าง

> หยงกับหวางถูกกวาดต้อนออกมาคุกเข่าบนดาดฟ้าเรือร่วมกับลูกเรือและผู้โดยสารที่รอดชีวิต โดยนายโจรผู้พิชิตยืนเด่นเป็นสง่าเคียงข้างลูกสมันจำนวนมาก
>
> “พวกเจ้านับว่ามีโชค ที่ผ่านพ้นเรื่องราวร้ายแรงมาได้ถึงสองครั้งสองครา” นายโจรซึ่งแท้จริงเป็นชาวจีนเช่นกัน เอ่ยด้วยน้ำเสียงราบเรียบ “แต่ในชั่วชีวิตหนึ่งของคนเราย่อมต้องเผชิญความเลวร้ายมากมายกว่านี้อย่างแน่นอน”
>
> ถ้อยคำนั้นฟังดูราวผู้ใหญ่ที่ผ่านโลกมามากมายสั่งสอนเด็ก ปราศจากการเกรี้ยวกราดหรือด่าทอหยาบคาย
>
> “กล่าวโดยสัตย์จริงแล้ว ข้าเป็นโจรย่อมมุ่งหมายในทรัพย์สินเงินทองยิ่งกว่าจะต้องการชีวิตของพวกเจ้า แต่บางครั้งก็เกิดความจำเป็นอันสุดที่จะหลีกเลี่ยงได้” นายโจรสลัดทอดสายตาผ่านเหล่าเชลย ที่ก้มหน้านิ่งอย่างคาดเดาชะตากรรมของตนเองที่ตกอยู่ในอุ้งมือโจรไม่ถูก
>
> “เวลานี้เรือของพวกเจ้าได้รับความเสียหายเกินกว่าจะแก้ไขซ่อมแซมให้ดีดังเดิม ส่วนเรือของข้าเองก็มีพื้นที่จำกัด ไม่สามารถที่จะขนพวกเจ้าไปด้วยได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องทิ้งพวกเจ้าไว้กับเรือลำนี้”
>
> สิ้นคำพูด เสียงร้องขอความเมตตาก็ดังระคนเสียงร่ำไห้ไปทั่ว
>
> (พิมานแพร, 2560: 35-36)

บุญชัย หรืออาบุ้นใช้เป็นตัวละครเอกที่เป็นผู้เยาว์ ตัวละครบุญชัยเป็นชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนที่เดินทางกลับมาจากฮ่องกงหลังจากที่ไปเรียน ครอบครัวอพยพมาจากเมืองจีนมาตั้งรกรากทำการค้าที่หาดใหญ่เมื่อทางบ้านประสบปัญหาหลังสงครามโลกครั้งที่สอง บุญชัยมีลักษณะนิสัยที่โอบอ้อมอารีมีน้ำใจและมีจิตใจดีชอบช่วยเหลือคน เห็นได้จากการช่วยเหลือสมเกียรตินักพนันที่จะถูกตัดมือ มีน้ำใจช่วยเหลือพิชิตจากการที่บ้านและน้องสาวของพิชิตจะถูกเถ้าแก่โรงไม้ยึด เป็นคนซื่อสัตย์เห็นได้จากการกลับมาฟื้นฟูทำการค้าร้านเอี่ยวไช้ขึ้นมาใหม่ บุญชัยก็เจรจากับลูกหนี้และยี่ปั๊วต่าง ๆ ด้วยความจริงใจและใช้หนี้ให้กับทุกคนที่พ่อแม่เขาเคยเป็นหนี้ไว้ ตัวละครบุญชัยมีบทบาทในการทำการค้าในสภาพสังคมหลังสงครามโลกจบลงที่หาดใหญ่จนในที่สุดสามารถตั้งบริษัทลงทุนกับ

อังกฤษได้ ผู้แต่งสร้างให้ตัวละครบุญชัยมีสถานะภาพและบทบาทเป็นชายชาวไทยเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จในอาชีพการค้า ดังตัวอย่าง

“ขอโทษที่เข้ามาขัดจังหวะ” ชายวัยกลางคนที่เดินเข้ามาหาเอ่ยอย่างเกรงใจ “แต่ได้เวลาลงนามแล้วครับ”

“เอาปากกาผมมั้ย” พิชิตถามยิ้มๆ “อย่างน้อยก็เก็บไว้คุยได้ว่า ครั้งหนึ่งมันเคยถูกใช้ในการเซ็นชื่อในความตกลงที่มูลค่าหลายร้อยล้าน”

“แต่ก็ทำให้ ‘เอี่ยวไช้’ ถูกลบหายไปจากสารบบบริษัทการค้าของไทย” น้องสาวไม่สู้จะเห็นด้วย

“มันไม่หายไปไหนหรอก” บุญชัยยื่นมือไปรับปากกาเพื่อน “ของบางอย่างอาจจะไม่ได้อยู่ในที่ที่มันเคยอยู่ แต่ก็ใช่ว่ามันจะหายไปไหน หากแต่มันก็อยู่ในที่ที่ควรจะอยู่ต่างหาก”

(เหลื่อมไหมหลายเหมย, 2544: 552)

จากเรื่องเดียวกัน พิชิต เป็นตัวละครผู้เยาว์มีความสำคัญในการดำเนินเรื่อง พิชิตเป็นชายหนุ่มชาวไทยที่มีความเชื่อและค่านิยมที่รังเกียจคนจีน พิชิตเป็นข้าราชการชั้นโทเป็นลูกพระวิชิตชาญชัย แม้ว่าตอนหลังจะถูกให้ออกจากราชการเพราะคิดว่าเสียชีวิไปในเรือที่เดินทางไปญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลก แต่ถูกช่วยขึ้นฝั่งไปพักอยู่ที่ฮ่องกงและลงเรือกลับมาหลังสงครามจบลง จนได้รู้จักกับบุญชัยและสมเกียรติ ตัวละครพิชิตมีบทบาทเป็นชายหนุ่มคนไทยที่รังเกียรติและดูถูกชาวจีน เพราะสมัยนั้นคนไทยยังไม่ยอมรับคนจีนและมองคนจีนเป็นพวกชนชั้นล่างที่มีอาชีพต่ำต้อย โดยเฉพาะพวกพ่อค้าหรือพวกคนจีนที่ทำงานใช้แรงงาน เห็นได้จากตอนที่พิชิตคุยกับพิจิตราน้องสาวปฏิเสธที่จะไปทำงานกับคนจีนร้านขายผ้า ความว่า

“งานเสมียน ร้านขายของคนจีน” พิชิตทวนคอ และขำขึ้น “เสียแรงเป็นถึงข้าราชการชั้นโท ได้ทุนไปเรียนต่อที่ญี่ปุ่น แต่ต้องมาเป็นเสมียนจดบัญชีรายรับ-รายจ่าย อย่างนั้นหรือ”

“หนูเข้าใจดีว่าพี่รู้สึกอย่างไร” พิจิตราพูดอย่างเกรงใจ “แต่งานถึงจะต่ำต้อยไปบ้างก็ยังเป็นงาน อย่างน้อยพี่ก็ย่อมจะดีกว่าคนอื่นอีกหลายร้อยหลายพันคนที่ต้องตกงานหรือไม่มีงานทำ”

“แต่พี่ไม่ต้องการเป็นลูกจ้างร้านคนจีน” ชายหนุ่มเน้นเสียง

(เหลื่อมไหมหลายเหมย, 2544: 96)

ตั๋ง หรือธนพงษ์เป็นตัวละครเอกที่เป็นผู้เยาว์ ตั๋งเป็นชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนมีลักษณะนิสัยที่ดีเป็นคนกตัญญู ตั๋งมีสถานภาพเป็นลูกชายคนโตของครอบครัวที่มีพ่อและปู่เป็นชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยจนประสบความสำเร็จมีเงินมีทองร่ำรวย จนสามารถตั้งบริษัทรับเหมาก่อสร้างได้สำเร็จ ตัวละครตั๋งมีบทบาทในฐานะลูกชายคนโตในครอบครัวคนจีนที่ต้องรับหน้าที่ดูแลบริษัทต่อจากพ่อที่ฆ่าตัวตายเพราะพิษเศรษฐกิจฟองสบู่ช่วงปี 2540 และมีบทบาทในฐานะหลานชายที่เคารพเชื่อฟังคำสอนของพ่อและปู่ ตั๋งแสดงให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาทของการเป็นลูกชายคนจีนที่แบกรับหน้าที่ดูแลธุรกิจของครอบครัว รวมทั้งทำหน้าที่ดูแลแม่และน้องชาย เป็นการแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนจีนที่เป็นลูกชายคนโตต้องกตัญญูต่อพ่อแม่และบรรพบุรุษ รวมถึงในฐานะที่ชายที่ดูแลน้องชายแม้จะมีความขัดแย้งในการทำงานของพี่น้อง ตัวละครตั๋งนำเสนออัตลักษณ์ชายหนุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนที่ประสบความสำเร็จ ในการทำงานและดูแลครอบครัว ดังจะเห็นได้จากตอนที่ต๋งน้องชายนัดประชุมคนในบริษัทเพื่อแจ้งข่าวการได้งานใหญ่จากผลงานบริหารงานของตั๋ง ความว่า

> ห้องประชุมที่เงียบเหมือนจะยิ่งเงียบลงไปอีกจนวังเวง
>
> “อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าปุญรัตน์ฯจะคว้าน้ำเหลวเสียทีเดียวเพราะเมื่อสักครู่นี้เอง ผมพึ่งได้รับโทรศัพท์จากคุณนุจรี เทวาภิบาลเจ้าของและผู้จัดการเทวาคอนสตรัคชั่นที่ประมูลงานชิ้นนี้ได้แจ้งว่าทางเทวาคอนสตรัคชั่นที่ประมูลงานตกลงใจที่จะให้ปุญญรัตน์การช่างเป็นซับคอนแทร็กเตอร์ในโครงการนี้ ทั้ง 30 เปอร์เซ็นตามที่กรมวิศวะกรรมอนุญาต หรือภายในวงเงิน 317 กว่าล้านบาท”
>
> ห้องประชุมที่เงียบงันไปเมื่อครู่กลับมากระหึ่มด้วยเสียงโห่ร้องและปรบมืออย่างกึกก้อง
>
> “พี่ตั๋งครับ” วงศ์ธนาร้องเรียกพี่ชายที่ยังยืนนิ่งอยู่ที่เดิม “ขอเชิญบนเวทีหน่อยครับ”
>
> ธนพงษ์ ปุญญรัตน์ หายใจเข้าเต็มปอด ก่อนก้าวผ่านพนักงานที่ตบมือต้อนรับและยื่นมือสัมผัสแสดงความยินดี
>
> (สำเภาทอง, 2541: 481)

ตี๋น้อย จากเรื่องสั้นตี๋น้อยเป็นตัวละครที่เป็นผู้เยาว์ ตี๋น้อยอาศัยอยู่กับครอบครัวที่ประกอบไปด้วยพ่อ แม่ พี่ชาย พี่สาว น้องชาย และน้องสาว เรื่องราวชีวิตของตี๋น้อยแสดงให้เห็นถึงการเป็นครอบครัวใหญ่แบบคนจีนที่อยู่รวมกันหลายคน ตัวละครตี๋น้อยเป็นลูกคนกลางของครอบครัว

คนจีนที่อพยพมาตั้งรกรากในเมืองไทย พ่อประกอบอาชีพขายกาแฟในพื้นที่หน้าบ้านที่เป็นห้องแถวเล็ก ๆ ผู้แต่งสร้างให้ตัวละครตี๋น้อยมีสถานะภาพเป็นลูกชายคนจีนที่มีบทบาทเป็นบุตรที่ต้องเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ เรื่องราวชีวิตของตี๋น้อยแสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการใช้ชีวิต ตี๋น้อยในฐานะบุตรแสดงค่านิยมและความเชื่อต่อการเคารพเชื่อฟังพ่อแม่ เห็นได้จากตอนที่พ่อแม่สั่งให้เขาออกจากโรงเรียนไทย ทั้งที่เขาอยากเรียนและเห็นความสำคัญของการเรียนโรงเรียนไทย แต่ในฐานะลูกแม้จะเป็นลูกชายแต่เป็นลูกชายคนกลางจึงไม่ถูกให้ความสำคัญจากครอบครัว ดังตัวอย่าง

> เด็กหนุ่มมีความเจ็บช้ำลึกๆ รู้สึกผิดหวังในตัวของตัวเองที่ไม่กล้าจะขัดขืนดึงดังกับพ่อแม่เมื่อแกสั่งเรียบ ๆ ให้เขาออกจากโรงเรียนที่เขารัก ในความเห็นของพ่อแม่นั้นไม่เคยที่จะเห็นความสำคัญของการศึกษาเล่าเรียน
>
> (ตี๋น้อย.,2537: 14)

ซ้ง จากเรื่องสั้นแผ่นดินใหญ่เป็นตัวละครที่เป็นผู้เยาว์ ตัวละครซ้งเป็นชายหนุ่มเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่กับพ่อที่ผู้คนเรียกว่าเจ๊กค่อม ซ้งเป็นตัวละครที่มีสถานภาพเป็นบุตรชายที่เชื่อฟังบิดาเป็นอย่างมากเห็นได้จากการที่ซ้งจำฝังใจในเรื่องที่พ่อเขามีที่นาผืนใหญ่ที่เมืองจีน และหวังไว้ว่าสักวันจะเก็บเงินทองมากพอที่จะกลับไปบ้านเกิดของบิดา ซ้งแสดงให้เห็นถึงบทบาทการเป็นลูกชายที่ล้มเหลวในชีวิตหลังจากที่ซ้งเสียลูกชายไปและทราบข่าวว่าเจ๊กค่อมผู้เป็นพ่อตายแล้วก่อนเดินทางถึงบ้านเกิด ทำให้ซ้งสติแตกพร่ำบ่นและหาทางกลับบ้านที่เมืองจีนตามพ่อเหมือนคนบ้า นอกจากนี้ซ้งยังล้มเหลวในฐานะสามีและพ่อของลูกสาวที่เหลือชีวิตอยู่ เพราะการที่ซ้งเป็นเช่นนี้ทำให้ภาระหน้าที่ในการดูแลครอบครัวตกเป็นของเซ็งผู้เป็นภรรยา ดังตัวอย่าง

> เวลาผ่านไปหลายปี แต่อาการของซ้งไม่ดีขึ้น พูดพล่ามถึงไร่นาและตึกสีเทาพูดถึงความมั่งคั่งร่ำรวยและตระกูลบนแผ่นดินใหญ่...บางครั้งจะหายไปจากบ้านหลายๆวัน และกลับมาในสภาพที่อดโซ เสื้อผ้าสกปรกมอมแมม บางทีก็ถูกซ้อมจนบอบช้ำเพราะพยายามที่จะแอบลงเรือสินค้าหรือซ่อนตัวในคอนเทนเนอร์
>
> (แผ่นดินใหญ่, 2555: 304)

2. ตัวละครฝ่ายชายที่เป็นผู้อาวุโส

เป็นตัวละครเพศชายที่มีอายุมากแล้ว มีบทบาทและความสำคัญในการดำเนินเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสร เสวิกุลทั้ง 22 เรื่อง ผู้วิจัยพบตัวละครฝ่ายชายที่เป็นผู้อาวุโส ได้แก่ เด็กชายมะลิวัลย์ ชิงตี้ง ลอดลายมังกร ม่านมรสุม

ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน เหลื่อมไหมลายเหมย พิมานแพร สำเภาทอง ไชน่ามูน กุหลาบจีน ตี๋น้อย แผ่นดินใหญ่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เหลียง จากนวนิยาย ลอดลายมังกร เป็นตัวละครเอกที่เป็นผู้อาวุโส เหลียงเป็นชาวจีนที่มาจากเมืองจีนมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินสร้างอาชีพและสร้างครอบครัวที่เมืองไทยจนร่ำรวย ผู้แต่งสร้างให้อาเหลียงเป็นตัวละครชาวจีนที่อยู่ในยุคสมัยเสื่อผืนหมอนใบ ผู้แต่งสร้างให้ตัวละครเหลียงประสบปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว และปัญหาเศรษฐกิจ เหลียงมีลักษณะนิสัยที่มีความขยันขันแข็งและอดทนต่อความยากลำบาก มีความรับผิดชอบ เป็นคนมีความมัธยัสถ์และมีความรักต่อลูกหลาน ตัวละครเหลียงมีสถานภาพเป็นชายที่สร้างฐานะด้วยความมานะอดทนอันเป็นลักษณะนิสัยชาวจีน นอกจากนี้ตัวละครเหลียงยังมีสถานภาพและบทบาทในฐานะบิดา สามี และปู่ของหลานๆ เช่น บทบาทผู้นำ แสดงให้เห็นการมีอำนาจในการตัดสินใจในเรื่องการบริหารจัดการธุรกิจของครอบครัว บทบาทในฐานะสามี แสดงให้เห็นถึงการเป็นหัวหน้าครอบครัวหาเลี้ยงทุกคนในบ้านครอบครัวเหลียงเป็นครอบครัวใหญ่ตามแบบครอบครัววัฒนธรรมจีน เหลียงเป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นค่านิยมการมีภรรยาหลายคนของครอบครัวจีน สะท้อนให้เห็นสถานภาพชายเป็นใหญ่ในสังคมชาวจีน ในฐานะบิดามีอำนาจการตัดสินใจในตัวบุตรทั้งการสนับสนุนการงาน การตัดสินใจแทนเรื่องชีวิตส่วนตัว และการลงโทษลูกเมื่อทำผิด ในฐานะปู่หรือบรรพบุรุษของหลานๆ เป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของบรรพบุรุษชาวจีน ที่ต้องขยันอดทน ซื่อสัตย์ และประหยัด คำสอนเหล่านี้จะถูกปลูกฝังและสั่งสอนแก่คนรุ่นลูกรุ่นหลาน ดังตัวอย่าง

> แม้ว่าบ้านเราจะไม่ถึงกับมีหม้อกาแฟสมัยที่ปู่ยังขายกาแฟที่ท่าน้ำราชวงศ์มาตั้งไว้ในห้องรับแขก แต่ปู่ก็มักจะเล่าเรื่องราวในสมัยนั้นให้ลูกหลานฟังอยู่เสมอ ราวกับย้ำเตือนให้ทุกคนไม่หลงลืมตัว....ปู่มักจะเน้นเสมอว่า ความสุขสบายที่พวกเราได้รับกันอยู่ในทุกวันนี้ ล้วนเริ่มต้นมาจากการที่ปู่อาบเหงื่อต่างน้ำรับจ้างเป็นจับกังขนของซึ่งกว่าจะได้เงินสักสตางค์สองสตางค์ก็ต้องเอาแรงงานเข้าแลกเหนื่อยยากแทบสายตัวจะขาด ดังนั้นหากลูกหลานใช้จ่ายเงินทองอย่างสุลุ่ยสุร่ายโดยไม่คำนึงถึงความลำบากลำบนของปู่หนหลัง ก็เปรียบเสมือนคนอกตัญญู
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 99)

ชิว หรือประธานหวู่ จากนวนิยายเรื่องไชน่ามูนเป็นตัวละครเอกชาวจีน ประธานหวู่เป็นตัวละครผู้อาวุโสที่อาศัยอยู่กับครอบครัวในมลายาเมื่อตอนเป็นเด็ก พ่อของประธานหวู่อพยพมาจากเมืองจีนมีอาชีพกรีดยางพาราในมาลายา ผู้แต่งสร้างตัวละครประธานหวู่เชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ และตัวละครอื่น ๆ ในเรื่อง โดยผู้แต่งนำเสนอภาพวิถีชีวิตชาวจีนในมาลายาและสิงคโปร์ ผ่านเรื่องราว

ชีวิตของประธานหวู่ตั้งแต่เป็นเด็กที่อาศัยอยู่ในมลายา พ่อแม่ถูกทหารญี่ปุ่นฆ่าตายในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเพราะถูกกล่าวหาว่าแอบลักลอบส่งเงินไปเมืองจีนเพื่อสนับสนุนทหารก๊กมินตั๋งสู้รบกับญี่ปุ่น เมื่อสงครามจบลงประธานหวู่ก็เดินทางมาสิงคโปร์และได้ไปอาศัยอยู่กับโกสุ่นพี่ชายร่วมสาบาน ชีวิตพบปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ จนสามารถตั้งบริษัทนำเข้าเครื่องใช้ไฟฟ้าจากญี่ปุ่น จนประสบความสำเร็จเป็นบริษัทใหญ่โต ประธานหวู่มีลักษณะนิสัยเป็นคนขยัน มานะอดทน มุ่งมั่นในการทำงาน ซื่อสัตย์สุจริต อันเป็นลักษณะนิสัยของคนจีน ประธานหวู่มีสถานภาพเป็นนักธุรกิจอายุมากที่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีบทบาทในฐานะนักธุรกิจชาวจีนที่มีอิทธิพลต่อการค้าของสิงคโปร์ จนทำให้นักวิจัยชาวไทยชื่อแดเนียลเดินทางไปสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลทำวิจัย ประธานหวู่เป็นตัวแทนผู้อาวุโสชาวจีนที่ประสบความสำเร็จในเรื่องธุรกิจในแผ่นดินใหม่อย่างสิงคโปร์ และเรื่องราวของประธานหวู่ก็ก็นำเสนอชีวิตชาวจีนในต่างแดนทั้งมาลายาและสิงคโปร์ในแง่มุมต่าง ๆ เป็นตัวละครที่สำคัญและมีบทบาทในการดำเนินเรื่องในเหตุการณ์ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองจบลงท่ามกลางปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองของสิงคโปร์ นอกจากนี้ประธานหวู่ยังมีบทบาทในฐานะพี่รองดูแลน้อง ๆ ที่กรีดเลือดร่วมสาบานตั้งแต่สมัยอยู่ที่สวนยางพาราในมลายา ประธานหวู่ปฏิบัติตัวเป็นพี่ที่ดีตามคำสอนของชาวจีน ที่เป็นพี่ต้องดูแลและเสียสละให้น้องแม้จะเป็นเพียงพี่น้องร่วมสาบานก็ตาม มีความเป็นเมตตาต่อน้อง ๆ แม้ว่าสิ่งที่น้องทำจะเป็นเรื่องที่ผิดร้ายแรง ดังจะเห็นได้จากตอนที่ประธานหวู่เข้าห้ามลิบไม่ให้ทำร้ายหวังอี้ แม้หวังอี้จะทำผิดคิดร้ายแรงทั้งกับตนเองทั้งกับลิบและหยงที่เป็นพี่น้องร่วมสาบานกัน ประธานหวู่ก็ยังปกป้องน้องและยอมให้อภัยไม่คิดร้ายต่อหวังอี้ ดังตัวอย่าง

> “พอทีเถอะ” ซิวห้ามอย่างทนฟังต่อไปไม่ไหว “ถ้าเอ็งจะฆ่าไอ้หวังอี้ ก็ฆ่าข้าเสียด้วยอีกคน เพราะข้าทนดูพี่น้องร่วมสาบานฆ่ากันเองไม่ได้”
>
> “พี่รอง” ลิบขบกรามแน่น “พี่รองก็รู้ว่าฉันไม่มีวันทำร้ายพี่รอง”
>
> “ถ้าเอ็งยังนับถือข้าเป็นพี่รองของเอ็งอยู่ ก็ปล่อยไอ้หวังอี้ไป” เขาสั่ง
>
> “พี่รองกำลังช่วยงูพิษ พอมันมีกำลังก็จะหวนกลับมาฉกกัดพี่”
>
> “นั่นมันเป็นเรื่องที่ข้าจะดูแลตัวเอง” ชายหนุ่มจ้องมองน้องร่วมสาบาน “แต่ตอนนี้ขอให้เอ็งทำตามที่ข้าสั่ง”
>
> “ก็ได้ ถ้าพี่รองต้องการอย่างนั้น” ลิบลดปืนลง และผลักร่างของหวังอี้ไปข้างหน้า “ไป เอ็งรีบออกไปจากที่นี่ ก่อนที่ข้าจะเปลี่ยนใจ”
>
> หวังอี้กับลูกน้องลนลานออกไปจากร้าน
>
> (ไชน่ามูน, 2558: 289)

อาแปะซุง จากนวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม เป็นตัวละครสำคัญในการดำเนินเรื่อง แปะซุงหรือผู้เฒ่าซุงเป็นชายชราชาวจีนที่เฝ้าตึกแถวเก่าๆของครอบครัวเถ้าแก่เส็งตั้งแต่รุ่นพ่อ แปะซุงมีลักษณะนิสัยของชายชราชาวจีนที่มีจิตใจเมตตา สั่งสอนคนรุ่นลูกหลานอย่างกู้และอ๋วงที่ถึงแม้จะไม่ใช่ลูกหลานสืบสายเลือด แต่แปะซุงก็เป็นแก่ที่จิตใจดีมีเมตตาช่วยเหลือกู้และอ๋วงตัวละครเอกของเรื่อง ให้ได้มีที่พักอาศัยทั้งได้งานจากเถ้าแก่เส็งจนทั้งสองมีชีวิตที่ดีขึ้น แปะซุงมีสถานภาพเป็นผู้อาวุโสที่มีบทบาทในสั่งสอนรวมทั้งให้การช่วยเหลือคนรุ่นลูกรุ่นหลาน ดังจะเห็นได้จากการที่แปะซุงนำเงินเก็บของตนมาให้กู้ เพื่อใช้เป็ฯค่าเล่าเรียนบัญชีตามที่กู้ปรารถนาโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน หวังเพียงให้เด็กหนุ่มประสบความสำเร็จในการเรียนเพื่อใช้ในการทำงานต่อไป แสดงในเห็นถึงความเป็นผู้ใหญ่ใจดีมีเมตตาซึ่งเป็นคุณลักษณะของคนจีนที่ดีตามแบบฉบับวัฒนธรรมจีน ดังตัวอย่าง

> ผู้สูงวัยขยับกายขึ้นยืนเดินไปที่ปี๊บเก่า ๆ ใบหนึ่งซึ่งวางปะปนกับปี๊บใบอื่นทางหัวเตียง แกใช้เหรียญบาทอันใหญ่แงะฝาปี๊บออกและล้วงมือลงไปหยิบธนบัตรที่รัดด้วยหนังสติ๊กปึกหนึ่งออกมา แล้วเดินกลับมาส่งเงินจำนวนนั้นให้กู้ซึ่งยังนั่งงุนงงอยู่
>
> “ข้าหวังว่าเจ้าคงจะสามารถฟักไข่ให้เป็นตัวได้”
>
> “ผมจะตั้งใจร่ำเรียน” กู้ให้คำมั่น
>
> “ดีแล้ว” ผู้เฒ่าซุงวางมือลงบนบ่าของเด็กชาย “ถึงเวลาที่เจ้าควรจะกลับบ้านได้แล้ว ดึกดื่นไปต้องระมัดระวังคนร้ายให้มากขึ้นด้วย”
>
> “ครับ” กู้รับคำ และยกมือไหว้ชายชราผู้อารี “ไว้ผมจะหมั่นมาเยี่ยมคุณลุง”
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 49-50)

จากเรื่องเดียวกัน เถ้าแก่เส็ง เป็นตัวละครอาวุโสที่สำคัญในการเดินเรื่อง ตัวละครเฒ่าแก่เส็งมีอายุประมานห้าสิบปี เป็นคนไทยเชื้อสายจีนที่รับสืบทอดกิจการหน่อไม้ดองมาจากรุ่นพ่อ เถ้าแก่เส็งมีลักษณะนิสัยขยันขันแข็งอันเป็นลักษณะนิสัยที่ถูกปลูกฝังมาจากบรรพบุรุษชาวจีน เห็นได้จากการที่ขยายโรงงานหน่อไม้ดองมาเป็นโรงงานผลไม้กระป๋องขนาดใหญ่ เถ้าแก่เส็ง บทบาทเป็นสามีที่มีอำนาจเหนือภรรยาและเป็นใหญ่ในบ้าน เห็นได้จากการที่เถ้าแกเส็งรับกู้กับอ๋วงมาอยู่ในบ้านโดยไม่ฟังคำทัดทานเจ๊ปอผู้เป็นภรรยาที่ไม่เห็นด้วย การตัดสินใจของเถ้าแก่เส็งแสดงให้เห็นถึงอำนาจมากกว่าภรรยาในฐานะสามี สถานภาพและบาทบาทบิดา แสดงให้เห็นอำนาจเหนือบุตรจะเห็นได้จากการที่เถ้าแก่เส็งสั่งให้หล่านบุตรสาวคนเล็กแต่งงานกับอ๋วงตัวละครเอก เพราะคิดว่าจะยุติปัญหาความขัดแย้งของหล่านกับอ๋วงได้ และไม่ต้องการให้อ๋วงลาออกจากโรงงงานผลไม้กระป๋องที่กำลังไปได้ดี หรือแม้แต่ตอนที่เถ้าแก่เส็งตัดสินใจยกโรงงานให้กับอ๋วงเป็นผู้ดูแลทั้งหมด โดยไม่ฟังความคิดเห็นหรือ

คำทัดทานของภรรยาและลูกเลย แสดงให้เห็นวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ในสังคมและครอบครัวชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่สามีหรือบิดาเป็นใหญ่เหนือภรรยาและลูก ดังตัวอย่าง

> “คนเราสมควรดูกันที่ปัจจุบันมิใช่ลุ่มหลงอยู่กับอดีต ความเป็นมาแต่เก่าก่อนมิอาจทัดเทียมกับความเป็นไปในเวลานี้ ถ้าลื้อและหล่านยังคิดว่าอ๋วงต่ำต้อยไม่ทัดเทียม อั๊วก็จะส่งเสริมให้ไอ้อ๋วงมีฐานะสูงส่งขึ้น”
>
> “เฮียจะทำยังไง” เจ๊ปอถามด้วยความสงสัย
>
> “ง่ายนิดเดียว” เถ้าแกเส็งหมุนรถกลับมาเผชิญหน้าภรรยา “อั๊วจะยกบริษัทนี้ให้อ๋วง แล้วต่อจากนั้นทั้งอั๊ว ทั้งลื้อ และลูก ๆ ก็จะเป็นเพียงผู้พึ่งใบบุญเจ้าของบริษัทคนใหม่”
>
> เจ๊ปอยื่นนิ่งอยู่กับที่ราวถูกสาปให้กลายเป็นหิน ขณะที่สามีเข็นรถออกไปจากห้องและตะโกนเรียกหาลูกเขยเสียงดังลั่น
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 164-165)

อาแปะ จากนวนิยายเรื่อง เหลื่อมไหมลายเหมย เป็นตัวละครอาวุโสที่สำคัญในการเดินเรื่องทั้งยังเชื่อมโยงเหตุการณ์สำคัญของตัวละครเอกในเรื่อง ผู้แต่งสร้างตัวละครแปะซุงมาช่วยเหลือให้คำแนะนำคำสั่งสอนแก่สมเกียรติหรืออาตู้ตัวละครเอกในเรื่อง อาแปะมีลักษณะนิสัยเป็นชายจีนชราที่ใจดีมีเมตตามีคำสั่งสอนคนรุ่นลูกรุ่นหลาน อาแปะอาศัยอยู่คนเดียวในห้องข้างๆกับอาตู้(สมเกียรติ)ในโรงแรมเก่าๆสภาพทรุดโทรมในย่านเยาราช อาแปะมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อาวุโสสั่งสอนอาตู้หรือสมเกียรติให้เลิกเล่นการพนัน และแนะนำงานสุจริตอย่างการทำงานร้านบะหมี่ราดหน้าริมถนนของคนที่อาแปะรู้จัก จนทำให้สมเกียรติตั้งตัวเป็นเจ้าของร้านอาหารชื่อร้านสมเกียรติได้สำเร็จ อาแปะเป็นตัวละครที่ผลักดันให้สมเกียรติสู้ชีวิตเอาชนะใจตนเองให้เลิกเล่นการพนัน สั่งสอนให้เป็นคนดีเป็นคนที่เห็นคุณค่าของตัวเอง แสดงให้เห็นวัฒนธรรมจีนที่ผู้ใหญ่สั่งสอนลูกหลานแม้จะไม่ใช่สายเลือดเดียวกัน ดังปรากฏในบทสนทนาของอาแปะกับสมเกียรติ ความว่า

> “ถึงตอนนี้ลื้อคงพอเข้าใจขึ้นมาแล้วใช่หรือไม่ว่าทำไมอั๊วถึงไม่อยากให้ลื้อเกี่ยวข้องกับวงการพนันอีกต่อไป ลำพังลื้อถูกนักเลงนักพนันทำร้ายในวันนั้นเมื่อเทียบกัยเรื่องที่เกิดขึ้นกับอั๊วแล้ว นับว่ายังน้อยนิดแต่ถ้าลื้อยังไม่เลิกราก็ไม่มีใครรู้ว่าต่อไปจะเกิดอะไรขึ้นกับลื้ออีก และมันจะร้ายแรงยิ่งกว่าที่อั๊วเจอมาแล้วก็ได้”
>
> “แต่อั๊วไม่สมควรต้องล้างถ้วยชาม” สมเกียติพูดอย่างขมขื่น

> “แล้วลื้อคิดว่า นักเลงเก่าอย่างอาลี้สมควรแก่การขายอาหารตามแผงข้างถนนหรือไม่” ชายชราทวนถาม “จักรพรรดิบางองค์มาจากชาวนา แต่หลวงจีนผู้เคร่งศีลบางรูปกลับกลายเป็นโจรร้าย-ชีวิตคนเราล้วนไม่อาจระบุถึงความสมควรหรือไม่สมควรได้หรอก” ชายหนุ่มนิ่งไป
>
> “อาตู้” อาแปะเอ่ยต่อ “คนเราไม่สำคัญว่าจะเป็นอะไรหรอกแต่สำคัญอยู่ที่เราต้องทำในสิ่งที่เราเป็นให้ดีที่สุด”
>
> (เหลื่อมไหมลายเหมย, 2544: 72)

หมอแมะ ในเรื่องสั้น หมอแมะ เป็นตัวละครเอกอาวุโส ตัวละครหมอแมะเป็นชายชราชาวจีนที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของหมอแพทย์แผนจีน ใช้วิธีรักษาโรคแบบคนจีนคือการจับชีพจรและจ่ายยาเป็นยาสมุนไพรจีน ซึ่งการรักษาโรคโดยหมอจีนและยาจีนแสดงให้เห็นความเป็นจีนทางการรักษาพยาบาลของชาวจีน หมอแมะมีลักษณะนิสัยเป็นหมอที่ยึดมั่นในแพทย์แผนจีนและยาจีน เป็นคนเข้าใจชีวิตยอมรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังจะเห็นได้จากการที่หมอแมะส่งลูกสาวให้เรียนแพทย์แผนปัจจุบัน ตัวละครหมอแมะมีสถานภาพและบทบาทในฐานะหมอ คือทำการรักษาคนไข้แบบแผนแผนจีนโดยการจับชีพจร วินิจฉัยโรค และสั่งจ่ายยาสมุนไพรจีนที่มาจากใบไม้รากไม้ต่าง ๆ แบบวิธีการรักษาของคนจีน บทบาทในฐานะบิดาส่งเสริมให้บุตรมีการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาด้านแพทย์แผนปัจจุบันเห็นได้จากการที่ส่งลูกสาวเรียนแพทย์แผนใหม่ แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมและแนวคิดของหมอแมะที่ปรับเปลี่ยนตัวเข้ากับสังคมสมัยใหม่แทนที่จะให้ลูกสาวเรียนแพทย์แผนจีน เพื่อสืบต่อและรักษาไว้ในอาชีพแพทย์แผนจีนและยาจีน จนหลายครั้งที่หมอแมะเองก็ไม่แน่ใจว่าคิดถูกหรือผิดที่ส่งลูกสาวเรียนแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ตัวละครหมอแมะก็ยังเชื่อมั่นในในการรักษาที่สืบทอดและมีมาเป็นหลายพันปีของชาวจีน ดังตัวอย่าง

> หมอเองไม่ถึงกลับทิ้งศรัทธาเลื่อมใสในวิธีการรักษาและหยูกยาของหมอสมัยใหม่ แต่ก็ไม่เคยดูหมิ่นใคร จะมีก็เพียงความภาคภูมิใจในวิทยาการเก่าแก่ที่สืบทอดมาหลายชั่วอายุคนนับพัน ๆ ปีและหมอยังเชื่อว่าการรักษาแบบของตนนั้นถูกต้องและได้ผลเสมอ
>
> (หมอแมะ, 2537: 95)

เจ๊กค่อม จากเรื่องสั้น แผ่นดินใหญ่ เป็นตัวละครสำคัญมีบทบาทในการเดินเรื่อง เจ๊กค่อเป็นชายราที่มาจากเมืองจีนในมณฑลกวางตุ้ง เจ็กค่อมมาเมืองไทยด้วยความฝันว่าสักวันหนึ่งจะกลับเมืองจีนบ้านเกิดพร้อมความมั่งคั่งร่ำรวย แต่ช่วงเวลานั้นเจ๊กค่อมมาเมืองไทยเป็นช่วงที่

เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก และเกิดภาวะสงคราม ทำให้เจ๊กค่อมล้มเหลวในการตั้งตัวจนภรรยาทิ้งไปเหลือไว้เพียงลูกชายคนเดียวคือซ้ง เจ๊กค่อมมีลักษณะนิสัยของชายชาวจีนที่เป็นคนขยันอดทนทำงานเห็นได้จากการหาบเจาอั้งโล่และตะกร้บดินเผาตะเวนขายตามตรอกซอกซอย เป็นยึดติดและมีจิตใจสำนึกรักบ้านเกิดเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการที่เจ๊กค่อมชอบเล่าเรื่องว่าตนมีที่นาผืนใหญ่ในเมืองจีนและปรารถนาที่จะกลับบ้านเกิดอยู่ตลอดเวลา แสดงให้เห็นถึงการเป็นคนจีนที่ไม่ลืมมาตุภูมิของตน ดังตัวอย่าง

> ภายในห้องเช่าเล็ก ๆ ซอมซ่ออันอับทึบและชื้นด้วยกลิ่นของกระดาษหนังสือพิมพ์ในแผ่นดินใหญ่ซึ่งมีรูปภาพบ้านเรือนและไร่นาในประเทศจีนมาให้พ่อ... แม้จะอ่านหนังสือไม่ออก แต่สองคนพ่อลูกก็เฝ้าดูรูปต่าง ๆ เหล่านั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า บางครั้งเจ๊กค่อมจะนิ่งทบทวนความทรงจำ และบางครั้งก็จะทำเสียงอือ ๆ อ่อ ๆ อย่างพึงพอใจ...จนแล้วจนรอด ทั้งสองก็ไม่เคยพบ “บ้าน” ของตนบนหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์เหล่านั้นเลย
>
> (แผ่นดินใหญ่, 2555: 301)

ชายชราชาวจีน จากเรื่องสั้น ศาลเจ้า เป็นตัวละครเอกอาวุโส ตัวละครชายชราชาวจีนนำเสนอภาพของการเป็นคนแก่ที่เฝ้าศาลเจ้าจีน วิถีชีวิตผูกพันอยู่กับศาลเจ้าและเทพเจ้ามองดูผู้คนมากหน้าหลายตาเข้ามากราบไหว้ขอพรเทพเจ้า ทั้งคนที่สมหวังและไม่สมหวังในพรที่ขอ ตัวละครชายชราชาวจีนมีสถานภาพและบทบาทเป็นชายจีนแก่ๆที่ทำหน้าที่ดูแลศาลเจ้า บอกเล่าเรื่องราวชีวิตของผู้คนที่มากราบไหว้เทพเจ้าในศาลเจ้า แสดงให้เห็นวิถีชีวิตชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนกับความเชื่อเรื่องเทพเจ้า การเคารพบูชากราบไหว้เทพเจ้าในศาลเจ้าจีนเป็นวัฒนธรรมความเชื่อของคนจีน ดังตัวอย่าง

> ชายชราเอื้อมมือออกไปรับเงินค่าดอกไม้จากมือที่สั่นเทาของแม่เฒ่า นานมาแล้วที่แกเห็นหญิงชราคนนี้วนเวียนเข้าออกในศาลเจ้า กราบไหว้เทพเจ้า เสี่ยงเซียมซีหรือโยนไม้เสี่ยงทาย แล้วก็กลับออกไปอย่างมีความหวัง มิช้านานนางก็จะกลับมาอีกอย่างหงอยเหงา ไม่มีใครรู้ว่านางขออะไรเทพเจ้า และไม่มีใครรู้เหมือนกันว่าคำทำนายของนางสัมฤทธิ์ผลหรือไม่ บางครั้งชายชรามองนางอย่างเวทนาสงสาร นางไม่เคยพูดอะไรกับแกนอกจากส่งเงินให้ และร้องบอกหมายเลขเซียมซีที่ต้องการ
>
> (ศาลเจ้า, 2537: 34)

4.2.2 ตัวละครฝ่ายหญิง

เป็นตัวละครที่เป็นฝ่ายหญิงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง โดยผู้ศึกษาแยกเป็นตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เยาว์และตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้อาวุโส ดังนี้

1. ตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เยาว์

เป็นตัวละครเพศหญิงที่เป็นเด็กสาวและหญิงสาว มีบทบาทและความสำคัญในการดำเนินเรื่องและเหตุการณ์ต่างๆของเรื่อง จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสร เสวิกุลทั้ง 22 เรื่อง ผู้วิจัยพบตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เยาว์ ได้แก่ ทองปรายหรือเจ็กลั้ง ในนวนิยายเรื่องเด็กชายมะลิวัลย์ หงม้อ ในนวนิยายเรื่องซิงตึ้ง นุช ในนวนิยายเรื่องลอดลายมังกร หล่าน ในนวนิยายเรื่องม่านมรสุม แตงกวา ในนวนิยายเรื่องขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน อาจิ้น ในนวนิยายเรื่องพิมานแพรนุจรี ในนวนิยายเรื่องสำเภาทอง ชิ่วหล่าน ในนวนิยายเรื่องไชน่ามูน ชิวหลิน ในนวนิยายเรื่องเหลื่อมไหมลายเหมย หลินเจีย ในนวนิยายเรื่องกุหลาบจีน พี่สาวตี๋น้อย ในเรื่องสั้นตี๋น้อย ชบาในเรื่องสั้นเรื่องคุณพระคุณเจ้า เซ็ง ในเรื่องสั้นเรื่องแผ่นดินใหญ่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หงม้อ จากนวนิยายเรื่อง ซิงตึ้ง เป็นตัวละครฝ่ายหญิงผู้เยาว์ที่สำคัญในการดำเนินเรื่อง ตัวละครหงม้อเป็นเด็กสาวที่เกิดในครอบครัวคนจีน หงม้อมีร่างกายที่อ่อนแอจึงอยู่เพียงในบ้านช่วยทำงานบ้านและงานเย็บผ้าโหลกับแม่ ในขณะที่พ่อคือเสี่ยหว่องเคยเป็นเถ้าแก่ใหญ่ที่ร่ำรวยแต่เพราะติดการพนันทำให้หมดเนื้อหมดตัว ต้องพาครอบครัวมาเช่าห้องแถวเล็ก ๆ อยู่ในตรอกเยาวราช ตัวละครหงม้อมีลักษณะนิสัยเป็นคนดีมีความกตัญญู จิตใจดีโอบอ้อมอารีเห็นได้จากการมาช่วยดูแลอาซิ้มที่ตาบอดและอยู่คนเดียวใกล้กับห้องพักของเธอ และมีน้ำใจเป็นเพื่อนที่ดีคอยช่วยเหลือเป็นห่วงเป็นใยต่ออาเจี่ยตัวละครเอก ห้งม้อมีสถานภาพและบทบาทเป็นบุตรสาวในครอบครัวชาวจีน เป็นบุตรที่เชื่อฟังพ่อพ่อแม่ มีความเคารพน้อมน้อมต่อผู้อาวุโส เป็นบุตรสาวที่ทำงานบ้านดูแลทุกคนในบ้านโดยเฉพาะแม่ ที่ห้งม้อเห็นว่าทำงานหนักและหาเลี้ยงทุกคนในบ้านแทนพ่อที่ติดการพนัน เห็นได้จากการที่ห้งม้อมีความตั้งใจเก็บเงินซื้อมอเตอร์จักรเย็บผ้าให้แม่ เพื่อที่แม่จะได้เบาแรงและทำงานได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ดังตัวอย่าง

“เธอรักษาความลับได้ไหม” หงม้อลดระดับเสียงลง

เด็กหนุ่มพยักหน้าแทนคำตอบ

“ฉันกับน้อง ๆ กำลังเก็บเงินซื้อมอเตอร์จักรเย็บผ้าให้แม่มันคงจะช่วยให้เบาแรงขึ้นมาก ตอนแรกตั้งใจว่าจะให้เป็นของขวัญวันเกิดแม่ปลายเดือนนี้ แต่คงไม่ทัน” สีหน้าของเด็กสาวเศร้าลง

(ซิงตึ้ง, 2541: 92)

หล่าน จากนวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม เป็นตัวละครสำคัญมีบทบาทในการเดินเรื่อง ตัวละครหล่านเป็นลูกสาวเถ้าแก่เส็งเจ้าของโรงงานหน่อไม้ดอง ที่กู้และอ๋วงตัวละครเอกมาอาศัยอยู่และทำงานด้วย ผู้แต่งสร้างตัวละครหล่านในตอนแรกมีลักษณะมีความมั่นใจในตัวเองสูง มีนิสัยดื้อรั้นเอาแต่ใจ เพราะถูกเลี้ยงมาแบบตามใจ ด้วยเต่าแก่เส็งมีเพียงลูกสาวสองคนหล่านเป็นลูกคนสุดท้องตัวละคร หล่านมีฐานะทางการเงินที่ดีใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไปกับการแต่งตัวและจัดปาตี้งานเต้นรำ ชอบเรียนหนังสือมากกว่าช่วยทำงานของบริษัทครอบครัวตัวเอง ต่อมาเมื่อตัวละครหล่านแต่งงานรอบที่สองก็มีนิสัยใจดีมีเมตตารักและดูแลลูกเป็นอย่างดี ตัวละครหล่านมีสถานภาพและบทบาทในฐานะแม่ มีลักษณะพฤติกรรมของผู้หญิงในฐานะมารดาที่ประพฤติตนเหมาะสมกับหนาที่ของความเป็นแม่ โดยให้ความรักการดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอน ให้คำปรึกษาเปนที่พึ่งยามทุกขแก่ลูก เห็นได้จากตอนที่หล่านเสียณรงค์สามีคนที่สองไป หล่านก็เลี้ยงดูลูกสาวเป็นอย่างได้ให้การศึกษาที่ดีและคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำลูกในการทำงานบริษัทหลักทรัพย์เงินทุนของครอบครัวฝ่ายสามี ตัวละครหล่านมีสถานภาพและบทบาทในฐานะบุตรสาวของครอบครัวชาวจีน หล่านปฏิบัติตามคำสั่งของบิดาผู้มีอำนาจในครอบครัวแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม เห็นได้จากการยอมแต่งงานกับอ๋วงตามคำสั่งเถ้าแก่เส็ง ทั้งที่ไม่เห็นด้วยและไม่ได้รักอ๋วงแตชอบพอกับกู้ หล่านก็ยอมให้บิดาบังคับแต่งงาน แสดงให้เห็นถึงครอบครัวชาวจีนมีจะสั่งสอนให้ลูกหลานเชื่อฟังพ่อแม่ และเห็นถึงการเป็นลูกที่อยู่ใต้อำนาจคำสั่งของบิดา ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของเถ้าแก่เส็ง หล่าน หลินและเจ๊ปอพูดคุยกันในเรื่องที่เถ้าแก่เส็งให้หล่านแต่งงานกับอ๋วง ความว่า

> “แต่พ่อทำอย่างนี้ก็เหมือนกับยกบริษัทของเราไปให้คนอื่น” หล่านไม่ลดล่ะ
>
> “คนอื่นที่ไหน” เถ้าแก่เอ็ดอึง “พอแต่งงานแล้วอ๋วงมันก็ยังอยู่บ้านนี้ พอมีลูกออกมามันก็เป็นหลานของอั๊ว แบบที่คนไทยพูดว่า ‘เรือล่มในหนอง ทองจะไปไหน’ ไม่ผิดเพี้ยน”
>
> “แต่พ่อก็รู้ว่าหล่านมันไม่เต็มอกเต็มใจจะแต่งกับอ๋วง” หลินพูดอย่างจะจี้ใจน้องสาวมากกว่าจะนึกเห็นอกเห็นใจ
>
> “เรื่องนี้พูดกันมาเป็นร้อยครั้งแล้ว” เถ้าแก่เข็นรถเข้ามาหยุดอยู่ตรงหน้าสามแม่ลูก “ในโลกนี้ล้วนต้องมีผู้เสียสละ ไม่อย่างนั้นก็คงไม่สามารถอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ได้” ชายพิการทอดสายตาดูลูกสาวคนรอง
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 115)

จิ้น จากนวนิยายเรื่อง พิมานแพร เป็นตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เยาว์มีบทบาทในการเดินเรื่อง เป็นลูกสาวชาวจีนที่อยู่กับพ่อคืออาแปะเพ็กสองพ่อลูกช่วยเหลือหยงตัวละครเอกจนทำให้หยงสามารถเป็นนายเหมืองแห่งเกาะภูเก็ต และเป็นหญิงสาวที่ตัวละครเอกชอบพอเป็นตัวละครที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง ผู้แต่งสร้างตัวละครอาจิ้นเป็นเด็กสาวชาวจีนที่มีลักษณะนิสัยตามวัฒนธรรมจีนคือ เป็นคนจิตใจดี มีความกตัญญูดูแลพ่อและงานในบ้าน ทั้งยังช่วยเหลืองานค้าขายของพ่อและหยงได้ด้วย ตัวละครอาจิ้นมีสถานภาพและบทบาทในฐานะลูกสาวชาวจีน ดูแลทำงานบ้านได้ดี ทั้งยังคอยดูแลพ่อเป็นอย่างดีในฐานะลูกสาวเชื่อฟังพ่อเป็นอย่างดีไม่ว่าพ่อจะตัดสินใจทำอะไรก็ตาม เห็นได้จากการที่แปะเพ็กรับหยงมาอยู่ในบ้านด้วยอาจิ้นก็ไม่คัดค้านซ้ำยังดูแลหยงเป็นอย่างดี เห็นได้จากบทสนทนาที่จิ้นแสดงความเป็นห่วงหยงที่ทำงานหนักอยากให้หยงพักผ่อน ความว่า

> “อาหยง” เด็กสาวร้องเรียกเบาๆขณะทรุดตัวลงบนเก้าอี้ตรงหน้าเขา
>
> “ดึกมากแล้ว เธอสมควรที่จะพักผ่อนบ้าง”
>
> “แสงตะเกียงรบกวนเธอหรือเปล่า” หยงเงยหน้าจากนังสือในมือขึ้นมองหน้าเด็กสาว
>
> “เปล่า” จิ้นสบตา
>
> “เป็นแต่ฉันเป็นห่วงเธอ กลางวันก็ทำงานหนักทั้งวัน กลางคืนยังมาคร่ำเคร่งกับตำรา ร่างกายเธอไม่ได้ทำด้วยเหล็กด้วยไหล เกรงจะไม่สามารถทนทานอยู่ได้นาน”
>
> (พิมานแพร, 2560: 76)

จากเรื่องเดียวกัน ฮวยฮ้อ เป็นตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เยาว์ ฮวยฮ้อเป็นหญิงสาวคนจีนมีอาชีพเป็นผู้หญิงโรงเต้นรำที่มีชื่อในเมืองภูเก็ต เป็นตัวละครที่สำคัญในการเดินเรื่องเชื่อมโยงเรื่องราวของหวางตัวละครเอกและกวางจื้อนายโจรบัณฑิตที่มาติดพันฮวยฮ้อ ผู้แต่งตัวละครฮวยฮ้อมีลักษณะนิสัยเป็นคนทะเยอทะยานต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้น เมื่อกวางจื้อต้องการรับเลี้ยงดูเธออย่างออกหน้าออกตาเธอก็ตกลงและไปอยู่กับกวางจื้อ ตัวละครฮวยฮ้อมีสถานภาพและบทบาทในทางสังคมที่นำเสนอการเป็นผู้หญิงชาวจีนที่ทำอาชีพในโรงเต้นรำ ตัวละครฮวยฮ้อแสดงให้เห็นสภาพชีวิตของหญิงสาวชาวจีนที่มาทำงานในโรงเต้นรำในเกาะภูเก็ต ดังจะเห็นได้จากที่ฮวยฮ้อเล่าเรื่องราวของตนให้หวางตัวละครเอกฟังในตอนที่ฮวยฮ้อช่วยเหลือให้อาหารและที่พักแก่หวาง ความว่า

“ฉันเป็นเด็กอนาถา พ่อแม่ขายฉันให้กับอาซิ้มซึ่งเป็นหมอนวดให้กับพวกผู้หญิงตามโรงเต้นรำ ฉันเติบโตมากับสภาพเหล่านั้น และหนีไม่พ้นจากอาชีพที่น่าเกียจ”

ฮวยฮ้อหัวเราะในคอราวนึกขันโชคชะตาของตนเอง

“เมื่อฉันโตขึ้นมาก็อาศัยรูปโฉมเป็นเครื่องหากิน ฉันดิ้นรนต่อสู้มาด้วยตนเอง ทั้งเล่นงิ้ว ขับร้องเพลงจีน กระทั่งรับจ้างเป็นหญิงเต้นรำ”

หล่อนหันกลับมาทางหวาง

(พิมานแพร, 2560: 76)

ชิ่วหลินหรือสุมาลี จากนวนิยายเรื่อง เหลื่อมไหมลายเหมย เป็นตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เยาว์มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง ชิ่วหลินหรือสุมาลีเป็นลูกสาวเถ้าแก่กุ้ยร้านขายผ้าในเยาวราชมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกับตัวละครในเรื่อง ตัวละครชิวหลินเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนมีลักษณะนิสัยเป็นคนจิตใจดีมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อน เห็นได้จากตอนที่ชิวหลินช่วยหางานในร้านให้กับพิจิตราเพื่อนสมัยเรียน เป็นคนกตัญญูดูแลห่วงใยผู้เป็นบิดา เห็นได้จากการที่เถ้าแก่กุ้ยถูกตำรวจจับสุมาลีหรือชิวหลินมีความเป็นทุกข์ใจและหาทางช่วยประกันตัวพ่อ ตัวละครชิวหลินมีสถานภาพและบทบาทในฐานะทางสังคมที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นลูกสาวชาวจีนที่เกิดในเมืองไทย ถือเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ในช่วงยุคสมัยที่คนไทยเชื้อสายจีนนิยมตั้งชื่อเป็นภาษาไทยและได้รับโอกาสทางการศึกษาเช่นเดียวกับคนไทย บทบาทในฐานะลูกสาวยังคงค่านิยมและวัฒนธรรมชาวจีนเป็นที่บุตรจะต้องดูแลบุพการี เห็นได้จากตอนที่สุมาลีเป็นทุกข์ใจและหาทางประกันตัวเถ้าแก่กุ้ย ซึ่งถูกตำรวจจับเพราะไม่ทำตามนโยบายของรัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม แสดงให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนโดยเฉพาะพ่อค้าชาวจีนในสมัยรัฐบาลที่มาจากการรัฐประหาร ดังตัวอย่าง

สุมาลียกชายผ้าเช็ดหน้าขึ้นซับน้ำตาด้วยความรู้สึกสะเทือนใจเมื่อมองเห็นบิดาที่นั่งคอตกกอดเข้ารวมกับผู้ต้องหาชาวจีนสิบกว่าคนที่แออัดกันในกรงขังแคบ ๆ อันอบอ้าว

“ชิวหลิน” เถ้าแก่กุ้ยลุกขึ้นเดินกระย่องกระแย่งมาหาลูกสาว

“เตี่ย” สุมาลีลอดมือผ่านซี่ลูกกรงขึ้นสนิมเข้าไปจับกุมมือผู้ให้กำเนิดไว้แน่น

“เตี่ยเป็นยังไงบ้างคะ”

“มันร้อน อึดอัด ทั้งเรือดทั้งยุงก็ชุมเหลือเกิน กินอะไรก็ไม่ลง” ผู้เป็นพ่อบอกด้วยสีหน้าอิดโรย

“เตี่ยทำใจดี ๆ ไว้ก่อนนะ เมื่อเช้าคุณมารุตมาหา และรับปากจะหาทางช่วยเหลือเตี่ย”

“คุณมารุตเป็นคนดี” เถ้าแก่กุ้ยพยักหน้า “แต่ตอนนี้ตัวเขาเองก็ตกอยู่ในที่นั่งลำบากไม่น้อยไปกว่าเราหลายคนในนี้ถูกขังกันมานาน เสียเงินเสียทองไปก็มาก แต่ก็ยังไม่มีทางที่จะถูกปล่อยออกไปเลย”

“เตี่ยอย่าเพิ่งหมดหวังนะคะ” หล่อนกุมมือพ่อแน่นเข้า “ยังไงหนูก็ต้องดิ้นรนหาทางให้เตี่ยได้ออกไปจากที่นี่แน่”

(เหลื่อมไหมลายเหม, 2544: 466)

ทองปรายหรือเง็กลั้ง จากนวนิยายเด็กชายมะลิวัลย์ เป็นตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เยาว์ ตัวละครเง็กลั้งหรือทองปรายเป็นลูกสาวในครอบครัวชาวจีนที่มีลูกมาก ทำให้พ่อแม่ของเง็กลั้งเลี่ยงไม่ไหวจึงยกให้เป็นลูกบุญธรรมของป้าเหวียนกับลุงทองปลั่งที่เป็นเพื่อนบ้านของเด็กชายมะลิวัลย์ ตัวละครเง็กลั้งมีพฤติกรรมเกลียดชังคนจีนไม่คบค้าสมาคมกับคนจีนที่อาศัยอยู่ในชุมชนย่านเสาชิงช้า และทำให้ตัวเองให้เป็นคนไทยโดยการเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาไทยว่า ทองปราย ทั้งยังไปทำศัลยกรรมกรีดตาสองชั้นและเสริมจมูกให้สูงโงไม่เหลือโครงหน้าอาหมวยแบบคนจีนอีกต่อไป ตัวละครทองปรายแสดงให้เห็นการปฏิเสธการเป็นคนจีนของเง็กลั้ง ดังตัวอย่างว่า

พี่ทองปรายเป็นคนคนสวยยังกับโอลี่ จู และเรียนหนังสือเก่ง...แต่ที่น่าประหลาดคือ พี่ทองปรายกลับรังเกียจคนจีนยิ่งไปกว่าป้าเหวียน ไม่ยอมคบค้าสมาคมกับคนจีนในตรอกแม้แต่พ่อแม่ที่แท้จริงก็ไม่ไปมาหาสู่ และในตอนหลังถึงกับไปกรีดหนังตาให้เป็นสองชั้น และเสริมจมูกให้โด่ง เพื่อให้ใบหน้าไม่เหลือเค้าของคนจีน

(เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 46)

ตัวละครเซ็ง จากเรื่องสั้น แผ่นดินใหญ่ เป็นตัวละครสำคัญฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เยาว์มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง ตัวละครเง็กลั้งมีลักษณะเป็นคนดี รักลูกและสามี ขยันไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากเห็นได้จากการที่ตัวละครเซ็งย่อมทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเมื่อสามีอย่างซ้ง เอาแต่พร่ำเพ้อจะกลับเมืองจีนตามเจ็กค่อมผู้เป็นพ่อไม่ทำงานช่วยหาเลี้ยงครอบครัวดังเดิม ตัวละครเซ็งมีสถานภาพและบทบาทในฐานะภรรยา เซ็งเป็นภรรยาที่ดีและดูแลสามี ลูกๆเป็นอย่างดีตามวัฒนธรรมหญิงชาวจีนที่เคารพสามีรวมไปถึงการดูแลพ่อสามีดูและบ้านเรือนทุกอย่าง แสดงให้เห็นสภาพชีวิตหญิงชาวจีน

ในฐานะภรรยาที่ต้องดูแลบ้านเรือน ทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวเมื่อสามีผู้ไม่ทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัว ดังจะเห็นได้จากการที่เซ็งต้องทำงานเย็บเสื้อโหลหาเงินเลี้ยงสามีกับลูก ดังตัวอย่าง

> ซ้งเริ่มทุรนทุรายที่จะตามพ่อไปเมืองจีน แต่เงินที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยนั้นไม่เพียงพอที่จะทำอะไรได้...ซ้งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ไม่สนใจที่จะออกไปขายของเหมือนก่อน วันทั้งวันเอาแต่นั่งซึมอยู่คนเดียว แต่เซ็งก็ไม่เคยปริปากพูดอะไร ทางเดียวที่หล่อนทำได้คือ...ทำงานให้หนักขึ้นกว่าเดิม เซ็งผ่อนจักรเย็บผ้าเก่า ๆ มาคันหนึ่งและนั่งเย็บเสื้อโหลอย่างหามรุ่งห้ามค่ำ
>
> (แผ่นดินใหญ่, 2555: 304)

2. ตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้อาวุโส

เป็นตัวละครเพศหญิงที่มีอายุมากแล้ว มีบทบาทและความสำคัญในการดำเนินเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง จากการศึกษานวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสร เสวิกุลทั้ง 22 เรื่อง ผู้วิจัยพบตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้อาวุโส ได้แก่เรื่อง ยายซิ้ม ในนวนิยายเด็กชายมะลิวัลย์ อาซิ้ม ในนวนิยายเรื่องซิงตึ้ง เหมยหลิน ในนวนิยายเรื่องลอดลายมังกร เจ๊ปอ ในนวนิยายเรื่องม่านมรสุม ซิ้มใบ้ ในเรื่องสั้นซิ้มใบ้ อาซิ้ม ในเรื่องสั้นตี๋น้อย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ซิมใบ้ ในเรื่องสั้น ซิมใบ้ เป็นตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้อาวุโส ผู้แต่งสร้างปมปัญหาและชะตาชีวิตหญิงชาวจีนที่เกิดมาในครอบครัวคนจีนและพิการการเป็นใบ้ ครอบครัวไม่ให้การยอมรับและมองว่าซิ้มใบ้เป็นตัวอัปมงคลของครอบครัว แต่งงานตามคำสั่งพ่อแม่มีสามีที่เห็นว่าซิ้มใบ้จะให้เพศรสที่มากกว่าคนปกติ สามีทิ้งไปเมื่อมีลูกที่เกิดมาเป็นใบ้และพลั้งมือทำลูกเสียชีวิตเพราะความหิวโหย ซิ้มใบ้มีลักษณะนิสัยเป็นหญิงชาวจีนที่เชื่อฟังพ่อแม่รักและเคารพสามี เห็นได้จากการที่สามีจะมองว่าซิ้มใบ้ไม่ต่างจากนางกลางเมืองนางก็ยังรักและทำหน้าที่ภรรยาเป็นอย่างดี ตัวละครซิ้มใบ้มีบทบาทในฐานะลูกสาวที่เกิดในครอบครัวจีนทั้งยังเกิดมาพิการเป็นใบ้ ถูกมองว่าเป็นสิ่งอัปมงคลต่อครอบครัวไม่ได้รับความรักและการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่และคนในครอบครัว ซิ้มใบ้ทำหน้าที่ลูกโดยการเชื่อฟังพ่อแม่ เห็นได้จากการยอมแต่งงานตามที่พ่อแม่สั่งกับคนที่อายุมากกว่าเกือบรอบปีนักษัตร ในฐานะภรรยาซิ้มใบ้ทำหน้าที่ภรรยาเคารพเชื่อฟังสามีตามวัฒนธรรมชาวจีน ในฐานะแม่ซิ้มใบ้ก็ทำหน้าที่แม่ที่เลี้ยงดูลูกตามอัตภาพของตนอย่างเต็มที่ แต่ก็ยังไม่ดีพอที่สุดในฐานะแม่ เพราะซิ้มใบ้ได้พลั้งมือทำการบางอย่างต่อลูกจนทำให้ลูกเสียชีวิตไปในวันที่ซิ้มลำบากไม่มีเงินซื้ออาหารซื้อนมให้ลูกกิน แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากในการใช้ชีวิตของหญิงชาวจีนที่พิการเป็นใบ้ ดังตัวอย่าง

ลูกร้องไห้ไม่หยุด ใบหน้าของแกบิดเบี้ยวจนน่าเกียดความคิดของนางวนเวียนอยู่กับความเจ็บช้ำน้ำใจในความอาภัพของตัวเอง ความหวดเกรงในสิ่งที่ลูกจะต้องเผชิญในอนาคตและการตัดสินใจไม่ถูกในเรื่องกำไลหยกกับความหิวของลูกทำให้นางได้ทำบางสิ่งบางอย่างลงไปอย่างลืมตัว และเมื่อนางได้สติลูกก็เงียบสงบลงแล้ว และเป็นการเงียบที่นิรันดร์

(ซิ้มใบ้, 2537: 76)

อาซิ้ม จากนวนิยายเรื่อง ซิงตึ้ง เป็นตัวละครฝ่ายหญิงผู้อาวุโสที่สำคัญในการดำเนินเรื่อง ตัวละครอาซิ้มเป็นหญิงชราชาวจีนที่ตาบอดอาศัยอยู่ในย่านเยาวราชมีอาชีพขายล๊อตเตอรี่ ผู้แต่งสร้างตัวละครอาซิ้มให้มีลักษณะนิสัยเป็นหญิงชราชาวจีนที่มีจิตใจดีเมตตา เห็นได้จากการช่วยเหลืออาเจี่ยตัวละครเอกโดยให้ที่พักอาศัย ทั้งยังแสดงความเป็นห่วงเป็นใยสั่งสอนอาเจี่ยเสมือนเป็นลูกหลานของตน ตัวละครอาซิ้มมรสถานภาพและบทบาทในฐานะผู้อาวุโสชาวจีน ทำหน้าที่คอยช่วยเหลือเป็นห่วงเป็นใยแก่ตัวละครเอก เห็นได้จากการที่อาซิ้มเป็นห่วงอาเจี่ยและไม่ต้องการให้อาเจี่ยทำงานกลางคืนที่เสี่ยงอันตรายหรือเกี่ยวข้องกับปืนผาหน้าไม้ แสดงให้เห็นถึงการเป็นหญิงชราชาวจีนที่มีความรักดูแลเอาใจใส่อบรมสั่งสอนลูกหลานตามลักษณะนิสัยที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมชาวจีน ดังตัวอย่าง

“สิ่งที่อั๊วจากลื้อสิ่งแรกก็คือเป็นกระบอกนี้ ให้อั๊วเก็บมันไว้จะได้หรือไม่”

เด็กหนุ่มมองดูปืนพกอีกครั้งก่อนเลื่อนสายตาขึ้นมาที่ผู้ขอและรับปากเบา ๆ

“ดี” สีหน้าของอาซิ้มค่อยแช่มชื่นขึ้น

“แล้วอย่างที่สองล่ะครับ”

เจี่ยตัดสินใจเป็นฝ่ายถาม

“อย่างที่สองก็คือ นับแต่นี้ไปต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับปืนผาหน้าไม้อีกเป็นอันขาด”

(ซิงตึ้ง, 2541: 161-162)

เจ๊ปอ จากนวนิยาย ม่านมรสุม เป็นตัวละครฝ่ายหญิงผู้อาวุโสที่สำคัญในการดำเนินเรื่อง ตัวละครเจ๊ปอเป็นภรรยาของเถ้าแก่เส็งเจ้าของโรงงานหน่อไม้ดอง ที่รับอ๋วงและกู้ตัวละครเอกให้มาอาศัยอยู่ในบ้านและทำงานในโรงงานหน่อไม้ดองจนเติบโตเป็นบริษัทโรงงานผลไม้กระป๋อง ตัวละครเจ้ปอมีลักษณะนิสัยใช้จ่ายฟุ่มเฟือ ชอบแต่งตัว มักดูถูกอ๋วงกับกู้ที่มาอาศัยอยู่ด้วย ตัวละครเจ๊ปอมีสถานภาพและบทบาทในฐานะภรรยา เจ๊ปอเป็นภรรยาในอุดมคติของชาวจีนที่ปฏิบัติตนตามคำสั่งสามี เห็นได้จากการที่เจ๊ปอไม่อาจคัดค้านคำสั่งของเถ้าแก่เส็งทั้งในเรื่องที่รับกู้กับอ๋วงมาอยู่ใน

บ้านด้วย หรือเรื่องที่เถ้าแก่เส็งบังคับให้ลูกสาวแต่งงานกับอ๋วง ทั้งยังยกบริษัทในห้อ๋วงเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว เจ๊ปอก็ไม่อาจต่อต้านทัดทานสามีได้ แสดงให้เห็นว่าการเป็นภรรยาของสามีชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนจะต้องอยู่ใต้อำนาจสามีที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของเถ้าแก่กับเฒ่าแก่เส็งในเรื่องการรับอ๋วงและกู้มาอยู่ในบานและทำงานในโรงงานด้วย ความว่า

> “แต่บ้านเราไม่ใช่โรงเลี้ยงเด็ก” ภรรยาไม่เห็นด้วย “แล้วเด็กยิ่งดียิ่งอยู่ไม่ทนเฮียก็เจอมาเยอะไม่ใช่หรือ ที่ตอนมาแทบจะกราบกราน ครั้นปีกกล้าขาแข็งก็ถีบหัวส่ง ไม่มีที่จะนึกถึงบุญคุณเราสักราย”
>
> “คนเราก็ย่อมมีดีบ้างร้ายบ้างแตกต่างกันออกไป แต่เราคงไม่ถึงกับจะโชคไม่ดีเจอคนเลวไปเสียทั้งหมดหรอกน่า” เถ้าแก่ตอบเลี่ยง ๆ
>
> “พูดไปก็เหนื่อยเปล่า” เจ๊ปอสายหน้า “...เฮียน่ะไม่ยอมฟังอะไรเลย”
>
> “ไม่ใช่ว่าไม่ฟัง แต่อั๊วคิดว่ารกคนดีกว่ารกหญ้า”
>
> “นั่นมันสมัยก่อนที่พวกขุนนางเขานิยมมีข้าทาสบริวาร แต่สมันนั้นข้าวเม็ดเกลือก้อนก็ต้องซื้อเขานั้น หญ้ามันไม่ต้องประคบประหงมเลี้ยงดูอะไรบางทีรกหญ้าจะดีกว่ารกคนเสียด้วยซ้ำ”
>
> “อั๊วจะออกไปดูคนงานที่หลังบ้าน” เถ้าแก่ลุกจากเก้าอี้อย่างขี้เกียจต่อความยาวสาวความยืด
>
> “ลื้อดูวิไลทำกับข้าวกับปลาด้วย คนงานมันเลิกงานมาเหนื่อยๆจะได้กินข้าวกันวัน ๆ”
>
> “ไป ๆ มา ๆ ฉันก็กลายเป็นจุ่มโพ่ทำอาหารเลี้ยงคนในงาน” เจ๊ปอสะบัดหน้า “เอะอะก็ห่วงแต่คนงาน เมียตัวเองแท้ๆกลับไม่เหลียวไม่แล”
>
> (ม่านมรสุม, 2541: 33)

เหมยหลิน จากนวนิยาย ลอดลายมังกร เป็นตัวละครฝ่ายหญิงผู้อาวุโสที่สำคัญในการดำเนินเรื่องเป็นตัวละครหญิงชาวจีนที่มีอายุ ตัวละครเหมยหลินแต่งงานกับเหลียงตัวละครเอกเป็นภรรยาคนแรกของเหลียง สือพาณิชย์ ตัวละครเหมยหลินมีลักษณะนิสัยอารมณ์รุนแรง โมโหง่าย วางอำนาจในบ้านเพราะคิดว่าตนเป็นภรรยาคนแรกของเหลียง เห็นได้จากการที่ตัวละครย่าเหมยหลินมีอำนาจดูแลจัดการเรื่องในบ้าน ตัวละครเหมยหลินมีสถานภาพและบทบาทในฐานะภรรยาที่แสดงให้เห็นค่านิยมและวัฒนธรรมจีนในการเป็นภรรยาต้องเชื่อฟังสามีดูแลจัดการเรื่องในบ้าน ยอมให้สามีมีภรรยาได้หลายคนและยังจัดหาภรรยาน้อยให้สามีด้วย ในฐานะแม่เหมยหลินให้ความรักและการดูแลลูกชายทั้งสองคนเห็นได้จากการที่คอยเหลือแก้ปัญหาให้กับลูกชายทั้งสอง ในฐานะแม่สามี ตัวละคร

เหมยหลินแสดงให้เห็นถึงการเป็นแม่ผัวลูกสะใภ้ที่ไม่ลงรอยกัน เห็นได้จากการที่เหมยหลินหาผู้หญิงให้แอนดี้ลูกชายเพราะไม่ชอบเป๊กกี้ผู้เป็นลูกสะใภ้มีความขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา ตัวละครเหมยหลินแสดงพฤติกรรมการเป็นแม่สามีที่ไม่ดี ดังตัวอย่าง

> มีคนบอกว่า ลุงแอนดี้แอบซื้อบ้านแถวฝั่งธนฯ ไว้หลังหนึ่ง และหลบไปค้างกับวิไลรัตย์เวลาที่ป้าเป๊กกี้เดินทางไปฮ่องกง โดยย่าเหมยหลินรู้เห็นเป็นใจด้วย แต่เรื่องบ้านที่ว่าไม่มีใครยืนยันว่าเท็จจริงอย่างใดแต่ที่แน่ ๆ ก็คือย่าเหมยหลินโปรพปราณสะใภ้ลับคนนี้มาก ถึงขั้นถอดกำไลงาเลี่ยมทองที่ใส่ติดตัวให้ ซึ่งกลายเป็นพยานวัตถุให้เป๊กกี้ย้อนกลับมาถอนหงอกแม่ผัวได้ในตอยหลัง ชนิดที่ย่าเหมยหลินไม่มีทางดิ้นหลุด
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 83)

ยายซิ้ม จากเรื่องสั้น ตี๋น้อย เป็นตัวละครฝ่ายหญิงผู้อาวุโสที่สำคัญในการดำเนินเรื่อง เป็นตัวละครหญิงชราชาวจีนที่แสดงให้เห็นลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของหญิงชราชาวจีน ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ผู้แต่งสร้างตัวละครยายซิ้มมีลักษณะนิสัยเป็นหญิงชราชาวจีนที่พูดเสียงดังเอะอะโวยวาย และมีพฤติกรรมที่เป็นคนเห็นแก่ตัว จะเห็นได้จากการบรรยายของมะลิวัลย์ที่เล่าถึงยายซิ้มแย่งรองน้ำปะปาที่ปากตรอก ยายซิ้มมีสถานภาพและบทบาทเป็นผู้อาวุโสที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของคนจีนที่ชอบยื้อแย่ง เอะอะเสียงดัง เป็นชาวจีนที่แสดงความเห็นแก่ตัว ดังตัวอย่างว่า

> ยายซิ้มในสมัยนั้นทำตัววุ่นวาย เอะอะ และชอบยื้อแย่ง...เวลาจ่ายตลาดยายซิ้มจะเบียดแทรกเพื่อชิงเลือกเอาปลาช่อนตัวโตๆหรือฟักลูกงาม ๆ...เวลาขึ้นรถราง ยายซิ้มจะกระแทกคนที่ยืนอยู่ข้างหน้า เมื่อขึ้นไปบนรถได้แล้ว หากไปกันหลายคนก็จะแย่งกันออกสตางค์ค่ารถส่งเสียงเจี๊ยวจ๊าว และถ้ามีที่ว่างก็จะรีบผลักคนอื่นเพื่อแย่งที่นั่ง..
>
> (เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 41)

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านตัวละครในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล จะเห็นได้ว่าตัวละครฝ่ายชายและตัวละครฝ่ายหญิงนั้น ผู้แต่งสร้างลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมของตัวละครให้มีความแตกต่างจากบุคลิก ความคิด อุปนิสัย เพื่อให้เห็นความโดนเด่นของตัวละคร โดยตัวละครแต่ละตัวเป็นตัวแทนคนในสังคมที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกัน อีกทั้งการศึกษาสถานภาพและ

บทบาทของตัวละครฝ่ายชายและตัวละครฝ่ายหญิงในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล สามารถนำเสนอให้เห็นภาพแทนอัตลักษณ์ของคนจีนในสมัยก่อนรวมทั้งยังทำให้เข้าใจวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนผ่านตัวละครได้เป็นอย่างดียิ่ง

4.3 กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านบทสนทนา

สายทิพย์ นุกูลกิจ (2537 : 107) กล่าวว่า บทสนทนา คือ คำพูดที่ใช้ตอบโต้ของตัวละคร ช่วยให้ผู้อ่านทราบถึงแนวคิดของผู้แต่ง ทราบถึงบุคลิกลักษณะของตัวละครข้อขัดแย้งระหว่างตัวละคร ภูมิหลังรายละเอียดต่าง ๆ ได้ ฉะนั้นบทสนทนาจึงเป็นคำพูดถกเถียงกันระหว่างตัวละครในเรื่องซึ่งมีส่วนในการแสดงออกทางพฤติกรรมของตัวละครที่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง และช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงอุปนิสัยของตัวละครได้ชัดเจนขึ้น รวมทั้งบทสนทนามีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่องหรือให้แนวคิดแก่ผู้อ่านอย่างใดอย่างหนึ่ง วิธีประกอบสร้างผ่านบทสนทนา ผู้วิจัยจะนำเสนอให้เห็นบทสนทนาในนวนิยายและเรื่องสั้นของ ประภัสสร เสวิกุล มีประเด็นดังนี้

1. บทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัยของตัวละคร
2. บทสนทนาที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง
3. บทสนทนาที่แสดงลักษณะนิสัยของตัวละครชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน
4. บทสนทนาที่แสดงถึงคติข้อคิดของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน/ความเป็นจีนของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน

4.3.1 บทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัยของตัวละคร

บทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นบทสนทนาบอกลักษณะนิสัยตัวละคร รวมถึงอายุ รูปร่างและหน้าตา บุคลิกภาพของตัวละครในเรื่องโดยผู้แต่งไม่ต้องชี้แจงตรง ๆ ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่เรื่อง ไชน่ามูน ม่านมรสุม ซิงตึ้ง กุหลาบจีน เหลื่อมไหมลายเหมย ลอดลายมังกร เด็กชายมะลิวัลย์ ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน สำเภาทอง พิมานแพร โก๊ะครีบหัก ในห้องเงียบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน ประภัสสร สร้างบทสนทนาที่บอกลักษณะนิสัยของตัวละครชิว ที่เป็นคนซื่อสัตย์สุจริตทั้งในเรื่องการทำงานที่ทำการค้าอย่างซื่อตรงทั้งญี่ปุ่นและหุ้นส่วนร้านให้ความเคารพต่อความเป็นพี่เป็นน้องแม้จะเป็นเพียงพี่น้องร่วมสาบานก็ตาม เช่นตอนที่ชิวเอาเงินกำไรจากการค้าขายเป็นตัวแทนขายสินค้านำเข้าจากญี่ปุ่นไปให้โรส โรสเป็นหญิงสาวที่ชิวหลงรักแต่โรสแต่งงานกับโกสุ่นที่ชิวนับถือเป็นพี่ใหญ่จาการกรีดเลือดสาบานกันที่สวนยางในลายา แม้จะยังไม่เข้าพิธีแต่งงานกันโกสุ่นก็ถูกยิงตาย แต่ชิวก็ถือว่าโรสคือพี่สะใภ้ที่เขาจะต้องให้ความเคารพเช่นเดียวกับพี่ใหญ่และดูแลโรสพี่สะใภ้ในฐานะน้องสามี เมื่อทำการค้าได้ก็นำเงินกำไรมาแบ่งให้โรส

เพราะถือว่าเงินที่โรสเอาให้ชิวไปตั้งตัวนั้นเป็นเงินของพี่ใหญ่ ชิวจึงต้องแบ่งผลกำไรให้โรสด้วยทั้งที่ไม่จำเป็นต้องทำเช่นนี้ แสดงให้เห็นถึงนิสัยใจคอบุคลิกลักษณะของชิวที่เป็นคนซื่อสัตย์และยึดถือความเป็นพี่น้อง แม้จะชอบพอโรสมากเท่าใดแต่ก็ไม่คิดจะเอาเมียพี่มาเป็นเมียตน ทั้งที่สามารถจะทำได้ เพราะโรสกับโกสุ่นยังไม่ได้เข้าพิธีแต่งงานสมบูรณ์ก็ถูกยิงตายก่อน แต่ชิวก็เลือกที่จะยึดมั่นในความเป็นพี่น้องและซื่อสัตย์สุจริตในการทำการค้าและแบ่งผลกำไร ดังตัวอย่าง

> เขาดึงจดหมายซองหนึ่งออกมาจากอกเสื้อและยื่นให้หล่อน
> “นี่เป็นกำไรส่วนของเธอ”
> “ฉันรับไว้ไม่ได้หรอก” โรสสั่นศีรษะ “เธอเป็นคนลงทุนลงแรงทั้งหมดฉันไม่ได้มีส่วนช่วยเหลืออะไรเลย”
> “แต่ต้นทุนคือเงินที่เธอให้ฉัน” เขาแย้ง “ถ้าไม่มีเงินจำนวนนั้น ฉันก็คงไม่มีปัญญาทำการค้าได้”
> “เงินนั่นเป็นของโกสุ่น ไม่ใช่ของฉัน” หล่อนค้าน
> “ฉันแบ่งกำไรที่ได้ออกเป็น 3 ส่วน” ชิวอธิบาย “ส่วนหนึ่งเป็นของฉันส่วนหนึ่งเป็นของหวังอี้ และอีกส่วนเป็นของเธอซึ่งเป็นภรรยาพี่ใหญ่-น้องจากต้นทุนที่เธอให้ฉันแล้ว ในฐานะน้องชายสามีก็มีหน้าที่ดูแลพี่สะใภ้เช่นกัน”
> “เธอคิดถึงแต่หน้าที่ของน้องสามีเท่านั้นหรือ” โรสเม้มริมฝีปาก “เธอเคยคิดถึงฉันที่เป็นตัวฉัน ไม่ใช่ภรรยาของคนอื่นบ้างไหม”
> “เราต้องอยู่ในโลกของความเป็นจริง” เขาหลบตาหล่อน “ไม่ใช่อยู่ในโลกของความคิดหรือความทรงจำ”
> “ฉันไม่รู้ว่าหนึ่งปีที่ผ่านมาโลกแห่งความจริงมันทำอะไรกับเธอบ้าง” เด็กสาวสะอื้น “แต่เธอก็ไม่เหลือโลกแห่งความคิด ความฝัน หรือความทรงจำอยู่เลย”
>
> (ไชน่ามูน, 2558: 195)

บทสนทนาบอกลักษณะนิสัยตัวละครจากเรื่อง กุหลาบจีน รอเจอร์ชานเป็นตัวละครที่มีลักษณะของคนกตัญญู เห็นได้จากการที่รอเจอร์ชานแอบบาทหลวงอาเธอร์ผู้ดูแลรอเจอร์ชานมาตั้งแต่เป็นทารกนำมาทิ้งไว้ที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า รอเจอร์ชานไปทำงานแจกไพ่ในบ่อนของฟานเล่งจูแม้ว่าจะถูกบาทหลวงห้ามปรามหรือลงโทษสั่งขังเพราะไม่อยากให้รอเจอร์ชานไม่ยุ่งเกี่ยวกับบ่อนการพนัน แต่เพราะรอเจอร์ชานต้องการหาเงินมาซื้อยาให้หับบาทหลวง เห็นได้จากบทสนทนาที่เขาสนทนากับบาทหลวงอาเธอร์และอาลี่ ทำให้เห็นการแสดงความกตัญญูของเด็กชายชาวจีนที่มีลักษณะนิสัยเป็นคนดีมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ตัวอย่างว่า

“ไปไหนมา รอเจอร์” บาทหลวงมองดูศิษย์น้อย

“ผม...” รอเจอร์ ชาน ยืนนิ่งอย่างลังเลระหว่างการพูดปดกับการตอบความจริง

“นั่นไปเอาอะไรมาจากไหน” สายตาของผู้ดูแลสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าทอดจับอยู่ที่ห่อกระดาษแดงในมือของเด็กชาย

“ยาของคุณพ่อ” เด็กชายก้มหน้าหลบสายตาคู่นั่น “ผมเจียดมาจากซินแสโต๋ว”

“แล้วเอาเงินที่ไหนไปซื้อยา” ผู้สูงวัยสำทับถาม “ไปลักขโมยข้าวของใครมา”

“ผมไม่เคยลักขโมยของใคร” รอเจอร์เชิดหน้าขึ้นดวงตาเปล่งประกายเข้มขึ้นกับคำกล่าวหา

“ถ้าเช่นนั้นไปเอาเงินมาจากไหน ยาของสินแสโต๋วชุดหนึ่งราคาไม่ใช่ถูก ๆ”

“รอเจอร์มันไปทำงานในบ่อนฟาน เล่ง จู” อาลี่โพล่งออกมาอย่างหมดความอดทนกับบรรยากาศที่กดดัน “มันไปทำมาหลานคืนแล้ว เพื่อหาเงินมาซื้อยาให้คุณพ่อ”

(กุหลาบจีน, 2549: 20)

ในเรื่องเดียวกันบทสนทนาบอกลักษณะนิสัยตัวละคร หลิน เจีย หญิงสาวภรรยาเฉินจงเจ้าของคาสิโนมังกรทอง เป็นคนที่มีลักษณะนิสัยทะเยอทะยานมักใหญ่ใฝ่สูงคิดจะกุมอำนาจคาสิโนมังกรทองจากสามีคือเฉินจง มีบุคลิกลักณะเป็นผู้หญิงที่มั่นใจในตัวเองกล้าคิดกล้าแสดงออก เป็นสาวจีนสมัยใหม่ที่เห็นว่าผู้หญิงมีความารถและสิทธิเท่าเทียมผู้ชาย ตัวละครหลินเจียทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้คาสิโนมังกรทองมาอยู่ในมือ และเป็นชู้กับแอนโทนีโอร่วมมือกันหาทางยึดคาสิโนมังกรทองมาเป็นของตน เห็นได้จากบทสนทนาของหลินเจียกับแอนโทนีโอ ดังตัวอย่าง

“ผมไม่ประหลาดใจเลยที่คุณลุกขึ้นมาดูแล’มังกรทอง’เอง” แอนโทนีโอมองด้วยสายตาที่อดทึ่งไม่ได้

“ฉันคิดว่า’มังกรทอง’ไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในมือของคนในตระกูลเฉินและพรรคพวกเพื่อนฝูง” หลิน เจีย เอ่ยด้วยน้ำเสียงที่เข้มขึ้น “ไม่ใช่ไม่มีเฉิน จง ก็ต้องเป็นเฉิน อี้ หรือหวัง เปา – คนพวกนั้นเพียงแค่อาศัยบารมีของเฉิน จง เท่านั้น ซึ่งพูดจริง ๆ แล้วฉันก็อยู่กับเฉิน จง มานานพอที่จะเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ และเชื่อว่ามีความสามารถไม่ด้อยไปกว่าน้องชายหรือเพื่อนของเขา”

“คุณเป็นผู้หญิงที่เข้มแข็ง” เขาชม

“ทำไมคุณถึงคิดว่าผู้หญิงจะต้องอ่อนแอล่ะคะ” หล่อนย้อนถาม “และทำไมคุณถึงคิดว่าผู้ชายเป็นเพศที่เข้มแข็งเสมอไปด้วย”

“ไม่รู้สิ” ชายหนุ่มยักไหล่ “แต่เราคิดแบบนี้มาหลายร้อยพันปีแล้ว”

“ฉันจะพิสูจน์ให้ทุกคนเห็นว่าคนเราคิดกันผิดๆมานมนาน” หญิงสาวหันมาทางเขา

“ฉันจำทำไห้’มังกรทอง’เป็นกาสิโนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในมาเก๊า และทุกคนที่เคยปรามาสฉันไว้จะต้องมาคุกเข่าวิงวอนขอความเมตตาจากฉัน”

แอนโทนีเงียบไป จนกระทั้งหญิงสาวชุกหน้าลงกับอกอีกครั้ง

(กุหลาบจีน, 2549: 139-140)

บทสนทนาบอกลักษณะนิสัยตัวละครจากเรื่อง สำเภาทอง ตั๋งหรือธนพงษ์ เป็นตัวละครเอกที่มีลักษณะนิสัยเป็นผู้นำมีความเคารพต่อผู้ใหญ่ กตัญญูต่อบิดาและบรรพบุรุษ มีความมานะอดทนมุ่งมั่นในการทำงานอันเป็นลักษณะนิสัยของชายชาวจีน จะเห็นได้จากบทสนทนาของตั๋งกับเม้งที่เขาหาทางแก้ปัญหาของบริษัทแม้จะถูกค่อนแคะจากเม้งก็ตาม ดังตัวอย่าง

“ทุกวันนี้มีแต่เขาคิดจะปลดคนงาน ทำไมตั๋งถึงมีความคิดผิดจากชาวบ้าน”

“ประการแรกเพื่อความอยู่รอดของบริษัท และประการที่สองก็เพื่อความอยู่รอดของพนักงานเอง-ผมจะเรียกประชุมพนักงานในวันสองวันนี้ให้เขามีความเข้าใจในสถานะทางการเงินของบริษัทในปัจจุบัน และแนวคิดของผมที่มีต่อพนักงานเพื่อให้พวกเขาเกิดความมั่นใจในอนาคตของตนเอง แต่ในเวลาเดียวกันก็จะขอความร่วมมือจากพนักงานทุกคน ในเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่ายของบริษัท และลดเงินเดือนกับสวัสดิการบางอย่างลง”

“แล้วตั๋งคิดว่าพวกเขาจะยอมทำตามหรือ” เม้งถามเยาะ ๆ “ลุงจะบอกให้ว่าไม่มีใครที่ยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตัวหรอ”

“เราก็ทำในส่วนตัวกับส่วนรวมกลายเป็นส่วนเดียวกันสิครับ” เด็กหนุ่มวางข้อศอกทั้งสองข้างลงบนโต๊ะและประสานมือเข้าหากัน “ผมจะทำให้พนักงานทุกคนมีจิตสำนึกว่าบริษัทปุญญรัตน์การช่างเป็นส่วนหนึ่งของเขา และเขาเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทในเวลาที่มีความสุขก็ร่วมกันสนุกสนาน แต่เมื่อถึงเวลามีเรื่องทุกข์ร้อนทุกคนต้องเป็นเดือดเป็นร้อนและช่วยกันแก้ไขคนละไม้คนละมือ”

“ตั๋งอาจจะยังเด็กเกินไปจนแยกแยะความฝันกับความจริงออกจากกันไม่ถูก” สมุห์บัญชียิ้มในหน้า

"ผมอาจเป็นคนที่ช่างฝัน" เขามองดูผู้มีศักดิ์เป็นลุง "แต่ผมมีความเชื่อว่าผมสามารถทำความฝันของตัวเองให้กลายเป็นความจริงขึ้นได้"

(สำเภาทอง, 2541: 42-43)

บทสนทนาบอกลักษณะนิสัยตัวละครจากเรื่อง ม่านมรสุม หล่าน เป็นคนสวยชอบแต่งตัวเข้าสังคม ชอบจัดงานเลี้ยงและเต้นรำไม่สนใจช่วยงานของครอบครัว มีลักษณะนิสัยเอาแต่ใจตัวเอง มักดูถูกคนที่มีฐานะต่ำกว่า เห็นได้จากบทสนทนาของกู้ที่เตือนหล่านเรื่องเพื่อนและการจัดงานเลี้ยง ดังตัวอย่าง

"เธอเป็นแค่ลูกจ้าง แค่เด็กข้างถนนที่พ่อเก็บมาชุบเลี้ยง ถือสิทธิอะไรจะมาว่ากล่าวฉัน" หล่านแหวใส่ในวันหนึ่ง เมื่อกู้พูดถึงเรื่องเพื่อนๆของหล่อนกอดจูบกันอย่างประเจิดประเจ้อ "รู้หรือเปล่าส่าเพื่อนๆของฉันแต่ละคน ล้วนมีการศึกษา มีฐานะมั่งคั่ง และมาจากครอบครัวที่มีชื่อเสียง เขาจะทำอะไรก็เป็นเรื่องของเขา พวกลูกจ้างไม่ควรสอดสายตาหรือยื่นปากนินทาว่าร้าย"

"แต่ฉันหวังดีต่อเธอ ไม่อยากให้ต้องตกเป็นขี้ปากคนอื่น" กู้พูดด้วยน้ำเสียงที่อ่อนลง

"ถ้าเธอหวังดีต่อฉันจริงก็ควรไปห้ามปรามหรือลงโทษไอ้พวกปากหอยปากปูที่พูดถึงฉันกับเพื่อนๆในแง่ร้าย ไม่ใช่พลอยผสมโรงไปด้วยแบบนี้"

"เธอว่าฉันควรห้ามไฟไม่ให้มีควัน หรือห้ามคนไม่ให้ก่อไฟกันแน่" เขาย้อนถามด้วยความขมขื่น

"เธอเคยบอกว่าเธอเป็นทาสฉันไม่ใช่หรือ" เด็กสาวเย้ยหยัน

"...ทาสที่ดีต้องปกป้องนายในทุก ๆ เรื่องต่างหาก"

(ม่านมรสุม, 2541: 73)

บทสนทนาบอกลักษณะนิสัยตัวละครจากเรื่อง ซิงตึ้ง อาเจี่ย เป็นตัวละครที่มีลักษณะเป็นลูกผู้ชายเต็มตัว มีสัจจะ มีความเชื่อมั่นใจในตนเอง ทั้งยังมีจิตใจโอบอ้อมอารีช่วยเหลือผู้อื่นโดยเฉพาะกับคนที่เกี่ยวข้องและช่วยเหลือตน จะเห็นได้จากบทสนทนาของยอดกับเจี่ยที่พูดคุยกันเรื่องที่เจี่ยมีเรื่องกับนักเลงในเยาวราชไปทั่ว เพราะช่วยห้ามไม่ให้หว่องพ่อของหงม้อเด็กสาวที่ช่วยเหลือตนในตอนมาเยาวราชใหม่ ๆ เข้าไปเล่นการพนันไม่ว่าจะบ่อนไหนก็ตามเจี่ยจะตามไปห้ามและลากตัวเสี่ยหว่องออกมาทันที สาเหตุเพราะไม่อยากให้เสี่ยหว่องไปตบตีหรือขูดรีดเอาเงินจากแม่หงม้อ ดังตัวอย่าง

“เอ็งมันวุ่นวายไม่เข้าเรื่อง” นักเลงเก่าเยาวราชถอนใจ

“...มันจะเล่นการพนันจนฉิบหายขายตัวยังไงก็ช่างหัวมันก็สิ้นเรื่อง”

“แต่เฮียเชาว์จงใจที่จะลองดีกับผม” เด็กหนุ่มเงยหน้าขึ้นช้า ๆ

“เอ็งมันก็เป็นเสียแบบนี้” ยอดส่ายหน้า

“...เข้ามาเยาวราชไม่กี่วันก็มีเรื่องกับเขาไปทั่ว”

“แต่ผมไม่ใช่คนก่อเรื่อง” เด็กหนุ่มเน้นเสียง

“...คนอื่นมาหาเรื่องผมเองต่างหาก”

“ของแบบนี้บางทีมันก็ต้องหัดรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวหรือเอาหูไปนาเอาตาไปไร่บ้าง อย่างที่เขาว่า ‘นักเลงเก่าเขาไม่หาญราญนักเลง’ - ขืนเอ็งรับเละทุกเรื่องก็มีหวังอ่วมลูกเดียว”

“คนพวกนี้ได้คืบก็จะเอาศอก ผมไม่มีวันผ่อนปรนให้มันเป็นอันขาด” เจี่ยพูดด้วยสีหน้าจริงจัง

(ซิงตึ้ง, 2541: 316)

จากเรื่อง โก๊ะ บทสนทนาบอกลักษณะนิสัยตัวละคร โก๊ะ ที่มีความขยันมาหากินแม้จะเป็นเพียงชายชราชาวจีนคนถีบสามล้อนำเที่ยวในสิงคโปร์ก็ตาม โก๊ะเป็นคนอัธยาศัยดีและมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของโก๊ะกับหนุ่มชาวไทย ความว่า

“นักท่องเที่ยวชอบนั่งรถอั๊ว” โก๊ะดื่มเบียร์แก้วสุดท้าย

“อั๊วพาไปเที่ยวที่สนุกๆ กินอาหารอร่อยๆ ที่ราคาไม่แพง...พวกสามล้อหนุ่มๆ ไม่มีใครอยากนั่ง มันชอบโกงราคาทีละร้อยถึงสองร้อยเหรียญ ไม่เหมือนอั๊ว”

“แกล้วงลงในกระเป๋าเสื้อเชิ้ตอีกครั้ง และหยิบธนบัตรใบหนึ่งให้ผมดู”

“อั๊วคิดราคาตามทางการกำหนด ชั่วโมงละสามสิบสองเหรียญขึนโก่งราคาซี้ซั้ว ทีหลังก็ไม่มีใครมานั่งอีก อั๊วถีบรถมามาสิบปีแล้วเพื่อนอั๊วเยอะแยะ”

(รวมเรื่องสั้นชิ้มใบ้, 2537: 116)

บทสนทนาบอกลักษณะนิสัยตัวละครเรื่อง ครีบหัก กุ่ยเป็นคนมีลักษณะนิสัยโมโหร้าย พูดจาโผงผางเสียงดัง เป็นคนพูดจาด้วยถ้อยคำก้าวร้าวรุนแรง ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของเฮียกุ่ยกับลูกค้าในตอนที่เฮียกุ่ยด่าลูกจ้างที่เป็นเด็กชายอายุเพียงสิบถึงสิบเอ็ดปีที่ตักปลาเทวดาให้ลูกค้าแล้วปลาเกิดครีบหักเสียหายว่ายน้ำไม่ได้ ดังตัวอย่างว่า

“ไอ้เปี๊ยก”

เจ้าของร้านพิการตะคอกเด็กชายที่พึ่งก้าวลงจากม้ามายืนตัวลีบ

“...นี่มึงทำยังไงว่ะ”

“เอาน่าเฮีย เด็กมันไม่ได้ตั้งใจ”

“คุณไม่รู้อะไร ไอ้เด็กเวรนี่ทำผมฉิบหายมาเยอะแล้ว วันก่อนก็มอเตอร์ตกขวดโหลแตก...แล้วยังปลาเทวดานี่อีก ตัวใหญ่ๆขนาดนี้ ราคาหลายสิบบาทนะครับ”

“ชายหนุ่มมองดูเด็กชายที่ยืนก้มหน้านิ่ง”

“เอาอย่างนี้แล้วกัน ผมให้ค่าปลาตัวที่ครีบหักนี่สิบบาท แต่เฮียอย่าไปทำอะไรเด็กมันนะ”

เฮียกุ่ยเงียบเสียง ถึงอย่างไรเงินสิบบาทก็ดีกว่าต้องสูญเสียปลาไปเปล่า ๆ ปลี้ ๆ

“หาตัวผู้ให้อีกตัวสิ”

“เร็วซิไอ้เด็กบ้า มัวตะบิดตะบอยอะไรอยู่”

เฮียกุ่ยสำทับเสียงดัง พลางกุลีกุจอถ่ายปลาตัวเมียใส่ถุงพลาสติกใบใหม่และเทปลาครีบหักโครมลงในกะลามังอะลูมิเนียมบุบบี้ที่วางอยู่บนชั้นเหล็กใต้ตู้ปลา

(ครีบหัก, 2534: 341-342)

4.3.2 บทสนทนาที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง

บทสนทนาที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง เป็นเนื้อหาสาระบทสนทนานั้นมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง โดยที่ผู้แต่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เล่าเรื่องทุกบททุกตอน เป็นลักษณะแทนการบรรยายทำให้เรื่องที่เล่ามีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่เรื่อง ซิงตึ้ง กุหลาบจีน เหลื่อมไหมลายเหมย ลอดลายมังกร ไชน่ามูน สำเภาทอง พิมานแพร ม่านมรสุม เด็กชายมะลิวัลย์ ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน โก๊ะ ครีบหัก ในห้องเงียบ คุณพระคุณเจ้า บ้านชายดง ตี๋น้อย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง สำเภาทอง บทสนทนาระหว่างตั้งกับป๋อง เป็นการสนทนาที่บอกความตั้งใจของตั้งในการนำพาบริษัทผ่านปัญหาในช่วงพิษเศรษฐกิจไปให้ได้ โดยเปรียบตัวเองเป็นดั่งไต๋กงที่เจอพายุกลางทะเลจะต้องนำพาเรือไปถึงฝั่งให้ได้ ทำให้ผู้อ่านทราบว่าตั้งมีความมุ่งมั่นพร้อมจะฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และจะนำพาบริษัทให้ผ่านวิกฤติครั้งนี้ไปให้ได้ ดังตัวอย่าง

"แล้วเอ็งจะทำยังไงกับชีวิตเอ็งต่อไป" เพื่อนเก่าถามอย่างเป็นงานเป็นการ

"ข้าก็ยังคิดอะไรไม่ออก" เขาสารภาพ "แต่รู้อยู่อย่างเดียวว่าเวลานี้ ข้าเป็นเหมือนไต๋ก๋งเรือที่เจอพายุอยู่กลางทะเล จะเป็นตายร้ายดียังไงข้าก็ต้องนำเรือของข้าฟันฝ่าพายุไปให้ได้โดยให้ทั้งเรือและลูกเรือทุกคนปลอดภัย"

"เอ็งทำได้แน่" คนขับแท็กซี่ยืนยันอย่างมั่นใจ "...และเอ็งก็จะเป็นไต๋ก๋งที่เก่งที่สุดคนหนึ่งด้วย"

"ขอบใจ"

ตั้งยิ้มให้เพื่อนและทอดสายตาไปเบื้องหน้าขณะที่เพื่อนฮัมเพลงลูกทุ่งตามเสียงจากรายการวิทยุเอฟเอ็ม

(สำเภาทอง, 2541: 37)

นวนิยายเรื่อง เหลื่อมไหมลายเหมย บทสนทนาระหว่างบุญชัยกับฉัตรเป็นการสนทนาที่บอกรายละเอียดเกี่ยวกับการตั้งร้านเอี่ยวไช้ขึ้นมาใหม่ของบุญชัย ดังตัวอย่าง

"คุณบุญชัยน่าจะจ้างลูกจ้างสักคนสองคนเป็นมือเป็นเท้า" ฉัตรแนะนำ

"ส่วนตัวคุณเองก็ติดต่อวิ่งเต้นข้างนอก"

"จริง ๆ แล้วตอนนี้ผมเพิ่งจะเริ่มต้นบอกกับคุณฉัตรตามตรงว่าทุนรอนก็มีอยู่อย่างจำกัดจำเขี่ย เงินที่ได้จากซาปั๊วก็ต้องรวบรวมผ่อนชำระหนี้เก่า และอีกประการหนึ่งผมต้องการที่จะเรียนรู้งานทุก ๆ เรื่องในร้านให้ทะลุปุโปร่งก่อน ต่อไปถ้าเกิดปัญหาขึ้นตรงจุดไหนก็จะสามารถสั่งสอนลูกจ้างได้"

"ทั้งขยันและมัธยัสถ์ เชื่อได้เลยว่าอีกไม่นานก็เป็นเถ้าแก่ใหญ่นั่งดีดลูกคิดรางแก้วแน่นอน" ฉัตรชื่นชม

"ที่ผมทำร้านเอี่ยวไช้ขึ้นมาใหม่ ไม่ได้มีความมุ่งหมายถึงเรื่องความร่ำรวย แต่ต้องการที่จะกอบกู้ชื่อเสียง และชดใช้หนี้สินต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อไม่ให้พ่อถูกคนทั่วไปกล่าวหาว่าเป็นคนคดโกง" บุญชัยกล่าวอย่างหนักแน่น

(เหลื่อมไหมลายเหมย, 2544: 94)

นวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน ประภัสสร สร้างบทสนทนาของตัวละครการบรรยาย ทำให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวที่จะดำเนินไปจากบทสนทนานั้นได้ โดยไม่ต้องบรรยายเป็นข้อความยาว ๆ ดังตัวอย่าง

“ถูกแล้ว” ผู้สูงวัยพยักหน้า “และฉันก็คิดว่าลีกวนยูหรือ ดร. โก๊ะเค็งชวีก็มีความเชื่อเช่นนี้ ไม่เช่นนั้นพวกเขาคงจะไม่สร้างสิงคโปร์จากความว่างเปล่าขึ้นมาเป็นเช่นทุกวันนี้”

“ผมคิดว่าท่านคงจะนับถือคนทั้งสองมาก” ดาเนียลคาดคะเน

“ฉันนับถือลีกวนยูในฐานะผู้นำประเทศที่มีความเข้มแข็ง และมีความสามารถสูงในการบริหารบ้านเมือง แต่ฉันนับถือ ดร.โก๊ะในฐานะนักการค้าและการเงินที่มองการณ์ไกล-พูดไปแล้วลีกวนยูเป็นเหมือนพ่อบ้าน และ ดร.โก๊ะเป็นเหมือนแม่บ้าน ฉันยอมรับว่าที่ฉันก้าวมาถึงขั้นนี้ได้เพราะฉันเชื่อในความคิดของ ดร.โก๊ะในการบรรยายในวันนั้น...วันที่สิงคโปร์เพิ่งแยกตัวออกมาจากมาเลเซียวันที่เหมือนกับเราถูกตัดมือตัดเท้า แต่ ดร.โก๊ะชี้แนะช่องทางใหม่ในการอยู่รอดทำให้ฉันหันมาสนใจเรื่องการทำธุรกรรมด้านการเงินก่อนคนอื่น ในขณะที่พ่อค้าส่วนใหญ่ยังติดยึดกับการค้าแบบคนกลาง และเห็นว่าธุรกรรมด้านการเงินมีความเสี่ยงสูง”

“แล้วคุณหวังอี้ล่ะครับ” ชายหนุ่มถามเบาๆ

“มันเป็นเรื่องที่น่าเศร้า”ท่านประธานถอนใจลึก ๆ “ฉันไม่เคยคิดว่าชีวิตของพี่น้องร่วมสาบานจะต้องจบลงเช่นนั้น”

(ไชน่ามูน, 2558: 282-283)

จากเรื่อง ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน บทสนทนาระหว่างอาอี้จูกับจุ๊น อาอี๊ปลอบใจจุ๊นไม่ให้โทษตัวเองว่าเป็นตัวซวยนำความเสียหามาสู่ครอบครัวตน จากบทสนทนาของตัวละครทำให้ผู้อ่านทราบถึงความรู้สึกของตัวละครล่องจุ๊นที่คิดว่าตัวเองเป็นตัวซวย ตัวนำความวิบัติล่มจมมาสู่ครอบครัวอาอี้จูจนทำให้หมูของอาเตี๋ยและอาอี้ตายทั้งคอก แม้สาเหตุจะมาจากการถูกตะขาบกัด ดังตัวอย่าง

“มานั่งนี่ซิ”

อาอี้ทรุดตัวลงนั่งบนขั้นบันไดพลางกวักมือเรียกผม พลางไขตะเกียงน้ำมันก๊าดให้สว่างขึ้น

“น้ารู้ว่าจุ๊นไม่สบายในเรื่องหมู แต่ก็ไม่อยากให้จุ๊นเอาแต่โทษตัวเอง...โบราณว่า ‘พระจะสึก ลูกจะออก ขี้จะแตก คนจะตาย’มันห้ามกันไม่ได้ ถ้าหมูจะตายไม่ใช่ความผิดของจุ๊นหรือของใคร”

“แต่ผมเป็นคนทำให้อาเตี๋ยกับอาอี้เดือดร้อน” ผมร้องไห้ฮัก ๆ

“ทำไมจุ๊นถึงคิดอย่างนั้น”

“เพราะผมชื่อไอ้ล่องจุ๊น”

ผมตอบอาอี้ด้วยเสียงที่ดังขึ้นโดยไม่รู้ตัว

(ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน, 2540: 41-42)

นวนิยายเรื่อง พิมานแพร บทสนทนาของตัวละครในเรื่องทำให้ทราบเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องได้อย่างชัดเจนว่าเหตุการณ์ดำเนินไปอย่าไรได้บ้าง ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของชัยสนทนากับแมงปอ ไอริ และแอ๊นท์ที่ได้คุยกันถึงตึกบ้านเล่งหงส์ ดังตัวอย่าง

“ตึกทางขวามือชื่อเล่ง ส่วนทางซ้ายชื่อหงส์” ชูชัยอธิบาย

“มังกรกับหงส์ใช่ไหมคะ” แมงปอเงยหน้าขึ้นถาม

“ใช่” เขารับคำ “ตามความเชื่อของคนจีน ถือว่าสัตว์ทั้งสองชนิดนี้เป็นสัตว์มงคล และมีศักดิ์ศรีทัดเทียมกัน”

“ถ้าอย่างนั้นบ้านเล่ง-หงส์ก็คงจะมีที่มาจากชื่อสัตว์สองชนิดนี้” ไอริสคาดคะเน

“แต่ผมว่ามันน่าจะมีอะไรลึกซึ้งมากกว่านั้น” แอ๊นท์เอ่ยขึ้นบาง

“ถูกอย่างที่แอ๊นท์พูด” ชายหนุ่มพยักหน้าอีกครั้ง “แต่ผมว่าเราเข้าไปดูข้างในกันดีกว่า”

(พิมานแพร, 2560: 20)

เรื่องสั้น ตี๋น้อย บทสนทนาระหว่างตี๋น้อยกับอาซิ้มขายถ่าน ผู้แต่งใช้บทสนทนาดำเนินเรื่องอย่างรวบรัด ทำให้ผู้อ่านไม่เบื่อหน่ายกับการอ่านบทบรรยายมากนัก ดังตัวอย่าง

“ขายดีไหม”

เขาหันมาถามอย่างชวนคุย

“...ก็พอได้”

แกตอบยิ้ม ๆ

“ลื้อทำไมไม่ช่วยพอแม่ทำงาน มายืนเล่นอยู่ทำไม”

อาซิ้มดุ และมองหน้าเขาเหมือนจะตาดคั้น

“ฉันกำลังทำงาน”

เขาตอบเบา ๆ และหันหน้ากลับคืนมายังแม่น้ำ

(ตี๋น้อย, 2537: 20)

จากเรื่อสั้น คุณพระคุณเจ้า ชบาสนทนากับลำดวนในเรื่องการไปนอนกับเสี่ยโรงทอตามที่ลำดวนแนะนำ ทำให้ผู้อ่านคาดเดาเหตุการณ์ถึงเรื่องราวที่จะดำเนินไป ดังตัวอย่าง

> “เอ็งก็ไม่ใช่สาวใช่แส้ที่ไหน ลูกผัวก็มีแล้ว...กะอีแค่ไปนอนกับเสี่ยเขาสักครั้งสองครั้งมันจะสึกเหรออะไร สี่ซ้าห้าพันก็ได้อยู่แล้วเหนาะ ๆ เผลอๆเสี่ยแกเกิดเลี้ยงดูเอ็งเป็นเรื่องเป็นราว เอ็งกับไอ้แดงก็เหมือนพระมาโปรด สบายไปทั้งชาติไม่ต้อมาแถกเหงือกอย่างนี้”
>
> “แต่ฉันตะขิดตะขวงใจ” ชบาอ้อมแอ้มตอบเพื่อน “เหมือนฉันเป็นผู้หญิงไม่ดี”
>
> “แล้วไอ้ผู้หญิงดี ๆ อย่างที่เอ็งเป็นอยู่น่ะ มันช่วยให้อิ่มปากอิ่มท้องขึ้นมาหรือไง”
>
> ชบาคิดถึงค่าเช่าบ้านบ้านที่ค้างมาตั้งแต่เดือนที่แล้ว ค่ากับข้าว ค่ายาไอ้แดง
>
> “ฉันต้องทำยัง” หล่อนก้มหน้าถามด้วยเสียงที่แผ่วเบา
>
> (คุณพระคุณเจ้า, 2555: 387)

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านบทสนทนา เป็นสิ่งที่ประภัสสรต้องการแสดงอุปนิสัยของตัวละคร รวมทั้งแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในช่วงหนึ่งของบทสนทนา และผู้แต่งใช้บทสนทนาให้เรื่องดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ช่วยย่อเรื่องให้สั้นกระชับทำให้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผู้แต่งไม่ต้องบรรยายเรื่องมากทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกเบื่อหน่ายกับการดำเนินเรื่อง บทสนทนามีความสมจริงเหมาะสมกับตัวละครไม่ยืดยาวจนเกินไป สำนวนภาษาที่ใช้มีชีวิตชีวาให้อารมณ์ความรู้สึกเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังช่วยให้เรื่องมีความน่าสนใจน่าอ่านยิ่งขึ้น

4.4 กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านวิธีการเล่าเรื่อง

การกำหนดแนวเรื่องเพื่อชีวิต แนวเรื่องสมจริง แนวเรื่องย้อนยุคและแนวเรื่องต่างแดน วิธีกำหนดแนวเรื่องดังกล่าวเปิดพื้นที่การเล่าประสบการณ์ โดยมีประวัติศาสตร์จีนอพยพหลายช่วงตามกาลเทศะ เช่น การอพยพสู่สยาม มลายา ฮ่องกง สิงคโปร์ ไต้หวัน โดยใช้จินตนาการสมมุติวิถีชีวิตจีนใหม่ในปริบทของชนพื้นเมืองเจ้าของถิ่น ชาวจีนอพยพต้องต่อสู้กับข้อจำกัดที่ท้องถิ่น ที่รัฐ ที่สถานการณ์ข้อขัดแย้งในภูมิภาคในโลกทำให้กลุ่มชาวจีนเป็นฝ่ายรับกระสุนตก เช่น ในนวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทย อยู่กับก๋ง เล็บครุฑ นวนิยายเหล่านี้เล่าเรื่องก่อนที่ประภัสสร เสวิกุล เริ่มเปิดพื้นที่การรบของโจรจีนในมลายา กรรมกรเหมืองแร่ในภาคใต้ของไทย พ่อค้าสงครามในไทย ฮ่องกง

สิงคโปร์ ดังปรากฏในเรื่อง ไชน่ามูน ลอดลายมังกร ม่านมรสุม พิมานแพร กุหลาบจีน เหลื่อมไหมลายเหมย สำเภาทอง ดังตัวอย่างเช่น

ในนวนิยายเรื่อง กุหลาบจีน กำหนดแนวเรื่องต่างแดน ใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศในการดำเนินเรื่อง มีพื้นการเล่าเรื่องในฮ่องกงและมาเก๊า ดำเนินเรื่องราวของตัวละครเอกรอเจอร์ชานลูกชายเจ้าของคาสิโนมังกรทองในมาเก๊า ถูกนำมาทิ้งที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าในฮ่องกง โดยมีบาทหลวงอาเธอร์เป็นผู้รับเลี้ยงรอเจอร์ชาน ซึ่งปรากฏในเนื้อหานวนิยายที่แสดงให้ผู้อ่านรู้ว่าสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าที่มีบาทหลวงอาเธอร์ดูแลอยู่ในฮ่องกง ดังความว่า

> บาทหลวงอาเธอร์ ชาน เป็นคนรูปร่างเล็ก มีสีหน้าท่าทางที่เคร่งเครียดอยู่เกือบตลอดเวลา แต่ก็ยังดูแข็งแรงแม้ว่าจะอายุจะเกินหกสิบมาได้สองปีเศษแล้วก็ตาม – หน้าที่ที่บาทหลวงได้รับมอบหมายให้ทำตั้งแต่อยู่ในวัยหนุ่มก็คือการเลี้ยงดูแลสถานเลี้ยงดูเด็กกำพร้าในย่านที่ย่ำแย่ที่สุดของฮ่องกง ซึ่งในแต่ละปีมีเด็กในความดูแลเป็นเรือนร้อย แต่ความสนับสนุนด้านการเงินมิได้มากมายหรือเหมาะสมกับจำนวนเด็ก เนื่องจากคณะสงฆ์ที่บาทหลวงสังกัดเป็นเพียงคณะเล็ก ๆ และไม่ค่อยจะจะเป็นที่รู้จักการอย่างกว้างข้าง
>
> (กุหลาบจีน, 2549: 9)

ในนวนิยายเรื่องเดียวกันนี้กล่าวถึงการใช้ฉากและสถานที่ในมาเก๊า ปรากฏในตอนที่กล่าวถึงคาสิโนมังกรทองของเฉินจงตั้งอยู่ในมาเก๊าจากคำพูดของแอนโทนิโอ ความว่า

> “ผมทำงานให้’มังกรทอง’” ชายหนุ่มโป้ปด “และตลอดเวลายี่สิบปีที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เฉิน จง ได้สร้างให้ ‘มังกรทอง’ไว้ในระดับสูง ขนเป็นตัวอย่างแก่คาสิโนอื่น ๆ ในมาเก๊า นอกเหนือจากการแบ่งปันรายได้ช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน...ความต้องการของหยวน ไถ่ ในการกลับมาครั้งนี้คือ การซื้อ’มังกรทอง’ไว้ในมือ ซึ่งเชื่อว่าเฉินจง และ’มังกรทอง’จะต้องถูกทำลายจนย่อยยับอย่างแน่นอน”
>
> (กุหลาบจีน, 2549: 341)

เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน ก็กำหนดแนวเรื่องต่างแดน ใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศ คือ มาลายาและสิงคโปร์ ดำเนินเรื่องราวของซิวหรือประธานหวู่ ที่อาศัยอยู่ในมาลายากับพ่อแม่ที่อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ หลังสงครามโลกครั้งที่สองจบลงซิวเดินทางไปตั้งรกรากที่

สิงคโปร์ทำอาชีพค้าขายนำเข้าอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้ากับญี่ปุ่น จนสามารถตั้งตัวและร่ำรวยเป็นนักธุรกิจชาวจีนที่มีชื่อเสียงของสิงคโปร์ ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของหยงและชิวเรื่องการทำการค้ากับญี่ปุ่นในเกาะสิงคโปร์ ความว่า

> “วู้”หยงส่งเสียงด้วยความดีใจ ตามด้วยเสียงหัวเราะลั่น
>
> “ไม่ใช่แค่รอดตายเท่านั้น” ชิวเขย่าไหล่น้องแรง ๆ “แต่เราจะเติบโตยิ่งกว่าเดิม”
>
> “ฉันดีใจที่สุดเลย” เด็กหนุ่มแขนเดียวยกมือข้างที่เหลือขึ้นเช็ดน้ำตาแห่งความสุข “แต่ทำไมญี่ปุ่นถึงได้ให้พี่เป็นตัวแทนสินค้าใหม่ ทั้ง ๆ ที่ปีที่แล้วการค้าของเรามีปัญหา”
>
> “ข้าคิดว่าญี่ปุ่นเข้าใจเรื่องที่เกิดขึ้น” ชายหนุ่มนน้ากลับมาในห้องทำงาน “และคนญี่ป่นก็เหมือนกับคนจีนที่คบกันด้วยใจ และยึดถือความซื่อสัตย์ต่อกัน เราเป็นคนเปิดตลาดสินค้าญี่ปุ่นบนเกาะสิงคโปร์ ทั้งที่ในตอนนั้นคนยังไม่หายเคียดแค้นทหารญี่ปุ่น และเราก็ทำให้สินค้าอย่างเครื่องเขียนเป็นที่ยอมรับของลูกค้า...”
>
> (ไชน่ามูน, 2558: 220-221)

ในนวนิยาย สำเภาทอง กำหนดแนวเรื่องสมจริงนำเสนอเรื่องราวปัญหาของตัวละครเอกตั๋งเด็กหนุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมเศรษฐกิจยุคฟองสบู่ (พ.ศ. 2540) ดำเนินเรื่องราวของตั๋งที่เข้ามารับหน้าที่บริหารบริษัทปุญญรัตน์การช่างต่อจากผู้เป็นพ่อที่ฆ่าตัวตายจากพิษเศรษฐกิจฟองสบู่ บริษัทไม่มีงาน ไม่มีเงินทุนในการบริหารบริษัท ตั๋งต้องต่อสู้และหาทางแก้ไขเพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินธุรกิจต่อได้ในท่ามกลางสภาพสังคมเศรษฐกิจช่วง พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย ทำให้ตัวละครและเนื้อหามีความสมจริงในการดำเนินชีวิตในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจยุคฟองสบู่ ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของตั๋งกับเม้งเพื่อนพ่อที่เป็นสมุห์บัญชีของบริษัทบุญญรัตน์การชั่ง ที่กล่าวถึงสภาพสังคมเศรษฐกิจของประเทศไทยยุคฟองสบู่แตก ความว่า

> “ตั๋งก็คงพอจะรู้ถึงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในบ้านเราตั้งแต่ต้นปีนี้มา” รองผู้จัดการเริ่มต้นเล่า “มันลุกลามเหมือนไฟไหม้ป่าและเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ แม้ว่ารัฐบาลจะทุ่มเงินลงไปในการแก้ปัญหาไฟแนนซ์และพยุงค่าเงินบาทเป็นจำนวนมหาศาลก็ไม่สามารถฉุดรั้งเอาไว้ได้ ตรงกันข้ามกับทำให้สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายลงจนต้องขอความช่วยเหลือจากกองทุนไอเอ็มเอฟ”

“ครับ” เด็กหนุ่มพยักหน้า “แล้วบริษัทก่อสร้างอย่างเราละครับทำไมถึงเจอปัญหาพวกนี้ด้วย”

“บริษัทก่อสร้างขนาดใหญ่อย่างปุญรัตน์อยู่ได้ด้วยการรับงานโครงการใหญ่ ๆ ทั้งเอกชนและราชการ เมื่อเศรษฐกิจเป็นแบบนี้ พวกอาคารพาณิชย์หรือหมู่บ้านต่าง ๆ ได้รับผลกระทบเป็นอันดับต้นๆ เพราะไม่มีเงินมาลงทุนในเรื่องอสังหาริมทรัพย์ เจ้าของโครงการก็ขาดเงินทุนหมุนเวียนไปชำระหนี้ที่กู้มาจากไฟแนนซ์ ส่งผลให้ไฟแนนซ์ขาดสภาพคล่อง-ส่วนภาคราการที่เคยเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญก็ถูกตัดทอนงบประมานต้องยกเลิกหรือยืดระยะเวลาในการก่อสร้างถนนหนทางและสถานที่ราชการออกไป”

(สำเภาทอง, 2541: 27-28)

ในนวนิยาย พิมานแพร กำหนดแนวเรื่องสมจริงเลียนแบบเหตุการณ์ จริง ๆ ในสังคมแล้วสอดแทรกจินตนาการของผู้เขียนลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมปัญหาของการทำงานเป็นกุลีจีนในเหมืองที่ภูเก็ตภาคใต้ของไทย ซึ่งการทำงานที่ยากลำบากและถูกโกงค่าแรงจากนายเหมืองและถูกเรียกเก็นเงินภาษีจากทางราชการเพิ่ม จนทำให้เหล่าแรงงานกุจีนลุกขึ้นมาต่อสู้และสร้างความวุ่นวายให้กับสังคมในขณะนั้น ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเหล่ากุลีจีนจากเหตุการณ์ที่กุลีจีนบางคนถูกตำรวจจับเพราะมีเรื่องกับลูกเรือชาวประมงคนไทย และหัวหน้าคนงานในเหมืองถูกตำรวจยิงตายเพราะขอร้องให้ตำรวจปฏิบัติกับพวกตนเช่นเดียวกับลูกเรือชาวประมงคนไทย จนเกิดความวุ่นวายแต่ก่อการจลาจล ความว่า

“พวกเราล้วนมาจากบ้านเกิด เดินทางรอนแรมฝ่าคลื่นลมกันมาอย่างเจียนตา และทำงานสายตัวแทบขาดกว่าจะได้เงินสักเฟื้องสักสลึง แล้วจะมานิ่งดูดายให้พวกนายเหมืองกับภาษีนายอากรโกงเงินค่าแรงของพวกเราได้ยังไงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เงินจำนวนนั้นเป็นเงินที่พวกเราหลายคนตั้งใจจะใช้ในการเดินทางไปเยี่ยมบ้านเกิด และจับจ่ายใช้สอยในวันตรุษจีน พวกเราคิดกันหรือไม่ เทพยดาและเหล่าบรรพบุรุษผู้ล่วงลับจะผิดหวังเพียงใด หากวันตรุษจีนปีนี้พวกท่านมิได้รับการบูชาเซ่นไหว้จากพวกเรา ส่วนหมู่ญาติที่เมืองจีนก็คงเสียใจ ที่ลูกหลานซึ่งรอคอยมาทั้งปีไม่กลับไปคาระดังที่ให้คำมั่น”

“ปล้นพวกนายเหมือง เอาเงินของพวกเราคืนมา” เด็กหนุ่มที่ชื่ออาฉวนตะเบ็งเสียงด้วยใบหน้าที่นองน้ำตา

“ปล้นนายเหมือง” เหล่ากุลีส่งเสียงกระหึ่ม “แก้แค้นแทนต้าฉาง”

(พิมานแพร, 2560: 250)

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแนวเรื่องในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล กำหนดแนวเรื่องต่างแดน ใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศ และกำหนดแนวเรื่องสมจริงเลียนแบบเหตุการณ์จริง ๆ ในสังคม สอดแทรกจินตนาการของผู้เขียนลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมต่าง ๆของชีวิตมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา โดยกล่าวถึงคนในลักษณะต่าง ๆ ในวงการอาชีพต่าง ๆ และคนในฐานะต่าง ๆ อย่างสมจริง เพื่อแสดงให้เห็นแก่นแท้ของชีวิตในสังคม ไม่เลือกว่าสิ่งเหล่านั้นจะเป็นส่วนที่ดีงามหรือเป็นส่วนไม่ดีของชีวิต การกำหนดแนวเรื่องเช่นนี้ทำให้เข้าใจในวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

4.5 กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแนวเรื่อง

การกำหนดแนวเรื่องเพื่อชีวิต แนวเรื่องสมจริง แนวเรื่องย้อนยุคและแนวเรื่องต่างแดน วิธีกำหนดแนวเรื่องดังกล่าวเปิดพื้นที่การเล่าประสบการณ์ โดยมีประวัติศาสตร์จีนอพยพหลายช่วงตามกาลเทศะ เช่น การอพยพสู่สยาม มลายา ฮ่องกง สิงคโปร์ ไต้หวัน โดยใช้จินตนาการสมมุติวิถีชีวิตจีนใหม่ในปริบทของชนพื้นเมืองเจ้าของถิ่น ชาวจีนอพยพต้องต่อสู้กับข้อจำกัดที่ท้องถิ่น ที่รัฐ ที่สถานการณ์ข้อขัดแย้งในภูมิภาคในโลกทำให้กลุ่มชาวจีนเป็นฝ่ายรับกระสุนตก เช่น ในนวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทย อยู่กับก๋ง เล็บครุฑ นวนิยายเหล่านี้เล่าเรื่องก่อนที่ประภัสสร เสวิกุล เริ่มเปิดพื้นที่การรบของโจรจีนในมลายา กรรมกรเหมืองแร่ในภาคใต้ของไทย พ่อค้าสงครามในไทย ฮ่องกง สิงคโปร์ ดังปรากฏในเรื่อง ไชน่ามูน ลอดลายมังกร ม่านมรสุม พิมานแพร กุหลาบจีน เหลื่อมไหมลายเหมย สำเภาทอง ดังตัวอย่างเช่น

ในนวนิยายเรื่อง กุหลาบจีน กำหนดแนวเรื่องต่างแดน ใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศในการดำเนินเรื่อง มีพื้นการเล่าเรื่องในฮ่องกงและมาเก๊า ดำเนินเรื่องราวของตัวละครเอกรอเจอร์ชานลูกชายเจ้าของคาสิโนมังกรทองในมาเก๊า ถูกนำมาทิ้งที่สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าในฮ่องกง โดยมีบาทหลวงอาเธอร์เป็นผู้รับเลี้ยงรอเจอร์ชาน ซึ่งปรากฏในเนื้อหานวนิยายที่แสดงให้ผู้อ่านรู้ว่าสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าที่มีบาทหลวงอาเธอร์ดูแลอยู่ในฮ่องกง ดังความว่า

> บาทหลวงอาเธอร์ ชาน เป็นคนรูปร่างเล็ก มีสีหน้าท่าทางที่เคร่งเครียดอยู่เกือบตลอดเวลา แต่ก็ยังดูแข็งแรงแม้ว่าจะอายุจะเกินหกสิบมาได้สองปีเศษแล้วก็ตาม – หน้าที่ที่บาทหลวงได้รับมอบหมายให้ทำตั้งแต่อยู่ในวัยหนุ่มก็คือการเลี้ยงดูแลสถานเลี้ยงดูเด็กกำพร้าในย่านที่ยำแย่ที่สุดของฮ่องกง ซึ่งในแต่ละปีมีเด็กในความดูแลเป็นเรือนร้อย แต่ความสนับสนุนด้านการเงินมิได้มากมายหรือเหมาะสมกับจำนวนเด็ก เนื่องจากคณะสงฆ์ที่บาทหลวงสังกัดเป็นเพียงคณะเล็ก ๆ และไม่ค่อยจะจะเป็นที่รู้จักการอย่างกว้างข้าง
>
> (กุหลาบจีน, 2549: 9)

ในนวนิยายเรื่องเดียวกันนี้กล่าวถึงการใช้ฉากและสถานที่ในมาเก๊า ปรากฏในตอนที่กล่าวถึงคาสิโนมังกรทองของเฉินจงตั้งอยู่ในมาเก๊าจากคำพูดของแอนโทนิโอ ความว่า

> “ผมทำงานให้’มังกรทอง’” ชายหนุ่มโป้ปด “และตลอดเวลายี่สิบปีที่ผ่านมาเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า เฉิน จง ได้สร้างให้ ‘มังกรทอง’ไว้ในระดับสูง ขนเป็นตัวอย่างแก่คาสิโนอื่น ๆ ในมาเก๊า นอกเหนือจากการแบ่งปันรายได้ช่วยเหลือผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน...ความต้องการของหยวน ไถ่ ในการกลับมาครั้งนี้คือ การซื้อ’มังกรทอง’ไว้ในมือ ซึ่งเชื่อว่าเฉินจง และ’มังกรทอง’จะต้องถูกทำลายจนย่อยยับอย่างแน่นอน”
>
> (กุหลาบจีน, 2549: 341)

เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน ก็กำหนดแนวเรื่องต่างแดน ใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศ คือ มาลายาและสิงคโปร์ ดำเนินเรื่องราวของซิวหรือประธานหวู่ ที่อาศัยอยู่ในมาลายากับพ่อแม่ที่อพยพมาจากจีนแผ่นดินใหญ่ หลังสงครามโลกครั้งที่สองจบลงซิวเดินทางไปตั้งรกรากที่สิงคโปร์ทำอาชีพค้าขายนำเข้าอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้ากับญี่ปุ่น จนสามารถตั้งตัวและร่ำรวยเป็นนักธุรกิจชาวจีนที่มีชื่อเสียงของสิงคโปร์ ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของหยงและซิวเรื่องการทำการค้ากับญี่ปุ่นในเกาะสิงคโปร์ ความว่า

> “วู้”หยงส่งเสียงด้วยความดีใจ ตามด้วยเสียงหัวเราะลั่น
> “ไม่ใช่แค่รอดตายเท่านั้น” ซิวเขย่าไหล่น้องแรงๆ “แต่เราจะเติบโตยิ่งกว่าเดิม”

“ฉันดีใจที่สุดเลย” เด็กหนุ่มแขนเดียวยกมือข้างที่เหลือขึ้นเช็ดน้ำตาแห่งความสุข “แต่ทำไมญี่ปุ่นถึงได้ให้พี่เป็นตัวแทนสินค้าใหม่ ทั้ง ๆ ที่ปีที่แล้วการค้าของเรามีปัญหา”

“ข้าคิดว่าญี่ปุ่นเข้าใจเรื่องที่เกิดขึ้น” ชายหนุ่มนน้ากลับมาในห้องทำงาน “และคนญี่ปุ่นก็เหมือนกับคนจีนที่คบกันด้วยใจ และยึดถือความซื่อสัตย์ต่อกัน-เราเป็นคนเปิดตลาดสินค้าญี่ปุ่นบนเกาะสิงคโปร์ ทั้งที่ในตอนนั้นคนยังไม่หายเคียดแค้นทหารญี่ปุ่น และเราก็ทำให้สินค้าอย่างเครื่องเขียนเป็นที่ยอมรับของลูกค้า...”

(ไชน่ามูน, 2558: 220-221)

ในนวนิยาย สำเภาทอง กำหนดแนวเรื่องสมจริงนำเสนอเรื่องราวปัญหาของตัวละครเอกตั๋งเด็กหนุ่มคนไทยเชื้อสายจีนในสังคมเศรษฐกิจยุคฟองสบู่ (พ.ศ. 2540) ดำเนินเรื่องราวของตั๋งที่เข้ามารับหน้าที่บริหารบริษัทปุญญรัตน์การช่างต่อจากผู้เป็นพ่อที่ฆ่าตัวตายจากพิษเศรษฐกิจฟองสบู่ บริษัทไม่มีงาน ไม่มีเงินทุนในการบริหารบริษัท ตั๋งต้องต่อสู้และหาทางแก้ไขเพื่อให้บริษัทสามารถดำเนินธุรกิจต่อได้ในท่ามกลางสภาพสังคมเศรษฐกิจช่วง พ.ศ.2540 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย ทำให้ตัวละครและเนื้อหามีความสมจริงในการดำเนินชีวิตในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจยุคฟองสบู่ ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาของตั๋งกับเม้งเพื่อนพ่อที่เป็นสมุห์บัญชีของบริษัทบุญญรัตน์การชั่ง ที่กล่าวถึงสภาพสังคมเศรษฐกิจของประเทศไทยยุคฟองสบู่แตก ความว่า

“ตั๋งก็คงพอจะรู้ถึงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในบ้านเราตั้งแต่ต้นปีนี้มา” รองผู้จัดการเริ่มต้นเล่า “มันลุกลามเหมือนไฟไหม้ป่าและเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ แม้ว่ารัฐบาลจะทุ่มเงินลงไปในการแก้ปัญหาไฟแนนซ์และพยุงค่าเงินบาทเป็นจำนวนมหาศาลก็ไม่สามารถฉุดรั้งเอาไว้ได้ ตรงกันข้ามกับทำให้สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายลงจนต้องขอความช่วยเหลือจากกองทุนไอเอ็มเอฟ”

“ครับ” เด็กหนุ่มพยักหน้า “แล้วบริษัทก่อสร้างอย่างเราละครับทำไมถึงเจอปัญหาพวกนี้ด้วย”

“บริษัทก่อสร้างขนาดใหญ่อย่างปุญรัตน์อยู่ได้ด้วยการรับงานโครงการใหญ่ ๆ ทั้งเอกชนและราชการ เมื่อเศรษฐกิจเป็นแบบนี้ พวกอาคารพาณิชย์หรือหมู่บ้านต่าง ๆ ได้รับผลกระทบเป็นอันดับต้นๆ เพราะไม่มีเงินมาลงทุนในเรื่องอสังหาริมทรัพย์ เจ้าของโครงการก็ขาดเงินทุนหมุนเวียนไปชำระหนี้ที่กู้มาจากไฟแนนซ์ ส่งผลให้ไฟแนนซ์ขาดสภาพคล่อง-ส่วนภาคราการที่เคยเป็นแหล่งจ้างงาน

ที่สำคัญก็ถูกตัดทอนงบประมานต้องยกเลิกหรือยืดระยะเวลาในการก่อสร้างถนน หนทางและสถานที่ราชการออกไป”

(สำเภาทอง, 2541: 27-28)

ในนวนิยาย พิมานแพร กำหนดแนวเรื่องสมจริงเลียนแบบเหตุการณ์ จริง ๆ ในสังคมแล้วสอดแทรกจินตนาการของผู้เขียนลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมปัญหาของการทำงานเป็นกุลีจีนในเหมืองที่ภูเก็ตภาคใต้ของไทย ซึ่งการทำงานที่ยากลำบากและถูกโกงค่าแรงจากนายเหมืองและถูกเรียกเก็นเงินภาษีจากทางราชการเพิ่ม จนทำให้เหล่าแรงงานกุจีนลุกขึ้นมาต่อสู้และสร้างความวุ่นวายให้กับสังคมในขณะนั้น ดังจะเห็นได้จากคำพูดของเหล่ากุลีจีนจากเหตุการณ์ที่กุลีจีนบางคนถูกตำรวจจับเพราะมีเรื่องกับลูกเรือชาวประมงคนไทย และหัวหน้าคนงานในเหมืองถูกตำรวจยิงตายเพราะขอร้องให้ตำรวจปฏิบัติกับพวกตนเช่นเดียวกับลูกเรือชาวประมงคนไทย จนเกิดความวุ่นวายแต่ก่อการจลาจล ความว่า

“พวกเราล้วนมาจากบ้านเกิด เดินทางรอนแรมฝ่าคลื่นลมกันมาอย่างเจียนตา และทำงานสายตัวแทบขาดกว่าจะได้เงินสักเฟื้องสักสลึง แล้วจะมานิ่งดูดายให้พวกนายเหมืองกับภาษีนายอากรโกงเงินค่าแรงของพวกเราได้ยังไงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เงินจำนวนนั้นเป็นเงินที่พวกเราหลายคนตั้งใจจะใช้ในการเดินทางไปเยี่ยมบ้านเกิด และจับจ่ายใช้สอยในวันตรุษจีน พวกเราคิดกันหรือไม่ เทพยดาและเหล่าบรรพบุรุษผู้ล่วงลับจะผิดหวังเพียงใด หากวันตรุษจีนปีนี้พวกท่านมิได้รับการบูชาเซ่นไหว้จากพวกเรา ส่วนหมู่ญาติที่เมืองจีนก็คงเสียใจ ที่ลูกหลานซึ่งรอคอยมาทั้งปีไม่กลับไปคาระดังที่ให้คำมั่น”

“ปล้นพวกนายเหมือง เอาเงินของพวกเราคืนมา” เด็กหนุ่มที่ชื่ออาฉวนตะเบ็งเสียงด้วยใบหน้าที่นองน้ำตา

“ปล้นนายเหมือง” เหล่ากุลีส่งเสียงกระหึ่ม “แก้แค้นแทนต้าฉาง”

(พิมานแพร, 2560: 250)

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแนวเรื่องในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล กำหนดแนวเรื่องต่างแดน ใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศ และกำหนดแนวเรื่องสมจริงเลียนแบบเหตุการณ์จริง ๆ ในสังคม สอดแทรกจินตนาการของผู้เขียนลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมต่าง ๆของชีวิตมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา โดยกล่าวถึงคนในลักษณะต่าง ๆ ในวงการอาชีพต่าง ๆ และคนในฐานะต่าง ๆ อย่างสมจริง เพื่อแสดงให้เห็นแก่นแท้ของชีวิตในสังคม ไม่เลือกว่าสิ่งเหล่านั้นจะเป็นส่วน

ที่ดีงามหรือเป็นส่วนไม่ดีของชีวิต การกำหนดแนวเรื่องเช่นนี้ทำให้เข้าใจในวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

4.6 กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านฉาก

ฉาก คือสถานที่ บรรยากาศและเวลาในท้องเรื่อง ที่ผู้แต่งบรรยายให้ผู้อ่านได้ทราบถึงเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ฉากต้องมีความผสมกลมกลืนกับเรื่องราว บุคลิกภาพของตัวละครและมีความสมจริง รวมทั้งมุ่งที่จะสร้างความสะเทือนใจ ตื่นเต้นหรือคล้อยตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ฉากจึงจัดเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเสริมให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ให้แก่ผู้อ่านได้ โดยวิธีประกอบสร้างผ่านฉากปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของ ประภัสสร เสวิกุล ในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ฉากที่ใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน
2. ฉากที่แสดงถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน

4.6.1 ฉากที่ใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน

เป็นการนำเสนอเรื่องราวเพื่อให้เกิดความสมจริง ตามสถานที่หรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ อาจมีการระบุสถานที่ สถานการณ์ เวลารวมทั้งสภาพแวดล้อมและบุคคล ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงเรื่องราวที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอได้อย่างลึกซึ้ง โดยฉากที่ใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่เรื่อง ลอดลายมังกร ไชน่ามูน สำเภาทอง เหลื่อมไหมลายเหมย เด็กชายมะลิวัลย์ โก๊ะ บ้านชายดง แผ่นดินใหญ่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นวนิยายเรื่อง ลอดลายมังกร แสดงให้เห็นเหตุการณ์ของประเทศไทยหลังการปฏิวัติมีจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นนายก ผู้แต่งสร้างฉากอ้างอิงเหตุการณ์บ้านเมืองที่เกิดการปฏิวัติและการถ่วงดุลอำนาจกัน มีการกล่าวถึงบุคคลสำคัญของผู้มีอำนาจทางการเมืองในสมัยนั้น ดังความว่า

> พ่อเล่าว่า หลังการปฏิวัติ พ.ศ.2494 จอมพล ป. พิบูลสงครามกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง มีพลเอกเผ่าฯ อธิบดีกรมตำรวจ กับจอมพลสฤษดิ์ฯ ผู้บัญชาการทหารบก เป็นกำลังสำคัญบนดุลถ่วงแห่งอำนาจ ทำให้พ่อค้าในสมัยนั้นต้องวิ่งโร่เข้าหาฝ่ายหนึ่งเพื่อขอความพึ่งพา และความสะดวกต่าง ๆ...ปู่เองหลังจากที่ตั้งโรงงานทอผ้าดิบในปี 2493 และโรงงานทอผ้าเทโตรอน ในปี 2498 แล้ว ปู่ก็มีความคิดที่จะตั้งโรงงานผลิตเสื้อยืด และกางเกงในผ้าฝ้ายเพื่อส่งไปขายในยุโรป แต่เงินส่วนใหญ่ยังจมอยู่กับโรงงานเทโตรอนแห่งใหม่ ปู่จึงหาทางระดมทุนจากเพื่อนฝูงและบุคคลทั่วไป ด้วยการตั้งบริษัทการเงิน “นัฐกิจหลักทรัพย์” ขึ้น

> โดยเชิญนายตำรวจระดับอัศวินแหวนเพชรที่กำลังโด่งดังและเป็นคนโปรดปรานของท่านอธิบดีเผ่าฯมาเป็นประธานบริษัท และมีนายตำรวจระดับรองๆ ลงไป อีก 2-3 คนร่วมเป็นกรรมการ ซึ่งเมื่อประกอบกับฝีมือและความเชื่อถือที่ปู่ได้รับจากลูกค้าแล้ว ก็ทำให้ “นัฐกิจหลักทรัพย์” ก็กลายเป็นอาคารสูง 10 ชั้น แถบสวนมะลิจากเงินทุนขั้นต้นเพียง 3 ล้านกว่าบาท ก็กลายเป็นสินทรัพย์หลายสิบล้านบาทภายในเวลาเพียงไม่กี่ปีทั้งยังแตกหน่อออกไปเป็นบริษัทเล็กบริษัทน้อย ดำเนินกิจการต่าง ๆอีกหลายบริษัท
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 53-54)

จากเรื่องเดียวกันยังมีฉากที่ใช้เหตุการณ์ปฏิวัติโดยมีหลังจอมพลสฤษดิ์ ธนรัตน์เป็นฝ่ายยึดอำนาจมาจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ดังตัวอย่างว่า

> พ่อเล่าว่า ความขัดแย้งและชิงไหวชิงพริบ ระหว่างบุคคลผู้เป็นดุลถ่วงแห่งอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้นำไปสู่เหตุการณ์ปฏิวัติวันที่ 16 กันยายน 2500 โดยจอมพลสฤษดิ์ฯ เป็นฝ่ายชนะ พวกที่เคยได้ชื่อว่าสนับสนุนหรือเข้าข้างอีกฝ่ายหนึ่ง ต่างก็ได้รับผลกระทบกระเทือนไปตามๆกัน...สำนักงาน “นัฐกิจหลักทรัพย์” ถูกตรวจค้น และสอบบัญชีย้อนหลัง ปู่เองถูกเรียกตัวไปสอบสวนหลายต่อหลายครั้ง เพราะไม่เชื่อว่าความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของบริษัทหลักทรัพย์ของเรา จะไม่มีเรื่องลับลมคมในอื่นๆอยู่เบื้องหลัง
>
> ปู่ยืนกรานโต้แย้งกับข้อกล่าวหาเหล่านั้นอย่างเต็มที่ และตั้งใจจะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตัวเองให้ถึงที่สุด แต่เมื่อมีผู้ใหญ่แอบกระซิบว่าคณะปฏิวัติจับตัวพ่อค้าใหญ่หลายคนปู่จึงตัดสินใจหนีออกจากเมืองไทยไปฮ่องกง โดยมีเงินติดตัวไปแค่ 5 พันบาทกับเสื้อผ้าเพียงชุดเดียว
>
> (ลอดลายมังกร, 2542: 55)

นวนิยายเรื่อง เหลื่อมไหมลายเหมย มีการสร้างฉากอ้างอิงเหตุการณ์ของประเทศไทยหลังสองครามโลกครั้งที่สองและในช่วงทำการรัฐประหาร เชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ มีผลทำให้ตัวละครในเรื่องได้รับผลกระทบทำให้รู้สึกถึงความสมจริงของสังคมในขณะนั้น ดังปรากฏฉากเหตุการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่สองจบลงพิชิตข้าราชการกรมโฆษก กลับมาบ้านที่กรุงเทพแถวสาทรหลังจากที่เดินทางไปติดต่องานที่ญี่ปุ่นจนถูกระเบิดระหว่างเกิดสงครามครั้งที่สอง และได้ถูกช่วยเหลือขึ้นฝั่งที่ฮ่องกง เมื่อสงครามสงบก็เดินทางกลับมาบางกอกพร้อมกับบุญชัย เมื่อมาถึงเห็นสภาพความเป็นอยู่

ของน้องสาวและสภาพบ้านเรือนของตนเองที่เป็นซากปรักหักพังข้าวของเครื่องใช้ภายในบ้านหายไปเกือบหมดอันเป็นผลจากสงคราม ดังความว่า

> “เกิดอะไรขึ้น” พิชิตเองกลับเป็นฝ่ายสะอื้น “ทำไมบ้านถึงเป็นอย่างนี้ แล้วแม่กับคนอื่น ๆ อยู่ที่ไหนกันหมด”
>
> “เราอพยพไปอยู่บางคล้าตอนปลายสงคราม” พิจิตราเล่า “แต่คนใช้ที่รับอาสาอยู่ดูแลบ้านกลับขนข้าวของไปขายแล้วทิ้งบ้านให้ร้างพวกหัวขโมยก็เลยเข้ามารื้อรื่นถอดนี่กันตามชอบใจ ชั้นแต่ไม้ฝามันก็ขนไปเป็นแถบ พอโดนแดดโดนฝนก็ยิ่งสุดโทรมไปใหญ่ ตอนนี้แม่ยังอยู่ที่บางคล้า หนูพึ่งมาได้สักสองอาทิตย์ เห็นสภาพของบ้านก็ยังทำอะไรไม่ถูก แต่กะว่าอีกวันสองวันจะออกไปตามช่างมาซ่อมพออยู่ประทังไปได้ก่อน แล้วพี่ละคะ เกิดอะไรขึ้นทุกคนพากันคิดว่าพี่เสียชีวิตตอนที่มีข่าวมาว่าเรือที่พี่เดินทางไปญี่ปุ่นถูกตอร์ปิโด”
>
> “พี่ลอยคออยู่กลางทะเลหนึ่งวัน จนมีเรือไปพบและพาพี่ไปส่งที่ฮ่องกง แล้วก็ติดอยที่นั่นตลอดสงคราม” พี่ชายเล่าอย่างย่อ ๆ และมองไปทางผู้ที่มาด้วย “ยายรู้จักบุญชัยแล้วใช่ไหม”
>
> “ได้พบแล้วคะ” เด็กสาวบอกพลางคลายอ้อมกอดจากพี่ชาย เมื่อบุญชัยเดินเข้ามาหา
>
> (เหลื่อมไหมลายเหมย, 2544: 15-16)

จากเรื่องเดียวกันปรากฏฉากที่ใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์การเมืองช่วงเหตุการณ์รัฐประหาร ดังปากฏในตอนที่ชัยชนะตำรวจหนุ่มคุยกับผู้บังคับบัญชาเป็นฉากพูดคุยกันถึงเรื่องรัฐประหารในช่วงเวลานั้นเป็นการอ้างอิงถึงบุคคลสำคัญที่มีอยู่จริงและเกี่ยวข้องทางการเมืองในสมัยนั้น ความว่า

> “จริงไหมครับที่ว่ากันว่าคุณหลวงอดุลย์ฯทราบเรื่องการรัฐประหารครั้งนี้และเตรียมจะกวาดจับอยู่” ชายหนุ่มลดระดับเสียงลง
>
> “ฉันไม่แน่ใจ” ผู้สูงวัยกว่าแบ่งรับแบ่งสู้ “แต่ก็มีบางเสียงบอกตอนแรกหลวงอดุลย์ฯก็จะเข้ากับคณะรัฐประหาร แต่บังเอิญมีการตกลงกันว่าหลวงธำรงฯจะลาออกแล้วให้หลวงอดุลย์ฯ เป็นนายกฯแทน”
>
> “ไม่หรอก” นายพันตำรวจโทสั่นศีรษะ “หลวงอดุลย์ฯเวลานี้เหมือนคนที่ยืนอยู่ตรงกลางไม้กระดก ไม่สามารถที่จะขยับตัวไปข้างไหนได้ เพราะมีความสัมพันธ์

อันดีทั้งกับท่านจอมพลและคุณหลวงประดิษฐ์ฯหากเข้ากับฝ่ายไหนก็เสียไมตรีกับอีกฝ่ายหนึ่ง หนทางที่ดีที่สุดก็คือปล่อยให้ทั้งสองฝ่ายชิงชัยกันเองโดยไม่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย”

“คณะรัฐประหารจะลงมือตามกำหนดเดิมหรือเปล่าครับ” ชัยชนะถามด้วยเสียงที่เบาลงไปอีก

“ฉันยังตอบไม่ได้” ผู้บังคับบัญชานิ่งไปครู่หนึ่ง แต่ตอนนี้เธอเตรียมพร้อมตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง และให้ตามตัวได้ตลอดเวลา”

“ครับผม” นายตำรวจหนุ่มชิดเท้าอีกครั้ง ก่อนหันหลังเดินออกไปจากห้องด้วยหัวใจที่เต้นแรง

(เหลื่อมไหมลายเหมย, 2544: 355-356)

จากเรื่อง ไชน่ามูน เป็นเรื่องราวของแรงงานจีนในมลายาและลูกๆของพวกเขาในช่วงกองทัพญี่ปุ่นเข้ายึดครอง ซึ่งในเวลานั้นเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมาน ความเจ็บปวด ความหดหู่และสิ้นหวัง มีการสร้างฉากเพื่อนำเสนอเหตุการณ์เพื่อความสมจริงโดยอ้างอิงเหตุการณ์ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองในมลายาซึ่งอยู่ในความปกครองของอังกฤษ และอังกฤษได้นำคนจีนไปทำงานในเหมืองแร่และสวนยางในดินแดนแห่งนี้เป็นจำนวนมาก ดังฉากบรรยายที่มายางพาและคนงานจีนในมลายา ความว่า

ยางพารามีแหล่งกำเนิดบริเวณป่าลุ่มน้ำอะเมซอน ในทวีปอเมริกาใต้ และเป็นที่รู้จักครั้งแรกของชาวโลกในฐานะของ “ยางลบ” ที่ใช้ในการลบรอยดินสอ แต่เมื่ออุตสาหกรรมรถยนต์เริ่มต้นขึ้น ยางก็เป็นวัตถุดิบสำคัญที่ใช้ในการทำยางรถยนต์และอุปกรณ์ต่าง ๆ ของรถยนต์ และยางพาราก็สร้างความร่ำรวยแก่เจ้าของที่ดินในเปรูและบราซิล ถึงขนาดใช้ธนาบัตรใบละร้อยดอลลาร์จุดซิการ์และทำให้ป่าดงดิบหลายแห่งกลายเป็นเมืองที่ทันสมัยในเวลาอันรวดเร็วเมื่อความต้องการยางมรปริมาณสูงขึ้น ทำให้ชาวโคลัมเบียและปานามาเร่งการกรีดยางอย่างหนักจนยางที่ได้ขาดคุณภาพและต้นยางบอบช้ำมากจนตายหมด จึงมีการมองหาแหล่งอื่นของโลกที่จะใช้เป็นที่ปลูกยางแทน โดยมีการนำพันธุ์ยางจากบราซิลมาทดลองปลูกในดินแดนที่เป็นอาณานิคมของอังกฤษ ทั้งแอฟริกาและเอเชีย และพบว่าต้นยางงอกงามได้ดีในแหลมมลายูซึ่งเป็นภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพอากาศ สภาพดิน และปริมาณน้ำฝนที่ใกล้เคียงแถบลุ่มน้ำอะเมซอนนอกจากนี้ยางยังปลูกง่าย โตไว ดูแลง่าย ไม่ค่อยมีโรคพืช สามารถขึ้นในพื้นที่ที่เป็นเนินเขา และให้ผลผลิตที่สม่ำเสมอและมีรายได้ดี

พ่อค้าชาวอังกฤษได้เข้าไปเช่าที่ดินเป็นจำนวนมากจากสุลต่านรัฐต่าง ๆ ในมลายู โดยมีกำหนดระยะเวลาเช้า 99 ปี และว่าจ้างแรงงานชาวอินเดียกว่า 2 แสน 5 หมื่นคน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากเมืองมัทราสในภาคใต้ของอินเดียเข้ามาทำงานในสวนยาง จนเกิดการผลักดันให้นายจ้างตั้งกองทุน เพิ่มสวัสดิการและปรับปรุงสัญญาว่าจ้าง ทำให้นายจ้างเริ่มมองหาคนงานจากแหล่งอื่นซึ่งมีเงื่อนไขน้อยกว่า ในเวลานั้นจีนถูกบังคับให้เปิดประเทศและรัฐบาลจีนยินยอมให้คนจีนเดินทางออกนอกประเทศ แรงงานจีนจึงเข้ามาแทนที่แรงงานอินเดียในลายู

(ไชน่ามูน, 2558: 33-34)

จากเรื่องเดียวกันนำเสนอฉากทหารญี่ปุ่นเข้ายึดครองมาลายาทั้งตั้งโรงเรียนและสังหารชาวจีนเพราะสายลับญี่ปุ่นสืบทราบมาว่าชาวจีนบางคนส่งเงินกลับเมืองจีน เพื่อสนับสนุนให้กองทัพชาวจีนก๊กมินตั๋งรบกับญี่ปุ่น โดยอ้างอิงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงที่กองทัพญี่ปุ่นที่ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์คนจีนในมลายาช่วงปี พ.ศ.2485 ดังปรากฏในตอนที่ชิวรู้ข่าวว่าพ่อแม่ของตนถูกฆ่าตายจากร้อยโทยูชิตะ ความว่า

“พ่อกับแม่ผมเป็นยังไงบ้างครับ” ชิวถามเมื่อครูลงมือแก้มัด

“พวกเขา...” นายร้อยโทอึ้งไปทันที “พวกเขาจากเธอไปแล้ว”

“ครูหมายความว่ายังไงครับ” เด็กชายสะบัดเชือกออกจากตัว

“เธอฟังฉันให้ดี” เขาจับบ่าลูกศิษย์ไว้ “หน่วยราชการลับของกองทัพสืบทราบว่ามีคนจีนบางคนในมลายาส่งเงินไปช่วยกองทัพมินตั๋งรบกับญี่ปุ่นที่เมืองจีน จึงนำตัวคนจีนไปให้สายลับชี้ตัว และพ่อแม่เธอก็เป็นคนที่ถูกสายลับยืนยันว่าส่งเงินไปเมืองจีนด้วย...”

“ไม่จริง” ชิวปฏิเสธเสียงดัง “เราแทบไม่มีจะกิน จะเอาเงินที่ไหนส่งให้ใครไป”

“แต่สายลับติดตามพฤติการณ์ของคนจีนในมลายามานาน และที่นี่คนจีนก็มีการจัดตั้งกองโจรเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นด้วย การกระทำเหล่านี้เป็นภัยต่อกองทัพของสมเด็จพระจักรพรรดิ ฉันจึงไม่สามารถช่วยเหลือพ่อกับแม่เธอได้”

“พวกเขาทำอะไรกับพ่อแม่ผม” เสียงนายร้อยโทกลืนหายไปในคอ ขณะที่ชิวก้มหน้าร้องไห้ตัวงอ

(ไชน่ามูน, 2558: 82)

นอกจากนี้ในนวนิยายเรื่องไชน่ามูน ผู้แต่งยังสร้างฉากที่ใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของการเมืองประเทศสิงคโปร์ในการดำเนินเรื่องและเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ของตัวละคร มีการกล่าวอ้างอิงเหตุการณ์และบุคคลทางการเมืองของสิงคโปร์ เช่น เหตุการณ์สิงคโปร์รวมกับมาเลเซียในปี ค.ศ. 1962 พอถึงปี 1965 สิงคโปร์ก็แยกตัวออกจากมาเลเซีย โดยยังคงตกลงฉันมิตรในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคง สาเหตุที่ทำให้ต้องตัดสินใจแยกตัวออกมาได้แก่ปัญหาด้านเศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะปัญหาการแข่งขันทางเมืองระหว่างพรรคกิจประชาสังคมของลีกวนยู ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนจีนกับพรรคอัมโนของตนกูอับดุลราห์มัน ซึ่งเป็นพรรคของชาวมาเลย์ในระหว่างการหาเสียงต่างก็นำเอาเรื่องเชื้อชาติและศาสนามาเป็นประเด็นโจมตีกัน และทวีความรุนแรงถึงขั้นที่พรรคอัมโนมีมติให้รัฐบาลกลางจับกุมหรือเนรเทศลีกวนยูในข้อกล่าวหาเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ ตนกูอับดุลราห์มันซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและหัวหน้าพรรคอัมโน ได้หาทางออกด้วยการให้สิงคโปร์แยกตัวออกไปจากมาเลเซีย การได้รับเอกราชและมีประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1965 สิงคโปร์กลายเป็นสาธารณรัฐสิงคโปร์ ซึ่งมีลีกวนยูหัวหน้าพรรคกิจประชาคมเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกและอยู่ในตำแหน่งเป็นระยะเวลายาวนานถึง 25 ปี ดังปรากฏในตอนที่บรรยายฉากการสนทนาของประธานหวู่กับดาเนียลที่กล่าวถึงเหตุการณ์สิงคโปร์แยกตัวออกจากมาเลเซีย ความว่า

> “ฉันคิดว่าสิงคโปร์คงจะอยู่ร่วมกับมาเลเซียลำบาก”
>
> ดาเนียลนึกถึงคำพูดของประธานเมื่อถูกถามถึงเหตุการณ์ในช่วงนั้น
>
> “คนมาเลย์ในเวลานั้นมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อคนจีนในมลายา เรามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม คนมาเลย์ระแวงว่าคนจีนจะเข้ามายึดครองที่ดินและแย่งงานของพวกเขา ทั้ง ๆ ที่ดินแดนมลายาในสมัยก่อนยังรกร้างเป็นป่าดงดิบและขาดแรงงานที่จะทำงานในสวนยางและเหมืองแร่ ซึ่งในเวลานั้นมลายายังอยู่ในการปกครองของอังกฤษและอังกฤษนั่นแหล่ะที่เป็นคนชักชวนคนจีนมาทำงาน อีกทั้งในสมัยสงครามคนจีนก็เป็นกำลังสำคัญมนการต่อต้านญี่ปุ่น แต่หลังสงคราม มลายากลับไม่ยอมรับข้อตกลงที่อังกฤษที่ทำไว้กับคนจีน แถมมีนโยบายจำกัดสิทธิคนจีนในเรื่องต่าง ๆ เมื่อสิงคโปร์รวมเข้ากับมาเลเซีย ลีกวนยูจึงกลายเป็นความหวังของคนจีนในมลายา ในอันที่จะทำให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับคนมาเลย์”

“แต่นั่นก็เป็นเรื่องที่พรอัมโนยอมไม่ได้” ชายหนุ่มเอ่ยขึ้นเบา ๆ

“แน่นอน” ผู้อาวุโสผงกศีรษะ “ฉันเข้าใจวกเขา และคนมาเลย์ก็คงต้องกังวลเหมือนกันว่าจะเกิดอะไรขึ้น ถ้าวันหนึ่งในอนาคตหากพรรคกิจประชาคมได้เสียงมากขึ้นในสภา หรือลีกวนยูเข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีของมาเลเซีย”

“สำหรับท่านคิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นไหมครับ” ดาเนียลถามต่อ

“ทุกคนรู้ดีว่าจะเกิดอะไรขึ้น มันก็คงจะเป็นเช่นเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในวันที่ 13 พฤษภาคม ค.ศ. 1969 ที่เกิดการจลาจลในมาเลเซียจนสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินอย่างมากมาย ทั้ง ๆ ที่มันไม่ควรจะเกิดขึ้นกับคนในชาติเดียวกันไม่ว่าคนเหล่านั้นจะมีเชื้อชาติอะไรก็ตาม” ท่านประธานถอนใจ

“แต่ท่านก็ไม่ได้รับผลกระทบจากการที่สิงคโปร์แยกตัวออกจากมาเลเซียใช่ไหมครับ” ชายหนุ่มเปลี่ยนเรื่อง

“ฉันไม่ได้ทำการค้าหรือเกี่ยวข้องกับมาเลเซีย จึงไม่ได้รับผลดีหรือผลเสียทั้งในการที่เข้าร่วมหรือแยกตัวออกมาเหมือนอีกหลาย ๆ คน”

(ไชน่ามูน, 2558: 264-265)

จากนวนิยายเรื่อง เด็กชายมะลิวัลย์ ผู้แต่งสร้างฉากที่สมจริงอ้างอิงเหตุการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ที่แสดงให้เห็นความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งชาวไทยและชาวจีนในย่านเสาชิงช้า การดำเนินชีวิตของตัวละครในสภาพสังคมหลังเหตุการณ์บ้านเมืองเกิดสงคราม ความทุกข์ยากแร้นแค้นและการใช้ชีวิตที่ลำบากของผู้คนที่มีฉากสมจริงสอดคล้องกับการดำเนินเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงสภาพบ้านเมืองและสภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยนั้น ๆ ดังปรากฏในการบรรยายฉากสภาพของกรุงเทพฯ หลังสงครามโลกครั้งที่สองจบลง ความว่า

สงครามจากไปแล้ว เหลือไว้แต่ซากปรักหักพัง ความเสื่อมโทรม ความพินาศย่อยยับ ดวงตาหม่นหมอง และดวงตาที่ระทมทุกข์ของผู้คนที่อยู่ข้างหลัง...ผู้หญิงบางคนยังคงวิ่งพล่านไปตามท้องถนน กู่ร้องหาลูก ผัว หรือใครสักคนที่หล่อนรู้จัก ทั้ง ๆ ที่ไม่มีใครรู้ว่า ถ้าได้มีโอกาสพบคนเหล่านั้นอีกครั้ง หล่อนจะเหลือสติและความทรงจำพอที่จะจดจำคนที่หล่อนเพรียกหาได้หรือไม่...ผู้ชายบางคนเดินร้องรำทำเพลงไปตามตรอกซอกซอยโดยไม่อาทรต่อเสื้อผ้าที่ขาดวิ่นจนแทบจะปิดบังร่างกายไม่มิด มิไยที่หมาข้างถนนจะไล่เห่ากันขรม หรือเด็ก ๆ จะวิ่งตามล้อเลียนกันเป็นเกรียว...เด็กหนุ่มบางคนเฝ้าก้มน้ากับเข่าคู้ชันอยู่ริมบาทวิถี ราวจะซ่อนใบหน้า

ของตนจากสายตาของคนทั้งโลก บางคราวก็หัวร่อต่อกระซิกบางคราวก็ร้องไห้สะอึกสะอื้นอยู่เพียงลำพัง

(เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 30)

กรุงเทพฯหลังสงครามซึมเซาราวกับคนที่ยังจมอยู่กับฝันร้ายเมืองทั้งเมืองมีแต่ความเหี่ยวแห้งหดหู่ ยามราตรีมีแสงไฟเพียงสลัวราง คล้ายกับยังไม่เลิกราการพรางไฟเพื่อป้องกันเครื่องมือทิ้งระเบิด...หลุมหลบภัยรูปร่างเหมือนกระทะใบบัวคว่ำหน้าที่เทศบาลเสชิงช้าและที่อื่น ๆ ยังอยู่ในสภาพเดิม ตามกำแพงที่มีตัวหนังสือตัวโต ๆ เขียนด้วยสีแดงเตือนให้ระวัง'แนวที่ห้า' ซึ่งยังมิได้ถูกลบทิ้ง

(เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 38)

4.6.2 ฉากที่แสดงถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน

ฉากที่แสดงถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน จะช่วยให้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนในเรื่อง มีผลต่อการดำเนินเรื่อง ทำให้เข้าใจวิถีชีวิต ความคิดความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ฉากที่แสดงถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่เรื่อง พิมานแพร ชิงตึ้ง กุหลาบจีน ขอหมอนใบนั้นให้เธอฝันยามหนุน ม่านมรสุม ซิมใบ้ ศาลเจ้า ครีบหัก ตี๋น้อย ตรันวันตรุษ ในห้องเงียบ คุณพระคุณเจ้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยาย พิมานแพร สร้างฉากการรวมกลุ่มของเหล่ากุลีจีนเหมืองแร่ที่ถูกเอาเปรียบจากนายเหมืองทั้งกดค่าแรง ไม่จ่ายค่าแรง รวมถึงการที่ทางการเรียกเก็บภาษีเหล่ากุลีจีนเพิ่มขึ้นทำให้แรงงานคนจีนเหล่านั้นลำบากยิ่งขึ้นไปอีก อาหวางตัวละครเอกที่ทนเห็นเฮียเปียวหัวหน้าคนงานเหมืองที่เคยช่วยเหลือตนถูกตำรวจยิงเสียชีวิตเพราะเข้าไปช่วยกุลีจีนที่ถูกตำรวจจับจากการมีเรื่องปะทะกับลูกเรือชาวประมง รวมถึงแรงงานจีนอีกหลายคนที่ไปชุมนุมขอให้ตำรวจปล่อยตัวกุลีจีนที่ถูกจับดังเช่นที่ปล่อยตัวลูกเรือชาวประมง ด้วยความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมของเหล่าแรงงานจีนและความสะเทือนใจที่ต้องเสียผู้มีพระคุณไป ทำให้หวางตัดสินใจช่วยเหลือพี่น้องชาวจีนที่เป็นแรงงานกุลีที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ตั้งกลุ่มคนออกปล้นนายเหมืองเหล่านั้นเพื่อนำเงินทองและทรัพย์สินมาให้แก่ชาวจีนที่ถูกเอาเปรียบ โดยมีหวางเป็นหัวหน้ากลุ่มนำปล้นนายเหมืองที่ร่ำรวยและเอาเปรียบแรงงานจีน ดังตัวอย่างว่า

หวางมองดูสมัครพรรคพวกที่ชุมนุมกันอยู่ด้วยสายตาหม่นมัว ก่อนเอ่ยด้วยน้ำเสียงที่เศร้าหมอง

"วันนี้พวกเราหลายคนได้จากไปอย่างกล้าหาญ และหลายคนได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้อย่างทะนงองอาจ โดยแท้จริงพวกเราต้องการเพียงความถูกต้องยุติธรรมจากนายเหมืองที่คดโกง ไม่ยอมจ่ายค่าแรงแก่พวกเรา รวมทั้งหักปี้เพิ่มขึ้น แต่เรากลับถูกพวกนายเหมืองว่าจ้างผู้คนมาปราบปรามอย่างรุนแรง วันนี้อีกเหมือนกัน ที่พี่น้องกุลีซึ่งไม่ได้รับความเป็นธรรมจากที่ต่าง ๆ เดินทางมาสมทบเพื่อขอความช่วยเหลือ ซึ่งเวลานี้เราคงไม่สามารถนิ่งดูดายให้พี่น้องของพวกเราล้มตายไปเปล่า ๆ หรือถูกพวกนายเหมือคดโกงน้ำพักน้ำแรงไปอย่างซึ่งหน้าได้...คืนนี้ เราจะบุกบ้านนายเหมืองในแถบนี้ทุกหลัง เพื่อแก้แค้นแทนเหล่าผู้กล้า และนำความยุติธรรมมาให้พี่น้องที่ถูกคดโกง"

สิ้นเสียงของหวาง เหล่าคนที่ชุมนุมอยู่ต่างโห่ร้องและชูคบเพลิงในมือพร้อมกัน

"ปล้นไอ้คนคดโกง แก้แค้นให้ผู้กล้า"

หวางตะโกนก้องและชูปืนยาวในมือขึ้นเหนือศีรษะ แสงจากคบจับใบหน้าที่เคร่งเครียดของเด็กหนุ่ม ดูเข้มขลังน่าสะพรึงกลัว

(พิมานแพร, 2560: 278)

นวนิยายเรื่อง กุหลบจีน นำเสนอฉากชีวิตของเฉินอี้น้องชายเฉินจงเจ้าของคาสิโนมังกรทองที่มาเก๊า เฉินอี้มาลาเฉินจงเพราะถูกหลินเจียพี่สะใภ้ใส่ร้ายว่าเป็นคนมาก่อกวนและสร้างความเสียหายให้แก่คาสิโนมังกรทอง และเฉินอี้ต้องเดินทางออกจากมาเก๊าด้วยความรู้สึกเจ็บปวดและเป็นห่วงพี่ชาย แม้จดหมายที่สั่งให้เฉินอี้ออกจากมาเก๊าจะมีตราประทับดอกกุหลาบประจำตัวพี่ชายประทับมาด้วยก็ตามและเฉินอี้ต้องการพบพี่ชายของตนอีกสักครั้งเพราะพี่ชายถูกหลินเจียพาไปหลบซ่อนตัวจากผู้คนเพื่อไม่ให้ใครติดต่อเฉินจงที่ประสบอุบัติเหตุจนพิการเดินไม่ได้ และยึดอำนาจดูแลคาสิโนมังกรทองแทนเฉินจงให้เฉินอี้นำตราประทับดอกกุหลาบที่เป็นตัวแทนและสัญลักษณ์แห่งอำนาจของเฉินจงไปด้วย เป็นฉากสนทนาของเรื่องที่เกิดขึ้นของสองพี่น้องที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอารมณ์ของตัวละคร โดยตัวละครเฉินจงจะเป็นคนนำพาและคลี่คลายชาติกำเนิดของตัวละครเอกรอเจอร์ชาน ในเหตุการณ์ต่าง ๆ และมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินเนินเรื่อง ดังตัวอย่าง

“ผมคิดว่าพี่คงไม่รู้เรื่องราวภายนอก” ชายหนุ่มกลืนความรู้สึก “และไม่รู้เรื่องจดหมาที่หลินเจีย แอบอ้างชื่อพี่และเผยแพร่ออกไปในวงการ”

ดวงตาหมองของผู้เป็นพี่ชายหม่นมัวลง

“หลิน เจีย กล่าวหาว่าผมใช้คนมาก่อกวน ‘มังกรทอง’ หล่อนเรียกร้องให้ผมขอขมา เลิกล้มกิจการ ‘หงส์หยก’และเดินทางออกจากมาเก๊า” ปล่อยเสียงของชายหนุ่มขาดเป็นห้วง ๆ “ผมรู้ทั้งจดหมายฉบับนั้นที่พี่ใหญ่ไม่ได้เห็นชอบด้วยแม้แต่น้อย เพราะถึงแม้จะมีตราดอกกุหลาบที่หัวแหวนของพี่ประทับ แต่ก็ปราศจากรอยเลือดที่ใช้แทนหมึก แต่ผมก็ยินดีที่จะทำตามข้อเรียกร้องของหลิน เจีย ทุกอย่าง เพียงเพื่อแลกกับสิ่งเดียวที่มีค่าอย่างยิ่งยวดสำหรับผม นั่นคือการได้พบกับพี่ชายใหญ่เป็นครั้งสุดท้าย”

หยาดน้ำใส ๆ หล่อรื้นขอบตาของเฉิน จง พร้อมกับเสียงตบประตูเตือน

“ผมคงต้องไปแล้ว” น้องชายก้มหน้า “และขอโทษที่ผมไม่สามารถปกป้องดูแลพี่ได้”

คนเจ็บรั้งมือน้องชายที่ค่อย ๆ คลายออกไว้ และพยายามกระดิกนิ้วนางข้างขวาที่สวมแหวนลายดอกกุหลาบ

“พี่ต้องการอะไรหรือครับ” เขาสงสัย เฉินจงกะดิกนิ้วแรงขึ้น

“พี่จะประทับตราจดหมายถึงใครอีกหรือครับ” เฉิน อี้ปริ่มความรู้สึกเจ็บปวด คนเจ็บกรอกตาแสดงอาการปฏิเสธ

“ถ้างั้น...”ชายหนุ่มเลื่อนมือไปแตะแหวนวงนั้น เฉินจงหลับตาแทนคนตอบรับ “แต่ว่า...” เฉิน อี้ อึกอัก

พี่ชายที่ผงกศีรษะเป็นเชิงยืนยันการตัดสินใจของตนเอง น้องชายยังลังเลกระทั่งเสียงตบประตูดังขึ้นเป็นครั้งที่สอง เฉิน อี้ จึงใช้มือกุมพี่ชาย และอีกมือหนึ่งรูดแหวนวงนั้นออกจากนิ้วมือที่ผ่ายผอม...ผู้สร้างตำนาน’มังกรทอง’ลืมตาขึ้นมองดูน้องชายเต็มตา เหมือนจะจารึกไว้ในความทรงจำเป็นครั้งสุดท้าย ก่อนจะเบือนหน้าไปทางอื่น

เฉิน อี้ กำแหวนไว้ในมือแน่น ก่อนก้มศีรษะลงแสดงความเคารพพี่ชายและหันหลังกลับ เดินจากไปอย่างเชื่องช้า

(กุหลาบจีน, 2549: 289-290)

เรื่องสั้น ตรันวันตรุษ นำเสนอความรู้สึกของตัวละคร คือ ตรัน ที่มีความลำบากแม้ในวันตรุษจีนมาถึง ตรันก็ไม่มีเงินทองมากพอที่จะจัดของไหว้ได้มากมายมีเพียงเป็ดไก่ที่เหลืออยู่อย่างละตัวสองตัว ไม่มีเงินใส่ซองอั่งเปาให้แก่ลูกสาว ความรู้สึกเศร้าและเป็นทุกข์กับการไม่มีกินมีใช้จนต้องเอาชุดป้านชาใบเก่าไปขาย ตรันหวังว่าสักวันหนึ่งเขาจะมีเงินซื้อชาดี ๆ มาไว้ดื่มและหวังว่าสักวันจะมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม ดังตัวอย่าง

> ตรันค่อย ๆ ประคองป้านน้ำชาขึ้นมาอย่างอาวรณ์และปวดร้าว ป้านน้ำชาเก่าแก่ใบนี้อาจไม่มีค่าพอที่จะทำให้แกมั่งมีขึ้นในฉับพลันทันที แต่อย่างน้อยที่สุดมันก็คงทำให้เอิงได้มีของขวัญในวันตรุษบ้าง
>
> ตรันรู้ว่าเองเองมิได้มุ่งหวังที่จะได้รับของมีค่ามากมายจากพ่อในวันสำคัญนี้ แต่อย่างน้อยหล่อนก็ควรจะได้อะไรเป็นพิเศษบ้าง เหมือนเช่นที่เคยได้รับมาทุก ๆ ปีตลอดเวลาที่หล่อนได้เกิดมา
>
> สิ่งใดในโลกนี้จะมีค่าสำหรับลูกเท่ากับความรัก ความเมตตา และปรารถนาดีของพ่อแม่ที่มีต่อตนนั้นไม่มีอีกแล้ว
>
> 60 เรื่องสั้น ประภัสสร เสวิกุล, 2555: 121)

เรื่องสั้น ตี๋น้อย นำเสนอชีวิตตัวละคร ตี๋น้อย ผ่านฉากที่บรรยายถึงความเจ็บปวดและทุกข์ใจรวมทั้งผิดหวังในตนเอง ที่ไม่กล้าพอจะขัดคำสั่งพ่อแม่ไม่ให้ตี๋น้อยเรียนหนังสือ ทั้งที่ตี๋น้อยอยากเรียนหนังสือ ตี๋น้อยอยากให้พ่อแม่สนับสนุนและเห็นความสำคัญของการเรียนหนังสือในโรงเรียนภาษาไทยแม้ว่าเขาจะเป็นลูกคนจีน ดังตัวอย่าง

> เด็กหนุ่มมีความเจ็บช้าลึกๆ รู้สึกผิดหวังในตัวเองที่ไม่กล้าจะขัดขืนดึงดันกับพ่อแม่เมื่อแกสั่งเรียบ ๆ ให้เขาออกจากโรงเรียนที่เขารัก ในความเห็นของพ่อแม่นั้นไม่เคยที่จะเห็นความสำคัญของการศึกษาเล่าเรีย
>
> “เรียนไปทำไมหนังสือไทย”
>
> พ่อตะโกนออกมาจากแผงขายกาแฟ
>
> “อีกหน่อยมึงก็กลายเป็นคนไทย ลืมภาษาจีน ลืมประเพณีจีนแล้วก็มีเมียเป็นคนไทย”
>
> แม่มองดูเขานิดหนึ่งด้วยสายตาที่ปลอบโยน แต่ก็เพียงนิดเดียวเท่านั้น
>
> “อย่างดีมึงก็เป็นเสมียนจนๆ ไม่พ้นแบมือขอเงินกูอีก”

> ทุกสิ่งทุกอย่างมันเกิดขึ้นและจบลงอย่างรวดเร็วจนเขาตั้งตัวไม่ทัน และเมื่อเปิดเทอมใหม่เขาก็เพียงแต่มองเพื่อน ๆ แต่งชุดนักเรียนเดินผ่านหน้าร้านไปอย่างเหงา ๆ และว้าเหว่
>
> (รวมเรื่องสั้นซิ้มใบ้, 2537: 14)

กลวิธีการนำเสนอผ่านฉากในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ปรากฏ 2 ลักษณะ ได้แก่ ฉากที่ใช้ภูมิหลังประวัติศาสตร์ ได้นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ เหตุการณ์บ้านเมือง สภาพสังคม ความเป็นอยู่ของยุคสมัยที่เกิดเรื่องราวเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจข้อเท็จจริงในแง่มุมที่เกิดขึ้นในสังคมช่วงเวลาหนึ่งๆ ที่มีผลกระทบต่อต่อคนในสังคมทั้งในแง่จิตใจและการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน และฉากที่แสดงถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ผู้อ่านจะได้ทราบถึงอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครที่ได้รับผลจากเหตุการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เกิดขึ้นมีผลต่อความคิด พฤติกรรมและบุคลิกของตัวละคร ทั้งนี้ผู้วิจัยยังพบว่าประภัสสร เสวิกุลมีกลวิธีการนำเสนอด้วยภาษาที่เรียบง่าย ฉากต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและอารมณ์ของตัวละครได้อย่างเหมาะสม ทำให้เรื่องน่าติดตามและชวนอ่านเป็นอย่างยิ่ง

4.7 กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแก่นเรื่อง

แก่นเรื่อง คือสาระสำคัญหรือแนวคิดที่ผู้แต่งมีต่อชีวิต หรือสารที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อให้ผู้อ่านทราบ ในนวนิยายและเรื่องสั้นแต่ละเรื่องจะมีสารัตถะให้ผู้อ่านได้เข้าใจชีวิตเพิ่มขึ้นนอกจากการได้รับความเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว ซึ่งปรากฏตั้งแต่ต้นเรื่องจนถึงปลายเรื่อง เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกันตั้งแต่โครงเรื่อง ฉาก ตัวละคร บทสนทนาและส่วนประกอบอื่น ๆ ล้วนเป็นสิ่งที่แสดงแก่นเรื่องทั้งหมด ทำให้ผู้อ่านทราบว่า มีใคร ทำอะไรและมีผลอย่างไร รวมทั้งเป็นวิธีการที่ผู้แต่งได้ถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเองมาสู่ผู้อ่าน แก่นเรื่องจึงเป็นเหมือนจดมุ่งหมายในการเขียนของผู้แต่งที่กำหนดไว้ในเรื่อง

วรรณกรรมที่แต่งโดยประภัสสร เสวิกุล กำหนดสาระที่เป็นแก่นสารของเรื่องขมวดไว้ในชื่อเรื่อง เช่น ไชน่ามูน สำเภาทอง พิมานแพร กุหลาบจีน เด็กชายมะลิวัลย์ ตี๋น้อย ศาลเจ้า ซิ้มใบ้ ตี๋น้อยตรันวันตรุษ สาระแต่ละเรื่องสื่อวิถีจีนเก่าจีนใหม่ในแต่ละปริบท เช่น ชื่อเรื่องสำเภาทอง ผู้แต่งตั้งชื่อเรื่องตามแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่องโดยใช้คำเปรียบเทียบกับชีวิตของตัวละครสำคัญ ผู้แต่งเปรียบเทียบชีวิตของตั๋งตัวละครเอกเป็นดั่งสำเภาเรือจีน ที่ต้องฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคชีวิตในการบริหารงานบริษัทก่อสร้างของพ่อที่ทิ้งไว้พร้อมทั้งหนี้สินและการขาดทุน ชีวิตของตั๋งเป็นดั่งเรือสำเภาลำใหญ่ที่ต้องฝ่าคลื่นลมของภาวะเศรษฐกิจและการขาดเงินทุนในการดำเนินกิจการของครอบครัว

ประสบความสำเร็จและดำเนินกิจการต่อไปได้ ดั่งเช่นสำเภาเรือที่จอดถึงฝั่งอย่างมั่นคงปลอดภัย หรือชื่อเรื่องเด็กชายมะลิวัลย์ ผู้แต่งนำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามชื่อตัวละครสำคัญ คือ เด็กชายมะลิวัลย์ ถ่ายทอดสภาพความเป็นไปของผู้คนในกรุงเทพฯหลังสงครามโลกครั้งที่สองเพิ่งยุติลงใหม่ๆ โดยมีย่านเสาชิงช้าซึ่งเป็นเสมือนศูนย์กลางของกรุงเทพฯในเวลานั้น จำลองชีวิตความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจ คตินิยมและความเชื่อต่าง ๆ ของคนไทยและคนจีนที่อยู่ร่วมกันในตรอกแคบ ๆแห่งหนึ่งของเสาชิงช้าเมื่อประมานห้าสิบกว่าปีที่แล้ว หรือในชื่อเรื่องซิ้มใบ้ ผู้แต่งนำเสนอแก่นเรื่องหรือแนวคิดสำคัญของเรื่องโดยใช้ชื่อเรื่องเปรียบเทียบกับชีวิตของตัวละครสำคัญคือหญิงชราชาวจีนที่เป็นใบ้ นำชีวิตของซิ้มใบ้เป็นลูกสาวคนจีนเกิดมาพิการเป็นใบ้ ครอบครัวไม่ให้ความสำคัญถูกจับให้แต่งงานออกเรือนไปกับชายที่มีความคิดว่านางจะให้ความสุขทางเพศพิเศษกว่าคนปกติ พ่อแม่ไม่ต้องการให้อาซิ้มอยู่ในครอบครัว เมื่อมีลูกสามีก็ไม่ดูแลเมื่อลูกป่วยก็ไม่มีเงินไปรักษาจนลูกต้องเสียชีวิตไป จะเห็นได้ว่าในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล มีการกำหนดสาระที่เป็นแก่นสารของเรื่องขมวดไว้ในชื่อเรื่อง จากการวิเคราะห์นวนิยายและเรื่องสั้นของ ประภัสสร เสวิกุล ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวน 22 เรื่อง ผู้วิจัยพบวิธีประกอบสร้างผ่านแก่นเรื่องที่นำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของ ประภัสสร เสวิกุล มีประเด็นต่อไปนี้

1. แก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต
2. แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว
3. แก่นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ
4. แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

4.7.1 แก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

ในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ได้สอดแทรกแนวทางการดำเนินชีวิตไว้ในเนื้อเรื่องเป็นแนวคิดให้กับผู้อ่านสำหรับการใช้ชีวิต ใช้ชีวิตอย่างไม่ฟุ่มเฟือย ยึดมั่นความดีและมีความอดทนต่อความลำบากซึ่งจะทำให้ชีวิตมีสุขไม่พบกับความทุกข์ แก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่เรื่อง ลอดลายมังกร ม่านมรสุม สำเภาทอง ซิงตึ้ง พมานแพร ไชน่ามูน ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน ตี๋น้อย ซิ้มใบ้ ครีบหัก บ้านชายดง ตรันวันตรุษ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่องสำเภาทอง แก่นเรื่องให้แง่คิดความขยันมั่นเพียร มานะบากบั่น ยึดมั่นทำความดีและกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนสั่งสอนลูกหลานให้มีความอดทนต่อความยากลำบาก ไม่เกี่ยงงาน ต่อสู้กับโชคชะตาทั้งดีและร้าย ดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

“..อาแปะจนๆคนนั้นจะกลายเป็นมหาเศรษฐีที่ร่ำรวยอย่างอาก๋งไปได้อย่างไง”

“เป็นไปได้สิลูก” บิดาตอบด้วยน้ำเสียงที่แสดงความภาคภูมิใจ

“ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ย่อมสามารถเป็นไปได้ทั้งนั้น ถ้าเรามีความพยายาม มีความบากบั่นไม่ย่อท้อ และมีความตั้งใจจริงโดยไม่กังวลต่ออุปสรรคต่าง ๆ นานา”

“จริงหรือฮะแม่” เขาหันไปทางมารดา “เป็นไปได้หรือฮะที่คนเราจะรวยได้ด้วยการซื้อเสื้อผ้าเก่า ๆ”

“ได้ซิจ๊ะ”มารดายืนยัน “นอกจากความมานะอุตสาหะและความอดทนแล้ว ก๋งยังรู้จักอดออมเก็บเล็กผสมน้อย เงินที่ได้จากการซื้อขายเสื้อผ้าพวกนั้นไปลงทุนในกิจการอย่างอื่นค่อยเป็นค่อยไปจนแตกดอกออกช่ออย่างที่ตั๋งเห็นอยู่นี้ไงล่ะจ๊ะ”

“และก๋งก็ไม่เคยลืมความยากลำบากครั้งที่ลงเรือสำเภามาจากเมืองจีนในครั้งกระนั้น และเล่าเรื่องให้พ่อฟังอยู่บ่อย ๆ เมื่อสร้างบ้านหลังนี้ขึ้นพ่อจึงนำสำเภาจำลองนี้มาตั้งไว้เพื่อเป็นเครื่องรำลึกถึงอาก๋งและการก่อสร้างตัวในเมืองไทยที่เริ่มต้นจากการเดินทางรอนแรมมาในเรือสำเภา”

“ทำไมพ่อไม่เคยเล่าเรื่องเก่า ๆ ของก๋งให้ผมฟังมาก่อนล่ะครับ” เขาเงยหน้าขึ้นมอง

“เพราะพ่ออยากให้ตั๋งรู้เรื่องราวของอาแป๊ะซื้อเสื้อผ้าเก่าแลกข้าวตังมากกว่าเรื่องของเศรษฐี อยากให้ตั๋งรู้จักเขาที่มีชีวิตประสบความสำเร็จอย่างสูงแล้ว ถ้าตั๋งไม่เริ่มจากบันไดขั้นแรกตั๋งก็จะไม่มีวันก้าวขึ้นไปสู่ก้าวที่สูงขึ้นไปได้”

(สำภาทอง, 2541: 23-24)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแก่นเรื่อง ในเรื่องของการมีความพยายาม มีความบากบั่นไม่ย่อท้อ และมีความตั้งใจจริงโดยไม่กังวลต่ออุปสรรคของอาก๋งของตั๋งที่เดินทางมาจากเมืองจีนด้วยเรือสำเภาไม่มีเงินทองติดตัว มีความมานะอุตสาหะและความอดทนเริ่มจากการทำงานเล็กน้อยอย่างซื้อเสื้อผ้าเก่ารู้จักอดออมจนมีเงินไปลงทุนทำอย่างอื่นจนร่ำรวยได้เป็นเศรษฐี และพ่อของตั๋งที่รับคำสอนเรื่องราวเล่านี้มาจากก๋งก็นำมาสั่งสอนบอกเล่าต่อให้กับตั๋งลูกชาย เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตต่อไปและไม่ลืมความยากลำบากของบรรพบุรุษ ที่กว่าจะสร้างเนื้อสร้างตัวขึ้นมาจนร่ำรวยต้องผ่านความยากลำบากอะไรมา

ในนวนิยายลอดลายมัง นำเสนอแก่นเรื่องความซื่อสัตย์ของเหลียง สือพาณิชย์ ในการทำการค้าแม้ว่าตนเองจะขาดทุนแต่จะไม่ยอมเสียชื่อเสียงและมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าและงานที่ตนเองทำ ความซื่อสัตยสุจริตเปนคุณธรรมสำคัญที่คนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนยึดถือ ดังตัวอย่างว่า

หลังจากเก้าเดือนผ่านไป สินค้าที่ปู่สั่งจากเมืองนอกก็มาถึงในสภาพที่ชำรุดเสียหายเกือบครึ่งหนึ่ง จำนวนที่เหลืออยู่ก็ไม่เพียงพอที่จะส่งให้ลูกค้าทุกเจ้า ปู่จึงใช้วิธีส่งของให้ลูกค้าในกรุงเทพฯ จนครบก่อน พร้อม ๆ กับวิ่งเต้นกู้ยืมเงินธนาคารที่เป็นตัวแทนส่งเงินปู่ไปซื้อสิน ค้าเมืองนอกมากว้านซื้อของของตัวเองจากร้านค้าในกรุงเทพฯ ส่งไปให้ลูกค้าต่างจังหวัด

กิจการสั่งสินค้าเข้ามาขายของปู่ขาดทุนย่อยยับ แต่ปู่ถือคติว่าข้าวของเงินทองเมื่อหมดไปหากยังพอมีกำลังอยู่ก็อาจหาใหม่มาทดแทนได้ แต่ชื่อเสียงและความไว้วางใจ หากสูญสิ้นลงแล้วทั้งชาตินี้ก็ไม่มีทางที่จะสร้างขึ้นมาได้ใหม่

(ลอดลายมังกร, 2542: 10)

แก่นเรื่องจากนวนิยายม่านมรสุม แสดงให้เห็นความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณของชาวไทยเชื้อสายจีนผ่านตัวละครเอกคือกู้ ความกตัญญูเป็นคตินิยมของคนจีนที่สั่งสอนให้ลูกหลานชาวจีนและชาวไทยเชื่อสายจีนยึดถือปฏิบัติ ตัวละครกู้แสดงความกตัญญูต่ออาแปะซุงคนที่ช่วยเหลือกู้กับอ๋วงเมื่อครั้งแรกที่เดินทางมาจากบางปะอินเพื่อหางานทำในกรุงเทพฯ อาแปะซุงให้ที่พักให้เงินและฝากงานกับเฒ่าแก่เส็งจนกู้สามารถมีเงินเดือน จึงนำเงินเดือนที่ได้ไปให้ซุงใช้เดือนละ 20 บาททุกเดือนเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณที่แปะซุงช่วยเหลือตน ดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

ผู้เฒ่าซุงทอดสายตาดูเด็กชายอย่างปราณี “แค่เจ้ามีแก่ใจแวะมาหาข้าก็พอใจแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องเอาเงินทองมาให้หรอก เจ้าเองก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายอยู่อีกมาก”

“ไม่เป็นไรหรอกครับ” กู้ยิ้มเห็นฟันขาว “อันที่จริงแล้วเงินนี้ก็จำนวนเป็นเพียงน้อยนิดเท่านั้นคุณลุงรับไว้ด้วยเถอะครับ”

“ถ้าเจ้าตั้งใจมั่นเหมาะเช่นนั้น ข้าก็ไม่อาจขัดใจเจ้า” ผู้เฒ่าพยักหน้าและยัดธนบัตรใบละ 20 บาท ที่ถืออยู่ในมือลงในกระเป๋ากางเกง

(ม่านมรสุม, 2541: 46)

จากการศึกษาแก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต พบว่าประภัสสร เสวิกุล ได้สอดแทรกแนวทางการดำเนินชีวิตไว้ในเนื้อเรื่องเป็นแนวคิดให้กับผู้อ่านสำหรับการใช้ชีวิต แสดงให้เห็นถึงการแสดงออกถึงความเป็นจีนในเรื่องของการยึดมั่นความดีมีความกตัญญูและมีความอดทนต่อความลำบากซึ่งจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ

4.7.2 แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว

แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ได้นำเสนอเนื้อหาและแก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวโดยตรง โดยแสดงให้เห็นถึงปัญหาในครอบครัว ความสัมพันธ์และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัวก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ ทำให้เกิดความวุ่นวายในครอบครัว แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ได้แก่เรื่อง ลอดลายมังกร ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน ซิงตึ้ง กุหลาบจีน รองเท้าไม้ตี๋น้อย ซิ้มใบ้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยาย ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน เสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวโดยเฉพาะความสัมพันธ์ของสามีภรรยา โดยพ่อของจุ๊นพาผู้หญิงบาร์เข้ามาอยู่ในบ้านในฐานะเมียน้อยโดยไม่เกรงใจและให้เกียรติภรรยา ทำให้แม่ของจุ๊นทนไม่ได้และต้องออกจากบ้านไป ดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

> แม้แม่จะเป็นคนไม่มีปากมีเสียงและอดทนกับพ่อเป็นอย่างมากในทุก ๆ เรื่อง แต่ก็มีอยู่เพียงเรื่องเดียวที่แม่ไม่สามารถที่จะอดทนได้อีกต่อไปนั่นก็คือการที่พ่อจะพาเมียใหม่เข้ามาอยู่ในบ้าน... เมื่อผมกลับจากโรงเรียนในเย็นวันหนึ่งก็ได้ยินเสียงแม่กับพ่อทะเลาะกันเอ็ดอึง
>
> “จำใส่กะโหลกไว้บ้างซิว่าฉันเป็นคนหาเลี้ยงทุก ๆ คนในบ้านนี้ตอนที่ลำบากลำบนก็ฉันตีนถีบปากกัดงก ๆ อยู่คนเดียว ครั้งพอมีพอกินขึ้นมาจะหาความสุขส่วนตัวบ้างทำไมเธอถึงต้องมาเอะอะโวยวาย”
>
> “คุณจะหาความสุขนอกบ้านยังไงร้อยวันพันปีฉันเคยพูดอะไรที่ไหน...” แม่ส่งเสียงดัง ซึ่งทำให้ผมเดาว่าคงจะดื่มเหล้าขาวหรือเซี่ยงซุนเข้าไปมากพอสมควร
>
> “...แต่การที่คุณจะเอาอีนังผู้หญิงกวางตุ้ง อีผู้หญิงช็อกกะรีคนนั้นเข้ามาอยู่ร่วมชายคาเดียวกัน มันเป็นเรื่องอัปรีย์สีกระบาลที่ฉันทนต่อไปไม่ได้อีกแล้ว”
>
> “เธอดูถูกเพ็ญ แล้วก็ดูถูกฉันมากเกินไป...”
>
> พ่อเอ็ดตะโรลั่น
>
> (ขอหมอนใบนั้น...ที่เธอฝันยามหนุน, 2540: 28-29)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ชายชาวไทยเชื้อสายจีนถือว่าตนเองเป็นใหญ่เป็นคนที่หาเลี้ยงครอบครัว มักอ้างสิทธิความเป็นสามีที่ต้องหาเงินเลี้ยงครอบครัว และการมีเมียหลายคนเป็นค่านิยมที่ได้รับมาจากผู้ชายชาวจีน การมีภรรยามากถือเป็นเรื่องดีแต่ในสังคมไทยการมีภรรยาน้อยถือเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง เป็นการไม่ให้เกียรติภรรยาตน อีกทั้งยังสร้างปัญหาความสัมพันธ์ใน

ครอบครัว และการที่แม่ของจุ๊นไม่ยอมทนอยู่ต่อไปและออกจากบ้านมาเป็นการแสดงการปฏิเสธค่านิยมการมีภรรยามากของผู้ชายชาวจีนในสังคมไทยด้วย

ในเรื่องสั้น รองเท้าไม้ นำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวระหว่างกู๋และพ่อกับแม่ถูกครอบครัวกีดกันจากหญิงคนรักชาวจีน เพราะหญิงสาวเป็นฝ่ายปฏิวัติทำให้พ่อกับแม่ของกู๋ทัดทานและสั่งห้ามให้กู๋ซึ่งเป็นลูกชายคนเดียวคบกับหญิงสาวคนดังกล่าว จนสร้างความเสียใจและความขัดแย้งของกู๋ผู้เป็นลูกชายกับผู้เป็นพ่อและแม่ ดังความว่า

> “ป้าสองซึ่งเลี้ยงดูฉันมาตั้งแต่เล็ก แอบเล่าให้ฟังว่า ตอนที่กู๋ไปเรียนหนังสือที่เมืองจีนนั้น ได้รักใคร่ชอบพอกับผู้หญิงในตำบลเดียวกันคนหนึ่ง แต่ทางผู้ใหญ่ฝ่ายเราไม่เห็นด้วย เพราะผู้หญิงคนนั้นเป็นนักศึกษาฝ่ายปฏิวัติ ความขัดแย้งในระหว่างกู่กับตาและญาติๆ รุนแรงจนถึงขั้นกู๋ตัดสินใจที่จะสละทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อผู้หญิงที่ตนรัก เป็นเหตุให้ตาล้มเจ็บ กระทั้งตาตาย กู๋จึงหนีกับไปเมืองจีนอีกครั้ง
>
> ขณะนั้นไฟปฏิวัติกำลังลุกโหมในประเทศจีน กู๋กลับไปที่นั่นอย่างคนหนุ่มที่เปี่ยมไปด้วยความหวังอันโชติช่วงและความรักที่เร่าร้อน แต่ระยะหลายปีที่กู๋จากมาประกอบกับการติดต่อสื่อสารที่ไม่ประติดปะต่อทำให้ผู้หญิงของกู๋แต่งงานไปกับหนุ่มนักปฏิวัติ
>
> วันหนึ่งมีข่าวมาจากเมืองจีนว่า สามีของของผู้หญิงที่กู๋รักเสียชีวิตและหล่อนรอคอยการกับไปของกู๋ ข่าวนี้ทำให้กู๋เปลี่ยนไปเป็นคนละคน กู๋ตัดผม โกนหนวดเครา และแต่งเนื้อแต่งตัวเรียบร้อยพูดคุยยิ้มหัวกับพี่น้องอย่างมีความสุข และความหวังที่จะเดินทางไปไปแต่งงานและอยู่กินกับผู้หญิงคนนั้นที่ชัวเถา แต่ความตั้งใจของกู๋ได้รับการคัดค้านอย่างเต็มที่จากยาย ซึ่งต้องการให้ลูกชายคนเดียวของครอบครัวเป็นผู้สืบสกุลและรับช่วงกิจการงานต่าง ๆ ในเมืองไทย ทั้งคู่มีปากเสียงกันอย่างรุนแรงถึงขั้นที่ยายประณามว่ากู๋เป็นคนทำให้ตาตาย และขู่ที่จะฆ่าตัวตายตามไปอีกคนหากกู๋ยังดึงดันที่จะไปให้ได้ และนี้เองเป็นจุดที่ทำให้กู๋ต้องตัดสินใจครั้งสำคัญในชีวิตในการเลือกเอาระหว่างการกลัวถูกกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญูกับความรักที่ปรารถนาและรอคอยมา”
>
> (รองเท้าไม้, 2536: 65-66)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการนำเสนอถึงความเป็นจีนในเรื่องของครอบครัวคนจีนที่ให้ความสำคัญกับลูกชายที่จะต้องมีหน้าที่สืบทอดกิจการของครอบครัว การบอกเล่าเรื่องราวผ่านการเล่าเรื่องของหลานกู๋ โดยแสดงให้เห็นถึงปัญหาในครอบครัว ความสัมพันธ์และความขัดแย้งที่

เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัวระหว่างตา ยาย และตัวกู๋จนเกิดเป็นปัญหาใหญ่ทั้งการถูกกีดกันความรักจากพ่อแม่ การถูกประณามว่าเป็นคนทำให้ตาตายจากผู้เป็นแม่ จนทำให้กู๋ซึ่งเป็นลูกชายต้องตัดสินใจเลือกระหว่างความรักกับความกตัญญู เพราะหากเลือกความรักก็จะถูกหาว่าเป็นคนอกตัญญูทำให้พ่อตายและแม่จะขู่ฆ่าตัวตายอีก ซึ่งคนจีนให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับเรื่องความกตัญญูต่อพ่อแม่ จึงเป็นแก่นเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาครอบครัวโดยตรง

4.7.3 แก่นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

แก่นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจแสดงให้เห็นทั้งเศรษฐกิจที่ดีมีการค้าขายลงทุนได้กำไรหรือแสดงให้เห็นถึงสภาวะเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ เพื่อเป็นการเดินเรื่องของตัวละครคนจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นได้แก่เรื่อง สำเภาทอง ลอดลายมังกร พิมานแพร ไชน่ามูน เด็กชายมะลิวัลย์ ม่านมรสุม บ้านชายดง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง สำเภาทอง เป็นการนำเสนอสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่ตัวละครดำเนินเรื่องทั้งปัญหาและการแก้ปัญหาตัวของตัวละครเอก ที่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนอย่างตั๋งตัวละครเอกของเรื่องในการนำพาธุรกิจก่อสร้างของครอบครัวผ่านพ้นวิกฤติเศรษฐกิจยุคฟองสบู่ที่ประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ.2540 ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ทั้งพ่อค้า ประชาชน นักธุรกิจ นักลงทุน ขาดทุนและเป็นหนี้กันมากมายในช่วงเวลานั้น ดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

> “ตั๋งคงพอจะรู้ถึงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในบ้านเราตั้งแต่ต้นปีนี้มา” รองผู้จัดการเริ่มต้นเล่า “มันลุกลามเหมือนเหมือนไฟไหม้ป่าและเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ แม้ว่ารัฐบาลจะทุ่มเงินลงไปในการแก้ปัญหาไฟแนนซ์และพยุงค่าเงินบาทเป็นจำนวนมหาศาลก็ไม่สามารถฉุดรั้งเอาไว้ได้ ตรงกันข้ามกลับทำให้สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายลงจนต้องขอความช่วยเหลือจากกองทุนไอเอ็มเอฟ”
>
> “ครับ” เด็กหนุ่มพยักหน้า “แล้วบริษัทก่อสร้างอย่างเราละครับทำไมถึงเจอกับปัญหาพวกนี้ด้วย”
>
> “บริษัทก่อสร้างขนาดใหญ่อย่างปุญญรัตน์อยู่ได้ด้วยการรับงานโครงการใหญ่ๆได้รับผลกระทบอันดับต้น ๆ เพราะคนไม่มีเงินจะมาลงทุนในเรื่องอสังหาริมทรัพย์ เจ้าของโครงการก็ขาดเงินหมุนเวียนไปชำระหนี้ที่กู้มาจากไฟแนนซ์ ส่งผลให้ไฟแนนซ์ขาดสภาพคล่อง ส่วนภาคราชการที่เคยเป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญก็ถูกตัดทอนงบประมานต้องยกเลิกหรือยืดระยะเวลาในการก่อสร้างถนนหนทางและสถานที่ราชการออกไป”
>
> (สำเภาทอง, 2541: 27-28)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกถึงความเป็นจีนผ่านแก่นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจโดยการรับทราบปัญหาและผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจยุคฟองสบู่ จนทำให้บริษัทปุญญรัตน์การช่างของพ่อตั้งขาดทุนจนทำให้พ่อของตั้งกระโดดตึกฆ่าตัวตายไป และตั้งต้องเข้ามาบริหารงานในบริษัทแทนพ่อ และเพื่อจะนำพาบริษัทผ่านวิกฤตนี้ไป ตั้งจึงต้องรับบทบาทหน้าที่ในการเข้ามาแก้ปัญหาของการขาดทุนในครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้แก้ปัญหาของคนไทยเชื้อสายจีนในภาวะเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ ซึ่งตั้งเป็นรุ่นที่ 3 กับการทำธุรกิจรับเหมาก่อสร้างต่อจากพ่อ

ในนวนิยายเรื่อง เด็กชายมะลิวัลย์ แสดงให้การค้าขายของชาวจีนในย่านเสาชิงช้าที่เป็นไปด้วยความยากลำบาก อีกทั้งแสดงในเห็นสภาพเศรษฐกิจของกรุงเทพฯหลังสงครามโลกครั้งที่สองดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

> บ้านเจ๊กแคระมีอาชีพทางปะเตา ส่วนยายเมียที่เราแอบเรียกว่า ‘ซิ้มบ้า’ ซึ่งเป็นคู่ทะเลาะป้าเหวียนขายก๋วยเตี๋ยวหลอดอยู่ตลาดผี ตกเย็นลูกๆเจ๊กแคระจะหิ้วถุงกระดาษบรรจุทอฟฟี่ห่อกระดาษแก้วสีเขียวๆแดงๆบ้าง ลูกโป่งหรือหน้ากากกระดาษบ้าง ไปวางขายตรงลานกว้างหน้าศาลาเทศบาลเสาชิงช้า
>
> ส่วนเจ๊กขายฝรั่งดองที่ผอมแห้งเหมือนผีตายซากและไอโขลกๆตลอดวันนั้นทั้งบ้านดูจะง่วนอยู่กับการดองมะม่วง มะกอก มะดัน ฯลฯ หรือไม่ก้ปอกเปลือกสับปะรด มันแกว มะกอก และควั่นอ้อย ราวกับจะไม่เคยมีเวลาว่าง...เจ๊กขายฝรั่งดองจะเข็นรถออกไปขายวันละสองครั้ง คือตอนเช้ากับหัวค่ำ...ผมชอบดูรถเจ๊กขายฝรั่งดองที่จุดไฟฟฟู่ไว้ตรงตู้กระจกด้านในเวลากลางคืน แสงไฟวับแวมและเคลื่อนที่ไปช้า ๆ ตามแรงเข็นที่ไม่เร่งร้อน อากาศเยือกเย็นด้วยสายลมชื่นรินรำเพยกลิ่นพิกุลและลั่นทมมาจากลานวัดสุทัศน์ฯ...
>
> (เด็กชายมะลิวัลย์, 2562: 63)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นสภาพเศรษฐกิจของกรุงเทพฯย่านเสาชิงช้าหลังสงครามโลกครั้งที่สองจบลงใหม่ ๆ จากการทำมาค้าขายของชาวจีนอย่างเจ๊กแคระและเจ๊กขายฝรั่งดอง จะเห็นได้ว่าชาวจีนทำอาชีพค้าขายและบางคนต้องออกไปค้าขายตอนกลางคืน ภาวะเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่สองมีสภาพอยู่อย่างลำบาก การค้าขายหลังสงครามเป็นไปอย่างยากลำบาก เศรษฐกิจในเมืองไทยหยุดชะงักสังคมไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้ทั้งชาวไทยและชาวจีนมีชีวิตอยู่อย่างลำบาก

4.7.4 แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง แสดงให้เห็นถึงวิถีทางการเมืองการปกครอง แนวทางการปกครองและสถานการณ์ทางการเมืองการปกครอง ที่เกิดขึ้นจริงในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครของเรื่องนำไปสู่ผลกระทบต่อคนในสังคม แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นได้แก่เรื่อง ไชน่ามูน ลอดลายมังกร เหลื่อมไหมลายเหมย บ้านชายดง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

จากนวนิยายเรื่อง ไชน่ามูน นำเสนอแก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองและหลังสงครามโลกครั้งที่สองจบลง ในพื้นที่ประเทศต่าง ๆ ที่คนจีนอพยพไปอยู่อาศัยคือสิงคโปร์และมาลายา ตัวละครชาวจีนแสดงให้เห็นสภาพการเมืองการปกครองประเทศต่าง ๆ เหล่านั้นที่คนจีนจะต้องมีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากเดือดร้อนต้องอพยพไปอยู่ที่ใหม่ ดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

> เด็กหนุ่มชาวจีนร่างผอมสูง หน้าตาเนื้อตัวมอมแมม ผมเผ้ารุงรังแต่งกายด้วยเสื้อผ้าเก่า ๆเต็มไปด้วยรอยประชุนสวมรองเท้าคีบที่ทำจากยางรถยนต์ที่บรรทุกผู้คนและข้าวของเพียบแปล้ เพ่งสายตามองไปยังท่าเรือที่อยู่เบื้องหน้าด้วยดวงตาที่แฝงความมุ่งหวัง
>
> “สงครามสงบแล้ว มีคนจีนในมาลายามุ่งหน้ามาสิงคโปร์กันมาก” ชายแก่ซึ่งอยู่ในสภาพที่ไม่ต่างกันเท่าไหร่ ซึ่งยืนสูบบุหรี่อยู่ข้างๆ เอ่ยด้วยน้ำเสียงเรียบ ๆ “ทั้งที่มาหางานทำเพื่อมีเงินพอประทังชีวิต แสวงหาโอกาสและโชคลาภ และหลีกหนีจากความขัดแย้ง”
>
> เด็กหนุ่มเบนสายตามาทางชายแก่
>
> “เจ้าคงรู้เมื่อตอนญี่ปุ่นยึดครองมาลายา คนจีนร่วมมือกับอังกฤษในการต่อต้านญี่ปุ่น แต่พอสงครามเลิก รัฐบาลมาลายาไม่ยอมรับรู้เรื่องนี้ทั้งกีดกันและจำกัดสิทธิคนจีนไม่ให้มีบทบาทในทางการเมือง การรับราชการ การทำมาหากินแม้กระทั้งที่ดินจะอยู่อาศัย”
>
> “ผมรู้” เขาพยักหน้า
>
> “คนจีนที่เคยเข้าร่วมในการต่อสู้กับญี่ปุ่นกลายเป็นที่เพ่งเล็ง และถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์” น้ำเสียงของชายแก่ขุ่นเครือด้วยความขมขื่น
>
> “ลุงร่วมต่อสู้กับญี่ปุ่นด้วยหรือเปล่า” เด็กหนุ่มถามเบา ๆ
>
> “เปล่า” อีกฝ่ายส่ายหน้า “ข้าแก่เกินกว่าจะแบกปืนหรือรอนแรมหลบ ๆ ซ่อน ๆ ในป่าได้...แล้วเจ้าล่ะ”

“ตอนนั้นผมยังเด็กเกินกว่าจะได้ยิงใครได้” เขาตอบเลี่ยง ๆ

“พ่อแม่ของเจ้าอยู่ที่มาลายาหรือ?” แกชัก

“พ่อแม่ผมถูกพวกญี่ปุ่นฆ่าตายตั้งแต่ตอนที่พวกมันยึดครองมาลายาแรก ๆ” เด็กหนุ่มกล้ำกลืนความรู้สึกบางอย่าง

(ไชน่ามูน, 2558: 114-115)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นแก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในสังคมของตัวละครคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนประสบพบเจอ บทสนทนาของเด็กหนุ่มคนจีนกับชายชราคนจีนที่กำลังเดินทางจากมาลายาไปสิงคโปร์ พูดคุยในเรื่องการจบลงของสงครามการต่อสู้ของกองทัพมาลายูต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์มาลายากับอังกฤษ ความคิดทางการเมืองในหมู่ชาวจีนในมาลายาเริ่มขึ้นใน พ.ศ.2476 เหตุการณ์ในสงครามครั้งนี้ทำให้เด็กหนุ่มเสียพ่อแม่อันเป็นครอบครัวไป เมื่อเหตุการณ์จบลงด้วยชาวมาลายาจำกัดสิทธิคนจีนไม่ให้มีบทบาทในทางการเมือง การรับราชการ การทำมาหากิน ทำให้คนจีนเดินทางออกจากมาลายา และชายชรารวมทั้งตัวเด็กหนุ่มไม่สามารถอยู่ที่มาลายูได้ เพราะจะถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ จึงต้องเดินทางไปสิงค์โปรด้วยความหวังที่จะมีชีวิตใหม่ที่ดีกว่าเดิม

ในนวนิยายเรื่อง ม่านมรสุม แสดงให้เห็นการเมืองการปกครองของไทยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองมีการรัฐประหารเกิดขึ้น และรัฐบาลไทยสมัยนั้นใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมโดยยึดหลัก “ประเทศไทยเพื่อคนไทยเท่านั้น”นโยบายเศรษฐกิจแบบชาตินิยมมีลักษณะกีดกันคนต่างด้าวและทำให้คนต่างด้าวประกอบธุรกิจการค้าได้ยากลำบากขึ้น เช่น การประกาศอาชีพสำหรับคนไทย เป็นต้น ดังนั้นธุรกิจของคนจีนจึงโดนมรสุมอย่างหนักทั้งถูกบังคับโอนกิจการมาเป็นของรัฐ ถูกจับกุม เสียค่าปรับ ดังที่เถ้าแก่กุ้ยร้านขายผ้าในย่านเยาวราชโดนตำรวจจับปรับ เพราะขายผ้าแพงและไม่ทำตามนโยบายรัฐบาลขณะนั้น ดังปรากฏในเนื้อหานวนิยายว่า

“ทั้งหมดหนึ่งพันหนึ่งร้อยบาท” ถ้าแก่กุ้ยบอกด้วยท่าทางนอบน้อมเมื่อเงยหน้าจากรางลูกคิดบนหลังตู้กระจก

“อะไรกัน” นายตำรวจหนุ่มคลายรอยยิ้มบนใบหน้า “ทำไมถึงได้แพงขนาดนี้”

“ผ้าพวกนี้เป็นผ้าที่สั่งเข้ามาใหม่ ต้นทุนสูง” เจ้าของร้านชี้แจง “ก็เลยมีราคาสูงกว่าแต่ก่อน แต่อั๊วก็ลดราคาให้เป็นพิเศษแล้ว”

“เรื่องต้นทุนสูงฟังไม่ขึ้นหรอก” ชัยชนะเปลี่ยนเสียง “ยังไงเถ้าแก่ก็มีความผิดอยู่ดี”

“ผิดเรื่องอะไรครับ” เถ้าแก่กุ้ยถามด้วยความตกใจ

“ผิดในฐานค้ากำไรเกินควร และจงใจไม่ติดป้ายราคาสินค้า”

“แต่อั๊วขายผ้ามาตั้งแต่หนุ่มจนแก่ ไม่เห็นจะต้องปิดป้ายอะไรเลย และการค้าขายก็ได้กำไรนิดหน่อยไม่ได้มากมายอะไร”

“รัฐบาลประกาศให้สินค้าทุกชนิดต้องปิดป้ายราคา” นายตำรวจหนุ่มไม่สนใจ “การฝ่าฝืนในเรื่องนี้มีโทษรุนแรง ถ้าเป็นต่างด้าวก็จะถูกเนรเทศ”

“หมวดช่วยผ่อนปรนบ้างไม่ได้หรือครับ” เถ้าแก่กุ้ยยกมือขึ้นลูบเหงื่อเม็ดโป้งที่หน้าผาก

“ผมทำตามหน้าที่” เขายืนกราน “เดี๋ยวเถ้าแก่ตามผมไปโรงพักด้วย”

(เหลือมไหม ลายเหมย, 2544: 432: 433)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นบริบททางการเมืองในประเทศไทย สถานะของกลุ่มคนจีนในสังคมไทยต้องตกเป็นเหยื่อในการปลุกเร้ากระแสชาตินิยมไทย ในยุคของจอมพล ป. การต่อต้านจีนเน้นที่ประเด็นทางเศรษฐกิจ เนื่องจากกลุ่มชาวไทยเชื้อสายจีนมีบทบาททางเศรษฐกิจของประเทศสูง ประกอบอาชีพที่ต่างชาติทำอยู่ การไม่ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลส่งผลให้การค้าขายของคนจีนในสมัยนั้นยากลำบาก ทั้งยังแสดงให้เห็นสภาพสังคมในบริบทการเมืองการปกครองในช่วงหลังสงครามโลกและประเทศไทยมีการรัฐประหารเกิดขึ้น ยิ่งสร้างความลำบากในการใช้ชีวิตทั้งคนไทยและคนจีนในเมืองไทย

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแก่นเรื่อง โดยศึกษาผ่านองค์ประกอบของนวนิยายและเรื่องสั้นในประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้แต่งนำมาใช้ในนวนิยายทั้ง 22 เรื่อง เป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดเรื่องราวแนวคิดเพื่อความเหมาะสมกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายในการแต่ง เป็นการแสดงทัศนะที่สอดแทรกแนวคิดผ่านโครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา การเล่าเรื่อง ฉากและแก่นเรื่องได้หลากหลาย รวมถึงการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงสภาพจิตใจของตัวละครได้อย่างละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนของประภัสสร เสวิกุล ผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรมในประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้แต่งนำมาใช้ในนวนิยายและเรื่องสั้นทั้ง 22 เรื่อง เป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดเรื่องราวเพื่อความเหมาะสมกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายในการแต่ง เป็นการแสดงทัศนะที่สอดแทรกแนวคิดผ่านการเล่าเรื่อง การกำหนดแนวเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร โครงเรื่อง ฉากและบทสนทนาได้หลากหลาย รวมถึงการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงสภาพจิตใจของตัวละครได้ละเอียดยิ่งขึ้น ทำให้เข้าใจและแสดงให้เห็นสังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนมากยิ่งขึ้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ความเป็นจีนในนวนิยายละเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล และกลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านองค์ประกอบทางวรรณกรรมในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล การวิจัยนี้กำหนดขอบเขตข้อมูล นวนิยาย 10 เรื่อง ได้แก่ เด็กชายมะลิวัลย์ ลอดลายมังกร ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน สำเภาทอง ซิงตึ้ง ม่านมรสุม เหลื่อมไหมลายเหมย กุหลาบจีน พิมานแพร ไชน่ามูน เรื่องสั้น 12 เรื่อง ได้แก่ ตี๋น้อย ศาลเจ้า รองเท้าไม้ ซิ้มใบ้ หมอแมะ โก๊ะ ตรันวันตรุษ บ้านชายดง แผ่นดินใหญ่ครึบหัก ในห้องเงียบ คุณพระคุณเจ้า ประพันธ์โดย ประภัสสร เสวิกุล การวิจัยนี้ใช้แนวคิดชาติพันธุ์ แนวคิดอัตลักษณ์ และแนวคิดองค์ประกอบทางวรรณกรรม

5.1 สรุปผล

ข้อค้นพบตามจุดมุ่งหมายข้อ 1. เรื่อง ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุลพบว่าความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้น 8 ลักษณะ ดังนี้

1) ความเป็นจีนด้านพื้นที่กายภาพ ในทางภูมศาสตร์การเมืองชาวจีนมีมาตุภูมิที่ผืนแผ่นดินจีนใหญ่ขยายอพยพไปสู่เกาะไต้หวัน สิงคโปร์ ฮ่องกง มลายา ไทย และดินแดนโพ้นทะเล การอพยพสู่ดินแดนโพ้นทะเลเกิดขึ้นหลายครั้งจากสงครามภายในและสงครามกับเจ้าอาณานิคมอังกฤษ การอพยพของคนจีนสู่พื้นที่ประเทศไทยมาโดยเรือสำเภาที่อัดแน่น แสดงให้เห็นความยากลำบากที่ต้องต่อสู้ในการใช้ชีวิตในผืนแผ่นดินใหม่คือเมืองไทย อีกทั้งพบการอพยพของชาวจีนไปตั้งรกรากและสร้างอาชีพในพื้นที่ประเทศสิงคโปร์ ฮ่องกง มาเลเซีย พื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่กายภาพที่แสดงให้เห็นความเป็นจีนทั้งในด้านสังคม ประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ความเป็นจีนด้านพื้นที่กายภาพในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล มีพื้นที่แผ่นดินแม่ แผ่นดินใหม่ แผ่นดินเมือง แผ่นดินเหมือง แร่ดีบุกภาคใต้ สวนยางพาราในมลายา เยาวราช สำเพ็ง ย่านธุรกิจในสิงคโปร์ ฮ่องกงและมาเก๊า พื้นที่ดังกล่าวดำรงอยู่ในช่วงเวลาของสงครามอินโดจีนเพื่อปลดปล่อยอาณานิคม ก่อนจะถึงยุคจีนในไทยร่วมสมัยทุนนิยมและโลกาภิวัตน์

2) ความเป็นจีนด้านอุดมการณ์ชาติพันธุ์ ปรากฏวิถีจีนในแผ่นดินแม่อุดมการณ์ชาตินิยมและอุดมการณ์ชาติพันธุ์มีปรัชญาขงจื่อเป็นเสาหลัก นวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล เป็นพื้นที่สนามแสดงการปะทะสังสรรค์ของความสัมพันธ์ในครอบครัวปิตาธิปไตยและปิตาอุปถัมภ์ให้ความสำคัญกับผู้ชายและระบบอาวุโสเป็นอย่างมาก โดยผู้อาวุโสน้อยต้องเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสมากกว่า ผู้ชายทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวและหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว สั่งสอนลูกหลานให้มีความกตัญญูต่อบิดามารดาและบรรพบุรุษ ลูกที่ดีจะต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่ชรา โดยลูกผู้ชายมีหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัวและผู้หญิงก็ต้องดูแลพ่อแม่และเมื่อแต่งงานไปแล้วก็ต้องดูแลญาติพี่น้องของสามีอีกด้วย สำหรับบทบาทของผู้ชายและผู้หญิงสังคมจีนให้ความสำคัญกับผู้ชาย

3) ความเป็นจีนด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมงคลสัญลักษณ์ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นอาณาบริเวณและสถานที่ที่ชาวจีนเชื่อมั่นศรัทธาว่าเป็นแหล่งสถิตของอำนาจพิเศษที่สามารถทำให้เกิดความสุข ความดี ความงาม ความสมหวังและเป็นแหล่งเติมพลังแก่ชีวิต ที่ประสบกับปัญหาหลายประการ เป็นสถานที่มีอำนาจจากสวรรค์อันได้แก่ เทพเจ้า เทพธิดา นางฟ้า เซียน วิญญาณของบรรพชน ประทับเพื่อรับฟังสุขทุกข์ของชนชาวจีนทุกระดับชั้น และพบสัญลักษณ์มงคล คือ มังกร ที่เชื่อว่าคือสัตว์ที่ทรงพลังและศักดิ์สิทธิ์แห่งฟ้าและดิน นวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล เสนอจุดเปลี่ยนทางสังคมทางวัฒนธรรม คือยอมรับวิถีใหม่ของโลกยุคโลกาภิวัตน์สังคมวัตถุนิยม วิถีใหม่ของโลกโลกาภิวัตน์ สังคมวัตถุนิยม ในนวนิยายมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงบารมีและความมั่งคั่ง มิใช่ฐานคติที่มีศรัทธามั่นคงเป็นหลักอีกต่อไป ประเพณีพิธีกรรมสักการบูชาในวันสำคัญยังดำรงคงอยู่แต่ความหมายเปลี่ยนแปรไปจากคติเดิม

4) ความเป็นจีนด้านหน่วยสังคมและความสัมพันธ์ องค์กรทางสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุล หน่วยสังคมที่เล็กคือครอบครัว หน่วยสังคมที่โตขึ้นคือ เครือญาติหรือกลุ่มแซ่เดียวกันตระกูลเดียวกัน เชื่อมโยงกับแซ่ตระกูลอื่นด้วยการแต่งงานขยายสู่ตระกูลแซ่ของฝ่ายลูกเขยลูกสะใภ้ หน่วยสังคมกลุ่มนี้มีความเชื่อมโยงแบบเครือข่าย ไปสู่คนบ้านเดียวกันชุมชนเดียวกันมาตุภูมิเดียวกัน คนรู้จักคุ้นเคยสนิทสนม กลุ่มเพื่อนสนิทในสถานศึกษาแต่ละวัย กลุ่มอำนาจที่เคยช่วยเหลืออุปถัมภ์ค้ำจุนทั้งชีวิตส่วนตัวและชีวิตทางธุรกิจ นอกจากนี้คนจีนแบบเสื่อผืนหมอนใบมีการต่อสู้ระหว่างความเป็นชายความเป็นหญิง มีการกดข่มภายในครัวเรือนระหว่างสามีกับภรรยาพ่อกับลูกสาว โดยมีต้นเหตุจากการให้คุณค่าลูกชายสูงสุดแต่ลูกสาวไร้คุณค่าเป็นสิ่งอัปมงคลเป็นกาลกิณีของครัวเรือน แต่ในภายหลังประภัสสร เสวิกุล ถ่ายทอดความเป็นผู้หญิงจีนให้เริ่มมีบทบาททางเศรษฐกิจด้วยต้นทุนจากประสบการณ์ของครอบครัว และแต่งงานได้หลายครั้งมีผิดมีถูกและได้รับโอกาสทางสังคมมากขึ้น แม้จะไม่เท่าเทียมผู้ชาย ในครอบครัวที่มีเพียงลูกสาว พ่อแม่ในครอบครัวนักธุรกิจผู้ร่ำรวยเปิดโอกาสให้กับความเป็นหญิงเก่งมากขึ้น

5) ความเป็นจีนด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย และการแพทย์จีน วรรณกรรมของประภัสสร เสวิกุลแสดงให้เห็นการตอบสนองความต้องการปัจจัยสี่ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เหล่านี้เป็นอัตลักษณ์จีน แต่บางสิ่งมีความเป็นสากลคล้อยตามบริบททางสังคมใหม่และกระแสโลกาภิวัตน์ อาทิ ปัจจัยด้านอาหารวัฒนธรรมอาหารการกินของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ขึ้นอยู่กับฐานะของครอบครัว ครัวเรือนผู้ใช้แรงงาน ผู้ประกอบการขนาดเล็ก ทางด้านปัจจัยการแต่งกาย ผู้แต่งเสนอภาพกรรมมาชน กุลีจีน ที่ยากจนสวมเสื้อผ้าเนื้อหยาบ นุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อกุยเฮง สวมรองเท้าแตะหรือเกี๊ยะ ส่วนผู้หญิงแต่งชุดกระโปรงป้ายยาว สีสันด้วยผ้าไหมละเอียดเนื้อดี ส่วนนักธุรกิจคนสำคัญในช่วงยุคทุนนิยมร่วมสมัยแต่งกายแบบสากล บุคลิกดี สง่างาม ท่าทางองอาจ ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยากจนอาศัยอยู่ในห้องเช่าเป็นห้องแถวสี่เหลี่ยมขนาดเล็กตามตรอกซอกซอยของแหล่งชุมชนคนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยออยู่ หากเป็นชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนผู้มีฐานะดีที่อยู่อาศัยเป็นตึกทรงสูงหลายชั้นหรืออาจเป็นคฤหาสน์ ที่อยู่อาศัยยังบ่งบอกถึงลักษณะครอบครัวชาวจีนที่อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ส่วนชีวิตยามเจ็บป่วยชาวจีนนิยมใช้การแพทย์แผนจีนโดยใช้บริการหมอแมะ คือหมอจีนที่จับชีพจรทำนายโรค ใช้ยาสมุนไพรและรากไม้ผสมเป็นยา ส่วนผู้มีฐานะดีรักษาด้วยการแพทย์สมัยใหม่

6) ความเป็นจีนด้านอาชีพของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ภาพรวมอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชาวจีน คือความสำเร็จในด้านอาชีพค้าขาย ในงานเขียนของประภัสสร เสวิกุล เสนอพัฒนาการด้านอาชีพของชาวจีนในประเทศไทยอย่างหลากหลาย เช่น กุลีจีน กรรมกรจีน ช่างจีน พ่อค้าจีน เจ้าภาษีอากร นายบ่อน เจ้าซ่อง นักเลงเรียกเก็บค่าคุ้มครอง โจรสลัด เจ้าของสวนยางพารา นายเหมือง อาชีพของชาวจีนมีทั้งอาชีพที่ซื่อสัตย์สุจริตและมิจฉาชีพ การนำเสนออัตลักษณ์ด้านอาชีพของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่พบมากที่สุด คือ อาชีพใช้แรงงาน โดยส่วนใหญ่อาชีพเหล่านี้สามารถทำได้เลยเมื่อลงเรือสำเภามาขึ้นตามท่าเรือหรือชุมชนแหล่งอาศัยของชาวจีน อาชีพใช้แรงงานได้แก่ กุลีจีน กรรมกรจีน จับกัง นายบ่อน นักเลงคุมบ่อน กรีดยางพารา ส่วนอาชีพค้าขาย เป็นอาชีพที่ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยจะขึ้นชื่อในด้านการตั้งตัวจากการประกอบอาชีพค้าขาย ในการค้าขายนั้นมันก็มีข้อปฏิบัติหลายอย่างที่คนจีนจะยึดถือ อันอับแรกคือ คนจีนยึดถือคติ “ขยัน อดทน ขยับขยาย” คนจีนมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ ทั้งยังมีความอดทนและไม่เกรงกลัวต่อความยากลำบาก รู้จักต่อยอดจากสิ่งที่ตัวเองมี ทำให้ชาวจีนอพยพในรุ่นแรก ๆ สามารถตั้งเนื้อตั้งตัวได้จากทรัพย์สินที่มีแค่เสื่อผืนหมอนใบ

7) ความเป็นจีนด้านภาษา ผู้แต่งนำเสนอเนื้อหาอธิบายให้เห็นถึงภาพความเป็นจีนด้านภาษา ให้เห็นว่าภาษาจีนเป็นอัตลักษณ์จีนที่มีความสำคัญยิ่งในการแสดงถึงความเป็นกลุ่ม เป็นพวก ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มภาษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นการใช้ภาษาจีนในประเทศไทย ความเป็นจีนด้านภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ประกอบด้วย คำเรียกญาติ เป็นการบ่งชี้ถึงบุคคล

ที่มีความแน่นอน ครอบครัวจีนมีการจัดลำดับญาติที่ให้ความสำคัญแก่ฝ่ายข้างบิดาโดยมีฝ่ายชายหรือฝ่ายสามีเป็นใหญ่ สมาชิกของครอบครัวที่เป็นหญิงหรือญาติฝ่ายหญิงมีฐานะทางสังคมต่ำกว่า คำเรียกอาหาร ชาวจีนนั้นได้ชื่อว่ามีวัฒนธรรมด้านอาหารยิ่งใหญ่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก ด้วยเหตุที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง กับภูมิปัญญาจากผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวจีนในมุมมองต่าง ๆ ผ่านอาหารที่พวกเขารับประทาน คำเรียกชื่อ โดยชื่อของชาวจีนก็มีความเป็นมาและลักษณะเด่นพิเศษ กล่าวคือ ชื่อชาวจีนจะมีแซ่อยู่ข้างหน้า ชื่อจะอยู่ข้างหลัง ชื่อจะมีตัวอักษรเดียวหรือสองตัวอักษร

8) ความเป็นจีนด้านศิลปกรรม ผู้แต่งนำเสนอเนื้อหาอธิบายให้เห็นถึงภาพความเป็นจีนด้านศิลปกรรม เช่น การสร้างบ้านเรือน การสร้างศาลเจ้า การวาดภาพจิตกรรมบนผนัง การตกแต่งบ้านเรือนและภัตตาคารด้วยตัวอักษรมงคลภาษาจีน อาทิ ศิลปกรรมการสร้างบ้านหรือคฤหาสน์รูปแบบศิลปะอาคารรูปทรงแบบเก๋งจีน เป็นการนำรูปแบบบ้านสถาปัตยกรรมจีนของแผ่นดินแม่มาปลูกสร้างในแผ่นดินใหม่คือเมืองไทย ซึ่งในตัวคฤหาสน์ยังตกแต่งศิลปหัตถกรรมงานแกะสลักไม้มะเกลือเป็นรูปแจกันดอกไม้ 4 ใบ มีประติมากรรมงานปั้นกระเบื้องและตุ๊กตาจีนซึ่งแต่ละชิ้นมีอายุนับร้อยปี ผนังทั้ง 4 ด้านของตึกมีภาพวรรณคดีจีนคือ ภาพเขียนจากเรื่องสามก๊ก อันเป็นภาพที่สร้างขึ้นตามเหตุการณ์ในวรรณคดีจีน ซึ่งเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในหมู่ชาวจีนตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน เป็นวรรณคดีที่เน้นนำเสนอเรื่องราวตามกรอบแนวคิดด้านจารีตวัฒนธรรมในลัทธิขงจื๊อและพุทธศาสนามหายานตามคติจีน ที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมด้านกตัญญู รู้รักสามัคคี ภราดรภาพและเสรีภาพ ทำความดีละทิ้งความชั่วและธำรงรักษาธรรมเนียมประเพณี สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่แสดงออกถึงความเป็นจีนที่ได้รับอิทธิพลมาจากจีนแผ่นดินใหญ่

ข้อค้นพบตามจุดมุ่งหมายข้อ 2. เรื่อง กลวิธีนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล พบว่ามีกลวิธีนำเสนอความเป็นจีนผ่านองค์ประกอบวรรณกรรม คือ โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา การเล่าเรื่อง แนวเรื่อง ฉากและแก่นเรื่อง สรุปดังนี้

กลวิธีนำเสนอความเป็นจีนผ่านโครงเรื่อง นำเสนอโครงเรื่องอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เริ่มจากการเปิดเรื่อง ที่สร้างเหตุการณ์ความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อวางพื้นฐานไปสู่ความขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง ปมปัญหาความขัดแย้งจะดำเนินไปสู่จุดวิกฤตเพื่อให้ตัวละครได้คลี่คลายปัญหาก่อนที่จะดำเนินไปสู่ตอนปิดเรื่อง ซึ่งการสร้างความขัดแย้งผ่านโครงเรื่องนี้ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงสาเหตุความขัดแย้งที่ผู้แต่งผูกปมไว้ตั้งแต่ต้นเรื่องหลังจากนั้นจะค่อย ๆ ขมวดปมปัญหายิ่งขึ้น ซึ่งความขัดแย้งเป็นส่วนสำคัญที่สร้างความน่าสนใจและทำให้ผู้อ่านอยากติดตาม

กลวิธีนำเสนอความเป็นจีนผ่านตัวละคร เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ประภัสสร เสวิกุล ถ่ายทอดความเป็นจีนผ่านตัวละคร มี 2 ประเภท คือ ตัวละครฝ่ายชาย เป็นตัวละครที่เป็นผู้ชายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง โดยผู้วิจัยแยกเป็นตัวละครฝ่ายชายที่

เป็นผู้เยาว์และตัวละครฝ่ายชายที่เป็นผู้อาวุโส และตัวละครฝ่ายหญิง เป็นตัวละครที่เป็นฝ่ายหญิงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง โดยผู้วิจัยแยกเป็นตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้เยาว์และตัวละครฝ่ายหญิงที่เป็นผู้อาวุโส แสดงให้เห็นลักษณะนิสัย บุคลิก ความคิดรวมถึงสถานภาพและบทบาทของตัวละคร เชื่อมโยงไปสู่เหตุการณ์และการดำเนินเรื่อง โดยตัวละครเหล่านี้ทำให้เข้าใจในวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน

กลวิธีนำเสนอความเป็นจีนผ่านบทสนทนา บทสนทนาสามารถสร้างอรรถรสให้แก่ผู้อ่านได้ดีที่แสดงออกโดยการโต้ตอบของตัวละคร ประภัสสร เสวิกุลสร้างบทสนทนาของตัวละครให้มีความเรียบง่ายสมจริงกับเนื้อเรื่องและเหมาะสมกับสถานภาพของตัวละคร ซึ่งจะช่วยบอกลักษณะนิสัยของตัวละครชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนได้เป็นอย่างดี ผู้แต่งนิยมใช้บทสนทนาในการดำเนินเรื่องทำให้ผู้อ่านเห็นภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างชัดเจนสอดคล้องกับความเป็นจริง

กลวิธีนำเสนอความเป็นจีนผ่านวิธีการเล่าเรื่อง วิธีการหลักที่ประภัสสร เสวิกุล นำเสนอคือวิธีการเล่าเรื่อง เป็นการเล่าเรื่องผ่านตัวละครหลายกลุ่ม คือ ผู้อาวุโส ผู้เยาว์ ผู้ศึกษาวิจัย เป็นผู้เล่าเรื่อง ผู้เล่าอาวุโส จะเล่าชีวิตชาวจีนในช่วงอดีตเริ่มจากการอพยพในยุคอาณานิคมครอบงำจีนแผ่นดินใหญ่ ยุคสงครามโลกครั้งที่ 1-2 ยุคสงครามจัดตั้งสาธารณะรัฐจีน เป็นวิธีเล่าด้วยมุมมองของผู้ผ่านประสบการณ์ การเล่าเรื่องโดยผู้เยาว์ เป็นการเล่าเรื่องเพื่อวิพากษ์ชีวิตวัฒนธรรมจีนที่ไม่เหมาะแก่กาลเทศะ ผู้เยาว์เป็นคนรุ่นใหม่เกิดและเติบโตในกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง เศรษฐกิจสังคม จึงเห็นแย้งและรู้สึกขัดแย้งกับวิถีจีนเดิม มุมมองการเล่าของผู้เยาว์จึงเสมือนเป็นสายลมที่เริ่มเปลี่ยนทิศทางวิถีจีนใหม่ ผู้เล่าในวัยศึกษาวัยทำงานเป็นนักวิจัย ผู้รวบรวมข้อมูลประสบการณ์ความสำเร็จ ความรอบรู้ ความเชี่ยนชาญของสุดยอดนักธุรกิจจีนในสังคมนักธุรกิจนักการค้าจีนผู้มีอำนาจควบคุมธุกิจและสะสมความมั่งคั่งโดยมีจุดยืนในการเล่าคือความเชื่อมั่นในสติปัญญาและบุคลิกภาพแบบจีนที่ดีมีต้นทุนชีวิต ต้นทุนสังคม ต้นทุนวัฒนธรรมในทุกพื้นที่ จึงควรเขียนประวัติศาสตร์ให้พื้นที่แก่คนเชื้อสายจีน

กลวิธีนำเสนอความเป็นจีนผ่านแนวเรื่อง เป็นองค์ประกอบเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อความเหมาะสมของเนื้อเรื่อง ประภัสสร เสวิกุล สร้างและนำเสนอแนวเรื่องต่างแดน โดยใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศในการดำเนินเรื่อง มีพื้นการเล่าเรื่องในฮ่องกง มาเก๊า มลายา และสิงคโปร์และกำหนดแนวเรื่องสมจริงเลียนแบบเหตุการณ์จริงในสังคม สอดแทรกจินตนาการของผู้แต่ง เป็นการนำเสนอเรื่องราวปัญหาของตัวละคร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนอย่างตรงไปตรงมา โดยกล่าวถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในลักษณะต่าง ๆ ในวงการอาชีพต่าง ๆ และชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในฐานะต่าง ๆ อย่างสมจริง แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในสังคม การกำหนดแนวเรื่องเช่นนี้ทำให้เข้าใจในวิถีชีวิตสังคมและวัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนได้อย่างลึกซึ้ง

กลวิธีนำเสนอความเป็นจีนผ่านฉาก โดยประภัสสร เสวิกุลสร้างฉากผ่านภูมิหลังทางประวัติสาสตร์ มีทั้งการนำเสนอผ่านสถานการณ์ สถานที่และบุคคลที่ปรากฏอยู่จริงในประวัติศาสตร์ อาทิ ฉากเหตุการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ที่แสดงให้เห็นความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนในเมืองไทย การดำเนินชีวิตของตัวละครในสภาพสังคมหลังเหตุการณ์บ้านเมืองเกิดสงคราม ฉากเหล่านี้ช่วยเสริมความเข้าใจให้กับผู้อ่านเกี่ยวกับเรื่องราวในอดีตได้ และผ่านฉากที่สอดคลองกับเนื้อเรื่องและอารมณ์ของตัวละคร เป็นฉากที่เน้นถึงสถานการณ์ที่เกดขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตัวละครโดยตรง ทั้งด้านอารมณ์และพฤติกรรมที่แสดงออกมา ฉากประเภทนี้มีผลต่อการดำเนินความขัดแย้งทางอารมณ์ของตัวละครให้ผสมผสานกลมกลืน สร้างความสัมพันธ์ระหว่างฉากและบรรยากาศให้กับตัวละครได้อย่างดี

กลวิธีนำเสนอความเป็นจีนผ่านแก่นเรื่อง เป็นแนวคิดของผู้แต่งสอดแทรกไว้ในนวนิยายและเรื่องสั้น โดยสะท้อนให้เห็นจากเนื้อเรื่อง ตัวละคร และการสนทนา แก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต แสดงให้เห็นถึงการแสดงออกถึงความเป็นจีนในเรื่องของการยึดมั่นความดีมีความกตัญญูและมีความอดทนต่อความลำบากซึ่งจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวโดยตรง โดยแสดงให้เห็นถึงปัญหาในครอบครัว ความสัมพันธ์และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัวก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ ทำให้เกิดความวุ่นวายในครอบครัว แก่นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจแสดงให้เห็นทั้งเศรษฐกิจที่ดีมีการค้าขายลงทุนได้กำไรหรือแสดงให้เห็นถึงสภาวะเศรษฐกิจที่ย่ำแย่เพื่อเป็นการเดินเรื่องของตัวละครชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง แสดงให้เห็นถึงวิถีทางการเมืองการปกครอง และสถานการณ์ทางการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นจริงในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน นำไปสู่ผลกระทบต่อคนในสังคมในช่วงเวลานั้น

5.2 อภิปรายผล

ประภัสสร เสวิกุล นำเสนออัตลักษณ์ความเป็นจีนที่เด่น คือ แก่นและแกนของนวนิยายและเรื่องสั้นที่เสนอเป็นสาระความเป็นจีนจากมุมมองคนในวัฒนธรรมจีน งานเขียนเสมือนทูตวัฒนธรรมสื่อให้โลกภายนอกเรียนรู้วิถีชีวิตชาวจีนทั้งด้านกว้างและด้านลึก เช่น เส้นทางสั่งสมความมั่นคงมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การกดข่มสตรีเพศ การสร้างตัวละครสำคัญทั้งตัวละครเอก และตัวละครฝ่ายปรปักษ์เป็นคนจีนต่อสู้กับคนจีนหรือเป็นการต่อสู้ภายในตนเองของความเป็นจีน ผลการต่อสู้มีทั้งความสำเร็จและความล้มเหลว ตัวละครเอกเป็นภาพแทนคุณธรรมความดีแบบจีนเดิม ส่วนตัวละครร้าย เป็นภาพแทนผู้พ่ายแพ้ไม่สามารถรักษามรดกทางอุดมการณ์

ประภัสสร เสวิกุล วิพากษ์จุดอ่อนในความเป็นจีนทั้งในครอบครัวและบริษัทกลุ่มผลประโยชน์ไว้ เช่น จุดอ่อนในครอบครัวมีแนวคิดที่สังคมจีนมีค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะลูกชายคนโตแล้วสังคมจีนมีความคาดหวังสูงมาก ความผิดหวังในลูกชายคนโตที่ทำเรื่องเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูลเป็นการทำลายอัตลักษณ์ทางสังคม ที่ผู้คนคาดหวังว่าควรจะวางตัวให้เหมาะสมกับบทบาทที่ตนเองได้รับ สะท้อนอัตลักษณ์ของครอบครัวจีนที่มักจะคาดหวังกับลูกชายคนโต และจุดอ่อนบริษัทกลุ่มผลประโยชน์แนวคิดที่สังคมจีนบริหารจัดการธุรกิจของครอบครัว ลูกหลานหรือทายาทสายตรงของตระกูลจะต้องเข้ามาทำงานและบริหารจัดการแบบธุรกิจครอบครัวหรือที่เรียกว่าการบริหารงานระบบกงสี หรือหากไม่มีลูกหลานที่เป็นผู้ชายมาสืบทอดธุรกิจก็จะเลือกให้ลูกสาวแต่งงานกับคนที่มีเสื้อสายจีนเป็นการแต่งงานในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน

1) ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

ความเป็นจีนด้านพื้นที่กายภาพ ความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุลด้านความเป็นจีนทางพื้นที่กายภาพ เยาวราช-สำเพ็ง เป็นพื้นที่กายภาพที่ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่อาศัยสร้างอาชีพสร้างงานสร้างเงินและตั้งตัว สำเพ็ง-เยาวราชคราคร่ำไปด้วยผู้คนเป็นแหล่งจับจ่ายซื้อของ ร้านค้า ร้านอาหารตลอดสองฝั่งตรอก สอดคล้องกับสิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ 2555: 21) ที่กล่าวว่า สำเพ็ง-เยาวราช เป็นแหล่งค้าขายและกระจายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและตรงกับรสนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์จีนจึงจำต้องเดินทางไปยังสำเพ็ง-เยาวราชเพื่อหาซื้อสินค้า หรือซื้อเพื่อการบริโภคภายในครอบครัว นอกจากนี้การที่บรรดาห้างร้านกระจุกตัวอยู่ในสำเพ็งเยาวราช นอกจากนี้พื้นที่กายภาพของความเป็นจีนที่ชาวจีนอพยพมาหลงหลักปักฐานทำมาหากินสร้างอาชีพจากการเป็นกุลีในเหมืองแร่ รวมทั้งเป็นเจ้าของเหมืองแร่ในจังหวัดภูเก็ตพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยรวมไปถึงการทำอาชีพสวนยางพาราในภาคใต้ของกลุ่มชนชาวจีนด้วย ในพื้นที่ภูเก็ต กระบี่ พังงา มีชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนตั้งชุมชนอยู่อาศัยและทำมาหากินอยู่จนถึงปัจจุบัน ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนยังคงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์จีนไว้ เห็นได้จากที่มีชื่อเสียงเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของจีนโดยเฉพาะเทศการกินเจในจังหวัดภูเก็ตที่จัดกิจกรรมอย่างยิ่งใหญ่ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันในระดับโลก

ความเป็นจีนด้านอุดมการณ์ชาติพันธุ์ นวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล เป็นพื้นที่สนามแสดงการปะทะสังสรรค์ของความสัมพันธ์ในครอบครัวปิตาธิปไตยและปิตาอุปถัมภ์ ครอบครัวชาวจีนมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่มักจะมีลูกหลานพ่อแม่ปู่ย่าตายายอาศัยอยู่ร่วมกัน ให้ความสำคัญกับผู้ชายและระบบอาวุโสเป็นอย่างมาก โดยผู้อาวุโสน้อยต้องเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโสมากกว่า ผู้ชายทำหน้าที่หัวหน้าครอบครัวและหาเงินเลี้ยงดูครอบครัว สั่งสอนลูกหลานให้มีความกตัญญูต่อบิดามารดาและบรรพบุรุษ ลูกที่ดีจะต้องเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่ชรา นอกจากนี้วิถีจีนที่ดีต้องมีลำดับชั้น และมีสิทธิอำนาจตามสถานภาพ ผู้เป็นบิดาสามารถใช้วุฒิภาวะเป็นอำนาจปกครองผู้อยู่ใต้

อาณัติตั้งแต่ระดับครอบครัว เครือญาติไปจนถึงรัฐ เจ้าพนักงานต้องเชื่อฟังเจ้าผู้ปกครองอย่างเคร่งครัดเป็นไปในทำนองเดียวกับพันธะที่ภรรยามีต่อสามี บุตรมีต่อบิดา ผู้อยู่ในลำดับต่ำกว่าต้องยอมรับสิทธิอำนาจของผู้ที่อยู่ในลำดับสูงกว่าอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และต้องเชื่อฟังอย่างไม่มีเงื่อนไข

ความเป็นจีนด้านพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมงคลสัญลักษณ์ ผู้วิจัยพบว่าหัวใจสำคัญอยู่ที่ “ความเป็นสิริมงคล” หรือที่คนจีนเรียกว่า “จี๋เสียง” พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นอาณาบริเวณและสถานที่ที่ชาวจีน เชื่อมั่นศรัทธาว่าเป็นแหล่งสถิตของอำนาจพิเศษที่สามารถทำให้เกิดความสุข ความดี ความงาม ความสมหวังและเป็นแหล่งเติมพลังแก่ชีวิต มงคลสัญลักษณ์ คือ เทพเจ้ามงคลหรือก็คือความเคารพศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นคติความเชื่อในศาสนาพุทธ เต๋า และจารีตของขงจื๊อ ซึ่งเรื่องราวและความหมายของรูปเคารพในเทพเจ้ามงคลนั้น มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับชีวิตสังคม จารีตประเพณี และวัฒนธรรมจีนอย่างแนบแน่นจนยากจะแยกออกจากกันได้ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และมงคลสัญลักษณ์คือสิ่งกราบไหว้เทพเจ้าที่เป็นไปตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวจีน เป็นสถานที่พึ่งทางจิตใจของคนในชุมชนที่ตั้งศาลเจ้า และคนจากภายนอก ซึ่งมีทั้งคนไทยเชื้อสายจีนและคนไทยได้เข้ามาใช้เพื่อสร้างกุศล สร้างความดี เมื่อได้เข้ามาไหว้เทพเจ้า ทำบุญ ด้วยความเชื่อที่ว่าจะทำให้จิตใจสบายใจปลอดโปร่งจากการที่ตนเองมีความทุกข์บางอย่าง ศาลเจ้าเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้เกิดความรักความกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวที่เป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต ที่ต้องมีการดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้มีอาชีพที่มั่นคงและมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต

ความเป็นจีนด้านหน่วยสังคมและความสัมพันธ์ หน่วยสังคมที่เล็กคือครอบครัว ครอบครัวจึงเป็นกลุ่มบุคคลทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะคือ กลุ่มคนที่อยู่บ้านเดียวกันและเกี่ยวข้องกันโดยความเป็นเครือญาติ หรือพันธะอื่นที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกันกับความเป็นเครือญาติ ซึ่งผู้ใหญ่ในกลุ่มดังกล่าวถือว่าเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบในการดูแลและอบรมเลี้ยงดูเด็ก ๆ ที่เป็นลูกหลาน โดยธรรมชาติหรือที่รับเลี้ยงเป็นลูกหลานบุญธรรม ประภัสสร เสวิกุล แสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีสองระดับ คือ ครอบครัวสามัญชนที่ยากจนเป็นผู้ประกอบการค้าขายทั่วไป เช่น ร้านก๋วยเตี๋ยว ร้านกาแฟ ร้านขายของชำ ลักษณะสำคัญคือการขาดต้นทุนชีวิต ทั้งเงินทุน ร้านค้า ที่ดิน ที่อยู่อาศัย มีความยากลำบาก ต้องใช้ชีวิตอย่างประหยัด และครอบครัวชาวจีนที่มีฐานะปานกลางและฐานะร่ำรวย ชายผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวเป็นปิตาผู้อุปถัมภ์ มีหลักการที่สมาชิกในครอบครัวต้องยึดถืออย่างเชื่อมั่น ไม่มีเงื่อนไขไม่มีข้อโต้แย้ง คือ ความกตัญญู ความรับผิดชอบต่อการสืบทอดกิจการของครอบครัว

ความเป็นจีนด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย และการแพทย์จีน แสดงให้เห็นถึงการก่อเกิดชีวิตวัฒนธรรมประจำวันของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน หลายสิ่งยังเป็นอัตลักษณ์จีนแต่บางสิ่งมีความเป็นสากลคล้อยตามบริบททางสังคมใหม่และกระแสโลกาภิวัตน์ ความเป็นจีนด้านปัจจัยสี่ ได้แก่ อาหารการกิน วัฒนธรรมอาหารการกินของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ขึ้นอยู่กับฐานะ

ของครอบครัว ครัวเรือนกรรมาชนผู้ใช้แรงงาน ผู้ประกอบการขนาดเล็ก อยู่กินอย่างประหยัดเพราะความยากจนขาดปัจจัยการผลิต อาหารประจำวัน คือ ข้าวต้มราดน้ำซีอิ้ว น้ำเต้าเจี้ยวน้ำเต้าหู้ ผักต้มผัดผัก ปลาเค็ม กุนเชียง ผักดอง เป็นต้น อาหารจีนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องระหว่างพฤติกรรมของคนและรูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชน กลุ่ม หรือสังคม วิถีอาหารเป็นระบบของความรู้และการแสดงออกที่เกี่ยวข้องอาหารที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม อาหารยังเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมซึ่งเชื่อว่าให้คำจำกัดความพื้นฐานของลักษณะทางวัฒนธรรมของปัจเจกชนและลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มได้ การแต่งกาย ชาวจีนที่ยากจนแต่งกายด้วยเสื้อผ้าเนื้อหยาบ นุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อกุยเฮง ผู้หญิงแต่งชุดกระโปรงป้ายยาว สีสันด้วยผ้าไหมละเอียดเนื้อดี ส่วนนักธุรกิจในช่วงยุคทุนนิยมร่วมสมัยแต่งกายแบบสากล ที่อยู่อาศัย ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยากจนอาศัยอยู่ในห้องเช่าเป็นห้องแถวเล็ก ๆ มีฐานะดีที่อยู่อาศัยเป็นตึกหรือคฤหาสน์ การแพทย์แผนจีนโดยใช้บริการหมอแมะคือหมอจีนที่จับชีพจรทำนายโรค แล้วใช้ยาสมุนไพรและรากไม้ผสมเป็นยา

ส่วนผู้มีฐานะดีรักษาด้วยการแพทย์สมัยใหม่ เช่น การซื้อตามร้านขายยาแผนปัจจุบันหรือการไปรักษาตามโรงพยาบาล วิถีชีวิตวัฒนธรรมประจำวันส่วนใหญ่เป็นวัฒนธรรมจากแผ่นดินแม่ ส่วนวิถีวัฒนธรรมใหม่ยึดเอาวิถีจีนก้าวหน้าอย่างชาวจีนในประเทศสิงคโปร์ซึ่งมีความเป็นตะวันตกมากขึ้น ความเป็นจีนด้านปัจจัยสี่เหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจีน สอดคล้องกับงานวิจัยของนรุตม์ คุปต์ธนโรจน์ ศึกษาวิธีการนำเสนออัตลักษณ์วัฒนธรรมความเป็นจีนในย่านไชน่าทาวน์ ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมความเป็นจีนที่นำเสนอในย่านเยาวราชมาจากข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิตซึ่งมีส่วนประกอบทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุที่สามารถจับต้องได้ ไม่ว่าจะเป็น อาหาร ที่อยู่อาศัยหรือสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า และวัฒนธรรมที่เป็นระบบคุณค่าของสังคมหรือเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสม เช่น อาชีพ ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ตลอดจนระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนหรือชีวิตวัฒนธรรม

ความเป็นจีนด้านอาชีพ ผู้วิจัยพบว่าอัตลักษณ์ด้านอาชีพของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนมี 2 อาชีพที่เป็นหลักใหญ่ๆคือ อาชีพใช้แรงงาน โดยชาวจีนที่อพยพมาจากเมืองจีนมาแผ่นดินเมืองใหม่ เริ่มต้นด้วยอาชีพที่ใช้แรงงานเป็นส่วนใหญ่เพราะอาชีพเหล่านี้สามารถที่จะทำได้เลย เมื่อลงเรือสำเภามาขึ้นตามท่าเรือหรือชุมชนแหล่งอาศัยของชาวจีน อาชีพใช้แรงงานได้แก่ กุลีจีน กรรมกรจีน จับกัง นายบ่อน นักเลงคุมบ่อน กรีดยางพารา เป็นต้น และอาชีพค้าขาย ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยจะขึ้นชื่อในด้านการตั้งตัวจากการประกอบอาชีพค้าขาย ในการค้าขายนั้นมันก็มีข้อปฏิบัติหลายอย่างที่คนจีนจะยึดถือ อันอับแรกคือ คนจีนยึดถือคติ “ขยัน อดทน ขยับขยาย” คนจีนเหล่านั้นมีความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีความอดทนและไม่เกรงกลัวต่อความยากลำบาก ทั้งยังรู้จักต่อยอดจากสิ่งที่ตัวเองมี จึงทำให้ชาวจีนอพยพในรุ่นแรก ๆ สามารถตั้งเนื้อตั้งตัวได้จากทรัพย์สินที่มีแค่เสื่อผืนหมอนใบ อาชีพค้าขายได้แก่ อาชีพ

ขายกาแฟ ขายก๋วยเตี๋ยวราดหน้า ฯลฯ รวมไปถึงการทำการค้าและการลงทุนแบบบริษัท เช่น การค้าเครื่องใช้ไฟฟ้ากับต่างชาติ การค้าผลไม้กระป๋องส่งออกไปต่างประเทศ บริษัทเงินทุน บริษัทรับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ma Yuan ศึกษาภาพสะท้อนสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล พบว่า การประกอบอาชีพชาวจีนที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่ต้องทำมาหากินกันตามอัตภาพของตน อาชีพส่วนใหญ่ก็เกิดขึ้นตามความจำเป็นและตามข้อจำกัด ทั้งอาชีพที่ต้องใช้แรงงานและอาชีพค้าขาย ซึ่งเริ่มต้นด้วยความยากลำบาก

ความเป็นจีนด้านภาษา ผู้แต่งได้นำเสนอให้เห็นว่าภาษาจีนเป็นอัตลักษณ์จีนที่มีความสำคัญยิ่งในการแสดงถึงความเป็นกลุ่ม เป็นพวก ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มภาษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นการใช้ภาษาจีนในประเทศไทย ความเป็นจีนด้านภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ประกอบด้วย

1) ความเป็นจีนด้านภาษา: คำเรียกญาติ ผู้วิจัยพบคำเรียกญาติที่พบ เช่น อาก๋ง (ปู่) เตี่ย (พ่อ) เฮีย (พี่ชาย) เป็นต้น คำเรียกญาตินี้เป็นการบ่งชี้ถึงบุคคลที่มีความแน่นอน ครอบครัวจีนมีการจัดลำดับญาติที่ให้ความสำคัญแก่ฝ่ายข้างบิดาโดยมีฝ่ายชายหรือฝ่ายสามีเป็นใหญ่ สมาชิกของครอบครัวที่เป็นหญิงหรือญาติฝ่ายหญิงมีฐานะทางสังคมต่ำกว่า

2) ความเป็นจีนด้านภาษา: คำเรียกอาหาร ผู้วิจัยพบคำเรียกชื่ออาหารภาษาจีนในกลุ่มชนชั้นแรงงานมากที่สุด โดยอาหารส่วนใหญ่ที่พบได้แก่ ก๋วยเตี๋ยว เต้าหู้ บะหมี่ ข้าวต้มกุ๊ย เป็นต้น ชาวจีนนั้นได้ชื่อว่ามีวัฒนธรรมด้านอาหารยิ่งใหญ่เป็นที่ยอมรับทั่วโลก ด้วยเหตุที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง กับภูมิปัญญาจากผู้คนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ทำให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวจีนในมุมมองต่าง ๆ ผ่านอาหารที่พวกเขารับประทาน

3) ความเป็นจีนด้านภาษา: คำเรียกชื่อ ผู้วิจัยพบคำเรียกชื่อส่วนใหญ่เป็นชื่อพยางค์เดียวและชื่อสองพยางค์ โดยส่วนใหญ่คำเรียกชื่อภาษาจีนจะเป็นตัวละครคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนฝ่ายชายมากกว่าตัวละครคนจีนและคนไทยเชื้อสายจีน เช่น หยง อ๋วง เฉินจง ติงฮั้ว เป็นต้น โดยชื่อของชาวจีนก็มีความเป็นมาและลักษณะเด่นพิเศษ กล่าวคือ ชื่อชาวจีนจะมีแซ่อยู่ข้างหน้า ชื่อจะอยู่ข้างหลัง ชื่อจะมีตัวอักษรเดียวหรือสองตัวอักษร

ความเป็นจีนด้านศิลปกรรม ประภัสสร เสวิกุล แสดงให้เห็นถึงภาพความเป็นจีนด้านศิลปกรรม เช่น การสร้างบ้านเรือน การสร้างศาลเจ้า การวาดภาพจิตกรรมบนผนัง การตกแต่งบ้านเรือนและภัตตาคารด้วยตัวอักษรมงคลภาษาจีน นอกจากนี้พบว่า ความเป็นจีนผ่านสถาปัตยกรรมการสร้างบ้านเป็นแบบเก๋งจีนแสดงให้เห็นถึงการธำรงรักษาศิลปะกับการสำนึกรู้ตัวตนของชาวจีนที่อพยพมาอยู่ที่เมืองไทย นอกจากนี้ยังปรากฏศิลปหัตถกรรม เช่น นวนิยายเรื่อง พิมานแพรปรากฏเนื้อหาที่บรรยายถึงการแกะสลักไม้มะเกลือเป็นรูปแจกันดอกไม้ 4 ใบ มีประติมากรรมงานปั้นกระเบื้องและตุ๊กตาจีนซึ่งแต่ละชิ้นมีอายุนับร้อยปี ผนังทั้ง 4 ด้านของตึกมีภาพวรรณคดีจีน

คือ ภาพเขียนจากเรื่องสามก๊ก อันเป็นภาพที่สร้างขึ้นตามเหตุการณ์ในวรรณคดีจีน ซึ่งเป็นวรรณคดีที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในหมู่ชาวจีนตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังมีการนำเสนอภาพเขียนและตัวอักษรจีน

2) กลวิธีนำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนของประภัสสร เสวิกุล ผู้วิจัยใช้แนวคิดหลักของสายทิพย์ นุกูลกิจ ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบวรรณกรรม เพื่อนำเสนอและแสดงให้เห็นเรื่องราวทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ทั้งนำเสนอโครงเรื่อง ที่เชื่อมโยงความขัดแย้งและปมปัญหาต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อดำเนินเรื่องอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นเรื่องไปจนจบเรื่อง เพื่อให้เห็นบุคลิกลักษณะนิสัย รวมทั้งแง่คิดจากการกระทำของตัวละครดีและไม่ดี มีความหลากหลายของปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน นอกจากนี้ความเป็นจีนที่แสดงออกผ่านบทสนทนายังช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงความเป็นชาติพันธุ์จีน แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนที่ยังคงสืบทอดและดำรงไว้ซึ่งความเป็นจีน ทั้งยังมีวิธีการเล่าเรื่องผ่านตัวละครหลายกลุ่ม คือ ผู้อาวุโส ผู้เยาว์ ผู้ศึกษาวิจัย เป็นผู้เล่าเรื่อง การกำหนดแนวเรื่อง ได้แก่ กำหนดแนวเรื่องต่างแดน ใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศ เช่น มาลายาและสิงคโปร์และกำหนดแนวเรื่องสมจริงเลียนแบบเหตุการณ์จริง ๆ ในสังคมเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจความเป็นจีนได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีแก่นเรื่อง ที่ให้แง่คิดในมุมมองต่าง ๆ ที่นำเสนอผ่านแก่นเรื่อง ให้ผู้อ่านเข้าใจในวิถีชีวิต สังคมวัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน ผ่านตัวละครที่เป็นชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน โดยมีตัวละครฝ่ายชายและตัวละครฝ่ายหญิงเป็นหลักในการนำเสนอ

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านโครงเรื่อง เป็นการศึกษาการเปิดเรื่อง พบว่าเป็นการนำเสนอเหตุการณ์ ตัวละครหรือสถานที่ ทั้งนี้เพื่อสร้างความสนใจให้แก่ผู้อ่านด้วยการเปิดเรื่องจากการแนะนำตัวละคร การเปิดเรื่องโดยการบรรยาย มักเป็นการเริ่มต้นเล่าเรื่องอย่างเรียบ ๆ แล้วค่อย ๆ ทวีความเข้มข้นของเรื่องขึ้นเป็นลำดับ และมีการเปิดเรื่องโดยการใช้นาฏการหรือการกระทำของตัวละคร ในส่วนการดำเนินเรื่อง พบว่า เป็นส่วนที่แสดงความขัดแย้งอย่างชัดเจนสะท้อนให้เห็นจากเรื่องราวหรือการกระทำที่สืบเนื่องมาจากปมปัญหาจากการเปิดเรื่อง ความขัดแย้งที่ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล พบว่า มีความขัดแย้งภายนอกคือความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม และความขัดแย้งภายใน คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตัวละครมีความรู้สึกต่อต้านกับความคิดของตัวเอง จุดวิกฤติ พบว่า เป็นตอนที่เรื่องดำเนินมาถึงจุดสำคัญหรือถึงจุดที่เป็นประเด็นปัญหาและได้รับการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขให้เป็นไปในทางใดทางหนึ่ง การคลายปมไปจนถึงการปิดเรื่องได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่ผู้แต่งสร้างและนำเสนอปัญหาหรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ ของตัวละคร ทำในนวนิยายและเรื่องสั้นดำเนินเรื่องได้อย่างน่าสนใจ เป็นการสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านเป็นอย่างมากรวมถึงให้มุมมองหรือแง่คิดแก่ผู้อ่าน

กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านตัวละคร ในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล ทั้ง 22 เรื่อง ผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นตัวละครโดยแยกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตัวละครฝ่ายชายและตัวละครฝ่ายหญิง ศึกษาเฉพาะตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง ทั้งตัวละครฝ่ายหญิงและตัวละครฝ่ายชาย พบว่า เป็นตัวละครที่เป็นผู้ชายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของเรื่อง โดยทั้งเป็นตัวละครฝ่ายชายและหญิงที่เป็นผู้เยาว์และตัวละครฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่เป็นผู้อาวุโส

กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านบทสนทนา เป็นการบอกลักษณะนิสัยของตัวละคร รวมถึงอายุ รูปร่างและหน้าตา บุคลิกภาพของตัวละครในเรื่องโดยผู้แต่งไม่ต้องชี้แจงตรง ๆ ปรากฏในนวนิยายและเรื่องสั้น ส่วนบทสนทนาที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง พบว่าเนื้อหาสาระบทสนทนานั้นมีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง โดยที่ผู้แต่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เล่าเรื่องทุกบททุกตอน เป็นลักษณะแทนการบรรยายทำให้เรื่องที่เล่ามีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น เป็นสิ่งที่ผู้แต่งต้องการแสดงอุปนิสัยของตัวละคร รวมทั้งแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในช่วงหนึ่งของบทสนทนา และผู้แต่งใช้บทสนทนาให้เรื่องดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ช่วยย่อเรื่องให้สั้นกระชับทำให้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผู้แต่งไม่ต้องบรรยาย

กลวิธีการนำเสนอความจีนเป็นผ่านวิธีการเล่าเรื่อง พบว่าเป็นการกำหนดแนวเรื่องเพื่อชีวิต แนวเรื่องสมจริง แนวเรื่องย้อนยุคและแนวเรื่องต่างแดน วิธีกำหนดแนวเรื่องดังกล่าวเปิดพื้นที่การเล่าประสบการณ์ โดยมีประวัติศาสตร์จีนอพยพหลายช่วงตามกาลเทศะ เช่น การอพยพสู่สยาม มลายา ฮ่องกง สิงคโปร์ ไต้หวัน โดยใช้จินตนาการสมมุติ วิถีชีวิตจีนใหม่ในปริบทของชนพื้นเมืองเจ้าของถิ่น ชาวจีนอพยพต้องต่อสู้กับข้อจำกัดที่ท้องถิ่น ที่รัฐ ที่สถานการณ์ข้อขัดแย้งในภูมิภาคในโลกทำให้กลุ่มชาวจีนเป็นฝ่ายรับกระสุนตก และการกำหนดแนวเรื่องต่างแดน ใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศและกำหนดแนวเรื่องสมจริงเลียนแบบเหตุการณ์จริง ๆ ในสังคม สอดแทรกจินตนาการของผู้เขียนลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแนวเรื่อง นวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล มีการกำหนดแนวเรื่องต่างแดน ใช้ฉากหรือสถานที่ต่างประเทศ และกำหนดแนวเรื่องสมจริงเลียนแบบเหตุการณ์จริง ๆ ในสังคม สอดแทรกจินตนาการของผู้เขียนลงไป โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อตีแผ่แง่มุมต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์อย่างตรงไปตรงมา โดยกล่าวถึงคนในลักษณะต่าง ๆ ในวงการอาชีพต่าง ๆ และคนในฐานะต่าง ๆ อย่างสมจริง เพื่อแสดงให้เห็นแก่นแท้ของชีวิตในสังคม ไม่เลือกว่าสิ่งเหล่านั้นจะเป็นส่วนที่ดีงามหรือเป็นส่วนไม่ดีของชีวิต การกำหนดแนวเรื่องเช่นนี้ทำให้เข้าใจในวิถีชีวิตสังคมและวัฒนธรรมของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านฉาก พบว่า ฉากที่ใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นการนำเสนอเรื่องราวเพื่อให้เกิดความสมจริง ตามสถานที่หรือ

เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ อาจมีการระบุสถานที่ สถานการณ์ เวลารวมทั้งสภาพแวดล้อมและบุคคล ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงเรื่องราวที่ผู้แต่งต้องการนำเสนอได้อย่างลึกซึ้ง โดยฉากที่ใช้ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน และฉากที่แสดงถึงชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนจะช่วยให้เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีนในเรื่อง มีผลต่อการดำเนินเรื่อง ทำให้เข้าใจวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีน

กลวิธีการนำเสนอความเป็นจีนผ่านแก่นเรื่อง แก่นเรื่องที่นำเสนอความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของ ประภัสสร เสวิกุล ได้แก่ แก่นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตได้สอดแทรกแนวทางการดำเนินชีวิตไว้ในเนื้อเรื่องเป็นแนวคิดให้กับผู้อ่านสำหรับการใช้ชีวิต ใช้ชีวิตอย่างไม่ฟุ่มเฟือย ยึดมั่นความดีและมีความอดทนต่อความลำบากซึ่งจะทำให้ชีวิตมีสุขไม่พบกับความทุกข์ แก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว นำเสนอเนื้อหาและแก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวโดยตรง โดยแสดงให้เห็นถึงปัญหาในครอบครัว ความสัมพันธ์และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัวก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ ทำให้เกิดความวุ่นวายในครอบครัว แก่นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ แก่นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจแสดงให้เห็นทั้งเศรษฐกิจที่ดีมีการค้าขายลงทุนได้กำไรหรือแสดงให้เห็นถึงสภาวะเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ เพื่อเป็นการเดินเรื่องของตัวละครคนจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน แก่นเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง แสดงให้เห็นถึงวิถีทางการเมืองการปกครอง แนวทางการปกครองและสถานการณ์ทางการเมืองการปกครอง ที่เกิดขึ้นจริงในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวละครของเรื่องนำไปสู่ผลกระทบต่อคนในสังคม

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาสังคมและวัฒนธรรมในนวนิยายหรือเรื่องสั้นที่นำเสนอความเป็นจีนในงานเขียนที่มีลักษณะงานเขียนคล้าย ๆ กัน เพื่อความเข้าใจในสังคมชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนมากยิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นความเป็นจีนในนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุลร่วมกับนักเขียนคนอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดและมุมมองเกี่ยวกับความเป็นจีนว่ามีลักษณะร่วมหรือแตกต่างกันอย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กาญจนา วิชญาปกรณ์. (2534). **หลักเบื้องต้นในการศึกษาเรื่องสั้นและนวนิยาย**. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2543). **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. (2517). **บทบาทชาวจีนในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แพร่วิทยา.

จตุพร มหาพรหม. (2540). **วิเคราะห์ตัวละครชายชาวจีนในนวนิยายไทยช่วง พ.ศ.2510 – พ.ศ .2537.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จารี กาลดิษย์ ทิพรัตน์. (2532). **การศึกษาสังคมชนบทภาคใต้ที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยช่งตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2516-2519.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

จิตรลดา สุวัตถิกุล. (2530). **วรรณกรรมไทยร่วมสมัย.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปกร.

จิตรา ก่อนันทเกียรติ. (2536). **ความรู้เรื่องจีนจากผู้เฒ่า**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

เจด็จ คชฤทธิ์. (2548). **กระบวนทัศน์ความยากจน : ภาพสะท้อนที่ปรากฏในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย (พ.ศ. 2501–2545).** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2545). **คนกับอัตลักษณ์ 2.** ใน เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา. วันที่ 27 – 29 มี.ค. 2545 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2546). **แนวคิดการธำรงชาติพันธุ์ในเอกสารการสอนชุดวิชาสังคมและวัฒนธรรมไทย.** ใน เอกสารหน่วยที่ 1-7. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช.

ฑิตฐิตา นาคเกษม. (2545). **การศึกษาวิเคราะห์นวนิยายของประภัสสร เสวิกุล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ดวงพร ลี้ปฐมากุล. (2542). **วิเคราะห์ตัวละครเอกในนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล.** ศิลปศาสตรบัณฑิต การศึกษาค้นคว้าทางภาษาไทย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2545). **นวนิยายกับสังคมไทย 2475-2500**. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ต้วน ลี่เชิง และคณะ. (2540). **บทบาทของชาวไทยเชื้อสายจีนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาคตะวันตก: ศึกษากรณีจังหวัดนครปฐม**. สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

ถาวร ธนโภไคย. (2548). **"นโยบายของไทยที่มีต่อชาวจีนในยุคต่าง ๆ."** ศิลปวัฒนธรรม 26(4) เดือนกุมภาพนธ์, 112–113.

ถาวร สิกขโกศล. (2557). **เทศกาลจีนและการเซ่นไหว้.** กรุงเทพฯ: มติชน.

ทวิช จตุวรพฤกษ์. (2541). **เสียงจากคนชายขอบ.** เชียงใหม่: เครือข่ายชาติพันธุ์ศึกษา ศูนย์ภูมิภาคเพื่อการศึกษาสังคมศาสตร์และการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทิพย์สุดา นัยทรัพย์. (2535). **ภาษากับวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.

ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ. (2541). **เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). **วรรณกรรมวิจารณ์.** กรุงเทพฯ: นาคร.

ธีรยุทธ บุญมี. (2546). **ความหลากหลายของชีวิตความหลากหลายทางวัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ: สายธาร.

นรุตม์ คุปต์ธนโรจน. (2558). **ย่านไชน่าทาวน์เยาวราช: พื้นที่การนำเสนออัตลักษณ์เชิงซ้อนของวัฒนธรรม ความเป็นจีนในสังคมไทยร่วมสมัย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นัยน์ปพร จงสมจิตต์. (2550). **ละครรักร่วมเพศหญิงในนวนิยายไทย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2542). **"ชาติพันธุ์กับสังคมพาหุลักษณ์"** ศิลปวัฒนธรรม, 20(7), 83–86.

ปรมินท์ จารุวร. (2543). **"องค์ประกอบของนิทานซ้อนนิทานในนิทานเวตาล."** วารสารภาษาและวรรณคดีไทย, 17 เดือนธันวาคม, 38–62.

ประกิต จันตะเคียน. (2524). **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของอาจินต์ ปัญจพรรค.** มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประทีป เหมือนนิล. (2523). **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของมนัส จรรยงค์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ประไพ ศรีสุข. (2541). **ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นและนวนิยายของชาติ กอบจิตติ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ประภัสสร เสวิกุล. (2534). **ครึบหัก.** กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ประภัสสร เสวิกุล. (2537). **รวมเรื่องสั้น ซิ้มใบ้**. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ประภัสสร เสวิกุล. (2540). **ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน** (พิมพ์ครั้งที่14). กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ประภัสสร เสวิกุล. (2541). **ซิงตึ้ง.** กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ประภัสสร เสวิกุล. (2541). **ม่านมรสุม.** กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ประภัสสร เสวิกุล. (2541). **สำเภาทอง.** กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.

ประภัสสร เสวิกุล. (2542). **ลอดลายมังกร** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์เอโนเวล.

ประภัสสร เสวิกุล. (2544). **เหลื่อมไหม ลายเหมย**. กรุงเทพฯ: นิลุบล.

ประภัสสร เสวิกุล. (2549). **กุหลาบจีน.** กรุงเทพฯ: อรุณ.

ประภัสสร เสวิกุล. (2555). **60 เรื่องสั้น ประภัสสร เสวิกุล** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

ประภัสสร เสวิกุล. (2558). **ไชน่ามูน** (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

ประภัสสร เสวิกุล. (2560). **พิมานแพร** (พิมพ์ครั้งที่2)**.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

ประภัสสร เสวิกุล. (2562). **เด็กชายมะลิวัลย์** (พิมพ์ครั้งที่38). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่ง.

ปรีชา คุวินทร์พันธ์. (2531). **ปัญหาชาวจีนในประเทศไทย**. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการเมืองส่วน ภูมิภาคและชนกลุ่มน้อยหน่วยที่9-15. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปัณวรรณ วาจางาม. (2548). **ลีลาภาษาในนวนิยายของว.วินิจฉัยกุล.** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2546). **ข้ามพรมแดนกับคำถามเรื่องอัตลักษณ์ วัฒนธรรม พื้นที่และความเป็น ชาติ.** วารสารสังคมศาสตร์, ฉบับข้ามพร, 1–16.

ปิยะมาศ กาญจนเรืองโรจน์. (2542). **การวิเคราะห์เรื่องสั้นของดำรง อารีกุล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2550). **“ชาวจีนในไทย.”** ศิลปวัฒนธรรม 29(2) เดือนธันวาคม.

พรรณี บัวเล็ก. (2542). **กุลีลากรถกับประวัติศาสตร์แรงงานไทย.** กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

พิณวิไล ปริปุณณะ. (2555). **การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนจีนในไทย : กรณีศึกษาตัวละครคนจีนอพยพในนวนิยายลอดลายมังกร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปกร.

พิมลรัตน์ บังศรี. (2552). **วิเคราะห์นวนิยายของกิ่งฉัตร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เพ็ญศรี คงสืบ. (2550). **การศึกษาการใช้ภาษาในนวนิยายและเรื่องสั้นของหยกบูรพา.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฟรีน่า บลูมฟิลด์. (2533). **ความเชื่อชาวจีน.(หยกแดง แปล)**. กรุงเทพฯ: หยินหยาง.

ภพ สวัสดี. (2550). **ศึกษาลักษณะเด่นของนวนิยายปิยะพร ศักดิ์เกษม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวิกา ชิ้มเจริญ. (2539). **วิเคราะห์ท่วงทำนองและกลวิธีการประพันธ์นวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภูวดล ทรงประสิทธิ์. (2547). **จีนโพ้นทะเลสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ: แบรนเอจ.

มนตรา พงษ์นิล. (2541). **พหุลักษณ์ของสำนึกทางชาติพันธุ์ : ม้งภูสวยกับการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและการเมือง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาลินี คัมภีรญาณนนท์. (2550). **ตามรอยมรดกวัฒนธรรมจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น : มุมมองจากจิตรกรรมฝาผนัง.** ใน รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มุจลินทร์ เพ็ชรรุ่ง. (2553). **การค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาบทบาทของชาวจีนใน อ.เมือง จ. เชียงใหม่ ในสมัยรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เมชฌ สอดส่องกฤษ. (2555). **การสำรวจและศึกษาวิเคราะห์ชื่อร้านคาภาษาจีนของชาวไทยเชื้อสาย จีน ในเขตอำเภอเมืองจงหวัดอุบลราชธานี.** วารสารศิลปศาสตร์-มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 8(2), 59-89.

ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง. (2543). **กวางตุ้งเฮาฮา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรว.

ยุวพาส (ประทีปะเสน) ชัยศิลปวัฒนา. (2542). **ความรู้เบื้องตนเกี่ยวกับวรรณคดี.** กรุงเทพฯ: ศูนยหนังสือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.

รื่นฤทัย สัจจะพันธุ์. (2534). **ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 1893 - 2394)**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รื่นฤทัย สัจจะพันธุ์. (2542). **วรรณกรรปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เล็กดา วงศ์ตั้นหิน. (2542). **วิเคราะห์เรื่องสั้นของไพฑูรย์ ธัญญา.** มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

วรเมธ ยอดบุ่น. (2548). **อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในบริบทการท่องเที่ยว: ศึกษากรณี หมู่บ้านรวมมิตร อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรวุฒม์ ทองเชื้อ. (2550). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีจีน.** กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

วาสนา ไชยรัตน์. (2543). **การวิเคราะห์เรื่องสั้นของสุรชัย จันทิมาธร.** มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิทย์ ศิวะศริยานนท์. (2544). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมชาติ.

วิทยาลัยภาษาจีนปักกิ่ง. (2550). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ประเทศจีน.** กรุงเทพฯ: สายส่งสุขใจ.

วิมลรัตน์ ทวีสิทธิ์. (2546). **การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ความเป็นจีนของคนไทยเชื้อสายจีนในบริบทขององค์กรประชา สังคมของกลุ่มชาติพันธุ์จีน:ศึกษากรณีองกรในจังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วีรรัตน์ เวทีประสิทธิ์. (2543). **วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของหยก บูรพา.** มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ศยามล เจริญรัตน์. (2544). **งิ้วแต้จิ๋ว ในฐานะละครสังคม : สัญลักษณ์ทางชาติพันธุ์ไทยจีน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล. (2535). **การควบคุมชาวจีนในสมัยรัตนโกสินทร์ ก่อนการปฏิรูปการปกครอง (พ.ศ.2325-2435).** ศิลปวัฒนธรรม 13(4) เดือนกุมภาพันธ์, 180–198.

ศุภวรรณ ชงรัตน์วงศ์. (2540). **บทบาทชาวจีนในไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถึงสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2172-2394.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาตร์. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เศกสรรค์ สรรสรพิสุทธิ์. (2546). **อัตลักษณ์ของไทลื้อ การปรับตัวเพื่อความอยู่รอดภายใต้ระบบเศรษฐกิจ แบบทุน นิยม : กรณีศึกษาบ้านแม่สาบ ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมบัติ พลายน้อย. (2542). **ประเพณีจีน.** กรุงเทพฯ: เยลโล่การพิมพ์.

สาทิด แทนบุญ. (2542). **อัตลักษณ์ในวรรณกรรมนิราศของหมื่นพรหมสมพัตสร (นายมี).** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). **วรรณกรรมปัจจุบัน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. (2555). **กบฏจีนจน.** กรุงเทพฯ: มติชน.

สุกัญญา เชาว์น้ำทิพย์. (2549). **อัตลักษณ์ของชาวล้านนาที่ปรากฏในนวนิยายของมาลา คำจันทร์.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (ภาษาไทย). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. (2535). **วรรณคดีวิเคราะห์.** สงขลา: มงคลการพิมพ.

สุพรรษา ภักตรนิกร. (2555). **อุดมการณ์สังคมในนวนิยายและเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลของประภัสสร เสวิกุล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุภางค์ จันทวานิช. (2534). **ชาวจีนแต้จิ๋วในในประเทศไทยและภูมิลำเนาเดิมที่เฉาซัน สมัยที่หนึ่ง ท่าเรือจางหลิน (2310-2390).** กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภางค์ จันวานิช. (ม.ป.ป.). **รายงานการวิจัยเรื่องชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทยและในภูมิลำเนาเดิมที่เฉาซัน : สมัยที่สอง ท่าเรือซ่านโถว (2403-2492 หรือ 1860-1949).** กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษาสถาบัน.

สุรชัย หวันแก้ว. (2545). **การพัฒนาที่ยั่งยืนในกระแสโลกาภิวัตน์กับทิศทางประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรีย์ ติ่งสมบูรณ์. (2535). **การวิเคราะห์เรื่องสั้นของ ประมูล อุณหธูป.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สุวรรณ นาควาด. (2541). **วิเคราะห์ตัวละครเอกฝ่ายชายในนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. (2534). **พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

เสาวคนธ์ อุปพงศ์. (2537). **วิเคราะห์กลวิธีการเขียนนวนิยายของ ประภัสสร เสวิกุล.** มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2550). **บ่บั้ดบ่ย้งก๊ง วัฒนธรรมไทยจีน ไม่รู้ต้องแสวง.** กรุงเทพฯ: สีดา.

อชิรัชญ์ ไชยพจน์พานิช. (2561). **ประวัติศาสตร์ศิลปะจีนโดยสังเขป.** กรุงเทพฯ: มิวเซียมเพรส.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2546). **อัตลักษณ์.** กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.

อภิสิทธิ์ ศาลิประเสริฐโชค. (2562). **อักษรจีน.** กรุงเทพฯ: เดียร์ เดียร์ พับลิชชิ่ง บุ๊คส์.

อลิสา หะสาเมาะ. (2543). **ความสำนึกในเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมในชุมชนรือเสาะ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2555). **จินตนาการทางมานุษยวิทยาแล้วย้อนมองสังคมไทย.** เชียงใหม่: ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อาภรณ์ ชาญชัยสกุลวัตร. (2536). **การวิเคราะห์นวนิยายไทยที่ได้รับรางวัลซีไรต์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อุดม หนูทอง. (2532). **พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย.** สงขลา: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Ma Yun. (2554). **ภาพสะท้อนสังคมชาวไทยเชื้อสายจีนในนวนิยายของประภัสสร เสวิกุล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

จินเย่ว์ถง. (2548). **ภาษาถิ่นของจีน.** [ออนไลน์] ได้จาก https://mgronline.com/china/detail/9480000055006 [สืบค้นเมื่อ วันที่ 20 พฤศจิกายน 2562].

พหูน ปณฺฑิโต ชีเว

ภาคผนวก

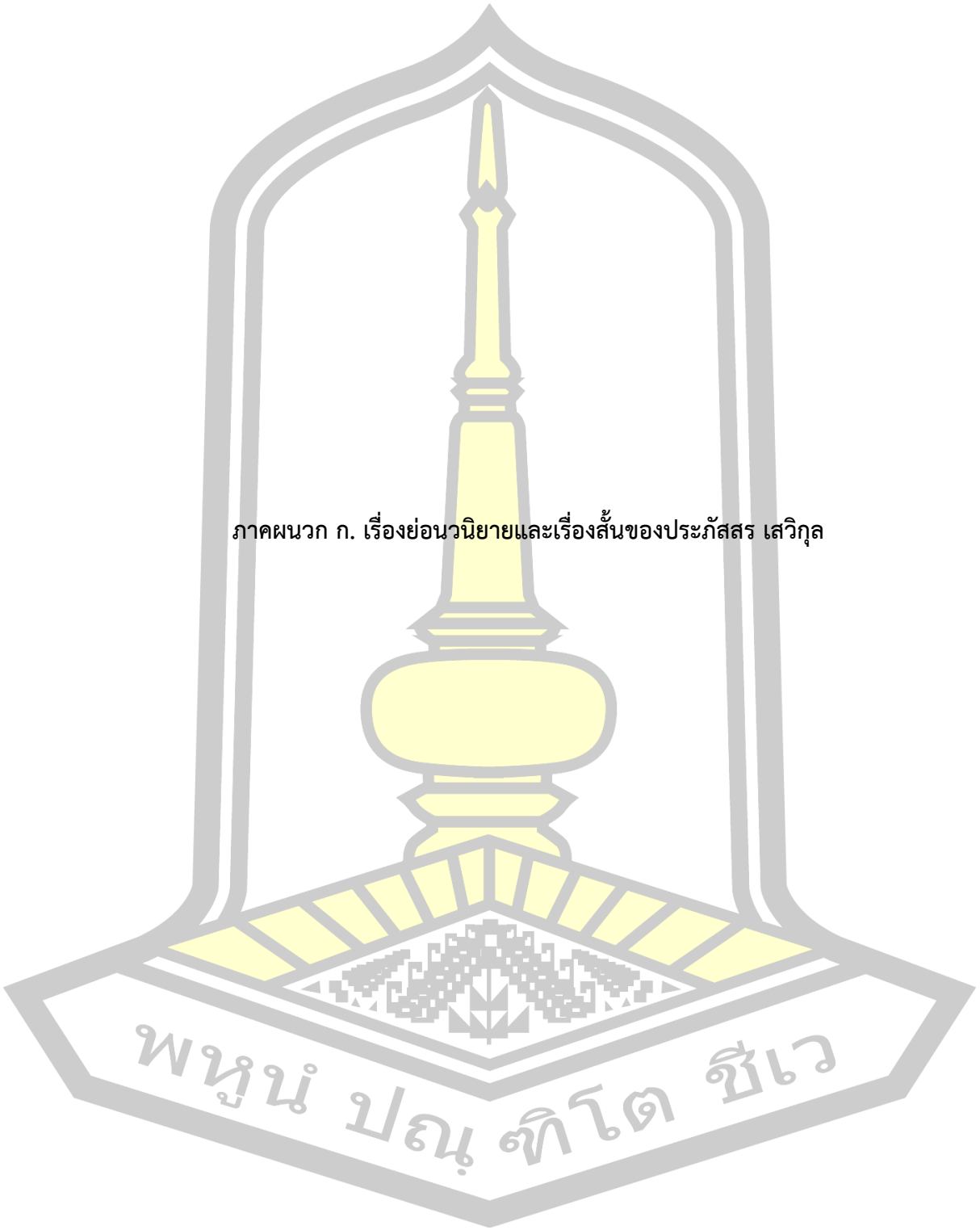

ภาคผนวก ก. เรื่องย่อนวนิยายและเรื่องสั้นของประภัสสร เสวิกุล

1. สำเภาทอง

ธนิตชายวัย 50 ปี เจ้าของบริษัทปุญญรัตน์การช่างในกรุงเทพฯ มีภรรยาชื่อเล็กและลูกชายสองคนคือตั๋งและต๋งซึ่งส่งไปเรียนที่สหรัฐอเมริกา ธนิตถูกพิษเศรษฐกิจของไทยที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันจากวิกฤตเศรษฐกิจฟองสบู่แตกทำให้ธนิตตัดสินใจของโรงแรมแห่งหนึ่งเสียชีวิต ตั๋งและต๋งสองพี่น้องถูกเลขตัวกลับเมืองไทยในทันที เหตุการณ์ครั้งนี้สร้างความตกใจและเสียใจแก่สองพี่น้องเป็นอย่างยิ่ง ตั๋งได้แต่ปลอบต๋งน้องชายว่า เมื่อเกิดเรื่องแค่นี้ก็ขึ้นแล้วก็ไม่อาจหลีกหนีคงต้องเผชิญหน้ากับมันและต่อสู้กับความเจ็บปวดในครั้งนี้ด้วย ตั๋งเข้าดูแลบริษัททันทีหลังงานศพพ่อเมื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริษัท ตั๋งก็ตั้งใจและแก้ไขให้ดีที่สุดแม้จะถูกปรามาสหุ้นส่วนผู้ร่วมก่อตั้งบริษัทมาพร้อมพ่อก็ตาม ตั๋งมีแนวคิดจากการที่เริ่มประหยัดค่าไฟจากแผนกที่ไม่จำเป็นต้องเปิดแอร์รวมทั้งห้องทำงานเขาด้วย จนถูกลุงเม้งบัญชีบริษัทยิ้มเยาะแต่เขาก็มีแนวทางที่จะให้พนักงานอยู่รอดบริษัทก็จะอยู่รอดโดยจะแจ้งสถานะทางการเงินของบริษัทให้พนักงานเข้าใจ เพราะหากลูกจ้างเกิดพร้อมใจกันลาออกก็ไม่รู้จะเอาเงินเดือนล่วงหน้ากับเงินชดเชยไหนมาจ่าย เขามีความคิดที่จะต้องขอความร่วมมือจากพนักงานทุกคนในเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่ายค่าใช้จ่ายของบริษัทและลดเงินเดือนกับสวัสดิการบางอย่างลงจนลุงเม้งเพื่อนพ่อค่อนขอดว่าเป็นคนช่างฝันก็ตาม

ลูกหว้าหญิงสาวรุ่นเดียวกับต๋งน้องชายตั๋ง ก็เคยเรียนที่อเมริกาและคบกับต๋งถูกเรียกตัวกลับเมืองไทยเพราะพิษเศรษฐกิจฟองสบู่เช่นเดียวกัน แม่ของลูกหว้าเล่นหุ้นเจ๊งใช้เงินซื้อของแต่งตัวอย่างฟุ่มเฟือย ด้านพอของเธอทั้งติดเหล้าผู้หญิงผับผู้หญิงเลาจ์เมื่อเธอกลับมาบ้านก็ต้องเจอสภาพพ่อกับแม่ทะเลาะกันทำให้เธอออกจากบ้านไปหาเพื่อนชื่อเต็นลูกสาวเจ้าของตลาด หญิงสาวชอบแต่งตัวเปรี้ยวคำพูดคำจาแบบเด็กสมัยใหม่ดูแรงๆในสายตาคนอื่น ลูกหว้าตัดสินใจกลับไปเรียนต่อด้านบัญชีโดยเลือกเรียนมหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง เพราะอยากเรียนให้จบและได้งานทำจริง ๆ เพื่อที่จะช่วยเหลือตัวเองให้ผ่านพ้นวิกฤตชีวิตในครั้งนี้

ตั๋งมีแนวทางที่จะรับเหมาก่อสร้างงานเล็ก ๆ ทุกอย่างหรือแม้แต่บ้านเป็นหลังๆตึกราเล็ก ๆ ซึ่งเมื่อก่อน บริษัทพ่อเขาจะผูกขาดกับโครงการของรัฐและเอกชนเป็นโครงการใหญ่ๆทั้งนั้น เมื่อเขามาหารือกับเพื่อนของพ่อเป็นรองผู้จัดการบริษัทก็ดูไม่เห็นด้วย หาว่าลดศักดิ์ศรีตัวเองทั้งที่พ่อของตั๋งสร้างบริษัทมาจนใหญ่โต แตกต่างก็ยังยืนยันที่จะทำตามแนวทางที่ตนคิดไว้และจะไม่ยอมให้บริษัทของพ่อ (ธนิต) จะต้องพังลงมือของเขาขาดตั๋งมาขอคำปรึกษาขากนุจรี เทวาภิบาลหรือนุจ เจ้าของบริษัทก่อสร้างเทวาคอนสตรัคชั่น เพิ่มเป็นเพื่อนทางธุรกิจและเป็นผู้หญิงลับ ๆ อีกคนของธนิตผู้เป็นพ่อ เพราะตั๋งคิดว่านุจเป็นผู้หญิงเก่งสามารถบริหารบริษัทก่อสร้างให้ยังอยู่ด้วยดีในสภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ จึงมาขอคำแนะนำและคำปรึกษาจากเธอ นุจเล่าเรื่องของธนิตในเรื่องของการทำงานให้ตั๋งฟังและยังแนะนำให้ตั๋งต้องสร้างความเชื่อถือสร้างความมั่นใจแก่เจ้าของโครงการต่าง ๆ ว่าตั๋งสามารถทำได้ดีกว่าคนตื่นในวงเงินที่เท่า ๆ กัน และสอนว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกต่อให้ยากแสนยากนักหนาแสน

เข็ญเพียงไร ก็ไม่พ้นความตั้งใจเพลงและความเพียรพยายามของเราไปได้ ซึ่งคำสอนนี้ฟังมาจากธนิตผู้เป็นพ่อของตั๋งที่สอนเธอ เมื่อครั้งเธอเริ่มจับงานของเทวาคอนสตรัคชั่นในวันแรก ๆ

ตั๋งเริ่มต้นการเรียกประชุมพนักงานทั้งหมดของบริษัทปุญญรัตน์การช่างเขาแสดงจุดยืนและแนวทางการบริหารงานใหม่ โดยจะไม่ขอรับเงินเดือนและไม่ใช้รถประจำตำแหน่งจนกว่าบริษัทจะดีขึ้น พร้อมทั้งให้คำมั่นว่าบริษัทนี้เป็นของพนักงานทุกคน ส่วนใครเสียสละลดเงินเดือนของตนเองเพื่อบริษัทได้เท่าไหร่ก็ตามแต่พนักงานทุกคนจะเห็นสมควรจะไม่มีการพนักงานและในส่วนของสวัสดิการต่าง ๆ ที่พ่อของตนทำไว้ดีแล้วก็ยังคงเป็นเช่นเดิมยังไม่เปลี่ยนแปลง สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้แก่พนักงานที่เชื่อว่าผู้จัดการคนใหม่จะนำพาพวกเขาผ่านมรสุมครั้งนี้ได้แน่

การตัดสินใจครั้งนี้ของตั๋งทำให้สมชายรองผู้จัดการนี่เป็นเพื่อนของธนิตพ่อขอตั๋งไม่พอใจคิดว่าตั๋งข้ามหน้าข้ามตาไม่ปรึกษาพร้อมทั้งไม่พอใจนโยบายการบริหารงาน จะยกบริษัทให้เป็นของพนักงานทุกคน แม้ตั๋งจะพยายามอธิบายและขอโทษแล้วก็ตาม สมชายโกรธมากคำขอถอนเงินที่ร่วมลงทุนตั้งบริษัทจำนวน 40 ล้านบาทคืนภายใน 3 วัน และจะส่งทนายมารับเงินโดยขอเป็นเงินสดทั้งหมดด้วย ทำให้เขาถูกตำหนิจากกรรมการบริษัทอายุรุ่นราวกับพ่อของเขาทั้งห้องประชุม ทำให้ตั๋งตัดสินใจที่จะรับผิดชอบเรื่องที่เกิดขึ้นเอง แม้จะถูกปรามาสว่าจะมีปัญญาหาเงิน 40 ล้านมาจากไหน ล้านมาจากไหน แต่ตั๋งก็มุ่งมั่นและให้คำสัตย์แก่กรรมการทั้งหลายด้วยถ้อยคำที่จริงใจและพร้อมจะรับฟังคำเตือนของทุกท่านด้วยถ้อยคำแข็งขึง หากแต่ก็แฝงไว้ด้วยความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในคราวเดียวกัน

ตั๋งคิดไม่ตกเรื่องเงิน 40 ล้านมาให้สมชาย เขาให้ป๋องเพื่อนที่ขับแท็กซี่มารับ ป๋องเคยทำงานจัดไฟแนนซ์รถยนต์แต่ตกงานเพราะพิษเศรษฐกิจจึงหันมาขับแท็กซี่ ป๋องบ่นเรื่องเศรษฐกิจไอเอ็มเอฟไปเรื่อยเขาก็นึกถึงนุจรีตนที่น่าจะสามารถหาเงิน 40 ล้านให้เขาได้ เมื่อเขาไปหานุจเธอก็รู้อยู่แล้วว่าว่าตั๋งต้องมาหาเธอและมาด้วยเรื่องอะไร ลอตเตอรี่นุจรีบอกแก่ตั๋งว่าลิมสอนเรื่องการปกครองคนที่บางครั้งจำเป็นจะต้องใช้พระเดชเข้ากำราบ โดยยกเรื่องโกษาปานสร้างค่ายเล่าสู่ตั๋งฟัง และบอกว่าสมชายนั้นต้องการลดจำนวนหุ้นในมือของตั๋งที่ได้จากพ่อ (ธนิต) ลงเกินครึ่ง และจะเรียกร้องอำนาจการบริหารให้สูงขึ้น เพราะสมชายถือหุ้น 30 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่พ่อของตั๋งมี 50 เปอร์เซ็นต์ เมื่อได้ฟังดังนั้นตั๋งจะไม่มีวันยอมอละจะขอกู้เงินจากนุจรี ในตอนแรกเธอปฏิเสธว่าไม่มีเงินสดขนาดนั้น แต่ตั๋งบอกว่าเขามีข้อแลกเปลี่ยนโดยการนำที่ดำและอาคารสำนักงานบริษัทปุญญรัตน์การช่างที่มีราคาไม่ต่ำกว่า 60 ล้านบาทมาค้ำประกันกู้เงินกับนุจ ทำให้หญิงสาวตกลงและขอไม่ให้ตั๋งบอกใครว่าได้เงินจำนวนมาจากไหน และบอกตั๋งว่านี้ก็เป็นอีกเรื่องที่ธนิตสอนเธอว่าการทำธุรกิจกับใครก็ต้องมีสิ่งค้ำประกัน และเมื่อไหร่ที่ลงมือทำการค้าเมื่อนั้นต้องลืมความเป็นเพื่อนเป็นญาติหรือบุญคุณความแค้นต่าง ๆ ไว้ชั่วคราว มุ่งหน้าที่จะเอาชนะด้วยการต่อสู้ที่เป็นไปตามกติกาและจิตใจที่เป็นนักกีฬา

เต็นเพื่อของลูกหว้าที่สนใจในตัวตั๋งได้โทรมาชวนรวบรัดให้ตั๋งออกไปดื่มและเต้นรำกับตน ทั้งสองมาร้านแถวอาร์ซีเอจนมรเรื่องทะเลาะกับแดง คลองสานนักเลงเลงใหญ่คุมแถวนั้น ในระหว่างมีเรื่องชกต่อยกันแดง คลองสานชักปืนออกมาจะยิงตั๋ง มีเด็กสาวคนหนึ่งเข้ามาห้ามปรามและขอให้ทั้งคู่ไม่เอาเรื่องกันและแยกย้ายกันไป จนเมื่อตั๋งมาทานข้าวกับแม่และเพื่อนของแม่จึงรู้ว่าเด็กสาวที่ช่วยเขาในวันนั้นชื่อเอแคลร์ลูกสาวของมาลีผู้เป็นเพื่อนพ่อกับแม่ของตั๋งเธออาศัยอยู่ที่เชียงใหม่ โดยปรีชาผู้เป็นพ่อของเธอฆ่าตัวตายเช่นเดียวกับพ่อของตั๋ง สองหนุ่มสาวต่างพูดจากระทบกระเทียบกันจนผู้ใหญ่ทั้งสองคนไม่ได้สังเกตคิดว่าทั้งคู่พูดคุยกันถูกคอแทน

นุจรีโทรบอกตั๋งในตอนเช้าตรู่ว่าจะมีการประมูลซ่อมแซมอาคารเก่าของสถาบันไบโอเคมีและบอกว่าบริษัทของเธอจะไม่ลงแข่งประมูลในครั้งนี้ และหวังให้บริษัทของตั๋งได้งานนี้ไป ทั้งสอนคำพูดของธนิตที่เคยบอกตนว่านกที่ตื่นเช้าย่อมจะจับได้หนอนตัวโต ตั๋งนำเรื่องนี้มาให้รองผู้จัดการทำต่อ แต่รองผู้จัดการไม่คิดที่จะทำมองว่าเป็นเรื่องงานมูลค่าเล็กน้อย และยังมีความคิดที่ไม่สามารถลดตัวลงไปทำงานแบบนี้ได้ ตั๋งไม่ว่าอะไรและเข้าใจความคิดของรองผู้จัดการตั๋งเข้าไปติดต่องานกับผู้อำนวยการสถาบันไบโอเคมีด้วยตัวเอง หากแต่ก็ไม่ได้งานนี้ เพราะความที่ไม่รู้ว่าผู้อำนวยการจะให้งานนี้กับบริษัทที่เป็นญาติของตนทำให้ไม่ได้งานนี้ไป ซึ่งเรื่องนี้นุจรีทราบก่อนอยู่แล้วแต่ก็ยังส่งข่าวนี้ให้ตั๋ง สันต์เลขาของนุจรีได้แต่ถามเรื่องนี้กับเธอหากแต่เธอก็ยังไม่ตอบคำถามใด ๆ

วันหนึ่งตั๋งได้รับโทรศัพท์สายปริศนาเรื่องกรมวิศวะกรรมจะเปิดประมูลซ่อมถนนและอาคารวงเงินจำนวนพันล้านบาท โดยสายปริศนาจะขอเงินส่วนแบ่งจำนวนหนึ่งหากตั๋งได้งานนี้ไป ตั๋งที่พอมีโอกาสนี้เข้ามาก็รีบไปติดต่อรองอธิบดีกรมตามคำแนะนำของสายปริศนา และรับปากจะไม่บอกเรื่องนี้กับใครแม้แต่คนในบริษัทของตน ตั๋งได้รับคำแนะนำจากป๋องเพื่อนผู้ขับแท็กซี่ในการเข้าหาผู้ใหญ่ จากการได้รับความช่วยเหลือจากนุจอย่างลับ ๆ ทำให้ตั๋งดูท่าจะได้งานจากสถาบันไบโอเคมีที่เคยชวดไป ตั๋งพาแม่ของเขาขึ้นไปพักผ่อนที่เชียงใหม่และไปหาสุมาลีกับเอแคลร์ ทำให้ตั๋งได้ใช้เวลาระลึกถึงตอนเป็นเด็กที่มีความสุขสนุกสนานกับเอแคลร์และต๋งน้องชายเมื่อครั้งตามพ่อกับแม่มาที่เชียงใหม่ เขาคิดถึงตอนเป็นเด็กที่ไม่ต้องแบกรับความรับผิดชอบมากมายเหมือนกับตอนนี้ที่เขากำลังเผชิญอยู่ ด้านต๋งไปเที่ยวผับอาร์ซีเอกัลป์กลุ่มเพื่อนได้แก โกร่ง แม็กซ์และขวาน เพื่อนแต่ละคนของต๋งล้วนเกเรไม่ทำงานและบางคนติดยาด้วย พวกเขามีเรื่องทะเลาะกันกับแดง คลองสานนักเลงเจ้าถิ่นจนเกิดการยิงกันขึ้น และขวานเพื่อนต๋งถูกยิงบาดเจ็บสาหัส เมื่อตำรวจมาต่างฝ่ายก็แยกย้ายกันหนีไป

ในขณะที่ต๋งพี่ชายและแม่อยู่ที่เชียงใหม่ต๋งก็เข้าบริษัทแทนเนื่องจากฟังคำยุยงของเพื่อนที่คิดว่าตั๋งจะยึดอำนาจและการบริหารบริษัทไว้คนเดียวทั้งที่ตั๋งก็มีสิทธิเช่นกัน ทั้งยังคิดถึงคำพูดพี่ชายที่หาว่าตัวเองไม่ทำงานทำประโยชน์อะไร จึงฮึกเหิมอยากจะเข้ามาบริหารบริษัทโดยไม่ปรึกษาพี่ชายและแม่เลย ตั๋งเข้ามาจัดการในบริษัทเริ่มจากการยึดห้องทำงานของพี่ชายรับเพื่อนของตนเข้ามาทำงานเป็นที่ปรึกษา เข้าหาพงษ์ศักดิ์รองผู้จัดการที่เป็นเพื่อนพ่อจนถูกยุแยงเรื่องการมีอำนาจในบริษัทของ

ตนกับตั๋ง โดยไม่รู้เลยว่าพงษ์ศักดิ์นั้นคิดหักหลังโดยจะออกไปตั้งบริษัทใหม่กับสมชายแข่งเอางานประมูลพันล้านที่ถูกตั๋งปกปิดรายละเอียดไว้อยู่ ด้านตั๋งคิดไม่ตกเรื่องน้องชายที่ขู่เขาจะปลดพนักงานและคิดว่าที่ประชุมคงเข้าข้างน้องชายแน่นอนเพราะตอนนี้บริษัทไม่มีงานมีเงินเข้ามาเลย ตั๋งกลับจากเชียงใหม่และไปหาป๋องเพื่อนคนขับแท็กซี่ ป๋องให้คำปรึกษาและให้กำลังใจกับตั๋งจนตั๋งมีกำลังใจฮึดสู้และตั้งมั่นที่จะบริหารบริษัทของพ่อให้ผ่านไปด้วยดี ตั๋งเข้าบริษัททราบเรื่องต่างๆที่น้องชายทำไว้และเกิดการโต้เถียงกัน ต๋งคิดว่าพี่ชายกีดกันและจะฮุบบริษัทคนเดียวโดยไม่ฟังสิ่งที่พี่ชายบอกและทำเลย จนในที่สุดตั๋งก็ยอมให้ต๋งเข้ามาบริหารงานตามที่น้องชายต้องการ

นุจรีได้รับข่าวเรื่องการเข้ายื่นซองประมูลกรมวิศวกรรมจากกรองอธิบดีกรมชื่อสมพร ซึ่งมาสนใจในตัวนุจรีอยู่และทราบว่าสมพงษ์ (รองผู้จัดการบริษัทตั๋ง) จะร่วมกันเปิดบริษัทกับสมชายเพื่อลงประมูลงานครั้งนี้ด้วย นุจรีนำเรื่องนี้มาบอกแก่ตั๋ง ทำให้ตั๋งรู้ว่าตนต้องสู้กับวิกฤติครั้งใหญ่ของบริษัทอีกแล้ว ตั๋งนำเรื่องนี้ไปหารือกับเม้งสมุหบัญชีบริษัทและยังเป็นเพื่อนผู้ร่วมก่อตั้งบริษัทร่วมกับพ่อของตนในเรื่องที่เกิดขึ้น เม้งแม้จะทำใจไม่เชื่อว่าสมพงษ์จะหักหลังบริษัทก็ยืนยันที่จะช่วยเหลือตั๋งเพื่อรักษาบริษัทไว้ ตั๋งให้เม้งสั่งอุปกรณ์ก่อสร้างจำนวนมากจากร้านที่มีการติดต่อค้าขายกับบริษัทอยู่ เพื่อเป็นการทำให้พนักงานคิดว่าบริษัทกำลังจะได้รับงานใหญ่เข้ามาและไม่ไปจากบริษัท เพื่อเป็นการตัดตอนไม่ให้สมพงษ์ได้ตัวช่างและคนงานไป

นุจรีหาทางช่วยตั๋งโดยการชักชวนสมชายมาร่วมหุ้นในบริษัทของตน ให้เหตุผลว่าดีกว่าการเสี่ยงไปลงทุนเปิดบริษัทใหม่และสมชายก็ตอบตกลง ทำให้ตั๋งเป็นบริษัทใหญ่บริษัทเดียวที่เข้ายื่นประมูลงานกรมวิศวกรรมครั้งนี้ ด้านต๋งเมื่อเข้ามาทำงานในส่วนของการก่อสร้างก็พยายามเรียนรู้งานในการทำงาน แต่ก็ยังมีเรื่องขุ่นเขืองกับตั๋งพี่ชายอยู่เรื่อย ๆ และเรื่องที่ตั๋งสั่งอุปกรณ์ก่อสร้างมาเก็บไว้ในโกดังมากมายโดยที่เขาไม่ทราบเรื่องนี้ก็เกิดการโต้เถียงกันใหญ่โต ลุงเม้งเตือนสติตั๋งในเรื่องนี้กับคนในสายเลือดคนเดียวหรือจะต้องพูดอธิบายกับกรรมการบริษัททั้งหมด เพราะหากตั๋งเอาเรื่องนี้เข้าที่ประชุมคงไม่เป็นผลดีต่อตัวตั๋งแน่ เมื่อตั๋งปรึกษากับป๋องผู้เป็นเพื่อนก็ได้คำตอบเดียวกัน ตั๋งจึงตัดสินใจเล่าความจริงบางส่วนถึงเหตุผลที่ต้องสั่งอุปกรณ์ก่อสร้างมาเก็บไว้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งปัญหาและการแก้ปัญหาจนมาเป็นอย่างที่ต๋งทราบ และบอกกับน้องชายว่าจะเชื่อหรือไม่นั้นก็ให้น้องชายตัดสินใจเอง

ตั๋งกับต๋งเริ่มพูดคุยดีๆต่อกันหลังจากวันที่ตั๋งเล่าความจริงเรื่องบริษัทให้ฟัง ตั๋งก็ได้งานประมูลที่สถาบันไบโอเคมี ด้านขวานเพื่อนของต๋งก็โดนจับเพราะมีเรื่องกับแดง คลองสาน ในคืนนั้นแดงคลองสานก็ถูกตงเพื่อนที่โดนแย่งที่ขายยาเสพติดยิงตาย ทำให้เอแคลร์ลงมาจากเชียงใหม่มาจัดงานศพของแดงคลองสานผู้เป็นเพื่อนกับเธอตั้งแต่เด็ก ตั๋งช่วยเหลือดูแลเรื่องนี้ให้เอแคลร์จนทำให้ทั้งสองมีความสัมพันธ์ที่ดีเพิ่มยิ่งขึ้น ตั๋งมายินดีกับตั๋งพี่ชายด้วยความจริงใจที่ตั๋งประมูลงานสถาบันไบโอเคมีได้เป็นงานแรก สองพี่น้องกลับมารักใคร่กลมเกลียวกันดังเดิม

ก่อนไปงานเปิดผลประมูลกรมวิศวกรรมตั๋นอนไม่หลับลงมายืนมองฉวนหรือสำเภาจำลองที่โถงกลางบ้าน ติดถึงคำสอนขอพ่อที่เล่าเรื่องก๋งนั่งสำเภามาจากเมืองจีน เริ่มต้นก๋งเป็นเพียงอาแป๊ะแลกซื้อเสื้อผ้าเก่ากับข้าวตังก้นกระทะโรงสี ก๋งเป็นคนอดทนต่อความยากลำบากหรือเหนื่อยยากแสนเข็ญก็ไม่เคยปริปากบ่นแม้แต่น้อย จนมีเงินมีทองที่เก็บเล็กผสมน้อยเอาไปลงทุนทำอย่างอื่นจนสามารถร้างตัวร่ำรวยเป็นเศรษฐี พ่อบอกตั๋งว่าถ้าเรามีความมานะพยามมีความบากบั่นไม่ย่อท้อและมีความตั้งใจจริง โดยไม่หวั่นเกรงต่ออุปสรรคใดเราก็จะประสบผลสำเร็จในสิ่งนั้น เมื่อสร้างบ้านหลังนี้พ่อของตั๋งจึงนำสำเภาจำลองมาตั้งไว้เพื่อระลึกถึงอาก๋งและการก่อร่างสร้างตัวที่ตั้งต้นด้วยการเดินทางรอนแรมมาในเรือสำเภา ตั๋งระลึกถึงบิดาและปู่ว่ายุคสมัยของเขาเป็นยุคการต่อสู้ด้วยเงินทุนจำนวนมหาศาล แต่ถึงอย่างไรคนเราก็คงขาดความมานะพยายาม ความบากบั่นไม่ย่อท้อและความตั้งใจจริงไปไม่ได้

ตั๋งกับต๋งมาร่วมฟังผลการยื่นประมูลงานกรมวิศวะกรรม และบริษัทเทวาคอนเท็คชันของนุจรีชนะการประมูลงานครั้งนี้ไป แม้ตั๋งจะเสียใจแต่ก็ยินดีกับนุจรี ต๋งปลอบใจพี่ชายว่าไม่เป็นไรเพราะพี่ชายทำดีที่สุดแล้ว ต๋งเรียกประชุมพนักงานบริษัท เมื่อตั๋งมาถึงที่ประชุมต๋งก็กล่าวถึงผลการประมูลที่เราไม่ชนะและบอกว่าพี่ชายของเขาทำอย่างเต็มที่เพื่อรักษาและปกป้องบริษัทกับพนักงานทุกคน เขาได้รับข่าวดีจากนุจรีว่าจะจ้างบริษัทปุญญรัตน์การช่างเป็นซับคอนแทร็กเตอร์ในโครงการ 30 เปอร์เซ็นต์ ในวงเงิน 317 ล้านบาท สร้างความดีใจให้ตั๋งและพนักงานทุกคน ตั๋งกล่าวขอบคุณทุกคนที่มีส่วนช่วยให้บริษัทเติบโตและหยัดยืนอยู่ได้ ตั๋งไม่ลืมขอบคุณเม้งและสมพงษ์เพื่อนของพ่อผู้เป็นคนสำคัญของบริษัท ตั๋งโทรไปขอบคุณนุจรีที่ช่วยเหลือตลอดมา นุจรีบอกแก่เขาว่าเพราะคำสอนของธนิตพ่อตั๋ง ที่ทำให้เธอและบริษัทเทวาคอนสตรัคชันก้าวมาจนถึงจุดนี้ได้เช่นกัน

2. เรื่อง ไชน่ามูน

แดเนียลทำงานเป็นนักวิจัยสืบค้นความเป็นมาและชีวประวัติของนักธุรกิจเชื้อสายจีนคนสำคัญในอาเซียน เพื่อแสวงหาเส้นทางแห่งความสำเร็จ ความเชื่อมโยงกัน รวมทั้งการฟันฝ่าปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ แดเนียลสัมภาษณ์ประธานหวู่นักธุรกิจใหญ่ในสิงคโปร์ ประธานหวู่มีชื่อเดิมว่าชิวเป็นลูกคนจีน สมัยเป็นเด็กอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ที่สวนยางในมาลายา พ่อของเขามักจะเล่าเรื่องบ้านเกิดที่เมืองจีนในเรื่องต่าง ๆ ยามเมื่อพ่อเขาเมาเหล้า ชิวมีพี่ชายร่วมสาบานคนหนึ่งชื่อโกสุ่น โกสุ่นย้ายไปสิงคโปร์ตอนที่เขาอายุ 11-12 ปี ชิวหวนนึกถึงภาพการใช้ชีวิตในสวนยางเมื่อครั้งมีทหารญี่ปุ่นเคลื่อนคนผ่านป่าสวนยาง เขาและเพื่อนเจอเข้าและนำไปบอกพ่อกับแม่ ซึ่งในช่วงปี ค.ศ.1941 ญี่ปุ่นบุกเอเชียใต้และหมู่เกาะอินเดียตะวันออก ญี่ปุ่นมาตั้งโรงเรียนในหมู่บ้านที่ชิวอาศัยอยู่ แต่พ่อกับแม่ของเขาห้ามไม่ให้ไปเรียนบอกว่าเราเป็นคนจีนไม่ใช่คนมาเลย์จะไปเรียนโรงเรียนญี่ปุ่นทำไม พ่อกับแม่

เกียจพวกญี่ปุ่นที่ฆ่าพี่น้องชาวจีนที่เมืองจีนแผ่นดินใหญ่มากมาย และสอนไม่ให้เชื่อใจศัตรู แต่ชิวบอกว่าครูทหารญี่ปุ่นเป็นคนดี

ในวันหนึ่งพ่อแม่ของชิวและผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ในสวนยาง ถูกทหารญี่ปุ่นฆ่าตายเพราะสืบทราบว่ามีบางคนส่งเงินไปช่วยทัพก๊กมินตั๋งรบกับญี่ปุ่นที่เมืองจีน ทำให้ร้อยโทโยชิตะครูรับชิวไปดูแลให้อยู่อาศัยกับตนในบ้านพักค่ายทหารญี่ปุ่น วันหนึ่งชิวกับโยชิตะออกไปถ่ายรูปพระอาทิตตกดินแถวชายป่าสวนยาง ทำให้โยชิตะถูกกองทัพมาลายาที่ต่อต้านทหารญี่ปุ่นยิงตาย สร้างความสะเทือนใจแกชิวเป็นอย่างมากเพราะโยชิตะดูสั่งสอนและดูแลชิวเป็นอย่างดี ตัวโยชิตะเองก็ไม่เคยปรารถนาสงคราม จากเหตุการณ์นั้นทำให้ชิวต้องหนีออกจากหมู่บ้านนั้น เพราะกลัวถูกทหารญี่ปุ่นจับตัวและฆ่าตาย

สุ่นหรือโกสุ่นพี่ใหญ่ที่ชิวเรียกเมื่อครั้งเป็นเด็ก เมื่อเข้ามาอยู่สิงคโปร์ก็เป็นนักเลงเก็บค่าคุ้มครองจากชาวจีนที่ค้าขายในสิงคโปร์ หลังจากที่ชิวหนีไปอยู่ในป่ากับพวกต่อต้านญี่ปุ่นในมาลายาหลังสงครามสงบลงชิวได้เดินทางลงเรือไปสิงคโปร์ เขาได้เจอกับโกสุ่นพี่ชายร่วมสาบานในวัยเด็กและได้อาศัยอยู่กับโกสุ่นที่สิงคโปร์ ชิวได้เรียนภาษาจีนและเรียนบัญชีพร้อมกับโรสเด็กสาวนักร้องบาร์ที่โกสุ่นชอบพอ พร้อมทั้งทำงานเป็นเด็กล้างจานในคลับไปด้วย โรสอาศัยอยู่กับแม่สองคนแม่ของเธอป่วยหนัก มีครั้งหนึ่งที่ชิวได้ช่วยพาแม่ของโรสส่งโรงพยาบาลจนได้รู้ความจริงว่าสาเหตุที่ป่วยมาจากการถูกบังคับให้ไปบำเรอทหารญี่ปุ่นอยู่นาน ชิวถูกโกสุ่นสั่งให้ทำงานแทนตัวเองเพราะตัวเองถูกเพ่งเล็กจากเจ้าหน้าที่ โรสเริ่มมีใจให้กับชิวก็ไม่อยากให้ชิวทำงานเป็นนักเลงเก็บค่าคุ้มครองเหมือนโกสุ่น ชิวสัญญาว่าสันหนึ่งเขาจะต้องมีชีวิตและทางเลือกของตัวเอง

โรสกับโกสุ่นจะแต่งงานกันด้วยความเห็นชอบจากแม่ของโรส ชิวเสียใจและคิดจะไปจากสิงคโปร์ ในวันแต่งงานของโกสุ่นกับโรสโกสุ่นถูกยิงตายด้วยฝีมือของลิบที่ถูกจ้างมาให้ฆ่าโกสุ่น ลิบเป็นหนึ่งในน้องร่วมสาบานของชิวเมื่อครั้งอยู่ป่าสวนยาง ชิวเมื่อรู้ว่าเป็นพี่น้องร่วมสาบานของตนก็ปล่อยลิบไปด้วยความเจ็บปวด หลังจากโกสุ่นตายชิวก็เลิกเป็นนักเลงและไปจากโรส เพราะคิดว่าคงไม่เหมาะที่เขาจะอยู่กับโรสผู้หญิงที่ได้ชื่อว่าเป็นพี่สะใภ้เมียพี่ชายร่วมสาบานแม้จะยังไม่ได้เข้าพิธีแต่งงานกับโกสุ่นก็ตาม โรสให้เงินชิวไปตั้งตัวพร้อมทั้งขอให้ชิวกับมาคาราวะวันตายของโกสุ่นในทุกปี ชิวได้พบกับหวังอี้น้องที่กรีดเลือดร่วมสาบานที่ป่าสวนยางมาลายา เขาสองคนเริ่มจากการเปิดร้านเป็นบริษัทนำเข้าของกินของใช้จากญี่ปุ่นมาขาย ชิวแบ่งเงินกำไรให้กับโรสด้วยเพราะถือว่าเงินที่ลงทุนทำการค้ามาจากโรสกับโกสุ่น ชิวดูแลโรสในฐานะพี่สะใภ้ของตน จากนั้นชิวได้เจอกับหยงน้องร่วมสาบานอีกคนหยงแขนขวดข้างหนึ่งเพราะถูกทหารญี่ปุ่นฟันขาด จากการเข้าไปขโมยข้าวสารและอาหารของทหารญี่ปุ่น การเข้ามาช่วนทำงานของหยงทำให้หวังอี้ไม่พอใจเพราะมีแนวคิดไม่เหมือนกัน จนหวังอี้ทะเลาะกับหยงและขอตัวแยกออกไปทำการค้าเอง ซึ่งชิวก็ไม่ว่าอะไรแบ่งกำไรทรัพย์สินให้หวังอี้ไปอย่างเท่าเทียม

หวังอี้ทำการค้าแข่งกับชิวโดยนำเครื่องใช้ไฟฟ้าจากกัวลาลัมเปอร์เข้ามาขาย ทำให้หยงไม่พอใจและไปมีเรื่องกับหวังอี้ หวังอี้ได้เจอลิบพี่น้องร่วมสาบานและให้มาเป็นลูกน้องตน ลิบทำร้ายหยงจนได้รับบาดเจ็บสาหัสที่สมองกลายเป็นคนสติไม่เต็ม ชิวบอกความจริงกับหวังอี้เรื่องที่ลิบเป็นคนฆ่าโกสุ่นพี่ใหญ่ของพวกเขาตาย และขอร้องให้หวังอี้ไม่ให้ยุ่งเกี่ยวทำร้ายหยงอีก ทั้งยังเตือนไม่ให้หวังอี้เลี้ยงงูเห่าอย่างลิบไว้ใกล้ตัว หวังอี้เอาเรื่องที่ชิวรู้ตัวคนฆ่าโกสุ่น (พี่ใหญ่) ไปบอกกับโรส (พี่สะใภ้) ทำให้โรสมาต่อว่าชิวที่ไม่แก้ค้นให้โกสุ่น อีกทั้งยังบอกว่าเมื่อชิวไม่ฆ่าคนที่ได้ชื่อว่าเป็นสามตน ก็จะให้หวังอี้ทำแทนและโรสจะแต่งงานกับหวังอี้ด้วย ลิบถูกหวังอี้ล่อลวงไปฆ่าและชิวมาช่วยไว้พร้อมทั้งสั่งสอนเตือนสติลิบและให้โอกาสลิบมีชีวิตอยู่ต่อไป แต่ต้องไม่อยู่ที่สิงคโปร์อีกต่อไป

ชิวบอกเรื่องคนฆ่าโกสุ่นไม่อยู่ที่สิงคโปร์แล้วกับโรส ทั้งนี้ชิวดูแลหยงที่บาดเจ็บกระทบกระเทือนทางสมองเป็นอย่างดี ด้านหวังอี้ธุรกิจเริ่มระส่ำระสายขาดทุนจากการที่สิงคโปร์แยกตัวจากมาเลเซีย ในขณะที่ชิวมีแนวทางการค้าขายที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจของสิงคโปร์ในขณะนั้น แม้หวังอี้จะขัดค้านและขอให้ชิวไม่เห็นด้วยกับนโยบายเศรษฐกิจการคลังแบบนั้นก็ตาม ชิวพาหยงไปร้านบ๊ะกุ๊ดเต๋ได้เจอกับหวังอี้และลิบพร้อมกันทั้งสี่คนพี่น้อง ลิบกลับมาสิงคโปร์เพื่อฆ่าหวังอี้ เพราะหวังอี้ไม่ยอมเลิกราส่งคนไปตามฆ่าเขาทั้งที่มาเลเซียและชายแดนไทย ชิวขอร้องให้ลิบปล่อยหวังอี้ไปเพื่อเห็นแก่ความเป็นพี่น้องจนลิบใจอ่อนปล่อยหวังอี้ไป หากแต่หวังอี้ก็ไม่สำนึกกลับมาฆ่าพวกเขาทั้งสามคน จนทำให้หยงถูกยิงเสียชีวิต และในเวลาต่อมาหวังอี้ก็ตายตามด้วยสาเหตุการโดดลงมาจากตึก หากแต่ก็ไม่มีใครรู้สาเหตุการตายที่แท้จริงของหวังอี้ และลิบก็หายตัวไปไม่ได้ข่าวอีกเลย

ชิวคิดถึงพระจันทร์ที่เมืองจีนตามคำบอกเล่าของพ่อและแม่ที่ได้ฟังเมื่อวัยเด็ก อยากจะไปชมพระจันทร์ที่เมืองจีนว่าจะสวยเหมือนที่พ่อบอกไว้หรือไม่ หากแต่ด้วยคำสัญญาของชิวที่ให้ไว้กับโรสว่าจะไม่ไปเหยียบฮ่องกงหรือที่ไหนในเมืองจีน เพราะโรสไม่ต้องการเห็นและเจ็บปวดกับการเห็นชิวอีกต่อไป ให้ต่างคนต่างมีชีวิตตามที่ทั้งสองคนได้เลือกเดิน เรื่องราวข้อมูลของประธานหวู่หรือชิวจบลงที่โรสหญิงสาวที่ชิวรักและเป็นพี่สะใภ้ ได้เสียชีวิตลง หลังจากแต่งงานและย้ายไปอยู่ฮ่องกงกับสามีนักธุรกิจ ในด้านแดเนียลนักวิจัยหนุ่มที่มาจากเมืองไทยก็ได้เคลียร์ใจกับชาร์ดอนรักแรกสมัยที่เขามาเรียนที่สิงคโปร์ ด้วยเรื่องราวชีวิตและได้แง่คิดเรื่องความรักของประธานหวู่กับโรส จึงทำให้แดเนียลตัดสินใจที่จะสานสัมพันธ์กับชาร์ดอนต่อไป

3. พิมานแพร

ชูชัย กัจนากร ทายาทคนเดียวแห่งบ้านเล่ง-หงส์ ได้พาหญิงสาวชื่อริส ปอ และแอ๊นท์ มาที่บ้านเล่ง-หงส์ แห่งตระกูลกัจนากร ซึ่งมีอาแป๊ะอายุ 90 กว่าปีดูแลอยู่ บ้านเล่ง-หงส์เป็นตึกทรงเก๋งจีนสองหลังตั้งอยู่เคียงกัน ภายในบ้านแม้จะอายุหลายสิบปีแต่ยังคงความสวยงามแบบบ้านชาวจีนเป็นอย่างมาก อาแป๊ะเมื่อเห็นหน้าของปอหนึ่งในเพื่อนของชูชัยก็รู้สึกตกใจและถามชื่อแซ่ของแมงปอ

ซึ่งหญิงสาวตอบไปว่าไม่มีแซ่จีน มีแต่นามสกุลว่าสันติสุข อาแป๊ะขอคุยกับปอสองคนและขอดูต้นคอของปอ ขึงได้เห็นปานรูปมังกรที่หลังคอหญิงสาว อาแป๊ะมั่นใจและบอกว่าหญิงสาวเป็นทายาทคนสุดท้ายของนายคนที่สองเจ้าของตึกหงส์ อาแป๊ะมีความปลาบปลื้มอิ่มเอมเป็นอย่างยิ่ง

อาแป๊ะเล่าเรื่องที่มาก่อนจะมาเป็นบ้านเล่ง-หงส์ให้แมงปอฟัง เริ่มจากสำเภาใหญ่ที่แน่นขนัดไปด้วยเด็กหนุ่มชาวจีนที่เดินทางทางออกขากบ้านเกิดเมืองนอนมุ่งหน้ามายังดินแดนที่ห่างไกลทางใต้ ทุกคนล้วนน่าเวทนาสมบัติติดตัวมีเพียงเสื้อผ้าเก่าๆหมวกกุบเล้งขาด ๆ เสื่อฟางขาด วิ่นปูนอนกับไหใส่น้ำคนละใบไว้จิบแก้กระหาย บนเรือสำเภานี้มีเด็กหนุ่มชื่ออาหวางกับอาหยง พวกเขาสองคนมีความมุ่งมั่นที่จะมาหากินที่สยาม ทั้งสองต่างคาดหวังว่าที่นี้จะทำให้พวกเขาลืมตาอ้าปากได้ แม้ว่าข้างหน้าจะมีอะไรดีและไม่ดีอยู่ก็ตาม ในขณะที่สำเภากำลังเจอพายุที่โหมกระหน่ำสำเภาเรือได้รับความเสียหาย หลายคนสูญหายตกไปกลางทะเล เมื่อคลื่นลมสงบพวกเขาต้องพบกับโจรสลัด เกิดการต่อสู้และสำเภาเรือถูกโจรสลัดยึด ในขณะที่หลายคนร้องไห้หวาดกลัวขอชีวิต มีเพียงเด็กหนุ่มสองคนที่สงบนิ่งไม่ส่งเสียงใด ๆ ทั้งสิ้น จนโจรสลัดถามชื่อแซ่โจรสลัดถูกใจในคำตอบที่เด็ดเดี่ยวและไม่กลัวตายของหวางและหยง หัวหน้าโจรสลัดผู้มีฉายาว่าโจรบัณฑิต เพราะรูปร่างหน้าตาและการแต่งกายที่ดูดีมากกว่าจะเป็นโจรเอาตัวเขาสองตนไปด้วย และทิ้งพวกที่เหลือไว้ในเรือที่เสียหายนั้น หยงและหวางใช้ชีวิตอยู่บนเรือโจรสลัด

ในวันหนึ่งที่เรือเทียบท่าพักอยู่ที่เกาะแห่งหนึ่งอาหยงก็ได้ชักชวนหวางหาทางหนี เพราะไม่อยากเป็นโจรสลัดแม้หวางจะห้ามปรามอาหยงก็ยังแอบหนีออกไปจากเรือ เมื่อโจรบัณฑิตรู้เข้าก็ลงโทษอาหวางด้วยการตีหลังจากแส้หางปลากระเบน โจรบัณฑิตนั้นเอ็นดูอาหวางราวกับเป็นลูกและสอนวิธีการเป็นโจรสลัดให้อาหวาง โจรสลัดเข้าปล้นเรือหัวเขียวของพวกฮกเกี้ยนที่เดินทางไปมาลายูเรือทั้งสองลำต่างยิงต่อสู้กัน จนสำเภาเรือของโจรสลัดถูกล้อมจากเรืออังกฤษ (กำปั่นอังกฤษ) เกิดการต่อสู้จนเรือของโจรสลัดแตกพ่าย หวางกับโจรบัณฑิตถูกคลื่นซัดมาเกยตื้นที่เกาะร้างแห่งหนึ่ง ด้านหยงที่หนีไปจากเรือโจรสลัดไปเป็นกุลีขุดบ่อเหมืองแร่รับจ้างที่เกาะภูเก็ต หยงได้รู้จักกับแป๊ะเพ็กและลูกสาวชื่อจิ้น (อาจิ้น) หยงบอกให้แป๊ะเพ็กเลิกทำงานขุดเหมองแล้วหันมาเลี้ยงปลาปลูกผักขายให้กุลีในเหมืองแทน

หยงกับแป๊ะเพ็กเช่าตึกแถวเปิดร้านชำขายเสื้อผ้าและอาหาร หยงคิดถึงหวางเกือบสองปีที่พวกเขาไม่ได้ข่าวคราวกันในขณะที่หวางกับโจรบัณฑิตติดอยู่เกาะร้างก็มีเรือสินค้าของชาวมาลายูรับพวกเขาสองคนไปส่งที่สิงคโปร์ โจรบัณฑิตโทษว่าเป็นเพราะหยงที่หนีไปทำให้เรือฝรั่งพวกนั้นรู้ที่ซ่อนของตัวเอง แต่หวางแก้ตัวแทนและไม่เชื่อว่าหยงจะเป็นคนไปบอกพวกฝรั่งเรื่องที่ซ่อนเรือโจรสลัด กิจการค้าของ หยงกับแป๊ะเพ็กรุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้จะเป็นพ่อค้าหน้าใหม่แต่อาศัยความนอบน้อมถ่อมตนและอุตสาหะบากบั่น หนักเอาเบาสู้ก็ทำให้ชื่อเสียงเด็กหนุ่มเป็นที่นิยมเชื่อถือ แก่ลูกค้าและยี่ปั๊วโดยทั่วไป แป๊ะเพ็กรู้ข่าวว่าเหมืองที่พวกเขาเคยทำงานเป็นกุลี จะปิดตัวเพราะเจ้าของติดการ

พนัน แป๊ะเพ็กบอกให้อาหยงหาทางซื้อไว้เพราะแป๊ะเพ็กรู้มาว่าเหมืองนั้นมีแร่มีค่าจำนวนมาก จากเพื่อนฝรั่งนักสำรวจแร่สมัยแป๊ะเพ็กหนุ่ม ๆ หยงที่ทนแปะรบเร้าไม่ไหวจึงได้กู้ยืมเงินจากนายธนาคารอังกฤษที่เข้ามาเปิดกิจการบนเกาะนั้น

หวางกับนายโจรบัณฑิตมาที่เกาะภูเก็ตเปิดโรงแรมพัก นายโจรบัณฑิตนำข้าวของเงินทองของมีค่าที่ซ่อนไว้จากเกาะโจรมาด้วย เมื่อนายโจรเดินทางออกจากห้องและให้ฟวางเฝ้ากระเป๋านั้นไว้ ในขณะที่หวางเผลอหลับเขากูถูกตำรวจเข้ามาตรวจค้นแต่ก็ไม่พบสิ่งใด จนหวางตกใจและกลัวว่าหากนายโจรกลับมาจะคิดว่าเขาเป็นคนขโมยของมีค่าในกระเป๋าไป หวางจึงหนีออกจากห้องพักมาเจอกับเต๊ก เต็กหลอกอาหวางให้เลี้ยงอาหารเข้าโรงฝิ่น และหลอกขายอาหวางใช้หนีตนที่ติดกับหัวหน้าคนงานขุดเหมืองแห่งหนึ่ง ทั้งยังขโมยเงินติดตัวอาหวางไปหมด หวางกลายเป็นแรงงานขุดเหมือง

หยงได้พบกับนายโจรบณฑิตและถูกกล่าวโทษว่าเป็นคนเอาที่ซ่อนตนไปขายให้กับฝรั่งด้วยเพราะเห็นหยงที่สนิสนมกับฝรั่งนายธนาคาร ก็ยิ่งเคียดแค้นและทำร้ายหยงหวังเอาชีวิต เต็กเข้ามาเห็นและช่วยเหลือหยงไว้ จนหยงให้เงินและรับเต็กมาอยู่ด้วยกันที่บ้านด้วย หยงและแป๊ะเพ็กผิดหวังที่ระเบิดเหมืองแล้วก็ยังไม่เจอแร่มีค่า ในขณะที่หวางเป็นกุลีขุดเหมืองก็หาทางหนีออกจากเหมืองจนถูกซ้อมและจับกลับไป แป๊ะเพ็กไม่ละความพยายามเอาระเบิดขนลงหลุมไประเบิดเหมืองเองจนในที่สุดก็พบแร่ดีบุกมากมาย

นายโจรบัณฑิตมาที่ศาลเจ้าเฮ่งเจียศาลเจ้าประจำตระกูลแซ่ฮั่ว บอกว่าตนเป็นลูกหลานตระกูลนี้ชื่อกวงจื้อ ทำการค้าอยู่มาลายูแวะมาไหว้ศาลเจ้าประจำตระกูลและทำความเคารพบรรพบุรุษ ต้องการสร้างศาลเจ้าเฮ่งเจียของแซ่ฮั่วให้ยิ่งใหญ่มีชื่อเสียง เป็นที่ยกย่องของคนในเมืองภูเก็ตทางด้าน หยงถูกเต็กหลอกลวงพาออกมาหาความสำราแบบผู้ชายทั้งดื่มสุราหาความสำราษกับผู้หญิงออกเที่ยวแทบทุกคืนจนอาจิ้นตักเตือนแต่ก็ไม่ฟัง และถูกอาเต็กหลอกเอาเงิน 5 ชั่ง อ้างว่าจะไปลงทุนทำธุรกิจกับเพื่อน แท้จริงเอาไปใช้หนี้หัวหน้าคนงานเหมืองเพราะอาหวางที่เขาหลอกเอาตัวไปขายหนีไป ทำให้อาเต็กต้องใช้เงินคืนทั้งต้นทั้งดอก

หวางหนีออกมาจากเหมืองได้ หวางมาเจออาจิ้นขณะหลบหนีหาที่ซ่อนในร้านชำ อาจิ้นให้ความช่วยเหลือแก่หวาง เมื่อหยงกลับมาบ้านรู้ว่าจิ้นช่วยเหลือคนหลบหนีไว้ก็พาคนไปหาแต่ไม่พบ เพราะคิดว่าอาจเป็นโจรหรือคนร้ายขโมยของ โดยไม่รู้ว่านั้นคือหวางเพื่อนของเขา หวางหนีออกมาจากร้านชำก็ได้มาเจอกับฮวยฮ้อดาวเด่นของโรงเต้นรำ และได้รับความช่วยเหลือให้ที่พักและอาหารการกิน ฮวยฮ้อตกหลุมรักหวางจนทั้งสองมีความสัมพันธ์ทางกายต่อกัน ด้านนายโจรกวงจื้อทำทุกวิถีทางให้นายเหมืองต่าง ๆ เดือดร้อน ทั้งเรื่องส่งดีบุกออกไปขายตัดราคาเหมืองอื่น ๆ เพิ่มค่าจ้างกุลีขุดดีบุกเป็นสองเท่า ส่งส่วยให้อากรด้วยเงินที่มากกว่าเหมืองอื่น ๆ เขาทำทุกอย่างเพื่อแก้แค้นหยงจึงทำทุกทางให้ธุรกิจเหมือง หยงมีปัญหา

อาจิ้นเริ่มจับตาดูเต็กที่ทำตัวผิดปกติเข้าห้องอาหยงเพื่อขโมยเงิน อาเต็กกลัวว่าอาจิ้นจะบอกเรื่องของตนกับหยงจึงร่วมมือกับหยี่ชุนหัวหน้าคนงานจับตัวอาจิ้นมาเรียกค่าไถ่ หยี่ชุนสั่งให้ฆ่าอาจิ้นหลังจากที่เขาไปเอาเงินเรียกค่าไถ่ ในระหว่างนั้นอาหวางที่หนีมาจากฮอวยฮ้อเพราะทนรับสภาพตัวเองที่ดูเกาะผู้หญิงกินไม่ไหว มาเจออาเต็กที่กำลังลงมือฆ่ารัดคออาจิ้นอยู่ จึงได้เข้าช่วยเหลือและอาเต็กหนีไปได้ ด้านหยงที่นำเงินไปให้หยี่ชุนตามนัด และได้เกิดการยิงต่อสู้จนได้รับบาดเจ็บสาหัสทั้งคู่ อาหยงถูกช่วยเหลือจากแซะหญิงสาวที่อาศัยอยู่หลังเหมืองร้างที่หยงไปพบหยี่ชุน ทั้งสองเกิดความรักใคร่ได้เสียเป็นสามีภรรยากัน ด้านนายโจรบัณฑิตหรือกวงจื้อก็รับเลี้ยงดูฮวยฮ้ออย่างออกหน้าออกตาให้ข้าวของเงินทองพร้อมทั้งจะจัดงานเต้นรำแบบยุโรบขึ้นให้ด้วย แต่ในใจฮอวยฮ้อเอาแต่คิดถึงหวางที่หนีตนไป

อาจิ้นเข้ามาดูแลเหมืองแทนหยงในขณะที่ยังหาตัวหยงไม่พบ จิ้นให้นักวาดภาพฉายาพู่กันเทพยดามาวาดรูปหวางไว้ ซึ่งวาดได้เหมือนมาก ชายชรานักวาดภาพได้เตือนอาจิ้นว่าไม่ควรเก็บภาพนี้ไว้เพราะจะเป็นภัยให้คนในรูป ด้านหวางหลังจากที่ส่งอาจิ้นกลับบ้านก็มาเจอกับฉางเปียว และได้รับการดูแลจากฉางเปียวให้ที่พักและอาหาร ต้าฉางทำงานในเหมืองแห่งหนึ่งและกำลังถูกโกงค่าแรงและถูกนายอากรรีดเก็บเงินมากขึ้น จากการที่นายเหมืองต่าง ๆ ถูกนายอากรเรียกเก็บเงินเพิ่มมากขึ้นจากฝีมือกวงจื้อ อาหยงกลับมาที่บ้านและพาแซะกลับมาอยู่ด้วย ทำให้อาจิ้นผิดหวังและเสียใจที่หยงพาผู้หญิงอื่นเข้ามาอยู่บ้าน ทั้งสองเริ่มมีปัญหาไม่พูดจากับจิ้นเอาแต่หลบหน้าหยง

หวางถูกพลตระเวนจับตัวไปเพราะคิดว่าเป็นหนึ่งในกุลีที่ตีกันกับกะลาสีเรือในร้านชำขายเหล้า ต้าฉางพาพวกคนงานจีนมาชุมชุมให้ตำรวจปล่อยตัวกุลีจีนที่ถูกจับ เหมือที่ตำรวจปล่อยตัวพวกกะลาสีเรือไป ต้าฉางถูกตำรวจยิงตายทำให้หวางและพวกกุลีจีนที่เหลือลุกฮือขึ้นก่อจลาจนจากสถานีตำรวจลามไปตลาด ปล้นนายเหมืองเอาค่าแรงคืน โดยมีหวางเป็นหนึ่งในผู้นำการปล้น แต่หวางไม่ขอรับส่วนเงินทองที่ได้มาจากการปล้นครั้งนี้ หวังเพียงช่วยเหลือพี่น้องกุลีชาวจีนท่ถูกเอาเปรียบเท่านั้น ทางด้านหยงก็ขึนใจอาจิ้นทำให้อาจิ้นหนีไป หยงค้นห้องจิ้นพบรูปของหวางก็โกรธคิดว่าทั้งสองรู้จักและชอบพอกันจนหนีไปครองรักกัน อาหยงเกิดความเคียดแค้นต่ออาหวางและอาจิ้นเป็นอย่างมาก

ในงานเลี้ยงโรงเต้นรำที่กวงจื้อจัดขึ้น อดีตนายเรือเอกการ์ดเนอร์ทหารเรือชาวอังกฤษคนที่เข้าโจมตีจับกุมเรือโจรสลัดของนายโจรบัณฑิต (กวงจื้อ) ทั้งสองก็ได้พบกันในงานนี้ในตอนที่เข้าช่วยหยงที่ถูกกวงจื้อเข้าทำร้าย เกิดการต่อสู้กันกวงจื้ออาศัยช่วงชุลมุนหนีไปได้ทั้งที่บาดเจ็บอยู่ ด้านหยี่ชุนที่รอดจากการต่อสู้กับหยงมาได้ก็ตั้งตัวเป็นอั้งหยี่คิดหาทางกำจัดกลุ่มกุลีที่หวางเป็นหัวหน้า โดยร่วมมือกับกรรมการเมือง (ทางการ) ออกปราบปรามอั่งหยี่ที่มีหวางเป็นผู้นำ จนทำให้หวางต้องหนีขึ้นเรือเพื่อออกจากเกาะภูเก็ตเป็นเรือลำเดียวกับที่อาจิ้นใช้หนีออกจากภูเก็ตไปพังงาเช่นกัน บนเรือยังมีกวงจื้อที่

หนีขึ้นเรือนี้มาเช่นกัน กวงจื้อเข้าตีสนิทกับอาจิ้นโดยที่อาจิ้นไม่รู้เรื่องที่เกิดขึ้นในงานโรงเต้นรำบนฝั่งเลย

อาหวางที่เห็นอาจิ้นอยู่กับนายโจรบัณฑิตเมื่อขึ้นฝั่งที่พังงา ก็นึกเป็นห่วงอาจิ้นและเข้าช่วยเหลืออาจิ้นมาจากโจรบัณฑิตทั้งสองจึงอาศัยอยู่ช่วยเหลือกัน ด้านหยงก็ออกตามหาอาจิ้นจนรู้ว่าอาจิ้นข้ามเรือพังงาก็ตามไป กวงจื้อตามมาเจอหวางกับอาจิ้น ทั้งยังบอกเรื่องของหวางที่จริงแล้วเป็นเพื่อกับอาหยงและถูกเขาจับมาจากเรื่อที่ไปปล้นคั้งนั้น กวงจือจับตัวอาจิ้นไปขังในป่าเพื่อล่อลวงให้อาหยงตามาและจะได้จัดการอาหยง อาหวางตามมาช่วยจิ้นและถูกกวงจื้อทำร้ายไม่ได้สติ กวงจือจัดฉากให้อาจิ้นกับอาหวางมีอะไรกัน เพื่อให้อาหยงมาเห็นและเข้าใจผิด หยงเกือบหลงเชื่อแผนการของกวงจื้อ เพราะสุดท้ายหยงก็ไม่กล้าลงมือทำร้ายเพื่อนและเมีย กวงจื้อจึงคิดจะฆ่าทั้งสามคน หยงกับกวงจื้อเกิดการยิงกัน จนทำให้กวงจื้อเป็นฝ่ายเสียชีวิตส่วนหยงบาดเจ็บสาหัส

หยงกับหวางและอาจิ้นปรับความเข้าใจกัน หยงตัดสินใจให้หวางดูแลอาจิ้นและให้เงินตั้งตัวที่พังงากับอาชีพการทำสวนยางพารา โดยมีเขาคอยช่วยเหลือทุกอย่าง หยงให้ช่างชาวจีนมาสร้างตึกเล่ง-หงส์ เพื่อเป็นของขวัญและมิตรภาพต่อพวกเขาสามคน โดยตึกเล่ง (มังกร) ยกให้หวางกับจิ้นและตึกหงส์หยงจะใช้อยู่อาศัยเวลาที่มาพักที่พังงา จิ้นกับหวางคิดจะแต่งงานกันแต่จิ้นเกิดตั้งท้องลูกของหยงก่อน ทำให้หวางตัดสินใจจะรักและดูแลจิ้นโดยไม่แตะต้องสัมผัสทางกาย จนเป็นที่ยกย่องของคนงานและชาวบ้านในแถบนั้น เมื่ออาจิ้นคลอดลูกหวางก็ได้หายตัวไปโดยที่ไม่มีใครรู้ว่าหายไปไหน อาจิ้นอยู่ที่ตึกเล่งหงส์รอคอยวันที่หวางจะกลับมา จนเมื่อลูกสาวของอาจิ้นโตขึ้น อาจิ้นก็คิดจะยกลูกสาวให้หวางเพื่อตอบแทนความรักที่เขามีต่อเธอ แต่ลูกสาวของเธอไม่ยินยอม เพราะชอบพอกับคนงานในสวนยางอยู่แล้ว ทำให้อาจิ้นขังล่ามโซ่ลูกสาวไว้ในห้องบนตึกเล่ง และลูกสาวของเธอฆ่าตัวตายโดยใช้โซ่ทองที่ล่ามรัดคอตัวเองตาย เรื่องราวของหวางไม่มีใครรู้ว่าหวางหายไปไหน มีเพียงเรื่องราวต่าง ๆ เล่าต่อกันมาบ้างว่าปลอมตัวเป็นคนงานสวนยางมาคอยดูแลผู้หญิงที่รักจนตาย บ้างก็ว่าฮวย ฮ้อตามหวางเจอและไปใช้ชีวิตเป็นเศรษฐีใหม่จากเงินทองที่เอามาจากที่ซ่อของกวงจื้อ บ้างก็ว่าถูกหยี่ชุนฆ่าตายที่ภูเก็ต

อาแป๊ะที่เล่าเรื่องที่มาบ้านเล่งหงส์ให้แมงปอฟังนั้นเป็นลูกชายของฉวน คนที่ติดตามหวางจากตอนที่หวางเป็นผู้นำอั่งหยี่กุลีจีนและปล้นนายเหมืองที่ภูเก็ต ก่อนสิ้นใจได้ขอร้องให้ทายาทของหวางซึ่งคือแมงปอที่อาแป๊ะเชื่อมั่นว่าเป็นลูกหลานของหวาง แม้แมงปอจะยืนยันว่าเธอไม่เชื้อสายจีนก็ตามและชูชัยลูกหลานทายาทคนเดียวของหยงช่วยกันดูแลตึกเล่ง-หงส์ให้กับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง ทั้งชูชัยและแมงปอตั้งใจจะดูแลตึกเล่ง-หงส์ ไม่ใช่เพราะความเชื่อเรื่องอาแป๊ะเล่า หากแต่เพราะพวกเขาทั้งสองคนต่างมีความรู้สึกดี ๆ ให้กันเองต่างหาก

4. ม่านมรสุม

อ๋วง (แซ่ลี่) กับกู้ (แซ่หวง) เด็กหนุ่มอายุราว 12-13 ปี สองคนเป็นเพื่อนกันและเป็นเด็กกำพร้าทั้งคู่ มาจากบางปะอิน (อยุธยา) เข้ามาหางานทำที่กรุงเทพฯ ได้เร่ร่อนมาอาศัยหลับนอนหน้าตึกห้องแถวที่มีผู้เฒ่าซุงดูแลอยู่ ผู้เฒ่าซุงให้เงินสองบาทแก่อ๋วงกับกู้และบอกให้กลับอยุธยาไป แต่อ๋วงกับกู้นำเงินสองบาทไปเช้ารถเข็ญรับจ้างเข็นผักเข็นข้าวของในตลาด แม้จะไม่มีเงินพอค่าเช่ารถเข็นแต่ทั้งคู่ต่อรองเอาเงินสองบาทเป็นประกันเมื่อเข็นได้ค่าจ้างมาก็เอามาจ่ายให้พอกับค่าเช่ารถเข็น ความขยันและจิตใจดีที่ทั้งสองทำงานเพื่อหาเงินทำให้ผู้เฒ่าซุงช่วยเหลือให้อาศัยหน้าตึกแถวต่อไป อ๋วงกับกู้ไปเช่ารถเข็นมาคนละคันแต่ถูกเจ้าของรถเข็นเช่าโกง ทำให้ทั้งสองต้องเลิกรับจ้างเข็นของในตลาด

ผู้เฒ่าซุงฝากอ๋วงกับกู้ให้ไปทำงานกับเฒ่าแก่เส็งที่คลองจั่น เป็นโรงงานทำหน่อไม้ดองส่งขาย เฒ่าแก่เส็งมีเมียชื่อเจ๊ปอและมีหลินกับหล่านลูกสาวสองคน หลินลูกสาวคนโตดูเอาการเอางานส่วน หล่านลูกสาวคนเล็กสนใจแต่การแต่งตัวและการเรียนมากกว่ากิจการครอบครัว เฒ่าแก่เส็งที่เห็นวิธีทำงานในความใส่ใจการจัดเรียงหน่อไม้ลงขวดของให้ดู่น่าซื้อของกู้กับอ๋วง จึงจ้างทั้งสองคนเป็นคนงานจ่ายเงินเดือนและสอนอวงทำบัญชีสอนกู้ให้ติดต่อหาลูกค้า ทำให้เจ๊ปอเมียเฒ่าแก่เส็งและคนงานบางคนไม่พอใจในตัวอ๋วงกับกู้ ทั้งสองทำงานได้เงินเดือนคนล่ะสี่ร้อย กู้เชวนอ๋วงให้แบ่งเงินคนละยี่สิบบาทไปให้ผู้เฒ่าซุงทุกเดือนแต่อ๋วงไม่เอาด้วย กู้จึงนำเงินส่วนของตนคนเดียวไปให้ผู้เฒ่าซุง ผู้เฒ่าซุงที่เมตาเอ็นดูและเห็นถึงความดีของกู้จึงให้เงินเก็บของตนกับกู้ให้ไปเรียนบัญชีอย่างที่กู้อยากเรียน

วันคืนผ่านไปทั้งอ๋วงและกู้ก็เติบโตจากวัยเด็กสู่วัยหนุ่ม เฒ่าแก่เส็งย้านบ้านมาอยู่ที่ปทุมธานี เริ่มทำโรงงานหน่อไม้กระป๋องส่งขายตามซุปเปอร์มาเก็ตและร้านขายของชำต่างๆ ทำให้มีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้นโดยมีอ๋วงกับกู้เป็นกำลังสำคัญ หลินเข้ามาช่วยงานเถ้าแก่เส็งแต่หล่านยังสนใจแต่การเรียนหนังสือไม่หยิบจับอะไรในบ้าน เฒ่าแก่เส็งขยายโรงงานทำหน่อไม้กระป๋อง โดยมีอ๋วงทำหน้าที่จารจาการวางขายในซุปเปอร์มาเก็ตและร้านชำต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จมีออเดอร์มากมายฐานนะเฒ่าแก่เส็งก็ดีขึ้นมาด อ๋วงที่เห็นลูกเมียเฒ่าแก่เส็งใช้เงินฟุ่มเฟือยทั้งออกรถใหม่คนละคัน เขาจึงบอกแก่เฒ่าแก่เส็งหารถให้เขาสักคันเพื่อไปติดต่องาน เฒ่าแก่เส็งเริ่มสอนงานให้หลินเดินทางไปติดต่อหาผลไม้ตามต่างจังหวัด และเข้าควบคุมราคาผลไม้รวมทั้งการหาผลไม้เข้าโรงงาน ทำให้อ๋วงไม่พอใจคิดว่าเฒ่าแก่เส็งกีดกันตนกับกู้ แต่กู้กลับไม่คิดเช่นนั้น ด้านเจ๊ปอก็ใช้เงินฟุ่มเฟือยเล่นการพนัน หล่านลูกสาวคนเล็กก็เอาแต่จัดงานเต้นรำในบ้าน กู้เตือนก็ไม่ฟังแถมด่าเป็นเพียงลูกจ้างไม่มีสิทธิมาสั่งสอนตน

เฒ่าแก่เส็งได้รับอุบัติเหตุรถชนจากการเดินทางไปติดต่อซื้อผลไม้ที่ระยองพร้อมหลิน ทำให้เฒ่าแก่เส็งเป็นอัมพาตส่วนล่างการคิดและพูดช้าลง ส่วนหลินได้แผลเป็นร้านแก่ร่างกายและจิตใจกลายเป็นคนเก็บตัวเศร้าซึมหวาดระแวงคนอื่นจะพูดถึงตนในแง่ร้าย หล่านลาออกจากมหาวิทยาลัยมาทำงานในบริษัท หล่านมักมีปัญหากับอ๋วงเรื่องการทำงานอยู่เป็นประจำ ความขัดแย้งระหว่างหล่าน

กับอ๋วงมากขึ้นเรื่อย ๆ อีกคนถือตนว่าเป็นลูกสาวเจ้าของบริษัท อีกคนถือตนว่าเป็นคนสำคัญในการทำให้บริษัทเขริญรุ่งเรืองขึ้นมา ทั้งอ๋วงยังหวาดระแวงว่าหล่านจะชิงชิงอำนาจการทำงานไป คนกลางอย่างกู้จึงได้รับผลกระทบมากสุด เพราะทั้งคู่มักจะมาลงเอากับกู้ในรูปแบบตีวัวกระทบคราด ไม่ก็ว่ากู้เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง จนทำให้อ๋วงตัดสินใจจะลาออกจากบริษัท ทำให้เฒ่าแก่เส็งจับหล่านแต่งงานกับอ๋วงเพื่อเป็นทางออกครั้งนี้ โดยไม่รู้เลยว่ากู้มีใจให้กับหล่านและเฝ้ามองหล่านอย่างเจียมตัวมาโดยตลอด หล่านเองเมื่อรู้ว่าจะต้องแต่งงานกับอ๋วงก็ร้องไห้ฟูมฟายและมีอะไรเกินเลยกับกู้ จนทำให้หลินพี่สาวที่ชอบพอในตัวกู้แอบมาเห็นเข้า กู้ตัดสินใจหนีออกจากบ้านเฒ่าแก่เส็งไปร่ำลาผู้เฒ่าซุงและให้เงินจำนวนหนึ่งก่าผู้เฒ่าซุงไว้ใช้สอย และเดินทางขึ้นเหนือไปเชียงใหม่ทั้งที่ยังไม่มีเป้าหมายชีวิต จนมาเจอกับพ่อเลี้ยงแสนที่ทำสวนลำไยในเชียงใหม่ที่ขึ้นรถไฟมาพร้อมกัน จนทั้งสองพูดคุยถูกคอและกู้ก็ไปทำงานเป็นสมุหบัญชีที่ไร่ของพ่อเลี้ยงแสน

ด้านของอ๋วงและหล่านแต่งงานกันแล้วทั้งคู่ก็ยังไม่รักใคร่ลงรอยกัน แต่สุดท้ายหล่านก็ตั้งท้องและคลอดลุกชายชื่อชูเกียติ มีซินแสมาดูดวงให้ตั้งแต่อยู่ในท้องบอกว่าจะอาภัพเรื่องพ่อแม่ ในขณะที่กู้ทำงานในไร่พ่อเลี้ยงแสนได้แนะนำให้พ่อเลี้ยงสร้างโรงงานทำลำไยกระป๋อง พร้อมทั้งให้แนวทางการวางแผนทำธุรกิจนี้จนพ่อเลี้ยงตั้งโรงงานผลไม้กระป๋องแสงคำสำเร็จ กู้มีโอกาสไปฮ่องกงกับพ่อเลี้ยงแสน ๆ ให้กู้อยู่เรียนภาษาอังกฤษและธุรกิจที่ฮ่องกง โดยมีเพื่อนของพ่อเลี้ยงให้การดูแล

หล่านหวงลูกชายเป็นอย่างมากไม่ยอมให้อ๋วงเข้าใกล้ดูแล จนอ๋วงท้อแท้ใจหลินพี่สาวหล่านมักหาเรื่องว่ากระทบกระเทียบกับหล่านอยู่เป็นประจำ ด้วยความอิจฉาและเกลียดชังที่หล่านมีอะไรกับกู้คนที่เธอชอบ ด้านกู้ที่เรียนอยู่ฮ่องกงก็ได้ตั้งใจเรียนและมีเพื่อนสองคนคือเบอร์นาร์ด (วอง) และนายแว่น (แฟรงกี้) ด้านเฒ่าแก่เส็งตัดสินใจยกบริษัทให้อ๋วงเป็นผู้ดูแลทั้งหมด ทำให้หล่านกับเจ๊ปอผู้เป็นแม่ไม่พอใจเป็นอย่างมากจนถึงขั้นหอบลูกชายออกมาเช่าบ้านอยู่เอง แม้อ๋วงจะพยายามงอนง้อขอให้หล่านกับลุกกลับไปอยู่บ้านก็ตาม หล่านเข้าทำงานนี่บริษัทหลักทรัพย์แห่งหนึ่ง

อ๋วงเฝ้าตามดูหล่านจนเห็นว่ามีณรงค์ผู้จัดการธนาคารหลักทรัพย์มาติดพันหล่าน เกิดความไม่พอใจหึงหวงทั้งยังถูกหลินพี่สาวหล่านยุแยงจึงเกิดพลั้งมือแทงณรงค์บดเจ็บและหนีไปที่จันทบุรี ด้านกู้กลับมาจากฮ่องกงก็เข้าทำงานทันทีที่โรงงานผลไม้กระป๋องแสงคำ โดยไม่คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยเพราะอยากตอบแทนบุญคุณพ่อเลี้ยงแสน และโรงงานก็ดำเนินธุรกิจไปอย่างก้าวหน้า พ่อเลี้ยงแสนคำแนะนำให้กู้เปลี่ยนชื่อสกุลเป็นไทยแทนชื่อแซ่ กู้เห็นด้วยเลือกชื่อสกุลภาษาไทยว่า กมล วงศ์ถนอมหนึ่งในสามชื่อที่เอามาจากพระอาจารย์ที่วัด อ๋วงกลับมากรุงเทพฯหลังจากหนีไปจันทบุรีเพราะณรงค์แจ้งว่าจะไม่เอาความ แต่อ๋วงต้องหย่ากับหล่านเป็นการทดแทน อ๋วงโมโหมากแต่ก็ยอมทำตามหากแต่เขาก็ยังหวงลูกชายคนเดียว จนหลินพี่สาวหล่านบอกความจริงว่าลูกชายนั้นไม่ใช่ลูกของอ๋วงกับหล่านแต่เป็นลูกของหล่านกับกู้ที่ได้เสียกันวันที่เฒ่าแก่เส็งมีคำสั่งให้หล่านแต่งงานกับอ๋วง เฒ่าแก่เส้งแบบมาได้ยินเรื่องนี้ตอนที่หลันกับอ๋วงโต้เถียงกัน เฒ่าแก่เส้งละอายใจที่เห็นแก่การรักษากิจการค้าไว้ จนทำ

ร้ายจิตใจคนรอบข้างอย่างกู้กับหล่านจนเกิดเป็นความแตกแยกแก่ครอบครัว เฒ่าแก่เส็งตัดสินใจจบชีวิตตัวเองด้วยการเข็นรถเข็นพุ่งตกจากบันไดตาย เมื่อเฒ่าแก่เส็งตายอ๋วงได้ขอให้ชูเกียติลูกชายมาใช้นามสกุลไทย เตชะการุณย์ ของเฒ่าแก่เส็งแทนแซ่ของตน

หล่านแต่งงานกับณรงค์หลังจากอย่ากับอ๋วง ด้านอ๋วงก็เก็บความคับแค้นใจไว้รอสักวันเขาจะแก้แค้นทุกคน เขามุ่งมั่นทำโรงงานขยายการผลิตไปสู่การทำน้ำผลไม้กระป๋อง และดูแลสั่งสอนลูกชาย (ชูเกียติ) จนแม่ยายอดรู้สึกแปลกใจไม่ได้ เขาหลอกล่อแม่ยายไปขอชูเกียติมาเลี้ยงเต็มตัวเพราะหล่านเองก็กำลังตั้งท้องลูกของณรงค์ เมื่อได้ตัวชูเกียติมาเขาก็ส่งชูเกียติไปสถานเลี้ยงเด็กแห่งหนึ่ง แม้จะถูกคัดค้านด่าทอจากอดีตแม่ยายก็ตาม เขาให้เหตุผลว่าเป็นการฝึกให้ชูเกียติมีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งที่จริงแล้วในใจอ๋วงกลับวางแผนแก้แค้นทุกคน โดยใช้ชูเกียติเป็นเครื่องมือแก้แค้นทุกคนในภายหน้า

กู้ได้รับจดหมายจากซิวเข่อน้องสาวเบอร์นาร์ดเพื่อนที่ฮ่องกง ว่าเบอร์นาร์ดจะแต่งงานกับฟรานซิสลูกสาวร้านบะหมี่ที่พวกเขาชอบไปกินกัน สร้างความเสียใจให้กู้อยู่มากเพราะเขาเองก็มีใจชอบพอเด็กสาวนั้นอยู่ไม่น้อย เมื่อพ่อเลี้ยงแสนรู้เรื่องราวก็ได้จัดแจงให้กนกพร หญิงสาวที่เป็นเพื่อนของกู้จากการพบกันที่ฮ่องกงมาอยู่ช่วยดูแลกู้ จนสุดท้ายกู้ตัดสินใจแต่งงานกับกนกพรตามความต้องการของพ่อเลี้ยง ด้านหล่านที่แต่งงานไปกับณรงค์ก็ตั้งท้องอยู่ วันหนึ่งณรงค์เดินทางไปทำงานที่ญี่ปุ่นก็เกิดอุบัติเหตุเครื่องบินตกเสียชีวิต ทำให้หล่านเสียใจแทบเสียสติ แต่แม่ของหล่านก็ลอบและให้กำลังใจหล่านให้เข้มแข็งเพื่อลูก เพราะทางพ่อแม่ญาติพี่น้องฝ่ายณรงค์กำลับจะฮุบสมบัติของณรงค์ไป หลานคลอดลูกได้ลูกสาวให้ชื่อว่า ปานชนก ในขณะที่อ๋วงก็ไปหาชูเกียติที่สถานเลี้ยงเด็กและพร่ำสอนให้ชูเกียติเกียจชังพ่อแม่จริงๆ หาว่าทิ้งลูกไม่ดูแลไม่รักลูกและให้ชูเกียติเรียกเขาว่าลุง ด้านกู้ที่แต่งงานไปก็ยังไม่มีลูกและเขาเองก็ไม่รู้สึกยินดีหรือมีความสุขกับกนนกพรเลย ยังคิดถึงหล่านและฟรานซิสอยู่เสมอ กู้เดินทางไปฮ่องกงเพื่อเยี่ยมเบอร์นาร์ดที่ป่วยหนัก เขาได้เจอกับฟรานซิสหญิงสาวพรั่งพรูเรื่องราวที่เกิดขึ้น และโทษว่าเป็นความไม่กล้าพอของกู้ ที่ไม่เคยแสดงออกหรือเรียกร้องความรักให้ฟรานซิสได้รู้จนทุกอย่างลงเอยแบบนี้ กู้ขอไม่เคิลลูกฟรานซิสกับเบอร์นาร์ดไปเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรมเมื่อเบอร์นาร์ดเสียชีวิตลง

ยี่สิบปีผ่านไปชูเกียติเข้ามาทำงานในโรงงานบริษัทของอ๋วง ชูเกียติปักใจเกลียดชังพ่อแม่ตามที่อ๋วงพร่ำสอน และคิดโกรธแค้นพ่อแม่มากเมื่อถูกกดดันจากคนรอบข้าง ด้านหล่านก็ให้ปานชนกลูกสาวเข้าบริหารงานบริษัทหลักทรัพย์ศรีธนกิจต่อจากปู่ของเธอ ส่วนกู้ให้ไมเคิลวองลูกบุญธรรมใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่ฮ่องกงและอเมริกา กู้มีลูกชายชื่อแมนกับลูกสาวชื่อหมวยที่เกิดกับกนกพรภรรยากู้ได้รับมรดกทรัพย์สินทั้งหมดของพ่อเลี้ยงแสนเมื่อพ่อเลี้ยงเสียชีวิตลง ทำให้กู้กลายเป็นคหบดีเศรษฐีพ่อเลี้ยงคนใหม่แห่งเมืองเชียงใหม่ในทันที

กู้เห็นว่าลูกชายและลูกสาวไม่สนใจอาการเอางาน เที่ยวเตร่จยมีเรื่องทะเลาะวิวาท ด้วยถูกตามใจจากกนกพรผู้เป็นแม่จึงส่งหมวยและแมนลูกทั้งสองให้ไปเรียนรู้ชีวิตที่ฮ่องกง โดยมีชิวเข่อน้องสาวเพื่อนเป็นคนดูแล ชิวเข่อมีห้างสรรพสินค้าชื่อห้างไม่ต้องต่อ ขณะที่ฟรานซิสแม่ของไมเคิลเปิดภัตคารชื่อไดนาสตี้ในย่านวิกตรอเรียฮ่องกง

อำนวยชัย (อ๋วง) มาพบปานชนกเพื่อขอกู้เงินแบบพิเศษจำนวน 350 ล้าน เพื่อนำไปขยายโรงงานผลไม้กระป๋องกวางแสงของตน แต่ปานชนกยังไม่รับปากและคิดว่ามันเสี่ยงเกินไปที่จะให้เงินกู้นี้ไป ปานชนกเล่าเรื่องนี้ให้หล่านผู้เป็นแม่ฟัง จนหล่านรู้ว่าคนที่มาขอกู้เงินคืออ๋วงเธอจึงไปพบอ๋วงเพื่อพูดคุยไม่ให้อ๋วงยุ่งกับเธอและลูกสาว ด้านอ๋วงก็บอกว่าถึงคราวขับขันปานชนกที่เป็นหลานเจ้าของโรงงานคนเก่า ก็ควรมีส่วนรับผิดชอบในการพยุงโรงงาน ในยามที่เกิดวามขับขันนี้ขึ้น ไม่เช่นนั้นก็จะปล่อยให้โรงงานนี้เจ๊งไป

ชูเกียติมาหาเฟื่องฟ้าหญิงขายบริการที่เขาไปติดพัน เพราะรู้สึกได้รับความรักมาเติมเต็มชีวิตตนเอง จนปักใจรักและมักไปหาหญิงสาวอยู่เป็นประจำ แต่วันนั้นหญิงสาวไม่อยู่ชูเกียติอาละวาดชกต่อยกับคนดูแลที่นั้น จนบาดเจ็บสาหัสถูกนำมาทิ้งกลางถนน ปานชกนกที่ขับรถผ่านมากับหล่านผู้เป็นแม่เจอเข้า จึงได้นำตัวชูเกียรติส่งโรงพยาบาล ชูเกียติสูญเสียความทรงจำในการบาดเจ็บครั้งนี้ หล่านยินดีดูแลออกค่ารักษาให้กับชูเกียติจนกว่าจะติดต่อญาติได้ หล่านรู้สึกถูกชะตาและแสดงความห่วงใยกับชูเกียรติเป็นอย่างมาก ชูเกียรติเองก็เช่นกันขอเรียกหล่านว่าแม่โดยไม่รู้ว่าทั้งสองเป็นแม่ลูกกันจริง ๆ

แมนลูกชายของกู้ (กมล) หาทางต่อต้านผู้เป็นพ่อที่กู้ส่งมาอยู่ฮ่องกง คิดว่าพ่อแม่ไม่รักตนเท่ากับไมเคิลลูกบุญธรรมของกู้ แมนไปเล่นการพนันไม่สนใจการเรียนจนเกิดเรื่องทะเลาะวิวาทในวงพนัน บาดเจ็บจนต้องเข้าโรงพยาบาล ซิวเข่อต้องตามไปดูแลเรื่องคดีและการรักษาตัว ด้านปานชนกได้เจอกับไมเคิลวองโดยบังเอิญที่สนามบิน ไมเคิลขอให้เธอช่วยบอกทางไปบริษัทกวงแสงเพื่อจะไปเยี่ยมหาอำนวย (อ๋วง) ที่เขาได้พบและรู้จักเมื่อครั้งอยู่ซานฟรานซิสโก ไมเคิลพักอยู่กับอำนวย (อ๋วง) สองสามวัน และเล่าเรื่องราวของกมล (กู้) พ่อบุญธรรมของตนให้ฟัง โดยที่อ๋วงไม่รู้ว่าพ่อบุญธรรมที่ไมเคิลพูดถึงคือกู้เพื่อนรักที่ตนโกรธแค้นนั่นเอง ทางด้านกู้เมื่อทราบเรื่องของแมนลูกชายที่ก่อเรื่องได้รับบาดเจ็บก็เดินทางไปฮ่องกง หากแต่ลูกชายก็ไม่สนใจในความรักและเป็นห่วงของผู้เป็นพ่อเลย กู้หวังเพียงให้ลูกชายเข้าใจชีวิตและปรับปรุงตัวเป็นคนที่มีความคิดและใช้ชีวิตให้ถูกทางมากกว่าเกเรแบบนี้ ด้วยความน้อยใจต่อผู้เป็นพ่อแมนกระโดดตึกฆ่าตัวตาย ทิ้งไว้เพียงจดหมายเลือดที่ตัดพ้อพ่อสร้างความเจ็บปวดเสียใจต่อกู้เป็นอย่างมาก

ชุเกียติหนีออกจากโรงพยาบาลมาเพราะจำได้ลางๆว่าอาศัยอยู่ที่โรงงานผลไม้กระป๋องกวางแสง ทำให้เขาถูกอ๋วงจับขังล่ามโซ่ไว้ในห้อง อ๋วงไปข่มขู่ปานชนกว่าจะเปิดเผยความจริงเรื่องหล่านแม่ของเธอ เกี่ยวกับเรื่องในอดีตทั้งหมดเพื่อทำลายชื่อเสียงหากปานชนกไม่ยอมให้เงินกู้ 350 ล้าน

ปานชนกมาเจออ๋วงตามที่นัดหมายเขาให้หญิงสาวได้พบกับชูเกียติพี่ชายคนละพ่อกับเธอ และวางแผนให้ชู้เกียติที่สติยังไม่ปกติทำร้ายปานชนก หลินพี่สาวหล่านทนเห็นอ๋วงทำเลวทำชั่วกับหลานตัวเองไม่ได้ ก็เข้าไปขัดขวางและใช้กรรไกรแทงอ๋วงตายคาที่ ปานชนกพาชูเกียติกลับมารักษาตัวต่อที่รงพยาบาล และเธอจะบอกความจริงกับแม่เมื่อแม่แข็งแรงขึ้นกว่านี้หลังจากที่ตรอมใจเป็นห่วงชูเกียติที่หายไป ด้านไมเคิลก็ได้บอกเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับโรงงานกวางแสงและคนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ให้กู้พ่อบุญธรรมฟัง กู้จึงตัดสินใจกลับมาเหยียบกรุงเทพฯ อีกครั้ง เพื่อจะได้เคลียร์ตัวเองกับทุกคนและคงเหลือไว้เพียงความทรงจำที่ดีต่อกันเท่านั้น

5. เด็กชายมะลิวัลย์

นวนิยายเขียนเป็น 15 ตอน

1. กำแพงแก้ว

เด็กชายคนหนึ่งเกิดในห้องแถวละแวกเสาชิงช้าของกรุงเทพฯสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อหลายสิบปีก่อนชื่อว่ามะลิเพราะพ่อบอกว่าเข้าชุดกับพี่ ๆ พอโตมาก็โดนเพื่อน ๆ ล้อว่าเด็กชายมะลิวัลย์ เขามีพี่สาวชื่อมณฑาอายุห่างเขาสิบปี มีพี่ชายชื่อโมกอายุห่างเขาแปดปี เขาจึงเป็นลูกหลงด้วยเหตุที่แม่ให้กำเนิดเขาเมื่อแม่อายุสี่สิบปีแล้ว เมื่อตอนที่มะลิเกิดก็อลหม่านอย่างยิ่ง พ่อของมะลิเป็นคนหารายได้คนเดียวโดยทำงานที่โรงละครเฉลิมบุรี ทำที่บ้านมักใช้จ่ายไม่พอขัดสนเงินทองอยู่เป็นประจำ แม่มักพูดให้ลูก ๆ ฟังอยู่เสมอคือการรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล เมื่อครั้งไทยประกาศสงครามกับเยอรมนีในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 คุณตารับราชการกระทรวงการคลังมีหน้าที่พิทักษ์ทรัพย์ชนชาติสู้สงครามในประเทศไทย แม้คุณตาจะมีเพื่อนชาวเยอรมันที่สนิทสนมก็ไม่เคยบอกล่วงหน้าเรื่องการพิทักษ์ทรัพย์พวกเขา หรือในระหว่างสงรามโลกครั้งที่ 2 ที่พ่อเป็นพนักงานติดต่อด้านพลาธิการให้กองทัพญี่ปุ่นในเมืองไทย หากเป็นคนอื่นคงฉวยโอกาสให้ตัวเองรวบไปแล้ว แต่คนในตระกูลไม่มีใครทำเช่นนั้น

ในความรู้สึกของมะลิวัลย์มองว่าการรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลดูช่างเป็นเรื่องวุ่นวาย แทบทุกคืนเขาจะหลับลงพร้อมกับความหิวมีอยู่ครั้งหนึ่งมีเส้นแบ่งระหว่างการรักษาชื่อเสียงกับการที่จะมีอะไรกินอิ่มสักมื้อ เมื่อเขาเก็บเงินธนบัตรได้ยี่สิบบาท ในระหว่างที่ลุงทองปลั่งข้างบ้านกับเจ๊กขายฝรั่งดองเดินออกจากตรอกซอยพร้อมกัน เมื่อเขาบอกพ่อกับแม่พ่อก็กำธนบัตรนั้นไปเหน็บไว้ข้างกระจกบอกให้เขาดูไว้และแจ้งแก่ลุงปลั่งและเจ๊กขายฝรั่งดองว่าเงินนี้เป็นของใครทำหล่น

2. เพื่อนรัก

มะลิเป็นคนคนอ่อนแอที่สุดในบรรดาพี่น้องเจ็บป่วยไม่สบายตั้งแต่เด็ก ๆ จนต้องเป็นภาระให้พี่สาวและพี่ชายดูแลอุ้มแบกเดินวนลานเสาชิงช้าในตอนดึก ๆ อยู่เป็นประจำ ด้วยความที่ผิวพรรณที่

ขาวกว่าพี่น้องจงทำให้เป็นที่ล้อเลียนของเพื่อนว่าเป็นตัวเมียบ้าง กะเทยบ้าง จนในที่สุดเพื่อน ๆ ก็ล้อเลียนว่ามะลิวัลย์จนติดปาก

การอนามัยหลังสงครามเลิกใหม่ ๆ ยังล้าหลังและขาดแคลนทั้งยาและเครื่องไม่เครื่องมือ ในขณะที่โรคภัยไข้เจ็บชนิดร้ายแรงแพร่ระบาดเพิ่มขึ้น มะลิวัลย์ไม่สบายมากในช่วงเรียนปลายชั้น ป.4 ตอนแรกแม่คิดว่าเขาป่วยเป็นไข้หวัดทั่วไป จนอาการไม่ดีขึ้นจึงไปโรงพยาบาลกลาง และหมอตรวจพบว่าเขาป่วยเป็นโปลิโอ โปลิโอทำให้กล้ามเนื้อของเขาอ่อนแรงต้องใช้ไม้สอดใต้รักแร้พยุงตัว เขารู้จากพี่สาวว่าแม่นอนร้องไห้ทุกคืน พ่อดื่มเหล้าหนักขึ้นเมื่อรู้ว่าเขาต้องพิการไปตลอดชีวิต

มะลิวัลย์ใช้เวลาปีกว่าทำใจยอมรับสภาพของตัวเอง ใช้ความอดทนในการหัดเดินโดยไม่ต้องใช้ไม้ค้ำ จนกระทั่งวิ่งแถก ๆ ได้ และทำทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนเด็กปกติคนอื่น ๆ แม้เขาจะเกิดความหวาดหวั่นวิตกกังวลต่าง ๆ นา ๆ ถูกล้อเลียนกลั่นแกล้งรังแกจนเขาเข้ากลุ่มเพื่อนได้ และคนที่ช่วยคลายปมด้อยและความวิตกกังวลได้ก็คือติงฮั้ว

ติงฮั้วเป็นเด็กกำพร้าพ่อตายก่อนสงครามเลิกไม่นาน เหลือแต่แม่ซึ่งรับจ้างเย็บเสื้อโหลหาเลี้ยงครอบครัว โดยเช่าห้องแถวตรงข้ามกับบ้านของมะลิวัลย์ มีพี่ชายชื่อเซ้งและพี่สาวชื่อฮือชิ่ว ติงฮั้วเป็นลูกคนเดียวที่ได้เรียนหนังสือ ติงฮั้วมักช่วยเหลืองานแม่และพี่หลังเลิกเรียน ในเย็นวันหนึ่งมะลิวัลย์ถามติงฮั้วว่าโตขึ้นอยากเป็นอะไรติงฮั้วตอบว่าอยากเป็นครู ติงฮั้วเป็นเพื่อนคนเดียวที่ไม่เคยล้อเลียนความพิการของมะลิวัลย์ หนำซ้ำยังคอบปกป้องเขาจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกอยู่เป็นประจำ

มะลิวัลย์บอกติงฮั้วว่าไม่อยากอยู่เสาชิงช้า เพราะที่นี้มีแต่คนคอยแกล้งคอยหัวเราะเยาะ ติงฮั้วถามเขาว่านายทิ้งขานายไว้ที่นี้หรือเอามันไปด้วย เขาตอบว่าขาของเขาก็ต้องเอาไปด้วยสิ ติงฮั้วจึงบอกว่างั้นเขาก็ไม่มีวันที่จะหนีไปไหนได้พ้น เมื่อจบ ป.6 ติงฮั้วเข้าเรียนต่อโรงเรียนฝึกหัดครูตามความตั้งใจและออกมาเป็นครูเล็ก ๆ แห่งหนึ่งในจังหวัดปทุมธานี มะลิวัลย์ยังนึกขอบคุณเพื่อนคนนี้ที่เตือนสติเขาเมื่อสมัยวัยเด็กในเรื่องขาพิการของเขา

3. ถนิมสร้อย

มะลิวัลย์เล่าเรื่องคุณนานถนิมเมื่อก่อนร่ำรวยมีบ้านให้คนเช่า คุณนายถนิมถูกผู้ชายปอกลอกจนสิ้นเนื้อประดาตัว ทำให้คุณนายถนิมแวะเวียนมาหาแม่ของเขาบ่อย ๆ เพื่อขอความช่วยเหลือจากแม่ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าเก่า ๆ ข้าวสารของเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปจนถึงเรื่องเงินสามบาทห้าบาทก็ดี คุณนานถนิมมักประดับประดาตัวเองด้วยสายสร้อยคอ สร้อยข้อมือ กำไล แหวน อย่างที่พ่อเขาขอบเรียกว่าเครื่องถนิมพิมพาภรณ์แต่ทุกอย่างเป็นทองชุบ เมื่อคุณนานถนิมเจอเขาหรือพี่ ๆ ก็จะเรียนคุณหนูทุกคำ

พี่สาวของมะลิวัลย์ถามแม่ว่าทำไมถึงช่วยเหลือคุณนายถนิมทั้งที่ครอบครัวเราเองก็จน แม่บอกว่าช่วยเพราะไม่ต้องการเห็นแกเป็นหมาจนตรอกที่กัดไม่เลือก แม้บ้านของมะลิวัลย์จะจนแต่กลับมีอะไรที่เหนือกว่าอีกหลาย ๆ บ้านที่มีฐานะดีกว่าเรา บ้านของมะลิจะปลูกพริกสวนครัวไว้กินเองจาก

เศษถ้วยชามที่แตก เสื้อผ้าสักสะอาดรีดเรียบทุกตัว หากชำรุดแม่ก็จะรีบซ่อมปะ หากสีซีดก็ย้อมใหม่เอาไว้ใส่อยู่กับบ้าน และที่สำคัญถึงพวกเขาอด ๆ อยาก ๆ แต่ทุกปีจะมี 2 วันที่ได้กินอย่างอิ่มหนำสำราญ คือ วันตรุษจีน ซึ่งจะได้รับหมูเห็ดเป็ดไก่จากบ้านจีนในตรอก วันที่สองคือวันเกิดพ่อและแม่

วันเกิดแม่ปีนี้จัดใหญ่กว่าทุกปีเพราะแม่อายุครบสี่รอบ พี่ป้าน้าอาต่างมาช่วยกันคนละไม้ละมือเตรียมกับข้าวและอาหารมากมาย คุณนายถนิมมาถามหาแม่ของละวัลย์ เขาจึงบอกไปว่าไม่อยู่ก่อนไปถามเขาว่าวันนี้มีงานอะไรกันเขาจึงตอบว่างานวันเกิดแม่สี่รอบคุณนายถนิมจึงกลับไป เมื่อทุกคนกำลังครึกครื้นกับงานวันเกิดแม่ คุณนายถนิมก็เดินเข้ามากลางวงและหยิบกล่องของขวัญเล็ก ๆ ออกมาให้แม่ พร้อมกับก้มลงกราบที่จักแม่แล้วก็เดินลงบ้านไป แม่เปิดกล่องของขวัญดูเป็นสร้อยทองชุบที่แกเคยใส่ติดคออยู่เป็นประจำ พ่อของเขาแซวว่าเส้นเดียวพอนะกลัวว่าจะเป็นคุณนายถนิมคนที่สอง และสิ่งที่เขาไม่รู้คือชื่อ “ถนิม”ที่เรียกคนติดปากเป็นชื่อแท้จริงของแกหรือเป็นชื่อที่พ่อแอบตั้งให้ ตามเครื่องถนิมพาพาภรณ์ของแก

4. อะไรเอ่ย?

สงครามจากไปแล้วเหลือแต่ซากปรักหักพัง ความเสื่อมโทรมความพินาศย่อยยับ ดวงหน้าและดวงตาที่ทุกข์ระทมของคนที่อยู่ข้างหลัง ตกเย็นพวกผู้ใหญ่มักล้อมวงกันที่นอกชายเล่าเรื่องต่าง ๆ สู่กันฟัง ถ้าไม่เล่าเรื่องผีหรือเรื่องน่ากลัว พวกผู้ใหญ่ก็มักจะเล่น “อะไรเอ่ย?” กัน ปัญหาก็มักซ้ำไปซ้ำมาวนเวียนกันอยู่อย่างนั้น

ในช่วงที่พ่อของมะลิวัลย์ทำงานอยู่โรงละครเฉลิมบุรีตอนนั้น เขายังเล็กมากเคยตามพ่อโรงละครไม่กี่ครั้ง เขาจำได้รั้งหนึ่งโรงละครเคยฉายหนังเรื่อง “รอยไถ”มีคำรณ สัมบุญณานนท์เป็นพระเอกสภาพหลังโรงละครมีแผงขายหนังสือเพลงเล่มเล็ก ๆ ร้านขายลอดช่องสิงคโปร์ และร้านพระรามลงสรงที่มีผักบุ้งลวกโป๊ะอยู่บนข้าวสวย ราดด้วยน้ำจิ้มสะเต๊ะร้อน ๆ

พ่อของมะลิวัลย์เป็นคนที่มีเงินติดตัวเมื่อไหร่ ก็ชอบไปหาซื้อเหล้าเลี้ยงเพื่อน จนแม่ของเขาต้องให้พี่สาวและพี่ชายตามประกบพ่อเวลาเงินเดือนออก เพราะกลัวซื้อเหล้ากินหมด แม่ของเขาเป็นคนใจดีไม่ใช่แต่กับลูกๆหรือพี่น้องเท่านั้น แต่ยังเผื่อแผ่ไปถึงเพื่อนฝูงและเพื่อนบ้านด้วย เวลาแม่ทำอาหารหรือได้ของมาก็จะแบ่งปันแจกไปตามบ้านต่าง ๆ ในตรอกที่อยู่ ซึ่งบางทีก็ได้อาหารจีนหรือขนมถั่วตัด ขนมขี้แมวกลับมาและแม่จะสอนให้เขาแบ่งปัน แม้ว่าเจ๊กพวกนั้นจะรวยกว่าแต่ของกินมันอยู่ประเดี๋ยวประด๋าว แต่ไมตรีจิตหรือน้ำใจต่างหากยั่งยืนในจิตใจคน และตอนท้ายแม่ก็บอกเขาว่าที่แม่ถามว่าอะไรเอ่ย “ถ้ามีปลาตัวหนึ่งทำอย่างไรกินได้ทั้งปี” พร้อมส่งจานใส่ฝักบัวฝักหนึ่งกับปลาแห้งครึ่งตัวให้พี่ชายเขาเอาไปให้เจ๊กอ้วน

5. ทองปราย

บ้านของมะลิวัลย์หากยืนอยู่สี่กั๊กเสาชิงช้า ด้านหน้าเป็นวัดสระเกศมีถังประปาใหญ่ที่สี่แยกหันไปทางขวามือจะเป็นโรงไฟฟ้าวัดเลียบ ที่เสาชิงช้าจะมีไฟฟ้าสาธารณะเพียงดวงเดียวและก๊อกน้ำประปาเพียงก๊อกเดียว กรุงเทพฯหลังสงครามผู้คนยังจมอยู่กับฝันร้ายของสงคราม ยังเหลือเค้ารางของหลุมหลบภัย ตามกำแพงมีตัวหนังสือสีแดงเขียนเตือนให้ระวังแนวที่ห้า ที่บ้านมะลิวัลย์มีหนังสือพิมพ์ “เพชรบูรณ์ชัย” ซึ่งออกที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ในสมัยสงครามท่านผู้นำมีความคิดจะย้ายเมืองหลวงไปตั้งอยู่ที่นั้น

กรุงเทพฯ ในยุคนั้นไฟฟ้าจะใช้ได้ติด ๆ ดับ ๆ เด็ก ๆ มักออกออกมาเล่นจะล๊อกต๊อกแต๊กกันตอนไฟดับ สำหรับก๊อกประปาที่ปากตรอก ที่มีเพียงก๊อกเดียวไหลบางไม่ไหลบางหรือบางครั้งไหลออกแค่เพียงฉี่แมว กลายเป็นสถานที่นัดพบของหนุ่มสาว ทั้งประปาทำให้หลายคนมีอาชีพรองน้ำประปาตามก๊อกสาธารณะอายตามบ้านเรือนคน มีย้ายซิ้มคนหนึ่งที่เป็นตัววุ่นวายชอบยื้อแย่งน้ำประปา

ในตรอกบ้านของมะลิวัลย์ มีบ้านคนไทยเพียงบ้านของเขากับลุงปลั่งและกระต๊อบของตารองท้ายตรอก นอกนั้นแล้วมีแต่คนจีนที่เช่าห้องแถวอยู่กัน เด็กจีนในตรอกนั้นส่วนมากไม่ได้เรียนหนังสือในเทศกาลไหว้พระจันทร์ตามบ้านคนจีนจะประดับประดาด้วยกิ่งไผ่และโคมกระดาษสีแดง โต๊ะเครื่องเซ่นมีขนมเปียะ ขนมหวานต่าง ๆ น้ำชา ผลไม้ แป้งผัดหน้า ทำเย็บปักทักร้อยเพื่อข้อพรจากพระนางเซียมง้อ ส่วนตรุษจีนก็จะมีเสียงประทัด เสียงฉาบม้าของนักเชิดสิงโต มีตัวอักษรมงคลตามบ้านเรือนของคนจีนและมีซองแดงของอั่งเปา ที่โต๊ะเครื่องเซ่นในวันตรุษจีนจะเต็มไปด้วยหมูเห็ดเป็ดไก่สุราอาหาร หลังเสร็จพิธีไหว้ก็จะนำไปแจกจ่ายตามบ้านคนที่รู้จักนับถือ ทำให้บ้านของเขาพลอยได้อาหารเหล่านั้นด้วย

ป้าเหวียนกับลุงทองปลั่งเป็นสองผัวเมียที่ไม่ชอบคนจีนเอามาก ๆ ลุงทองปลั่งจะชื่นชอบฝรั่งมากกว่า ทั้งสองคนไม่มีลูกหลาน จนมาวันหนึ่งลุงทองปลั่งได้ขอเด็กผู้หญิงจากครอบครัวคนจีนที่มีลูกมาก นำมาเลี้ยงเป็นลูกบุญธรรมเด็กสาวคนจีนหน้าตาผิวพรรณขาวผ่อง เดิมชื่อเง็กลั้งป้าเหวียนบอกว่าชื่อเจ๊กชื่อจีนไม่ชอบ และขอให้พ่อของมะลิวัลย์ตั้งชื่อให้ใหม่ได้ชื่อว่า “ทองปราย” สอดคลองกับลุงทองปลั่ง ทองปรายเป็นคนสวยเรียนหนังสือเก่ง ตัวของทองปรายเองก็เกลียดคนจีนยิ่งกว่าป้าเหวียนอีก ไม่คบคนจีนในตรอกแม้แต่พ่อแม่แท้จริงก็ไม่ไปมาหาสู่ แถมตอนหลังยังไปกรีดตาสองชั้นเสริมจมูกโด่ง เพื่อไม่ให้หน้าไม่เหลือเค้าคนจีน

6. เมรีขี้เมา

กรุงเทพฯ หลังสงครามมีแหล่งบันเทิงอยู่ไม่กี่แห่งออกจากโรงละคร 2-3 โรง แล้วก็มีลิเกที่เล่นประจำตามวัดต่าง ๆ น้าฉลวยจะติดลิเกอย่างมากมะลิวัลย์เคยตามไปดูบ้าง นอกจากลิยังมีงิ้วมาแสดงที่ศาลเจ้าพ่อเสือและตลาดเสาชิงช้าปีละ 2-3 ครั้ง แต่สำหรับพวกเด็ก ๆ แล้วการดูงิ้วหรือลิเกก็ไม่สนุกเท่าดูละครลิง เจ้าของคณะลิงชื่อตาพร้อมมักดื่มเหล้าโรงวันละหลายขวด ตาพร้อมมีลิง 2-3 ตัว แต่ที่

เด็ก ๆ ชอบกันชื่อพ่อยอดเพชรกับแม่ยอดทอง เมื่อถึงงานภูเขาทองตาพร้อมก็จะนำลิงทั้งสองตัวไปแสดง โดยลิงแม่ยอดทองจะแสดงเป็นเมรีขี้เมาได้เหมือนคนเมาจริงมากเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก ๆ ตาพร้อมถูกรถชนตายที่นางเลิ้ง และจากนั้นไม่กี่วันลิงพ่อยอดเพชรกับแม่ยอดทองก็ตายตามไป

7. บาปและบุญ

ด้วยความติดอกติดใจในละครลิงของตาพร้อม มะลิวัลย์กับติงฮั้วไปจับแมลงแกลบมาเลี้ยงเพื่อจะหัดแมลงแกลบเล่นละครเหมือนลิง พวกเขานำกล่องกระดาษเศษหินเศษอิฐ มาทำที่อยู่อาศัยให้แมลงแกลบ พี่มณฑาเอาเรื่องนี้ไปบอกแม่ของเขา จนแม่สั่งให้มะลิวัลย์ปล่อยแมลงแกลบไป แม่บอกกับมะลิวัลย์ว่าหากมีคนนำมะลิวัลย์ไปกักขัง อย่างที่ทำกับแมลงแกลบมะลิวัลย์จะรู้สึกอย่างไร เล่นอะไรที่มันเป็นบาปกรรมไม่ดี

8. น้ำตาพี่มณฑา

ในตรอกที่อาศัยอยู่มีบ้านของมะลิวัลย์กับป้าเหวียนเท่านั้น ที่ผู้หญิงละเด็กอยู่บ้านเฉย ๆ หน้าที่ทำงานหาเงินเป็นของพ่อบ้าน ขณะที่ครอบครัวของคนจีนทั้งเมียและลูกต่างช่วยกันทำมาค้าขายตัวเป็นเกลียว เขาเคยคิดที่จะรับไอศกรีมเจ๊กอ้วนไปเดินขายเวลากลับจากเลิกโรงเรียน แต่เมื่อพ่อรู้ก็บอกว่าพ่อมีปัญญาเลี้ยงเขาได้ ไม่ใช่แค่ลูกเมียที่พ่อห้ามทำมาค้าขาย แม้แต่น้าเฉลียวน้องสาวแม่ที่พอจะมีฝีมือขายก๋วยเตี๋ยวผัดไทยหรือหอยทอได้ก็ยังถูกห้ามทำ

เวลาที่พ่อแม่ของมะลิวัลย์ไม่อยู่บ้าน ก็จะแอบนำขวดเหล้าที่พ่อกินทิ้งไว้รวมไปถึงเศษกล่องลังกระดาษ กระป๋องต่าง ๆ นำไปขายให้เจ๊กขายขวดที่มารับซื้อ และเจ๊กขายขวดก็มักจะกดราคาทำให้พี่มณฑาเก็บกระดาษหนังสือพิมพ์ไว้พับถุงขายเอง แรก ๆ พ่อก็ไม่ชอบใจที่พี่มณฑาพับถุงกระดาษขาย แต่เพราะยามขายถุงกระดาษได้ ที่บ้านของเขาก็จะมีอาหารดี ๆ อย่างไข่เค็มหรือกุนเชียงขึ้นโต๊ะ หลัง ๆ มาพ่อพ่อจึงไม่ว่าอะไรแถมยังเก็บกระดาษหนังสือพิมพ์จากที่ทำงานพ่อกลับมาให้ด้วย

การพับถุงกระดาษขายของพี่มณฑาในตอนหลัง ๆ ถูกตี๋ใหญ่ลูกชายเจ๊กแคระเป็นนายหน้าเอาถุงกระดาษไปส่งขายแม่ค้าที่ตลาด แรก ๆ ก็ได้เงินทันทีแต่ตอนหลัง ๆ มาก็ไม่ได้เงิน ถามตี๋ใหญ่ก็ผลัดวันทวงแล้วทวงอีกก็ไม่ได้ กว่าจะรู้ว่าถูกตี๋ใหญ่อมเงินค่าพับถุงกระดาษไปเล่นการพนัน ก็คิดเป็นเงินร้อยกว่าบาทแล้ว พี่มณฑาเจ็บใจมากที่ถูกตี๋ใหญ่โกงเงิน เมื่อมะลิวัลย์กลับมาจากโรงเรียนแอบมองดูพี่สาวในห้องตามรอยแตกข้างฝา เขาก็เห็นพี่สาวฉวยขวดอะไรสักอย่างเข้าปาก กว่าแม่และน้าฉลวยจะเปิดประตูเข้าห้องพี่สาวได้ พี่มณฑาหายใจรวยรินปากคอเสื้อผ้าแดงฉานไปหมด น้าฉลวยขว้าจดหมายที่พี่สาวเขาเขียนไว้ขึ้นมาอ่าน เนื้อความบอกถึงพ่อแม่ว่าเสียรู้คนโดนตี๋ใหญ่โกงเงิน จึงขอลาพ่อกับแม่และกินยาฆ่าตัวตายด้วยความเสียใจที่เสียรู้คน

9. ครัวคนยาก

มะลิวัลย์เล่าเรื่องการจ่ายตลาดของบ้านเขาที่ตลาดเสาชิงช้าและตลาดตรอกหม้อ นอกจากนี้ก็จะไปตลาดประตูผีกับตลาดศาลเจ้าพ่อเสือ นาน ๆ ครั้งจะขึ้นรถรางไปถึงตลาดยอดพิมานที่บางลำพู

หรือตลาดเทเวศร์ บ้านเช่าของมะลิวัลย์ที่เสาชิงช้าเป็นบ้านชั้นเดียว ใต้ถุนสูงและมีน้ำขังอยู่เสมอ บางครั้งลูกเจ๊กแคระก็จะมาช้อนลูกน้ำและตัวไรไปเลี้ยงปลาเงินปลาทองเป็นประจำ ใต้ครัวเป็นแหล่งที่เน่าขนาดใหญ่ บางที่มีปลาไหลเลื้อยเข้ามากินน้ำขาวเน่า พ่อกับพี่ชายเขาก็จะไปจับมาผัดเผ็ดหรือแกงปลาไหลเป็นกับข้าว

ครกเป็นเครื่องใช้ประจำครัวชิ้นสำคัญที่ทุกบ้านในสมัยนั้น จะขาดไม่ได้ครกบ้านของเขาเป็นครกหินเก่าแก่ตกทอดมาแต่สมัยคุณยาย ซึ่งแม่ของเขารักและหวงมาก วันหนึ่งพ่อของเขาที่เป็นคนคบคนง่ายโดยเฉพาะตนในวงเหล้า พ่อพาคนที่พึ่งพบในวงเหล้ามานอนที่บ้านคนหนึ่ง แม้แม่กับพี่มณฑาจะไม่ชอบใจก็ตาม ตื่นเช้ามาชายคนนั้นหายไปตั้งแต่เช้า และแม่ก็บอกว่าครกของบ้านหายไปแล้ว แม่โทษว่าเป็นชายคนที่พ่อพามานอนบ้านขโมยไป ทำให้พ่อกลุ้มใจและออกตามหาชายคนนั้นแต่ไม่พบ จนเวลาล่วงเลยไปเกือบสี่เดือนก็ไม่รับจดหมายฉบับหนึ่งจ่าหน้าซองถึงพ่อ ในจดหมายมีเพียงตั๋วจำนำที่ใกล้หมดอายุใบหนึ่ง พ่อต้องหาเงินส่งดอกครกให้แม่จนแม่ได้ครกกลับคืนมา ซึ่งในความคิดของมะลิวัลย์ก็ยังไม่รู้ว่าชายคนนั้นเป็นใคร หรือใครกันแน่ที่เอาครกใบนั้นไปจำนำ

10. แก๊ง-แก๊ง รถรางมาแล้ว

รถรางแล่นกึง ๆ มาแต่ไกลปุ่มหัวบันไดทำด้วยทองเหลือง คนขับอยู่ในเครื่องแบบสีกากีขยับเท้าเหยียบกระเดื่องดังแก๊ง-แก๊ง เมื่อสามล้อหรือรถเก๋งแล่นล้ำเข้ามาในราง รถรางมีอยู่หลายสายราง เหล็กที่ฝังบนถนนสายต่าง ๆ เป็นพาหนะที่สำคัญของคนกรุงเทพฯ ในสมัยนั้น

มะลิวัลย์กับติงฮั้วมักจะนำฝาเบียร์ของแม่ที่เก็บไว้เป็นกำ นำมาวางบนรางเหล็กเพื่อให้รถรางเหยียบฝาเบียร์ให้แบนราบ รอบจีบรอย ๆ ที่คมกริบเหมือนใบจักร พวกเขาจะเจาะรูขึงเชือกให้ตึงแล้วก็ผลัดกันใช้ฝาเบียร์ตัดเชือกอีกฝ่ายคนละที เป็นของเล่นที่สนุกสำหรับพวกเขา

มะลิรู้จักกับอั้นที่อายมากกว่าเขา 4-5 ปี อั้นเป็นคนที่มีฝีมือในการทำป่านคมตัดว่าวอื่นที่มาประกบใกล้ว่าวเขาขาดลอยเป็นประจำ ก่อนที่มะลิจะย้ายออกจากบ้านเสาชิงช้า อั้นเล่าเล่นว่าวเพราะเหตุการณ์ในฤดูร้อนปีนั้น อั้นลงมือทำป่านคมเหมือนทุกปี อั้นนั่งอยู่ข้างรางรถรางรอคอยรถรางจะวิ่งทับไปบนถุงกาแฟใส่เศษแก้ว เสียงแก๊ง-แก๊งของรถรางดังขึ้น อั้นที่นั่งสัปหงกหน้าอยู่ข้างรถรางในขณะที่รถรางกำลังวิ่งเข้ามาด้วยความเร็ว มะลิเรียกอั้นพร้อมกับผู้คนแถวนั้น อั้นที่สะดุ้งตื่นเสียงเรียกกลับยื่นมือไปคว้าถุงเศษแก้ว ล้อเหล็กบดทับไปบนมือขวาของอั้น ทำให้อั้นกลายเป็นคนที่มือขวาขาดไปตลอดชีวิต รถรางถูกเลิกไปในสมัยจอมพลสฤษดิ์ไล่เลี่ยกับรถสามล้อถีบ

11. วันวาน

ตั้งแต่เล็กจนโตมะลิวัลย์ไม่เคยมีตุ๊กตา ของเล่น หรือสัตว์เลี้ยง เพราะเป็นเรื่องฟุ่มเฟือยเกินฐานะ เขาเคยอยากได้ลูกโป่งกับงูที่ทำด้วยไม้ระกำบากเป็นข้อ ๆ แต่แม่ของเขาบอกว่าของเล่นไม่ทำให้อิ่มท้อง บอกให้เขาเอาเงินไปซื้อข้าวตูหรือขนมโก๋กินดีกว่า

แม่มักจะพามะลิวัลย์ไปบ้านเพื่อนแม่ที่ชื่อป้าเจิด ซึ่งอาศัยอยู่ในตรอกพระนครใกล้กับหัวลำโพง ตัวบ้านของป้าเจิดเป็นตึกฝรั่งทาสีเหลืองข้าวโพด มีสนามหญ้าเขียวขจี มีกรงเลี้ยงกระต่ายและมีของเล่นมากมายของพี่จี๊ดลูกสาวคนสุดท้องที่เป็นคนปัญญาอ่อน

พี่จี๊ดมักจะติดแม่ของเขามะลิวัลย์เวลาที่เจอหน้าก็จะนั่งอยู่ด้วยไม่ยอมไปไหน มีครั้งหนึ่งพี่จี๊ดเอาตุ๊กตาหมีตีฉาบยกให้มะลิวัลย์นั้นถือเป็นของเล่นชิ้นแรกของมะลิวัลย์เลย เขาและพี่ชายรวมถึงเพื่อน ๆจะผลัดกันไขลานเฝ้าดูตุ๊กตาหมีตีฉาบโดยไม่รู้จักเบื่อหน่าย จนวันหนึ่งที่มันพังโมกถอดมาซ่อมก็ใส่กลับเข้าไปไม่ได้เหมือนเดิมเขาจึงต้องเลิกเล่นตุ๊กตาหมีตีฉาบไปโดยปริยาย ป้าเจิดขายบ้านพี่พระนครย้ายไปอยู่ที่หลักสี่จนกระทั่งหลายปีต่อมามะลิวัลย์ได้พบกับป้าเจิดและพี่จี๊ดที่บางลำพู มะลิวัลย์ไม่เคยลืมว่าครั้งหนึ่งเขาเคยเอาตุ๊กตาตัวนั้นมาจากผู้หญิงปัญญาอ่อน

12. กระเช้าสวรรค์

มะลิวัลย์ไม่เคยลืมความสุขในสวนสนุกของงานประจำปีต่าง ๆ โดยเฉพาะการขึ้นกระเช้าสวรรค์ ตารองเป็นคนแรกที่พาเขาขึ้นกระเช้าสวรรค์ ตารองมีบ้านหลังเล็ก ๆ อยู่ลึกเข้าไปในบ้านที่ไม่มีไฟฟ้า และด้วยพงหญ้าสูงสำหรับเด็ก ๆ ตารองเป็นสิ่งที่น่าเกลียดน่ากลัว ด้วยเพราะรูปร่างผอมบางก้มหน้าค้อมไหล่ผมขาวโพลนเป็นกะเซิงด้วยอายุ 50 ปีแต่มีดวงตาของแกที่เป็นประกายแจ่มใสยามยิ้ม

มะลิวัลย์เริ่มรู้จักตารองในวันที่แกไล่ตะเพิดเด็ก ๆ ที่มาล้อเลียนแก มะลิวัลย์วิ่งหนีหกล้มและตารองก็เข้ามาช่วยแถมยังให้ขนมโก๋แก่มะลิวัลย์ จากวันนั้นตาลองก็มักจะเอาขนมโก๋หรือทอฟฟี่ห่อกระดาษแก้วหรือหนังสือการ์ตูนเล่มบาง ๆ มาให้มะลิวัลย์อยู่เสมอ ครั้งหนึ่งที่เขากลับจากบ้านญาติที่ศรีราชาที่บ้านในครั้งนั้นตารองป่วยไข้นอนซมอยู่ที่เตียง แกดีใจมากที่มะลิวัลย์ไปเยี่ยมหาแกที่บ้านจนแกหายไข้เล่าเรื่องต่าง ๆ แต่สิ่งเดียวพี่แกไม่เคยพูดถึงก็คือเรื่องเกี่ยวกับตัวเอง ขณะที่มะลิวัลย์สนิทกับตาลองเพื่อน ๆ ต่างก็ตีตัวออกห่างไม่เล่นกับมะลิวัลย์รวมทั้งติงฮั้วด้วย เพราะเด็ก ๆ หาว่ามะลิวัลย์เป็นปอบเหมือนตารองจนมะลิวัลย์โกรธและไม่ไปมาหาสู่กับตารองอีกแม้แต่จะมาหามะลิวัลย์ที่บ้านก็ตาม

วันหนึ่งที่งานประจำปีมะลิวัลย์ยืนมองกระเช้าสวรรค์หมุนพร้อมเสียงหัวเราะสนุกสนานของพวกหนุ่มสาว เขาแหงนมองดูกระเช้าสวรรค์รอบแล้วรอบเล่า จนตารองเรียกมะลิวัลย์และพามะลิวัลย์ขึ้นกระเช้าสวรรค์ ด้วยความกลัวจึงถูกตารองโอบกอดปลอบ พร้อมบอกว่าไม่ต้องกลัวในตอนนั้น เขาถามตารองว่าเป็นปอบหรือเป็นบ้าจริงไหม ตารองตอบเขาว่าไม่ได้เป็นด้วยสีหน้าเป็นสุขของแก มะลิวัลย์จำอะไรเกี่ยวกับตาร้องได้ไม่มากนอกจากเรื่องแกถูกหาว่าเป็นปอบ และนึกถึงแกเสมอเมื่อมองเห็นกระเช้าสวรรค์

13. รั้วสังกะสี

แม่เล่าว่าก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 มีญี่ปุ่นมาทำมาหากินในกรุงเทพฯอยู่ไม่น้อยเริ่มคับขันเมื่อฝ่ายพันธมิตรยุโรปและตีโต้ญี่ปุ่นในแปซิฟิกกับเอเชียอาคเนย์ พร้อม ๆ กับความขาดแคลนเสื้อผ้า

เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ยารักษาโรคและเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ เครื่องบินฝ่ายสัมพันธมิตรเริ่มบินมาทิ้งระเบิดที่สะพานพระราม 6 บ้าง โรงไฟฟ้าและวัดเลียบพังพินาศ แรงสั่นสะเทือนของการระเบิดผสมกับเสียงกรีดร้องโหยหวนของผู้บาดเจ็บระบมไปทั่ว กรุงเทพฯ มีสภาพเหมือนเมืองร้างต่างคนต่างหากลูกหลานออกจากเมืองไปยังต่างจังหวัด ครอบครัวของมะลิวัลย์ในตอนนั้น ไปอาศัยบ้านญาติที่ลำลูกกาจังหวัดปทุมธานี สมัยนั้นขาดแคลนทั่วเปลืองก่อสร้างใครมีตะปูมีค่ากว่าทองคำ อาชีพที่มาพร้อมกับสงครามและภาวะข้าวยากหมากแพงคือโสเภณี หรือชาวบ้านเรียกซ๊อกกะลี

แถวเสาชิงช้ามีค่ายเพราะกายเล่นกล้ามหลายแห่ง พวกเล่นกล้ามมักมากับกลุ่มที่ร้านนายเป็งเจ้าของร้านเป็นหนุ่มจีน ในกลุ่มคนเล่นกล้ามมีเพื่อนพี่โมกอยู่คนหนึ่ง ชื่อพี่สมเดช คืนหนึ่งมะลิวัลย์เห็นพี่สมเดชเดินหายเข้าไปในประตูรั้วสังกะสี ของบ้านผู้หญิงซ๊อกกะลี มะลิวัลย์รู้สึกผิดหวังในตัวพี่สมเดช เขาคิดเสมอว่าพี่สมเดชเป็นคนดีเมื่อเรียนจบห้องแปด ก็จะเข้าโรงเรียนนายร้อยจบออกมาเป็นนายทหารที่สง่างาม ยิ่งเห็นพี่สมเดชหายเข้าไปในบ้านนั้นบ่อย ๆ มะลิวัลย์ก็ยิ่งหมดศรัทธา วันหนึ่งพี่สมเดชเจอกับมะลิวัลย์ขณะที่อยู่กับผู้หญิงซ๊อกกะลีคนนั้น ที่สมเดชแนะนำว่าผู้หญิงคนนั้นชื่อดวงจันทร์เป็นพี่สาว พ่อกับแม่ของพวกพี่ ๆ ตายในระหว่างสงคราม เหลือแกสองคนพี่น้องที่ดิ้นรนต่อสู้ชีวิตมา จนกระทั่งพี่ดวงจันทร์ตัดสินใจขายตัว เพื่อส่งเสียน้องชายคือพี่สมเดชให้ได้เล่าเรียน เรื่องราวของพี่ดวงจันทร์คนนี้ต่างจากคนอื่น ๆ อย่างสิ้นเชิงในคืนวันที่พี่สมเดชรับพระราชทานกระบี่ ติดยศเป็นนายร้อยตรีแห่งกองทัพ พี่ดวงจันทร์ก็ผูกคอตายในบ้านที่กั้นรั้วสังกะสีนั้น

14. กระบี่หัวช้าง

พ่อของมะลิวัลย์จบโรงเรียนนายร้อยเมื่อปี พ.ศ.2476 อันเป็นปีเดียวกับที่พระองค์เจ้าบวรเดชยกกองทัพมาจากโคราช ยื่นคำขาดให้รัฐบาลยอมแพ้ แต่รัฐบาลไม่ยอมพร้อมแต่งตั้งพันตรีหลวงพิบูลสงครามเป็นผู้บัญชาการรบ เหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้พ่อกับแม่พบกัน เพราะคุณตาที่เป็นข้าราชการทหารในตอนนั้นถูกให้ออกจากราชการ ด้วยยุคที่เศรษฐกิจตกต่ำและไปตั้งหลักแหล่งที่นครราชสีมา เมื่อกองทัพโคราชพ่ายแพ้ทางการกับพวกที่ยังเหลือ ทำให้คุณตาติดร่างแหไปด้วย ถูกจับติดคุกอยู่ที่บางขวางโดยมีพ่อของหม้นวันเป็นคนดูแล พ่อของมะลิวัลย์ได้เลื่อนยศเป็นร้อยโท เพราะมีความดีความชอบจากการสู้รบครั้งนั้น และได้แต่งงานกับแม่ของมะลิวัลย์ แต่ชีวิตราชการของพ่อก็ไม่ก้าวหน้า เพราะความหัวแข็งพ่อถูกโอนไปกรมตำรวจ และถูกต้องย้ายไปประจำที่สถานีตำรวจอำเภอเมืองระนอง อยู่มาหลายปีก็ไม่ได้เลื่อนขั้น จนตัดสินใจลาออกและพาแม่กับพี่มณฑาพี่โม่และน้าเฉลียวกลับมากรุงเทพฯ พ่อไม่ไปมาหาสู่กับเพื่อน ๆ กลุ่มทหารและการเมืองพวกนั้นอีกเลย

ตั้งแต่จำความได้มะลิวัลย์เห็นจนชินตาในห้องของพ่อก็คือกระบี่ยาวเล่มหนึ่ง ฝักทำด้วยเงินมีปลอกกำมะหยี่สีแดงหุ้มอยู่แม้ตอนหลังพ่อจะถอดที่หุ้มเงินทิ้ง ฝักเงินเกลี้ยง ๆ ด้ามกระบี่บ้านผลบอลมีกะบังสลักลวดลายติดอาร์มแผ่นดิน ตรงหัวเป็นรูปหัวช้างสวยงามเมื่อชักกระบี่ออกรากผักก็จะเห็นกระบี่ที่ทำจากเหล็กเนื้อดีเงาปลาบมีลวดลายนกฟรั่งคร่ำน่าเกรงขาม

กรุงเทพฯสมัยนั้น คนทีมีไฟไหม้ไม่เว้นแต่ละวันโดยเฉพาะที่ย่านคนจีนอยู่คับคั่ง ครั้งหนึ่งไฟไหม้ที่ตอกไข่ที่ใกล้กับบ้านของมะลิวัลย์ ทำให้มะลิวัลย์กับแม่ต้องวิ่งหนีไฟกลัวจะลามมาที่บ้าน แต่ด้วยความเป็นห่วงทรัพย์สินในบ้าน มะลิวัลย์วิ่งกลับขึ้นไปบนบ้าน ในขณะที่คิดว่าหากบ้านถูกไฟไหม้คงสิ้นเนื้อประดาตัวในครั้งนี้แน่ มีกลุ่มชายฉกรรจ์กลุ่มใหญ่วิ่งสวนกับพวกคนจีนเข้ามาเหมือนจะเลยบ้านเข้าไปในตรอก คนที่วิ่งนำหน้าก็หยุดชะงักที่หน้าบ้านและวิ่งขึ้นบนบ้านของมะลิวัลย์โดยที่เขากับแม่ยังไม่ได้อีกขอความช่วยเหลือเท่าของถูกกว่าตรงผ้าปูที่นอนและลำเลียงกันออกไปอย่างรวดเร็ว ๆ บ้านทั้งหลังก็ไม่เหลืออะไรอีกเลย

เมื่อพ่อกับพี่ ๆ ของเขากลับมาถึงบ้าน ตำรวจก็ดับเพลิงได้แล้วพ่อแปลกใจที่เห็นข้าวของในบ้านทุกชิ้นวางอยู่ที่เดิมอย่างเรียบร้อย แม่บอกพ่อว่ามีคนช่วยขนช่วยจัดให้เสร็จ พร้อมกับส่งกระบี่หัวช้างให้กับพ่อ เมื่อคนพวกนั้นเห็นกระบี่ก็ถามแต่ว่าเจ้าของบ้านเป็นนายทหารใช่ไหม พอรู้คำตอบว่าใช่เขาก็จัดการขนของและเก็บคืนให้อย่างดี มะลิวัลย์เห็นพ่อมองดูกระบี่หัวช้างเงียบ ๆ สักครู่ก็เหน็บไว้ที่เดิมและยืนตัวตรง ยืดอกก้มศีรษะลงแสดงความเคารพต่อกระบี่เล่มนั้น

15. พ่อปู

พ่อของมะลิวัลย์เป็นคนชอบดื่มเหล้า คือได้ทุกที่ทุกวันครั้งแม่ของเขาจะมานั่งสัปหงกรอพ่อกลับบ้าน และเมื่อพ่อเมาเหล้ากลับมาแม่ก็จะคอยปรนนิบัติดูแล ทั้งเช็ดตัวหากับข้าวกับน้ำไว้ให้พ่อกิน หลายครั้งที่พ่อแอบกระซิบกับเขาและพี่ ๆ ว่าแม่นั้นเป็นผู้หญิงที่ยอดไปเลย บางวันที่พ่อไม่เมาคือวันที่พ่อนอนไม่สบายอยู่ที่โรงพยาบาล พ่อของมะลิวัลย์เข้าออกโรงพยาบาลอยู่หลายครั้ง จนตอนหลังพ่อเริ่มดื่มน้อยลง

เมื่อมะลิวัลย์เรียนจบและเข้าทำงาน ได้เงินเดือนแรกก็นำไปใช้ฉลองดื่มกินเหล้ากับเพื่อน ๆ แม้จะเมาแต่มะลิวัลย์ก็พยายามตั้งสติตัวเองกลับบ้าน เพราะคิดว่าแม่ต้องคอยและเป็นห่วงเขา เมื่อมาถึงบ้านเขาก็ประคองสติตัวเองไม่ได้มีพ่อของเขาคอยดูแล ถึงขั้นยอมหยุดงานมาดูแลเขาที่เมาค้างจนถึงตอนเช้า พ่อบอกเขาว่าแม่ร้องไห้เมื่อเห็นเขาอ้วกตอนเมาเหล้า พ่อเป็นขี้เมาคนเดียวก็เกินพอแล้วนับแต่วันนั้นมา มะลิวัลย์ก็ไม่เคยแตะเหล้าอีกเลย

6. เหลื่อมไหมลายเหมย

บุญชัยลงเรือกลับมาจากฮ่องกงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จบลงใหม่ ๆ ในขณะที่อยู่บนเรือเขาได้พบกับพิชิตข้าราชการกรมโฆษณาการ ทั้งสามคนได้รู้จักกันและบุญชัยกับพิชิตได้ช่วยเหลือสมเกียรติจากการจะถูกตัดมือ เพราะไม่มีเงินจ่ายค่าพนันที่เสียไป ทำให้บุญชัยและสมเกียรติออกเงินช่วยชีวิตไว้ เมื่อเรือขึ้นฝั่งที่บางกอกทั้งสามก็แยกย้ายกันไป บุญชัยกลับสงขลาบ้านเกิด พิชิตกลับบ้านสาทรบ้านของพิชิตสร้างแบบโคโลเนียล ซึ่งพระวิชิตชาญชัยอดีตข้าหลวงหลายจังหวัดทางภาคอีสาน

ผู้เป็นบิดาของพิชิตได้มาจากเพื่อนชาวฝรั่งเศส ตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 6 ส่วนสมเกียรติก็แยกตัวไปหาเล่นการพนันบนฝั่งต่อเขาบอกว่าจะไม่ลืมบุญคุณของบุญชัยและสมเกียรติ

พิชิตกลับไปรายงานตัวที่ทำงาน หากแต่เขาถูกแจ้งว่าเสียชีวิตขณะลงเรือไปญี่ปุ่นและถูกตอร์ปิโดยิงตาย ทำให้ที่ทำงานไม่รับเข้าทำงาน แม้เขาจะอธิบายว่าเขารอดชีวิตลอยคอกลางทะเล จนมีเรือมาช่วยขึ้นฝั่งที่เกาะฮ่องกง และติดอยู่ระหว่างสงครามก็ตาม ทำให้เขาไม่พอใจเป็นอย่างมาก ด้านสมเกียรติก็ตั้งวงพนันตามซอกซอยโรงแรมแถวเยาวราชที่อาศัยอยู่ จนถูกพวกนักพนันซ้อมเพราะไม่มีเงินจ่าย หากแต่สมเกียรติก็ยังคิดจะหากินจากการพนันต่อไป เพราะไม่อยากกลับบ้านที่ปทุมธานี บ้านมีอาชีพทำนา เขาไม่อยากลำบากเช่นนั้นจึงคิดจะเอาดีทางด้านการพนันเพื่อหาเงิน

ด้านบุญชัยกลับมาที่สงขลาบ้านของเขาเป็นตึกแถวที่เปิดเป็นร้านค้าว่าเอี่ยวใช้งาน และไม่เจอพ่อกับแม่ที่บ้านทราบจากเพื่อนบ้านว่าพ่อแม่ของเขาหลบหนีออกจากบ้านไป เพราะถูกทหารญี่ปุ่นและโดนคนจีนก่อกวน เขาจึงดูแลบ้านคนเดียวไปก่อน ด้านสมเกียรติก็ได้รับการดูแลจากอาแปะลี้ที่อาศัยอยู่ด้วย ทั้งอาแปะยังสั่งสอนและขอร้องให้สมเกียรติเลิกหาเงินจากการพนันแล้วทำงานสุจริต อาแปะฝากให้สมเกียรติทำงานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่งในซอยเยาวราช ซึ่งเจ้าของเป็นเพื่อนเก่าสมัยวัยรุ่น ส่วนทางด้านของพิชิตก็ถูกพ่อของวิยะดาเพื่อนสาวที่เคยทำงานที่เดียวกัน โดยพ่อของเธอเป็นเศรษฐีใหม่แห่งบางกอกมาขอซื้อบ้านของเขา

บุญชัยตัดสินใจไปคุยกับลูกค้าเก่าๆของพ่อที่เคยติดหนี้ร้านของเขาไว้ จนได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มคนเหล่านั้น ได้เงินคืนบางส่วนและยี่ปั่วบางคน ก็ให้เขาสั่งของเอามาค้าขายก่อนค่อยจ่าย ด้านของที่คิดก็ได้กำลังใจและความช่วยเหลือจากพิจิตราน้องสาวเอาทองคำไปขายเพื่อนำเงินมาช่วยเหลือครอบครัวก่อน ทั้งยังหางานเสมียนจากร้านค้าในเยาวราชจากสุมาลีเพื่อนของเธอให้พิชิต แต่พิชิตไม่อยากทำงานกับคนจีนทำให้พี่จิตราต้องไปทำงานนั้นเอง หลังจากบุญชัยกลับมาเปิดร้านเอี่ยวใช้ครั้งเขาก็ได้รับความช่วยเหลือจากฉัตรนายตำรวจที่รู้จักกันตอนขึ้นรถไฟจากบางกอกมาสงขลาคอยช่วยเหลือ และแนะนำให้รู้จักกับผู้พิพากษาสมยศและภรรยารวมทั้งวันทนีกับมานพน้อง ๆ ของผู้พิพากษา วันทนีมาขอเป็นลูกจ้างทำงานบัญชีช่วยบุญชัย

สมเกียรติที่ทำงานในร้านอาหารเกิดชอบในตัวสุมาลี (ซิวหลิน) ลูกสาวเจ้าของร้านขายผ้าในเยาวราช ที่มักมาทานก๋วยเตี๋ยวที่เขาทำงานเป็นประจำ วันหนึ่งมีทหารบกสองคนคือ ชัยชนะกับมารุตมากินก๋วยเตี๋ยวที่ร้าน และชัยชนะเกิดถูกใจสุมาลี ทำให้สมเกียรติไม่อยากทำงานเป็นลูกจ้างต๊อกต๋อยและคิดหาทางที่จะทำให้ตัวเองดูดีมีฐานะขึ้น เลยออกจากงานที่ทำอาแปะลี้จึงขอให้สมเกียติสัญญาว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการพนันเหมือนเดิมที่ผ่านมา ด้านพิชิตเมื่อรู้ว่าน้องสาวไปทำงานเป็นเสมียนลูกจ้างร้านขายผ้าของคนจีน ก็ให้น้องสาวออกจากงานและตนไปของานทำจากพ่อของวิยะดาเพื่อนสาวทำแทน แม้จะเป็นงานชั้นล่างก็ตาม ด้านบุญชัยทำกิจการค้าขายไปได้สักพัก ก็มีคนส่งจดหมายมาเรียกค่าไถ่พ่อแม่ของตน บุญชัยได้รับความช่วยเหลือจากร้อยโทฉัตรในการสืบหาโจรเรียกค่าไถ่ครั้งนี้

สมเกียรติที่ลาออกจากร้านอาหารในเยาวราชกลับมาบ้านเกิดที่ปทุมธานีมาช่วยงานค้าขายในตลาดกับพ่อขายที่นามาลงทุนค้าขายในช่วงหลังสงครามจบลงด้านพิชิตก็ไปทำงานเป็นคนขับรถให้กับพ่อของวิยะดา

บุญชัยถูกโจรล่อลวงไปเอาค่าไถ่ตัวพ่อแม่ไปให้ และฉัตรนายตำรวจเข้าช่วยเหลือบุญชัย แม้บุญชัยจะโกรธที่ถูกตำรวจตามมาช่วยจนเขาไม่รู้ว่าพ่อแม่มีชีวิตอยู่หรือถูกลักพาตัวไปจริง เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ร้อยโทฉัตรถูกโจรยิงเสียชีวิต สมเกียรติก็ทำบะหมี่เยาวราชล่องเรือขายในชุมชนอยู่ในเมืองปทุมฯ พิชิตยอมลดเกียรติและศักดิ์ศรีจากข้าราชการชั้นโทปีกับทายาทเศรษฐีมาเป็นคนขับรถแม้จะถูกดูถูกจากหลายคนก็ตาม

หลังจากที่เกิดเรื่องบุญชัยก็คิดจะไปบางกอกเพื่อสะสางบาทบนเรือกลับจากฮ่องกงในครั้งนั้นได้รู้จักกับร้อยเอกมารุตเข้ามาช่วยตนในตอนที่ถูกพวกคนขับรถของเพื่อนพ่อวิยะดาหาเรื่องและเกิดการชกต่อยกันส่วนสมเกียรติที่พายเรือขายก๋วยเตี๋ยวเรือถูกน้ำพัดเรือล่มข้าวของเสียหายตัวเองจมน้ำเกือบเอาชีวิตไม่รอดประกอบกับแปะนี้เขียนจดหมายมาว่าอยากพบเขาเพราะป่วยหนักสมเกียรติมึงตัดสินใจจะไปบางกอกหาอาแปะที่เยาวราชเมื่อมาถึงเขาคอยดูแลอาแปะอย่างใกล้ชิดและกลับไปทำงานร้านอาหารของแป๊ะอ้วนอีกครั้ง

บุญชัยมาถึงบางกอกได้รู้จักกับมานพ ที่เจอกันบนรถไฟและได้พูดคุยทำความรู้จักกันระหว่างที่รถไฟเกิดอุบัติเหตุตกราง เมื่อเขามาถึงบางกอกก็ไปหาพิชิตที่บ้านแต่ไม่เจอใคร มานพจึงพาเขาไปพักที่บ้านในบางกอก ซึ่งถูกทิ้งร้างไว้ช่วงสงครามและมานพขโมยเงินบุญชัยที่ตั้งใจจะเอามาคืนพิชิตไปด้านพิชิตก็เอาบ้านไปจำนองกับพ่อของในราคาหนึ่งแสนบาท เพื่อนำเงินนี้ไปรักษาน้องสาวที่ถูกผ่อนไม่ยอมขายบ้านหลังนั้นแม้พ่อของวิยะดาจะเรียกร้องและให้ราคาสูงถึงสามแสนบาทก็ตาม ด้านสมเกียรติเมื่อทำงานกับอาแปะอ้วน เขาก็แนะนำให้อาแปะอ้วนเปิดเป็นร้านอาหารที่มีที่นั่งในตึกห้องแถว แปะอ้วนทำตามคำแนะนำของสมเกียรติ และมีข้อแม้ว่าสมเกียจจะต้องอยู่ช่วยเหลือดูแลร้านนี้กับเขา

พิชิตถูกขโมยเงินจำนองบ้านมาจากพ่อทำ เมื่อเขาแจ้งเรื่องนี้แก่พ่อวิยะดากลับจะให้เงินเขาอีกห้าบาท แล้วให้พิชิตโอนบ้านให้กับตนเลย บอกว่ายังไงพิชิตก็ไม่มีทางหาเงินมาคืนได้ พิชิตไม่ยอมและหาทางไปกู้เงินกับเถ้าแก่โรงไม้ เพราะไม่อยากให้บ้านตกอยู่ในมือคนอย่างพ่อวิยะดา ด้านบุญชัยที่รอมานพกลับมาบ้านได้พบความจริงว่าบ้านหลังนั้นเป็นของคนอื่น เขารู้ตัวว่าถูกมานพหลอกเข้าแล้วบุญชัยกลับไปหาพิชิตที่บ้านอีกครั้งแต่ก็ยังไม่พบ และคิดว่าพิชิตน้องสาวอาจไปอยู่ที่อื่นแล้ว ด้านสมเกียรติก็เปิดร้านบะหมี่ตั้งเป็นชื่อตัวเอง โดยมีอาแปะลี้และอาแปะอ้วนคอยช่วยเหลือ สมเกียติได้พบกับสุมาลีเขาถูกใจอีกครั้ง และทราบว่าพิชิตเป็นพี่ชายของพิจิตราเพื่อนสาวของสุมาลี และพิจิตรากำลังรักษาตัวอยู่ที่โรงพยาบาลเขาจึงไปเยี่ยมเยือน เพราะคิดว่าเขาเองก็ติดหนี้บุญคุณเงินหนึ่งพันบาทกับบุญชัยช่วยเหลือเขา เมื่อครั้งอยู่บนเรือที่กลับจากฮ่องกง

บุญชัยกลับไปที่หาดใหญ่สงขลา ด้านพิชิตเมื่อทราบจากน้องสาวว่าสมเกียรติมาเยี่ยมและฝากความระลึกถึง ก็โกรธหาว่าสมเกียรติเป็นพวกไม่ดีหากินกับการพนัน และสั่งให้น้องสาวห้ามพบเจอหรือคบกับสมเกียรติ แม้พิจิตราจะบอกว่าตอนนี้สมเกียรติเป็นเจ้าของร้านบะหมี่แล้วก็ตาม พิชิตได้พบกับสมเกียรติและสั่งห้ามให้เขาเลิกยุ่งเกี่ยวกับน้องสาวของตน และจะยกหนี้พันบาทนั้นให้ ด้วยเพราะเป็นคนถือตัวถือเกียติเป็นลูกข้าราชการขุนนางเก่า และยังไม่ชอบคบหากับคนจีนที่ค้าขายด้วย ด้านชัยชนะเมื่อผิดใจกันกับมารุตทั้งเรื่องที่ชอบสุมาลีเหมือนกัน และเรื่องที่มารุตไม่ชอบใครชนะการเรื่องของเขากับสุพรรษาน้องสาวลูกพี่ลูกน้องของชัยนะ ชัยชนะก็ย้ายไปอยู่กรมตำรวจและทำงานให้กับฝ่ายปฏิวัติในขณะนั้น เขาได้เป็นเลขาของผู้บังคับบัญชาที่ได้ตำแหน่งรองอธิบดีและรัฐมนตรีในรัฐบาลใหม่ ในขณะที่มารุตถูกย้ายไปลำปางเพราะไม่เข้าร่วมและให้การช่วยเหลือแก่คณะรัฐประหาร

เมื่อมีรัฐบาลใหม่เกิดขึ้นการค้าขายของบุญชัยก็เริ่มเข้าที่เข้าทาง เขามีความห่วงใยต่ออรุนีเมียของร้อยโทฉัตรเป็นอย่างมาก และมักคิดถึงเรื่องราวพร้อมโทษว่าเป็นความผิดของตนทำให้ร้อยโทฉัตรตายและอนุรีเป็นหม้าย พิชิตเกิดทะเลาะกับวิยะดาเรื่องเงินและเรื่องพ่อของเธอ จนวิยะดาขับรถชนต้นไม้ทำให้ตาของเธอบาดเจ็บข้างหนึ่ง พ่อของวิยะดาต่อว่าและสั่งห้ามพิชิตเข้าใกล้ลูกสาวตน แต่ยังให้ทำงานเป็นคนขับรถเท่านั้น พิชิตถูกเถ้าแก่โรงไม้มาทวงหนี้และจะยึดบ้านของพิชิต พร้อมทั้งเสนอว่าหากไม่อยากยกบ้านใช้หนี้เขาก็ให้เอาน้องสาวยกให้เขาแทน บุญชัยแวะมาบางกอกหลังจากไปเยี่ยมอนุรีอยุธยาเขาบอกความในใจแก่อนุรี พร้อมทั้งขอให้อนุรีกลับไปอยู่หาดใหญ่กับตนแต่อนุรีปฏิเสธ การมาบางกอกครั้งนี้ทำให้เขาเจอกับสมเกียรติ จากการที่พาวิไลและครอบครัวที่เขาเคยไปอาศัยบ้านของพวกเขา เพราะคิดว่าบ้านของมานพคนที่ขโมยเงินเขาไป จนได้รู้เรื่องราวของพิชิตที่กำลังเดือดร้อนและเข้าช่วยเหลือเวลาใช้หนี้กับเถ้าแก่ติงโดยเอาร้านค้าใช้ค้ำประกัน หากแต่สมเกียรติที่ทนไม่ได้ท้าพนันใช้หนี้ด้วยการเล่นพนันกับเถ้าแก่ปิงมีเดิมพันมือข้างหนึ่ง

ด้านชัยชนะเข้าจับกุมเถ้าแก่กุ้ยพ่อของสุมาลีที่ขายผ้าเกินราคาและไม่ปักป้ายสินค้าตามนโยบายใหม่ของรัฐ อีกทั้งเกิดการโต้เถียงกันของสุมาลีกับชัยชนะ และคิดว่าชัยชนะคงทำไปด้วยความโกรธเคืองเรื่องเธอกับมารุต ทั้งที่ร้านค้าในแถวนั้นทั้งพาหุรัดและสำเพ็งไม่เห็นจับเหมือนพ่อของตน มารุตกลับมาเยี่ยมแม่ที่บางกอกหาทางช่วยเหลือสุมาลี อีกทั้งยังบอกแก่สุมาลีว่าตนแต่งงานกับผู้หญิงที่ลำปางแล้ว แม้จะสร้างความเสียใจบ้างก็ยินดีกับมาด้วย

สมเกียรติเล่นพนันไฮโลแพ้แก่เฒ่าแก่ปิงและจะถูกตัดมือตามที่ได้ท้าพนันไว้ พิจิตราขอเอาตัวเองขัดดอกเพื่อไม่ให้บ้านเชี่ยวชาญถูกยึด สมเกียรติไม่ต้องโดนตัดแขน แม้จะถูกคัดค้านจากพิชิตและสมเกียรติก็ตาม ด้านพิชิตลาออกจากการเป็นคนขับรถให้พ่อวิยะดา และเขาก็มาคอยดูแลวิยะดาอีกทั้งแสดงความรักความห่วงใยต่อวิยะดา จนพ่อของวิยะดาเห็นถึงความตั้งใจและจริงใจของพิชิต ที่ทำให้ลูกสาวของเขาแข็งแรงมีชีวิตชีวาขึ้นแม้ตาจะมองไม่เห็นก็ตาม ด้านบุญชัยกลับไปทำการค้าที่หาดใหญ่ เขาได้บอกแก่วันทนีว่าเขามีผู้หญิงที่จะใช้ชีวิตร่วมด้วยแล้ว และเขาคิดกับวันทนีเป็นเพียง

น้องสาวเท่านั้น ทั้งนี้เปิดร้านค้าเล็ก ๆ แบบเดียวกันกับร้านเอี่ยวใช้ให้กับวันทนีย์เป็นการตอบแทนที่ช่วยดูแลค้าขายร้านเอี่ยวใช้กลับมาขายดีอีกครั้ง

พิชิตตัดสินใจขายบ้างเชี่ยวชาญและเอาเงินไปไถ่ตัวน้องสาวจากเถ้าแก่ปิง พร้อมทั้งไปซื้อบ้านหลังใหม่แถวสนามเป้า เขาคิดทบทวนแล้วว่าหากเขายังหวงแหนและยึดติดบ้านเชี่ยวชาญหลังนี้อยู่อีกต่อไป เขาจะต้องสูญเสียน้องสาวและศักดิ์ศรีของพี่ชายดูแลน้องไม่ได้เป็นแน่ สมเกียรติตัดสินใจขอพิจิตราแต่งงานและไม่นึกรังเกียจเธอที่เคยไปขัดดอกอยู่กับเถ้าแก่โรงไม้ ทางด้านพิชิตก็ได้อยู่กินกับสุมาลีและกลายเป็นลูกเขยคนโปรดของพ่อเธอ พวกเขามีบ้านอยู่อาศัยและตั้งชื่อว่าพิชิต-วิยะดา ด้านบุญชัยก็มาขอวิไลแต่งงานและลงไปอยู่หาดใหญ่ด้วยกัน เขาทำกิจการค้าและขยับขยายใหญ่โตขึ้นโดยการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ เขามาเปิดบริษัทที่บางกอกโดยร่วมหุ้นกับอังกฤษ แม้กิจการค้าเอี่ยวใช้จะถูกลบไป หากแต่การทำการค้าแบบละเอี่ยวใช้ของบุญชัยก็เติบใหญ่กลายเป็นบริษัทใหญ่ในทางการค้าไทย

7. กุหลาบจีน

อาจูนำเด็กทารกพร้อมของติดตัวเป็นหยกแดง ไปทิ้งที่หน้าสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าของบาทหลวงชาน ที่ซอมซ่อเล็ก ๆ ในฮ่องกงทารกนั้นเติบโตมารอเจอร์ชาน เป็นเด็กขยันฉลาด มักจะไปหาเงินโดยการแจกไพ่ในบ่อนการพนันของฟานเล่งจูนักเลงในถิ่นนั้น รอเจอร์ชานถูกห้ามจากบาทหลวงชาน ไม่ให้ไปหาเงินจากบ่อน เพราะมองว่าเป็นเงินของปีศาจเป็นเงินที่สกปรก ทำให้เขากับเพื่อนคิดหาวิธีเพื่อหาเงินมาให้บาทหลวงชาน โดยการไปตรอกซอกซอยในแถวตลาด เพื่อแลกกับเงินบริจาคเล็กน้อยจากคนในตรอกนั้น

ฟานเล่งจูนำเงินมามอบให้บาทหลวงพ่อบาทหลวงไม่รับทำให้ฟานเล่งจูกโกรธ และสั่งว่าหากไม่รับเงินของเขาสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าที่นี่ ก็จะไม่ได้รับเงินจากใครแม้แต่สตางค์แดงเดียว ต่อมาก็เป็นจริงดังนั้น ทำให้สถานเลี้ยงเด็กกำพร้าขัดสนไม่มีเงินไม่มีอาหารเพียงพอ รอเจอร์ชานแอบไปทำงานให้ฟานเล่งจู และขอให้ฟานเล่งจูช่วยให้สถานเลี้ยงเด็กกำพร้ามีข้าวกิน และให้จัดยารักษาบาทหลวงอาเธอร์ชานด้วย

รอเจอร์ชานถูกบาทหลวงขังไว้เพราะไม่อยากให้ไปทำงานที่บ่อน และบาทหลวงนำเรื่องนี้ไปขอความช่วยเหลือจากสารวัตรคริสโตเฟอร์ที่รู้ที่มาของรอเจอร์ชาน ในวันที่ถูกนำมาทิ้งที่หน้าสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า สารวัตรคริสโตเฟอร์ไปคุยกับฟานเล่งจู แต่ถูกฟานเล่งจูปฏิเสธเพราะเขาได้ให้คำมั่นกับรอเจอร์ชาน ที่จะช่วยเหลือสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าตามคำขอของรอเจอร์ชานแล้ว รอเจอร์ชานทำงานกับฟานเล่งจูอยู่ในบ่อนก็ถูกเฉินอี้ คุณชายน้อยแห่งบ่อนคาสิโนมังกรทอง ขอตัวไปเพื่อเรียกแขกให้กับคาสิโนใหม่ที่เขาจะเปิด เพราะถูกใจในความสามารถเกินตัวของรอเจอร์ชาน เมื่อมาถึงฮ่องกงรอเจอร์ชานได้ไปดูแลเฉินจงพี่ชายเฉินอี้ เฉินจงเป็นเจ้าของคาสิโนมังกรทองแห่งมาเก๊าที่ป่วย

ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ เฉินจงถูกชะตากับรอเจอร์ชานเขาสอนวิธีการแจกไพ่ จำไพ่ แก่รอเจอร์ชาน และให้สำรับ ๆ พ่ลายมังกรแก่รอเจอร์ชานเก็บไว้ หลินเจียเมียของเฉินตงเข้ามาจัดการยึดคาสิโนมังกรทอง โดยการห้ามคนเข้าเยี่ยมเฉินตงทำให้เฉินจงที่เป็นห่วงรอเจอร์เขียนหนังสือฝากไปให้เฉินอี้น้องชาย เขาขอให้เฉินอี้ส่งรอเจอร์ชานเรียนหนังสือ ซึ่งรอเจอร์ชานก็ได้เข้าเรียนโรงเรียนประจำตามความต้องการของเฉินจง ในขณะเดียวกันบาทหลวงอาเธอร์ชานก็ได้เสียชีวิตลง

เมื่อรอเจอร์ชานเข้าเรียนที่โรงเรียนประจำก็ถูกรังเกียจจากนักเรียนคนอื่น ที่มองว่ารอเจอร์ชานเป็นเด็กกำพร้าไม่มีชาติตระกูล ในขณะที่ทางเฉินอี้ถูกหลินเจียสร้างเรื่องว่าเป็นคนจะมาแย่งชิงอำนาจครอบครองคาสิโนมังกรของเฉินจง จนในที่สุดเฉินอี้ก็พ่ายแพ้ให้แก่หลินเจียและถูกสั่งให้ออกจากมาเก๊าไป เฉินอี้ไปเป็นคนเฝ้าศาลเจ้าที่ฮ่องกงแทน หยวนไช่นักพนันคนที่แพ้ให้กับเฉินจงเมื่อยี่สิบปีก่อนจนต้องออกจากมาเก๊าไป หยวนไถ่กลับมาเพื่อทวงทุกสิ่งทุกอย่างจากเฉินจง เริ่มจากการซื้อตัวหวังเปาเพื่อนเฉินจง และทำทุกอย่างให้ได้มังกรทองมาจากหลินเจียเมียเฉินจง

รอเจอร์ชานเมื่ออยู่โรงเรียนเขาก็พยายามสร้างคุณค่าให้กับตัวเอง ด้วยการเป็นตัวแทนนักกีฬาของโรงเรียนจนสามารถสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน รอเจอร์ชานนยังคงคิดถึงคำสอนของบาทหลวงอาเธอร์อยู่ตลอดเวลา ทางด้านของหย่านไช่เขาก็หลอกล่อซื้อบ้านของผู้พิพากษาหม่า ซึ่งเป็นคนที่จัดให้มีการแข่งพนันระหว่างหย่านไถ่กับเฉินจงในบ้านหลังที่ต้องการซื้อ ในขณะเดียวกันแอนโทนีโอคู่ขาของหลินเจียคนที่อยากได้มังกรทองเช่นกัน ก็มาหานักฆ่าเฒ่ากระเรียนเพื่อจ้างวานให้เขาหาคนกำจัดหย่วนไถ่ นักฆ่าคนนั้นที่มาสืบต่อวิถีชีวิตนักฆ่าคืออดีตบาทหลวงฟรานเชสโก ที่เคยดูแลรอเจอร์ชานที่โรงเรียนประจำและถูกไล่ออกจากการตีนักเรียนที่รังแกรอเจอร์ชาน

หย่านไถ่เมื่อได้คฤหาสน์จากผู้พิพากษาหม่าแล้ว เขาก็ตั้งรางวัลตามหาไพ่สำรับมังกรที่เคยใช้ในเกมพนันกับเฉินจงเมื่อยี่สิบปีก่อน ซึ่งไพ่สำรับนั้นเฉินจงมอบให้รอเจอร์ชานเมื่อครั้งที่เด็กชายมาดูแลเขา ทำให้อธิการปาโทโลมิวที่เคยเห็นไพ่สำรับมังกรอยู่กับรอเจอร์ฉานมาก่อน วางแผนให้หม่าเจิ้นเพื่อนที่ชอบดูถูกรอเจอร์ชานไปขโมยไพ่สำรับนั้นมา เพื่อแลกกับเงินรางวัลหนึ่งแสนเหรียญ ต่อมาหย่วนไถ่ได้ไพ่สำรับมังกรมาแล้ว เขาก็คิดจะเปิดโปงกลโกงของเฉินจงที่เคยเอาชนะเขาด้วยไพ่สำรับนี้ โดยเปิดการแข่งขันแบบเดียวกันมีเงินรางวัลสิบล้านเหรียญเป็นเดิมพัน ในขณะที่เฉินอี้ได้เก็บสมุดวาดภาพของเฟยเฟย ที่วาดลวดหลายของกุหลาบจีนจากจี้หยกแดงที่ติดตัวของรอเจอร์ชานมา ตั้งแต่ถูกนำมาทิ้งหน้าสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า ซึ่งเฟยเฟยรับต่อมาจากแปะกงปู่ของเธออีกทอด โดยบาทหลวงอาเธอร์ชานได้ขอให้แปะกงนั้นเก็บรักษาไว้เพื่อคืนให้กับรอเจอร์ชาน เมื่อเฉินอี้ตามหาเฟยเฟยกลับพบว่าเด็กสาวถูกไล่ออกจากโรงเรียนเพราะทำผิดกฎพี่แอบหนีออกไปศาลเจ้าที่ดูแลอยู่นั่นเอง และเขาก็ได้พูดคุยเรื่องนี้กับสารวัตรคริสโตเฟอร์ที่รู้เห็นเรื่องลวดลายกุหลาบจีนนี้ ในจี้หยกแดงที่ติดตัวรอเจอร์ชาน มาจนถึงได้รู้ว่าเด็กคนที่มีพี่หยกสีแดงนั้นก็คือรอเจอร์ชานนั่นเอง

รอเจอร์ถูกเฉินจงเรียกตัวกลับมาเพื่อแข่งพนันกับหยวนไถ่ เฉินจงฝึกการเล่นไพ่อย่างเข้มงวด แม้เขาจะบอกกับฉันตรงว่าจะไม่เล่นการพนันเพราะสัญญากับบาทหลวงอาเธอร์ไว้ แต่เมื่อเด็กชายรู้เรื่องการพนันครั้งนี้จึงต้องการปกป้องศักดิ์ศรีและกอบกู้เสียงให้แก่ตนจงและเพื่อทดแทนบุญคุณทั้งสองต่างมีให้ตนจึงตัดสินใจลงเล่นพนันกับหยวนไถ่ในครั้งนี้

เมื่อเฉินอี้ทราบว่ารอเจอร์ชานซึ่งเป็นหลานชายแท้ๆของตนจะเล่นพนันกับหย่วนไถ่ ก็กลับมามาเก๊า ในขณะเดียวกันฟานเล่งจูก็เอาเรื่องของรอเจอร์ชานมาบอกเล่าให้หยวนไถ่ได้รู้ และเสนอให้อาลี่เพื่อนบ้านกำพร้าอีกคนที่เก่งไม่แพ้รอเจอร์ชานลงแข่งแทนหยวนไถ่ เพื่อที่จะทำทุกอย่างให้รอเจอร์ชานแพ้ และตนจะได้นำตัวเด็กชายกลับไปทำงานกับตนดังเดิม

เฉินอี้เดินทางมาพบกับหยวนไถ่ก่อนการแข่งขัน และเล่าเรื่องราวของรอเจอร์ชาน ที่เป็นลูกของกุหลาบงามให้แก่ญวนไพ่ได้รับรู้ความจริง เพื่อขอให้หยวนไถ่เห็นแก่กุหลาบงามที่เป็นอดีตคนรักอย่าทำลายลูกของเธอ แต่หยวนไถ่กลับยิ่งโกรธเคือง ด้านอาลี่ที่ได้เจอกับรอเจอร์ก็มาต่ออย่างรุนแรงว่าเห็นแก่ตัวเอาตัวรอดคนเดียว และทำให้คุณพ่อบาทหลวงอาเธอร์ตรอมใจตาย บ้านเด็กกำพร้าถูกปิด เด็ก ๆ ในบ้านต้องแตกกระเซ็นไปคนละที่ละทาง แต่รอเจอร์ชานก็ไม่ได้โกรธและพยายามอธิบายความจริงที่เกิดขึ้นกับชีวิตตน

ฟานเล่งจูพยายามให้มีการแข่งขันขณะนี้เกิดขึ้น แต่หย่วนไถ่กับยกเลิกไม่ให้มีการแข่งขันนี้เกิดขึ้น และได้พูดคุยกับรอเจอร์ชานเพียงสองคนเล่าเรื่องงามเป็นแม่แก่รอเจอร์ฟัง และในขณะที่หย่วนไถ่กับรอเจอร์ชานทานอาหารกันในเรือนกระจกกุหลาบงามนั้น นักฆ่าฟรานซิสโกก็มาฆ่าหยวนไถ่ เกิดการต่อสู้กัน รอเจอร์ที่เห็นนักฆ่าเป็นบราเธอร์ฟรานซิสโก ผู้ที่คอยช่วยเหลือและคำสอนสิ่งดีงามแก่ตน จนต้องถูกไล่ออกจากโรงเรียนที่ตนเรียนอยู่ วิงวอนขอร้องไม่ให้ฟรานซิสโกจะฆ่าฆยวนไถ่ หยวนไถ่ที่ได้รับบาดเจ็บสาหัสก็ได้รำพึงถึงกุหลาบงาม ว่าจะต้องภูมิใจในตัวรอเจอร์ชานลูกชายของเธอ หย่วนไถ่พักรักษาตัวที่โรงพยาบาลและได้เรียกหวังเปามาเพื่อขอให้เขาช่วยดูแลจัดการให้ส่งรอเจอร์ชานกลับไปเรียนที่โรงเรียนโปรตุเกสจนจบ และหากอยากเรียนต่อขึ้นไปอีก เขาก็จะส่งเสียให้เรียนจนจบ และให้บอกแก่ผู้คนในมาเก๊าว่าเฉินอี้เป็นสหายของตน ให้เฉินอี้กลับมาอยู่มาเก๊าโดยที่เขาเป็นผู้รับรอง หากใครหาเรื่องเฉินอี้หยวนไถ่ก็จะออกหน้าปกป้องเอง สร้างความประหลาดใจแก่หวังเปาเป็นอย่างมากและหยวนไถ่ก็กลับไปสิงคโปร์

สารวัตรคริสโตเฟอร์ฮองได้พาเฟ่ยเฟ่ยมาพบกับรอเจอร์ชาน ที่หลุมศพของบาทหลวงอาเธอร์ เด็กทั้งสอต่างดีใจที่ได้พบกันอีกครั้ง พวกเขาสองคนแม้คนหนึ่งจะอยู่มาเก๊าอีกคนอยู่ฮ่องกง ต่างฝ่ายก็ติดต่อเขียนจดหมายถึงกันอย่างสม่ำเสมอ เฉินอี้ไม่ได้บอกความจริงแก่รอเจอร์ชานเกี่ยวกับตระกูลเฉินดังความตั้งใจของกุหลาบงามภรรยาคนแรกของเฉินจง เมื่อครั้งที่เธอไปจากเฉินจงพร้อมลูกในท้อง หากแต่ก็ให้เด็กชายพบกับผู้เป็นพ่ออยู่เป็นระยะ ๆ เฉินอี้คิดว่านี้คงดีที่สุดสำหรับทุกคนแล้ว

8. ลอดลายมังกร

เนื้อหาเป็นเรื่องราวของ เหลียงสือพาณิชย์ชาวจีนโพ้นทะเลที่อพยพตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย เหลียง มีภรรยาชื่อ เหมยหลิง มีลูกชายเล็ก ๆ 2 คนชื่อเทียนกับแอนดี้ เหลียงเดินทางจากซัวเถาสู่เมืองไทยด้วยเรือสำเภาพร้อมกับเพื่อนอีก 2 คน คือ จั๊วและหลงจู๊บุ๋น เหลียงได้เริ่มกิจการเล็ก ๆ จนขยับขยายให้ใหญ่ขึ้น และได้แต่งงานอีกครั้งกับภรรยาชาวไทยชื่อ เนียม มีลูกด้วยกัน 5 คน คือ นัฐ นะ นุช นนท์ และนันทนา ต่อมาเมื่อเหลียงได้รับเหมยหลิงพร้อมกับลูกมาอยู่ด้วย เหตุการณ์ภายในครอบครัวก็เกิดความวุ่นวายขึ้น พร้อม ๆ กับการขยายตัวของกิจการซึ่งมีทั้งประสบความสำเร็จและความล้มเหลว นอกจากเหลียงจะมีความขยัน อดทน ประหยัด และซื่อสัตย์แล้วเหลียงยังยึดมั่นในคุณธรรมโดยมีอักษรคำว่า "หงี" ซึ่งหมายถึงคุณธรรมติดไว้ที่กลางบ้าน

หลายปีผ่านไป ลูกหลานของอาเหลียง เหมยหลิง และ เนียมก็เติบโตขึ้น หลายคนได้ช่วยขยับขยายกิจการจนประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะแอนดี้บุตรชายคนรอง ในขณะที่เทียนบุตรชายคนโตกลับทำอะไรไม่ประสบความสำเร็จเลย ในขณะที่หลานๆ ของอาเหลียง แต่ละคนก็มีบุคลิกนิสัยแตกต่างกันออกไป และชาญชัย ลูกชายเพียงคนเดียวของแอนดี้และเป๊กกี้ ภรรยาชาวฮ่องกงของแอนดี้ ที่ถูกเลี้ยงมาด้วยการเอาใจมาแต่ เล็ก ก็ได้สร้างความหายนะให้แก่ กิจการและเสื่อมเสียชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล

เมื่อธุรกิจขยายใหญ่โตทำให้เหนียงต้องเข้าไปติดต่อสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจทางการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ต่อมาเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลังการรัฐประหาร พ.ศ.2491 จอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อพลตำรวจเอกเผ่าศรียานนท์ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจในสมัยนั้น ซึ่งเป็นยุคของรัฐบาลเผด็จการเป็นที่ทราบกันดีว่าการดำเนินธุรกิจใด จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้ทรงอิทธิพลทางการเมืองทำให้พ่อค้าสมัยนั้นต้องวิ่งเข้าหากลุ่มอำนาจใหม่ และนายเหลียงก็ได้ร่วมกับนายตำรวจระดับสูงตั้งบริษัทหลักทรัพย์ขึ้น

ต่อมาจอมพล ป.ถูกยึดอำนาจโดยจอมพลสฤษดิ์ทำให้กลุ่มอำนาจเก่าถูกกวาดล้างรวมทั้งกลุ่มของนายเลี้ยงด้วยทำให้ต้องหนีภัยการเมืองไปอยู่ต่างประเทศ โรงงานจึงตกอยู่ในการดูแลของลูกชายคนที่สอง โดยการช่วยของพ่อลูกสะใภ้คนที่สอง เหลียงอยู่เมืองนอกระยะหนึ่งด้วยความเป็นคนช่างคิดและมีหัวธุรกิจ จนสามารถตั้งบริษัทการเงินและสินเชื่อได้ในฮ่องกงโดยมอบหมายให้ลูกชายคนโตเป็นผู้บริหารแต่ด้วยความที่ลูกชายคนโตเคยถูกจำกัดการใช้จ่ายและสิทธิต่าง ๆ เมื่อได้มีอำนาจเต็มที่ในบริษัทและมีค่าใช้จ่ายเต็มที่ทำให้ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายและติดการพนัน ทำให้ต่อมาบริษัทเกิดปัญหาติดหนี้ลูกค้าจนเกือบล้มละลายแต่ก็สามารถฟื้นคืนมาได้ ด้วยความช่วยเหลือของเหลียงที่ตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยว ในการนำเงินจากโรงงานที่เมืองไทยมาโอมอุ้มบริษัทก่อน และสามารถเรียกความไว้วางใจจากลูกค้ากลับมาได้ดังเดิมในเวลาอันรวดเร็ว

เมื่อจอมพลสฤษดิ์หมดอำนาจเหลียงจึงได้เดินทางกลับกรุงเทพฯ แต่บริษัทต่าง ๆ ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากการบริหารของลูกชายคนที่สอง มีการแตกบริษัทมากมายเหลียงจึงเข้ามาบริหารบริษัททั้งหมดใหม่ในลักษณะของพี่เลี้ยงภายใต้ชื่อ ณัฐกิจโกศล ดูแลบริษัทในเครือทั้งหมดโดยหากบริษัทใดที่ลูกหลานขยายไปแล้วเกิดขาดทุนหรือมีปัญหา เหลียงก็จะเข้าไปอุ้มธุรกิจนั้นเพื่อไม่ให้กระทบธุรกิจในเครือ

จากการที่เหลียงมีภรรยาและลูกหลานหลาย ๆ คน ทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวมากมายไม่ว่าจะเป็นปัญหาการศึกษา ปัญหาการเลือกคู่ครอง ปัญหาการแข่งขันกันเองในด้านธุรกิจ ปัญหาด้านกฎหมายจากการเล่นการพนันของลูกหลานตลอดจน ปัญหาการรักร่วมสายเลือดปัญหาการท้องไม่มีพ่อของลูกสาวปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้นายเลี้ยงได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการแก้ปัญหาพร้อมกับการปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ ให้ลูกหลานควบคู่ไปด้วย

ถึงแม้ว่าลูกหลานจะสร้างปัญหาให้เขาสักเท่าใด เหลียงก็ยังคงให้ความช่วยเหลือทุกคนอย่างดีมาตลอด และไม่ว่าจะมีเหตุการณ์ร้ายแรงเพียงใดเกิดขึ้นกับทุกคนในครอบครัวเลี้ยงจะเป็นผู้ที่ช่วยเหลือทุกคนและเหลียงยังให้ความรักให้อภัยกับลูกหลานทุกคน จนถึงวินาทีสุดท้ายของชีวิตสุดท้ายเหลียงสิ้นใจลงอย่างสงบท่ามกลางลูกหลานที่อยู่กันพร้อมหน้าพร้อมตาตามที่เขาต้องการเรื่องราวทั้งหมดนี้ถูกบอกเล่าผ่านโดยระวีหลานชายของอาเหลียงที่เป็นลูกชายของณัฐกิจ ลูกชายคนโตของอาเหลียงกับเนียมที่เกิดในเมืองไทย

9. ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน

ขอหมอนใบนั้นที่เธอฝันยามหนุน เป็นเรื่องราวของครอบครัวชาวจีนครอบครัวหนึ่งซึ่งประกอบด้วยตัวเองคือ ล่องจุ๊น นอกจากนั้นยังมี พ่อ (วัชระ) แม่ (อนงค์) ถมและกี้ ครอบครัวของล่องจุ๊น มีฐานะไม่ค่อยแน่นอนบางครั้งก็ร่ำรวยบางครั้งก็ยากจนและในขณะที่ล่องจุ๊นเกิด ครอบครัวของล่องจุ้นมีฐานะตกต่ำมากทำให้พ่อโกรธล่องจุ๊น หาว่าเป็นตัวการทำให้ครอบครัวตกต่ำ พ่อจึงเกียดล่องจุ๊นไม่ให้ความรักความอบอุ่นเหมือถมกับกี้ ตลอดเวลาล่องจุ๊นจะมีเพียงแม่ที่คอยให้ความรักและความช่วยเหลือ เมื่อกี้เกิดครอบครัวของล่องจุ๊นร่ำรวยมาขึ้น จนมาถึงวันหนึ่งครอบครัวของจุ๊นได้เปลี่ยนไปเมื่อพ่อมีรายได้จากบริษัทรับเหมาก่อสร้างเป็นกอบเป็นกำ พ่อก็พาผู้หญิงคนใหม่เข้ามาในบ้าน ทำให้แม่ทนไม่ไหวจึงหนีออกจากบ้านโดยพาจุ๊นไปด้วย และทิ้งลูกอีก 2 คนไว้เบื้องหลัง

แม่พาจุ๊นไปอยู่อาศัยกับน้าจุรี หรือ อาอี๊จู ซึ่งอยู่กับอาเตี๋ยสามี ทั้งคู่มีอาชีพขายหมูในตลาดทั้ง 2 คนต่างให้ความช่วยเหลือแม่และจุ๊นเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่ อาหารการกิน รวมถึงโรงเรียนที่อาอี๊จูพาจุ๊นไปเข้าเรียนที่โรงเรียนเทศบาลใกล้บ้าน นอกจากนี้จุ๊นยังมีหน้าที่ประจำด้วยคือ การเป็นผู้ช่วยอาเตี๋ยเลี้ยงหมู ซึ่งเป็นชีวิตที่จุ๊นชอบและสนุกสนานมาก แต่แล้ววันหนึ่งหมูที่จุ๊นเลี้ยงไว้ถูกตะขาบกัดตายหมดเล้าทำให้

จุ๊นเริ่มกลับไปคิดว่าตัวเองเป็นตัวซวยอย่างที่พ่อบอกไว้หรือไม่ หลังจากนั้นไม่นาน แม่ของจุ๊นลงทุนขายข้าวแกงโดยได้รับความช่วยเหลือจากอาอี๊ กิจการของแม่ประสบความสำเร็จจนต้องย้ายไปเช่าห้องแถวที่ท้ายตลาด ส่วนอาอี๊ก็เปลี่ยนอาชีพมาขายเครื่องก่อสร้างที่ตึกริมถนน และด้วยสิ่งนี้เองทำให้จุ๊นได้พบกับผู้เป็นพ่ออีกครั้งหนึ่ง เมื่อจุ๊นนำสิ่งก่อสร้างที่ร้านอาอี๊ไปส่งพ่อ ซึ่งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างสะพานที่กำแพงแสน ซึ่งพ่อก็ยังพูดจาดูถูกจุ๊นและแม่อยู่เหมือนเคย ทำให้จุ๊นคอยหลีกเลี่ยงการไปร้านของอาอี๊ จนกระทั่งวันหนึ่งครอบครัวของอาอี๊ถูกโจรปล้นฆ่าทั้งบ้าน กอปรกับทั้งที่พ่อคอยพูดจาถากถางจุ๊น ว่าจุ๊นเป็นตัวซวยที่นำครอบครัวของอาอี๊ไปสู่จุดจบ และนั่นก็เป็นเหตุการณ์ที่จุ๊นจดจำและเสียใจไปจนวันตาย แต่ในช่วงเวลาอันเลวร้ายนั้นจุ๊นยังมี นิจ เพื่อนหญิงต่างโรงเรียนคอยให้กำลังใจจุ๊นมาโดยตลอด แต่ก็ถูกทางบ้านของนิจคอยขัดขวางกีดกันเพียงเพราะว่าจุ๊นเป็นคนไทย และยังมีอาเฮียเสือ พี่ชายของนิจที่เกลียดจุ๊นมาก ๆ เพียงเพราะว่าจุ๊นเป็นลูกแม่ค้าขายข้าวแกงจน ๆ จึงยกพวกมารุมซ้อมจุ๊นจนปางตาย แต่ที่ทำให้จุ๊นเสียใจมากที่สุดนั้นก็คือ จักรยานเสือหมอบคันงามที่แม่ซื้อให้ และเคยมีความหลังอันหวานชื่นกับนิจต้องพังทะลายลงไป พร้อมกับมิตรภาพที่ดีระหว่างนิจและจุ๊น

ที่นครปฐมแม่ของล่องจุ๊นมีสามีใหม่ชื่อ ทองเส็ง นายทองเส็งเป็นคนขี้เหล้าเวลาเมาก็มักจะทุบตีเตะต่อยแม่ของล่องจุ๊นเสมอ ทำให้ล่องจุ๊นทนไม่ได้จึงทะเลาะกับนายทองเส็ง ล่องจุ๊นได้แทงนายทองเส็งบาดเจ็บ เพราะว่าจุ๊นทนเห็นภาพที่นายทองเส็งซ้อมแม่ เพื่อที่จะเอาเงินไปเล่นการพนันไม่ได้ และด้วยเหตุนี้เองทำให้จุ๊นจำต้องจากอกแม่ไปที่อื่น ซึ่งจุ๊นก็ได้สัญญากับแม่ว่าจะรีบเรียนให้จบ จุ๊นหนีเข้ากรุงเทพฯ กับไอ้นกเพื่อนสมัยเรียนด้วยกัน โดยอาศัยติดมากับรถขายผัก แต่ก่อนที่จุ๊นจะจัดการกับเรื่องเรียนอย่างที่ได้ตั้งในไว้ ไอ้นกก็ก่อเรื่องขึ้นเป็นเหตุให้จุ๊นต้องเข้าไปนอนในห้องขังแทน แต่ทว่าพอตำรวจสอบสวนเรื่องนี้แล้วก็ปล่อยจุ๊นออกมาเพราะว่าจุ๊นไม่มีความผิด โดยที่จุ๊นโทรหาพ่อให้มารับตัว และก็ไม่อยากให้แม่เศร้าใจกับเรื่องที่เกิดขึ้น จากนั้นพ่อก็พาจุ๊นมาอยู่ที่บ้านโดยให้พักอยู่บ้านพักคนงาน แต่ก็ยังมีความเหินห่างเกิดขึ้นในบรรดาพี่น้อง เนื่องมาจากพ่อใส่ร้ายแม่ว่าแม่หนีตามผู้ชายไป และเมื่อมาถึงวันเปิดเรียน จุ๊นก็เกือบจะมีเรื่องขึ้นอีกครั้งจากการปะทะคารมกับครูใหญ่ผู้เข้มงวด ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่มักเรียกว่า "ป๋า" และที่นี่เองก็ทำให้จุ๊นได้พบกับเพื่อนรุ่นพี่ชื่อประเวศน์หรือแปะที่ทำให้ชีวิตของจุ๊น

จากที่พ่อมักจะบอกว่าจุ๊นเป็นตัวซวย แต่สำหรับแปะแล้ว จุ๊นคือตัวนำโชคของเค้า เพราะเมื่ออยู่กับจุ๊นเค้าเล่นการพนันชนะทุกครั้ง และก็เป็นเพราะเพื่อนคนนี้เองที่ทำให้จุ๊นได้พบกับแตงกวาซึ่งจุ๊นก็เริ่มสนใจเธอทันที เพราะเธอจะกลายมาเป็นผู้ที่มีความหมายต่อชีวิตจุ๊นเป็นอย่างมาก อาทิตย์ใหม่ของการเรียน จุ๊นออกไปเรียนตามปกติ แต่โชคร้ายที่วันนี้เกิดเรื่องชกต่อยกันรุนแรงระหว่างจุ๊นกับบุ้ง ทำให้จุ๊นถูกป๋าเฆี่ยนตีตามกฎของโรงเรียน และในเย็นวันเดียวกันจุ๊นก็ไม่สบายเนื่องมาจากบาดแผล และถูกฤทธิ์แดดเผา โชคดีที่จุ๊นยังมีป้าเจียดและพี่ถมคอยดูแล แต่สิ่งที่เลวร้ายไปกว่านั้นนั่น

คือการที่ได้รู้เห็นว่าผู้หญิงคนใหม่ของพ่อ ชื่อตุ๊กตา แอบมีชู้ โดยที่จุ๊นไม่สามารถบอกใครได้เลย แม้แต่กระทั่งพ่อ

จากนั้นไม่นานจุ๊นก็ได้ข่าวว่าพ่อประสบอุบัติเหตุรถคว่ำ จุ๊นจึงรีบรุดไปดูแต่สิ่งที่จุ๊นได้รับกลับมาคือความเฉยชาที่ได้จากพ่อ ทำให้จุ๊นรู้สึกว่าสำหรับตัวเองแล้วก็คือตัวซวยของพ่ออยู่ตลอดเวลา จุ๊นจึงตัดสินใจหมกตัวอยู่ในห้องโดยมีวิทยุเป็นเพื่อน ซึ่งจุ๊นได้หมุนคลื่นที่แตงกวาจัด จึงได้รู้ว่าที่โรงเรียนของแตงกวาจะมีการฉายหนังรอบการกุศล และเมื่อวันงานมาถึงจุ๊นได้พบแตงกวา ซึ่งทั้งสองก็ยิ้มให้อันอย่างเป็นมิตร แต่อย่างไรก็ตามจุ๊นก็ยังหนีความซวยไปไม่พ้น เมื่องานที่จัดขึ้นเกิดการชกต่อยกันจนทำให้งานต้องล้มเลิกไปกลางคัน ยิ่งไปกว่านั้นคนที่อยู่ในเหตุการณ์ก็คือ นายกี้ จึงทำให้จุ๊นต้องเข้าไปช่วย และด้วยเหตุการณ์นี้เองทำให้จุ๊นรู้ว่าพ่อรักลูกทุกคนเท่ากัน เพราะว่าพ่อเรียกหาทนายเริงชัยมาเพื่อหาหลักฐานว่านายกี้ไม่ได้เป็นต้นเหตุ และพ่อก็ไม่อยากต้องการจะให้ลูกคนใดคนหนึ่งต้องเข้าไปนอนในห้องขัง จุ๊นจึงช่วยพ่อหาหลักฐานโดยการโทรศัพท์ไปหาแตงกวาผู้เห็นเหตุการณ์ทั้งหมดมาเป็นพยาน เมื่อจุ๊นกลับมาถึงบ้านก็พบว่าแปะรออยู่พร้อมกับข่าวดีว่า ป๋าให้กลับเข้าไปเรียนได้ตามปกติในเทอมหน้า โดยที่จุ๊นจะต้องลาออกก่อน และแปะก็ส่งโทรเลขที่บอกว่าแม่เจ็บหนัก ให้รีบกลับนครปฐมด่วน เมื่อจุ๊นได้รับโทรเลขดังกล่าวก็รีบรุดไปหาแม่ โดยมีพี่ถมและพ่อไปด้วย ส่วนนายทองเส็งนั้นก็ยอมแลกอิสรภาพของแม่ด้วยเงินสี่หมื่นบาท และจากนั้นครอบครัวของจุ๊นก็กลับมาอบอุ่นอีกครั้ง ต่อมาล่องจุ้นสามารถเรียนจนสำเร็จและได้พิสูจน์ให้พ่อเห็นว่า เขาสามารถทำงานแทนพ่อได้ และทำให้กี้น้องชายเข้าใจในตัวเขาและแม่ได้ ทุกคนจึงเข้าใจกัน ถึงแม้ว่าพ่อและแม่จะยังแยกกันอยู่ แต่ทุกคนก็ไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ

10. ชิงตี้

เจี่ยเด็กหนุ่มจากปากน้ำโพ นครสวรรค์เข้ามากรุงเทพตามหาแม่ในกรุงเทพฯแถวย่านเยาวราช เจี่ยเสียพ่อไปเพราะติดการพนันและถูกเพื่อนฆ่าตาย ทำให้แม่หนีมากรุงเทพฯ เจี่ยมาถึงเยาวราชก็ไปมีเรื่องกับพวกนักเลงเจ้าถิ่นโรงบิลเลียดทำให้หนีหัวซุกหัวซุนเข้าไปหลบในบ้านห้องแถวเล็ก ๆ ของอาชิ้มที่ตาบอด มีอาชีพขายล๊อตเตอรี่ในตรอกเยาวราช อาชิ้มให้การช่วยเหลือและให้ที่พักแก่เจี่ย และเจี่ยได้รู้จักกับหงม้อเด็กสาวเชื้อสายจีนเพื่อนบ้านที่คอยมาดูแลอาชิ้ม หงม้อเป็นลูกสาวในครอบครัวคนจีนที่เมื่อก่อนที่บ้านมีฐานะร่ำรวยพ่อเป็นเฒ่าแก่แต่ติดการพนันจนบ้านล้มละลายไม่เหลือเงินทอง ต้องมาเช้าห้องแถวเล็ก ๆ อยู่กับครอบครัวที่มีแม่ พ่อ หงม้อง และน้องสาวกับน้องชายอาศัยอยู่ด้วยกัน

เจี่ยเริ่มเดินหางานทำจากร้านค้าในตรอกเยาวราชหลายร้านก็ไม่ได้งาน จนมาได้งานเชือดเป็ดเชือดไก่ที่ตรอกไก่ด้วยค่าแรงที่ต่ำ ทำงานอยู่ได้ไม่นานเจี่ยก็โดนเจ๊อ้วนและสวัสดิ์คนงานในโรงเชือดเป็ดไก่โกงค่าแรงและหาเรื่องไล่เจี่ยออก เจี่ยได้รู้จักกับน้ายอดนักเลงคุมบ่อนย่านเยาวราช ยอดที่เห็นฝีไม้ลายมือการชกต่อยของเจี่ยกับเด็กวัดที่มามีเรื่องกันจึงได้ชวนเจี่ยมาทำงานด้วย เมื่อเจี่ยตกงานจึงตกลงมาทำงานกับยอดโดยมีข้อแม้ว่าในวันข้างหน้าหากตนต้องการจะไปจากน้ายอด ก็ย่อมไปได้โดยที่ยอดไม่บังคับจิตใจให้ตนจำยอมอยู่ ยอดพาเจี่ยมาหาแปะกงฉายาซำปอกงนักเลงเยาวราชรุ่นเก๋าเพื่อกลับมาคุมบ่อนพนันดังเดิมหลังจากที่พักมือไปเพราะมีเรื่องเกิดขึ้นก่อนหน้านั้น เมื่อยอดกลับมาคุมบ่อนพนันในย่านเยาวราชดังเดิมก็สร้างความไม่พอใจให้กับนักเลงเจ้าถิ่นเป็นอย่างมาก

หงม้อมาขอความช่วยเหลือกับเจี่ยเพราะแม่ไม่สบายมาก เพราะแม่ของหงม้ทำงานหนักหนักรับจ้างเย็บผ้าโหลทั้งวันทั้งคืนเพื่อหาเงินมาจุนเจือครอบครัว เพราะเสี่ยหว่องพอของหงม้อไม่ทำงานเอาแต่เล่นการพนันไม่สนใจดูแลครอบครัว เจี่ยพาแม่ของหงม้อไปโรงพยาบาลทั้งยังออกค่ารักษาพยาบาลให้ ทำให้หงม้อรู้สึกติดหนี้บุญคุณเจี่ยเป็นอย่างมาก หงม้อที่อยากได้เงินมาคืนเจี่ยและอยากได้เงินมาซื้อมอเตอร์จักรเย็บผ้าใหม่ให้แม่เป็นของขวัญวันเกิดจึงไปทำงานที่ร้านข้าวต้มกุ๊ยในช่วงเวลากลางคืน เจี่ยที่มาพบก็เป็นห่วงหงม้อและบอกให้หงม้อเลิกทำงานนี้เพราะมันดึก จะส่งผลไม่ดีต่อสุขภาพของหงม้อที่เป็นเด็กอ่อนแอขี้โรคอยู่แล้ว เจี่ยจึงไปซื้อจักรมาให้แม่หงม้อแทนเพราะเป็นห่วงและอยากช่วยเหลือหงม้อ แต่พ่อของหงม้อกลับนำจักรนั้นไปขายเอาเงินไปเล่นการพนันและทุบตีแม่ของห้อม้อ ทำให้เจี่ยไปลากตัวเสี่ยหว่องออกจากบ่อนพนัน จนมีเรื่องบาดหมางกับบ่อนที่หยองนักเลงเจ้าถิ่นดูแล และหยองก็มีปัญหากันกับน้ายอดอยู่แล้วยิ่งเพิ่มความขัดแย้งขึ้นไปอีกระหว่างนักเลงสองกลุ่ม ทำให้ยอดเอาปืนให้เจี่ยพกติดตัวแม้เจี่ยจะไม่อยากรับไว้ก็ตาม ยอดกับเจี่ยถูกดักยิงแต่รอดมาได้ยอดตามไปเอาเรื่องกับกลุ่มนักเลงโรงบิลเลียด ทำให้เกิดการต่อสู้กันขวัญนักเลงโรงบิลเลียดที่เคยช่วยเหลือเจี่ยในครั้งหนึ่งจะยิงยอด เจี่ยเอาตัวเข้าบังและขอให้ขวัญอย่าฆ่าน้ายอด จนขวัญยอมปล่อยยอดไป

เจี่ยได้รู้จักกับเจนนี่หญิงสาวนักร้องไนต์คลับที่มีชื่อในยานเยาวราช ทั้งสองมีใจให้กันฉันหนุ่มสาว เจนนี่ถูกย้งลูกน้องของหยองเข้ามาหาเรื่องทำร้ายทำลายของเสียหาย เมื่อเจี่ยรู้ความจริงก็ปรี่ไปเอาเรื่องย้งที่โรงบิลเลียดด้วยตัวคนเดียว แต่ขวัญได้เข้ามาห้ามปรามและช่วยให้เจี่ยออกมาจากถิ่นก่อนที่จะโดนรุมทำร้ายไปมากกว่านี้ ถือว่าเจี่ยติดหนี้บุญคุณขวัญอีกครั้ง เจี่ยไปตามตัวเสี่ยหว่องพ่อของหงม้อกลับบ้านที่โรงน้ำชา ก็ได้เจอกับแม่ที่มาทำงานนวดในโรงน้ำชาแห่งนี้เจี่ยทั้งดีใจที่ได้เจอแม่

แต่ก็เสียใจที่แม่ต้องมาทำงานแบบนี้ เจี่ยจึงบอกกับแม่ว่าให้กลับบ้านที่ปากน้ำโพไม่ต้องหนีคนที่ฆ่าพ่อของตนอีกแล้ว เพราะเจี่ยในเวลานี้ไม่มีความกลัวอีกแล้วและขอเวลาหาเงินอีกสักสองสามวันก็จะพาแม่กลับนครสวรรค์

ในวันรุ่งขึ้นเจี่ยได้รู้ข่าวจากหน้าหนังสือพิมพ์ว่าขวัญถูกดักยิงตายในตอกหนึ่งของเยาวราช เจี่ยรู้ได้ทันทีว่าคนที่ฆ่าขวัญก็คือย้งคนที่เจี่ยมีเรื่องด้วยและขวัญเข้ามาช่วยตน แปะซำปอกองนักเลงใหญ่ขอให้เจี่ยกับย้งจับมือดีกันแล้วช่วยกันดูแลเยาวราช เพราะแปะซำปกงเห็นว่าทั้งสองเป็นนักเลงเด็กรุ่นใหม่ที่จะสร้างความยิ่งใหญ่ให้กับตน แต่เจี่ยไม่เอาด้วยและเขาคิดที่จะลามือจากการเป็นนักเลง เพราะที่ผ่านมาก็ทำเพียงเพื่อเอาชีวิตให้อยู่รอดเท่านั้น ไม่เคยต้องการอำนาจหรือเป็นนักเลงใหญ่มีชื่อเสียงของเยาวราชเลยสักนิด

บ้านของหงม้อไฟไหม้เพราะแม่กับพ่อของหงม้อทะเลาะกัน จนทำให้เตาที่ทำขนมอยู่พลิกคว่ำเกิดเพลิงลุกไหม้เจี่ยเข้าไปช่วยแม่ของหงหม้อออกมาได้ แต่เสี่ยหว่องไม่ยอมออกมาจากกองเพลิง เพราะคิดว่าชีวิตไม่เหลืออะไรแล้วที่ไม่สามารถเขาไปเล่นพนันในบ่อนไหนได้อีก เพราะถูกเจี่ยตามตัวกลับมาทุกครั้งและถูกบ่อนห้ามเข้าไปเล่นจึงยอมตายอยู่ในกองเพลิง หลังเพลิงไหม้จบลงแม่และน้อง ๆ ของหงม้อไปอาศัยอยู่กับแม่ของเจี่ยชั่วคราว เจี่ยไปทวงถามความรับผิดชอบจากบ่อนที่เสี่ยหว่องไปเล่นพนันจนหมดตัว เพื่อขอค่าทำศพให้กับพ่อหงม้อจากหยองนักเลงเจ้าถิ่นคุมบ่อน หยองเห็นแก่ขวัญจึงยอมจ่ายเงินที่เจี่ยขอให้ไปเอากับเจนนี่นักร้องไนต์คลับที่เจี่ยชอบพอ เมื่อเจอกับเจนนี่เจี่ยรู้สึกผิดหวังที่เจนนี่ยอมอยู่กับหยองเพื่อช่วยไม่ให้เจี่ยต้องโดนทำร้าย เจี่ยมองว่ามันไม่ใช่เรื่องและเขาไม่ต้องการความช่วยเหลือแบบนี้

เจี่ยเสียใจเรื่องเจนนี่และนั่งพักอยู่ที่ศาลาย้งก็เข้ามาหาเรื่องคิดจะมาทำร้ายและยิงเจี่ย เจี่ยเห็นดังนั้นก็คิดจะแก้แค้นเรื่องที่ย้งฆ่าขวัญตาย ทั้งสองเกิดการต่อสู้กันแต่ด้วยทักษะและความใจเด็ดของเจี่ยทำให้ย้งบาดเจ็บสาหัส จนยอมคุกเข่าขอชีวิตกับเจี่ย เอกลูกน้องแปะกงที่เห็นเหตุการณ์ก็ไม่คิดจะช่วยใครเมื่อทั้งสองไม่คิดจะคืนดีกันก็ปล่อยให้สะสางเรื่องให้จบเอง เจี่ยเมื่อเห็นว่าย้งคุกเข่าร้องขอชีวิตขนาดนี้จึงยอมรามือเพราะเชื่อว่าวิญญาณของขวัญคงไม่มีความสุขที่จะเอาชีวิตไอ้คนไร้ศักดิ์ศรีเช่นย้งอีกต่อไป

งานศพของเสี่ยหว่องผ่านไปด้วยการวิ่งเต้นช่วยเหลือของเจี่ยราวกับเป็นลูกชายคนโตของครอบครัวหงม้อ ยอดฝากเงินสี่หมื่นมาให้เจี่ยจากการที่เขาไปรีดเอากับบ่อนของหยองมาให้เจี่ยเพื่อเป็นการช่วยเหลือเจี่ยเป็นครั้งสุดท้าย เจี่ยตัดสินใจกลับไปอยู่ปากน้ำโพพร้อมด้วยแม่ของตนและแม่

กับน้องๆของหงม้อ โดยหงม้อขออยู่ดูแลอาซิ้มที่เยาวราชเพราะซิ้มไม่ยอมไปจากที่นี่ทั้งไม่มีคนดูแลจึงฝากให้เจี่ยดูแลแม่และน้องของตนแทน เจี่ยนั่งรถแท็กซี่ออกจากเยาวราชหวดคิดถึงบรรยากาศและเรื่องราวมากมายที่เกิดขึ้นกับตัวเขาในเยาวราช โดยเฉพาะตึกสูงของโรงแรมดากอนที่โดเด่นย่านการค้าเก่าแก่ของชาวจีนด้วยความอาลัยอาวรณ์ เพราะคิดถึงความหลังกับเจนนี่ เจี่ยมองไปเบื้องหน้าถนนทิ้งถนนสายเยาวราชไว้เพียงข้างหลังที่ไม่หันกลับไปมองอีก

เรื่องย่อเรื่องสั้น

1. เรื่องสั้น ตี๋น้อย

เป็นเรื่องราวที่เล่าถึงตี๋น้อยลูกชายคนกลางของครอบครัวคนจีนครอบครัวหนึ่ง ที่มีพ่อ แม่ พี่ชาย พี่สาว และน้องชาย ครอบครัวของตี๋น้อยเปิดเป็นร้านกาแฟในห้องสี่เหลี่ยมแคบ ๆ ทุกวันก็จะเป็นภาพของพ่อแม่พี่ชายและตัวเขาที่ตื่นขึ้นมาเปิดร้านเตรียมของขายกาแฟเช่นนี้ทุกวันตั้งแต่เขาจำความได้ ลูกค้าคนแรกยังคงเป็นอาแป๊ะคนส่งหมูชำแหละจากโรงฆ่าสัตว์ไปตลาด และลูกค้าอีกหลายคนทยอยเข้ามาในร้าน บางคนเป็นครูโรงเรียนเทศบาล บางคนเป็นข้าราชการและบางคนเป็นลูกจ้างตามร้านในตลาด เขาจะเห็นภาพของพ่อที่ชงกาแฟอย่างชำนาญ เขาเรียนจบเพียงชั้น ป.6 เพราะพ่อบอกว่าเรียนไปทำไมกันหนังสือไทย อีกหน่อยเขาก็กลายเป็นคนไทย ลืมภาษาจีน ลืมประเพณีจีนแล้วก็เป็นคนไทย แต่น้องสาวของเขากลับได้เรียนต่อเพราะขู่ว่าจะฆ่าตัวตายหากพ่อไม่ให้เรียนต่อ พี่ชายคนโตก็ทำงานในร้านเปรียบเสมือนรอคอยการเป็นเจ้าของร้านกาแฟต่อจากพ่อ ในขณะที่พี่สาวคนโตก็ทำงานบ้านแทบทุกอย่างเปรียบเสมือนทาสในบ้านที่ทำงานให้กับทุกคนในบ้าน แทบจะไม่มีสิทธิมีเสียงอะไรในบ้าน มีเพียงเขาที่บางครั้งซื้อขนมแปลกมาให้พี่สาว และมักจะได้สายตาที่มองมาที่เขาว่าขอบคุณที่ยังเห็นว่ามีพี่สาวอยู่ในบ้านหลังนี้ ส่วนน้องชายคนเล็กของเขาไม่เรียนหนังสือไม่ทำงานช่วยพ่อแม่นอนตื่นสายได้ แต่ก็ไม่ถูกพ่อหรือแม่ต่อว่าหรือบังคับอะไร

ในตอนสายของวันเขาเดินไปยืนอยู่ที่สะพานและมองลงไปในแม่น้ำข้างล่าง เขาไม่รู้ว่าแม่น้ำนี้มาจากไหนและผ่านพบอะไรมาบ้างก่อนจะมาถึงที่นี้ แต่แม่น้ำยังคงไหลผ่านและลอดใต้สะพานแห่งนี้ไม่เปลี่ยนแปลง เขาเจออาซิ้มขายถ่านที่เข็นรถจอดอยู่บนสะพานพักเหนื่อย อาซิ้มดุว่าเขามาทำอะไรที่นี้ไม่ไปช่วยพ่อแม่ทำงาน มายืนเล่นอยู่ทำไม เขาบอกว่าเขากำลังทำงานอยู่ก่อนจะหันหน้ากลับคืนสู่แม่น้ำ

ตี๋น้อยเดินมาหาตาแป๊ะที่นั่งคุดคู้หลังโกงอยู่บนเก้าอี้สามขาหน้าตลาด แกกำลังเขียนตัวหนังสือจีนสีทองรูปร่างแปลกๆบนกระดาษสีแดง ตาแป๊ะถามว่าเขาไปไหนมา เขาตอบว่า “เปล่า” พูดเหมือนคนไทยแกว่าเขาและชวนเขาไปกินข้าวกลางวันที่ร้านข้าวต้มปากทางเข้าตลาด แป๊ะสั่ง

จับฉ่ายและข้าวต้มมาทาน และบอกตี๋น้อยว่าเมื่อครั้งที่พวกเขามาจากแผ่นดินใหญ่แรก ๆ ต้องกินข้าวต้มกับผัก ถ้าไม่รวยหรือมีกิจการเป็นของตัวเองจะไม่กินหมูเห็นเป็ดไก่ เด็กหนุ่มนั่งมองถ้วยข้าวต้มและจานจับฉ่ายบนโต๊ะด้วยความตื้นตัน พรางคิดว่าหากบรรพบุรุษเหล่านั้นไม่ดำรงชีพด้วยปณิธานอันเด็ดเดี่ยว ป่านฉะนี้คนรุ่นหลังคงไม่มีโอกาสมีชีวิตอย่างสุขสบายเช่นทุกวันนี้ แป๊ะยังบอกเล่าถึงความลำบากของเด็กหนุ่มคนจีนนับร้อยที่เดินทางมาจากแผ่นดินแม่ข้ามท้องทะเลมาสู่ดินแดนใหม่ด้วยเรือสำเภา บางคนใช้ชีวิตไม่กี่ปีก็เป็นเจ้าสัวมีกิจการการค้าใหญ่โต แต่บางคนต้องทนลำบากตรากตรำจนชั่วชีวิต

เด็กหนุ่มนอนอยู่บนที่นอนเก่าๆในห้องแคบๆที่นอนกันหลายคน เขานอนมองเพดานห้อง สมองของเขายังคงวนเวียนอยู่กับความเบื่อหน่ายลึกๆในสิ่งที่ซ้ำซากจำเจ เขาเคยคิดที่จะก้าวออกไปจากบ้านหลังนี้ เมื่อนอนไม่หลับจึงลุกขึ้นมาจุดเทียนไขนั่งมองเปลวเทียนที่จุดขึ้นในห้อง ได้ยินเสียงแม่กับน้องชายกลับมาจากดูงิ้ว เสียงพูดคุยของแม่และน้องชายที่พูดคุยถึงความสนุกสนานของงิ้ว ความสนุกสนานและเพ้อฝันที่เขาไม่เคยได้พบเห็นในชีวิตจริง

2. เรื่องสั้น ศาลเจ้า

เป็นเรื่องราวของชายจีนแก่ ๆ คนหนึ่งที่นั่งเฝ้าศาลเจ้าจีน แห่งหนึ่ง ที่ทำหน้าที่หยิบใบเซียมซีให้แก่ผู้คนที่เข้ามากราบไหว้สักการะและเสี่ยงเซียมซีในศาลเจ้าแห่งนี้ จะทำเช่นนี้ในทุก ๆ วันแกเองไม่รู้ถ้อยคำที่เรียบเรียงไว้อย่างไพเราะเพราะพริ้งเหล่านั้นเพราะแกอ่านหนังสือไม่ออกไม่ว่าจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาจีน ควันธูปและควันเทียนลอยวนอยู่ในห้องแคบแคบนั้นเป็นเสมือนองค์ประกอบส่วนหนึ่งของศาลเจ้าและชีวิตแก่ชราทอดสายตาไปยังผู้คนที่ผ่านเข้ามา และเอื้อมมือไปหยิบกระดาษใบเซียมซีใบแล้วใบเหล่า รับเงินค่าขายดอกไม้ธูปเทียนไปใส่ลิ้นชักโต๊ะ และไขกุญแจเอาเงินที่คนหยอดลงในตู้เป็นค่าบำรุงศาลไปซื้อน้ำมันมะพร้าวใส่ตะเกียงหรือจ่ายค่าซ่อมแซมอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ จ่ายค่าน้ำค่าไฟในแต่ละเดือนเทพเจ้าองค์นั้นแทบจะเป็นเพื่อนสนิทคนเดียวที่แกมีอยู่

ชายชราคิดว่าเทพเจ้าจะรับฟังทุกเรื่องที่ใครต่อใครพากันมากราบไหว้วิงวอนร้องขอได้หมดหรือผู้คนในโลกล้วนแต่เป็นไปด้วยความทุกข์ยากเดือดร้อน ชายชราไม่เคยเห็นใครเลยที่ปราศจากเรื่องขุ่นข้องหมองใจ ชายชราคิดว่าต่อให้มีเทพเจ้าอีกสักแสนหลักล้านองค์ก็คงไม่พอที่จะบำบัดปัดเป่าและเอื้ออำนวยทุกสิ่งทุกอย่างที่คุณประสงค์ได้ตราบใดที่ผู้คนเหล่านั้นยังไม่ยอมหยุดนิ่งและมองดูตัวของตัวเอง ชายชรามักเห็นหญิงชราคนหนึ่งที่มักวนเวียนเข้าออกในศาลเจ้า ไหว้เทพเจ้าเสี่ยงเซียมซีหรือโยนไม้เสี่ยงทายแล้วก็กลับออกไปอย่างมีความหวังเป็นเช่นนี้อยู่บ่อยครั้ง

เทพเจ้ายังคงยืนนิ่งอยู่ที่เดิมภายใต้บรรยากาศเก่าๆที่เคยเป็นมาเช่นหลายต่อหลายปีในขณะที่สิ่งต่าง ๆ ภายนอกได้เปลี่ยนแปลงไปครั้งแล้วครั้งเล่าตามสภาพการณ์ของเวลา พื้นดินฝั่งตรงข้ามศาลเจ้ามีผู้คนแปลกหน้าทยอยกันเข้ามาแทนที่เจ้าของท้องถิ่นเดิมๆเกิดเป็นหมู่บ้านและตึกแถวที่ก่อสร้าง

ง่ายๆหลายคูหา วันแล้ววันเล่าที่สิ่งแปลกๆใหม่ๆเกิดขึ้นภายนอกแต่สิ่งที่เกิดขึ้นภายในยังไม่เปลี่ยนแปลงไป ผู้คนยังเข้ามากราบไหว้เทพเจ้าเสียงเปลี่ยนฟรีหรือวันตรุษวันสราท ก็มีข้าวปลาอาหารมาถวาย ชายชรามองดูเหรียญบาทที่ค่อยๆลดลงสู่พื้นล่างของกล่องใส่เงินทำบุญประจำศาล แกเคยถามตัวเองในบางวันว่าเงินหลังนี้เดินทางมาจากไหน ทำไมเขาถึงยอดมันลงในตู้นี้ออกจะเป็นคำถามที่พบบนและคำตอบนั้นเราก็วกวนพอ ๆ กัน เริ่มมองเห็นภาพที่เก็บเงินเหล่านี้ถูกรวบรวมเพื่อเป็นค่าจับจ่ายใช้สอยบางอย่างของศาลเจ้าและมีอาจเป็นคำตอบให้สมบูรณ์ที่สุดของทุก ๆ คำถามสำหรับแก

นกน้อยตัวหนึ่งพัดหลงเข้ามาในศาลมันบินวนเวียนอย่างตื่นชั่วครู่ก่อนจะร่วงลงสู่พื้นเบื้องล่างอย่างพิมพ์เร็วแรงในที่สุดนกตัวนั้นก็จบชีวิตลงเงียบต่อหน้าต่อตาแก่ชรารู้สึกอ้างว้างวังเวงอย่างประหลาดเป็นอย่างไรมีก็คือความตายแม้ว่าจะเป็นเพียงความตายของนกเล็ก ๆ ตัวหนึ่งก็ตาม ชายชราชำเลืองมองถาดเปล่าใบหนึ่งที่วางอยู่มุมหนึ่งของโต๊ะด้วยความรู้สึกอันแปลกประหลาด แกยังจำท่าทางของเด็กหนุ่มที่ยกถาดอาหารและผลไม้อย่างดีมาให้แกเมื่ออาทิตย์ที่แล้ว เด็กหนุ่มคนนั้น เล่าให้แกฟังว่าหมอดูทำนายว่าเขาจะโชคร้ายและมีวิธีแก้ไขได้โดยการเอาอาหารมาเลี้ยงคนเฝ้าศาลเจ้าที่ไหนก็ได้สักแห่งหนึ่งคิดว่าเดี๋ยวนี้กลายสภาพเป็นเสมือนนกปล่อยที่ช่วยสะเดาะเคราะห์กรรมให้ชาวบ้านไปเสียแล้วชายชรามองเทพเจ้าด้วยสายตาที่ฉงนสนเทห์ หลายปีมาแล้วที่แกผูกพันชีวิตไว้กับเทพเจ้าและสิ่งของสองสามสิ่งพวกนี้ ชายชรายืดกายขึ้นสูดลมหายใจเข้าออกเหมือนนักโทษได้กลิ่นหอมแห่งอิสรภาพ แกชำเลืองมองข้าวของรอบ ๆ ตัวอีกครั้งก่อนตัดสินใจลุกขึ้นยืนและสบตาเทพเจ้าเหมือนมองดูเพื่อนเราคนหนึ่ง ภาพชายจีนแก่ ๆ คนหนึ่งที่เดินเรื่อย ๆ ไปตามทางเดินริมถนนบนพื้นหายไปกับฝูงชนนั้น ใครเลยจะรู้ว่าแกได้ต่อสู้กับชีวิตของตัวมานานเท่าไรและต่อสู้กับตัวเองเพียงไรกว่าที่จะเข้ามาอยู่บนถนนสายนี้

3. เรื่องสั้น รองเท้าไม้

เป็นเรื่องราวของกู๋ลูกชายคนเดียวในครอบครัวชาวจีนครอบครัวหนึ่ง เล่าเรื่องผ่านตัวละครที่เป็นหลานชาย กู๋เป็นลูกชายคนเดียวของยายเป็นคนเดียวในบ้านที่ไม่ทำงานมีห้องเล็ก ๆ อยู่บนชั้น 3 ของตัวตึกและมีชีวิตอยู่เพียงลำพังในโลกแคบ ๆ ใบนั้น กินอาหารที่ยายจะทำสำรับส่งขึ้นไปให้ กู๋อ่านหนังสือพิมพ์ภาษาจีน ฟังเพลงจีนกับเครื่องเล่นแผ่นเสียงโบราณ และไม่ยอมพูดคุยกับใคร นาน ๆ จึงจะออกจากห้องด้วยชุดกางเกงแพรสีดำ เสื้อกุยเฮงสีขาวสะอาด และสวมรองเท้าไม้เมื่อได้ยินเสียงเกี๊ยะพวกผู้ใหญ่จะมองตากันและจะแอบนินทาเบา ๆ ว่าเทวดามา

หลานชายคนที่เล่าเรื่องของกู๋ เป็นคนที่สนิทกับกู๋มากที่สุด ท่าทางของกู๋จะเป็นคนเฉยๆเงียบขรึมแต่กู๋เป็นคนช่างเล่ามักจะเล่าอะไรต่อมิอะไรให้เขาฟังได้เป็นวันๆ ความจำของกู๋ดีมากยิ่งเป็นเรื่องจีนด้วยแล้วกู๋จำชื่อตัวละครต่าง ๆ ในสามก๊ก เลียดก๊ก หรือเหล่าผู้กล้าหาญแห่งเขาเหลียงซานได้เป็น

อย่างดี บางครั้งกู๋จะเล่าเรื่องราวของครอบครัวตั้งแต่ครั้งที่มาจากซัวเถา กู๋จำได้แม้กระทั้งวันที่น้อง ๆ แต่ละคนเกิด และจะเล่าซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนเขามีความรู้สึกเหมือนกับตัวเองได้เข้าไปร่วมอยู่ในเหตุการณ์เหล่านั้นด้วย แต่สิ่งเดียวที่กู๋ไม่เคยเล่าให้ฟังก็คือเรื่องที่เกี่ยวกับตัวกู๋เอง แม้กู๋จะไม่ค่อยพูดกับใครและไม่เคยพูดกับยายเลยตั้งแต่เขาจำความได้ แต่วันเกิดยายจะเป็นวันเดียวในรอบปีที่กู๋จะสวมกางเกงแพรสีดำเสื้อกุยเฮงสีขาวสะอาดและรองเท้าไม้ ลงมาจากห้องส่วนตัวมาที่ห้องโถง กินข้าวร่วมกันและพูดคุยกับญาติพี่น้องคำสองคำ หลังจากนั้นก็นั่งจิบน้ำชาเงียบ ๆ ดูพวกเด็ก ๆ วิ่งเล่นกันและจะเลื่อนลอยเศร้าซึมเมื่อแม่ของเขาเล่นเปียโนเพลงจีน บรรยายเรื่องราวของชายหนุ่มที่มีบ้านอยู่ริมแม่น้ำซึ่งรำพันถึงสาวคนรัก

ยายจะมองดูกู๋ด้วยสายตาที่รักใคร่หวงแหน บางครั้งดวงตาสีเข้มนั้นถ่ายแววแห่งความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะ ยายเป็นคนเข้มแข็งสามารถดูแลกิจการค้าและเลี้ยงลูกๆทุกคนมาได้อย่างดี นับตั้งแต่ตาเสียชีวิตลงในวัยหนุ่ม แม่เล่าให้ฟังว่าตาเดินทางมาจากซัวเถาตั้งแต่ยังเล็ก และเริ่มงานครั้งแรกด้วยการเป็นเด็กส่งของในร้านคนแซ่เดียวกัน จนกระทั่งอายุ 20 กว่าจึงแยกตัวมาเปิดร้านขายส่งเล็ก ๆ แถวฝั่งธนฯ ส่วนยายเป็นสาวชาวสวนและเป็นคนไทยเต็มตัว ทุกคนมักจะออกปากชมว่ายายเลี้ยงลูกเก่งลูกสาวทุกคนล้วนเป็นคนดี มีงานมีการทำเป็นหลักฐานบางคนแต่งงานไปแล้วได้กับผู้ชายที่ดีและขยันขันแข็ง คนเหล่านั้นอาจจะลืมไปแล้วว่ายายยังมีลูกชายคนโตอยู่อีกคนหนึ่งและเป็นคนเดียวที่ทำลายความภูมิใจของยาย ในเรื่องการเลี้ยงลูกลงอย่างมาก ยายกับตาส่งกู๋ไปเรียนหนังสือที่เมืองจีนตั้งแต่หนุ่มๆก่อนการปฏิวัติใหญ่ เมื่อกองทัพฝ่ายปฏิวัติเริ่มมีชัยต่อไปกว๋อมินตั๋ง ตาเรียกกู๋กลับไทย ตอนแรกกู๋ไม่ยอมกลับจนกระทั่งตาล้มเจ็บ กู๋จำใจต้องกลับมาดูแล ตอนกลับมาจากเมืองจีนใหม่ ๆ มีพ่อสื่อแม่สื่อติดต่อกู๋ให้กับลูกสาวบ้านนั้นบ้านนี้ กู๋ไม่เคยสนใจใครผู้หญิงที่กู๋พอใจมีอยู่เพียงคนเดียวคือนางในรูปถ่ายใบนั้นที่กู๋มักนั่งมองเป็นเวลานาน ๆ เมื่ออยู่ในห้อง

ป้าคนที่สองเล่าให้เขาฟังว่าตอนที่กู๋ไปเรียนหนังสือที่เมืองจีนนั้น ได้รักใคร่ชอบพอกับผู้หญิงในตำบลเดียวกันคนหนึ่ง แต่ทางผู้ใหญ่ฝ่ายเราไม่เห็นด้วยเพราะผู้หญิงคนนั้นเป็นนักศึกษาที่นิยมฝ่ายปฏิวัติ ความขัดแย้งระหว่างกู๋กับตาและญาติๆรุนแรงจนถึงขั้นกู๋ตัดสินใจที่จะสละทุกอย่าง เพื่อผู้หญิงที่ตนรักเป็นเหตุให้ตาล้มเจ็บลงกระทั่งตาย กู๋จึงหนีกลับไปเมืองจีนอีกครั้ง ในขณะนั้นไฟปฏิวัติกำลังลุกโหมประเทศจีนกู๋กลับไปที่นั่นก็พบว่าผู้หญิงของกู๋แต่งงานไปกับนักปฏิวัติหนุ่มคนหนึ่งก่อนหน้านั้นแล้ว กู๋คลั่งจนญาติๆ ต้องช่วยกันจับมัดลงเรือส่งกลับมา ช่วงเวลาความทุกข์นั้นเผาผลาญจิตใจของกู๋จนร่างกายทรุดโทรมลงอย่างมาก วันหนึ่งมีข่าวมาจากเมืองจีนว่าสามีของผู้หญิงที่กู๋รักเสียชีวิตและหล่อนรอคอยการกลับไปของกู๋ ทำให้กู๋มีความหวังที่จะเดินทางไปแต่งงานอยู่กินกับผู้หญิงคนนั้นที่ซัวเถา แต่ความตั้งใจของกู๋ได้รับการคัดค้านอย่างเต็มที่จากยายซึ่งต้องการให้ลูกชายคนเดียวของครอบครัวเป็นผู้สืบสกุลและรับช่วงกิจการงานต่าง ๆ ในเมืองไทย ทั้งคู่มีปากเสียงกันอย่างรุนแรงจนถึงขั้นย้ายประนามว่ากู๋เป็นคนทำให้ตาตาย และขู่ที่จะฆ่าตัวตายตามไปอีกคนหากกู๋ยังดึงดันที่จะไป

ให้ได้ และนี่เป็นจุดที่ทำให้กู๋ต้องตัดสินใจครั้งสำคัญในการเลือกเอาระหว่างการถูกกล่าวหา ว่าเป็นคนอกตัญญูกับความรักที่ปรารถนาและรอคอย

กู๋ปิดประตูขังตัวเองอยู่ในห้องนานถึง 7 วันก่อนตัดสินใจว่าจะยอมอยู่กับยายโดยมีข้อแม้ว่ากู๋จะไม่แต่งงานกับผู้หญิงอื่น จะไม่ยอมทำงานอะไรทั้งสิ้น และจะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างนักโทษหรือเชลยแห่งความกตัญญูจนกว่าจะตายจากกันไปข้างหนึ่ง ในวันหนึ่งหลังสารทเซ่งเหม็งยายก็ล้มเจ็บกู๋ออกจากห้อง มาเฝ้าดูแลยายอย่างหามรุ่งหามค่ำ ญาติพี่น้องต่างพากันดีใจที่ความบาดหมางระหว่างยายกับกู๋จะยุติลงเสียที หากแต่เมื่อยายหายเป็นปกติ กู๋ก็กลับไปขังตัวเองอยู่ในห้องด้วยท่าทางของคนที่สะใจ เฉยเมยและซ่อนเร้นความเจ็บแค้นเอาไว้ลึก ๆ ตามเดิม

ยายเปลี่ยนแปลงไปหลังจากที่หายเจ็บครั้งนี้ ท่าทางที่เคยเข้มแข็งเด็ดเดี่ยวกลายเป็นอ้างว้างและว้าเหว่อย่างน่าใจหาย หน้าต่างห้องยายที่เยื้องกับห้องเล็กชั้น 3 ห้องปิดตายมาหลายสิบปีถูกเปิดออก และยายมักจะนั่งซึมอยู่ที่เก้าอี้ริมหน้าต่างบานนั้น ดึกมากแล้วเสียงแผ่นเสียงเพลงจีนจบไปเมื่อครู่ใหญ่ แสงเงาของเจ้าของห้องยังคงเคลื่อนไหวราวกับไม่อาจข่มตาให้หลับลงได้ ชั่วครู่ก็มีเสียงคนสวมรองเท้าไม้เดินลงบันไดมาช้า ๆ เสียงของมันดังก้องกังวานอย่างประหลาดในความเงียบ ไฟที่ห้องยายสว่างขึ้นเขามองเห็นยายที่นั่งอยู่เก้าอี้ริมหน้าต่างอย่างคนที่รอคอยอะไรบางอย่าง ยายยังคงเฝ้ารอเหมือนทุกคืน แต่เสียงรองเท้าไม้ก็ไม่เคยที่จะผ่านเข้าไปในห้องของยายเลย

4. เรื่องสั้น ซิ้มใบ้

เป็นเรื่องราวของหญิงชราคนหนึ่งที่มีอาชีพรับจ้างปะชุนผ้า อยู่ข้างทางในซอกตึกแถวเล็ก ๆ หญิงชราผู้นี้เกิดในครอบครัวคนจีน เกิดมาพร้อมความพิการที่เป็นใบ้ ชีวิตในวัยเยาว์ของนางเป็นไปด้วยความคับแค้นลูกผู้หญิงไม่ใช่สิ่งพึงปรารถนาของครอบครัว และการเป็นเด็กหญิงพิการก็ยิ่งเป็นสิ่งอัปมงคล นางถูกเลี้ยงดูอย่างทิ้งขว้างไม่ได้รับการเอาใจใส่เหมือนลูกชายหรือแม้แต่ลูกสาวคนอื่น ๆ ของบ้าน และต้องทำงานเยี่ยงทาส หญิงชราร้องไห้ถามตัวเองบ่อย ๆ ว่าความพิการนั้น เป็นความผิดความเลวของนางหรือไม่ ทำไมพวกเขาถึงได้จรชิงชังและลงโทษในความผิดที่นางไม่ได้เป็นผู้กระทำ แต่คำตอบที่ไม่เคยได้รับนั้นกลับเป็นสิ่งที่โหดร้าย เพราะมันทำให้นางแค้นและเกลียดชังตัวเองที่เกิดมาในลักษณะนี้

วัยเยาว์ของนางช่างอ้างว้างและว้าเหว่ พวกเด็ก ๆ รังเกียจและแสดงท่าทางล้อเลียนต่าง ๆ นานา บางครั้งก็ถึงกับขว้างปาหรือทุบตีเมื่อนางเข้าใกล้ หญิงชรายังรำลึกถึงการที่นางต้องหลบหนีไปนั่งขดตัวร้องไห้อยู่ในมุมมืดเพียงลำพัง ร้องไห้ทั้ง ๆ ที่ไม่มีเสียงและไม่มีใครสักคนที่คิดจะปลอบโยนหรือหยิบยื่นความปรารถนาดีให้ นางได้เรียนรู้ถึงการมีชีวิตตัวคนเดียวตั้งแต่ยังเล็ก ท่ามกลางพ่อแม่และญาติพี่น้องที่ห้อมล้อมอยู่รอบข้าง คนเหล่านั้นก็คล้ายคนตาบอดที่ไม่เคยเห็นนางอยู่ในสายตาของเขา

หญิงชราแต่งงานเมื่ออายุมากแล้วและเป็นคนสุดท้ายในบรรดาพี่น้อง นางเคยวาดฝันถึงการแต่งงานที่สวยงามนางเคยตื่นเต้นต่อการแต่งงานของพี่สาวใหญ่ เคยดีใจกับงานแต่งงานของพี่ชายรองและความรู้สึกเปลี่ยนไปเป็นความริษยาเมื่อน้องสาวซึ่งอายุอ่อนกว่านาง 8 ปีได้เข้าพิธีสำคัญนี้ก่อนนาง การแต่งงานของน้องสาวทำให้รู้สึกว่าตัวเองเป็นคนที่ไม่มีใครต้องการ และในสายตาพ่อแม่ก็มองดูนางราวกับว่าเป็นภาระอันหนักอึ้งไม่มีหนทางที่จะปลดเปลื้องลงได้

ในที่สุดนางก็ได้แต่งงานสามีของนางเป็นคนแซ่โค้ว มาจากเมืองหนิงโปในมณฑลซีเจียง และมีอายุมากกว่านางเกือบรอบปีนักกษัตร ภายหลังการแต่งงานนางพบว่าการที่สามีตัดสินใจอยู่กินกับนางเนื่องมาจาก พ่อแม่ของนางเป็นฝ่ายเสนอให้โดยไม่เรียกค่าสินสอด และชายคนนั้นมีความเชื่อว่าผู้หญิงที่เป็นใบ้ให้ความสุขในทางเพศรสกว่าปกติ นางเริ่มร้องไห้ไม่มีเสียงอีกครั้งเมื่อรู้ว่าคุณค่าของนางในสายตาของสามี ไม่แตกต่างไปจากนางกลางเมืองเลย

หญิงชรานึกถึงยามที่นางต้องอยู่เพียงลำพังกับลูกน้อย ซึ่งเป็นผู้หญิงและเป็นใบ้ สามีของนางทอดทิ้งนางไปหลังจากที่ลูกเกิดมาได้ไม่กี่เดือน และลูกกลายเป็นสิ่งอัปมงคลเขาไม่สามารถทนอยู่ร่วมได้ นางยังจำได้คืนแล้วคืนเล่านางกอดลูกไว้กับอกและเฝ้ารอคอยด้วยความหวัง ว่าเขาจะกลับมาหานางและลูก แต่เขาก็ไม่เคยหวนคืน นางเริ่มคิดถึงตัวเองคิดถึงอนาคตของลูกเมื่อโตขึ้น ที่จะมีชีวิตที่เหมือนคนวงนอกของสังคมและจมปลักอยู่กับท่าทีรังเกียจและเยาะเย้ยเหยียดหยามของคนรอบข้าง จำได้ว่าวันนั้นเป็นวันที่อากาศร้อนจัดและลูกสาวส่งเสียงร้องไห้ไม่หยุด ร้องทั้งที่ไม่มีเสียงและร้องทั้งที่นางไม่เคยได้ยิน หญิงชราจำได้ว่าวันนั้นเป็นวันที่แร้นแค้นที่สุดในชีวิต นางไม่มีสมบัติอะไรเหลือนอกจากกำไรหยกอันเดียว ที่นางได้รับจากสามีแต่นางก็ไม่ยอมขายมันทั้ง ๆ ที่ไม่มีอาหารใด ๆ ในบ้านทั้งสิ้น นางหิวและรู้ว่าลูกก็หิว ลูกร้องไห้ไม่ยอมหยุดความคิดของนางวนเวียนอยู่กับความเจ็บช้ำในใจความอาภัพของตัวเอง ความหวาดระแวงในสิ่งที่ลูกต้องเผชิญในอนาคต ทำให้นางได้ทำบางสิ่งบางอย่างลงไปอย่างลืมตัว และเมื่อนางได้สติลูกก็เงียบสงบลงแล้วและเป็นการเงียบที่นิรันดร์

หญิงชราลืมตาขึ้นอีกครั้งหยิบแว่นสายตาขึ้นมาสวม ร้อยด้ายด้วยมือที่สั่นระริกและลงมือชุนกางเกงต่อไป ท่ามกลางเสียงยวดยานที่จอแจและผู้คนที่ขวักไขว่ไปมาซึ่งนางไม่เคยได้ยิน

5. เรื่องสั้น หมอแมะ

เป็นเรื่องราวของเล่าเรื่องราวของชายชราหมอจีนคนหนึ่ง ที่รักษาคนด้วยสมุนไพรและการตรวจรักษาจะใช้วิธีการจับชีพจร เมื่อตรวจจนพอใจหมอก็จะหยิบกระดาษออกมาและลงมือเขียนเป็นอักษรจีนช้า ๆ แต่มั่นคงคล้ายกับจิตรกรจีนที่เรียกพู่กันเป็นรูปอันอ่อนหวานแต่เฉียบคมหนักแน่น ตัวยาของหมอวนเวียนอยู่กับสมุนไพรและรากไม้ไม่กี่ชนิด หมอชำนาญคล่องแคล่วในการเลือกเอายาแต่ละอย่างมาผสมปนกัน เพื่อการรักษาโรคในแต่ละโรค การเต้นอ่อนหรือแรงของชีพจรบอกถึงอาการ

ของโรคภายในร่างกาย โดยไม่สามารถที่จะปิดบังซ่อนเร้นได้ระยะเวลาสี่สิบกว่าปีที่รักษาโรคมา หมอเชื่อมั่นในการวินิจฉัยและจัดจ่ายยาของตัวเองว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่สุด

หมอนั่งนิ่ง ๆ อยู่บนเก้าอี้ตัวเก่าหนังสือพิมพ์ภาษาจีนสองสามฉบับฉบับวางอยู่บนโต๊ะกลมหินอ่อน แกถอดสายตาผ่านหนังสือพิมพ์เหล่านั้น เหมือนมองดูสิ่งที่มองไม่เห็นในยะหลังนี้ แกออกจะเหนื่อยล้ากับการรับรู้รับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น หลายปีก่อนหมอยังหนุ่มและแข็งแรงกว่านี้ เขานั่งจิบน้ำชายิ่งนานวันก็ยิ่งจะหาคนที่สนิทสนมคุ้นเคยได้น้อยลงทุกที โดยเฉพาะคนที่จะนั่งดื่มน้ำชาด้วยกันแล้วก็คุยกันเป็นชั่วโมง ๆ หลายคนล้มหายตายจากไปและอีกหลายคนก็เจ็บออด ๆ แอด ๆ หรือติดตังอยู่กับเก้าอี้ที่บ้าน เขานึกถึงเพื่อนรักที่มักแวะมากินข้าวกลางวันด้วยกันแทบทุกมื้อ ภาพที่น่าระลึกถึงกับการที่ได้เห็นคนแก่สองคนพากันเข้าไปในร้านอาหารจีนสั่งอาหารมาแบ่งกันกิน ท่าทางดื่มน้ำชาและคุยถึงเรื่องราวเก่า ๆ อย่างถูกคอ แต่นับจากเพื่อนคนนั้นเสียชีวิตไปแล้วก็ต้องนั่งจับเจ่ากินอาหารกลางวันคนเดียวในบ้านอย่างเหงา ๆ

ร้านขายยาของเขาแบ่งออกเป็นสองซีกเว้นเนื้อที่ โล่งเอาไว้ตรงกลางข้างหนึ่งขายยาฝรั่งอีกข้างหนึ่งขายยาแผนโบราณที่ขายยาฝรั่งก็เรียงรายไปด้วยขวดด้วยกล่องสีสันสดใสสลับกัน ด้านที่ขายยาแผนโบราณก็ประดับด้วยเขากวางอ่อนตัวตุ๊กแกตากแห้งมาน้ำ โสมและสมุนไพรต่าง ๆ คนไข้บางคนที่มารักษากับหมออยู่ครั้งสองครั้งแล้วก็หายหน้าไป เพราะไม่มีเงินเสียค่ายาจีนซึ่งออกจะแพงกว่ายาฝรั่งประเภทแคปซูลสวย ๆ แม้หมอจะจัดตำรายาง่าย ๆ ราคาถูก ๆ ประเภทหัวขิงต้มกับพุทราจีนแห้งไปให้ เพื่อที่เขาจะได้หายก็ยังมองว่าหมออย่างเขารักษาให้แต่คนมีตังค์ ในสมัยก่อนผู้คนมีแต่จะมาหาหมอจีนต่อเมื่อรักษาไม่หายแล้วจึงจะไปโรงพยาบาลแต่ครั้งนี้ผู้คนกลับไปหาหมอตามโรงพยาบาลหรือคลินิกต่อเมื่อรักษาไม่หายแล้วจะมาหาหมอแผนโบราณ

หมอส่งเสียให้ลูกสาวร่ำเรียนจนจบวิชาการแพทย์สมัยใหม่ ออกมาเป็นหมอรักษาคนไข้หนึ่งคน หมอเองไม่ถึงกับศรัทธาเลื่อมใสในวิธีการรักษาและหยุดยาของหมอสมัยใหม่ แต่ก็ไม่เคยหมิ่นแคลนจะมีเพียงความภูมิใจในวิทยาการเก่าแก่ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน นับเป็นพันพันปีและหมอยังเชื่อว่าการรักษาแบบของตนนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและได้ผลเสมอ

เขามองออกไปข้างนอกร้านที่เต็มไปด้วยรถนานาชนิดจนถึงอาคารอีกฟากหนนึ่ง หลายปีก่อนเป็นเพียงเรือนไม้แถวยาวซอมซ่อ ยามเย็นมีคนขี่สามล้อมาจับกลุ่มกินเหล้ากันที่ร้านเหล้าแถวนั้น ส่งเสียงเอะอะกันแทบทุกวันนั้น มาถึงบัดนี้ตึกแถวร้านขายยากลับกลายเป็นเพียงตึกเก่า ๆ ที่ทรุดโทรมในขณะที่เรียนแถวในอดีตถูกรื้อถอนออกไปและมีสิ่งก่อสร้างใหม่ๆที่สูงใหญ่สวยงามเข้ามาแทน ผู้คนหนุ่มสาวเดินเข้าออกในอาคารเหล่านั้นทั้งวัน ท่าทางมีความสุขรื่นเริงและภาคภูมิใจกับความโอ่อ่าของที่ทำงานของตน โลกดูเหมือนจะไม่เคยหยุดยั้งกับการก่อกำเนิดสิ่งที่ใหม่กว่าเลย หมอถอนสายตากลับมาช้า ๆ และหยุดนิ่งอยู่กับหนังสือพิมพ์บนโต๊ะก่อนจะผ่านเลยไปเหมือนมองไม่เห็นกระนั้น

6. เรื่องสั้น โก๊ะ

เป็นการเล่าเรื่องผ่านบทสนทนาของชายหนุ่มคนไทยที่ไปเที่ยวเกาะสิงคโปร์ โดยนั่งรถถีบของโก๊ะคนจีนที่อายุประมาณห้าสิบกว่า ที่พาเขาไปทานก๋วยเตี๋ยว พูดคุยเล่าเรื่องราวและแนะนำอาหารต่างๆ ชายชราสั่งก๋วยเตี๋ยวเส้นใหญ่ผัดผักคะน้าใส่ปลาหมึกกุ้งพร้อมทั้งข้าวถ้วยเล็ก ๆ ราดน้ำซีอิ้วมีกุนเชียงโป๊ะหน้าสองสามชิ้น โก๊ะถามเขาว่ามาจากไหนเขาตอบว่ามาจากออสเตรเลียและเขาเป็นคนไทย โก๊ะบอกว่า เขามีเพื่อนออสซี่และมีเพื่อนญี่ปุ่นเยอรมัน อังกฤษ โก๊ะเอาสมุดที่คนเหล่านั้นเขียนไว้ด้วยภาษาอังกฤษหลายอย่างให้เขาดู เช่นขอบคุณพระเจ้าที่ข้าพเจ้ามีชีวิตรอดจากความตายบนท้องถนนในสิงคโปร์หรือขอบใจที่ขี่รถพาเที่ยว ชายหนุ่มบอกว่าโต๊ะใช้ภาษาอังกฤษได้ดีแต่เขาตอบว่าเขาพูดภาษาญี่ปุ่นได้ดีกว่าเขาอดที่จะชื่นชมไม่ได้ เขานั่งรถถีบของโก๊ะมาจนถึงโรงแรม และได้เห็นความเหนื่อยล้าของโก๊ะชายชราที่ออกแรงปั่นรถถีบของแก เพื่อพาเขาไปสู่จุดหมายปลายทางที่จะพักผ่อนในท่ามกลางท้องถนนช่วงเวลากลางคืนเดือนมืดของเกาะสิงคโปร์

7. เรื่องสั้น ตรันวันตรุษ

เป็นเรื่องราวของตรัน ชายชราที่อยู่กับลูกสาวชื่อเอิงสองคน เมื่อวันตรุษจีนมาถึงตรัน อดนึกถึงวันเก่าๆที่ผ่านมาไม่ได้แม้จะเป็นเรื่องไม่จริงจังกันมากนักเอานึกถึงสมัยที่ยังมีเพื่อนฝูงและคนรู้จักกันอย่างอุ่นหนาฝาคั่งทำไมที่จรัญยังแข็งแรงกว่านี้และมีงานทำอย่างมากมายเพียงถือกระเป๋าใส่เครื่องมืองานไปตามบ้านต่าง ๆ ชั่วประเดี๋ยวก็จะมีคนเรียกให้ช่วยไปซ่อมประตูบ้านดูพัดลมหรือแก้ซักโครกที่น้ำไม่ไหลพอตกเย็นก็จะกลับมาพร้อมด้วยค่ะสดและเนื้อหมูชิ้นงามจากตลาดร้านนั่งจิบชาร้อนๆอยู่บนแคร่หน้าบ้านในขณะที่เอิงลงมือทำอาหารเย็นเงียบๆอยู่ในครัวพอถึงวันตรุษ ตรันแก้หอบเงินที่เก็บไว้ตลอดปีออกมาเรียกเงินส่วนหนึ่งไว้ซื้อของและอีกส่วนหนึ่งไว้สำหรับเอ็งและเด็ก ๆ ที่จะมาไหว้แต่งตัวตามแบบโบราณด้วยชุดที่เก็บเอาไว้อย่างดีและหรือเมามาใส่เพียงปีละครั้งหลังจากไหว้เจ้าแล้วรันก็จะออกไปเยี่ยมเยียนทักทายคนที่รู้จักนับถือพูดคุยกันด้วยความสนุกให้พรกันในสิ่งที่เป็นมงคล วันเวลาเหล่านั้นผ่านมาและจากไปแล้วตรันอดไม่ได้ที่จะนึกถึงเพื่อนเก่า ๆ เหล่านั้นเมื่อวันตรุษได้มาเยือนอีกครั้งหนึ่ง

เขาทอดมองสายตาออกไปนอกบ้านบ่อน้ำที่แกขุดไว้สำหรับหมูและเป็ดไก่แห้งคอร์ดคนแรงเหลือเกินในปีนี้คุณต้องรีบขายหมู 3-4 ตัวไปก่อนด้วยราคาที่ไม่ดีนักและเงินจำนวนนั้นก็หมดไปนานแล้ว เขานึกถึงลูกสาวของเขาปีที่แล้วเขายังสามารถหาเงินจำนวนหนึ่งให้ลูกในวันตรุษได้แม้จะไม่มากมายเท่ากับหลายปีที่ผ่านมาแต่สำหรับปีนี้และจนกระทั่งบัดนี้เขาก็ยังไม่มีเงินที่จะให้ลูกยังโชคดีอยู่บ้างที่เขายังมีไก่และเป็ดเหลืออยู่อย่างตัวละสองตัว อย่างน้อยก็ทำให้เขาไม่ต้องทุกข์ใจไปมากกว่านี้ในการหาเป็ดไก่มาเซ่นไหว้

ตรัน มองหาทางที่จะได้เงินมาเพื่อเป็นของขวัญวันตรุษสำหรับลูกอยู่ตลอดเวลาในหลายวันมานี้เขาถือกระเป๋าใส่เครื่องมือใบเดิมเดินไปตามบ้านที่เคยไปรวมถึงเดินไปไกลในที่ที่เขาไม่เคยไปมาก่อนเพื่อที่จะดูว่ามีใครบ้างที่ต้องการจะซ่อมประตูเครื่องไฟฟ้าหรือห้องน้ำห้องส้วมแต่ดูเหมือนว่าสิ่งของเหล่านั้นจะไม่รู้จักการเสียหายกันนัก เขาเดินถอยกลับบ้านในตอนเย็นของวันแล้ววันเล่ากลับมาเพื่อพบกับผักที่แห้งไปลงไปทีละต้นและบรรยากาศเก่าๆอันซึมเซา

ตรันเดินไปที่โต๊ะตัวเล็ก ๆ มุมห้องน้ำชาเก่าๆวางอยู่ตรงนั้นพร้อมกับถ้วยน้ำชาปากบิ่น เขาริมน้ำชาจากบ้านลงถ้วยยกขึ้นจิบอย่างครุ่นคิด ตรันค่อย ๆ ประคองป้านน้ำชาขึ้นยังอาลัยอาวรณ์และปวดร้าวป้านน้ำชาเก่าแก่ใบนี้อาจไม่มีค่าพอที่จะทำให้แกมากขึ้นได้ในฉับพลันแต่อย่างน้อยที่สุดมันก็คงจะทำให้เอิงได้มีของขวัญในวันตรุษบ้าง

ความหมายสำคัญที่ซ่อนเร้นอยู่ในวันตรุษการสอนให้คนเรารู้จักสภาวะที่แตกต่างกันของตนระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่นั่นคือการเป็นผู้รับและการเป็นผู้ให้ ตรันหรือคนแก่อื่น ๆ ในโลกนี้ล้วนผ่านการเป็นผู้รับมาก่อนกระทั่งถึงวันหนึ่งในชีวิตที่ตนต้องเป็นฝ่ายให้เป็นฝ่ายเสียสละและยอมรับหน้าที่อันนั้นอย่างหน้าชื่นตาบานคนแก่นั้นมีหน้าที่ที่สำคัญยิ่งของตนมีการเป็นผู้ให้เริ่มจากการให้ความรักความเมตตาทรัพย์สินโอกาสหน้าที่สุดคือการให้อภัยแก่ผู้ที่เยาว์กว่า

ตรันเทน้ำที่เหลือปากกาน้ำชาใส่กระถางต้น “ตรุษญวน” ต้นไม้ซึ่งจะผลิดอกสีเหลืองสะพรั่งเฉพาะแต่ในช่วงเวลานี้และก่อนหน้านี้สัก 7-8 วันจะมีคนไปหามันมาขายตามบ้านต่าง ๆ โดยตัดกิ่งเป็นขั้นๆแล้วแต่ว่าใครจะมีฐานะที่จะซื้อได้กินใหญ่หรือแน วันจะมีคนไปหามันมาขายตามบ้านต่าง ๆ โดยตัดกิ่งเป็นขั้นๆแล้วแต่ว่าใครจะมีฐานะที่จะซื้อได้กิ่งใหญ่หรือกิ่งเล็ก ปีนี้ตรันเลือกเอาที่เล็กที่สุดมาใส่กระถางเก่าๆและพันรอบกระถางด้วยกระดาษแทนเขาออกจะหดหู่อยู่บ้างเมื่อมองเห็นบ้านอื่น ๆ มีต้นไม้กิ่งที่ใหญ่กว่าใส่ในกระป๋องหรือถังใบโตแต่ถึงอย่างไรเขาก็ยังดีใจที่ตนสามารถมีกิ่งไม้มงคลนี้อยู่ในบ้านของตนได้เหมือนกัน

ตรันเทใบชาจากก้นป้านลงใส่อุ้มมือค่อยๆเกลี่ยลงบนกระดาษตั้งใจว่ารอให้แดดออกจะเอามันออกไปตากข้างนอกเผื่อวันใดวันหนึ่งที่แกจะมีโอกาสหาป้านน้ำชาใบใหม่ได้และยังพอมีใบชาไว้ชงดื่มอากาศภายนอกยังหนาวอยู่ขณะที่กำลังเดินประคองป้านน้ำชาที่ห่อหุ้มด้วยกระดาษอย่างแน่นหนามุ่งหน้าไปยังตลาดอากาศหนาวอย่างนี้ต้องพอจะมีใครสักคนบ้างที่ต้องการดื่มชาร้อน ๆ ในตอนเช้าหรือตอนเย็น เขากระชับเสื้อสีน้ำตาลเก่า ๆ ที่ขาดเป็นรูพรุนให้แนบตัวและค่อยๆเดินทางออกไปจากบ้าน

8. เรื่องสั้น บ้านชายดง

เป็นเรื่องราวของเส็งชายวัย 50 ที่เมื่อก่อนเคยขายซาลาเปาในชนบทแห่งหนึ่ง แกรู้สึกเหมือนคนที่เกิดมามีชีวิตอันล้มเหลวันเวลาที่ผ่านมานั้นเหมือนกับการเล่นทอดเสาร์ค่ะเดี๋ยวก็ขึ้นแต้มสูงค่ะ

เดี๋ยวก็ลงแต้มต่ำ ดีที่เขาไม่ใช่คนประเภทที่ยึดติดกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากเขาเป็นคนที่เคร่งครัดอยู่แต่กติกาและมักจะทำหน้าที่ของตนในแต่ละช่วงชีวิตอย่างดีที่สุดเมื่อเป็นช่างไม้ก็ยอมเสียเวลาไปกลบหน้าหมายถึง 2-3 ครั้งเพื่อให้ได้ไม้ที่งามและเรียบสนิท ก็ถึงกับยอมเสียเวลาจับเส้นแปลงที่แยกออกมาทีละเส้นเพื่อให้ผนังส่วนที่แกทาแนบเนียนงดงาม แม้ว่าจะได้รับค่าจ้างแรงงานเท่ากับช่างไม้หรือช่างทาสีอื่นก็ตาม

เมื่อเหตุการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป และงานที่แกเคยทำก็ฝืดเคืองแกหันมาเปิดบ้านเป็นร้านขายกาแฟและซาลาเปา เมื่อสมัยที่ยังมีเรื่องมีราวกันอยู่ระหว่าง 2 ประเทศริมฝั่งร้านนี้ถึงเส็งแทบจะลามือไปเสียหลายครั้ง ประเทศริมฝั่งร้านนี้ถึงเธอแทบจะลามือไปเสียหลายครั้งเพราะในตลาดมีแป้งช่วยเหลือจากต่างประเทศซึ่งทะลักออกมาจากประชาชนที่ได้รับบัตรปันส่วน

ทงเคยพูดว่าคนจีนเหมือนปลาและการค้าเหมือนน้ำ เพื่อนบางคนเคยถามเขาว่าทำไมถึงไม่ไปอยู่ที่อื่น เส็งก็นึกไม่ออกว่าเขาควรจะไปอยู่ที่ไหน เส็งไม่เคยรู้จักเมืองจีนไม่ว่าจะเป็นดินใหญ่ฮ่องกงหรือไต้หวันความเป็นจริงของเขาอยู่เพียงการสืบทอดเผ่าพันธุ์มาจากคนที่เป็นจีนคงเป็นการยากเย็นกว่าในการที่จะต้องกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในป่าอันเป็นแหล่งกำเนิดของบรรพบุรุษในส่วนลึกของเสียงเขามีความรู้สึกว่าบ้านเกิดเมืองตายของเขาอยู่ที่นี้ เขาอาจจะไม่ถึงกับรักก้อนดินทุกก้อนหรือต้นหญ้าทุกต้นแต่เขาก็รักหลายต่อหลายสิ่งที่ประกอบกันเข้าเป็นประเทศชาติแห่งนี้

เมียขอเส็งยังคงอยู่ในครัวและลูก ๆ ที่ยังเล็กทั้ง 5 คนก็ยังเกาะแจเป็นพรวนอยู่กับแม่ขณะหนึ่งที่เป็นนักถือดวงหน้าของเมียเมื่อหลายปีก่อนที่ยังเป็นเพียงหญิงสาวบริสุทธิ์สดใสและไม่รู้จักกับความทุกข์ยากวุ่นวายของชีวิตมากนะหลายวันมาแล้วที่เส็งคิดคำนึงถึงอนาคตของตัวเองและลูกเมีย บางคนที่ฉลาดที่จะพาเขาไปให้ถึงฮ่องกงด้วยค่าจ้างที่ต้องใช้เงินจำนวนที่เส็งดิ้นรนแสวงหาและอดออมมาตลอดชีวิต เขาเริ่มไอน้อย ๆ เริ่มรู้ตัวว่าไม่สบายเมื่อ 2 วันก่อนแม้จะพยายามจะแข็งใจอย่างไรก็ถึงเช้าวันนี้แกก็ไม่สามารถจะลุกขึ้นไปตลาดได้ ปีหน้าของเมียและลูกที่มองดูแกเมื่อเช้านี้ทำให้แกยิ่งไม่สบายใจขึ้นไปอีกพรุ่งนี้เราคงจะหายเขาบอกกับตัวเองเบา ๆ เราจะต้องหายย้ำอย่างหนักแน่นกับทุก ๆ อนุของชีวิตและร่างกาย

9. เรื้องสั้น แผ่นดินใหญ่

เป็นเรื่องราวของซังและเจ๊กค่อมที่มาจากเมืองจีนมาทำมาหากินที่เมืองไทย ชาวบ้านย่านตลาดพลู จะคุ้นตากับชายหลังค่อมวัยกลางคนที่หาดเตาอังโล่และตระกับดินเผา ตระเวนไปตามตรอกซอกซอยต่าง ๆ โดยมีลูกชายตัวเล็ก ๆ เดินตามมาห่าง ๆ ไม่มีใครรู้จักผู้ชายคนนั้นนอกจากเรียกกันเองว่า “เจ็กค่อม” ตามลักษณะความพิการของร่างกาย ช่องคลอดลูกเป็นไปตามเส้นทางที่ซ้ำซากจำเจความร้อนอบอ้าวและความหนาวเย็นของฤดูกาลที่หมุนเวียนเปลี่ยนไป แกมักจะบอกกับลูกชายเสมอว่าเรามีไร่นามากมายที่แผ่นดินใหญ่ ภาพท้องทุ่งนาที่งดงามรวงข้าวอันมีค่าต้นหลิวและลำธารให้

ความรู้สึกร่มเย็นจากคำบอกเล่าของพ่อบัวเป็นรูปเป็นร่างขึ้นในความรู้สึกของเด็กชายมโนภาพเรานั้นเริ่มห้อมล้อมอยู่รอบตัวเขาเป็นจริงเป็นจังและแน่นหนาขึ้นทุกวัน

เจ๊กค่อม ถึงบ้านและไร่นาที่อำเภอเล็ก ๆ ในมณฑลกวางตุ้งมาในปีที่แรงจะลงเรือมาเมืองไทยด้วยที่ทิฐิของคนหนุ่ม และด้วยความฝันว่าสักวันหนึ่งจะกลับมาพร้อมกับความมั่งคั่งร่ำรวยช่วงนั้นเป็นระยะที่เศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกเต็มไปด้วยคนว่างงาน ความยากจน และติดตามด้วยภาวะสงครามยิ่งนานวันความฝันของเขาก็ยิ่งห่างไกลออกไปเรือนลางลงทุกทีเขาล้มเหลวซ้ำแล้วซ้ำเล่ากับการพยายามที่จะตั้งตัว ในที่สุดเมียก็ทิ้งเขาไปอีกคนเหลือเพียงลูกชายคนเดียวเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ

เจ๊กค่อม ไม่ยอมรับรู้การเปลี่ยนแปลงในประเทศจีนเขาคิดว่าพวกคอมมิวนิสต์จีนครีมที่มีคนพูดถึงเป็นเพียงขบถพวกหนึ่งเขาไม่รู้หนังสือขึ้นไม่เคยส่งข่าวหรือรับข่าวจากบ้านเกิดเที่ยวที่เชื่อมโยงผูกพันเอาไว้ก็คือภาพเก่าๆที่ยังคงงดงามในความทรงจำยิ่งแก่ตัวลงและผิดหวังมากขึ้นเท่าไหร่ความฝันที่จะกลับคืนไปบ้านเกิดก็ยิ่งรุนแรงขึ้นเท่านั้น

ซังลูกชายของเจ๊กค่อม โตขึ้นมาพร้อมกับภาพของทุ่งนามีข้าวแตกรวงสีทองหมู่ตึกสีเทาหรือร้องด้วยแสงตะเกียงแผ่นดินใหญ่ผิวและลำธารที่น้ำไหลรินเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชีวิตที่ยากแค้นขัดสนของเขาเป็นสิ่งบันดาลใจให้เขาขึ้นเททุกสิ่งทุกอย่างเพื่อมันต้องทำงานหนักใช้เงินอย่างประหยัดแทบทุกบาททุกสตางค์ กูเก็บไว้อย่างมิดชิดในหุ่นเหล็กใบเก่าใต้เตียงพ่อ

ภายในห้องเช่าเล็ก ๆ ซอมซ่อเจ๊กค่อมก็จะพร่ำพูดถึงไร่นาและหมู่ตึกเก่าแก่ ซังคิดว่าอีกไม่นานเขาคงจะเก็บเงินได้เพียงพอสำหรับเป็นค่าเดินทางของพ่อ บางวันซังจะเจียดเงินจำนวนหนึ่งแอบซื้อหนังสือที่พิมพ์ ในแผ่นดินใหญ่ซึ่งมีรูปบ้านเรือนและไร่นาในประเทศจีนมาให้พ่อแม้จะอ่านหนังสือไม่ออกแต่สองพ่อลูกก็เฝ้าดูรูปต่าง ๆ เหล่านั้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า

ซังแต่งงานเมื่ออายุ 20 กว่า ๆ กับผู้หญิงข้างบ้านพี่กว่า ๆ กับผู้หญิงข้างบ้านชื่อเซ็ง เซ็งเป็นคนเงียบ ๆ อดทนและขยันขันแข็งหล่อนก้มหน้าก้มตาอยู่กับงานบ้าน ปรนนิบัติพ่อสามี และสอยเสื้อโหลที่รับมาจากโรงงานใกล้ ๆ เมื่อเจ๊กค่อมเริ่มเล่าเรื่องไร่นาในแผ่นดินใหญ่หล่อนก็จะนั่งฟังเงียบๆด้วยสีหน้าที่มีรอยยิ้มบาง ๆ

ตอนที่เซ็งเริ่มตั้งท้องลูกคนแรก ซังก็รวบรวมเงินได้ทองส่งพ่อกลับไปเมืองจีนขณะนั้นเมืองไทยกับแผ่นดินใหญ่ยังไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันการเดินทางจึงต้องผ่านทางฮ่องกงแล้วต่อรถไฟเข้าไปกวางโจว เจ๊กค่อมกอดลูกชายไว้แน่นรับปากซ้ำแล้วซ้ำเล่าว่าจะดูแลบ้านและไร่นาไว้ให้และให้ซังรีบหาทางพาครอบครัวอพยพตามไป

เมื่อฮวงลูกชายคนโตของซังคลอด เด็กคลอดก่อนกำหนด ทำให้ลูกชายของซังไม่ค่อยแข็งแรงเจ็บป่วยอยู่เป็นประจำ ปีถัดมาเซ็งก็มีหลินเป็นลูกคนที่สอง แต่ซังก็ไม่เคยได้สนใจใยดีกับลูกสาวเท่าไหร่นัก เขามักจะพาลูกชายไปไหนต่อไหนด้วยเสมอและเริ่มเล่าให้ลูกฟังด้วยประโยคเก่า ๆ ที่ขึ้นต้นว่า “เรามีไร่นามากมายที่แผ่นดินใหญ่” ซังยังคงมีชีวิตอยู่กับภาพทุ่งนาที่เข้าแต่กลัวสีทองอร่าม

และยังคงเก็บเงินไว้ในหีบเหล็กขึ้นสนิมลูกชายของเขาตายในคืนเดือนมืดก่อนอายุครบ 6 ขวบเพียงสัปดาห์เดียว ซ้งเราจึงลงมากหลังจากการตายของลูกชายจนกระทั่งเซ็ง ตั้งท้องลูกคนที่สามซ้งค่อยมีท่าทาง มีความหวังขึ้นมาแต่เมื่อลูกเกิดมาเป็นผู้หญิงซ้งก็ไม่เคยเอาใจใส่อีกเลย

ข่าวการตายของเจ๊กค่อมมาถึงหูซ้งในอีกหลายปีต่อมา เมื่อพ่อค้าเหล็กแถวตลาดพลูคนหนึ่งเดินทางไปฮ่องกงพักอยู่ในโรงแรมที่เจ๊กค่อมเคยพักก่อนตาย คนดูแลโรงแรมเล่าให้ฟังถึงชายจีนแก่แก่หลังค่อมคนหนึ่งที่เดินทางมาจากกรุงเทพฯและหายไปจากโรงแรมรูปถ่ายเก่า ๆ ใบเดียว ทำให้พ่อค้าเหล็กกลับมาชายแก่คนที่หายสาบสูญไปนั้นเป็นคนเดียวกับเด็กเอาหลังค่อมที่เขารู้จักมาหลายปีก่อน เดินทางกลับเอาก็ได้สำเนารายงานของตำรวจฮ่องกงในเรื่องนี้กลับมาบอกกับซ้ง ซึ่งซ้งไม่เชื่อพ่อค้าเหล็กหาว่าเขาโกหกพ่อนะตัวเขาที่มีไร่นามากมายในแผ่นดินใหญ่ ซ้งเริ่มทุรนทุรายที่จะตามพ่อไปเมืองจีนแต่เงินที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยนั้นไม่เพียงพอที่จะทำอะไรได้ ซ้งเปลี่ยนไปจากเดิมไม่สนใจที่จะออกไปขายของเหมือนก่อนวันทั้งวันเอาแต่นั่งซึมอยู่คนเดียวแต่เซ็งก็ไม่เคยปิดปากพูดอะไร เพียงแต่ทำงานหนักขึ้นกว่าเดิม

เวลาผ่านไปหลายปีอาการของซ้งก็ไม่ดีขึ้น เขาพูดพร่ำไร่นาและสีเทาพูดถึงความมั่งคั่งร่ำรวยและตระกูลบนแผ่นดินใหญ่บางครั้งหายจากบ้านไปหลายวันและกลับมาในสภาพที่อดโซ เสื้อผ้าสกปรกบางทีก็ถูกซ้อมเพราะแอบลงเรือสินค้าหรือซ่อนตัวในคอนเทนเนอร์ ญาติพี่น้องทำให้เซ็งส่งซ้งไปโรงพยาบาลบ้า หรือไม่ก็เลิกกันเสียแต่เซ็งก็ตอบเรียบ ๆ ว่าซ้งไม่ได้บ้าและไม่ได้ทำอะไรผิดร้ายแรง

ตำรวจพาส่งมาส่งบ้านในคืนนี้ในสภาพที่เปียกโชกไปทั้งตัวชาวบ้านที่เห็นเหตุการณ์เล่าให้เซ็งและเพื่อนบ้านที่มาออกกันฟังว่าซ้งจะว่ายน้ำกลับเมืองจีน ยังโชคดีที่มีคนเห็นและช่วยซ้งกลับขึ้นมาจากน้ำ เซ็งสายตาดูซ้งซึ่งขดตัวอยู่มุมห้องเงียบ ๆ แว่วคำพูดของเจ๊กค่อมที่ว่า “เราไร่นามากมายที่แผ่นดินใหญ่” เซ็งเหงยหน้าขึ้นช้า ๆ น้ำตาเอ่อจากหน่วยตาเป็นครั้งแรกในชีวิตที่เซ็งร้องไห้ให้กับซ้ง

10. เรื่องสั้น ครีบหัก

เป็นเรื่องราวของเปี๊ยกเด็กชายอายุราวสิบ-สิบเอ็ดขวบที่มาทำงานเป็นลูกจ้างเฮียกุ่ย ในร้านขายปลา ที่เลี้ยงเพื่อความสวยงาม เฮียกุ่ยอายุ 40 ปีร่างกายท่อนบนค่อนข้างกล้ามเนื้อในขณะที่ท่อนล่างตั้งแต่สะโพกลงมารีดเล็กจนไม่สามารถใช้ประโยชน์อะไรได้และสิ่งที่เป็นเสมือนขาทั้งสองข้างของแกก็คือเก้าอี้เข็นเรื่องแกนั่งจมอยู่ตลอดวันและสายตาจะสั้นมากจนต้องสวมแว่นตาแต่แกก็ตาวัยทองกับปากและไม่ว่าเด็กชายจะทำอะไรผิดดูเหมือนเราไม่เคยรอดพ้นสายตาของชายพิการไปได้และสิ่งที่ตามมาคือเสียงด่าทอหยาบๆคายๆทุกวันเด็กชายจะต้องรีบตื่นแต่เช้ามาเก็บกวาดร้านเรียบล้างถ่ายน้ำตู้ปลาให้อาหารปลาและข้าวของต่าง ๆ พอสิบโมงเฮียกุ่ยก็จะเข็นเก้าอี้ออกมาจากห้องนอน เพื่อตรวจความเรียบร้อยก่อนจะเข้าประจำที่ของแกที่เคาน์เตอร์มุมห้องที่มืดทึมที่เป็นทั้งที่ทำงาน โต๊ะอาหารและสถานที่พักผ่อนเสร็จสรรพ

เด็กชายคุ้นเคยกับปลาเหล่านั้นเหมือนเพื่อนสนิทหลายต่อหลายตัวที่เขาเห็นมันมาตั้งแต่ยังเป็นลูกหม้อหัวเท่าเข็มหมุด เขาชอบเข้าดูปลาทองตัวอ้วนเกล็ดสีทองเป็นประกายระยิบโบกโบยครีบหางเป็นพวงพู่อันบอบบางแหวกว่ายพรายน้ำอย่างแช่มช้า ปลาหางดาบที่ปราดเปรียวเหมือนนักดาบ ปลาเทวดาตัวแบนรูปร่างเหมือนสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน หรือปลากัดสีสันสดใสในขวดโหลใบเล็ก ๆ

เสียงระฆังกระเบื้องดังกรุ๋งกริ๋งขึ้นอีกครั้งเฮียกุ่ยก็เรียกเด็กชายไปดูว่าลูกค้าต้องการซื้อปลาอะไร ลูกค้าเป็นชายหนุ่มที่ต้องการซื้อปลาเทวดาสักคู่ เฮียกุ่ยจึงบอกให้เด็กชายตักปลาให้กับลูกค้า เมื่อเขาจ้วงสวิงตักปลาตัวใหญ่ที่กำลังตื่นตกใจใส่ลงในถุงพลาสติก แทนที่ปลาตัวนั้นจะใช้ครีบพยุงตัว ปลาเทวดาตัวนั้นกลับจมดิ่งลงนอนราบกับก้นถุงจึงรู้ว่ามันครีบหัก เฮียกุ่ยที่จ้องจับผิดเด็กลูกจ้างอยู่ตลอดเวลาก็ได้ด่าท่อต่อว่าเด็กหนุ่มหาว่าเป็นคนทำให้ครีบหักและปลาตัวนั้นราคาตั้งสิบบาท ลูกค้าจึงให้ค่าปลาตัวนั้นแก่เฮียกุ่ยเพื่อช่วยเด็กหนุ่มลูกจ้างและซื้อปลาตัวใหม่เพิ่มอีกตัว

ในตอนดึกร่างเล็ก ๆ ของเด็กชายอายุในราวสิบสิบเอ็ดขวบที่นั่งอยู่บนไม้เตี้ยๆตรงชั้นเหล็กใต้ตู้ปลาหลังของเด็กชายค้อมลง ศีรษะหลบต่ำสายตาเพ่งมองในกะละมังบุบบี้ ที่ปลาเทวดาที่พักนอนแบนราบอยู่ก้นกะละมัง เกร็ดสีเงินของมันเป็นประกายวับแวมอยู่ในแสงสลัว รูปร่างสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนอันแบบบางนั้นแน่นิ่งมีเพียงเหงือกที่ขยับขึ้นลงอย่างอ่อนแรง เด็กชายชะโงกหน้าลงไปอีกจนลมหายใจกระทบผิวน้ำเป็นระลอกและได้กลิ่นคาวบาง ๆ ที่โชยขึ้นมา เขาเห็นปลาเทวดาตัวนี้มาตั้งแต่เมื่อมาอยู่ที่นี่ใหม่ๆเขาเคยนึกขำรูปร่างที่โตผิดพวกพ้องและลายสีดำที่พาดตามตัวนั้น ก็ทำให้ตัวนึกถึงม้าลายที่อยู่ในสวนสัตว์ซึ่งทำให้เขาแอบเรียกมันว่า “ไอ้ม้าลาย” เด็กชายอดที่จะเสียใจในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อตอนบ่ายวันนี้ไม่ได้ บางทีอาจเป็นเพราะความชุลมุนของฝูงปลาที่แตกตื่น หรือความเลินเล่อและคะนองของตัวเขาเองที่ทำให้จ้วงสวิง พลาดไปถูกรีบข้างซ้ายของไอ้ม้าลายหัก เป็นครั้งแรกเขาไม่ได้นึกเสียใจที่ถูกเฮียกุ่ยตัดเงินเดือนหรือโกรธที่ถูกตบท้ายทอยแรง ๆ เป็นการลงโทษทีที่ลูกค้าผู้อารีคนนั้นเดินลับสายตาไป แต่สิ่งที่ทำให้เด็กชายไม่สบายใจอย่างมากก็คือสภาพของปลาที่พิการและบาดเจ็บไอ้ม้าลายกระเสือกกระสนขึ้นมาเฮือกหนึ่ง ก่อนจะทิ้งตัวลงอย่างสิ้นหวังเด็กชายตื่นขึ้นมาในอก เมื่อคิดว่ามันคงต้องเจ็บปวดและทุกข์ทรมานอย่างมากที่ต้องกลายเป็นปลาพิการไม่สามารถเคลื่อนไหวได้แคล่วคล่องอย่างเคยและมีลมหายใจพะงาบ ๆ รอวันตาย

เฮียกุ่ยเงยหน้าจากโต๊ะเขียนหนังสือตัวเล็กในห้อง มองนาฬิกาบอกเวลาของวันใหม่พรางนึกโมโหเด็กลูกจ้างที่ไม่พาแกขึ้นไปนอนบนเตียง เจ้าของร้านปลาผู้พิการเข็นเก้าอี้ออกมาจากห้องและตั้งท่าจะตะโกนเรียกลูกจ้าง แต่ก่อนจะเอื้อมมือไปเปิดสวิตช์ไฟที่ข้างฝา สายตาของแกก็เหลือบไปเห็นร่างตะคุ่มของเด็กชายที่นั่งฟุบอยู่กับกะละมังที่ใส่ปลาครีบหัก เขาจ้องมองภาพนั้นอยู่ครู่หนึ่งเป็นครั้งแรกในหลายปีที่ผ่านมาที่ความรู้สึกอ่อนโยนโรยรินมาสัมผัสจิตใจอันแห้งผากแกถอนหายใจลึก ๆ ที่หมุนเก้าอี้กลับและไถรถช้า ๆ กลับไปห้องนอน

11. เรื่องสั้น ในห้องเงียบ

เป็นเรื่องราวของชายชราคนหนึ่งที่ทำหน้ากากรูปหน้ามนุษย์ แกอาศัยอยู่ในห้องแถวเก่าๆเพิ่งปิดประตูหน้าต่างเงียบๆราวกับเจ้าของโรงใจจะซ่อนเร้นตัวเองจากสายตาของบุคคลภายนอก ชายชรานั่งขัดสมาธิก้มหน้าก้มตาอยู่กับการใช้คู่กันในมือแต่งแต้มหน้ากากกระเบื้องรูปใบหน้ามนุษย์อย่างพิถีพิถัน ไม่มีใครในละแวกนั้นที่ให้คำตอบเกี่ยวกับรายละเอียดของชายชราคนนี้ได้อย่างแน่ครับ ไม่มีใครรู้จักชื่อเสียงเรียงนามของชายชรา นอกจากจะเรียกกันเอาเองว่าคุณตาช่างทำหน้ากากแต่ที่น่าแปลกคือไม่มีใครสักคนแถวนั้นเคยเห็นผลงานของแกแม้แต่ชิ้นเดียว

ในวันหนึ่งชายวัยกลางคนร่างอ้วนใหญ่ที่ชายชราเรียกว่าเถ้าแก่ได้มาขอให้ชายชราทำหน้ากากให้แก่เขา เถ้าแก่เราให้ชายชราฟังว่า “ความจริงผมมันคนค้าขายไม่อยากไปยุ่งเกี่ยวอะไรกับใครแต่อยู่ไปๆคนก็มายุ่งกับผมเองเดี๋ยวก็เอาชื่อไปใส่ในกองการสมาคมนั่นสมาคมนี่เดี๋ยวก็เชิญไปออกงานต่าง ๆ พูดก็พูดเถอะครับเสียเงินบริจาคแล้วยังไม่พอต้องเสียเวลาทำมาหากินอีก” เถ้าแก่บอกว่าเขาเป็นคนทำมาค้าขายก็ไม่ได้เรียนงานดูๆก็ไม่เคยเข้ากับเขามาก่อนก็เลยมีคนแนะนำให้มาหาคุณตาขอหน้ากากดี ๆ สักอัน จึงถามเถ้าแก่ว่าจะเอาหน้ากากอย่างไหนเถ้าแก่ จึงตอบว่าเอาไอ้อย่างที่ใส่แล้วดูภูมิฐานสมปริญญา ด็อกเตอร์กิตติมศักดิ์ก็ได้หรือจะเอาอย่างที่มันรับกับเหรียญตราหน่อยก็ดีคนมันจะได้เลิกดูถูกเขาเสียที ชายชรายกหน้ากากกระเบื้องอันหนึ่งขึ้นมาเทียบกับใบหน้าของเถ้าแก่เถ้าแก่มองด้วยความพอใจบอกว่า โงว เฮ้งยอดเยี่ยมไปเลยหน้าผากยังกะลูกท้อจมูกก็จมูกเสือตาก็ตาหงส์ เมื่อเถ้าแก่ได้หน้ากากของตนแล้วก็จ่ายเงินให้กับชายชราเพียงห้าร้อยบาท

ชายชราเขียนจดหมายถึงลูกเพื่อบอกเล่าเรื่องราวของเขาและขอโทษลูกพี่เคี่ยวเข็ญให้ลูกเป็นช่างทำหน้ากากเหมือนตัวเองจนลูกหนีไปจากเขา เขาเชื่อว่าลูกของเขาได้เรียนรู้แล้วว่ามีใครบ้างในโลกที่ไม่รวมหน้ากากเข้าหากัน ชายชราพับจดหมายฉบับนั้นลงซองอย่างเชื่องช้าดวงตาหม่นทอดมองออกไปในความมืดสลัว แกทอดถอนใจลึกๆก่อนจะบรรจงถอดหน้ากากกระเบื้องรูปใบหน้าคนโศกตรมที่สวมอยู่ออก และเปิดรอยยิ้มละไม ขณะค่อย ๆ วางหน้ากากอันนั้นลงบนโต๊ะบนกับหน้ากากอื่น ๆ

12. เรื่องสั้น คุณพระคุณเจ้า

เป็นเรื่องราวชีวิตของชบาลูกสาวที่เกิดในครอบครัวคนจีน เตี่ยของชบาเปิดร้านขายของชำ ชบาพบกับทมเมื่อตอนที่เขาขับรถบรรทุกขึ้นๆล่องๆ ระหว่างนครสวรรค์กับกรุงเทพฯ ตอนนั้นชบาเรียนจบ ม.ศ. 3 แล้ว ทางบ้านก็ไม่ได้ให้เธอเรียนต่อ

ชบายังจำวันที่ทมลุกจากโต๊ะเหล้าเดินข้ามถนนมาที่ร้านขายของชำเตี่ยกระชากเสียงถามอย่างไม่ได้พอใจ แต่ไหนแต่ไรมาแล้วพี่เตี่ยไม่ชอบให้พวกขับสิบล้อมาป้วนเปี้ยนที่ร้าน ทมก็มักจะทำทีมาซื้อของ ลูกอมบ้าง ยาชูกำลังบ้าง ยาแก้ปวดเป็นซองๆบ้าง จากวันนั้นมาผมก็เป็นขาประจำที่ร้าน แม้เตี่ยจะไม่อยากขายให้หนักแต่ชบาก็จะรีบลงมาจากห้องชั้นบนขายของให้แก่ทม

ชบาหวนนึกถึงวันที่ทมและชบาหนีมาอยู่กินกันที่กรุงเทพฯ ทมเปลี่ยนงานใหม่จากสิงห์รถบรรทุก มาขับรถตุ๊ก ๆ ในกรุงเทพฯ ชบายังใจหายไม่หายเมื่อนึกถึงวันที่คนที่อู่รถตุ๊กๆน่าตื่นมาบอกตอนกลางดึกว่ารถที่ทมขี่แหกเลนส์ไปประสานงากับรถเมล์ด่วนทั้งรถทั้งคนขี่และอยู่กับพื้นถนน ทิ้งไว้เพียงหล่อนกับลูก กระบะรู้สึกเหมือนตัวเองหมดพี่พึ่งถึงขวางและว้าเหว่อย่างที่สุดและไม่กล้าแบกหน้ากลับไป นครสวรรค์หาเตี่ยกับแม่ ชบารวบรวมเงินทั้งหมดที่มีอยู่หรือหาหม้อข้าวหม้อแกงถ้วยชามและเริ่มอาชีพขายข้าวแกงตามที่เหมาะพอมีฝีมืออยู่บ้างและกระเตงลูกคอนไม้คานตระเวนขายข้าวแกงไปตามข้างถนน

อาทิตย์แรกการขายข้าวแกงของชบาดำเนินไปด้วยดีแม้จะเหน็ดเหนื่อยสายตัวแทบขาดใจแต่ชบาก็ภูมิใจพี่สามารถหาเลี้ยงตัวเองและลูกได้ แต่พอย่างเข้าอาทิตย์ที่สอง ก็ถูกเทศกิจมาตามจับจนต้องวิ่งหนีและไม่รู้จะไปติดตามเอาของหาบจากใครจนต้องเลิกขายข้าวแกงไป

หลังจากนั้นชบาก็ดิ้นรนเพื่อปากท้องตัวเองและลูกน้อยด้วยการไปรับเสื้อโหลมาสอยชายทำงานหามรุ่งหามค่ำ เพื่อให้ได้เงินมามาก ๆ ระยะทางดวงตางามทั้งสองข้างบนชั้นน้ำตาไหลตลอดเวลาขณะนั้นก็ยังกลับขอพรพระให้เรามีแรงทำงานต่อไปนาน ๆ คำขอของชบาจะไม่ได้ยินไปถึงพระคุณเจ้า เพราะความที่หักโหมกับงานอย่างเป็นบ้าเป็นหลังทำให้ชบาล้มเจ็บและสายตาพร่ามัว จนต้องหยุดงานสอยเสื้อ ก็ทำให้สายตากลับมาดังเดิม

เมื่อลำดวนเพื่อนข้างห้องได้เป็นแม่สื่อแม่ชักให้ชบากับอาเสี่ยโรงทอ ด้วยความยากลำบากที่ตนกำลังเผชิญทำให้ชบาตัดสินใจที่จะไปหาที่โรงทอ ชบาจุดธูปไหว้พระนานกว่าทุกครั้งขอพรคุณพระคุณเจ้าทั้งที่ไม่รู้ว่าจะให้ท่านช่วยอะไรสบายจุดธูปกี่ดอกบอกกล่าวชม โดยไม่กล้าแม้แต่จะเงยหน้าขึ้นมองรูปถ่ายของสามีที่จงรักไม่เสื่อมคลาย ชบานั่งรถมอเตอร์ไซค์เพื่อออกไปหาเสี่ยโรงทอ ในคืนนั้นฝนตกพรำ ๆ ขณะที่มอเตอร์ไซค์รีบเร่งตามคำบอกของชบา จังหวะเดียวกันนั้นรถเก๋งคันหนึ่งวิ่งกินทางสวนมาอย่างเร็ว มอเตอร์ไซค์หักหลบกะทันหันรถหมุนคว้างอยู่บนถนนที่น้ำเจิ่งนอง ทั้งคนขี่และคนซ้อนกลิ้งหลุน ๆ ไปคนละทาง

ชบากลับมาที่ห้องเดินไปอุ้มลูกน้อยไปนอนบนเตียงและนึกถึงใบหน้าประหลาดใจของลำดวนเมื่อชบาวางแบงก์ใบละห้าร้อยที่เหลือลงตรงหน้าลำดวน และขอให้ลำดวนนำไปคืนเสี่ยโรงทอบอกว่าส่วนที่นำไปซื้อเสื้อผ้าจะนำไปใช้คืนในวันหลัง ชบาชุดตัวลงนั่งหน้าหิ้งพระ เงยหน้ามองภาพถ่ายของชมในกรอบใดที่ยังเป็นตาก่อนจะจุดธูปบูชาพระแม่จะไม่เคยสัมฤทธิ์ในสิ่งที่ขอในสักครั้งแต่ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่ชบาขอบคุณคุณพระคุณเจ้าอย่างจริงใจ

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางสาวเพ็ญประภา เหล่าทะนนท์
วันเกิด	วันที่ 10 เมษายน 2529
สถานที่เกิด	อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 64 หมู่ 3 บ้านสร้างคำ ตำบลวังชมภู อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ รหัสไปรษณีย์ 38180
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2542 ประถมศึกษา โรงเรียนบ้านสร้างคำ อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2545 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพรเจริญวิทยา อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2548 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพรเจริญวิทยา อำเภอพรเจริญ จังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2552 ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2564 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ทุนวิจัย	-
ผลงานวิจัย	-

พหูน ปณ ฑิโต ชีเว